ईश्वरसंहिता

ESVARA SAMHITA

By
NARADA

శ్రీః

శ్రీపఞ్చరాత్రే

ఈశ్వరసంహితా

మోక్షోపాయవివిత్సుమహర్షిభ్యః

నరనారాయణాశ్రమే

శ్రీమన్నారాయణాజ్ఞయా

దేవర్షిణా నారదేనోపదిష్టా

శ్రీసాత్వతార్థోపపాదికా

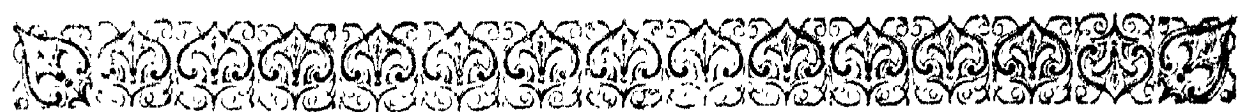
శ్రీయాదవాచలానుష్ఠీయమాన

భగవదారాధనక్రమప్రమాణభూతా

మద్రాస్ తిరువల్లిక్కేణి శ్రీసరస్వతీభణ్డారస్య
ప్రథమశాఖాభూతాయామ్
మైసూరు సద్విద్యామన్దిరముద్రాశాలాయామ్
సరస్వతీభణ్డారాధికృతైః
శ్రీరఙ్గపట్టణమ్ పార్థసారథ్యయ్యంగార్యైః
ముద్రాపితా విజయతామ్

౧౮౯౦

అధ్యాయానుక్రమణికా .

హరిః ఓమ్

శ్రీ ప్రణతార్తిహర పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ పాఞ్చరాత్రే ఈశ్వర సంహితా ప్రారమ్భః.

శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥.

నమస్సకలకల్యాణదాయినే చక్రపాణయే । విషయార్ణవ మగ్నానాం సముద్ధరణహేతవే ॥ ౧ ॥ నారాయణ పదామ్భోజ సమారాధనలాలసాః । వేద వేదాఙ్గ నిపుణా స్తపోనిష్ఠా మహర్షయః ॥ ౨ ॥ ఇతిహాస పురాణజ్ఞా ధర్మశాస్త్రవిశారదాః । భగవద్భక్తినిరతాశ్శమాదిగుణసాగరాః ॥ ౩ ॥ నారాయణం తపస్యన్తం నరనారాయణాశ్రమే । సంసేవన్తస్సదా భక్త్యా మోక్షోపాయవివిత్సవః ॥ ౪ ॥ సంస్థితా మునయస్సర్వే నారాయణ పరాయణాః । కాలేన కేనచిత్స్వర్గాత్ నారాయణ దిదృక్షయా ॥ ౫ ॥ గాం త్వవతీర్య దేవర్షిర్నారదస్సకుతూహలః । దృష్ట్వా నారాయణం దేవం నమస్కృత్య కృతాఞ్జలిః ॥ ౬ ॥ పులకాఞ్చితసర్వాఙ్గః ప్రహృష్టవదనో మునిః । స్తుత్వా నానా విధైః స్తోత్రైః ప్రణమ్య చ ముహుర్ముహుః ॥ ౭ ॥ పూజయామాస తం దేవం నారాయణమనామయమ్ । అథ నారాయణో దేవస్తమాహ మునిపుఙ్గవమ్ ॥ ౮ ॥ మునయో హ్యత్ర తిష్ఠన్తి ప్రార్థయానాః పరం పదమ్ । ఏతేషాం సాత్వతం శాస్త్రం ఉపదేష్టుం త్వమర్హసి ॥ ౯ ॥ ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే శ్రీమన్నారాయణ మునిస్తదా । తచ్ఛ్రుత్వా భగవద్వాక్యం మునిర్హృష్టతనూరుహః ॥ ౧౦ ॥ తదాజ్ఞాం కస్తుకామోఽథ

నిర్జగామ మునీశ్వరః । అపశ్యదాశ్రమవరమృషీణామూర్ధ్వరేత
సామ్ ॥ ౧౧ ॥ నానాపక్షిగణాకీర్ణం నానామృగనిషేవితమ్ ।
తరుపుష్పలతాద్యాఽఽఢ్యం వాపీకూపహ్రదాన్వితమ్ ॥ ౧౨ ॥
తత్ర గత్వా మునివరస్తత్రత్యైర్ద్విజసత్తమైః । పూజితశ్చార్ఘ్యపా
ద్యాద్యైర్విష్టరేఽభినివేశితః ॥ ౧౩ ॥ మునీనాం ప్రీతిజనకం వా
క్యమేవమువాచ సః । నారాయణోఽత్ర సతతం భవద్భిస్సేవ్యతే
యతః ॥ ౧౪ ॥ భవత్సు కరుణా తస్య పరిపూర్ణా హి వర్తతే? । భ
వద్భిస్సహ సంబన్ధాత్ కృతార్థోఽద్య భవామ్యహమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఆ
దిష్టోఽహం భగవతా భవదర్థే మునీశ్వరాః! । అధీత్య సాత్త్వతం
సర్వే రహస్యామ్నాయముత్తమమ్ ॥ ౧౬ ॥ అద్య ప్రభృతి దేవే
శం ఆరాధయత యోగినః! । మునయః — మునే! చిరప్రపన్నా
నాం అస్మాకం త్వం పరా గతిః ॥ ౧౭ ॥ నారాయణపదప్రాప్తేః
ఉపాయం సంప్రకాశయ । నారదః — శృణుధ్వం మునయస్స
ర్వే! వేదం ఏకాయనాభిదమ్ ॥ ౧౮ ॥ మోక్షాయనాయ వై పన్థా
ఏతదన్యో నవిద్యతే । తస్మాదేకాయనం నామ ప్రవదన్తి మనీషిణః॥
మూలభూతస్తు మహతో వేదవృక్షస్య యో మహాన్ । సద్భిః ప్రఖ్యా
వాసుదేవాఖ్యపరతత్త్వైకసంశ్రయమ్ ॥ ౨౦ ॥ దివ్యైశ్వర్యబలాదిక్తైర్గు
ణైస్త్రిసాన్నద్రాత్తత్ప్రతిపాదికైః । అలఙ్కృతమసన్దిగ్ధం అవిద్యా
తిమిరాపహమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇత్యుక్త్వాఽధ్యాపయద్యోగీన్ద్రాన్ స జ
గాదాస్య వైభవమ్ । ఏష ప్రకృతిధర్మాఖ్యో వాసుదేవైకగోచరః॥
ప్రవర్త్యతే కృతయుగే తతస్త్రేతాయుగాదిషు । వికారవేదాస్స
ర్వత్ర దేవతాన్తరగోచరాః ॥ ౨౩ ॥ మహతో వేదవృక్షస్య మూల
భూతో మహానయమ్ । స్కన్ధభూతా ఋగాద్యాస్తే శాఖాభూతా
శ్చ యోగినః! ॥ ౨౪ ॥ జగన్మూలస్య వేదస్య వాసుదేవస్య ముఖ్య
తః । ప్రతిపాదకతా సిద్ధా మూలవేదాఖ్యతా ద్విజాః! ॥ ౨౫ ॥

ఆర్ష్యం భాగవతం ధర్మం ఆదిభూతే కృతే యుగే । మానవా యోగ్య
భూతాస్తేఽనుతిష్ఠన్తి నిత్యశః ॥ ౨౬ ॥ తతస్త్రేతాయుగే సర్వే
నానా కామ సమన్వితాః । వ్యామిశ్రయాజినో భూత్వా త్యజన్త్యే
కం సనాతనమ్ ॥ ౨౭ ॥ అన్తర్దధాతి సర్వోఽయం వాసుదేవసమా
హ్వయః । తతో యోగాయ్య భగవాన్ ప్రాదుర్భావయతి స్వ
యమ్ ॥ ౨౮ ॥ ఏవం మయా పురాధీతశ్చైతద్వ్యాపే మునీశ్వ
రాః! । సనస్సనత్సుజాతశ్చ సనకశ్చ సనన్దనః ॥ ౨౯ ॥ సనత్కు
మారః కపిలస్సప్తమశ్చ సనాతనః । ఏతే ఏకాన్తి ధర్మస్య ఆచార్యా
శ్చ ప్రవర్తకాః ॥ ౩౦ ॥ మరీచిరత్ర్యఙ్గిరసౌ పులస్త్యః పులహః క్ర
తుః । వసిష్ఠశ్చ మహాతేజా ఏతే చిత్రశిఖణ్డినః ॥ ౩౧ ॥ మను
స్స్వాయంభువశ్చాపి సమారాధ్య జగత్పతిమ్ । మహతా తపసా
చైవ దేవం నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౩౨ ॥ దివ్యం వర్షసహస్రం
తు తదన్తే సమధీత్య చ । మూలశ్రుతిం యథా వచ్చ ఋషయోఽ
ధ్యాపితాస్తు తే ॥ ౩౩ ॥ తతస్తే ఋషయస్సర్వే లోకానాం
హితకామ్యయా । శ్లోకానాం శతసాహస్రైః శ్రుత్యాల వేదం నిరీక్ష్య
చ ॥ ౩౪ ॥ తథా దివ్యాని శాస్త్రాణి సాత్వతాదీని చాగమాత్ ।
నిరీక్ష్యాన్యశ్చ శాస్త్రాఖ్యం శాస్త్రం ఏదధిరే ద్విజాః! ॥ ౩౫ ॥
ఏవం మూలశ్రుతేరర్థాన్ జ్ఞాత్వా మన్వాదయోఽపి చ । ధర్మశా
స్త్రాణ్యనేకాని కరిష్యన్తి యథా తథమ్ ॥ ౩౬ ॥ అద్యైషామపి
శాస్త్రాణాం యోనిరేతద్భవిష్యతి । అస్మిన్ ధర్మశ్చ కామశ్చ
అర్థశ్చోక్తస్సవిస్తరమ్ ॥ ౩౭ ॥ మోక్షశ్చ సూచితః పశ్చాత్
తస్మాత్సారతమోహ్యయమ్ । పురా తోతాద్రిశిఖరే శాణ్డిల్యోఽ
పి మహామునిః ॥ ౩౮ ॥ సమాహితమనా భూత్వా తపస్తప్త్వా
మహత్తరమ్ । అనేకాని సహస్రాణి వర్షాణాం తపసోఽన్తతః ॥
ద్వాపరస్య యుగస్యాన్తే ఆదౌ కలియుగస్య చ । సాక్షాత్సఙ్క-

ష్ఠాణ్డిల్యాఖ్యా వేదం ఏకాయనాభిధమ్ ॥ ౪౦ ॥ సుమన్తుం జైమినిం
చైవ భృగుం చైవౌపగాయనమ్ । మౌఞ్జ్యాయనంచ తం వేదం
సమ్యగధ్యాపయత్పురా ॥ ౪౧ ॥ నరనారాయణాఖ్యం చ జ
గతో హితకామ్యయా । తథాఽనుష్ఠీయతే మూలధర్మోఽత్ర ము
నిపుఙ్గవాః! ॥ ౪౨ ॥ ఏష ఏకాయనో వేదః ప్రఖ్యాతస్సర్వతో
భువి । దుర్విజ్ఞేయో దుష్కరశ్చ ప్రతిబుద్ధైర్నిషేవ్యతే ॥ ౪౩ ॥
మునయః — భగవన్! సర్వశాస్త్రజ్ఞ! శరణాగతవత్సల! । త్వ
త్ప్రసాదేన సంప్రాప్తో మూలవేదో మహానయమ్ ॥ ౪౪ ॥
తస్య ప్రభావశ్చ విదితస్సర్వలోకేషు పూజితః । ప్రతిబుద్ధైర్నిషే
వ్యోఽయం మూలవేదస్సనాతనః ॥ ౪౫ ॥ కథమప్రతిబుద్ధైస్తై
ర్మగ్నైర్గహనమహోఽమ్బుధౌ । ప్రాప్యతే భగవన్! ధర్మ ఏకా
న్తిభిరనుష్ఠితః? ॥ ౪౬ ॥ నారదః — శ్రూయతాం అభిధాస్యామి
సర్వలోక హితైషిణః! । పురైవం భగవానేవ సమాలోచ్య హా
రిస్స్వయమ్ ॥ ౪౭ ॥ పరిత్యజ్య పరం ధర్మం మిశ్రధర్మముపే
యుషామ్ । భూయస్తత్ప్రకారాణాం (కా) శ్రద్ధాభక్తీ ఉపేయుషామ్ ॥
అనుగ్రహార్థం వర్ణానాం యోగ్యతాఽఽపాదనాయ చ । తథా జనా
నాం సర్వేషాం అభీష్టఫలసిద్ధయే ॥ ౪౯ ॥ మూలవేదానుసారే
ణ ఛన్దసాఽనుష్టుభేనచ । సాత్వతం పౌష్కరం చైవ జయాఖ్య
త్యేవమాదికమ్ ॥ ౫౦ ॥ దివ్యం సచ్ఛాస్త్రజాలం తదుక్త్వా స
ఙ్కర్షణాదిభిః । ప్రవర్తయామాస భువి సర్వలోక హితైషిభిః ॥
ఏవం దివ్యాని శాస్త్రాణి శాణ్డిల్యోఽపి మహామునిః । సఙ్కర్ష
ణాద్భగవతశ్శ్రుత్వాఽధ్యాపయన్ మునీన్ ॥ ౫౨ ॥ మలయా
చలనిష్ఠాశ్చ పురా రామస్య చాజ్ఞయా । ప్రథమం సాత్వతం శా
స్త్రం సమ్యగధ్యాపితా మయా ॥ ౫౩ ॥ వాసుదేవేన యత్ప్రో
క్తం శాస్త్రం భగవతా స్వయమ్ । అనుష్టుప్ఛన్దోబద్ధేన సమాస

ప్యాస భేదతః ॥ ౫౪ ॥ తత్రైవ బ్రహ్మరుద్రేన్ద్ర ప్రముఖైశ్చ ప్రవర్తితమ్ । లోకేష్వపిచ దివ్యేషు తద్దివ్యం మునిసత్తమాః ॥ ౫౫ ॥ బ్రహ్మరుద్ర ముఖైర్దైవై ఋషిభిశ్చ తపోధనైః । స్వయం ప్రణీతం యచ్ఛాస్త్రం తజ్జ్ఞేయం మునిభాషితమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఏతత్తు త్రివిధం ¶విద్ధి సాత్త్వికాదివిభేదతః । విజ్ఞాయ పుణ్డరీకాక్షాత్ §అర్థజాలం యథాస్థితమ్ ॥ ౫౭ ॥ తదర్థకం ప్రణీతంయత్ శాస్త్రం తత్సాత్త్వికంస్మృతమ్ । తస్మాజ్జ్ఞాతేఽర్థజాతేతు †కిఞ్చిత్తదవలమ్బ్యచ॥౫౮॥ స్వబుద్ధ్యన్వేషతస్తస్యైవ హ్యర్థజాతస్య బోధకమ్ । యత్ప్రణీతం ద్విజ‡శ్రేష్ఠ తథావిజ్ఞానతత్త్వతః ॥ ౫౯ ॥ గ్రన్థవిస్తరసంయుక్తం శాస్త్రం సర్వేశ్వరేశ్వరాత్ । తత్సంక్షేప* ప్రసాదేన స్వవికల్పవిజృమ్భితైః ॥ ౬౦ ॥ బ్రహ్మాదిభిఃప్రణీతంయత్ తథా తదృషిభిర్ద్విజాః । బ్రహ్మాదిభిఃపరిత్యక్త తత్సంక్షేపాత్మనాపునః ॥ ౬౧ ॥ స్వవికల్పాత్ప్రణీతంయత్ తత్సర్వంరాజసంస్మృతమ్ । తత్సాత్త్వికద్వేధా పఞ్చరాత్ర వైఖానసవిభేదతః ॥ ౬౨ ॥ కేవలస్వవికల్పోక్తైః కృతం యత్తామసం స్మృతమ్ । కేవలం మనుజైర్యత్తు కృతం తత్పౌరుషం స్మృతమ్ ॥ ౬౩ ॥ అతో దివ్యాత్పరతరం నాస్తి శాస్త్రం మునీశ్వరాః! । సాత్వతం పౌష్కరంచైవ జయాఖ్యంచ తథైనచ ॥ ౬౪ ॥ ఏవమాదీని దివ్యాని శాస్త్రాణి హరిణా స్వయమ్। మూలవేదానుసారేణ ప్రోక్తాని హితకామ్యయా ॥ ౬౫ ॥ సాత్వతాద్యం త్రికంచైతద్వ్యాపకం మునిసత్తమాః! । యథాచాష్టాక్షరాదీనాం మన్త్రాణాం త్రితయం బుధాః! ॥ ౬౬ ॥ ఏతత్తన్త్రత్రయోక్తేన విధినా యాదవాచలే । శ్రీరఙ్గే హస్తిశైలేచ క్రమాత్సంపూజ్యతే హరిః ॥ ౬౭ ॥ ఏతేషు దివ్యశాస్త్రేషు సాత్వతం తూత్తమోత్తమమ్ । వక్తా సాక్షాదీశ్వరోఽస్య శ్రోతా సఙ్కర్షణః ప్ర

¶తద్ధి §దర్థ †కిఞ్చిత్త్వమవలంబ్య ‡శ్రేష్ఠాః *ప్రసాదేన

భుః ॥ ౬౮ ॥ కిం వర్ణ్యతేఽస్య మాహాత్మ్యం, సాత్వతస్య మునీ
శ్వరాః! । అతస్సాక్షాదీశ్వరోక్త శాస్త్రాణాం ద్విజపుంగవాః ॥
సారభూతం విశేషేణ సాత్వతార్థోపపాదకమ్ । ఈశ్వరాఖ్యమి
దం తన్త్రం సాక్షాత్సఙ్కర్షణాచ్చ్యుతమ్ ॥ ౭౦ ॥ సంప్రవక్ష్యా
మిమునయః! శృణుధ్వమవధానతః । ఇత్యుక్త్వా నారదో యోగీ,
నత్వా నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౭౧ ॥ సఙ్కర్షణం నమస్కృత్య
వక్తుం సముపచక్రమే ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
శాస్త్రావతారో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

నారదః — ఆరాధనవిధిం వక్ష్యే శృణుధ్వం మునిపుంగ
వాః! । బ్రాహ్మే ముహూర్తే సమ్ప్రాప్తే త్యక్తనిద్రః ప్రయతశ్శు
చిః ॥ ౧ ॥ నామ్నాం సఙ్కీర్తనం కుర్యాదుత్థాయ శయనే స్థితః ।
పరిచ్యుతమలస్స్నాతశ్శుద్ధవాసా జితేన్ద్రియః ॥ ౨ ॥ ధృతోర్ధ్వపు
ణ్డ్రస్తత్కాలోక్త కర్మాణి వినివర్త్య చ । గన్ధైః స్రగ్భిరలఙ్కారైః కట
కాద్యైరలఙ్కృతః ॥ ౩ ॥ సపవిత్రకరో మౌనీ ఆసాద్య భగవద్గృ
హమ్ । ద్వారాద్బహిర్యథాశాస్త్రం శుద్ధేన సలిలేన చ ॥ ౪ ॥
ఆజాను పాదౌ ప్రక్షాళ్య హస్తౌ చామణిబన్ధనాత్ । ఆచమ్య చ
ప్రవిశ్యాన్తః, ప్రణమ్య మనుముచ్చరన్ ॥ ౫ ॥ ధామ ప్రదక్షిణీకృ
త్య బోధయేత్పురుషోత్తమమ్ । శఙ్ఖధ్వనిసమోపేతం దున్దుభీపట
హస్వనైః ॥ ౬ ॥ వన్దిబృన్దోత్థితోచ్చాభిర్నానావాగ్భిర్మహోన్న
తే! । మహాజయ జయారావైః, పునఃపునరుదీరితైః ॥ ౭ ॥ ప్రబో
ధలక్షణైః స్తోత్రైరుత్థాప్య శయనాత్తతః । ద్వారమాసాద్య తత్ర
స్థో దశదిగ్బన్ధపూర్వకమ్ ॥ ౮ ॥ అవకుణ్ఠ్యాథ తత్సన్యా మన్త్రం
కవచముచ్చరన్ । స్థితే వా కల్పితే తత్ర, పూజయేద్బలిమణ్డలే ॥

సర్వం ఖగేశ పూర్వంతు పరివారంహి సాచ్యుతమ్ । మనసా ప్ర
ణవాద్యేన విష్ణుమాదాయకీర్తయేత్ ॥ ౧౦ ॥ సమస్తపరివారాయ
అచ్యుతాయ నమోనమః । వాస్తుపూరుషమన్యాంశ్చ సమభ్య
ర్చ్య యథాక్రమమ్ ॥ ౧౧ ॥ మూలమన్త్రేణ సాఙ్గేన నిరఙ్గేనాథ
వాపునః । న్యాసం కృత్వా త్రిరాచామ్య హస్తతాళం హృదా త
తః ॥ ౧౨ ॥ మూలమన్త్రేణ చోద్ఘాట్య కవాటం నేత్రమన్త్రితః।
నిత్యదీపాంస్తతోజ్వాల్య హస్తౌ ప్రక్షాళ్య వారిణా ॥ ౧౩ ॥ ప్రా
సాదాన్తః ప్రవేశార్థం తతో ద్వారంతు చేతసా । త్రిభాగీకృత్య త
న్మధ్యభాగమేకం ద్విధా పునః ॥ ౧౪ ॥ విభజ్య వామదేశేన దక్షి
ణేనాఙ్ఘ్రిణా తతః । శనైశ్శనైః ప్రవిశ్యాన్తస్స్వమన్త్రేణ తే
న వై ॥ ౧౫ ॥ ధరణీహననం కృత్వా భగవన్తం ప్రణమ్య చ । మ
మనసా గురువంశంచ తదాజ్ఞాం మానసీమథ ॥ ౧౬ ॥ శిరసా ధా
రయేత్స్వేష్టం ఫలం సఙ్కల్ప్య చేతసా । దేవాయ తం నివేద్యాథ
యాగాగారస్య మధ్యతః ॥ ౧౭ ॥ ప్రాసాదం విగ్రహం కృత్వా
హర్మ్యమన్త్రం సవిగ్రహమ్ । తజ్జీవం భగవన్తంచ ధ్యాత్వా యాగ
గృహం తతః ॥ ౧౮ ॥ సశలాకైస్తతో దర్భైస్సహదేవీవిమిశ్రి
తైః । సంమార్జ్య బహుశోయేన ప్రక్షాళ్యాలిప్య గోమయైః ॥౧౯॥
ఉపలిప్తమథాస్త్రేణ సంవిధ్య శకలం త్యజేత్ । పఞ్చగవ్యేనసా
స్త్రేణ వారిణా ప్రోక్ష్య చన్దనైః ॥ ౨౦ ॥ కుంకుమాగరుకర్పూరై
స్సమాలిప్య సమన్తతః । కుశదూర్వాక్షతాంశ్చైవ వికిరేత్ స్థాన
శుద్ధయే ॥ ౨౧ ॥ ప్రాసాదం శోధయేదేవం స్వయమేవతు దేశికః।
ప్రాసాదోద్దేశమఖిలం మార్జయేత్ప్రోక్షయేత్తతః ॥ ౨౨ ॥ పరి
చారైస్తు కర్తవ్యం బలిపీఠాన్తమేవహి । యాగోపస్కరసంభూ
తౌ భగవన్తమనుస్మరన్ ॥ ౨౩ ॥ వినీతాన్ శిష్యపుత్రాదీన్ స్నా
తానాజ్ఞాపయేత్తతః । పాత్రశుద్ధించ తైరేవ కారయేద్ద్విజసత్తమః॥

ఆమ్రకల్కేన తోయేన హైమం తామ్రంచ శోధయేత్ । రాజతం
గృహధూమేన శాన్తాఙ్గారేణవా పునః ॥ ౨౫ ॥ భస్మమిశ్రేణ
తోయేన లోహాయుక్తం విశోధయేత్ । శఙ్ఖశుక్తిమయానాంచ ల
వణేన విశోధయేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఫలపత్రమయానాంచ మృద్భిరద్భి
శ్చ శోధయేత్ । లేపగన్ధాపనోదేన శుద్ధిర్భవతి కారయేత్ ॥ ౨౭ ॥
ద్రవ్యశుద్ధిర్భవత్యేవం యథావద్విధిచోదితా । పాత్రాణి శోధయి
త్వైవం తతో మానవగో ద్విజః ॥ ౨౮ ॥ దేవేశస్యాగ్రతో వాఽపి
దక్షిణం భాగమాశ్రయేత్ । ఈశ్వరిపార్శ్వదేవ హ్యుత్తరాభి
ముఖో ద్విజః ॥ ౨౯ ॥ అథోపవిశ్య వై దార్భే కాష్ఠజే వాఽజినాస
నే । ఆగమార్థంచ దేవానాం, గమనార్థంచ రక్షసామ్ ॥ ౩౦ ॥ కు
ర్యాద్ఘణ్టారవం తత్ర దేవతాస్థానలాఞ్ఛనమ్ । శఙ్ఖాదిఘోషసం
యుక్తం గేయవాద్యసమన్వితమ్ ॥ ౩౧ ॥ కరశుద్ధిం తతః కుర్యాద్య
థావన్మునిపుఙ్గవాః! । ద్వితలే హస్తపృష్ఠే ద్వే సర్వాశ్చాఙ్గులయ
స్తథా ॥ ౩౨ ॥ అస్త్రమన్త్రేణ సంశోధ్య ధ్యానముద్రాన్వితేన
తు । కృత్వైవం కరశుద్ధించ స్థానశుద్ధిం సమాచరేత్ ॥ ౩౩ ॥ ధ్యా
త్వా దేవం జ్వలద్రూపం సహస్రార్కసమప్రభమ్ । జ్వాలాకో
టిసమాకీర్ణం వమన్తం జ్వలనం ముఖాత్ ॥ ౩౪ ॥ తేన సంపూరయే
త్సర్వం ఆబ్రహ్మభవనాన్తిమమ్ । దిగోఘం ప్రజ్వలన్తంచ భావయే
న్మన్త్రతేజసా ॥ ౩౫ ॥ బ్రహ్మమణ్డలమిదం సర్వం స్మరేత్పక్వంచ
వహ్నినా । మన్త్రజేన ద్విజశ్రేష్ఠాః! మృణ్మయం భాజనం య
థా ॥ ౩౬ ॥ స్థానశుద్ధిర్భవత్యేవం సుధాకల్లోలసేచనాత్ । సం
భావ్యైవం తతః కుర్యాద్దిగ్బన్ధం హృదయాదికైః ॥ ౩౭ ॥ అస్త్రే
ణైవ విదిగ్బన్ధం నేత్రేణతు అథోర్ధ్వతః । ఆదిత్యాయుతదీప్తేన జ్వ
లత్కఞ్చుకరూపిణా ॥ ౩౮ ॥ కవచేనతు తర్జనాన్య రక్షార్థముపకు

ద్విజశ్రేష్ఠ

జ్రయేత్ । ప్రాణాయామం భూతసంశుద్ధిం ధారణాభ్యాం సమాచరే
త్ ॥ ౩౯ ॥ కేవలేనతు మన్త్రేణ భావనాసహితేనతు । నాభిదేశ
స్థితం ధ్యాత్వా దేవం, సఙ్గృహ్య కల్మషమ్ ॥ ౪౦ ॥ నిస్సృతం వా
యుమార్గేణ ద్వాదశాన్తావధౌ క్షిపేత్ । నిరస్తపాపమాకృష్య
వాతచక్రసమన్వితమ్ ॥ ౪౧ ॥ నాసాగ్రేణతు మన్త్రేఽముం దే
హసంపూరణాయచ । తం ధ్యాయేద్ధృదయస్థంచ గతిరుద్ధేన వా
యునా ॥ ౪౨ ॥ చిత్తోపశమనార్థంతు నూనం వాయుజయాయచ ।
శనైశ్శనైరథ బహిః కేవలం మారుతం క్షిపేత్ ॥ ౪౩ ॥ వినాన్త్య
రేచకేనైవమన్యేషాముత్తరోత్తరమ్ । కాలాభ్యాసం యథాశక్తి
నిత్యమేవం సమాచరేత్ ॥ ౪౪ ॥ ద్వాదశాన్తేఽథ మన్త్రేశం త
ప్తస్ఫటికసన్నిభమ్ । సహస్రరవిసఙ్కాశ వృత్తమణ్డలమధ్యగమ్ ॥
స్మృత్వాఽథ ముక్తం తన్మన్త్రైర్నిర్దహేద్విగ్రహం స్వకమ్ । దక్షి
ణాఙ్ఘ్రిరథాఙ్గుష్ఠప్రాన్తే దేశే శిఖాక్షరమ్ ॥ ౪౬ ॥ ధ్యాత్వాయు
గాన్తహుతభుగ్రూపజ్వాలాసమావృతమ్ । తేన స్వవిగ్రహం ధ్యా
యేత్ప్రజ్వలన్తం సమన్తతః ॥ ౪౭ ॥ దేహజాం భావయేజ్జ్వా
లాం మన్త్రనాథే లయం గతామ్ । దివ్యప్రశాన్తాగారంతు తమధి
ష్ఠాయ చేతసా ॥ ౪౮ ॥ స్వమన్త్రాదమృతౌఘేన సేచయేద్విగ్రహం
స్వకమ్ । తతస్స్వమన్త్రం తద్బిమ్బం ఆకృష్య హృది విన్యసె
త్ ॥ ౪౯ ॥ ఏవం సశుద్ధదేహోఽథ మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్ ।
యేన విన్యస్తమాత్రేణ దేవదేవసమో భవేత్ ॥ ౫౦ ॥ పూజాదిస
ర్వకార్యాణాం అధికారశ్చ జాయతే । హస్తద్వయేఽపి విన్యస్యే
ద్దీప్తమష్టాక్షరం పరమ్ ॥ ౫౧ ॥ మణిబన్ధాన్నఖాగ్రాన్తం ఆదిత్యా
తపవత్తతః । సృష్టి సంస్థితి సంహార న్యాసం కుర్యాద్యథావిధి ॥
పర్వ దక్షిణ తర్జన్యాః ప్రారభ్యాఙ్గులిపర్వసు । పర్వాన్తం వామ
తర్జన్యా న్యాసస్సృష్టిరుదాహృతః ॥ ౫౩ ॥ వ్యత్యాసేనతు సం

హారక§స్థితేతు కరయోర్ద్వయోః । పాణిరభ్యన్తర్గపర్వకనిష్ఠాప
ర్వవిశ్రమః ॥ ౫౪ ॥ అఙ్గుష్ఠాభ్యాఙ్గులీనాం మధ్యపర్వసు విన్య
సేత్ । మన్త్రాక్షరాణితాన్యన్తపర్వసు పాణినా విన్యసేత్ ॥
అఙ్గుష్ఠద్వితయం యావత్కనిష్ఠాద్వితయావధి । జ్ఞానాద్యం వీర్య
పర్యన్తం విన్యసేదఙ్గపఞ్చకమ్ ॥ ౫౬ ॥ మూలవద్వ్యాపకత్వేన
నేత్రమూర్ధ్న్యఙ్గులీషుచ । కిరీటం దక్షిణే హస్తే శ్రీవత్సం వామమ
ధ్యతః ॥ ౫౭ ॥ కౌస్తుభం దక్షిణతలే వనమాలాం తథాఽపరే । ద
క్షిణే మధ్యతః పద్మం ప్రస్ఫురత్కిరణోజ్జ్వలమ్ ॥ ౫౮ ॥ గదాం
వామతలే న్యస్యేజ్జ్వలితాం స్వేన తేజసా । దక్షే ప్రహాప్రభం చ
క్రం శఙ్ఖం వామతలే న్యసేత్ ॥ ౫౯ ॥ శ్రియం దక్షిణహస్తేతు
పుష్టిం వామతలే న్యసేత్ । అఙ్గుష్ఠాద్దక్షిణాదాదౌ వామాన్తం
మూలదేశతః ॥ ౬౦ ॥ గారుడం విన్యసేన్మన్త్రం దశస్వఙ్గులిషు
క్రమాత్ । అనేన విధినా పూర్వం హస్తన్యాసం సమాచరేత్ ॥
ఆబ్రహ్మరన్ధ్రాత్పాదాన్తం మూలమన్త్రంతు విగ్రహే । వ్యాపక
త్వేన విన్యస్య పాదాద్యఙ్గుష్ఠకాఽన్తిమమ్ ॥ ౬౧ ॥ సృష్టిస్థితి
లయన్యాసేష్వేకం దేహే సమాచరేత్ । మూర్ధాదిపాదపర్యన్తం
సృష్టిన్యాసః ప్రకీర్తితః ॥ ౬౩ ॥ పాదాది మూర్ధపర్యన్తం సంహార
న్యాస ఇష్యతే । నాభ్యాదిహృదయాన్తన్తు స్థితిన్యాస ఉదాహృతః ॥
మూర్ధ్ని మధ్యమయాఙ్గుల్యా తర్జన్యాచ తథా దృశోః । సాఙ్గు
ష్ఠయాఽనామికయా ముఖమధ్యేతు విన్యసేత్ ॥ ౬౫ ॥ సాఙ్గుష్ఠ
తర్జన్యగ్రేణ హృదయే విన్యసేత్తతః । తథాఽఙ్గుష్ఠకనిష్ఠాభ్యాం
నాభౌ న్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౬౬ ॥ వ్యఙ్గుష్ఠాభిశ్చతసృభిరుప
స్థే జానునోరపి । సర్వాభిరఙ్గుళీభిస్తు పాదయోర్న్యాసమాచత్ ॥
మన్త్రాక్షరంతు సర్వత్ర తారసంపుటితం న్యసేత్ । ఏవమష్టాక్షు

§ స్థితౌతు

రన్యాసం కృత్వాఽఙ్గన్యాసమాచరేత్ ॥ ౬౮ ॥ తతస్తు హృదయే
జ్ఞానం యతో వ్యజ్యేత తత్ర తత్ । ఐశ్వర్యం శిరసో దేశే, యస్మా
దుపరి తిష్ఠతి ॥ ౬౯ ॥ ప్రాకృతం తాత్త్వికం వాపి సర్వత్ర కమలే
క్షణమ్ । హార్దాగ్నేరూర్ధ్వగాయాం తు శిఖాయాం శక్తిమన్త్ర
రాట్ ॥ ౭౦ ॥ బలం చాఖిలగాత్రాణాం త్వగ్గతం వాయునా స
హ । మూర్ఛితం సర్వగాత్రైర్యత్ తద్వీర్యం హస్తయోర్న్య
సేత్ ॥ ౭౧ ॥ అన్తర్బోధస్వరూపం యత్ ప్రాకృతధ్వాన్తశా
న్తికృత్ । తేజస్తత్తైజసే స్థానే న్యాసకాలే సమస్యతే ॥ ౭౨ ॥
కిరీటం మూర్ధ్ని విన్యస్యేత్ వహ్న్యర్కాయుతదీధితిమ్ । శ్రీవ
త్సం వక్షసో వామే పూర్ణేన్దుసదృశద్యుతి ॥ ౭౩ ॥ కౌస్తుభం
హృదయే న్యస్య [illegible]దీప్తిలక్షణమ్ । నానాఽబ్జవనపుష్పాఢ్యాం
వనమాలాం చ కణ్ఠతః ॥ ౭౪ ॥ తథా పద్మగదాచక్రశఙ్ఖాన్ ప్రా
గ్బాహుషు విన్యసేత్ । [illegible] భాగే న్యసేచ్ఛ్రీరుత్తరే
తథా ॥ ౭౫ ॥ పుష్టిం [illegible] వామే చ గరుడం చోరుమధ్యతః । మ
న్త్రన్యాసం తు కృత్వైవం తతః పాణిద్వయేన తు ॥ ౭౬ ॥ ము
ద్రాం బద్ధ్వా [illegible]ధ్యానం "దేవోఽహమ్" ఇతి భావయేత్ । కృ
త్వైవం తు [illegible] స్నానం యాగమారభేత్ ॥ ౭౭ ॥ పద్మాస
నాదికం బద్ధ్వా నాభౌ బ్రహ్మాఞ్జలిం దృఢమ్ । మనస్యుపరతం కు
ర్యాదక్షగ్రామం బహిఃస్థితమ్ ॥ ౭౮ ॥ చిత్తం బుద్ధౌ వినిక్షిప్య
తాం బుద్ధిం జ్ఞానగోచరే । జ్ఞానభావనయా కర్మ కుర్యాద్దేవపార
మార్థికమ్ ॥ ౭౯ ॥ అథ ప్రణవపూర్వేణ స్వనామ్నాఽఽనతినా స
హ । శేషపూర్వం తు వహ్న్యన్తమాసనం పరికల్పయేత్ ॥ ౮౦ ॥
తథాఽఽక్రమ్యాయ తస్యైవ కార్యా స్వహృదికల్పనా । చతుశ్చ
త్రే నవద్వారే దేహే దేవగృహే పురా ॥ ౮౧ ॥ కన్దరూపధరా
రూఢం హృత్పద్మం యదధోముఖమ్ । తత్రాగ్నికాఽఽవనేర్మధ్యే దూ

ధమూర్ధ్వముఖంతుయత్ ॥ ౮౨ ॥ శబ్దవ్యక్తిస్తమూర్ధ్వేతు స్థితా౽
శేఽన్త్వగ్నిలక్షణా । శ్రీదీప్తిభాస్వరా నాడీతస్త్వవ్యక్తధ్వనివిగ్రహః ॥
వ్యక్తచక్రద్వయస్యోర్ధ్వే వర్తతే యా మహామతే । నిస్సృతా బ్ర
హ్మరన్ధ్రేణ గతా సూర్యపథాత్పరమ్ ॥ ౮౪ ॥ వాయుద్వారేణపా
తాళం భిత్వా యాంతా స్వగోచరమ్ । సఙ్కల్పవిషయస్సర్వస్తద్ధ్వ
న్దః ప్రతితిష్ఠతి ॥ ౮౫ ॥ సూత్రే మణిగణోయద్వన్మధ్యనాడీహ్య
తః స్మృతా । లక్ష్యస్థానేషు పూర్వోక్తే తస్యామభ్యన్తరేషు వై ॥
సంపుటే శశిసూర్యాఖ్యే నిమేషోన్మేషలక్షణే । తత్రాబ్జం చార్క
మాలస్యాప్య పరా వాగ్భిమరీస్థితా ॥ ౮౭ ॥ యా సర్వమన్త్రజన
నీ శక్తిస్సర్వాత్మనో విభోః । నదన్తీ వర్ణజం నాదం శబ్దబ్రహ్మేతి
యత్ స్మృతమ్ ॥ ౮౮ ॥ అకారపూర్వో హాన్తశ్చ ధారాసన్తాన
రూపధృక్ । నాదావసానగగనే దేవోఽనన్తసమన్వితః ॥ ౮౯ ॥ వ
రదాభయదేనైవ శఙ్ఖచక్రాఙ్కితేనతు । త్రైలోక్యోద్ధృతిదక్షే
ణ యుక్తహస్తాణిద్వయేనతు ॥ ౯౦ ॥ శాన్తస్సంవిత్స్వరూపస్తు భక్తా
నుగ్రహకామ్యయా । అనౌపమ్యేన వపుషా హ్యమూర్తో మూర్తి
తాం గతః ॥ ౯౧ ॥ విశ్వమాప్యాయయత్కాన్త్యా పూర్ణేన్దద్వయుత
తుల్యయా । రశ్మిభిర్భాస్కరోయద్వత్సముద్ర ఇవ వీచిభిః ॥ ౯౨ ॥
స్వమూర్తిభిరమూర్తాభిరచ్యుతాదిభిరన్వితః । దీప్తిమద్భిరమూర్తై
స్తు సుధాకల్లోలసఙ్కులః ॥ ౯౩ ॥ పూర్ణ ఆభరణైస్సర్వైర్దివ్య
కారాఙ్కవిగ్రహః । తస్మాద్దేవం సమావాహ్య హృదయే కల్పితా
సనే ॥ ౯౪ ॥ మన్త్రన్యాసం తతః కుర్యాత్ హస్తన్యాసం వినా వి
భోః । తతశ్శఙ్ఖాబ్జకమధ్యాత్తు హ్యూర్ధ్వస్థాత్సంస్మరేత్ చ్యుతామ్ ॥
గఙ్గాం భగవతో మూర్ధ్ని తేనామృతజలేనతు । అఙ్గాద్యఖిలభో
గానాం కార్యావై శుభకల్పనా ॥ ౯౫ ॥ యంయం సఙ్కల్పయే
ద్భోగం తంతం భావ్యసుధామయమ్ । పతన్తమమ్బరాద్దేవాద

స్మృతాంశుపరిప్లుతమ్ ॥ ౯౭ ॥ సాక్షాదమృతరూపైస్తు తైస్తైరమృ
తసంప్లవైః । బృంహితం ముదితం మగ్నం సపునర్మన్త్రరాట్ స్మ
రేత్ ॥ ౯౮ ॥ తతస్తు దేవదేవస్య అర్ఘ్యం దత్త్వా యథావిధి । స
న్నిధిం సంనిరోధంచ సాంముఖ్యంచ సమాచరేత్ ॥ ౯౯ ॥ హృద
యాదీని§ సాఙ్గాని కిరీటాద్యంతు భూషణమ్ । గదాద్యం లాఞ్ఛ
నం యత్తు లక్ష్మ్యాద్యాశ్శక్తయస్తథా ॥ ౧౦౦ ॥ గరుడో మహార్త
యో వా వ్యా దేహే దేవస్య యాశ్రితాః । వ్యాపకస్య తథా త్వే
న స్వే స్వే స్థానే ప్రభాత్మకాః ॥ ౧౦౧ ॥ తద్దేహ సంస్థితాస్సర్వే
పూజనీయాః క్రమేణతు । పరివారం వినా మన్త్రైస్స్వైస్స్వైర
ఙ్గాద్యవిభిర్ద్విజాః ॥ ౧౦౨ ॥ లయయోగాహ్వయం పిహ్రి హృదా
దష్వనుకీర్తితః । మన్త్రరాట్కర్ణికామధ్యే హృగాద్యాః పార్శ్వ
ఘ్లాదిషు ॥ ౧౦౩ ॥ సాకారాః కేవలాస్సర్వే పూజ్యా భోగాభి
ధోహ్వయే । కేవలేనచ యోగేన పృథగ్వ్యాప్తేసవై ద్విజాః ॥
తేషామభ్యర్చనవిధిరధికారాభిధః స్మృతః । ఏవం కృత్వా లయా
ఖ్యంతు యోగం భోగాభిధం తథా ॥ ౧౦౪ ॥ ధ్యాత్వాఽథ భావ
నాజాతైర్భోగైః పరమపావనైః । అభ్యర్చయేత్స్వహృదయే దే
వం విజ్ఞాపయేదిదమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ స్వాగతం దేవదేవేశ సన్నిధిం భజ
మేఽచ్యుత । గృహాణ మానసీం పూజాం యథార్థపరిభావితామ్ ॥
జ్ఞాత్వాతు సుప్రసన్నం తం ప్రసాదాభిముఖం ప్రభుమ్ । విస్తరేణ
ద్విజ¶శ్రేష్ఠ మానసం యోగమారభేత్ ॥ ౧౦౭ ॥ సఙ్కల్పజనితై
ర్దివ్యైః పవిత్రైరక్షయైశ్శుభైః । సర్వకామప్రదం దేవం మన్త్ర
మూర్తిధరం యజేత్ ॥ ౧౦౮ ॥ అభ్యఙ్గోద్వర్తనే పూర్వం స్నా
నం చాథ విలేపనమ్ । వస్త్రపూర్వాణి మాల్యాని సుగన్ధాని నివే
దయేచ ॥ ౧౧౦ ॥ హారకేయూరకటకైర్మహార్హైర్భూషితం స్మరేత్ ।

§ చాఙ్గాని ¶ శ్రేష్ఠాః - శ్రేష్ఠో

చిత్రేణ కటిసూత్రేణ హేమరత్నమయేనచ ॥ ౧౧౧ ॥ మాణిక్య
రచితైశ్శుద్ధైర్ముక్తాహారైశ్చ భూషయేత్ । సంపూర్ణేన్దు సమానంచ
హేమదణ్డసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ ఛత్రం నివేదయేద్విష్ణోర్మాయూర
వ్యజనం శుభమ్ । కర్పూరచూర్ణసంమిశ్రం సుగన్ధి మధురం బహు॥
ధూపం భగవతో దత్వా దీపమాలాం ఘృతేనచ । మధుసర్పిస్ప్లుతం
చాథ మధుపర్కం నివేదయేత్ ॥ ౧౧౪॥ పశుంచ వివిధం మూర్తం
పావనం శకునిం తథా । ఓషధీశ్శాలిమూర్వాశ్చ సత్ఫలాఢ్యం వ
నస్పతిమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ మూర్తం నివేదయేత్పూర్వం ఇదమన్నం చతు
ర్విధమ్ । నివేద్య వివిధం శుద్ధం భక్ష్యభోజ్యాన్యనేకశః ॥౧౧౬॥
హృద్యాని ఫలమూలాని షడ్రసప్రభవానిచ । షడ్రసాని విచిత్రాణి
పానాన్యథ నివేద్యచ ॥ ౧౧౭ ॥ సర్వాణ్యాత్మోపభోగ్యాని భక్తిశ్ర
ద్ధావశాద్ద్విజాః । ప్రదిష్ట్వప్యవిరుద్ధాని దేవాయ వినివేదయేత్ ॥
తన్త్రీవాద్యాన్యనేకాని నృత్తగేయాన్వితానిచ । భేరీపటహ
ఘోషాదిస్తుతిపాఠాన్వితానిచ ॥ ౧౧౯ ॥ చిన్తయేద్దేవదేవస్య లో
కత్రయగతానిచ । కింకిణీజాలయుక్తేన చామరేణోపవీజ్య చ॥౧౨౦॥
వితానకం పతాకాంశ్చ ధ్వజాని వివిధానిచ । వినివేద్య విభోర్భ
క్త్యా ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా ॥ ౧౨౧ ॥ గజాశ్వధేనుయానాని సు
వస్త్రాలఙ్కృతానిచ । నివేద్య చాన్తరాతాని గ్రాహయన్తం స్మ
రేత్తతః ॥ ౧౨౨ ॥ ఆత్మానం ససుతం దారైః సర్వస్స్వేన సమా
యుతాన్ । నివేద్య ప్రణతో మూర్ధ్నా ఆనన్దాశ్రుసమన్వితః॥౧౨౩॥
కామధేనుమయీం ముద్రాం మనసా మన్త్రసంయుతామ్ । బద్ధాం
సంచిన్తయేద్విష్ణోస్సర్వకామప్రపూరిణీమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ తతో విశేషయ
జనం కలయేదచ్యుతస్యతు । సౌవర్ణపుష్పసంపూర్ణం అఞ్జలిం సం
ప్రసార్యతు ॥ ౧౨౫ ॥ మూలమన్త్రం సముచ్చార్య ప్రయత్నేన
పూరకాదిభిః । దీర్ఘఘంటారవప్రఖ్యం యావత్తత్సంభవావధి ॥

స్ఫురద్రశ్మిద్వయాకీర్ణం వహ్న్యర్కేన్దుశతప్రభమ్ । ధ్యాత్వా నారాయణం దేవమఞ్జలౌ సన్నిరోధయేత్ ॥ ౧౨౭ ॥ తమఞ్జలిం క్షిపేన్మూర్ధ్ని తస్మిన్నేవ మన్త్రవిగ్రహే । అర్ఘ్యం నివేదయేద్భూయః పునః పుష్పాఞ్జలిం శుభమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ ముద్రాం సన్దర్శ్య మూలాఖ్యాం మానసం జపమారభేత్ । సఙ్ఖ్యాహీనం యథాశక్తి ముద్రాఖ్యాకరణేన చ ॥ ౧౨౯ ॥ భోగస్థానగతానాం చ హృదాదీనాం క్రమేణ తు । మనసా దర్శయేన్ముద్రాం జపం కుర్యాత్సకృత్సకృత్ ॥ స్తోత్రమన్త్రైః పవిత్రైశ్చ స్తుత్వా సమ్యక్ప్రసాదయేత్ । జపాన్తం చైవమభ్యర్చ్యాప్యవతార్య బహిర్యజేత్ ॥ ౧౩౦ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
మానసయాగవిధిర్నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

పురాఽనేన విధానేన కృత్వా యాగం తు మానసమ్ । కర్మణా భక్తియుక్తేన బహిర్బిమ్బే యజేత్తతః ॥ ౧ ॥ బాహ్యయాగవిధిం సమ్యక్ఛృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః! । దేవం హృత్కమలాకాశే తేజోరూపతయా స్థితమ్ ॥ ౨ ॥ తస్మాత్స్థానాత్సమానీయ తం కుర్యాన్నేత్రాధ్వగమ్ । వాసుదేవాభిధానం తు ప్రాగుక్తం చ సమాశ్రయేత్ ॥ ౩ ॥ తతో లోచనయుగ్మేన స్తబ్ధేన మునిపుఙ్గవాః! । జపన్ లోచనమన్త్రం తు పశ్యేద్యాగోపయోగినమ్ ॥ ౪ ॥ సంభారమఖిలం తేన ద్రవ్యసంఘో విశుధ్యతి । ఉపార్జితం పురా యుద్వై యాగోపకరణం మహత్ ॥ ౫ ॥ తత్సర్వం తత్ర(క్ష)ణే కృత్వా వామే తు కరకం న్యసేత్ । గాళితేనామ్భసా పూర్ణం మధ్యే భద్రాసనం న్యసేత్ ॥ ౬ ॥ యత్కిఞ్చిత్పత్రపుష్పాద్యం పరిదృశ్యేత † పిఙ్గళమ్ । పాణినా తత్సమాహృత్య శుచిస్థానే నిధాయ

---

† పీతకమ్

వై ॥ ౭ ॥ గవ్యైర్వా చామరైర్వాలైశ్శిఖిపక్షైః కుశైరథ । సం
మార్జ్య భద్రపీఠంతు వాససా సుసితేనవా ॥ ౮ ॥ బహునా వస్త్ర
పూతేన వారిణా తదనన్తరమ్ । ప్రక్షాళ్య ద్వాదశాఙ్గేన ప్రణవాద్య
న్తకేనతు ॥ ౯ ॥ ఏవమారాధనాధారం క్షాళయిత్వాచ వారిణా ।
తత్త్వాదస్త్రపుష్పేణ కుర్యాద్విఘ్నగణోజ్ఝితమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఆరా
ధ్యాం యామథారోప్య తత్ర మన్త్రమయీం శుభామ్ । సర్వోపక
రణోపేతాం సర్వలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రతిమాం ధాతుపా
షాణనిర్మితామాత్మసిద్ధయే । దివ్యార్ఘ్యపాద్యాచమనైర్దైవమభ్య
ర్చ్య వై తతః ॥ ౧౨ ॥ భుక్తమాల్యాదికం తస్మాదపనీయాభివాద్య చ ।
సమార్ప్య విష్వక్సేనస్య సంశోధ్య మృదునా ద్విజాః ॥ ౧౩ ॥ ఉ
శీరవంశకూర్చేన క్షాళయేదమ్భసా తతః । ఉచ్చరన్ మూలమ
న్త్రం వా కుర్యాన్మార్గత్రయం విభోః ॥ ౧౪ ॥ సుధౌతే దేవదేవస్య
వాససీ పరిధాపయేత్ । చిత్రస్థాన్యగవద్బిమ్బా భుక్తపుష్పాదికం
హరేత్ ॥ ౧౫ ॥ అపనీయతు తత్కూర్చైర్వాద్వాససా రేణుమార్జ
నమ్ । యద్వా ప్రాగ్గర్భభవనప్రవేశానన్తరం ద్విజాః! ॥ ౧౬ ॥
న్యస్య భద్రాసనాద్యన్తమన్యస్యస్నానమాచరేత్ । యద్వా తదా
స్నానే కాలే న్యస్య భద్రాసనాదికమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఆద్యం మార్గత్రయం
కృత్వా యథోక్తవిధినా తతః । యోగపీఠార్చనారమ్భబిమ్బా
స్యం సర్వమారభేత్ ॥ ౧౮ ॥ అథార్ఘ్యాదీని పాత్రాణి ప్రక్షాళ్యా
స్త్రేణ వారిణా । గాళితేనామ్భసాఽఽపూర్య పాత్రాణి ముని
సత్తమాః! ॥ ౧౯ ॥ ముఖ్యాముఖ్యార్ఘ్యపాత్రాదిక్రమాద్ద్రవ్యా
ణి నిక్షిపేత్ । ఏకస్మిన్ చన్దనాదీని దూర్వాసిద్ధార్థకానిచ ॥ ౨౦ ॥
సాక్షతాని కుశాగ్రాణి తణ్డులాని తిలాంస్తువై । సరత్నానుత్తమా
న్ధాతూన్ సఫలాన్ వినివేశయేత్ ॥ ౨౧ ॥ ద్వితీయే దధి మధ్వాజ్య
క్షీరబిన్దు చతుష్టయమ్ । కుశాగ్రేణ సబాహ్లీకం సపుష్ప తిలతణ్డు

లమ్ ॥ ౨౨ ॥ దూర్వాంచ విష్ణుక్రాన్తాంచ శ్యామాకం శఙ్ఖపుష్ప
కమ్ । పద్మకం కుష్ఠరేణుంచ పాద్యపాత్రే వినిక్షిపేత్ ॥ ౨౩ ॥
త్వగేలాఽఽద్వయం సర్వం సకర్పూరంచ చన్దనమ్ । న్యసేదా
చమనీయాఖ్యపాత్రేతు మునిసత్తమాః! ॥ ౨౪ ॥ కోష్ఠం మాంసీం
హరిద్రే ద్వే మురాం శైలేయచమ్పకాన్ । వచా కర్పూర ముస్తాశ్చ
స్నానీయేతు వినిక్షిపేత్ ॥ ౨౫ ॥ హృన్మన్త్రేణైవ సర్వత్ర కుర్యా
ద్ద్రవ్యప్రయోజనమ్ । ఆధారోపరి పాత్రాణి స్వపూర్వవినియ
మేనతు ॥ ౨౬ ॥ వాయవ్యాదిషు విన్యస్య తత్తత్కల్పనమన్త్రతః ।
"ఓమర్ఘ్యం కల్పయామీ" త్యుక్త్వా వాయుపదే న్యసేత్ ॥ ౨౭ ॥
కలశం తత్పురైశాన్యాం న్యసేదాచమనార్థతః । స్నానార్థమగ్ని
కోణేతు పాద్యార్థం నైరృతే తథా ॥ ౨౮ ॥ అగ్రతో వాఽపి తన్మ
ధ్యే న్యసేదర్ఘ్యం ద్వితీయకమ్ । యద్వా ప్రాగేవ పాత్రాణి
న్యసేదాధారోపరి ద్విజాః ॥ ౨౯ ॥ తత్తత్కల్పనమన్త్రైస్తు తాని
హస్తేన సంస్పృశేత్ । దక్షిణోత్తర హస్తాభ్యాం హృద్బీజేన విధి
న్యచ ॥ ౩౦ ॥ సూర్యసోమౌ తథా కుర్యాద్ద్రవ్యదాహసముద్భ
వౌ । బధ్వా కామదుఘాం ముద్రాం స్రవన్తీం మన్త్రసంయు
తామ్ ॥ ౩౧ ॥ గోరూపాం హిమశైలాభాం నిరాధారపదేస్థితామ్ ।
తయా తదమృతీకుర్యాద్ద్రవ్యజాలం యథాస్థితమ్ ॥ ౩౨ ॥ వర్గే
ష్టమే తృతీయార్ణం వకారోపరిసంస్థితమ్ । ఈకారానుస్వారయు
క్తం నమః ప్రణవమధ్యగమ్ ॥ ౩౩ ॥ సౌరభేయోహ్యయం మన్త్రి
స్త్రపసంయుతో ద్విజాః! । ఏవం వాణీద్వయేనైవ అగ్నిషోమాత్మ
కేనతు ॥ ౩౪ ॥ యోగ్యతాం పదవీం నీత్వా ప్రేషయేద్యద్యదాహృ
తమ్ । తోయమాదాయ పాత్రేఽథ తత్ర హృన్మన్త్రితం క్షిపేత్ ॥
పుష్పగన్ధసమోపేతం సుసితం శాలితణ్డులమ్ । మన్త్రయేత్ప్ర
ణవాద్యేన బహుశో హృదయేనతు ॥ ౩౫ ॥ తదమృతేనాప్లా

వై అస్త్రమన్త్రం సముచ్చరన్ । ప్రోక్షయేత్స్వాసనం స్థానం యాగోపకరణం తథా ॥ ౩౭ ॥ సాస్త్రేణ మూలమన్త్రేణ అర్ఘ్యాదీనభిమన్త్రయేత్ । సషడఙ్గేన తేనైవ కుర్యాత్పుష్పాదినాఽర్చనమ్ ॥ ధూపపాత్రంచ ఘణ్టాంచ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । ఘణ్టాచాలనపూర్వంతు ధూపేనార్ఘ్యాదికాన్ యజేత్ ॥ ౩౮ ॥ ధూపపాత్రస్య ఘణ్టాయాః పూజనం చోచ్యతేఽధునా । పద్మంచ కర్ణికాఙ్కితం దివ్యం ఆధారకజరూపిణమ్ ॥ ౪౦ ॥ ఏకనాళంచ కర్తవ్యం శేషం సప్తఫణం విభుమ్ । బద్ధాఞ్జలిపుటం నిత్యం ధ్యాయన్తం కారణం పరమ్ ॥ ౪౧ ॥ చక్రలాఙ్గలహస్తంచ పద్మాసనగతం విభుమ్ । కర్తవ్యం ధూపధర్తారం కిఙ్కిణీజాలశోభితమ్ ॥ ౪౨ ॥ చక్రం తచ్చక్రహృదయం పద్మం హృత్కోటరం విదుః । చక్రే యా యా అరాఖ్యాస్తా నాడ్యోవై ద్వాదశస్మృతాః ॥ ౪౩ ॥ కిఙ్కిణ్యో యాః స్థితా విప్రః జ్ఞేయాస్తాస్సూక్ష్మనాడయః । యాసాంవై మధ్యమా శక్తిర్భుజఙ్గకుటిలోపమా ॥ ౪౪ ॥ ధూమధూసరవర్ణాభా అణ్డంభిత్వా వినిర్గతా । కాలాగ్నిహృదయోత్థా సా సత్యాన్తేతు లయం గతా ॥ తయా సంచోదితో హ్యాత్మా మన్త్రమూర్తీశ్వరః ప్రభుః । సన్నిధౌ భవతి క్షిప్రమవ్యుచ్ఛిన్నం దహేత్తథా ॥ ౪౫ ॥ మన్త్రేణానేన విప్రర్షే తన్మన్త్రమవధారయ । ఓంకారం పూర్వముద్ధృత్య పరమాత్మా తతః పునః ॥ ౪౬ ॥ వ్యోమానన్దేన సంయుక్తమనన్తాయ పదం తతః । కాలాగ్నిరూపాయ పదం జగద్ధామపదం తథా ॥ ౪౭ ॥ సుగన్ధినే పదం కుర్యాత్సర్వగన్ధవహాయ చ । "నమస్స్వాహా" సమాయుక్తం ఏకత్రింశాక్షరం పదమ్ ॥ ౪౮ ॥ మన్త్రం ద్విజసమాఖ్యాతం ధూపపాత్రస్య నారద! । ముద్రాధ్యానసమాయుక్తం సర్వసిద్ధికరం పరమ్ ॥ ౫౦ ॥ మన్త్రేణానేన సంపూజ్య ధూపపాత్రమనన్తరమ్ । ఘణ్టాసంపూజనం కుర్యాత్తద్విధానమిహోచ్యతే ॥

ఆదాయ ప్రణవం పూర్వం అనన్తేశమతః పరమ్ । తం చానలేన సం
భిన్నమూర్ధ్వాధో మునిసత్తమ! ॥ ౫౨ ॥ త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనా
థ లాఞ్ఛయేత్పఞ్చబిన్దునా । దద్యాదస్యైవసానేతు ఋగధ్వని
పదం తతః ॥ ౫౩ ॥ మాన్త్రిమాత్రె పదం చాన్యత్స్వాహోఽక్షరసమ
న్వితమ్ । తదన్తే పరమాత్మానం ప్రజ్ఞాఽఽధారోపరిస్థితమ్ ॥ ౫౪ ॥
భూధరేణ యుతం మూర్ధ్నా భూధరోపరివిన్యసేత్ । విశ్వాప్యాయ
కరాస్త్రస్థ త్రైలోక్యైశ్వర్యదం మునే ॥ ౫౫ ॥ త్రయోదశాక్షరో
మన్త్రో ఘట్టాఖ్యస్సర్వసిద్ధికృత్ । విన్యాసకాలే యస్యైవై ప్లు
తముచ్చారయేత్తతః ॥ ౫౬ ॥ ధ్యానముక్తం ద్విజశ్రేష్ఠ! తద్ధ్యా
నమవధారయ । అధోముఖం తు బ్రహ్మాణ్డం ధ్యాయేజ్జనరవాకులమ్॥
సనాళం చ తదూర్ధ్వే తు పద్మమష్టదళం స్మరేత్ । ప్రకీర్ణపత్రం సుసి
తం కేసరాళిసుకర్ణికమ్ ॥ ౫౭ ॥ తన్మధ్యే చిన్తయేద్దేవీం వర్గాష్టక
భుజాన్వితామ్ । ముఖ్యహస్తచతుష్కే తు లాఞ్ఛనం కమలాది
కమ్ ॥ ౫౮ ॥ స్ఫాటికం చాక్షసూత్రం చ తథా విజ్ఞానపుస్తకమ్ । అ
భయం వరదం చైవ హస్తద్విద్వితయే పరే ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టాం
పద్మపత్రాయతేక్షణామ్ ॥ ౬౦ ॥ పద్మగర్భప్రతీకాశాం పద్మలా
ఞ్ఛనభూషితామ్ । సితాభరణసంఛన్నాం పీతవస్త్రవిమణ్డితామ్॥
మన్త్రౌఘముద్గిరన్తీం చ మన్త్రజ్వాలాప్రభాన్వితామ్ । దేవైస్స
స్తూయమానాం చ బ్రహ్మాద్యైర్బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౬౧ ॥ ఋషిభిర్ము
నిభిస్సిద్ధైర్లోకానుగ్రహకారిభిః । నమ్యమానాం స్మరేత్సమ్యక్పూ
జాకాలే సదైవహి ॥ ౬౩ ॥ యోఽనయా పూజయేన్మన్త్రీ తస్య సి
ద్ధిర్నదూరతః । ఏవం ధ్యాత్వాఽర్చయేత్సమ్యగర్ఘ్యాద్యైస్తు తతః
స్మరేత్ ॥ ౬౪ ॥ శబ్దబ్రహ్మమహో యదవ్యధ్ధృదబ్జాకాశమధ్యగమ్ ।
నిత్యోదితమనాపమ్యమనభ్యాసాదగోచరమ్ ॥ ౬౫ ॥ ఉపదేష్టు
మతోఽన్యేషామభక్తానాం నయుజ్యతే । పరస్వరూపం మన్త్రీ

గాం ఏతల్లక్షణమబ్జజ ॥ ౮౬ ॥ దశప్రకారే యచ్ఛబ్దే విసర్గాన్తే౽
క్షరాదికే । నానామన్త్రస్వరూపేణ వర్తతే వర్ణవిగ్రహే ॥ ౮౭ ॥
భోగమోక్షప్రదో మన్త్రో య ఆప్తస్సద్గురోర్ముఖాత్ । పఞ్చస్థాన
గతో జ్ఞేయో భక్తైర్దివ్యక్రియాపరైః ॥ ౮౮ ॥ బహిఃస్థప్రతిమాదౌ తు
జిహ్వాగ్రే హృత్కుశేశయే । ధూపధూమశిఖాయాం చ ఘణ్టాశబ్దేషు
లక్షణే ॥ ౮౯ ॥ స్వరూపజ్యోతిరేవాన్తర్భావయిత్వా సంస్థితం హృ
ది । మధ్యమేన స్వరూపేణ అవ్యవచ్ఛిన్నం మహామతే ॥ ౯౦ ॥
ధూపధూమాశ్రితం విద్ధి వైఖరీవిగ్రహం పునః । ఘణ్టాయాం చాల్య
మానాయామవిచ్ఛిన్నమనుభూయతే ॥ ౯౧ ॥ ఏవం స్మృత్వా తత
స్తాం తు స్వమన్త్రన్యస్తవిగ్రహామ్ । అర్చిత్వా ధ్యానసంయు
క్తాం గన్ధపుష్పాదిధూపసంయుతైః ॥ ౯౨ ॥ సఞ్చాలయేత్తతస్సమ్య
క్సుశబ్దాం మన్త్రబోధినీమ్ । త్రైలోక్యద్రావిణీం ఘణ్టాం స
ర్వదుష్టనిబర్హిణీమ్ ॥ ౯౩ ॥ ఏషా మూర్తిర్హి మన్త్రాణాం సుప్తా
నాం చ ప్రబోధినీ । వారిణీ సర్వవిఘ్నానాం సర్వమన్త్రప్రసాదినీ॥
ప్రణవాన్తే ధ్వనిర్హ్యేషా శబ్దశక్త్యా లయం గతా । వర్ణదేహాః స్మృతా
మన్త్రాః మన్త్రదేహాశ్చ దేవతాః ॥ ౯౫ ॥ ఘణ్టాస్తనితమూలా
స్తే ప్రబుద్ధాః కర్మసిద్ధిదాః । పరశబ్దాస్థితా శక్తిర్ఘణ్టాస్తనితరూపిణీ॥
వర్ణత్వం సమనుప్రాప్తా తైరవర్ణైర్మునిసత్తమ । మన్త్రాణాం కల్పి
తా దేహా నానాకారాస్సహస్రశః ॥ ౯౭ ॥ స్వేచ్ఛయా త్వన
యా శక్త్యా సామర్థ్యాత్స్వాత్మనస్స్వయమ్ । అనుగ్రహార్థమిహ హి
భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౯౮ ॥ మననాన్మునిశార్దూల! త్రాణం
కుర్వన్తి వై యతః । దదతే పదమాత్మీయం తస్మాత్ "మన్త్రాః"
ప్రకీర్తితాః ॥ ౯౯ ॥ అనభివ్యక్తశబ్దాస్తే నిరాకారాస్తథైవ చ ।
ఘణ్టాయాం చాల్యమానాయాం నిర్యాన్తి చ సహస్రశః ॥ ౧౦౦ ॥
అత ఏవ మునిశ్రేష్ఠ! మన్త్రమాతా ప్రకీర్తితా । ఏషా ఘణ్టాభిధా

శక్తిర్వాగీశాచ సరస్వతీ ॥ ౮౧ ॥ వాచిమన్త్రాశ్చ స్థితాస్స
ర్వే వాచ్యం మన్త్రే ప్రతిష్ఠితమ్ । మన్త్రరూపాత్మకం విశ్వం
సబాహ్యాభ్యన్తరం తతః ॥ ౮౨ ॥ ఘణ్టాశబ్దగతం సర్వం తస్మా
త్తాం చాలయేత్పురా । ఆవాహనాద్యర్ఘ్యధూపేచ దీపే నైవేద్యజో
షణే ॥ ౮౩ ॥ జపస్తుత్యవసానాభ్యాం ప్రవృత్తేచాగ్నితర్పణే । పూ
ర్ణాహుతిప్రదానేచ మన్త్రాణాంతు విసర్జనే ॥ ౮౪ ॥ విష్వక్సే
నార్చనేచైవ తత్పూజాప్రతిపాదనే । బలిప్రదానకాలేతు దేవతా
నాం విశేషతః ॥ ౮౫ ॥ నిత్యమేవ ప్రయుఞ్జీత సమ్యఙ్మన్త్రార్థసిద్ధ
యే । పూజాకాలం వినాన్యత్ర హితం నాస్యాః ప్రచాలనమ్ ॥ ౮౬ ॥
నానయాతు వినా కార్యం పూజనం సిద్ధిమిచ్ఛతా । ధూపం దత్వా
థపాత్రాణాం ఘణ్టాశబ్దసమన్వితమ్ ॥ ౮౭ ॥ ధూపం దద్యాద్య
థాకాలే యదాన్యస్మాద్యదా సకృత్సకృత్ । అనుకల్పేతు హృన్మ
న్త్రం కుర్యాదావర్తనం బుధః ॥ ౮౮ ॥ ఆవాహనే సన్నిధానే
సన్నిరోధే తథార్చనే । విసర్జనేఽర్ఘ్యదానంతు ప్రాక్ప్రత్యా
న్నిత్యమారభేత్ ॥ ౮౯ ॥ తదన్యచ్ఛసాచార్ఘ్యాణంతు తత్రైవ పరిషే
చనమ్ । కుర్యాత్ప్రణయనాదానం ప్రీణనం ప్రీతికర్మణి ॥ ౯౦ ॥
ప్రోక్షణం సర్వవస్తూనామన్యస్మాదుదకేనతు । ఆరమ్భే సర్వకా
ర్యాణాం తత్సమాప్తౌ సదైవహి ॥ ౯౧ ॥ న్యూనాధికానాం శాన్త్యై
తు జ్ఞానవ్యత్యయశాన్తయే । కార్యం తదర్ఘ్యదానంచ నిత్యం మ
న్త్రాత్మనో విభోః ॥ ౯౨ ॥ కుమ్భోపకుమ్భకుణ్డానాం మన్త్రా
స్త్రకలశార్చనే । సంపూజనేచ భూతానాం గుర్వాదీనాం మహా
మతే ॥ ౯౩ ॥ దత్తశిష్యాత్మపూజార్థం ద్వారస్థానామర్చనం ప్ర
తి । ప్రాసాదాసనదేవానాం గురూణాం సన్తతేస్తథా ॥ ౯౪ ॥
లాఞ్ఛనాఙ్గపరీవారశక్తిభూషణరూపిణామ్ । మణ్డలావరణస్థా
నాం దేవానాంచార్చనే తథా ॥ ౯౫ ॥ ముద్రాబద్ధైకరాసుక్తిం

తదర్ఘ్యప్రక్షాళనం తథా । పాద్యదానం తృతీయాత్తు నిత్యం పాత్రాత్సమాచరేత్ ॥ ౯౬ ॥ చతుర్థాత్తు యథాకాలం దద్యాదాచమనం తతః । హస్తప్రక్షాళనంచైవ గణ్డూషం ముఖధావనమ్॥ ౯౭ ॥ స్నానీయాచ్చాచరేత్స్నానం ప్రయోజకవిధిస్త్వయమ్ । అర్ఘ్యపాత్రాద్ద్వితీయాత్తు కిఞ్చిదుద్ధృత్యవైజలమ్ ॥ ౯౮ ॥ తేన సర్వవిగ్రహాన్సర్వాన్ మన్త్రైరిష్ట్వా యథాక్రమమ్ । గన్ధపుష్పప్రధూపైశ్చ పృథగేవ ప్రకల్పితైః ॥ ౯౯ ॥ అథార్ఘ్యాదీన్ సమాదాయ ద్వార్స్థాన్ దేవాన్ సమర్చయేత్ । నిర్గత్య ద్వారబాహ్యేషు స్థితో వాసీన ఏవవా ॥ ౧౦౦ ॥ వాస్తుక్షేత్రేశ గరుడ ద్వార్శ్రీ చణ్డప్రచణ్డకాన్ । అథద్వారావల్యర్ఘ్యాదభిర్దేవాన్ ప్రాసాదస్థాంశ్చ పూజయేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ అనేకభేదభిన్నేషు ప్రాసాదేషు మహామతే! । విస్తరేణ సమస్తేషు వృత్తాయతపురస్సరమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ వక్ష్యే[౧]లోకోర్ధ్వతత్త్వానాం దేవతానాంచ సంస్థితిమ్ । సన్నిరుధ్య చ భూలోకం పాదక్షితితలేఽఖిలమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఏవం ప్రాసాదపీఠేషు భువర్లోకం యథాస్థితమ్ । స్మరేజ్జఙ్ఘావధిర్యావత్స్వర్లోకం తత్రమూర్ధ్వగమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ ఆరభ్య ప్రస్తరోద్దేశాన్మహచ్ఛికరభూమిగమ్ । జనలోకంచ తద్వేద్యాం తపస్సంజ్ఞం తదాపగమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ సత్యసంజ్ఞంచ యల్లోకం తచ్ఛిఖాయాంతు సంస్మరేత్ । భావయేచ్చ పురావ్యాప్తిం ఏవంవై సాప్తలౌకికీమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ తతశ్చోర్ధ్వమయీం వ్యాప్తిం భావయేత్తు యథాక్రమమ్ । కుమ్భాధారోపలాన్తస్థం అధ్వషట్కం స్మరన్ న్యసేత్ ॥ ౧౦౭ ॥ బీజభాగంతదన్తస్థం అధ్వవ్యాప్తిమనుస్మరేత్ । బీజతశ్చాఙ్కురీభూతా పరస్తాద్వ్యక్తిమేతిసా ॥ ౧౦౮ ॥ ప్రాసాదపీఠపర్యన్తం కుమ్భాధారోపలాత్తువై । భువనాద్యా యథాఽవస్థా భావనీయాస్తు సర్వతః ॥ ౧౦౯ ॥ గర్భ

౧ లోకాధ్వ

శ్చాధ్రియావధిర్యావత్పాదాధ్యానం విలోకయేత్ । మస్త్రాధ్యాశుక
నాసాన్తం తత్వాధ్వా వేదికావధి ॥ ౧౧౦ ॥ కలాధ్వాతు గళాన్తం
చ వర్ణాధ్వాతు తదూర్ధ్వతః । ఏవం కృత్వాఽధ్వకీం వ్యాప్తిం తత
స్తత్వాని విన్యసేత్ ॥ ౧౧౧ ॥ సంయోజ్య పార్థివం తత్వం పాద
పీఠతలే ద్విజాః । తోయతత్వం న్యసేత్పరే జఙ్ఘాయాం తైజసం
స్మరేత్ ॥ ౧౧౨ ॥ గ్రీవోద్దేశావధిర్యావద్వాయుతత్వం తదూర్ధ్వ
తః । ఆకాశం శిఖరస్థం స్యాత్తముద్దేశాత్క్రమేణ తు ॥ ౧౧౩ ॥ న్య
సేచ్ఛబ్దాదితన్మాత్రం యావత్పదతలాన్తిమమ్ । పార్శ్వతో నా
సికే శ్రోత్రే త్వక్సుధా సముదాహృతా ॥ ౧౧౪ ॥ గవాక్షే చ
క్షుషీ స్యాతాం జిహ్వా భద్రాఖ్యవేదికా । ఘ్రాణస్తు శుకనాసా
స్యాదాస్యం ద్వారముదాహృతమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ విజ్ఞేయాః పాణయ
స్తమ్భాః పాదాః పాదశిలాఘటాః । వాయుః ఖాస్యం జలనిర్యాణము
పస్థం తు తదన్తరమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ మనోఽన్తరోత్వముపజ్ఞేయం గర్భో
బ్రహ్మశిలాగతః । బుద్ధిస్తు పిణ్డికా జ్ఞేయా ప్రకృతిస్స్యాత్తదన్తరే ।
పఞ్చవింశతిమో జ్ఞేయః ప్రణమాపురుషః పరః । ఏవం న్యస్తేషు త
త్త్వేషు న్యస్తవ్యా దేవతాః క్రమాత్ ॥ ౧౧౭ ॥ ఘటాధారోపల
స్యాధస్త్వనన్తో నామ నాగరాట్ । సహస్రసఙ్ఖ్యాతఫణామణ్డలమ
ణ్డితః ॥ ౧౧౮ ॥ తదూర్ధ్వే సంస్థితం చక్రం సహస్రారోపశోభి
తమ్ । యా శిలా కలశాధారసంజ్ఞా తాం విద్ధి సర్వగామ్ ॥ ౧౨౦ ॥
సామధ్యశక్తిస్సామాన్యా నిష్కలా పారమేశ్వరీ । తదూర్ధ్వసం
స్థితాః కుమ్భాః నవసఙ్ఖ్యాస్తు యే ద్విజాః ॥ ౧౨౧ ॥ తేషాం మధ్య
మకుమ్భేషు సాఙ్గం సపరివారకమ్ । మన్త్రినాథం సమభ్యర్చ్యవె
మూలమన్త్రేణ దేశికః ॥ ౧౨౨ ॥ తతః ప్రాగాదిదిక్స్థేషు వాసు
దేవాదికాన్ యజేత్ । విదిక్స్థేష్వనిరుద్ధాదీన్ యజేదవ్యయ
యోగతః ॥ ౧౨౩ ॥ తేషాం విధాననవకేత్వామధ్యాదీశగోచరమ్।

స్మర్తవ్యాస్తస్య సర్వతో వ్యాప్తాః క్రమేణ ద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౧౨౪ ॥ జ్ఞాన
శాఖాః సప్తప తథాః ఽనన్తబలాప్రభా । సర్వేషాం బ్రహ్మాదదేవాద్యో
తకీ సత్యవిగ్రహాః ॥ ౧౨౫ ॥ సంఘర్షాద్వాచేం కథితాస్త్రయో విశ్వ
ధారికాః । శిలాష్టకే దిగ్విదిక్షు తద్బ్రహ్మ స్థాపితే న్యసేత్ ॥ ౧౨౬ ॥
ధర్మాద్యష్టకం వాగ్నికోణాద్య గాంపదీశపదం పునః । నాగ్ర్యాదావుత్త
రాన్తం చ అధర్మాద్యం చతుష్టయమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ శిలానాంతు రేఖా
మా షట్ చ షట్ క్రమేణతు । న్యస్తవ్యాః పూర్వవద్దిచ్చ వ
ర్ణానాం పావనాసకమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ ఈశానాద్యాః తత్త్వం వివస్వ
న్సైచ శిలాష్టకే । దిగ్విదిక్షు న్యసేత్ప్రాగ్వత్ప్రాగుక్తాంశ్చ దిగీ
శ్వరాన్ ॥ ౧౨౯ ॥ చక్రం తన్నవభూమీనాం భ్రమద్వహ్నిస్ఫులి
ఙ్గవత్ । ధ్యానేనైవ విన్యసేన్మధ్యే భూభాగే చాభయేకమ్ ॥
బహిర్గ ప్రాగ్వత్ తత్త్వానాం సాగ్రం సపరివారికసు । ప్రాగాదవి
శకోణాన్తమిద్వార్గ్య చాష్టకం న్యసేత్ ॥ ౧౩౦ ॥ తథావిధేషూ
పలేషు అన్తర్గ్యామిగతేషుచ । సర్వాధారమయం చక్రం శాఖా
మూలం సమాశ్రితమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ జ్ఞానక్రియాత్మకే తత్త్వే శాఖయో
ర్యుగళే స్థితే । పారమేశ్వర ఆద్యస్తు ద్వారసోమ్యత్వ ఉదహ్నతే ॥
సంస్థితస్సర్వతో వ్యాప్తః స్తత్ప్రస్తే సాధ్యదేశతః । చతుష్పాత్సక
లో ధర్మః స్థితస్సత్వసతాం వరః ॥ ౧౩౪ ॥ యుగాకవాటౌ ద్వార
స్య కల్పితౌ ద్విజసత్తమాః । కాలవైశ్వానరో దేవో హ్యస్యాం పతి
రుభాపిమా ॥ ౧౩౫ ॥ దక్షిణోత్తరయోగేన కవాటోపరిసంస్థితౌ।
తద్ద్వారపార్శ్వయోర్వా శ్రీ సంఘ్రపదాద్వారపార్శ్వయోః ॥ ౧౩౬ ।
నిధీశౌ శఙ్ఖపద్మాఖ్యౌ పూజనీయౌ క్రమేణతు । తతో జఘ్నానమూ
హేషు తత్రైవాన్తరభూమిషు ॥ ౧౩౭ ॥ భవోపకరణీయానాం దే
వానామర్చనం క్రమాత్ । కాలోపి యన్నియన్తాచ శాస్త్రం నా
నాఙ్గలక్షణమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ విద్యాధిపతయశ్చైవ సరుద్రస్సగణశ్శివః

ప్రజాపతిః సమూహస్తు ఇన్ద్రస్సపరివారకః ॥ ౧౩౯ ॥ మునయస్సప్త
పూర్వే౽న్యే (గ్రహా) నక్షత్రాదికైర్వృతాః । జీమూతశ్చాఖిలా నాగా
అప్సరోగణ ఊర్ధ్వగః ॥ ౧౪౦ ॥ ఓషధ్యశ్చైవ పశవో యజ్ఞాస్సా
ఙ్గా ఋభాస్తయే । విద్యా చైవా పరావిద్యా పావకశ్చైవ మారు
తాః ॥ ౧౪౧ ॥ చన్ద్రో(?) వారివసుధే ఇత్యేతే దేవతాగణాః ।
చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యాతాః భవోపకరణా మరాః ॥ ౧౪౨ ॥ మూర్త
యఙ్గ కేశవాద్యాస్తు జఙ్ఘా(గ్రో)పరి సంస్థితాః । తతస్తు ప్రస్తరోద్దేశే
ప తేష్టాపాంగక్రమేణతు ॥ ౧౪౩ ॥ చక్రశఙ్ఖౌ గదాపద్మే లాఙ్గలం
ముసలం శరాః । శార్ఙ్గం చ ఖడ్గఖేటౌ తు దణ్డః పరశురీరితః ॥౧౪౪॥
పాశాఙ్కుశౌ ముద్గరం చ వజ్రం శక్తిసమన్వితమ్ । పాదా(?) చతు
ర(శ్రే)ణు చతురశ్రియుతే ఏవ ॥ ౧౪౫ ॥ గరుడం ప్రస్తరస్యార్ధే
న్యసేద్గ్రీవాం చతుష్టయే । మూర్ధ్నిం వేదికాయాం తు భావనీయా
మురీశ్వరాః ॥ ౧౪౬ ॥ ప తే పూర్వాదికే మోగే నైకశృఙ్గకను(?)స్తతః ।
దేవో నారాయణదేవస్తు సర్వవ్యాపి త్రివిక్రమః ॥ ౧౪౭ ॥ నరో నారా
యణశ్చైవ హరిః కృష్ణ స్తథైవ చ । జ్వలత్పరశుధృగ్రామో రామ
శ్చాన్యో ధనుర్ధరః ॥ ౧౪౮ ॥ వేదవిత్ భగవాన్ కల్కి పాతాళశ
యనప్రభుః । తతో గ్రీవాతలే ధ్యేయాః కూర్మః పాతాళధారకః ॥
వరాహో నారసింహశ్చ పృథ్వీధృతాహరణస్తు వై । శ్రీపతిర్దివ్య
దేహో౽థ కాన్తాత్మామృతధారకః ॥ ౧౫౦ ॥ రాహుజిత్కాలనే
మిఘ్నః పారిజాతహరో మహాన్ । లోకనాథస్తు శాన్తాత్మా దత్తా
త్రేయో మహాప్రభుః ॥ ౧౫౧ ॥ న్యగ్రోధశాయీ భగవాన్ ఇత్యేతే
ద్విజసత్తమాః । తతస్తు శిఖరోద్దేశం త్రిధాకృత్య యథాసనమ్ ॥
యావన్మస్తు(?)కలశాధారం వేదికాద్ద్విజసత్తమాః । అధోభాగే క్రమాద్ధ్యే
యా శిష్టా దేవాస్తు వైభవాః ॥ ౧౫౩ ॥ అనన్తో భగవాన్ దేవశ్చ
క్రాన్త్యాత్మా మధుసూదనః । విద్యాధిదేవః కపిలో విశ్వరూపో విహఙ్గ

షః ॥ ౧౫౪ ॥ క్రోడాత్మా బడకోవక్రో ధర్మో వాగీశ్వరస్తథా ।
దేవ ఏకార్ణవశయ ఇత్యేతే ద్వాదశస్మృతాః ॥ ౧౫౫ ॥ ప్రభుస్తు
సర్వతో వ్యాపీ తదూర్ధ్వపదసంస్థితః । పద్మనాభ స్తథాధ్వస్తు వ్యా
పకః పరితిష్ఠతి ॥ ౧౫౬ ॥ శుకనాసాముఖేపూజ్యో వాసుదేవస్సనా
తనః । యత్రప్రాసాదదేశేషు శుకనాసా నకల్పితా ॥ ౧౫౭ ॥
తత్రాగ్రతో నాసికాయాః వాసుదేవంతు సంస్మరేత్ । శిష్టనాసాగ్ర
యే పూజ్యాః క్రమాత్సఙ్కర్షణాదయః ॥ ౧౫౮ ॥ అథవాపురుషస్స
త్యోహ్యచ్యుతోఽనన్తఏవచ । చతుర్దిక్షు క్రమేణైవ పూజ్యా యు
ద్వాక్రమేణతు ॥ ౧౫౯ ॥ వరాహో నారసింహశ్చ శ్రీధరశ్చ హ
యాననః । యద్వా నరాద్యాశ్చత్వారో ధర్మమూర్త్యాదయోఽపి
వా ॥ ౧౬౦ ॥ యద్వా పరశురామాద్యాః స్మర్తవ్యాః క్రమయోగి
తః । ఏతేతు శక్తిభిస్సర్వే యుక్తావా కేవలాస్తువా ॥ ౧౬౧ ॥ ప్రస
న్నైఃపత్రలతాయుక్తైర్వ్యాపిత్తైర్వేదికాతలె । కిన్వ్యస్తోదరం చక్రం
తతస్సావులసారకే ॥ ౧౬౨ ॥ భగవాన్ జగదాధారో వాసుదేవః
పరఃపుమాన్ । లోకానథ్వగణం నిత్యం తథాద్వద్యావి దేవతాః ॥
ప్రాసాదోపరివిన్యస్తాన్సమాక్రమ్యచ సంస్థితః । తదగ్రదేశే హో
శం యజేద్దేవం సుదర్శనమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ప్రాసాదాఙ్గేషు విప్రేన్ద్రా
క్రమాన్నిగదితేషుచ । దేవతాధారభూతేషు యద్యదఙ్గం నకల్పి
తమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ యత్రవా తత్తదధికం తత్రాపిచ సమాచరేత్ । త
త్తత్స్థానేతు బుధ్యాతు దేవతాన్యాసమూహతః ॥ ౧౬౫ ॥ యద్వా
హ్యనవక్లప్తాఙ్గే దేవతేష్టింతు వర్జయేత్ । లోకాస్సప్త తథాధ్వాన
స్తత్త్వసఙ్ఘశ్చ దేవతాః ॥ ౧౬౬ ॥ ధ్యాతవ్యాస్తు నిరాకారాస్సా
ధకైర్ద్విజసత్తమాః । విమానేపి తథాస్తేద్ధి విబుధైశ్చ ప్రతిష్ఠితె
కింతుతత్ర విమానాఙ్గమూర్తీనాం లాఞ్ఛనాదికమ్ । తాసాంస్థాన
నివిప్రేన్ద్రాః కల్పితాని యథావిధి ॥ ౧౬౭ ॥ విమానావయవా

ణ్యాపి సన్నిరీక్ష్యైవ యత్నతః । పూజయేత్సావధానేన చేతసా
ధ్యానపూర్వకమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ లాఞ్ఛనాద్యేషు మూర్తీనాం ప్రా
సాదానాం విశేషతః । అనభివ్యక్తిరూపేణ లక్షణాద్యపరీక్షణాత్ ॥
స్వస్థానేశ్చాపి పద్మస్య దేశికేన్ద్రోపదేశతః । యథావత్సం
పరీక్ష్యైవ ప్రయత్నేన ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౭౨ ॥ లక్షణాదిషు హీనే
షు విపర్యస్తేష్వపి ద్విజాః । న లక్షణాదికం కుర్యాదన్యథా ముని
పుఙ్గవాః ॥ ౧౭౩ ॥ లక్షణం న పరీక్ష్యేత హ్యన్యథాకరణేచ్ఛయా ।
అన్యథాకరణార్థం తు లక్షణాద్యపరీక్షితే ॥ ౧౭౪ ॥ క్షయిత్వా
యోగకృచ్చేతస్మిన్ లక్షణైర్నరకం వ్రజేత్ । తస్మాత్సర్వప్రయత్నే
న స్వయంవ్యక్తాదికేష్వపి ॥ ౧౭౫ ॥ విమానే సంస్థితానాంతు మూ
ర్తీనాం లక్షణాదికమ్ । స్థానాన్యపి చ తాసాం వై విమానానామథా
నపి ॥ ౧౭౬ ॥ యథాస్థితం పరీక్ష్యైవ కృత్వా మూర్తివినిర్ణయమ్ ।
స్వేన స్వేన విశేషేణ లాఞ్ఛనాద్యైర్నవైస్ఫుటమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ స్వే
న స్వేన తు మన్త్రేణ పూజనం చ సమాచరేత్ । ప్రాసాదేషు స్వ
యంవ్యక్తం శ్రేష్ఠం సర్వేషు చ ద్విజాః ॥ ౧౭౮ ॥ తత్రాపి భగ
వాన్ దేవస్స్వయమేవావతిష్ఠతే । తత్ర సన్నిహితానన్యాద్భాగవా
న్భక్తవత్సలః ॥ ౧౭౯ ॥ జాతే జీర్ణాదిదోషేతు న త్యజన్తి కదాచ
న । స్వం స్వం ప్రదేశమేతాస్తు మన్త్రాణాం శక్తయః పరాః ॥ ౧౮౦ ॥
ప్రాసాదాస్సంస్థితాశ్చాపి స్వయంవ్యక్తపురస్సరాః । ఆకారాస్తు
ఃభావస్సమ్యక్ స్థైర్యాగపూర్వోక్తయోగతః ॥ ౧౮౧ ॥ అస్త్రైర్వి
న్త్రైర్ధ్వజైశ్చైషాం వ్యక్తిరవ్యక్తా జగత్త్రయే । తేపి లాఞ్ఛనబృ
న్దం తు ధారయన్త్యక్షిగోచరే ॥ ౧౮౨ ॥ లలాటే చాంసపట్టే తు
పృష్ఠే పాణితలద్వయే । తనూరుహాచయే మూర్ధ్ని కర్ణికాం ప్రతి
పత్తయే ॥ ౧౮౩ ॥ తత్తల్లాఞ్ఛనబృన్దం తు పరీక్ష్యైవం విశేషతః ।
కర్తదాకారనియతైర్వాచకైస్సంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౮౪ ॥ ఏషాం

లాఞ్ఛనబృన్దం తు నవ్యక్తం చరణాదిషు । తానర్చయేద్విప్రాః షట్కో-
ణ్ణ§ పురోగేణ మునీశ్వరాః ॥ ౧౮౫ ॥ వాహ్యపరాణాంతు మన్త్రా-
ణామేకేనాభిమతేనతు । ఇతిజ్ఞాత్వా యథావచ్చ యఃపూజయతి
మన్త్రవిత్ ॥ ౧౮౬ ॥ సపూజాఫలమాప్నోతి హ్యన్యథా విపరీత
భాక్ । ఏతాన్యుక్తాని సర్వాణి లాఞ్ఛనాదీని క్రమేణతు ॥ ౧౮౭ ॥ స
మారాధన కాలేషు దేవస్యామితతేజసః । ద్వారస్థ దేవార్చనం
కృత్వా పూజయేత్తదనంతరమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ నమస్కార పదాన్తేన
స్వనామ్నా ప్రణవాదినా । అర్ఘ్యాది లభనమాత్రైశ్చ ధూపేన ద్వి
జసత్తమాః ॥ ౧౮౯ ॥ అగ్రతో దేవదేవస్య ద్వారదేశస్య బాహ్య
తః । అన్తర్మణ్డల దేశేతు గత్వా వా పూజయేత్క్రమాత్ ॥ ౧౯౦ ॥
ఏవం ప్రాసాద భేదేతు యస్మిన్ సాధక సత్తమైః । ఏకకాలం ద్వి
కాలం వా త్రికాలం వార్చనం ద్విజాః ॥ ౧౯౧ ॥ నిత్యశస్క్రియ
తే తత్ర సదా సన్నిహితో విభుః । అతఏవ¶ ద్విజశ్రేష్ఠాస్తదర్చనత
త్పరమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ కుర్యాద్గారాధనం విష్ణోస్సాధకస్సద్ధలాలసః
య ఏవం కురుతే భక్త్యా హ్యనన్యపరయా సదా ॥ ౧౯౩ ॥ సోఽ
భిలభతే కామానిహలోకే పరత్రచ । మోక్షార్థీ కురుతే యస్తు స
యాతి పరమంపదమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
విమానదేవతార్చనవిధిర్నామ
తృతీయోధ్యాయః

నారదః — ప్రాసాదసంస్థితాన్ దేవాన్ ఏవమభ్యర్చ్య
తాన్ద్విజాః । ద్వారావరణదేవానాం పూజనంచ యథాక్రమమ్ ॥ ౧
విష్వక్సేనావసానంచ కారయేన్మునిపుఙ్గవాః । యదఙ్గభావమభ్యే

---

§ పుర్వోగాణాం మునీశ్వర । ¶ ద్విజశ్రేష్ఠ

ద్వారస్థాద్యం దేవతాగణమ్ ॥ ౨ ॥ విష్వక్సేనావసానంచ నరా
ణాం మల్పమేధసామ్ । జన్తోరేకాన్తినస్తద్వై చిత్తఖేదకృదర్చనమ్॥
విఘ్నకృత్ప్రీకృతస్యాపి శిష్యాణాం తదనర్చనమ్ । అతస్తదనుక
మ్పార్థం దేవభృత్యధియార్చనమ్ ॥ ౪ ॥ భక్తిశ్రద్ధోజ్ఝితంచైవ వి
హితం త్వేవ మేనసి । తే తత్పాణిచ్యుతం ప్రహ్వా దత్తముప్యవహే
భ్రమా ॥ ౫ ॥ గృహ్ణన్తి మనసా శ్రేయః పరం ధ్యాత్వా ధియా
హృది । యతస్సర్వేఽచ్యుతమయాస్తచ్చిత్తార్పితమానసాః ॥ ౬ ॥
పశ్చాదర్చనాత్తేషాం గురోరేకాన్తినస్తు వై । సాధ్యాద్విరోధనిరాస
స్తు యతో భృత్యాస్తు తే హరేః ॥ ౭ ॥ కృత్వైవం ద్వారయాగం
తు తతః పుష్పంచ సంయుతమ్ । గృహీత్వాఽఙ్గుష్ఠపూర్వేణ స్వా
ఙ్గులిత్రితయేన తు ॥ ౮ ॥ అభిమన్త్ర్య తదస్త్రేణ చక్రం తముపరి
స్మరేత్ । సితతారం జ్వలద్రూపం వహ్నిమనలాశనిమ్ ॥ ౯ ॥
క్షయకృద్విఘ్నజాలానాం క్షిపేద్యాగగృహాన్తరే । దక్షిణాంతర్జ
నీం విప్రస్య మార్గ్యం నాద్ధ్వముఖం తతః ॥ ౧౦ ॥ శిఖామన్త్రేణ సం
యుక్తాం విద్యుద్విలసితప్రభామ్ । స్మృత్వా భ్రామయ § మాణాం
తాం సంవిశేద్యాగమన్దిరమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్వాసనంచ తతః ప్రోక్ష్య అ
ర్ఘ్యపాద్యోదకేనచ । ఉపవిశ్యాసనే యోగమారభేత సమాహితః ॥
సమయేనాత్ర కుర్వీత సర్వభోగపరీక్షణమ్ । న్యస్య భద్రాసనం
మూలాత్ ప్రోక్షణార్ఘ్యప్లుతేనతు ॥ ౧౩ ॥ పాణినాఽప్యథ మా
ర్త్యేన తజ్జలేనతు మార్జయేత్ । తత్త్వావదస్త్రపుష్పేణ కుర్యా
ద్విఘ్నగణోజ్ఝితమ్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వలోకమయం తత్ర సర్వదేవ
సమాశ్రయమ్ । సర్వాధారమయం ధ్యాయేదన్తర్లీనంతు చక్రరా
ట్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రణవేన స్వనామ్నాఽథ నమోఽన్తేనార్చయేచ్చ తమ్ ।
అర్ఘ్యైర్గన్ధధూపైస్తు మాల్యైర్నానా స్రగుద్భవైః ॥ ౧౬ ॥

---

§ మాణస్తాం

యోగపీఠార్చనం కుర్యాదనుసన్ధానపూర్వకమ్ । స్వనామ్నా
ప్రణవాద్యేన నమోఽన్తేన యథాక్రమమ్ ॥ ౧౭ ॥ తతస్తు సర్వమ
న్త్రాణాం విన్యాసం తత్ర చేతసా । సమాచరేద్యథా యోగం పుష్ప
దాన పురస్సరమ్ ॥ ౧౮ ॥ బిమ్బేన సహితం పీఠం యోగపీఠముదా
హృతమ్ । అనుసన్ధానయోగేతు యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥౧౯॥
తన్మన్త్రాసనమిత్యుక్తం మన్త్రన్యాసంతు సర్వతః । కుర్యాత్త
త్స్థస్య దేవస్య పీఠస్యాధో మునీశ్వరాః ॥౨౦॥ ఆధారశక్తిం తస్యో
ర్ధ్వే కూర్మం కాలాగ్నిసంజ్ఞకమ్ । అనన్తేశం స్మరేన్మధ్యే సర్వా
ధారమయం ప్రభుమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆగ్నేయాదౌతు ధర్మాద్యం ఐశాన్య
న్తం చతుష్టయమ్ । ప్రాగాద్యే త్వపధర్మాద్యం ఉత్తరాన్తం
న్యసేత్పరమ్ ॥౨౨॥ తదూర్ధ్వే కమలం ధ్యాయేత్స్వనామ్నాఽ
థ తథోపరి । స్మరేత్పత్రాశ్రితం సూర్యం శశాఙ్కం కేసరా
వనౌ ॥ ౨౩ ॥ కర్ణికాస్థం హుతభుజం తతో గన్ధాదినా యజేత్
సుస్థిరే సంనిరోధశ్చ మన్త్రాణాం విహితస్సదా ॥ ౨౪ ॥ యత్ర
యత్రానురూపంతు తత్ర తన్న్యాసమాచరేత్ । చలబిమ్బస్య
పీఠేఽపి హ్యేవమేవార్చయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౫ ॥ కింతు తాత్కా
లికం తత్ర మన్త్రాణాం సన్నిరోధనమ్ । ఆహూతో పవిశేద్యత్ర
మన్త్రనాథో హి సంముఖః ॥ ౨౬ ॥ తత్ప్రాగపేక్షయా కుర్యా
ద్ధర్మాదీనాం నివేశనమ్ । సాంముఖ్యం భజతే యస్మాత్సాధకం పర
మేశ్వరః ॥ ౨౭ ॥ తదాసనం హి చిద్రూపం సిద్ధమేతస్య వాహనా
త్ । ఏవం చాస్యాచలే పీఠే శయానస్య విభోస్త్వధః ॥ ౨౮
వహ్న్యన్తం క్రమశోఽభ్యర్చ్య తతోఽనన్తం సమర్చయేత్ । యా
నారూఢేత్వనన్తస్య స్థానే తార్క్ష్యం సమర్చయేత్ ॥ ౨౯
లక్ష్మ్యాదీనాంతు దేవీనాం పీఠస్యాధః ఫణీశ్వరమ్ । తత్స్థానేప
చ ధర్మాదీం స్తదూర్ధ్వే వ్యక్తపఙ్కజమ్ ॥ ౩౦ ॥ యామమాత్రయ

తత స్తస్మిన్ విన్యసేత్పూర్వవత్మనా । గణేశాద్యర్చనం కుర్యా
ద్దక్షపీఠసమీపతః ॥ ౩౧ ॥ ఆత్మనః ప్రాగ్వశాద్వాయు కోణాదా
రభ్య పూజయేత్ । విన్యస్య విష్టరాన్ దర్భాన్ కుసుమస్తబకానివ॥
విష్వక్సేనం గణాధీశం గురూంశ్చ తదనన్తరమ్ । గురూన్ పరమ
సంజ్ఞాంశ్చ యజేత్సర్వగురూం స్తథా ॥ ౩౩ ॥ ఆదిసిద్ధసమూహం
తు భగవద్ధ్యాన తత్పరమ్। నిత్యాధికారిణశ్చాప్తాన్ భగవత్తత్త్వ
వేదనః ॥ ౩౪ ॥ చత్వారో మానవాశ్చాన్యే ఋషయస్సప్తపూర్వ
కాః । అర్ఘ్యాదినా యజేదేతాన్ తత్తన్నామ్నా యథాక్రమమ్ ॥
సర్వేషాం క్రమశో ధ్యానం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః! । అనన్త
శశిసఙ్కాశం అనన్తనాథ సంస్మరేత్ ॥౩౫॥ సహస్రఫణమాలాఽఽ
ఢ్యం సహస్రభుజభూషితమ్ । స్వపాణిసంపుటేనైవ శోభయన్
సాఙ్గభూతలమ్ ॥ ౩౬ ॥ సితారవింద శంఖాబ్జ సూత్ర చక్ర కరా
న్వితమ్ । పతనానేకజిహ్వ బుద్ధైర్విత్రస్త మానసస్తు చ ॥ ౩౭ ॥ మా
స్త్రైరిత్యభయం యచ్ఛన్ ఆబ్రహ్మ భవనస్య చ । తుహినాచల
స్వచ్ఛ ముక్తాఫల శశిప్రభః ॥ ౩౯ ॥ మృగేన్ద్రసన్నవదనాః
ధర్మజ్ఞానాదయశ్చతుః । పద్మరాగ ప్రవాళాగ్ని సుమడిమఫలో
జ్జ్వలాః ॥ ౪౦ ॥ అన్తర్దయోపయుక్తాశ్చ రాజరాజేశ్వరోపమాః।
ద్విరష్టవర్షవద్దిద్ధి చత్వారో ధర్మపూర్వకాః ॥ ౪౧ ॥ సర్వే స
ద్వస్త్రసత్పుష్ప సదలంకరణాన్వితాః । శఙ్ఖపద్మధరాస్సర్వే
వరాభయకరాస్తు వై ॥ ౪౨ ॥ అధేయ పద్మవిన్యస్త కాస్స్వ
త్మసిద్ధయే । సమర్పితాన్తఃకరణాః పరస్మిన్ మన్త్రకారణే ॥౪౩॥
చిన్త్యమవ్యక్తపద్మంచ హిమహేమాగ్ని భాస్వరమ్ । శాన్తమష్ట
భుజం సౌమ్యం సంస్థితం స్వస్తికేనతు ॥ ౪౪ ॥ యామత్రయం త
దూర్ధ్వేతు సంస్మరేత్కరణోజ్జ్వలమ్। సంస్మరేద్గణనాథంతు వక్ష్య
మాణప్రకారతః ॥ ౪౫ ॥ గణనాథం వినా చాన్యే సుస్థితాశ్శాన్త

విగ్రహాః । గణిత్రాభయహస్తాశ్చ సర్వానుగ్రహకారకాః ॥
సర్వే పద్మాసనావాఽథ జటామణ్డలభూషితాః । ఏవం ధ్యాత్వా
సమభ్యర్చ్య ముద్రాస్స్వం స్పృశ్య తత్క్రమాత్ ॥ ౪౭ ॥ అను
జ్ఞాం ప్రార్థయేత్తేభ్యో యథాఽనుక్రమమేవ చ । గృహీత్వా శిర
సా తాం చ తత ఆవాహయేత్ప్రభుమ్ ॥ ౪౮ ॥ తతస్స్వర్గగతం
దేవం మన్త్రమూర్తిత్వమాగతమ్ । సమాహూయ §సుమన్త్రేణ
త్యాగచ్ఛన్దపదేన తు ॥ ౪౯ ॥ యథా సర్గగతో వాయుర్వ్యజ
నేన మహామతే । వ్యక్తిమభ్యేతి భగవానపబాతస్తథా దేవహి ॥
భావదర్పణసజ్జాతం కృత్వా హృత్కమలాసనే । ¶సన్నిరుధ్య
బహిర్ద్వార్యం మన్త్రేచ్ఛాగావసానతః ॥ ౫౧ ॥ మన్త్రమాగ
చ్ఛమానం తు నిర్గతం తు స్వకాత్పదాత్ । కాలం పాదార్ఘ్యదా
నాన్తం ఉత్థితం భావయేత్సదా ॥ ౫౨ ॥ అథోపచర్యమాణం తం
భోగైః కాలానుకూలతః । నానాలభనవస్త్రస్రగ్దానాలఙ్కరణేత
థా ॥ ౫౩ ॥ అన్యత్ర భోగపూజాయాం స్మరేత్పద్మాసనాదినా
పునస్తమేవోపవిష్టం సానుకమ్పం చ సమ్ముఖమ్ ॥ ౫౪ ॥ బిమ్బం
నాఽన్యత్రాథారే భవత్యేవ మహామతే । బిమ్బే కృత్వాత్మనా శి
ష్యైస్సమాగత్యోపతిష్ఠతే ॥ ౫౫ ॥ కరోత్యమూర్తానఖిలాం భో
గకక్లంతు చాత్మసాత్ । స్థితమాయతనే వాథ సాకారం పరమేశ్వ
రమ్ ॥ ౫౬ ॥ శఙ్ఖచక్రధరం విష్ణుం సురసిద్ధావతారితమ్ । ఋషిభి
ర్మనుజైర్వాఽథ భక్తియుక్తైః ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౫౭ ॥ తేనస్మార్త్యాచ స
మన్త్రేణ యజేదావాహనం వినా । తథా ప్రబోధయేత్తం తు కృత్వా
హస్తౌ సుగన్ధినౌ ॥ ౫౮ ॥ గన్ధాద్యైః పుష్పైస్సమభ్యర్చ్య మూలమ
న్త్రం సముచ్చరన్ । పీఠోపరి హరేర్(గ) మూర్ధ్ని పుష్పాఞ్జలిం క్షి
పేత్ ॥ ౫౯ ॥ స్వప్రత్యభిముఖం శాన్తం సుప్రబుద్ధం స్మరేచ్చ్యుతమ్

§ ఘుమన్త్రేణ త్యాగచ్ఛ ¶ సన్నిరోధ్య

కరన్యాసం వినా తత్ర సృష్టిన్యాసాదితస్త్రియమ్ ॥ ౨౦ ॥ మూ
లమన్త్రాదితార్క్ష్యాన్తమన్త్రాణాం న్యాసమేవచ । కృత్వాఽథ
తత్తన్ముద్రాశ్చ తత్తన్మన్త్రైః ప్రదర్శయేత్ ॥ ౨౧ ॥ దీపయేద్బి
మ్బతోఽన్యత్ర తస్మిన్ పుష్పాఞ్జలిం హరౌ । "ఆగచ్ఛ" పదమ
న్త్రేణ మూలమన్త్రేణ హృత్పఙ్కజాత్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రత్యహం కర్మబిమ్బా
నాం మూలబిమ్బహృదబ్జకాత్ । కిఞ్చిదావాహనం కార్యం తత్ర
త్వేవం క్రమోద్విజాః ॥ ౨౩ ॥ మూలబేరేతు యత్తేజష్షడ్భాగైకంతు
చోత్సవే । షట్త్రింశదేక భాగస్తు బలికర్మార్చనాదిషు ॥ ౨౪ ॥
ఏవం తేజో [illegible] దేవం నాడీ దక్షిణమార్గతః । తన్నాసాగ్రేణ చా
వాహ్య పీఠకుమ్భాదిషు క్షిపేత్ ॥ ౨౫ ॥ తత్పదమ్బుప్రసూనా
భే తస్మిన్ మన్త్రైస్తు గోళకే । స్థానభేదం వినాఽఙ్గాని న్యస్యా
ధ్యర్చ్యేహ దేహతః ॥ ౨౬ ॥ సకలీకృత్య దేవేశం ధ్యాయేత్త
ద్వ్యక్తితాం గతమ్ । మూలమన్త్రాదితార్క్ష్యాన్తమన్త్రాంస్తత్ర చ
విన్యసేత్ ॥ ౨౭ ॥ ఏవమావాహ్య దేవేశం దత్వాఽర్ఘ్యం సన్ని
ధాపయేత్ । భూయోఽప్యర్ఘ్యం ప్రదాయాస్మై హృదాముద్రాం పు
రస్సరమ్ ॥ ౨౮ ॥ సన్నిధాప్యార్ఘ్యదానేన ముద్రాం పూర్వాంచ
వర్మణా । సంనిరోధ్య తు మూలేన తన్ముద్రాం సహితేన తామ్ ॥ ౨౯ ॥
సమ్ముఖీకృత్య మాలాది మన్త్రాంస్తత్ర సముచ్చరన్ । ప్రదర్శ
యంస్తథా ముద్రాస్త్వష్టాఙ్గేనాభివాదయేత్ ॥ ౩౦ ॥ లయయా
గోక్తవిధినా పూజయేత్ప్రథమం తతః । ఆమూలాత్సర్వమన్త్రా
ణాం వ్యక్తిస్థానాం సమర్చనమ్ ॥ ౩౧ ॥ అర్ఘ్యపుష్పాదినా కు
ర్యాత్ స్వేన స్వేన స్వకే పదే । తతో భగవతో విష్ణోర్భాసా భా
స్వరవిగ్రహాన్ ॥ ౩౨ ॥ హృదాదీన్సన్నిసృతాన్ ధ్యాయేత్ స్ఫు
టజ్ఞ నిచయో యథా । భోగస్థానే యథా యోగం ఏకైకం విన్యసే
త్తతః ॥ ౩౩ ॥ సకలీకృత్య చార్ఘ్యాద్యైరర్చయేత్తత్ర తు క్రమః ।

అష్టపత్రామ్బుజే పీఠే హృదయాద్యం చతుష్టయమ్ ॥ ౨౪ ॥ న్య
సేత్కమలపత్రాణామాపూర్వాదుత్తరాన్తిమమ్ । అగ్నీశరక్షో
వాయవ్యదళేష్వస్త్రం యథాక్రమమ్ ॥ ౨౫ ॥ నేత్రం కేసర
జాలస్థం విన్యసేత్తదనన్తరమ్ । పీఠోపరి దళాద్బాహ్యే దేవస్యే
శానకోణకే ॥ ౨౬ ॥ కిరీటం శ్రీవత్సకంచ విన్యస్యాగ్నేయకో
ణకే । కౌస్తుభం వనమాలాంచ న్యసేత్పద్మంచ తత్రవై ॥ ౨౭ ॥
ఈశకోణే గదాం న్యస్య నైరృతే చక్రముజ్జ్వలమ్ । వాయవ్యే
పాఞ్చజన్యంచ విన్యసేచ్చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨౮ ॥ దేవస్య స
న్నికాయాంతు శ్రియం పుష్టిం తతోఽపరే । అగ్రతఃపీఠతో బాహ్యే
న్యసేచ్చారాత్పతత్త్రిపమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏవం నత్వా తతో ధ్యాయే
న్మన్త్రవ్యూహం యథాస్థితమ్ । అభ్యన్తరే విమానస్య గర్భభూ
మౌతు మధ్యతః ॥ ౩౦ ॥ సరసీరుహమాస్థాయ సంస్థితం పురుషో
త్తమమ్ । ప్రావృడ్జలదసన్దోహ విలసద్దివ్యవిగ్రహమ్ ॥ ౩౧ ॥
సర్వదేవమయం దేవం సర్వేషాం తేజసాం నిధిమ్ । సర్వలక్ష
ణసమ్పూర్ణం సర్వజ్ఞాది గుణైర్యుతమ్ ॥ ౩౨ ॥ వపుషా సున్దరే
ణైవ దివ్యేనావిష్కృతేనచ । ముఞ్చన్తమనిశం దేహాదాలోకం
జ్ఞానలక్షణమ్ ॥ ౩౩ ॥ ప్రయత్నేన వినాఽజ్ఞాన నాశకృద్ధ్యాయి
నాం మహత్ । ఘనకుఞ్చిత నీలాళి దళితాఞ్జన సన్నిభైః ॥ ౩౪ ॥
కర్పూరధూసరైర్దివ్యైః పుష్పసంవలితాన్తరైః । కిరీటమకుటా
క్రాన్తైశ్శోభితం స్వశిరోరుహైః ॥ ౩౫ ॥ బాలచన్ద్రప్రతీకాశ
ఫాలాద్యత్తిలకోజ్జ్వలమ్ । సుభ్రువం సునసం శాన్తం సవిలాసస్మి
తాధరమ్ ॥ ౩౬ ॥ కిఞ్చిదారక్తగోక్షీరశుద్ధ నీలాబ్జలోచనమ్ । శీ
తలైర్దృష్టిపాతైస్తు జగదాప్యాయకారిణమ్ ॥ ౩౭ ॥ విలసద్గణ్డ
ఫలకం శ్రవణోజ్జ్వలకుణ్డలమ్ । ముఖసౌన్దర్య నిష్యన్ద చుబుకస్థల
శోభితమ్ ॥ ౩౮ ॥ వికళఙ్క శరచ్చన్ద్ర విలసన్ముఖమణ్డలమ్ ।

కమ్బుగ్రీవం పీవరాంసం దీర్ఘబాహుం మహోరసమ్ ॥ ౮౯ ॥ చతుర్భుజముదారాఙ్గం విలసత్పాణిపఙ్కజమ్ । పీతకౌశేయవసనం నిమ్ననాభిం తనూదరమ్ ॥ ౯౦ ॥ చారూరుయుగళం చారుజఙ్ఘాద్వితయముజ్జ్వలైః । మణినూపురభూషాద్యైర్విలసత్పాదపఙ్కజమ్ ॥ ౯౧ ॥ దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గం దివ్యామ్బరధరం తథా । దివ్యస్రగ్వేష్టనోపేతం దివ్యాలఙ్కారమణ్డితమ్ ॥ ౯౨ ॥ అనేకరత్నఖచితకిరీటమకుటోజ్జ్వలమ్ । కౌస్తుభేనోరసిస్థేన శ్రీవత్సేనాప్యలంకృతమ్ ॥ ౯౩ ॥ రత్నకాఞ్చనసమ్యుక్తా యుక్తయా వనమాలయా । సబ్రహ్మసూత్రయా చైవ శోభితం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౯౪ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదమ్ । శ్రోణీతటనివిష్టేన వామహస్తేన లీలయా ॥ ౯౫ ॥ ధ్రియమాణాం గదాం గుర్వీం నిషణ్ణాం ధరణీతలే । పశ్చాద్దక్షిణహస్తేన చక్రం కాలానలద్యుతిః ॥ ప్రణవధ్వనిగర్భం తు హిమాద్రిశతశోభితమ్ । శఙ్ఖం వామకరేణాపి దధానమతులప్రభమ్ ॥ ౯౭ ॥ స్వదేహతేజస్సమ్భూతజ్వాలామణ్డలమధ్యగమ్ । కరుణాపూర్ణహృదయం జగదుద్ధరణోన్ముఖమ్ ॥ ౯౮ ॥ అభిన్నపూర్ణషాడ్గుణ్యవిభవేనోపబృంహితమ్ । యోగిధ్యేయమజం నిత్యం జగజ్జన్మాదికారణమ్ ॥ ౯౯ ॥ సాక్షాల్లక్ష్మీపతిం దేవం ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుమ్ । ఏవం శయానమాసీనం యానారూఢమథాపి వా ॥ ౧౦౦ ॥ పరం వ్యూహం వైభవం వా ద్విభుజం వా చతుర్భుజమ్ । అష్టబాహ్వాదికం వాపి నానాభూషణసంయుతమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ నానాస్త్రగణసంయుక్తం రూపం భగవతస్తథా । లక్ష్మ్యాదిశక్తిజాలం చ ధ్యాయేద్భక్తిసమన్వితః ॥ ౧౦౨ ॥ ఏవమేవ హి హృన్మన్త్రం ధ్యాయేత్కుముదపాణ్డురమ్ । పద్మరాగాచలాకారం అరక్తం చ శిరః స్మరేత్ ॥ ౧౦౩ ॥ అఞ్జనాద్రిప్రతీకాశం శిఖామన్త్రం తథా కృశమ్ । పరితస్సూర్య

సంతప్తం యథా కనక పర్వతమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ తథా కవచ మ
న్త్రంచ ధ్యానకాలే విచిన్త్య చ । వ్యాప్తం జ్వాలా సహస్రైస్తు
అయస్కాన్తసముద్యుతిః ॥ ౧౦౫ ॥ సర్వాస్త్రశక్తి సంపూర్ణమ
స్త్రమన్త్రం ప్రకీర్తితమ్ । నిర్ధూమాఙ్గారసదృశం భావయేన్నే
త్రమన్త్రరాట్ ॥ ౧౦౬ ॥ ధ్యేయాస్స్వగుణిస యుక్తా ద్విభు
జాశ్చ పురుషోత్తమాః । పీతక్షౌమాన్ విభార్వక్త్రిం ధ్యాయేదేతాన్
మునీశ్వరాః! ॥ ౧౦౭ ॥ స్థితానామాదిమూర్తీనాం స్థితాన్ ధ్యాయే
త్సదైవహి । ఆసీనానామథాసీనాన్ వాహనస్థ సవాహనాన్ ॥
శయితానామథాసీనాన్ ఉత్థితాన్వా స్మరేద్ద్విజాః । అథధ్యానం
భూషణాస్త్రశక్తీనాముచ్యతే క్రమాత్ ॥ ౧౦౯ ॥ కిరీటస్సోమసూర్య
వదనగ కాఞ్చనాభో మహాతనుః । భాభిర్గాత్ర్యయుక్తాభిర్గ్నానా
రూపాభిరావృతః ॥ ౧౧౦ ॥ స్థితో వైనాథరీయేన స్థానగేనాన్త
రిక్షగః । స్ఫటికాద్రిప్రతీకాశం శ్రీవత్సం కథ భావయేత్ ॥ ౧౧౧ ॥
బద్ధపద్మాసనాసీనం హస్తన్యస్తం స్వపాంగ్వయోః । వహన్తం
హార్మ్యముద్రించ ముఖ్యహస్తద్వయేనచ ॥ ౧౧౨ ॥ పద్మరాగా
చలాకారం కౌస్తుభం రత్న నాయకమ్ । దిశోదశద్యోతయన్తం
సంలగ్నాఙ్ఘ్రి స్థితం స్మరేత్ ॥ ౧౧౩ ॥ వహన్తం వక్షసో మధ్యే
స్వహస్తకృత సమ్పుటమ్ । సన్ధారయన్తమపరం తథావై శిరసో
పరి ॥ ౧౧౪ ॥ ధ్యేయా భగవతీ మాలా చిత్రరూపా మనోహరా
సర్వగన్ధాన్వితా సౌమ్యా ఈషద్విహసితాననా ॥ ౧౧౫ ॥ కుష్ణా
వదాతం కమలం సౌమ్యమీషత్స్మితాననమ్ । రసం రవన్తం మధురం
శ్రోత్రేన్ద్రియసుఖావహమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ గదాం హేమాద్రిసంకా
శాం తన్వీం కువలయేక్షణామ్ । ద్విరష్టవర్షవత్కాన్తాం కుమారీం
ననయావనామ్ ॥ ౧౧౭ ॥ స్వావస్థేన రశ్మిజాలేన భాసయన్తీం న
స్థలమ్ । స్వరశ్మిమణ్డలాన్తస్థం వల్గన్తం హేతిపం స్మరేత్ ॥ ౧౧౮

విభో రాజ్ఞాం ప్రతీక్షన్తం హరిస్వాక్షం రక్తలోచనమ్ । తుహినా
చలసఙ్కాశం శఙ్ఖం కమలలోచనమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ సదాగమాది
పామూన్తం ఉద్ధరన్తం స్వకైర్భుజైః । ధ్యేయాస్స్వరుచిసంయుక్తా
ద్విభుజాః పురుషోపమాః ॥ ౧౨౦ ॥ సాస్త్రాః కిరీటపూర్వా
యే గదామాలాఙ్గనాకృతీ । ఏతేఽస్త్రినాయకాస్సర్వే విభో
రాజ్ఞా ప్రతీక్షకాః ॥ ౧౨౧ ॥ ప్రోక్షితా విచలన్తశ్చ సుసమైః స్థాన
కైః స్థితాః । శ్రోణీతటార్పితకరాశ్చామరవ్యజనోద్యతాః ॥ ౧౨౨ ॥
సపన్నం తు కిరీటాద్యం వర్జయిత్వా చతుష్టయమ్ । తర్జయన్తం చ
మూర్ఘ్నాస్తేషు అన్యేషాం దక్షిణం కరమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ స్మరేద్దేవ ధ్యాన
కాలే చ సర్వేషామథమస్తకే । శ్వేయం స్వకం స్వకం బిహ్నం
సుప్రబుద్ధం నిరాకృతి ॥ ౧౨౪ ॥ నళినీ తాళహస్తా చ లక్ష్మీ రక్తాం
బుజప్రభా । పుష్టా కనకగౌరా చామృతకుమ్భధరా స్మృతా ॥ ౧౨౫ ॥
భోక్తృశక్తిః స్మృతా లక్ష్మీః పుష్టిర్వై కర్తృసంజ్ఞితా । భోగార్థమ
వతీర్ణస్య లోకానుగ్రహ§కామ్యయా ॥ ౧౨౬ ॥ ఉదితం సహ తే
నైవ శక్తిద్వితయమవ్యయమ్ । రక్తతుణ్డం మహాప్రాణం భీమ
భ్రుకుటిలోచనమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ దీప్తచామీకరాకారం పద్మమణ్డల
మణ్డితమ్ । సంస్మరేద్గరుడం ¶ విప్రాః గృధ్రవక్త్రం వృషోదరమ్ ॥
యథోక్తమూర్తియుక్తాశ్చ తథా ధ్యాయేద్యథాక్రమమ్ । కిరీటో
ముకుతభూగదా కౌస్తుభస్తు ప్రభాకరః ॥ ౧౨౯ ॥ స్వయం శశా
ఙ్కః శ్రీవత్సో మాలాష్టగ్న్యాహవాదయః । అపాంపతిర్వై కమలం
గదాఽపి సరస్వతీ ॥ ౧౩౦ ॥ కాలశ్చక్రాధిపో జ్ఞేయః ఖం శఙ్ఖః
కథితో ద్విజాః । ప్రాణం పతత్త్రిరాడిత్థం ఏవం తత్త్వేషు సంస్థి
తాన్ ॥ ౧౩౧ ॥ అభీష్టాంత్యాన్ క్రమాత్సర్వాన్ అర్చయేదర్ఘ్య
పుష్పకైః । యజేత్తదను దేవేశం భోగైరర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౧౩౨

§ కమ్పయా ¶ విప్ర! - విప్రాః

దార్భక సుసూక్ష్మమహతం సితమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ శిరశ్శోధనం తతః కు
ర్యాచ్ఛశిధూప సమన్వితమ్ । కర్పూర చూర్ణసంమిశ్రం కుర్యాద్దే
వస్య మూర్ధజమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ ఏవం హి చిత్రపూర్వాణామన్యేషాం
కేవలాసన । సద్రత్న బ్రహ్మపాషాణ వర్జితానాం సమాచరేత్ ॥
స్నానార్థం కర్మబిమ్బేతు తత్సమీపేఽథ దర్పణే । స్నానపీఠాస
నం కృత్వా కర్మార్చాం తస్య సన్నిధౌ ॥ ౧౬౬ ॥ స్నానాసనే స
మారోప్య తత్పాద్యం సర్వం సమాచరేత్ । తదభావే దర్పణేతు స్నా
నభోగాన్ సమర్పయేత్ ॥ ౧౬౭ ॥ చిత్రస్థ ఏవం దద్యాచ్చ భో
గానన్యాన్ యథాక్రమమ్ । తదభావేచ తాన్ సర్వాన్ పాణినాఽఽ
దాయ చేతసా ॥ ౧౬౮ ॥ నివేదయేన్మణ్డలాది ష్వేవం భోగనివే
దనమ్ । ప్రోక్షణం యావతా కుర్యాదర్ఘ్యాద్యైరవశిష్టకైః ॥ ౧౬౯ ॥
ప్రణాళభాగాదపరం స్నానం భద్రాసనాత్తుతే । భూరిశీతఘనైశ్శు
ద్ధం కృత్వా తత్ప్రాసతార్యచ ॥ ౧౭౦ ॥ సపీఠం భగవద్బిమ్బం
సద్వస్త్రేణాఽమృజ్యతం ముదా । ఆప్లుతం భావయేద్దేవం నిశ్శేషం ప్రాశ
యేత్తతః ॥ ౧౭౧ ॥ భూయోగన్ధోదకేనైవ పూర్వం సమృష్టచతుష్ట
యమ్ । స్నానకమన్యం వినాఽన్యేషాం ప్రాగ్వత్తార్యా హి క
ల్పనా ॥ ౧౭౨ ॥ హృన్మన్త్రేణ చక్షుర్ద్వంతు కుర్యాద్దేవదివ్య
గోరోజనమ్ । సాస్త్రేణ మాలమన్త్రేణ సర్వం తచ్చాభిమన్త్ర్య
చ ॥ ౧౭౩ ॥ మాత్రాత్రయం క్రమాత్కృత్వా పినివేద్యాసనం తతః ।
తృతీయం రత్నఖచితం తత్రస్థం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ విభా
ష్యాలంకృతం భక్త్యా భోగైస్స్రక్చన్దనాదిభిః । సమభ్యర్చ్యాచలి
స్వపాద్యేన పాదుకాభ్యామనన్తరమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ దేయమాచమ
నం ధూపయుక్ పాదపీఠం తథైవచ । సమాలభ్య సుగన్ధేన భక్తితశ్చ
న్దనాదినా ॥ ౧౭౬ ॥ సంవీజ్య చన్దనేనైవ మాయూరేణ తతేనచ ।
కేశప్రసాదకృత్యూర్ధ్వం పుష్పతామ్బూలకర్తనీమ్ ॥ ౧౭౭ ॥

నివేద్య దేవదేవాయ దుకూలవసనే సితే । ఉపవీతం సోత్తరీయం
ముకుటాద్యైరనన్తరమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ పాదనూపురపర్యన్తమలఙ్కర
ణముత్తమమ్ । విచిత్రంహి శిరోమాల్యం వేష్టనేన సమన్వితమ్ ॥
ప్రగ్గానుసూత్రైస్సమ్బద్ధమాకణ్ఠాచ్చరణావధి । రుచిరం కఙ్కణంచా
థ దద్యాత్ప్రీసరంతతః ॥ ౧౫౧ ॥ ధాతుభిఃకుఙ్కుమాద్యైర్వా
విచిత్రం సితసూత్రజమ్ । పూరితం మృదుతూలేన గ్రథితంచాన్త
రాన్తరా ॥ ౧౫౨ ॥ అఞ్జనం సశలాకంచ తామ్బూలం గన్ధభావితమ్ ।
లలాటతిలకం హైమం ముఖవాసం సరోచనమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ కర్ణావతం
సకే పుష్పే మణ్డనం దర్పణం మహత్ । ప్రకారం చిత్రకుసుమైర్దీ
ప్తరత్నప్రభోజ్జ్వలైః ॥ ౧౫౪ ॥ ప్రభూతైస్తు మహాజ్వాలైస్తిలతై
లాజ్యపూరితైః । అభుక్తాహతసుశ్వేతరచితైర్వర్తివేష్టితైః ॥ ౧౫౫ ॥
ప్రస్థీకృత్య గలాంఽఽద్యైః పూజయేత్తదనన్తరమ్ । కర్పూరచూర్ణ
సంమిశ్రం సుగన్ధిమధురంబహు ॥ ౧౫౬ ॥ ఘృష్టధూపసమాయుక్తం
గుగ్గులుంధూపయేచ్ఛుభమ్ । సఘణ్టారవైరస్త్రైశ్చాల్యమానే
నబాహునా ॥ ౧౫౭ ॥ ఉపానహౌ సితంఛత్రం శిబికాంచ రథాది
యుక్ । వాహనం గజపర్యన్తం సపతాకం ఖగధ్వజమ్ ॥ ౧౫౮ ॥
సితాసితౌ చామరౌతు మాత్రావిత్తమనన్తరమ్ । జానునీ భూగతౌ
కృత్వా శిరసాఽవనతేనతు ॥ ౧౫౯ ॥ ఆదాయోత్తానపాణిభ్యాం
వినివేద్య జగత్ప్రభోః । ఔపచారికభోగానామేతేషాంపూరణా
య చ ॥ ౧౬౦ ॥ భేరీమృదఙ్గశఙ్ఖాద్యైర్జయశబ్దసమన్వితైః । గీతశ్చై
ర్వివిధైర్నృత్తైస్తన్త్రీవాద్యసమన్వితైః ॥ ౧౬౧ ॥ వంశైశ్శృంగైస్త
థా హాస్యైరమ్యైశ్రావ్యైశ్చ పూజయేత్ । స్తోత్రమన్త్రైర్న్నమ
స్కారైః ప్రణామైశ్చ ప్రదక్షిణైః ॥ ౧౬౨ ॥ సఙ్కోచసతి భూభా
గే భగవత్యగ్రతఃస్థితే । ధియా నమస్కృతిం కుర్యాద్బధ్వాతుకర
సమ్పుటమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ హృద్దేశే మూర్ధ్నికమ్పైస్తు స్మరన్ సర్వేశ్వ

రంహరిమ్ । అన్తర్గర్భగృహే విష్ణోర్గర్భన్యాసార్ధమణ్టపే ॥ ౧౯౪ ॥
ప్రణిపాతగణం కుర్యాత్ప్రదక్షిణగణం వినా । సఙ్కటే సతి తద్దేశే
బాహ్యేఽనుముఖమణ్టపే ॥ ౧౯౫ ॥ స్థాపయేచ్చలబిమ్బాని తత్రా-
పి సతి సఙ్కటే । ప్రథమావరణే వాపి ద్వితీయావరణేఽపి వా ॥ ౧౯౬ ॥
స్థానం సువిస్తృతం కృత్వా ప్రాసాదాగ్రం చ వర్జ్యదిక్ । దిక్త్ర-
యేఽభిమతే కుర్యాద్విదిక్ష్వభిమతేషు చ ॥ ౧౯౭ ॥ ఇలూరికాప్ర-
దేశే వా సుదేశే సుపరీక్షితే । స్థాపయేదన్యథా యాత్రాబిమ్బం
దేవీసమన్వితమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ అన్యాని సర్వబిమ్బాని నబహిః స్థాపయే-
త్క్వచిత్ । మూలబిమ్బం సమభ్యర్చ్య పురా నీరాజనాన్తిమమ్ ॥
పశ్చాద్బహిఃస్థితాన్ బిమ్బాన్ పూజయేత్తు యథావిధి । ఏవం ప్రద-
క్షిణాన్తం చ దేవమభ్యర్చ్య వై తతః ॥ ౨౦౦ ॥ నీరాజయేద్దేవదేవం
తద్విధానమిహోచ్యతే । నీరాజనం తు త్రివిధం సాత్త్వికాదిప్రభేదతః ॥
స్నానాన్తే భోగయజ్ఞాన్తే ద్వితీయం సాత్త్వికం భవేత్ । సాయం
కాలే ప్రతిదినం కుర్యాద్రాజససంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ పూజాయాం
దీపదానాన్తే వేద్యన్తేఽపి తామసమ్ । కుర్యాత్ప్రాసాదపక-
స్మిన్ తేషామేకం న తు త్రయమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ స్వయంవ్యక్తే తథా దైవై-
శ్చ విబుధైశ్చ ప్రతిష్ఠితే । ప్రాసాదే మునిముఖ్యైశ్చ సాత్త్వికా-
ఖ్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౦౪ ॥ బ్రాహ్మణైః క్షత్త్రియైర్వైశ్యైః
స్థాపితే రాజసం భవేత్ । శూద్రైస్తు స్థాపితే స్త్రీభిస్తామసా-
ఖ్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ సాత్త్వికస్య విధానం తు శృణుధ్వం
మునిపుఙ్గవాః! । కర్తవ్యం స్నానభోగాన్తే యత్తదుక్తం పురైవ తు ॥
అలఙ్కారాసనాన్తే యత్కర్తవ్యం తదిహోచ్యతే । కృతం స్వర్ణా-
దిభిర్దివ్యైః కుమ్భమాపూర్య వారిభిః ॥ ౨౦౬ ॥ అర్ఘ్యపాత్రో-
ద్ధృతైర్ద్రవ్యైర్వా కేవలైర్గాలితైః పునః । అన్తస్సిద్ధార్థకాన్ క్షిప్త్వా
కణ్ఠే కుర్యాదలఙ్కృతమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ అశ్వత్థపల్లవైస్స్రగ్భిశ్చన్దనై-

నాతు వైరపి । అన్యత్రారజనీపిష్టైర్లేపయేత్సర్వతో ద్విజాః ॥ ౨౦౯ ॥
తదాస్యే మల్లకం పుష్పం సమ్యక్కోణేషు నియోజయేత్ । సంస్కృ-
తాగ్నిసముద్భూతాన్ పురా దీపాన్ ప్రదీప్యతు ॥ ౨౧౦ ॥ ఏభి వే-
చ్ఛాఽనురూపేణ చతుర్వింశతికాన్ ద్విజాః । పాకస్థానాత్తు వైది-
పాముద్భృతాంశ్చతురఙ్గులైః ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రదీపం మల్లకే కృత్వా
సకుమ్భం వినివేశయేత్ । అగ్రతో దేవదేవస్య సదాధారోపరిస్థిత-
మ్ ॥ ౨౧౨ ॥ తమర్ఘ్యగన్ధధూపైస్తన్మన్త్రేణ తు పూజయేత్ । కే-
వలం పార్ఘ్యపుష్పేణ సాధకస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ దద్యాదాచమ-
నాన్తేఽర్ఘ్యం మన్త్రేశస్యాథవా ద్విజాః । అర్ఘ్యాలభనమాల్యాని
ధూపం చాప్యర్ఘ్యమేవ చ ॥ ౨౧౪ ॥ దీపకుమ్భం తు పాణిభ్యాముద్ధృ-
తం పరిచారిణా । దేవస్య దక్షిణం పాదమారభ్యేతరపశ్చిమమ్ ॥
భ్రామయేత్సర్వతోఽఙ్గాని ఏకధా వా ద్విధా త్రిధా । జపన్వై నేత్ర-
మన్త్రం తు హృన్మన్త్రం వా యథారుచి ॥ ౨౧౫ ॥ ఏవం కుమ్భం
పరిభ్రామ్య ద్విజేన పరిచారిణా । శుద్ధయా యోషితా వాపి ద్వా-
రాద్బాహ్యే విసర్జయేత్ ॥ ౨౧౬ ॥ తతస్తు దేవదేవస్య దద్యాదర్ఘ్యం
తు మూర్ధని । పాకస్థానాత్తదర్థం తు దీప ఆనీయతే యదా ॥ ౨౧౭ ॥
తదానీం తద్విధానం తు శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । దీక్షితాస్సునీ-
తాశ్చ సుస్నాతాః పరిచారికాః ॥ ౨౧౯ ॥ వదనం నాసికారన్ధ్రే స్థ-
గయిత్వాఽమ్బరేణ తు । సితోష్ణీషధరాస్సర్వే సితచన్దనభూషితాః ॥
సౌవర్ణాని చ పాత్రాణి వితతాని యథారుచి । రాజతాన్యథ తామ్రా-
ణి ఆరకూటమయాని చ ॥ ౨౨౧ ॥ కాంస్యాని వాపి సంపాద్య యథా-
విత్తానుసారతః । ఏకత్రిపఞ్చసప్తాపి నవైకాదశ వా తథా ॥ ౨౨౨ ॥
ద్విషట్షోడశ వా యద్వా చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యయా । పాకాలయం
సమాసాద్య తత్రాగ్నిస్సంస్కృతాత్పురా ॥ ౨౨౩ ॥ తేషాం మ-
ధ్యే వర్తిదీపాన్ పాత్రాణాం తు మహామతే । చతురఙ్గుళికోత్సే-

ధాన్ సఘృతాన్ దీపయేత్స్వనః ॥ ౨౨౪ ॥ ఉద్ధృత్య తాని పాత్రా
ణి కరైస్తు పరిచారకాః । వహేయుః పఙ్క్తిబన్ధేన తదగ్రే గణికాజ
నాః ॥ ౨౨౫ ॥ గచ్ఛేయుర్భగవద్భక్తాః కుర్వన్తో నృత్తగీతకే ।
తదగ్రే శఙ్ఖభేర్యాదిసముద్ఘోషణతత్పరాః ॥ ౨౨౬ ॥ తదగ్రే వేత్రి
ణోఽస్పృశ్యజనోత్సారణతత్పరాః । గచ్ఛేయుః పరితస్తేషాం దీపి
కాధారిణో జనాః ॥ ౨౨౭ ॥ ఏవం క్రమాత్సమాసాద్య తిష్ఠేయుర్దే
వసన్నిధౌ । అథాన్యదీక్షితో విప్రః కుమ్భమాపాద్య పూర్వవత్ ॥
సముల్లకం తదూర్ధ్వే తు తైష్వకస్యాప్రదీప్య తు । పాకస్థానాదా
హృతేషు ప్రదీపం వినివేశ్య చ ॥ ౨౨౯ ॥ సదాధారస్థితం కుర్యాత్
తసాధకసత్తమః । కుమ్భం ప్రాగ్వత్సముద్ధృత్య దేవేశం చ తతః
పరమ్ ॥ ౨౩౦ ॥ భ్రామయేత్పూర్వవత్కుమ్భం తస్మిన్ కాలే ద్విజో
త్తమాః । ఋగాద్యధ్యయనం కుర్యుర్ద్విజాః ప్రాగాదిదిక్స్థితాః ॥
సన్నిధౌ దేవదేవస్య నృత్యేయుస్తు గణికాస్తదా । మఙ్గళాని చ గీతాని
సర్వే గాయన్తు గాయకాః ॥ ౧౩౨ ॥ స్వరేణోచ్చతరేణైవ స్తువ
స్తు స్తోత్రపాఠకాః । భేరీమృదఙ్గశఙ్ఖాదీన్ ఘోషయేయుస్సమన్త
తః ॥ ౨౩౩ ॥ ఏవం సర్వత్ర వై కుర్యాదృగాద్యధ్యయనాదికమ్
కుమ్భమేవం పరిభ్రామ్య దత్వా తత్పరిచారిణః ॥ ౨౩౪ ॥ హస్తే
థ దీపపాత్రాణి దర్శయేదితరాణి చ । దృష్ట్వా సమ్యక్తతో దద్యా
దర్ఘ్యం దేవస్య మూర్ధని ॥ ౨౩౫ ॥ కుమ్భపూర్వాణి పాత్రాణి
హస్తః పరిచారకాః । ప్రదక్షిణక్రమాత్సర్వం పూర్వవద్గణికాదిభిః
క్షిపేయుర్ద్వారబాహ్యే వా బాహ్యద్వారస్య బాహ్యతః । అ
వావినియుక్తాని తాని సఙ్గృహ్య యోషితః ॥ ౨౩౬ ॥ సుస్నాతా ధౌ
తవసనా ద్విజాతిభావితాత్మనః । లలాటతిలకం దత్వా సర్వాలఙ్కా
రభూషితాః ॥ ౨౩౭ ॥ క్షిపేయురుదితే నైవ వత్మనా ద్విజసత్తమాః
అథవావినియోగాత్తు పూర్వం పాకాలయాదపి ॥ ౧౩౮ ॥ యోషితో

దీపపాత్రాణి గృహీత్వా ప్రోక్తవర్త్మనా । ఆనయేయురిహ్వభోర గ్రే కర్తురిచ్ఛానురూపతః ॥ ౨౪౦ ॥ ఏవం నీరాజనం కుర్యాద్దల జానాం సనంతతః । అథవా భ్రామయేత్కుమ్భం దీపాష్టకసమన్వితమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ యద్వా తత్రాపివై కుమ్భం సాగ్ని మల్లకసంయుతమ్ । ధూమాయమానం సిద్ధార్థైర్భ్రామయేద్దీపవర్జితమ్ ॥ ౨౪౨॥ ఏవం నీరాజనం ప్రోక్తమేకమూర్తేర్ద్విజోత్తమాః । అనేకవర్త్తి పూజాయాం ముఖ్యమూర్త్యాదితః క్రమాత్ ॥ ౨౪౩ ॥ సర్వాసామపి మూర్తీనాం దత్వాఽర్ఘ్యాద్యం పృథక్పృథక్ । ఏకైకేనతుకు మ్భేన ప్రత్యేకమథవా ద్విజాః ॥ ౨౪౪ ॥ సర్వాసామపి కుమ్భేన ప్రాగ్వన్నీరాజనంచరేత్ । ఏవంనీరాజనం కృతంభగవతో విభోః ॥ ౨౪౫ ॥ అనుతిష్ఠన్తి సాహాయ్యం తస్మిన్ కర్మణి యేజనాః । రజస్తమోవినిర్ముక్తా భవేయుస్తే నసంశయః ॥ ౨౪౬ ॥ ఏవంనీరాజనం ప్రోక్తం సాత్త్వికం నామనామతః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
నీరాజనాన్తవిధిర్నామ
చతుర్థోఽధ్యాయః

నారదః — తతోభోజ్యాసనే దేవో భోగైరాభ్యవహారికైః। పూజ్యస్సపాదపీఠంవై దద్యాద్భోజ్యాసనంవిభోః ॥ ౧ ॥ ఛన్నం మసూలతూలాద్యైర్మసూరకవరేణతు । ఆరోపయిత్వా ప్రాగాస్యం తత్రస్థే భోజనాసనే ॥ ౨ ॥ అర్ఘ్యం పాద్యంచ మే దద్యాత్ప్రీతి గ్రహసమన్వితే । తర్పణం సంప్రతిష్ఠాప్య వాసితంచార్ఘ్యవారిణా॥ అథర్వణజలం స్వచ్ఛం సుగన్ధం పాత్రతఃకృతమ్ । మధుపర్కందధిమధు ఘృతయుక్తమనన్తరమ్ ॥ ౪ ॥ సమస్తమేవమేకాఙ్గం దధివాపి నివేదయేత్ । శీతళంతర్పణజలమథమార్ఘ్యం పురోదితమ్ ॥౫॥

దేయం నిష్పుంసనార్థంతు పునరాచమనం విభోః । స్థలజర్వృతాం
సురూపాంచ స్రగ్యుక్తాం వినివేద్య గామ్ ॥ ౬ ॥ ఓషధీశ్శాలిపూ
ర్ణాశ్చ స్రక్ఫలాఢ్యం వనస్పతిమ్ । మూర్తం నివేదయేత్పూర్వం
తతస్సంస్థాప్య తర్పణమ్ ॥ ౭ ॥ ప్రచ్ఛాదనామ్బరంచైవ ప్రదద్యా
దర్ఘ్యోదకమ్ । షడ్రసప్రభవైర్దివ్యైరన్నైర్వేద్యైః పావనైః ఫలైః ।
గుళఖణ్డాజ్యపైతైర్భక్ష్యైర్బహుభిర్ఘృతపాచితైః । గుళముద్గపయో
మిశ్రైర్నిశాజ్యతిలమిశ్రితైః ॥ ౯ ॥ దధిమిశ్రైస్సర్పిమిశ్రైర్మధు
స్వాదుయుతైః ఫలైః । క్రమాదన్నైరష్టవిధై రపూపాన్ వినివేదయే
త్ ॥ ౧౦ ॥ సరసాభీరసాలాభిః పయసాసుశ్రితేనచ । పక్వైశ్శీ
తలైస్స్వాదురసగన్ధైశ్చ పానకైః ॥ ౧౧ ॥ భక్ష్యైర్భోజ్యైస్సధ
లేహ్యైః పేయైరన్యైరనేకశః । శ్రద్ధాపూతేన మనసా యజేత్తన
జనువ్యయమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఏకైకస్మింస్తు భోగేషు ప్రోక్షయేదర్ఘ్యవా
రిణా । ఘోటికాం మన్త్రసంయుక్తాం కృత్వా పాణిద్వయేనతు ।
అథపాణిద్వయేనైవ అగ్నీషోమాత్మకేనతు । యోగ్యతాం పదవీం నీ
త్వా ముద్రాం కామదుఘాం తతః ॥ ౧౪ ॥ బధ్వా తదమృతీకుర్యా
ద్భోగజాలం యథాస్థితమ్ । దత్వాఽర్ఘ్యంపుష్పముపరి సంస్పృశే
ద్విష్ణుపాణినా ॥ ౧౫ ॥ సవ్యేనపాణినాఽఽస్పృశ్య ప్రకోష్ఠం ద
క్షిణస్యతు । తేనదక్షిణహస్తేన అగ్రసఙ్గృహ్య తేనతు ॥ ౧౬ ॥ ని
వేదయేత్తతోవిప్రాశ్శిరసాఽవనతేనతత్ । అసన్నిక్షేశ్చ యోభో
గాహ్యజ్ఞభావమనువ్రజేత్ ॥ ౧౭ ॥ తత్తద్ధృత్వాతు మనసాభ
క్త్యా విష్ణోర్నివేదయేత్ । పావనైః పానకైస్స్వచ్ఛైశ్శీతలైర్మధు
రాదికైః ॥ ౧౮ ॥ త్వగేలాద్యన్వితైర్మృష్టధూపకర్పూరవాసితైః
నాళికేరోదకోపేతైస్తర్పణీయమనన్తరమ్ ॥ ౧౯ ॥ మసూరమాష
చూర్ణేన రజనీశాలిజేనచ । సముద్వర్త్య సంక్షాళ్య శీతలైర్బహు
వారిభిః ॥ ౨౦ ॥ నైవేద్యాచమనార్థంతు గన్ధోదకమనుత్తమమ్

వాససా నిర్మలం కృత్వా చన్దనేన సితేన చ ॥ ౨౧ ॥ సమాలభ్య సు
ఘృష్టేన కర్పూరసహితేన చ । తిలాన్యథ సురత్నాని సౌవర్ణైర్వాథ
రాజతైః ॥ ౨౨ ॥ పాత్రైః కృత్వాఽథ మాత్రార్థం దేవాయ వినివేద
యేత్ । లవఙ్గైః కోలకైలాత్వక్కర్పూరపరిభావితమ్ ॥ ౨౩ ॥ జా
తీపూగఫలోపేతం సుగన్ధచ్ఛదం బహు । కర్పూరచూర్ణసంమిశ్రం
ముక్తాచూర్ణవిమిశ్రితమ్ ॥ ౨౪ ॥ మాతులుఙ్గఫలోపేతం నారికేరఫలా
న్వితమ్ । ప్రదద్యాత్ప్రీణితస్తస్మై తామ్బూలం జగతః పతేః ॥ ౨౫ ॥
ప్రక్షాళ్య గన్ధతోయేన అర్ఘ్యపాత్రోద్ధృతేన వై । పాణియుగ్మం
యథా వై స్యాత్ స్వచ్ఛాత్యన్తనిర్మలమ్ ॥ ౨౬ ॥ నైవేద్యధూప
పాత్రాద్యైః పాత్రైశ్చ నిర్మలీకృతమ్ । కృత్వా సగన్ధదిగ్ధౌ తౌ
వఙ్ఘ్యైర్నార్చ్యల్య పరస్పరమ్ ॥ ౨౭ ॥ ముద్రాం మూలాదికాస్త్రాన్
తాం దర్శయిత్వా యథాక్రమమ్ । ధూపయోఽర్ఘ్యగన్ధపుష్పైర్ధూ
పాన్తేన సమర్చ్యైవ ॥ ౨౮ ॥ జపముద్రావిధానేన దేవం సన్తర్పయే
త్తతః । స్ఫాటికేనాక్షసూత్రేణ స్వకైర్వా కరపర్వభిః ॥ ౨౯ ॥
పాత్రం సంస్థాపయేత్పశ్చాదర్ఘ్యపాత్రాచ్చ వారిణా । పిలిప్య చ
న్దనాద్యైస్తు స్థాపయేద్భాజనే శుభే ॥ ౩౦ ॥ సంపూజ్య పుష్పధూ
పాద్యైస్తన్త్రిం తత్రైవ విన్యసేత్ । సాధారమాసనం చైవ శక్తిపూ
ర్వైస్సమావృతమ్ ॥ ౩౧ ॥ చతుర్భుజం తు విరజో నారాయణ
మిహాపరమ్ । వరదాభయహస్తం చ బద్ధాఞ్జలిధరం స్మరేత్ ॥ ౩౨ ॥
బ్రహ్మస్థానస్థితం తం చ సూత్రం ధ్యాయేద్విభోః పరమ్ । సన్నిధౌ
భవ దేవేశ సన్నిరుద్ధో భవాచ్యుత ॥ ౩౩ ॥ సూత్రాఖ్యమణిజాతే
స్మిన్ యావచ్చన్ద్రదివాకరాః । ఏవం మునే ప్రతిష్ఠాప్య సూత్ర
మన్త్రైరుక్తసంజ్ఞకే ॥ ౩౪ ॥ ప్రతిష్ఠితస్య వై పశ్చాన్ముద్రాం సాఙ్గం
చ ప్రదర్శయేత్ । యథాశక్తి జపం కుర్యాచ్ఛతమష్టాధికం తు వా ॥
తంనివేద్య విభోః పశ్చాద్వాక్కర్మమనసాన్వితమ్ । పుణ్డరీకాక్ష వి

శాశ్వత్యస్మిన్ మన్త్రమూర్తే జనార్దన ॥ ౩౬ ॥ గృహాణాస్మిన్ జపం నాథ మమదీనస్య శాశ్వతమ్ । ఇత్యుక్త్వా సోదకం పశ్చాత్త్వ స్యం దక్షిణపాణిగమ్ ॥ ౩౭ ॥ అగ్రతో నిక్షిపేద్విద్వాన్ మూలమన్త్రేణ వారద । భావయేచ్చ తతస్సమ్యక్ స్ఫురన్తీం తారకావలిమ్ ॥ ప్రవిష్టాం భగవద్వక్త్రే వక్త్రాత్తద్ధృద్గతాం పునః । హృదయాద్ద్విజ శార్దూలం సంహారాఖ్యక్రమేణ తు ॥ ౩౮ ॥ పూర్వవత్ప్రస్మరస్త్రేణ పరేణ సహ యోజయేత్ । ఏకైకం హృదయాదీనాం సర్వేషాం విహితం త్వథ ॥ ౪౦ ॥ క్రియాఙ్గత్వాన్నదోషోఽస్తి అన్యథా తజ్జపం వినా । ధూపం దత్త్వా ప్రణమ్యాథ స్తుత్వా మన్త్రేశ్వరం తతః ॥ ౪౧ ॥ అజ్ఞానాజ్జ్ఞానతో వాపి జాతమూనాధికం చ యత్ । దాసస్య మమ దీనస్య తు క్షన్తవ్యం లోకలోచన ॥ ౪౨ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం భక్తినమ్రాన్ధకోత్తమః । సంపూజ్య గన్ధపుష్పైశ్చ తతస్తు భగవన్మయాత్ ॥ ౪౩ ॥ యథాక్రమం సమభ్యర్చ్య నైవేద్యం ప్రతిపాద్య చ । తేషాం మన్త్రావసానం చ అర్ఘ్యాద్యం నివేదయేత్ ॥ ౪౪ ॥ యచ్చైభ్యో దేవయజ్ఞాన్తే తస్మాత్తాన్నం ప్రదాయ తు । అస్మిన్ కాలేఽర్ఘ్యాద్యం తు తామ్బూలాన్తం సమర్పయేత్ ॥ ౪౫ ॥ శయ్యాఽఽసనం తతో దద్యాదగ్నౌ సన్తర్పయేత్తతః । న్యస్త్వాఽఽస్త్రమాసనే యానాదనలాలయమగ్న్యుత్థితమ్ ॥ ౪౬ ॥ పూర్వవద్ద్వారయాగం తు కృత్వా సంప్రవిశేత్తతః । తత్ర పూర్వోక్తపథినా ఉపస్పృశ్య సమాహితః ॥ ౪౭ ॥ ప్రమాణపరిశుద్ధం చ విభవానుగుణం శుభమ్ । చతురావరణం కుణ్డం కృత్వా పూర్వోక్తవిభూషితమ్ ॥ ౪౮ ॥ త్ర్యంశేనార్ధేన వాఽంశేన ఖాతాద్యాయసో విధీయతే । చక్రశఙ్ఖామ్బుజాకారం వృత్తం వా చతురశ్రకమ్ ॥ ౪౯ ॥ గదాద్యైశ్చక్రపర్యన్తైర్లాఞ్ఛనైర్లాఞ్ఛితం తు వా । అగ్నికార్యోపయోగ్యాని యాని యానిమాహోమతే ॥ ౫౦ ॥ స్రుక్స్రువాదీని భాణ్డాని త్వజిహ్మితవ్యాని

తైఽపి । యద్వా కిరీటశ్రీవత్సమాలాకౌస్తుభలక్షణమ్ ॥ ౫౧ ॥ శఙ్ఖ
చక్రగదాపద్మసమాస్తవ్యస్తలాఞ్ఛనమ్ । భృఙ్గారకరకాకారంకుం
డం కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౫౨ ॥ కుణ్డం చతుర్మేఖలం వా త్రిమేఖల
మథాపి వా । ద్విమేఖలం తథా చైకమేఖలం వా ప్రకల్పయేత్ ॥ ౫౩ ॥
స్థిరం సమేఖలం కుర్యాజ్జఙ్గమంతు విమేఖలమ్ । దేశకాలవశాచ్చై
వ కుణ్డం నఘటతే యది ॥ ౫౪ ॥ తం వినాహవనచ్ఛేదో న కార్యస్సి
ద్ధిమిచ్ఛతా । శోధితే హ్యుపలిప్తే చ స్థలేఽచలమృదాఽన్వితే ॥ ౫౫ ॥
హోమస్తు విహితస్సమ్యఙ్మన్త్రిస్యామన్త్రితస్య చ । పిణ్డికా చతుర
స్రేషు బహిస్సర్వత్ర శస్యతే ॥ ౫౬ ॥ మధ్యే పద్మం ప్రకుర్వీత
శ్రీపదం పద్మమధ్యగమ్ । ఏవం కృతే శుచౌ కుణ్డే అగ్నికార్యం స
మాచరేత్ ॥ ౫౭ ॥ చుల్ల్యాం వా మల్లకే వాపి హోమం కుర్యాద్య
థావిధి । ఏతేష్వేకతమం కుణ్డం సమ్భవానుగుణం శుభమ్ ॥ ౫౮ ॥
సుధాద్రైర్వర్ణకైశ్శుద్ధైర్యాప్యయిత్వోపలిప్య చ । సుగన్ధైశ్చన్దనా
ద్యైశ్చ పఞ్చగవ్యపురస్సరైః ॥ ౫౯ ॥ కుణ్డస్యారమ్భకాలే తు
సంస్కారా నకృతా యది । నిష్పన్నస్య చ తే సర్వే విధేయాశ్చ
క్రమేణ తు ॥ ౬౦ ॥ తాడయేదస్త్రమన్త్రేణ పుష్పైర్దక్షిణపాణి
నా । ఖననం తీక్ష్ణశస్త్రేణ దేశికశ్చాస్త్రవిద్యయా ॥ ౬౧ ॥ గృ
హీత్వా చైకదేశాత్తు కుణ్డమధ్యాత్తు మృత్తృణమ్ । అఙ్గుష్ఠానామి
కాభ్యాంతు హృదయేన సముద్ధరేత్ ॥ ౬౨ ॥ అస్త్రేణైవ సమీకృ
త్య నస్యాన్నిమ్నోన్నతం యథా । సేచయేత్తత్పచైనైవ కుట్టయేత్త
దనన్తరమ్ ॥ ౬౩ ॥ లేపయేద్గన్ధతోయేన అస్త్రేణ పరిశోధయేత్ ।
అస్త్రజప్తైః కుశాకాణ్డైస్తీక్ష్ణలాఙ్గూలవర్జితైః ॥ ౬౪ ॥ అస్త్రాభి
మన్త్రితేనైవ దర్భకాణ్డద్వయేన తు । తన్మధ్యే చ కుశాగ్రేణ ప్రా
గ్భవమవలమ్బ్య చ ॥ ౬౫ ॥ ఆరభ్య దక్షిణాశాయాం లిఖేల్లేఖా
ముదగ్గతామ్ । తస్యాముపరి సంలిఖ్య లేఖానాం త్రితయం స్ఫుటమ్ ॥

ప్రాగగ్రం దక్షిణాఽఽశాదిహ్యుదీచ్యన్తం చ సాన్తరమ్ । తత్ర ప్రా-
గగ్రరేఖాసు మధ్యైకా పిఙ్గళాభిధా ॥ ౬౭ ॥ దక్షిణోత్తరయోర్ద్వే
తు సుషుమ్నేడాదిదైవతే । చతుర్థా ప్రణవేనాథ ప్రోక్షయేదర్ఘ్య-
వారిణా ॥ ౬౮ ॥ తదభ్యర్చ్యార్ఘ్యపుష్పాద్యైర్ధ్యాయేత్తద్భద్రపీ-
ఠవత్ । ప్రణవైస్తు ప్రతిష్ఠానం ప్రాగ్వదస్య సమాచరేత్ ॥ ౬౯ ॥
చతురశ్రస్థలే కుణ్డే దిగ్విదిగష్టకే బహిః । సంపూర్ణపాత్రం కుమ్భా-
నాం అష్టకం వినివేశ్య చ ॥ ౭౦ ॥ ఊర్ధ్వాధో మేఖలానాం చతు-
ర్ణాం దిక్చతుష్టయే । కౌశేయవిష్టరస్థాంశ్చ వాసుదేవాదికాన్
యజేత్ ॥ ౭౧ ॥ విదిక్షు పృథయోగేన హ్యూర్ధ్వాన్తస్సుధగాస్తు
వై । తద్వదేవార్ఘ్యపుష్పాద్యైః పూజనీయాః క్రమేణ తు ॥ ౭౨ ॥
మృదుదర్భసమూహం చ నీరసం చాశ్మకుట్టినమ్ । శుష్క-గోమయ
చూర్ణేన యుక్తం గన్ధాత్మనా సహ ॥ ౭౩ ॥ కుణ్డద్రోణాంశపాత్రం
తు సమారోప్య ప్రసార్య చ । అచ్ఛిన్నాగ్రైస్తతో దర్భైరస్త్రమ-
న్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౭౪ ॥ కుణ్డభిత్తిగణం సర్వం ప్రోక్షితైః పరిభూ-
పయేత్ । వర్మణా చాత్ర వాటం తు సఙ్కల్ప్య తదనన్తరమ్ ॥ ౭౫ ॥
సమభ్యర్చ్య చ పుష్పాద్యైరర్ఘ్యధ్యైః ప్రణవేన తు । తేనైవ పద్మనా-
భిం పూజయేచ్చన్ద్రసన్నిభామ్ ॥ ౭౬ ॥ తతః పవిత్రకం దార్భం శి-
ఖామన్త్రాభిమన్త్రితమ్ । ప్రాక్సమాలేపనోపేతం చతుష్పక్షప-
దే న్యసేత్ ॥ ౭౭ ॥ హృన్మన్త్రేణ తతస్తత్ర యోగపీఠం ప్రకల్ప-
యేత్ । తత్ర నారాయణాఖ్యాం వై శక్తిం విద్యోతలక్షణామ్ ॥ ౭౮ ॥
లక్ష్మ్యైకకృతిపదం ప్రాప్తాం అమృతామృతరూపిణీమ్ । సర్వాశ్ర-
యరూపాం చ సర్వశక్తిసమన్వితామ్ ॥ ౭౯ ॥ సౌకుమార్యేణ రూ-
పేణ సర్వవస్త్వన్తరస్థితామ్ । శాశ్వతీం సృష్టిమార్గేణ అవతార్య
హృదమ్బుజే ॥ ౮౦ ॥ పురా ధ్యానక్రమేణైవ హృన్మన్త్రేణ హృ-
దమ్బుజాత్ । స్వనామపదయుక్తేన సనమఃప్రణవాదినా ॥ ౮౧ ॥

రేచకేన వినిక్షిప్య కుణ్డహృత్పద్మమధ్యతః । సంపూజ్య గన్ధపుష్పా
ద్యైశ్చ పద్మముద్రాం ప్రదర్శ్య చ ॥ ౮౨ ॥ తామ్రపాత్రేఽథవాఽన్య
స్మిన్ సమాదాయ హుతాశనమ్ । ఆరణ్యం లౌకికం వాఽథ మణిజం
దర్పణోద్భవమ్ ॥ ౮౩ ॥ నిధాయ కుణ్డస్యైశాన్యే సంస్కారార్థం
చ సాంప్రతమ్ । సన్తాడ్య చాస్త్రమన్త్రేణ ప్రోక్షయేచ్ఛిఖయావ
తమ్ ॥ ౮౪ ॥ హృదాఽభ్యర్చ్యాగ్నిగృతం ధ్యానం దత్వాఽఽచ్ఛా
ద్యాథ వర్మణా । మూలం స్మృత్వా సమానీయ పూరకేణ హృదన్తరే ॥
మన్త్రానిలకరాకృష్టం కృత్వా తస్మాద్వినిర్గతమ్ । వ్యస్తో గుణగణా
స్తస్య స్తేజో నామగుణో హి యః ॥ ౮౬ ॥ పరస్య బ్రహ్మణస్సోఽయం
సామాన్యం సర్వతేజసామ్ । విరేచ్య విన్యసేత్తస్మిన్ వహ్నిపా
త్రే పురార్చితే ॥ ౮౭ ॥ తతోఽగ్నిపాత్రమాదాయ నిర్ధూమమతిదీ
ప్తిమత్ । దక్షిణేన కరేణైవ పాణిభ్యామథవా ద్విజాః ॥ ౮౮ ॥ భ్రా
మయిత్వా చతుర్ధా వై తతః కుణ్డాన్తరే క్షిపేత్ । ధ్యాయేదేకత్వ
మాపన్నం తతో మన్త్రీ చ పాసహ ॥ ౮౯ ॥ యాజ్ఞీయైరిన్ధనైశ్శు
ష్కైః ప్రజ్వాల్యాస్త్రాభిమన్త్రితైః । హృదా దక్షిణహస్తేన కు
ర్యాత్పరిసమూహనమ్ ॥ ౯౦ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ హ్యూర్ధ్వం పా
ణితలేన తు । తిర్యగ్వాఽధోముఖస్థేన నఖపృష్ఠమదర్శయన్ ॥ ౯౧ ॥
అస్త్రాభిమన్త్రితేనైవ ప్రోక్షయేదర్ఘ్యవారిణా । తతస్త్వభగ్న
మూలాగ్రైస్సమైర్దద్యాత్కుశైస్తరమ్ ॥ ౯౨ ॥ దిశిదిశ్యుత్తరా
శాన్తం యామ్యాఽఽశాదౌ తు సాన్తరమ్ । చతుర్గుణైశ్చతుర్ధా త్వ
ప్యగ్రచ్ఛన్నైః పరస్పరమ్ ॥ ౯౩ ॥ ప్రాక్ప్రాన్తైః పూర్వభాగాచ్చ
యావదుత్తరగోచరమ్ । హోమోపకరణం సర్వం హోమభాణ్డపు
రస్సరమ్ ॥ ౯౪ ॥ అవతార్య తదూర్ధ్వే తు దక్షిణస్యాం తథాత్మనః ।
ద్వన్ద్వద్వన్ద్వప్రయోగేణ ద్రవ్యస్థాపనమాచరేత్ ॥ ౯౫ ॥ పరిధీంశ్చే
ధ్మనిచయం ముక్తదర్భైకకణ్టకామ్ । స్రుక్స్రువౌ చ చతుష్కంయ

దేకత్రవినివేశ్యచ ॥ ౯౬ ॥ స్రగ్ధూపమధుపర్కంచ బీజాన్యేకత్రవైత
తః । కౌశేయం ధౌతకేశంతు విష్టరంచ ఘృతంచరుమ్ ॥ ౯౭ ॥ ఆ
జ్యస్థాలీ చతుష్కంచ నిధాయతదనన్తరమ్ । ప్రణీతాపాత్రయుగ
ళం కరకంచార్ఘ్యభాజనమ్ ॥ ౯౮ ॥ చతుష్కమేతదపరమగ్రతో వి
నివేశ్యచ । పార్శ్వదేశమాత్రాన్సమిధః ప్రభూతం శుష్కమిన్ధనమ్ ॥
పక్ష్మకస్యైదహృద్యస్త్రం వామభాగే నిధాయవై । అర్ఘ్యోదకే
న పాస్త్రేణ కృత్స్నం పావనతాంనయేత్ ॥ ౧౦౦ ॥ తతస్తుమూ
లదేశస్థా బ్రహ్మవృక్షాదికోద్భితాః । సపర్ణాస్సత్త్వచస్సప్తా అధో
నేమేస్తు చాధికాః ॥ ౧౦౧ ॥ పార్శ్వ్యగుత్తరాగ్రాచ ప్రాగ
గ్రా దక్షిణోత్తరా । చతస్రోవై పరిధయశ్శిఖామన్త్రేణ పూజయే
త్ ॥ ౧౦౨ ॥ విష్టరాణి తతోదద్యాద్ధృదా కుమ్భాష్టకేతతః । తే
షు క్రమాత్పూజయేచ్చ లోకపాలాన్స్వదిక్స్థితాన్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఆ
దాయ సోదకంచాథ ప్రణీతాఽఽఖ్యంచ భాజనమ్ । పవిత్రకంతు త
న్మధ్యే చతుర్దర్భకృతంన్యసేత్ ॥ ౧౦౪ ॥ ఉద్ధృతోద్ధృత్య హ
స్తేన జలం తత్రైవ నిక్షిపేత్ । తతస్త్వష్టాక్షరంమన్త్రం జపమా
నోహిసాధకః ॥ ౧౦౫ ॥ భూయస్తదమ్భసాసర్వం ప్రోక్షయేద్విష్ట
రేణతు । శేషస్యస్రావణం కుర్యాత్సర్వదిక్షు స్తరోపరి ॥౧౦౬॥
పునరేవామ్భసాఽఽపూర్య తన్మధ్యే పరమేశ్వరమ్ । ధ్యాత్వాఽఽ
రాధయిత్వా సంస్థాప్య త్వగ్రతస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ ప్రణీతేచా
పరస్మిన్వై పాత్రేచాగ్రే కృతేసతి । సపవిత్రంతు తత్రార్ఘ్యం
దత్వాచక్రంతు విన్యసేత్ ॥ ౧౦౮ ॥ మన్త్రనాథం తదూర్ధ్వేతు
ధ్యాత్వాభ్యర్చ్య యథాక్రమమ్ । తత్పాత్రముత్తరస్యాంచ కృత్వా
సంపూజ్యవైపునః ॥ ౧౦౯ ॥ అథాజ్యం దశసంస్కారైస్సంస్కుర్యా
త్సాధకోత్తమః । అధిశ్రయణమగ్రాదావుపాధిశ్రయణంతథా ।
ప్రసాదీకరణంచైవ హృన్మన్త్రేణ సమాచరేత్ । సంప్లవోత్ప్లవన

కుర్యాత్ప్రణ వేనతు సాధకః ॥ ౧౧౧ ॥ హృదా పవిత్రీకరణం దృ
శానీరాజనం తథా । తతః కవచమన్త్రేణ కుర్యాత్తదవకుణ్ఠనమ్ ॥
అవలోకామృతీకారౌ క్రమాన్నేత్రేణవర్మణా । భాణ్డస్థస్యయదా
జ్యస్య దర్భైః ప్రజ్వలితైః పురా ॥ ౧౧౩ ॥ స్పర్శనం విద్ధి సంస్కా
రమధిశ్రయణసంజ్ఞకమ్ । ఉపాధిశ్రయణం నామ యత్త్రద్రావణ
ముచ్యతే ॥ ౧౧౪ ॥ ఆజ్యస్థాలీమథాదాయ త్వాజ్యం యత్ప్ర
గ్రవీకృతమ్ । తత్తత్రనిక్షిపేదాజ్యభాణ్డాద్దోషాపనుత్తయే ॥ ౧౧౫ ॥
ప్రవాదీకరణం హ్యేతదుచ్ఛస్థేన కరేణతు । పునరాదాయకృత్వా
గ్రే ఆధారోపరియత్తతః ॥ ౧౧౬ ॥ దర్భకాణ్డచతుష్కంతు ద్వాద
శాఙ్గుళసంమితమ్ । తిర్యగుత్తానపాణిభ్యామవష్టభ్య సాన్తరమ్ ॥
అనామాఙ్గుష్ఠయుగ్మేన యథా మధ్యంనతంభవేత్ । త్రైరాజ్యం చ
తురో వారాన్ ఆనయేచ్చతురోనయేత్ ॥ ౧౧౭ ॥ అన్తరాన్తరయో
గేన హ్యాత్మనోఽగ్నేస్తు సంముఖమ్ । ప్రణవేనోక్తసఙ్ఖ్యేన కుణ్డమ
ధ్యేఽథనిక్షిపేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ సంప్లవోత్ప్లవనే త్వేవం కృత్వాదార్భం
పవిత్రకమ్ । వినిక్షిపేచ్చ తన్మధ్యే పవిత్రీకరణంచ తత్ ॥ ౧౨౦ ॥
కుణ్డాదుల్ముఖమాదాయ జ్వలన్తం ధూమవర్జితమ్ । తేనావర్తంసకృ
ద్విప్ర తద్వై నీరాజనంస్మృతమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ నీరాజీకృత్యతత్పశ్చా
త్కవచోదరగంస్మరేత్ । అవకుణ్ఠనమేతద్ధి తర్జన్యా యత్ప్రదక్షి
ణమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ తేజసా హృదయస్థేన దృగ్గతేనావలోకనమ్ ।
నిరీక్షణమిదం విప్ర తతస్తత్రోపరి స్మరేత్ ॥ ౧౨౩ ॥ చన్ద్రమణ్డల
మధ్యస్థం ధేనుముద్రాసమన్వితమ్ । మన్త్రంవై సౌరభేయంచ
స్ఫురదిన్దుశతప్రభమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ తదన్తరస్థం మన్త్రేశం హిమాచల
నిభంస్మరేత్ । తత్స్రుతైరమృతోఘైశ్చ శశిజైర్ధేనుజైరపి ॥ ౧౨౫
సర్వసంస్కారసంయుక్తం స్మరేదాజ్యంచ భావితమ్ । అమృతీక
రణంనామ ఇదం తే సంప్రకాశితమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ స్రుక్స్రువావథచాదా

య దర్భపుఞ్జలికేనతు । రజోఽపనయనం కుర్యాత్ప్రక్షాళ్య స్నా
నవారిణా ॥ ౧౨౭ ॥ నిర్మలీకృత్య కూర్చేన జ్వాలాభిస్సంప్రత
ప్య చ । ప్రోక్షయిత్వార్ఘ్యతోయేన తాడయేద్గన్ధపుష్పకైః ॥ ౧౨౮ ॥
తదాప్రమేయం స్రుచా జ్ఞాతవ్యం కర్మసిద్ధయే । శతపత్రాత్మనాస
న్తో ముష్టిస్తోఽనన్తవక్త్రధృక్ ॥ ౧౨౯ ॥ అన్తర్బీజాత్మభావేన స్థి
త్వా చోర్ధ్వముఖఃపునః । సప్తస్కన్ధం యదధ్యాత్మం భూతప్రాణ
మరున్మహత్ ॥ ౧౩౦ ॥ ప్రేరితం బ్రహ్మరన్ధ్రేణ తత్తదిచ్ఛావశా
త్పునః । సప్తపాతాళనాగంచ అగమత్ స్వాఽమ్బుజాత్మనా ॥ ౧౩౧ ॥
యదాశ్రయత్యధ్వవాహే త్వస్మృత్వా జలంస్థితః । సచక్రరచ
నాజాలే స్థితస్తేజస్త్రిమూర్తిధృక్ ॥ ౧౩౨ ॥ శక్తివిగ్రహధృగ్వా
యురాజ్యకోశంచఖం తతః । నిర్బీజమజమక్షోభ్యమాద్యంయస్యా
ధిదైవతమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ అపరస్మిన్ స్రువేజ్ఞేయం యథా జాయేత త
చ్ఛృణు । సాక్షాదమృతమూర్తిర్వై వరుణఃకలశాత్మనా ॥ ౧౩౪ ॥
నాళాత్మనాతదస్త్రంచ సంస్థితం విఘ్నభీతిహృత్ । జగదాప్యా
యకృచ్ఛన్త్రిః పద్మత్వేనాగ్రదేశతః ॥ ౧౩౫ ॥ ఆనన్దాఖ్యంహి
సామర్థ్యం జ్ఞేయం తత్పారమేశ్వరమ్ । సత్యభూతమమేయంచప్ర
మేయమిదముచ్యతే ॥ ౧౩౬ ॥ సంస్కారకాలే త్వారోప్య సితంస
మన్త్రితర్పణే । స్వసంజ్ఞా ప్రణవోపేతా నమస్కారపదాన్వితాః ॥
సర్వేషామర్చనే విప్ర ఆరాధ్య హృదయేనవా । పూజయిత్వా
ర్ఘ్యగన్ధాద్యైర్న్యస్తమన్త్రగణంతతః ॥ ౧౩౮ ॥ బహుశాఖైర
భగ్నాగ్రైః సుసమైఃకుశైః । చతుర్భిర్వామహస్తేనత్వాదా
యాథపవిత్రకమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ దక్షిణానామికాయాంతు చతుస్కాణ్డ
వినిర్మితమ్ । అఙ్గుళీయకరూపంచ కృత్వావై తదనన్తరమ్ ॥ ౧౪౦ ॥
సంస్కృతాజ్యస్య విప్రుడ్భిస్సంస్పృశేదిన్ధనాదికమ్ । నిశ్శేషదోష
శాన్త్యర్థమథాగ్నేరాహృతస్యచ ॥ ౧౪౧ ॥ శతంశతార్ధంపాదంవా

త్వాహుతీనాం స్వశక్తితః । తిలానాం ఘృతసక్తానాం శుద్ధేన హవి
షా సహ ॥ ౧౪౨ ॥ హోతవ్యం కర్మసిద్ధ్యర్థం యథావదవధార
య । ఆహుత్యాముద్ధృతాయాం చ మూలమన్త్రావసానతః ॥ ౧౪౩
ప్రణవాన్తం పదం బ్రూయాదగ్నిం శోధయ శోధయ । యథావస్థిత
రూపేణ తతస్తేనైవ బుద్ధిమాన్ ॥ ౧౪౪ ॥ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం ప
శ్చాత్ప్లుతేనచ చతుష్ఫలీమ్ । అగ్నేర్హోమోఽథ కర్తవ్యస్సర్వసం
స్కారసిద్ధయే ॥ ౧౪౫ ॥ హృదాఽనలం పుటీకృత్య కర్మనామ స
ముచ్చరేత్ । సమాపాదయామి స్వాహాఽన్తం సర్వకర్మస్వయం
క్రమః ॥ ౧౪౬ ॥ ఆజ్యేనసిక్తైఃకుసుమైస్సమిద్భిర్వా ధియా ద్విజ ।
గర్భాధానాదిసంస్కారాన్ కుర్యాద్దారావసానకాన్ ॥ ౧౪౭ ॥
శికుక్షికుహరే యద్వై బహిస్థస్య ప్రవేశనమ్ । గర్భాధానం తు త
ద్ధి సంస్కారం ప్రథమం మునే ॥ ౧౪౮ ॥ ప్రాణయోగాచ్ఛయా
క్తిర్వహ్నేశ్శ్రీజఠరేస్థితా । జడరూపా చ యా సూక్ష్మా తస్యాశ్చి
ప్రసరోహిణ్యః ॥ ౧౪౯ ॥ భగవచ్ఛక్తిచైతన్యసామర్థ్యాచ్ఛ
నైశ్శనైః । స్మృత్వైవం జుహుయాదాజ్యం తన్మన్త్రేణోదితేన
॥ ౧౫౦ ॥ భవేత్పుంసవనం చాగ్నేశ్చిచ్ఛక్తినయనాత్తు వై । సీ
మన్తాఖ్యం తు సంస్కారమగ్నేః కుర్యాదనన్తరమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ అవ్య
క్తాశ్చ తదఙ్గస్థాశ్శిరఃపాణ్యాదయోఽఖిలాః । స్వాం స్వాం వై కర్మ
మానం ప్రబుద్ధాస్సంశ్రయన్తి యే ॥ ౧౫౨ ॥ విభాగకలనాత్తేషాం
మన్తం తదుదాహృతమ్ । అగ్నేర్వై జాతకర్మార్థం పూర్వసంస్థో
యేత్సకృత్ ॥ ౧౫౩ ॥ నిస్సృతస్య చ వై గర్భాజ్జాతకం తముదా
హృతమ్ । హిరణ్యమధుసర్పిర్భ్యాం స్తనసంప్రాశనం ద్విజ ॥ ౧౫౪ ॥
ర్యాత్తదను వై నామ జాతస్యాగ్నేః ప్రయత్నతః । వాసుదేవాది
మ్నా వై ప్రసిద్ధేనాఽఽహ్వయేత్తు తమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ ఏవం సంస్కారము
స్య వైష్ణవాగ్నేః ప్రయత్నతః । మన్త్రాన్నదానం పూర్వం యత్తద

న్నపాత్రిశనంభవేత్ ॥ ౧౫౮ ॥ శిఖాబన్ధంయదగ్నేస్తు తచ్చాఛళమి
తిచోచ్యతే । యదగ్నేర్హోమమేదాజ్యం తచ్చోపనయనంస్మృతమ్॥
వేదవ్రతంచ గోదానం సమావర్త వివాహకౌ । కృత్వాఽనలస్యజి
హ్వానాం భావయేత్సప్తకం పునః ॥ ౧౫౯ ॥ నవఖణ్డే సమిద్ధానే కు
ణ్డేఽగ్నావర్చిషోర్ధ్వతే । తథాదీప్తిప్రకాశాచ మరీచిస్తాపినీతథా ॥
కరాళా లెలిహాచైవ కుణ్డం వ్యాప్యవ్యవస్థితాః । ఈశపూర్వాగ్ని
దిగ్భాగె ప్రభాద్యం త్రితయంస్మృతమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ రక్షోవారుణవా
యవ్యే మరీచ్యాద్యం త్రయంతుతత్ । ఉదగ్దిఙ్మధ్యతో యామ్యేక్షి
తైకా లెలిహాభిదా ॥ ౧౬౧ ॥ రక్తం శ్వేతం తథా నీలం కృష్ణం పీ
తం తథారుణమ్ । సౌదామినీనిభం ధ్యాయేజ్జిహ్వానాం సప్తకం క్ర
మాత్ ॥ ౧౬౨ ॥ స్వస్వబీజైస్స్వసంజ్ఞైర్వా స్వబీజైర్వా స్వ
నామభిః । ఏతైర్మన్త్రైర్ద్విజశ్రేష్ఠ భావయేచ్చ యథాక్రమమ్ ।
అఙ్గారాణ్యర్చిషశ్చైవ శక్తిర్వై దహనాత్మికా । త్రిలక్షణోఽయ
మాధార ఆధేయో హుతభుగ్విభుః ॥ ౧౬౪ ॥ ఆత్మనోగ్నేస్తు విశే
శో వాసుదేవస్సనాతనః । ఏవంజ్ఞాత్వా పురాసమ్యక్సక్తాం వైశ్వా
నరీం పరామ్ ॥ ౧౬౫ ॥ ఆధేయోల్లిఙ్గితాకారం ధ్యాత్వా కుణ్డగత
నలమ్ । తజ్జనిత్రీం తతఃకుణ్డాజ్జ్వాలామార్గేణ చాగతామ్ ॥ ౧౬౬
పరానన్దప్రకాశాభాం నాసికాభ్యాం ద్వాదశావధి । తతోవతారయే 7
న ప్రవిష్టాంభావయేద్ధృది ॥ ౧౬౭ ॥ తస్యసంశుద్ధదేహస్య పునరే
సమాచరేత్ । సంబోధజనకం హోమం జడభావప్రశాన్తిదమ్
ఉచ్చార్యమూలమన్త్రంతు ప్రణవద్వితయాన్వితమ్ । జుహుయా
దాహుతీనాంచ సహస్రంశతమేవవా ॥ ౧౬౮ ॥ తద్వదాజ్యేనసం
తస్య దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తథా । సంస్కృతస్యాథవైవహ్నే
ర్పూజాంకుర్యాత్తు భక్తితః ॥ ౧౭౦ ॥ పుష్పైర్ధూపేన దద్యాచ్చ
వైరక్షతమిశ్రితైః । అన్నైర్భక్ష్యఫలోపేతైరాజ్యేనక్రమశోద్విజ

సమ్పూజ్యైవం విధానేన స్వమన్త్రేణానలం తతః । తర్పయేత య
థాశక్తి తిలాజ్యాద్యైరనుక్రమాత్ ॥ ౧౭౨ ॥ ఆజ్యేనవా కేవలేన
సహస్రశతసఙ్ఖ్యయా । అగ్నేః పూర్ణాహుతిం దత్వా వౌషడన్తాం
ఘృతేనతు ॥ ౧౭౩ ॥ తతః పూజా ప్రకర్తవ్యా దేవస్యాగ్నేస్తు మ
ధ్యతః । పూర్వవచ్చ స్మరేద్వహ్నిం సాకారం నిష్కళప్రభమ్ ॥
స్వయోగబలవీర్యేణ వ్యాపకం సర్వదిగ్గతమ్ । కదమ్బకుసుమాకా
రం స్వప్రభాభిర్విరాజితమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ కుణ్డమాపూరయన్ సర్వం
సజ్వాకృత్యాశు సర్వశః । ఏవం హి వితతో వ్యాపీ నిరాకారస్సదీ
ప్తిమాన్ ॥ ౧౭౬ ॥ అథ జ్వాలాజటాధారే వహ్నేర్వై కుణ్డమధ్య
గః । అనుసన్ధీయతే బుద్ధ్యా విష్టరం తు యథోదితమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ త
దర్చనమథః కుర్యాత్పుష్పధూపైస్సచన్దనైః । ముద్రాం బద్ధ్వా తతః
సుగాత్యోత్పాతాగురగణస్యచ ॥ ౧౭౮ ॥ తతోఽవతార్య తన్మధ్యే హృ
దయాత్పరమేశ్వరమ్ । నిరోధకాత్స్వమన్త్రేణ దద్యాత్పుష్పాఞ్జ
లింవిభోః ॥ ౧౭౯ ॥ సాఙ్గం సలాఞ్ఛనం ధ్యాయేత్సకళం పరమేశ్వ
రమ్ । సాంముఖ్యం సన్నిధానంచ సన్నిరోధనమాచరేత్ ॥ ౧౮౦ ॥
అర్ఘ్యప్రదానపూర్వం తు సర్వం కుర్యాత్తు పూర్వవత్ । మూలబి
మ్బే యథా ధ్యానమగ్నిమధ్యే తథా భవేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ యానగే
యానగం ధ్యాయేదగ్నౌ స్థానే యథాస్థితమ్ । ఆసీనేత్వథ చాసీనం
శయానే చ తథావిధమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ పద్మరాగారుణశుచిం స్మర్తవ్య
మనలాస్పదే । మూలాదిసర్వమన్త్రాణాం తత్తన్ముద్రాః ప్రదర్శ్య
చ ॥ ౧౮౩ ॥ అర్ఘ్యగన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య పూజయేత్సకళం ప్రభుమ్ ।
యభోగాన్నానసమ్యక్సుప్రోక్తవిధినా తథా ॥ ౧౮౪ ॥ సమిద్గణం
చ పాత్రస్థం కృత్వాఽభ్యర్చ్య హృదా తతః । శిరసాఽవనతేనైవ
నివేద్య తత్ప్రభోః ॥ ౧౮౫ ॥ ఆజ్యేనాభ్యజ్య తత్సిక్తం బ్రహ్మక్షీర
ద్రుమోద్భవమ్ । ఇధ్మాష్టకం సమాదాయ ద్విధా కృత్వా ద్విజో

త్తమః ॥ ౧౮౬ ॥ నిధాయ దక్షిణస్యాంచ మధ్య ఆగ్నేయదిగ్గతమ్।
విశ్రాన్తం నైరృతపదే ఉత్తరస్యాం తథాఽపరమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ వా
య్వాశపదసంరుద్ధమాఘారాభ్యన్తతః క్షిపేత్ । ఇధ్మమూలాదథా
గ్రాన్తమిధ్మోర్ధ్వోపరి సంస్థితమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ స్రువమాజ్యేన సంపూర్య
సూర్యబీజేన చిన్తయేత్ । సహస్రాంశుంచ తన్మధ్యే దద్యాత్సుస్రు
గ్దాస్యదక్షిణే ॥ ౧౮౯ ॥ అపరస్మిన్ స్రువి ధ్యాత్వా సోమాఖ్యేనాక్ష
రేణతు । పూర్ణం శశాఙ్కబిమ్బంచ ప్రదద్యాత్తత ఉత్తరే ॥ ౧౯౦ ॥
సక్థ్యాద్యనుగుణమిధ్మానాం ఘృతంచ జుహుయాత్తు వై । సూర్యసో
మాత్మకంచాగ్నేర్విద్ధి తల్లోచనద్వయమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ పతయోరన్త
రంయద్వై తదగ్నేర్వదనంస్మృతమ్ । తత్రవై జుహుయాత్పూర్వం
సమిధాం సప్తకంక్రమాత్ ॥ ౧౯౨ ॥ ఘృతసిక్తాం చతుస్సఙ్ఖ్యాం
పక్షైకాంహి సుపుష్కలామ్ । ప్రాన్తకుఙ్కుమాదినా లిప్తాం కాష్ఠ
సంజ్ఞాంతుహోమయేత్ ॥ ౧౯౩ ॥ స్రగ్ధూపధూపనంచ బీజాన్యా
జ్యం యథాక్రమమ్ । తత్రాన్నసమిధో దానే విశేషోఽయం విధీ
యతే ॥ ౧౯౪ ॥ సాధితం సంస్కృతాగ్నౌ ప్రాక్ తంనిధాయాగ్రత
శ్చరుమ్ । సముద్ధృత్యావలోక్యాగ్నిం సంప్రోక్ష్యాస్త్రామ్భసా
తతః ॥ ౧౯౫ ॥ దర్భకాణ్డచతుష్కేణ సాగ్నినా తదనుస్పృశేత్ ।
తన్మధ్యే స్రుక్చతుష్కంతు మన్త్రేణాజ్యస్య నిక్షిపేత్ ॥ ౧౯౬ ॥
అథాదాయ స్రుచంతత్ర తదర్ధగ్రాచ్చతుష్టయమ్ । చతురఙ్గుల
మానేనాప్యన్నగ్రాసమథాహరేత్ ॥ ౧౯౭ ॥ తంనిధాయ స్రువా
గర్భే తదూర్ధ్వే పూర్వవద్ఘృతమ్ । దద్యాదగ్నౌ చతుష్కంతు
క్షిపేదన్నాహుతింతతః ॥ ౧౯౮ ॥ భూయోఽగ్నౌ స్రుక్చతుష్కం
త్వవ్యాజ్యస్యాపాదయత్నతః । తతోఽన్నమాజ్యసంసిక్తం ప్రా
గ్వత్కృత్వాహుతింపునః ॥ ౧౯౯ ॥ దద్యాత్పూర్వప్రయోగేణ ప
వమేవచతుష్టయమ్ । హుత్వాప్యన్నాహుతీనాంచ ఆజ్యాఖ్యాంజు

హుయాత్తతః ॥ ౨౦౦ ॥ తిలైర్ఘృతసమాయుక్తైరష్టోత్తరసహస్రకమ్।
శతం శతార్ధం పాదం వా యథాశక్తి సమాచరేత్ ॥ ౨౦౧ ॥ ఆజ్యా
క్తైరక్షతైస్తద్వత్తిలైశ్చ జుహుయాత్తతః । అర్ధముద్గాంశసంయు
క్తమధికం చాగ్రవర్తినామ్ ॥ ౨౦౨ ॥ జపకాలే తథా హోమే కర్త
వ్యం సిద్ధిమిచ్ఛతా । స్విష్టకృద్భవనం కుర్యాదన్నగ్రాసేన వై స
కృత్ ॥ ౨౦౩ ॥ కామ్యైరవశ్యఫలదైర్దేశకాలసముద్భవైః । తిలై
ర్ఘృతేన పయసా దధ్నా వా పాయసేన తు ॥ ౨౦౪ ॥ సిద్ధాన్నైస్సా
ధితైర్భక్ష్యైర్బీజైర్ధాన్యైశ్చ తణ్డులైః । మూలైః ఫలైః పల్లవైశ్చ సు
ప్రశస్తైశ్చ కోమలైః ॥ ౨౦౫ ॥ సుగన్ధైస్థలపద్మాద్యైః పుష్పైశ్చ
వసితాదికైః । గుగ్గులేనాజ్యమిశ్రేణ సమ్యచ్ఛ్రీవేష్టకేన వా ॥
ధాత్రీఫలైశ్చ సరసైరుత్పలైశ్చ శుభైస్తథా । సుసితాసితరక్తైశ్చ
పద్మైర్బిల్వైస్సుశోభనైః ॥ ౨౦౬ ॥ దూర్వాకాణ్డైరభగ్నాగ్రై
స్త్రిసద్ధన్తనిర్మలైః । పధోభిర్బ్రహ్మవృక్షోత్థైః క్షీరద్రుమమయైస్త
థా ॥ ౨౦౭ ॥ అమృతాక్షీరసంయుక్తా ఔదుమ్బర్యో మధుప్లుతాః ।
అచ్ఛిన్నాగ్రా హ్యభగ్నాశ్చ కణ్టకైః పరివర్జితాః ॥ ౨౦౯ ॥ సప్తా
స్త్రిమధుయుక్తాశ్చ ఘృతయుక్తాస్తు వా పునః । యోక్తవ్యాన్యగ్ని
మధ్యేషు సమిద్భిస్సహ సర్వదా ॥ ౨౧౦ ॥ సర్వాణ్యన్యపి శేషాణి
చన్ద్రవాదీని యాన్యపి । సదన్తకాష్ఠం తామ్బూలముత్కటక్షారవర్జి
తమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ దాహ్యాని లక్షహోమే తు ఆసనాదీని యాని చ । మ
ధులవణపానాం సుకటు తైలోజ్ఝితాని చ ॥ ౨౧౨ ॥ ఆజ్యయుక్తై
స్తిలైశ్శాన్తిసిద్ధయస్సకలాస్తథా । ఘృతేన పయసా దధ్నా హో
మస్తుష్టిం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨౧౩ ॥ పాయసేన తు సిద్ధాన్నైర్భక్ష్యై
పుష్టిస్సదా భవేత్ । బీజైర్ధాన్యైస్తణ్డులైశ్చ తర్పితో మన్త్రరాడ్ద్వి
జ ॥ ౨౧౪ ॥ ప్రయచ్ఛతి సదా శ్రేయః ప్రసన్నః పరమేశ్వరః ।

పల్లవైః ఫలమూలైశ్చ హోమస్తుష్టిం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨౧౫ ॥ జుహోతి చాపమృత్యుంచ రోగాంశ్చోపశమం నయేత్ । తర్పిస్థలపద్మాద్యైః పుష్పైశ్చాన్యైస్సితాదికైః ॥ ౨౧౬ ॥ సౌభాగ్యమతులం విప్రా అచిరాత్సంప్రయచ్ఛతి । గుగ్గులాజ్యైర్ద్విజారోగ్యం శుభైర్ధాత్రీఫలైస్తథా ॥ ౨౧౭ ॥ శర్కరైర్బిల్వఫలకైః పఞ్చగవ్యసముక్షితైః । ఆజ్యాన్నైః పద్మబీజైశ్చ లక్ష్మీం శీఘ్రం ప్రయచ్ఛతి ॥ ఉత్పలైర్వశ్యకామస్తు భోగకామస్తు హోమయేత్ । దూర్వాఙ్కురైశ్చ హోమేన ఆయుషో వృద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౧౯ ॥ పధోభిశ్చ శుభైర్హోమో మాషైశ్చ త్రిపదప్రభుః । తిలానాం సశతే హోమో హరిణాననముద్రయా ॥ ౨౨౦ ॥ ఘృతస్య కార్షికో హోమః క్షీరస్య చ విశేషతః । శుక్తిమాత్రా హుతిర్దధ్నః ప్రసృతిః పాయసస్య చ ॥ ౨౨౧ ॥ గ్రాసార్ధమానమన్నానాం భక్ష్యాణాం స్వప్రమాణతః । సర్వేషామేవ బీజానాం ముష్టినా హోమమాచరేత్ ॥ ౨౨౨ ॥ అగ్రాఙ్గుళిస్తు లాజానాం శాలీనాం పఞ్చకం హునేత్ । ఫలానాం స్వప్రమాణంచ పల్లవానాం తథైవ చ ॥ ౨౨౩ ॥ కర్షస్థమాత్రా గుళికా హోమార్హా గుగ్గులోస్సదా । ధాత్రీఫలప్రమాణం వా సమ్యగ్వేసతి హోమయేత్ ॥ ౨౨౪ ॥ సూక్ష్మకాష్ఠాని విప్రేన్ద్ర చతురఙ్గుళాని వా । సమిత్ప్రదేశమానేన సముచ్ఛేదాస్త్వగన్వితాః ॥ ౨౨౫ ॥ అగ్నేర్వర్ణాశ్చ గన్ధాశ్చ శబ్దాశ్చాకృతయస్తథా । వికారా విశిఖాశ్చైవ సంవేద్యాః కర్మసిద్ధయే ॥ ౨౨౬ ॥ పద్మరాగద్యుతిశ్శ్రేష్ఠో లాక్షాఽలక్తకసన్నిభః । బాలార్కవర్ణో హుతభుక్ జయార్థం శస్యతే ద్విజ ॥ ౨౨౭ ॥ ఇన్ద్రకోపకసఙ్కాశశ్శోణాభో వాఽథ పావకః । చక్రచాపనిభశ్శ్రేష్ఠః కుఙ్కుమాభస్తథైవ చ ॥ ౨౨౮ ॥ రక్తానాం పుష్పజాతీనాం వర్ణేనాగ్నిరిహోచ్యతే । సుగన్ధో ద్రవ్యగన్ధోఽగ్నిర్ఘృతగన్ధశ్చ

శోభనః ॥ ౨౨౯ ॥ ఆయుర్దస్సపద్మగన్ధస్స్యాద్బిల్వగన్ధశ్చ సువ్రతః । ఉగ్రగన్ధోఽభిచారేషు విహితస్సర్వదాఽనలః ॥ ౨౩౦ ॥ జీమూతవల్లకీశఙ్ఖమృదఙ్గధ్వనితుల్యకః । శబ్దోగ్నేస్సిద్ధయే హేతురతోన్యస్స్యాదసిద్ధిదః ॥ ౨౩౧ ॥ రక్తాభస్తు యదా వహ్నిః క్షీణార్చిః పరిదృశ్యతే । పద్మరాగోపలాభశ్చ స్ఫటికాభస్తథా శుభః ॥౨౩౨॥ యద్రూపం కథితం పూర్వం యదితస్య ప్రదక్షిణమ్ । అన్యోన్యగత్వం ప్రపద్యేత తదా సిద్ధికరోఽనలః ॥ ౨౩౩ ॥ గర్వితేనతు వర్ణేన యది కాపోతకాదినా । పరివర్తం కరోత్యగ్నిస్తథా విప్ర విపర్యయః ॥ ౨౩౪ ॥ శాన్తిహోమాన్తే తన్నిమిత్తం వై హోమం కుర్యాచ్ఛతాధికమ్ । విషమాచ శిఖావహ్నేరుదయాశ్చ శుభావహాః ॥౨౩౫॥ హ్రీస్వాహాశ్రీస్స్వర్ణతాదీర్ఘా జ్వాలాసిద్ధిప్రదాస్మృతా । స్నిగ్ధప్రదక్షిణావర్తశ్శ్రీప్రచాచ్ఛాదితధ్వనిః ॥ ౨౩౬ ॥ సనిత్యమేవ శుభకృద్యదన్యైర్వర్జితోగుణైః । ప్రదీప్తే లేలిహానేఽగ్నౌ నిర్ధూమే సగుణే తథా ॥ ౨౩౭ ॥ హృద్యేతుష్టిప్రదేచైవ హోతవ్యం శ్రియమిచ్ఛతా । అల్పతేజోఽల్పరూపశ్చ విష్ఫులిఙ్గసమన్వితః ॥ జ్వాలాభ్రమవిహీనశ్చ కృశానుర్నైవసిద్ధిదః । అప్రబుద్ధే సధూమే చ జుహుయాద్యో హుతాశనే ॥ ౨౩౯ ॥ కర్మహానిర్భవేత్తస్య త్వాభిచారార్థముచ్యతే । మద్గన్ధః పీతవర్ణశ్చ అవలీఢశ్చ యోఽశుభః ॥ ౨౪౦ ॥ ప్రభామూర్తిగతో మన్త్రీస్తర్పితో యదిసత్తము । విద్యాం ప్రయచ్ఛత్యచిరాద్దీప్తిస్థో భూప్రపన్నప్రభుః ॥ ౨౪౧ ॥ తాపయత్యాశు శత్రూణాం ప్రకాశో పర్యవస్థయా । శత్రుక్షయం దదాత్యాశు మరీచ్యామూర్ధ్వగో విభుః ॥ ౨౪౨ ॥ తాపిన్యామూర్ధ్వగో మన్త్రీ స్సర్వతాపోపశాన్తిదః । విపక్షోచ్చాటనం కుర్యాత్కరాళా సంస్థితో హుతః ॥ ౨౪౩ ॥ లేలిహావస్థితో మన్త్రీ యదిసన్తర్పయతే మునే । దద్యాదభీప్సితంచైవ దేహాన్తే పరమం

పదమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ స్వాహాకారం సదా హోమే పూర్ణాయాం వౌష
డేన చ । తమేవ శాన్తికే కుర్యాద్వషడాప్యాయనే తథా ॥ ౨౪౫ ॥
స్వధా పితృక్రియాయాంచ ఫట్కారం త్రయకర్మణి । విద్వేషే
హుం వశే స్త్రీణాం నమో మోక్షప్రసిద్ధయే ॥ ౨౪౬ ॥ కర్మహో
మావసానేచ ఘృతేనాపూర్య స్రుచమ్ । అథా వాచ్ప్రభూతేన
హోమద్రవ్యేణ పూరయేత్ ॥ ౨౪౭ ॥ తత్రోపరి ఘృతం దద్యా
త్తతోఽర్ఘ్య కుసుమాదిభిః । మూలదేశాత్సమారభ్య స్రుచం పూ
జ్య స్రువాఽన్వితామ్ ॥ ౨౪౮ ॥ ఘృతయుక్తంతు తద్ద్రవ్యం స్రు
చః పుష్కరకుక్షికమ్ । ద్రవచ్చన్ద్రోపమం ధ్యాయేత్తతః పూర్ణం
సముద్ధరేత్ ॥ ౨౪౯ ॥ స్రుగ్దణ్డే దేహనాభౌతు మూలేన సంరుధ్య సం
స్మరేత్ । నిష్కళం మన్త్రనాథంతు పూర్ణశీతాంశు విగ్రహమ్ ॥
ఆమూలాచ్చ సముచ్ఛక్త్యా ప్రోద్ధరేచ్చ స్వవిగ్రహాత్ । విధాయ
చేశ్వరాధారే తస్మాద్ధారాఽమృతం మహత్ ॥ ౨౫౧ ॥ నాసికా
సన్ధిమార్గేణ స్రుక్పద్మే పతితం స్మరేత్ । సామృతామాజ్యధారాం
చ వసుధారామివక్షిపేత్ ॥ ౨౫౨ ॥ ముఖమధ్యేతు మన్త్రస్య
తద్బ్రహ్మవివరేఽథవా । హృత్పద్మాన్తర్గతాం సమ్యక్ప్రవిష్టాం
అనుభావయేత్ ॥ ౨౫౩ ॥ తయావై బృహ్మతః మన్త్రం దారయే
ద్బ్రహ్మధారయా । తృప్తం పుష్టంచ హృష్టంచ తుష్టంవై సాధ
కోపరి ॥ ౨౫౪ ॥ మన్త్రోచ్చారసమేతావై శరీరకరణాన్వితా ।
ధ్యానోపేతా ద్విజశ్రేష్ఠ పూర్ణేయం పరికీర్తితా ॥ ౨౫౫ ॥ సర్వ
సిద్ధికరీ శశ్వన్మోక్షలక్ష్మీ వివర్ధనీ । బహుళశు షేన్ధనేఽగ్నౌచ హో
తవ్యం కర్మసిద్ధయే ॥ ౨౫౬ ॥ ఏకాఽనేకప్రయోగాణాం నతుకర్మ
ణికర్మణి । తతోఽర్ఘ్య గన్ధపుష్పాద్యైర్మన్త్రనాథం సమర్చయే
త్ ॥ ౨౫౭ ॥ ముద్రాః ప్రదర్శయేత్సర్వా మూలమన్త్రాదితః క్ర
మాత్ । చతుర్థాంశేన చాఙ్గానాం కుర్యాన్మూలస్య తర్పణాత్ ॥

లాఞ్ఛనాభరణానాంచ లక్ష్మ్యాదీనాం తదర్థతః । అథవా హృద
యాదీనాం తతోఽర్ధేనాఖిలాసుచ ॥ ౫౯ ॥ పరమేశ్వర కాన్తా
సు తదర్ధేన ద్విజోత్తమ । లాఞ్ఛనాభరణాదీని సర్వాణి జుహు
యాత్క్రమాత్ ॥ ౬౦ ॥ హృదాది సర్వమన్త్రాణాం ప్రత్యేకం
జుహుయాత్తు వా । విసర్జనం తతః కుర్యాద్దత్వాఽర్ఘ్యం ధూపసం
యుతమ్ ॥ ౬౧ ॥ భోగస్థానగతా మన్త్రాః పూజితాయే యథాక్ర
మమ్ । ముఖ్యమన్త్రశరీరంచ సంప్రవిష్టాంశ్చ సంస్మరేత్ ॥ ౬౨ ॥
జ్వాలా జ్వాలాన్తరేయద్వత్సముద్రఏవైవ నిమ్నగాః । తంమన్త్ర
విగ్రహం స్థూలం సర్వమన్త్రాస్పదం ద్విజ ॥ ౬౩ ॥ ప్రవిష్టం
భావయేత్సూక్ష్మే అధ్యక్షే హృదయాత్మకే । పరే ప్రాగుక్తరూ
పంతు తంసూక్ష్మముభయాత్మకమ్ ॥ ౬౪ ॥ తంపరం ప్రస్ఫుర
ద్రూపం నిరాధారపదాశ్రితమ్ । సన్ధిమార్గేణ హృత్పద్మే సంప్రవి
ష్టంతు భావయేత్ ॥ ౬౫ ॥ మన్త్రముద్రా సమేతేన పూరకేణ
తు సత్తమ । భాసితం భావయేద్దేహం తేనాపాదాచ్ఛిరోఽవధి ॥
ప్రవిష్టేనతు మన్త్రేణ ప్రయత్నేన వినాద్విజ । విగ్రహః కల్పితే
యస్య మన్త్రస్తస్య ప్రసీదతి ॥ ౬౭ ॥ ఏవం విసృజ్య మన్త్రే
శం ముద్రాబన్ధేన వైసహ । సాధారాసనమన్త్రాణాం గణేశస్య
ద్విజోత్తమాః ॥ ౬౮ ॥ గుర్వాదీనాంతు విహితమర్ఘం లాఞ్ఛ
న దర్పణాత్ । ఏతేషాంచ లయంవిప్ర కుర్యాత్సృష్టిక్రమేణతు ॥
ద్వార్స్థాస్త్రలోకపాలానాం వప్రస్థహరిసేవినామ్ । గురుపూ
ర్వక్రమాదిత్థమర్ఘమర్ఘం యథాక్రమమ్ ॥ ౭౦ ॥ సకృత్సకృత్స్వ
శక్త్యావా పూర్ణాంసర్వేష్వథక్షిపేత్ । విష్వక్సేనస్తతో భక్త్యా
తర్పణీయస్తిలాక్షతైః ॥ ౭౧ ॥ వౌషడన్తేన మన్త్రేణ దద్యా
త్పూర్ణాహుతిం ద్విజ । పూజయిత్వా యథాన్యాయ్యం కుర్యా
త్తస్య విసర్జనమ్ ॥ ౭౨ ॥ అనలం పూజయిత్వాతు శక్తితస్తర్ప

యేత్తతః । అచ్ఛిద్రకరణీం పూర్ణాం పూర్ణాం మన్త్రేణ పాతయే
త్ ॥ ౨౬౩ ॥ సన్తర్పయేత్తతో వహ్నిర్గ్న్యదాం మన్త్రసమన్వి
తామ్ । కుణ్డే పుష్పాఞ్జలిం క్షిప్త్వా వహ్నిమన్త్రమనుస్మరన్ ।
ధ్యాత్వా చైవ నమస్కృత్య యథావిధి విసృజ్య తత్ । సమాహూ
య న్యసేత్తోయే స్థిహ్యవతారక్రమేణ తు ॥ ౨౬౪ ॥ సంమార్జ్య స్రు
క్స్రువావగ్నౌ స్రుచం నిక్షిప్య చామ్భసా । అర్ఘ్యపాత్రాస్థు వా
పూర్య కుణ్డబాహ్యే ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౬౫ ॥ కుర్యాదీశానకోణా
ద్వై అచ్ఛిద్రోదకధారయా । పవిత్రకేణాథ ఊర్ధ్వే వినిక్షిప్య క
రేణ వా ॥ ౨౬౬ ॥ దద్యాచ్ఛిరసి వై శేషం స్రగధోవదనాన్న్య
సేత్ । అగ్నేర్వా వామభాగే తు విష్టరం ప్రవసంయుతమ్ ॥ ౨౬౭ ॥
అపవాస్య జలం పాత్రాద్వితయుక్తం తదర్చితమ్ । ఉపసంహృత్య
సుతథా భస్మ వా తదనన్తరమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ జలనిర్మథితేనైవ హ్యూ
ర్ధ్వపుణ్డ్రచతుష్టయమ్ । హృదయస్యయోర్గలాటే చ కుర్యాద్దీపశి
ఖాకృతిమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ అథార్ఘ్యపాత్రమాదాయ గత్వా భగవ
తో గృహమ్ । నమస్కుర్యాజ్జగన్నాథమష్టాఙ్గపతనేన తు ॥ ౨౭౧ ॥
ఆపూర్య పాణియుగళం పుష్పైస్తత్రోపరిస్థితమ్ । సంస్మరేన్ని
ష్కళం మన్త్రమన్త్యే తేనోపబృంహితమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ ప్రభూతదీప్తి
చ్ఛురితం నిక్షిపేన్మన్త్రమూర్ధని । తర్పితోఽసి విభో భక్త్యా హో
మేనానలమధ్యగ ॥ ౨౭౩ ॥ హోమద్రవ్యేషు యద్వీర్యం తది
దం చాత్మసాత్కురు । వినివేద్య విభోర్హోమం పూజాం కృత్వా య
థావిధి ॥ ౨౭౪ ॥ గృహీతం భావయేత్తేన ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా ।
ఏవం సమాప్య హోమాన్తం అర్ఘ్యగన్ధాదిభిర్విభుమ్ ॥ ౨౭౫ ॥
సమభ్యర్చ్య పితౄణాం చ సంవిభాగమథాచరేత్ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
భోజ్యాసనాగ్నికార్యవిధిర్నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః.

మునయః — పితౄణాం సంవిభాగస్య విధిఃకీదృక్ఫలం చ కిమ్? । తత్సర్వం మునిశార్దూల వర్ణ్యతాం భవతాఽధునా ॥ ౧॥

నారదః — ఆరాధ్యస్యాగ్రతో విప్రాః ప్రత్యహం క్రియతే తు యత్ । విజ్ఞేయం సంవిభాగం తముత్తమం సర్వకర్మణామ్ ॥ ౨ ॥ సంవిభాగాత్పితౄణాం చ భవత్యనృణవాన్నరః । ప్రయాన్తి తృప్తిమతులాం తేన కర్మవశాదపి ॥ ౩ ॥ సంవిభాగః పితౄణాం చ యథా కార్యస్తథోచ్యతే । కుణ్డస్య యోనినికటే దక్షిణాగ్రాన్ స్తరేత్కుశాన్ ॥ ౪ ॥ భద్రపీఠసమీపే తు హ్యాతతే వా తమూర్ధ్వతః । స్తరోపరి వికీర్యాథ తిలాన్సరజతోదకాన్ ॥ ౫ ॥ క్రమేణ భావయేత్తత్ర పితౄనథ పితామహాన్ । తృప్తయే హ్యథ సర్వేషాం దేవాయ వినివేద్య చ ॥ ౬ ॥ ప్రోక్షితాన్యన్నపాత్రాణి చత్వారి కబళాని వా । స్తరోర్ధ్వే తు నిధాయాథ సంపూజ్యార్ఘ్యాదినా తతః ॥ ౭ ॥ క్రమేణ చాతురాత్మ్యైర్మన్త్రైరవ్యయయోగతః । తతస్తు నామ్నా గోత్రేణ మన్త్రైః పూర్వం తిలోదకమ్ ॥ ౮ ॥ సర్వేషామర్ఘ్యకలశాన్ ప్రదద్యాచ్చ యథాక్రమమ్ । తాదర్థ్యేనాథ చతురో వినివేశ్యాసనేషు చ ॥ ౯ ॥ లబ్ధలక్షాన్పరేతత్వే బ్రాహ్మణాన్ పాఞ్చరాత్రికాన్ । ప్రాఙ్ముఖం ద్వితయం చైవ ద్వితయం చాప్యుదఙ్ముఖమ్ ॥ ౧౦ ॥ సంపద్యభావేఽప్యేకం వా వినివేశ్యోత్తరాననమ్ । అథ తేషాం క్రమాత్కుర్యాదర్చనం చాతురాత్మ్యవత్ ॥ ౧౧ ॥ అర్ఘ్యానులేపనాద్యైస్తు భోగైర్గాత్రావసానకైః । తత్తత్కాలోచితైస్సర్వైరనుపాదేయవర్జితైః ॥ ౧౨ ॥ తైశ్చాపి మాననిష్ఠైస్తు భవితవ్యం సుయన్త్రితైః । వాగ్యతా బద్ధలక్షాస్త్వప్యన్నమూర్తౌ జనార్దనే ॥ ౧౩ ॥ యేఽశ్నన్తి పితరస్తేన తృప్తిమాయాన్తి శాశ్వతీమ్ । అతస్స్వవ్యభిచారం తు మానం వర్జ్యం క్రియాపరైః ॥ ౧౪ ॥ శుభమవ్యభిచారం యత్తత్కార్యం సర్వవస్తుషు । యదజ్ఞసఙ్కేతమన్త్రైరవ్యక్తైరా

సితాఽక్షతైః ॥ ౧౫ ॥ కృతమౌక్తపుష్పైస్సర్వైర్ధ్యానం తస్మిన్విధి హాని
కృత్ । స్వయమేవ స్వబుద్ధ్యా యత్సర్వవస్తుషు వర్తతే ॥ ౧౬ ॥
శబ్దైరనుపదిష్టైస్తు తస్మానం విద్ధిసర్వదా । తస్మాద్వై శ్రాద్ధభోక్తౄ
ణాం దివ్యే వా పితృకర్మణి ॥ ౧౭ ॥ దద్యాన్నైవేద్యవత్సర్వం
మర్యాదాఽభ్యన్తరేఽగ్రతః । యేనాచమనపర్యన్తం కాలం తిష్ఠన్తి
వాగ్యతాః ॥ ౧౮ ॥ విధినాఽనేన వై నిత్యమథయజ్ఞేషు వైష్ణవే
సంవిభాగః పితౄణాంచ కార్యస్తద్రవిజ్ఞైర్నరైః ॥ ౧౯ ॥ కృత్వా
§తిలోదకాన్తం వా ఫలమూలైస్స్వశక్తితః । తదర్ధం గ్రాసమాత్రం
తు దద్యాద్ద్రోపపృథక్షైత్రుకే ॥ ౨౦ ॥ యస్మాద్దివ్యైర్ద్యుహోమాన్తైస్తృ
ప్తం యతూప్రజితేఽచ్యుతే । పిత్రర్థమల్పం వా భూరి తత్తేషామక్ష
యం భవేత్ ॥ ౨౧ ॥ తమభ్యర్చ్య విభోర్గృహ్యగ్ధామ్నాద్వైర్బాలమూర్తిగ
తం విభుమ్ । ప్రాఙ్గణేషుచ సర్వేషు ప్రాసాదేష్వాశ్రమేషు చ ।
ప్రతిష్ఠితేషు శోభార్థం విభవవ్యూహమూర్తిషు । తథైవ గోపుర
ద్వారదిఙ్మూర్తిషుచ మణ్టపే ॥ ౨౩ ॥ సాన్నిధ్యం చైవ యాతాసు
శక్త్యా నిత్యం సమర్చనమ్ । షోడశైరుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భి
స్తతోఽధికైః ॥ ౨౪ ॥ కుర్యాత్తన్మూర్తిమన్త్రైశ్చ తథా నైమిత్తికే
ష్వపి । జపాన్తం హవనాన్తం వా స్నానాద్యం సాధకస్తతః ॥ ౨౫ ॥
తత్తన్మూర్త్యగ్రదేశస్థే కుణ్డే హోమం సమాచరేత్ । నకర్త్వార్చాఽఽ
దికం తత్ర స్నపనం చోత్సవాదికమ్ ॥ ౨౬ ॥ బలిదానం చ సర్వత్ర
పవిత్రారోహణాదిషు । నాచర్తవ్యం విశేషేణ పరతన్త్రాసు మూ
ర్తిషు ॥ ౨౭ ॥ నిత్యాభిషేకమాత్రం తు తాసు తత్ర సమాచరేత్ ।
సితాదివర్ణయుక్తాసు ప్రోక్షణం వా నివేదనమ్ ॥ ౨౮ ॥ మూలాల
యార్చయా సార్ధం పరతన్త్రాసు దేశికైః । పవిత్రారోహణం కా
ర్యమజ్ఞత్వేనాధివాసితైః ॥ ౨౯ ॥ పూరకేషుచ సర్వేషు తథైవా

§ తిలోదకాన్నం వా ఫలమూలైస్స్వశక్తితః । తదర్థం

ప్రయాణాదికే । ఖగేశవిష్వక్సేనాది పరివారగణేష్వపి ॥ ౩౦ ॥
ప్రతిష్ఠితేషు గేహేషు పూజ్యమాశ్రయమూర్తివత్ । అమూర్తస్య
ఖగేశస్య విష్వక్సేనాదికస్య తు ॥ ౩౧ ॥ కుముదాదిగణేశానాం
ద్వారావరణవాసినామ్ । అన్యేషాం పరివారాణాం మహాపీఠని
వాసినామ్ ॥ ౩౨ ॥ అగ్రనిత్యోత్సవార్చాయాః దద్యాత్కాలత్ర
యే బలిమ్ । సాకారో వా నిరాకారో విష్వక్సేనో గణైస్సహ ॥ ౩౩ ॥
యథా సమర్చనీయశ్చ బల్యన్తే శిష్టవస్తుభిః । నిత్యోత్సవం తతః
కుర్యాత్సర్వాలఙ్కారసంయుతమ్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రాకారద్వారదే
వానాం బలిదానపురస్సరమ్ । తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం
మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౫ ॥ కృతేన యేన భక్తానామభీష్టం జాయతే ఫ
లమ్ । నిత్యోత్సవార్థం బిమ్బం తు సౌవర్ణం రాజతం తు వా ॥ ౩౬ ॥
తామ్రజం పైత్తళం వాఽథ నాత్యుచ్చం నచకుబ్జకమ్ । మూ
లబేరానుమాపం చ స్థాపితం పురా ॥ ౩౭ ॥ వస్త్రా
భరణమాల్యైశ్చ యథాశోభమలంకృతమ్ । మూలబిమ్బగతాం శ
క్తిం తస్మిన్నారోప్య మన్త్రతః ॥ ౩౮ ॥ సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యపు
ష్పాద్యైర్గన్ధాపాన్నిమైస్తతః । ఆప్తైరారాధితే దేవే స్వయం
వ్యక్తాలయాదిషు ॥ ౩౯ ॥ సాధకం వరయేదన్యం బలిదానాదికర్మ
ణి । పురా గర్భగృహద్వారి తథా చైవాగ్రమణ్డపే ॥ ౪౦ ॥ ఘణ్టా
నాదసమేతేన దీపేన జ్వలితేన తు । ద్వారస్థానర్ఘ్యాది ధూపాన్తై
స్సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యవారిణా ॥ ౪౧ ॥ దత్వార్హణం తతశ్చాన్నం
తర్పణామ్బు స్తతః పరమ్ । తాంబూలంచ క్రమాద్దత్వా తత్తన్మ
న్త్రైరనుక్రమాత్ ॥ ౪౨ ॥ స్వర్ణాది నిర్మితం యానం పురస్తాత్ప్ర
థమాఙ్గణే । సుగన్ధపుష్పప్రభయా క్షౌమైర్మాల్యైస్సితాదిభిః ॥
యథాశోభమలంకృత్య తస్మిన్బల్యర్థకౌతుకమ్ । ప్రాచీముఖం స
మారోప్య ప్రాఙ్గణేషు ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౪౪ ॥ ఆతపత్రైస్సితా

ద్యైశ్చ మాయూరైః కేతుయష్టిభిః । పతాకాభిశ్చామరైశ్చ తాల
వృన్తైశ్చ శోభనైః ॥ ౪౫ ॥ గణికాదేవదాసీభిర్గాయకైర్వాద్యవ
సఙ్ఘ్రమైః । భేరీపటహఘోషైశ్చ శ్రుతిఘోషసమన్వితైః ॥ ౪౬ ॥
ఏవమాద్యైరలఙ్కారైర్గోమయేనోపలేపితే । మణ్డలే హస్తమాత్రే
తు బలిదానపురస్సరమ్ ॥ ౪౭ ॥ ద్వారావరణదేవానాం ధ్వా
త్రాణాం వా స్వదిక్షు చ । వక్ష్యమాణవిధానేన నియతోత్సవమా
చరేత్ ॥ ౪౮ ॥ పీఠోర్ధ్వే విష్ణుభూతానాం సగణానాం సమర్చన
మ్ । కృత్వా సముత్క్షిపేత్ శేషం తత్పృష్ఠస్థం సతోయకం బలిమ్ ॥ ౪౯ ॥
పీఠం ప్రదక్షిణం నీత్వా చతుర్ధా వా ద్విధాఽథవా । ...నృత్త
గీతాద్యైర్వైభవైస్తత్ప్రవేశయేత్ ॥ ౫౦ ॥ ప్రాకారాన్తేషు వీథీషు
బహిస్త్వాస్వపి సాదరమ్ । సజ్జితం రథమారోప్య పరిభ్రమణమా
చరేత్ ॥ ౫౧ ॥ యానాదేరవరోహ్యాథ పాదుకే వినివేద్య చ ।
అగ్రమణ్టపభూమిష్ఠే భద్రపీఠే నివేశ్య చ ॥ ౫౨ ॥ పాద్యార్ఘ్యాద్యైశ్చ
మనోజ్ఞైశ్చన్దనాద్యనులేపనైః । మాల్యైర్నానావిధైశ్చాపి
ధూపైస్తామ్బూలపర్యన్తైః ॥ ౫౩ ॥ అభ్యర్చ్య శ్రమశాన్త్యర్థం
స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ । ఆదౌ నివేశితాం శక్తిం తన్మూలే వినియో
జ్య చ ॥ ౫౪ ॥ తమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైః ప్రణమేత్ స్తుతిపూర్వ
కమ్ । త్రికాలం యత్ర విధివత్క్రియతే నియతోత్సవః ॥ ౫౫ ॥
తత్ర సర్వసమృద్ధిః స్యాద్రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య చానిశమ్ । అథ వేబ
లిబిమ్బస్య హేతునా సన్నిధీకృతే ॥ ౫౬ ॥ కూర్చేన వాఽన్న
మూర్త్యా వా కుర్యాన్నిత్యోత్సవం తతః । నిశ్శేషస్యోపసంహారం
కృత్వా చార్ఘ్యాదికస్య చ ॥ ౫౭ ॥ నత్వా స్తుత్వా చ దేవేశం తతః
పాద్యప్రతిగ్రహాత్ । పాదోదకం సమాదాయ విగ్రహం సేచయే
త్స్వకమ్ ॥ ౫౮ ॥ భుక్తాని పత్రపుష్పాణి విదధ్యాన్మూర్ధ్ని స్వకే ।
పుష్పార్ఘ్యగన్ధపూర్వాణాం దేవయజ్ఞైకృతే సతి ॥ ౫౯ ॥ ఏవయా

దాహృతానాంచ భక్తానాం మన్త్రసేవినామ్ । మూర్ధ్ని సద్వార
ణాచ్ఛశ్వద్ద్రాగ్భాగ్యం శ్రియమేతిచ ॥ ౬౦ ॥ కీర్తిం శాన్తిం శ్రి
యాఽఽరోగ్యసిద్ధిం సముపయాతిచ । పశ్చాచ్ఛరీర యాత్రార్థం
అభ్యర్థ్య పరమేశ్వరమ్ ॥ ౬౧ ॥ లబ్ధానుజ్ఞస్తు వైకుర్యాద్యదనుయా
గం యథావిధి । భోజ్యం నైవేద్య పూర్వంతు సర్వసాధారపా
త్రగమ్ ॥ ౬౨ ॥ వినివేద్యచ దేవాయ పవిత్రీకృత్యచామ్భసా । స
త్త్వరూపాహ్యలక్ష్యా చాప్యన్నదోషక్షయంకరీ ॥ ౬౩ ॥ చేతసా
చాత్మరాత్మీయా భావనీయాచ భావనా । తథాఽఽత్మాఽధ్యక్ష సం
జ్ఞోఽన్నే స్వాదభావే వ్యవస్థితః ॥ ౬౪ ॥ ప్రద్యుమ్నో భగవాన్
రూపే పరిదృశ్యేషు లాఙ్గలీ । భోక్తా సహాఽఽత్మా భగవాన్ వా
సుదేవస్స్వయం స్వజః ॥ ౬౫ ॥ చతుఃప్రణవసంపత్తం తతోఽమ్భ
స్స్వళకం పిబేత్ । వక్త్రశుద్ధింతు తేనైవాప్యన్నాహుతి చతుష్ట
యమ్ ॥ ౬౬ ॥ హుత్వా చాభిమన్త్రైర్గ్రాసైస్తతోఽశ్నీయాద్యథా
రుచి । సమాచమ్య పునర్యాయాత్ప్రియతో భగవద్గృహమ్ ॥ ౬౭ ॥
మనోబుద్ధ్యభిమానేన సహాన్యస్య ధరాతలే । కూర్మవచ్చతురః పా
దాన్ శిరస్తత్రైవ పంచమమ్ ॥ ౬౮ ॥ ప్రదక్షిణసమేతేన త్వేవం
రూపేణ సర్వదా । అష్టాఙ్గేన నమస్కుర్యాదష్టాక్షర పురస్సరమ్ ॥
ఏవమష్టాఙ్గయజనమనుయాగాన్తమీరితమ్ । అన్తఃకరణ యాగాది
యావదాత్మనివేదనమ్ ॥ ౭౦ ॥ తదాద్యమఙ్గయాగస్య నామ్నాఽ
భిగమనం మహత్ । పూజనం చార్ఘ్య పుష్పాద్యైర్భోగైరఖిలం
మునే ॥ ౭౧ ॥ బాహ్యోపచారైస్తద్విద్ధి భోగసంజ్ఞంతు నారద । మ
ధ్వజాద్యత్తైన దధ్నాచ పూజాచ పశునార్చయా ॥ ౭౨ ॥ తత్తృ
తీయంహి యాగాఙ్గంతుర్యమన్నేన పూజనమ్ । నివేదితస్యయద్దా
నం పూర్వోక్త విధినా మునే ॥ ౭౩ ॥ సంప్రదానంతు తన్నామ
యాగాఙ్గం పంచమంస్మృతమ్ । వహ్నిసంతర్పణం షష్ఠం పిత్ర్యయా

గస్తు సప్తమమ్ ॥ ౭౪ ॥ ప్రాణాగ్నిహవనం నామ్నా త్వనుయాగ
స్తదష్టమమ్ । ఏవమష్టాఙ్గసహితాం పూజాం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౭౫ ॥
యత్ర ద్వాదశ కాలేజ్యా కర్తవ్యాఽఽభూతివిస్తరాత్ । తత్ర ప్రా
భాతికీం కుర్యాత్పూజామష్టాఙ్గసంయుతామ్ ॥ ౭౬ ॥ అఙ్గద్వయం
తు హౌత్రాత్యం వినాథూతాం సమాప్య చ । పిత్ర్యాణాం సంవిభా
గంచ అనుయాగం యథోదితమ్ ॥ ౭౭ ॥ దేశికస్స్వజ్యయా కుర్యా
న్నిత్యం మాధ్యందినార్చనే । త్రికాలేష్వేకమష్టాఙ్గం షడఙ్గంచా
చరేద్ద్వయమ్ ॥ ౭౮ ॥ యోగార్థినాంచ స్వాధ్యాయం భోగమ
ధ్యాత్మసంజ్ఞితమ్ । తత్తత్కాలేషు కుర్వీత స్వాధ్యాయమధునో
చ్యతే ॥ ౭౯ ॥ అష్టాఙ్గేన నమస్కృత్య హ్యుపవిశ్యాగ్రతో విభోః ।
ఆగమాధ్యయనం కుర్యాత్తద్వ్యాఖ్యార్థవిచారణమ్ ॥ ౮౦ ॥ ప్రా
ప్తేఽథసన్ధ్యాసమయే స్నాత్వా వా జఘనావధి । క్షాళయిత్వా త
గాఙ్కుర్యాద్వాససాంపరివర్తనమ్ ॥ ౮౧ ॥ సాయన్తనార్చనం కు
ర్యాత్షడఙ్గం బలివర్జితమ్ । తత్తత్కాలేషు కుర్వీత యథాశాస్త్రో
దితేన చ ॥ ౮౨ ॥ జపం కృత్వా యథాశక్తిస్స్వహృద్యశయనం
తతః । సమాధాయ బహిర్దేవం నిరాలమ్బపదే స్థితమ్ ॥ ౮౩ ॥ అ
ప్రయత్నేన వై తావదనురుద్ధేన చేతసా । సహ తేనైవ వై నిద్రా యా
వదభ్యేతి సాంప్రతమ్ ॥ ౮౪ ॥ సముత్థాయార్ధరాత్రేఽథ జితని
ద్రో జితశ్రమః । కమణ్డలుస్థితేనైవ సమాచమ్య తు వారిణా ॥ ౮౫ ॥
గురుం దేవం నమస్కృత్య ఉపవిశ్యాజినాసనే । యోగాభ్యాసం
తతః కుర్యాద్యథావిధి మునీశ్వరాః ॥ ౮౬ ॥ సమాధాయాత్మనాఽఽ
త్మానం ఏవం త్యక్త్వా జపక్రియామ్ । ధ్యాతృధ్యేయవిభాగేన యా
వత్తన్మయతాం వ్రజేత్ ॥ ౮౭ ॥ సదా సంవేద్య నిర్ముక్తే సమాధౌ ల
భతే స్థితిమ్ । అభ్యాసాద్భగవద్యోగీ బ్రహ్మసమ్పద్యతే తదా ।
తత్రశ్రమజయం కుర్యాత్త్యక్త్వా ధ్యానాసనే క్రమాత్ ॥ ౮౮ ।

శయ్యాయాఽఽసనం నివేద్యాథ మూలమూర్తేరనన్తరమ్ । లక్ష్మ్యాది
శక్తియుక్తస్య యాగమూర్తిగతస్య చ ॥ ౮౯ ॥ తస్మిన్నారోప
యేద్దేవం సర్వాఙ్గపరిశోభితే । అర్ఘ్యం పాద్యం తథాఽఽచా
మం పరిగ్రహసమన్వితమ్ ॥ ౯౦ ॥ దత్త్వా సమాలభేత్పశ్చా
చ్చన్దనాద్యనులేపనైః । సుగన్ధపుష్పమాల్యాదదీపధూపే నివేద్య
చ ॥ ౯౧ ॥ భక్ష్యాణ్యపూపపూర్వాణి సక్షీరాణి ఫలాని చ । త
ర్పణాన్యాశ్చ తామ్బూలం పాత్రం సద్గన్ధభావితమ్ ॥ ౯౨ ॥ నివే
ద్య దేవదేవాయ విభవానుగుణం తతః । సర్వం చ విన్యసేత్పశ్చా
త్తస్మిన్ కర్మ కృతం చ యత్ ॥ ౯౩ ॥ తుష్టం గృహీతం తత్సర్వం
భావయేద్దక్షిణంకరమ్ । తస్యోర్ధ్వే నిష్కళం మన్త్రం సర్వం యత్క
ణాకులమ్ ॥ ౯౪ ॥ యో గోప్త్రాం ఫలసంపత్తిం లక్ష్మీరూపాం విచి
న్తయేత్ । మూలమన్త్రం సముచ్చార్య పాణిమధ్యే తథా స్మరేత్ ॥
భూయశ్చ నిష్కళం మన్త్రం తస్మాదుపరి భావయేత్ । సశీర్షజా
నునీ భూమౌ కృత్వా విష్ణోర్నివేదయేత్ ॥ ౯౫ ॥ ప్రసాదాభిముఖ
నాథ తేన తచ్చాత్మపాత్రగమ్ । భావనీయం ద్విజశ్రేష్ఠాః పరి
తుష్టేన చాదరాత్ ॥ ౯౭ ॥ సంన్యాసం సంచయం చాథ కృ
త్వా సన్యస్తతస్య చ । మన్త్రరూపానుకారిణ్యా ముద్రణీయం
చ ముద్రయా ॥ ౯౮ ॥ ఫలార్థం ప్రసవం యేన నైతి సంన్యాసకారి
ణామ్ । ఫలపర్యవసానే చ కామమాగమచోదితమ్ ॥ ౯౯ ॥ భర్తు
ర్నియుజ్యతే యేన సిద్ధాన్తైస్తు ఫలార్థినామ్ । నిత్యం ప్రతిష్ఠితం
బిమ్బం వినా స్థలజలాదికాన్ ॥ ౧౦౦ ॥ విసర్జనం తతః కుర్యాద్ద
త్త్వార్ఘ్యం ధూపసంయుతమ్ । భోగస్థానగతాన్మన్త్రాన్ పూజితా
న్యే యథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ ముఖ్యమన్త్రశరీరం తు సంప్రవిష్టాం
శ్చ సంస్మరేత్ । జ్వాలాజ్వాలాఽన్తరే యద్వత్సముద్రాస్యవనిమ్న

గాః ॥ ౧౦౩ ॥ తన్మన్త్రం విగ్రహం స్థూలం సర్వగాస్త్రీస్పంది
జాః । ప్రవిష్టం భావయేత్తస్మిన్ హృద్గతే హృద్యభయాత్మకే
పరే ప్రోక్తరూపే తు తం సూక్ష్మముభయాత్మకమ్ । తస్మాత్స్వ
స్ఫురద్రూపం నిరాధారపదాశ్రితమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ దర్పణం దర్శ
త్వాతు నిర్మలం తస్య చాగ్రతః । సన్ధిమార్గేణ హృత్పద్మం సంప్రవిష్టం
తు భావయేత్ ॥ ౧౦౫ ॥ స్మృత్వా ప్రగాత్మనా తం చ స్వసంవిద్గగనే
హృది । విశ్రాన్తం భావయేద్దేవం స్వభావేన సమన్వితమ్ ॥ ౧౦౬
కర్మార్చాదిషు బిమ్బేషు షట్సు నిత్యాదిసిద్ధయే । ప్రతిష్ఠితేష
విధివన్నిత్యం ప్రాగాదికేఽర్చనే ॥ ౧౦౭ ॥ తచ్ఛక్త్యా యో
తాంశక్తిం మూలబిమ్బాద్యథా । సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యపుష్పా
ద్యైస్తాంబూలాద్యైః పురోదితైః ॥ ౧౦౮ ॥ పునరారోపయేన్మా
తత్రతత్ర నియోజితామ్ । పూజాంగం కర్మబిమ్బాగే నిత్యనైమిత్తికా
దిషు ॥ ౧౦౯ ॥ ప్రాప్తే తు తత్తత్కర్మాదౌ మూలాదావాహ్య మ
న్త్రవిత్ । సమాప్య తేషు తత్కర్మాణ్యర్ఘ్యాని యథాగతః ॥ ౧౧౦
సమాప్య మూలబిమ్బే తు తేభ్యస్తత్ర విసర్జయేత్ । మన్త్రన్యాసా
దిసాత్రస్థాన్ విసృజ్య ప్రాక్ప్రయోగతః ॥ ౧౧౧ ॥ శేషమర్ఘ్యా
దికం సర్వం భుక్తపూర్వేణ వై సహ । పాణినా తోయపూతేన విప
క్షేనాయచార్ప్య చ ॥ ౧౧౨ ॥ పాద్యదయం చ సంగృహ్య మ
హాచస్వవిగ్రహాత్ । నిశేషస్యోపసంహారం కుర్యాదర్ఘ్యాదికస్య చ
యాగోద్దేశాత్తథా నద్యాత్ స్తగాద్యప్యఖిలస్య చ । సహోపల
పన్నైనైవ సర్వమమ్భసి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౧౪ ॥ కవాటబన్ధనం కురా
న్మన్త్రం కవచముచ్చరన్ । నియోజ్య తత్ర రక్షార్థం చక్రం చ విశ
గేశ్వరమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ స్వేచ్ఛయా త్వాగతోఽన్త్రి ప్రీతరుద్ధా
య పూర్వవత్ । యథోక్తం సకలం కుర్యాత్ప్రబోధయజనా
కమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ సకృత్త్రిహం చ సప్తాహం పక్షం మాసచతు

వా । యోజయేద్విధివాఽనేన భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితః ॥ ౧౧౭ ॥ సో
పి యాయాత్పరంస్థానం కింపునర్యోఽత్ర సంస్థితః । యావజ్జీవావ
ధిం కాలం బద్ధకక్ష్యో మహామతిః ॥ ౧౧౮ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
పిత్రసంవిభాగాది శయనోత్సవాన్తవిధిర్నామ
షష్ఠోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్ మునిశార్దూల సర్వశాస్త్రవిశార
ద । పురా ప్రధానమూర్తేరేవ పూజనాత్సమనన్తరమ్ ॥ ౧ ॥ ప్రా
కారేషు చ సర్వేషు ప్రాసాదేష్వాశ్రయేషు చ । ప్రతిష్ఠితానాం
బిమ్బానాం పూజనం సముదీరితమ్ ॥ ౨ ॥ § తత్ర శ్రియాఽఽది దే
వీనాం పూజనం తు విశేవతః । దేవర్షే శ్రోతుమిచ్ఛామో విస్తరే
ణ ప్రకాశయ ॥ ౩ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే శ్రీ
భూదేవ్యర్చనం పరమ్ । యేనవిజ్ఞాతమాత్రేణ వాఞ్ఛితాన్ లభతే
నరః ॥ ౪ ॥ భోక్తృశక్తిః స్మృతా లక్ష్మీః పుష్టిరేవ కర్తృసంజ్ఞితా ।
భోగార్థమవతీర్ణస్య తస్య లోకానుకమ్పయా ॥ ౫ ॥ ఉదితం సహ
తేనైవ శక్తిద్వితయమవ్యయమ్ । నానాత్వేనహి వైయస్య పరి
ణామః ప్రకాశితః ॥ ౬ ॥ తత్ర శ్రియాది దేవీనాం రూపత్రయముదా
హృతమ్ । శ్రీవత్సగా యోగలక్ష్మీర్భోగలక్ష్మీస్తు పార్శ్వగా ॥ ౭ ॥
వీరలక్ష్మీః పృథక్స్థానే స్వాతన్త్ర్యేణ ప్రతిష్ఠితా । ఏవమన్యాసు
దేవీషు రూపత్రయముదాహృతమ్ ॥ ౮ ॥ యోగలక్ష్మ్యా భోగలక్ష్మ్యా
దేవేన సహ పూజనమ్ ॥ ౯ ॥ వీరలక్ష్మీం పృథగ్గేహే పూజయేత య
థావిధి । యత్రసా పూజ్యతే దేవీ తత్ర శ్రీర్నిశ్చలా భవేత్ ॥ ౧౦ ॥
తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రథమావర

§ తత్ర శ్రీభ్వాది దేవీనాం

ణే వాఽపి ద్వితీయావరణేఽపి వా ॥ ౧౧ ॥ తృతీయావరణే వా
శ్రియః స్థానం ప్రకల్పయేత్ । తుష్టిం పుష్టించ సావిత్రీం వాగ్దేవీం చ
మునీశ్వరాః ॥ ౧౨ ॥ తద్విమానచతుర్దిక్షు దిఙ్మూర్తీః పరికల్ప
యేత్ । కోణేషు వైనతేయం వా సింహం వాఽపి యథారుచి ॥ ౧౩ ॥
తదన్తర్బ్రహ్మభాగే తు దివ్యే వా స్థాపయేత్ శ్రియమ్ । చతుర్భు
జాముదారాఙ్గీం సర్వలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౧౪ ॥ పద్మాసనే నోపవి
ష్టాం పద్మపత్రాయతేక్షణామ్ । ముఖ్యాభ్యాం చైవ హస్తాభ్యాం
అభీతి వరదాయినీమ్ ॥ ౧౫ ॥ జఘన్యాభ్యాం తు హస్తాభ్యాం దివ్య
పఙ్కజధారిణీమ్ । త్రికాలమర్చయేద్దేవీం తన్మన్త్రేణ ద్విజోత్త
మాః ॥ ౧౬ ॥ ప్రణవం పూర్వముద్ధృత్య శ్రీబీజం తదనన్తరమ్ । శ్రి
యై నమ ష్షడర్ణోఽయం మన్త్రస్సర్వార్థసిద్ధిదః ॥ ౧౭ ॥ శ్రాం శ్రీం
శ్రూం శ్రైం శ్రౌం శ్రః ఇతి యోజయేద్ధృదయాదిభిః । మన్త్రేణానే
నవై పూర్వం స్నాత్వా దేశికసత్తమః ॥ ౧౮ ॥ ప్రక్షాళ్య పాణి
పాదౌ చ త్వాచమ్య చ యథావిధి । ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ స
ర్వాత్సర్వం యథోదితమ్ ॥ ౧౯ ॥ స్వాసనే సుఖమాసీనః ప్రా
ఙ్ముఖో వాఽప్యుదఙ్ముఖః । కరశుద్ధించ దిగ్బన్ధం ప్రాణాయామం
సమాప్య చ ॥ ౨౦ ॥ ధారణాద్వితయేనాథ శోధయిత్వా నిజం వ
పుః । శ్రీమన్త్రం తు తతస్సాఙ్గం హస్తే దేహే చ విన్యసేత్ ॥ ౨౧ ॥
కిరీటం వనమాలాం చ కమలద్వయమేవ చ । హస్తాబ్జే పూర్వవన్న్య
స్య బద్ధ్వా వై పద్మముద్రికామ్ ॥ ౨౨ ॥ తాదాత్మ్యమవలమ్బ్యాథ
హృదయామ్బురుహోదరే । స్వాసనస్థామనిష్టస్య దేవస్య ప
రమాత్మనః ॥ ౨౩ ॥ శ్రీపతేస్తు శ్రియం దేవీం సర్వలక్షణసంయు
తామ్ । అవతార్యామృతైర్భోగైర్జపాన్తం ప్రాగ్వదర్చయేత్
తతో బహిర్యజేద్దేవీం ప్రాగుక్తైర్భోగసఞ్చయైః । తదర్థం కల్ప
యేత్ప్రాగ్వదర్ఘ్యాద్యం పాద్యపఞ్చకమ్ ॥ ౨౫ ॥ ప్రాగ్వత్స్న

దేహవిన్యస్తాన్ మన్త్రాన్నథార్చయేన్మన్త్రవిత్ । అర్ఘ్యాద్యై
స్థాపపర్యన్తైర్ద్వారయాగమథాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ వాస్త్వీశం చై
వ నాథం చ ద్వారలక్ష్మీం తథైవ చ । చణ్డం చైవ ప్రచణ్డం చ గర్భ
ద్వారస్య పార్శ్వయోః ॥ ౨౭ ॥ సమభ్యర్చ్య విమానస్య పూజ
నం చ సమాచరేత్ । లోకాధ్వాగత్త్వవిన్యాసం ప్రాగ్వద్దేవసమా
చరేత్ ॥ ౨౮ ॥ దేవతాన్యసనే త్వేష విశేషశ్శ్రూయతామిహ ।
యజేత్కూర్మకాధారే ధర్మాద్యం యచ్చతుష్టయమ్ ॥ ౨౯ ॥ మూ
ర్తయో వాసుదేవాద్యాః కేశవాద్యాశ్చ మూర్తయః । పద్మనా
భాదయశ్చాపి యత్రపూజ్యా మునీశ్వరాః ॥ ౩౦ ॥ తత్తచ్ఛక్తీ
స్తత్ర తత్ర యజేత్తానేవ వా క్రమాత్ । యద్వా తచ్ఛక్తిభిస్సార్ధం
పూజయేత్తాన్యథాక్రమమ్ ॥ ౩౧ ॥ లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా వ్యా
సశక్తయ ఈరితాః । శ్రీశ్చ వాగీశ్వరీకాన్తి క్రియాశక్తి విభూత
యః ॥ ౩౨ ॥ ఇచ్ఛాప్రీతీ రతిశ్చైవ మాయాధీర్మహిమేతి చ । శక్త
యః కేశవాదీనాం క్రమేణ పరికీర్తితాః ॥ ౩౩ ॥ ధీస్తారా వారుణీ
శక్తిస్సత్యా విద్యా నిత్యైవ చ । సాఙ్ఖ్యా విశ్వాక్షిగా భూర్గ్లక్ష్మీ వా
గీశ్వరీ తథా ॥ ౩౪ ॥ అమృతా హరిణీచ్ఛాయా నారసింహీ తథా
సుధా । శ్రీకాన్తిర్విరాకామా చ సత్యా శాన్తిస్సరోరుహా ॥ ౩౫ ॥
మాయా పద్మాపనాఖరా వికాన్తిర్నిర్నరసమ్భవా । నారాయణీ
హరిప్రీతిర్గాన్ధారీ కాశ్యపీ తథా ॥ ౩౬ ॥ వైదేహీ వేదవిద్యా చ పద్మి
నీ నాగశాయనీ । త్రింశచ్చాష్టావిమా దేవ్యః పద్మనాభాదిశక్తయః ॥
యత్రాన్యా భగవన్మూర్తిః పుణ్యా తత్ర శ్రియం యజేత్ । అన్యాశ్చ
విమానదేవాంస్తు పూర్వోక్తానేవ పూజయేత్ ॥ ౩౭ ॥ విమానస్య
చతుర్దిక్షు కల్పితాంశ్చ విశేషతః । తుష్టిం పుష్టిం చ సావిత్రీం వాగ్దే
వీం చ సమర్పయేత్ ॥ ౩౯ ॥ అథాగ్రమణ్టపద్వారే దక్షిణే తు బ
లాకినీ । వనమాలిన్యుదగ్భాగే పూజనీయే క్రమేణ తు ॥ ౪౦ ॥ కృ

త్వైవం ద్వారయాగంతు కల్పయేదాసనంతతః । సర్వాధారమ
యం దేవం పీఠస్యాధఃఫణీశ్వరమ్ ॥ ౪౧ ॥ తతో౽గ్నేషుచధర్మా
దీం స్తమూర్త్యవ్యక్తపఙ్కజమ్ । యాగత్రయం తతస్తస్మిన్ యజేద
ఘ్నాదిభిఃక్రమాత్ ॥ ౪౨ ॥ గణనాథాదికాంశ్చాథ సమభ్యర్చ్య
యథావిధి । తతశ్శ్రియం సమావాహ్య మన్త్రన్యాసాదికం చ
రేత్ ॥ ౪౩ ॥ సన్నిధానాదికం కృత్వా పద్మముద్రాం ప్రదర్శయే
త్ । మన్త్రాన్విగ్రహవిన్యస్తాన్ లయో౽క్షిపిధినా౽ర్చయేత్ ॥౪౪॥
భోగయాగశ్చ కర్తవ్యః పద్మపీఠతలోపరి । ప్రాగాది పద్మపత్రేషు
హృదయాదీని పూర్వవత్ ॥ ౪౫ ॥ విదిగ్దళేషు చైవాస్త్రం నేత్రం
కేసరజాలకమ్ । పీఠోపరి దళాద్బాహ్యే త్వాగ్నేయేశానకోణ
యోః ॥ ౪౬ ॥ కిరీటాసనమాలాంచ యాతువాయవ్యకోణయోః ।
కమలద్వితయం చాపి విన్యసేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౪౭ ॥ తతో ధ్యానం
ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం ద్విజసత్తమాః । అభ్యన్తరే విమానస్య ది
వ్యే సరసిజాసనే ॥ ౪౮ ॥ పద్మాసనోపవిష్టాం ఫుల్లపద్మోదరప్ర
భామ్ । సర్వలక్షణసంపన్నాం సర్వాలంకారభూషితామ్ ॥ ౪౯ ॥
చలద్విరేఫపటలసమాకారస్త్రాళకావళిమ్ । విలసద్రత్నఖచిత కిరీట
పరిశోభితామ్ ॥ ౫౦ ॥ అర్ధచన్ద్రలలాటస్థ రాజమాన లలాటికా
మ్ । ప్రబుద్ధోత్పలవిస్తీర్ణ లోచనాం సుస్మితాననామ్ ॥ ౫౧ ॥ క
టాక్షైః కరుణాపూర్ణైర్జగదాప్యాయకారిణీమ్ । దర్పణోదర
సంకాశవిలసద్గణ్డమణ్డలామ్ ॥ ౫౨ ॥ ప్రస్ఫురన్నాసికావంశమౌక్తి
కాం భ్రూలతోజ్జ్వలామ్ । ముక్తాఫలాభరదనాం విలసద్విద్రుమా
ధరామ్ ॥ ౫౩ ॥ రత్నతాటంకవిలసత్కర్ణద్వయమనోహరామ్ ।
పూర్ణచన్ద్రప్రతీకాశ వదనాం కమ్బుకన్ధరామ్ ॥ ౫౪ ॥ రక్తగ్రై
వేయకోపేతాం మాఙ్గళ్యమణిభూషితామ్ । చతుర్భుజాం పీవరాం
సాం ముక్తాహారైశ్చ భూషితామ్ ॥ ౫౫ ॥ సుకర్కశదృఢోత్తుఙ్గ

పీనవృత్తఘనస్తనీమ్ । విచిత్రకఞ్చుకోపేతాం నానాభూషావిభూషితామ్ ॥ ౪౬ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదామ్ । సవ్యేన పాణిపద్మేన శ్రితానాం వరదాయినీమ్ ॥ ౪౭ ॥ పశ్చాద్దక్షిణహస్తేన పద్మకుట్మలధారిణీమ్ । తథావిధేన వామేన దధానాం ఫుల్లపఙ్కజమ్ ॥ ౪౮ ॥ మణికఙ్కణకేయూరనానారత్నాఙ్గులీయకైః । మఞ్జితాం దివ్యవసనాం మేఖలాద్యైరలఙ్కృతామ్ ॥ ౪౯ ॥ గమ్భీరనాభిం త్రివలీవిభూషితతనూదరామ్ । విచిత్రమణిమఞ్జీరవిలసత్పాదపల్లవామ్ ॥ ౫౦ ॥ దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గీం దివ్యమాల్యవిభూషితామ్ । పూర్ణేన్దుయుతతుల్యాభాం సౌన్దర్యామృతవారిధిమ్ ॥ ౫౧ ॥ వీరలక్ష్మీమిమాం ధ్యాయేత్సర్వాభీష్టప్రదాయినీమ్ । ఏవం ధ్యాత్వా శ్రియం దేవీం హృదయాదీంశ్చ పూర్వవత్ ॥ ౫౨ ॥ కిరీటం వనమాలాం చ తథైవ కమలద్వయమ్ । ధ్యాత్వాఽథ పూజనం కుర్యాదాసనాద్యైర్యథోదితైః ॥ ౫౩ ॥ చతుష్షష్ట్యుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భిస్తు వా ద్విజాః । హవిర్నివేదయేద్దేవ్యై పృథగ్వా౽ర్పితంతు వా ॥ ౫౪ ॥ జపన్తం పూజయేద్దేవీం హోమాన్తం వా యథావిధి । పారతన్త్ర్యాద్బలిం తత్ర కదాపి న సమాచరేత్ ॥ ౫౫ ॥ మూలాలయార్చయా సార్ధం నిత్యం దేశికసత్తమైః । పవిత్రారోహణం కార్యమఙ్గత్వేనాధివాసితైః ॥ ౫౬ ॥ తజ్జన్మర్క్షాదికేష్వర్చ్యోత్స్నపనం చోత్సవాదికమ్ । పారతన్త్ర్యాఽపి వైలక్షణ్య నవరాత్రిషు చోత్సవమ్ ॥ ౫౭ ॥ అఙ్కురార్పణపూర్వం తు రక్షాబన్ధపురస్సరమ్ । చతుఃస్థానార్చనయుతం కుర్యాద్రాష్ట్రాభివృద్ధయే ॥ ౫౮ ॥ బలిదానం ధ్వజారోహం తీర్థం తత్ర వివర్జయేత్ । పారతన్త్ర్య విధిరయం స్వాతన్త్ర్యతోచ్యతేఽధునా ॥ ౫౯ ॥ గ్రామే వా నగరే వాఽపి పర్వతే వా నదీతటే । నప్రాకారం శ్రియఃస్థానం సవిమానం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౬౦ ॥ తత్ర శ్రీ

యం ప్రతిష్ఠాప్య తన్మన్త్రేణ యథావిధి । శ్రీవత్సాద్దేవదేవస్య శ్రియం బిమ్బహృదమ్బుజే ॥ ౭౧ ॥ సమావాహ్య తు మన్త్రేణ పాఙ్క్తేన సకలీక్రియామ్ । కృత్వా సంపూజయేద్దేవీం భోగైస్తు హవిరన్తిమైః ॥ ౭౨ ॥ అథ శ్రియం త్వగ్నిమధ్యే ప్రీణయేత్సమిదాదిభిః । సంస్కృత్య విధివత్కుణ్డం వహ్నిముత్పాదితం తథా ॥ ౭౩ ॥ సంస్కృతాజ్యస్య విప్లుడ్భిస్సంస్పృశేదిద్ధవాదికమ్ । సన్తర్పణం తథాఽగ్నేశ్చ తస్మిన్మన్త్రాసనాదికమ్ ॥ ౭౪ ॥ తన్మధ్యే హృదయాద్దేవీం సమావాహ్య యథావిధి । సమిద్భిశ్చాపి నిత్యాభిః కామ్యైశ్చ జుహుయాత్తథా ॥ ౭౫ ॥ స్విష్టకృద్ధవనం చాథ ప్రాయశ్చిత్తాహుతింత్వపి । పూర్ణాహుత్యాదికం కృత్వా తతో లక్ష్మీం హృదమ్బుజే ॥ ౭౬ ॥ విసృజ్య పరివారాణాం హోమం కృత్వా యథావిధి । ప్రవిశ్య తు తతో దేవ్యా మన్దిరం యజనాస్పదమ్ ॥ ౭౭ ॥ సమర్పణం చ హోమస్య పితౄణాం తర్పణం త్వపి । బలిదానం చ భూతానామిష్టశిష్టజనస్య చ ॥ ౭౮ ॥ ప్రదానం యజ్ఞశీలానాం సాధూనాం భావితాత్మనామ్ । అనుయాగం చ విధివన్నైవేద్య ప్రాశనాదికమ్ ॥ ౭౯ ॥ పూర్వవత్సకలం కుర్యాద్భోగమోక్షప్రసిద్ధయే । అత్రైవం బలిదానాదౌ పరివారార్చనక్రమః ॥ ౮౦ ॥ ప్రథమావణేపూజ్యాః ప్రాగాదౌ కుముదాదికాః । పిథీషికాం శౌజరీం చ యజేత్తద్ద్వారపార్శ్వయోః ॥ ౮౧ ॥ ద్వితీయావరణే పశ్చాదుపేన్ద్రాదీన్ ప్రపూజయేత్ । తద్ద్వారపార్శ్వయోశ్చైవ శఙ్ఖపద్మనిధీ యజేత్ ॥ ౮౨ ॥ తృతీయావరణే పశ్చాదిన్ద్రాదీన్ పరిపూజయేత్ । తద్ద్వారపార్శ్వయోః పూజ్యౌ నళకూబరజృమ్భలౌ ॥ చతుర్థావరణే చైవ వజ్రాదీన్ పరిపూజయేత్ । తద్ద్వారదక్షిణే పార్శ్వే శిబికుణ్డలమర్చయేత్ ॥ ౮౪ ॥ ఉత్తరే మణిభద్రం చ పఞ్చమావరణే తతః । లోహితాక్షాదికానిష్ట్వా తతస్తద్ద్వారపార్శ్వ

యోః ॥ ౮౫ ॥ జయాంచ విజయాంచైవ పూజయేత్తుయథాక్రమమ్ । మహాపీఠేతు విధివత్కుముదాదీన్సమర్చయేత్ ॥ ౮౬ ॥ సుముఖీం పూజయేద్విష్వక్సేనస్థానే చతుర్భుజామ్ । వేత్రహస్తాం దక్షిణేన తర్జనీంచాపి బిభ్రతీమ్ ॥ ౮౭ ॥ పశ్చాద్దక్షిణహస్తాభ్యాం దధానాం పఙ్కజద్వయమ్ । ఏవం సర్వపరీవారాన్ బలిదానాదిభిర్యజేత్ ॥ ౮౮ ॥ పవిత్రారోహణాదీని పృథక్కుర్యాద్యథావిధి । గరుడధ్వజమారోప్య కుర్యాచ్చైవ మహోత్సవమ్ ॥ ౮౯ ॥ చతుఃస్థానార్చనాదీని శ్రీమన్త్రేణ సమాచరేత్ । ఏవముక్తో మునిశ్రేష్ఠాశ్శాస్త్రదేవ్యర్చనక్రమః ॥ ౯౦ ॥ ఏవంపుష్ట్యాది దేవీశ్చ పూజయేత్స్వస్వమన్త్రతః ॥ మునయః — భగవన్సర్వశాస్త్రశరణాగతవత్సల । శ్రుతం శ్రియాదర్చనంతు త్వత్తోఽస్మాభిర్మునీశ్వర ॥ ౯౧ ॥ సుదర్శనార్చనంత్వద్య వక్తుమర్హసినఃప్రభో । నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥౯౨॥ సౌదర్శనార్చనవిధిమైహికాముష్మికప్రదమ్। సౌదర్శనీయాంమన్త్రాఖ్యమూర్తయశ్చాప్యనేకధా ॥ ౯౩ ॥ తత్రాభిమతమన్త్రేణ మూర్తించాభిమతాంయజేత్ । దివ్యదాయతనేదిత్రే ప్రాకారాదౌతుమన్త్రవిత్ ॥ ౯౪ ॥ గ్రామాదౌతు నదీతీరే విపినేపర్వతేఽథవా । ప్రాసాదం మణ్టపంవాఽథ పవిత్రం సర్వతోముఖమ్ ॥౯౫॥ ప్రాఙ్ముఖంవాఽపి కుర్వీత సగవాక్షకవాటకమ్ । ఏకాదితలసంయుక్తం చక్రలాఞ్ఛన లాఞ్ఛితమ్ ॥ ౯౬ ॥ ముఖభద్రసమోపేత నారోహణ సమన్వితమ్ । సప్రాకారం సమాపాద్య ప్రాసాదాద్యన్తరేతథా ॥ ౯౭ ॥ బిమ్బం సౌదర్శనం తత్ర ప్రతిష్ఠాప్యయథావిధి । యజేత్త్రికాలం ప్రయతో దేశికస్తస్యమన్త్రతః ॥ ౯౮ ॥ తాపత్రయాధివ్యాధిదుర్భిక్షభూతవేతాళమర్గ్రహాః । నబాధన్తైజనాన్సర్వాన్ శుభంభవతి నిత్యశః ॥ ౯౯ ॥ తత్రార్చనవిధానంతు శృ

బుద్ధ్వా మన్త్రపూర్వకమ్। సుగుప్తే భూతలే శుద్ధే వర్ణచక్రం
పరిస్తరేత్ ॥ ౧౦౦ ॥ అకారాది క్షకారాన్తం సర్వవర్ణమయరూ
పిణమ్। స్వక్షనాభ్యరనేమీభిః ప్రధీభిశ్చాప్యలంకృతమ్ ॥౧౦౧॥
కారణం సర్వమన్త్రాణాం క్షేత్రే ప్రణవమాలిఖేత్। అకారాద్యా
విసర్గాన్తాస్స్వరా నాభ్యఙ్గమాశ్రితాః ॥ ౧౦౨ ॥ కకారాదీని భా
న్తాని తదరాణాం త్రిరష్టకే। మాదిహాన్తాని నేమౌ తు క్షార్ణం ప్రధి
గణోత్థితమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ శబ్దబ్రహ్మమయం చక్రం పురా వర్ణగణం తతః।
ప్రణవాద్యైర్నమోఽన్తైశ్చ సంజ్ఞాభిః క్రమశస్తతః ॥ ౧౦౪ ॥ విన్య
స్తమాతృయన్త్రం స్వం దేశికో విధివద్గురుః। సగన్ధైర్గన్ధధూపై
పుష్పాద్యైర్మాతృకా మన్త్రవిగ్రహమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ తతస్సముద్ధరే
న్మన్త్రాన్ సర్వాభిమతసిద్ధిదాన్। జేతుం శక్త్యైస్త్వనాయాం తు సృ
ష్టిస్థితిలయోన్ముఖీ ॥ ౧౦౬ ॥ క్రియాశక్తిస్సముద్దిష్టా సుకల్పా జననీ
పురా। కాలరూపమధిష్ఠాయ తయైవోద్బృంహితం జగత్ ॥ ౧౦౭ ॥
కాలచక్రం జగచ్చక్రం తస్మాత్సౌదర్శనం వపుః। తమధిష్ఠాయ సాశ
క్తిర్జీవభూతా వ్యవస్థితా ॥ ౧౦౮ ॥ పినాకృతం తయా సర్వమసత్క
ల్పమిదం భవేత్। తస్మాత్సముద్ధరేచ్ఛక్తిం గ్నిష్టోమసమప్రభామ్॥
అష్టాధారాం తు వైనితాంశ్యపునాదన్తాం చ వైష్ణవీమ్। పూర్వం నే
మ్యన్తి మదన్వయం తదాద్యం పానలద్వయమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ నాభితు
ర్యాన్తిమదాభ్యాం పిణ్డమేతదలంకృతమ్। సౌదర్శనమహాశక్తి
స్సర్వసిద్ధిప్రదాయినీ ॥ ౧౧౧ ॥ జీవభూతా షడర్ణస్య ప్రకాశానన్ద
రూపిణీ। హృదయాద్యస్త్రసిద్ధ్యర్థం పిణ్డమేతత్స్వరోజ్ఝితైః ॥౧౧౨॥
దీర్ఘైః రాద్యైస్త్రిభిశ్చాన్త్యైశ్ఛదయేన్నేత్రపశ్చిమమ్। ప్రణ
వాదీని చైతాని తుర్యాన్తైర్హృదయాదిభిః ॥ ౧౧౩ ॥ నమస్స్వాహా
వషట్హుంఫడ్వౌషడ్భిర్జాతిభిస్సహ। క్రమాన్నియోజనీయాని పిణ్డా
నాది గుణైస్సహ ॥ ౧౧౪ ॥ శక్తైః ప్రకృతిరూపస్య షడర్ణస్యోర్ధ్వ

ప్రస్త్వేక । పూర్వసత్సముపాహృత్య చాన్తిసదస్వయమన్తిసమ్ ॥
తత్రాష్టసూం సన్నృతీయసాహ్యాంయాన్త్యన్తతోఽన్తిసమ్ । సపక్ష
గునస్వగాన్తంచ కుర్యాన్మన్మయ్యవ్యభూషితమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ పశ్చా
దేకాదశాగాగ్రయుక్తంతద్ద్వగుణారకమ్ । అనావ్యగ్రసువిముక్తంతు
సగావ్యత్తత్సఞ్జ్వప్తయోః ॥ ౧౧౭ ॥ అయంసౌదర్శనోమన్త్రిష్ట
స్త్రసప్తముఃక్తిగః । తృతీయుసపంచమ షష్ఠసప్రత్యేకం త్ర్యక్షదఃస్మృ
తః ॥౧౧౮॥ అన్యేవర్ణపమోపేతా వర్ణాస్స్వర్ణస్వక్షరాస్త్రయః।
ఏషకాలాత్మనోవిష్ణోర్విశ్వరూపస్య వాచకః ॥౧౧౯॥ సతారయా
దశక్త్యాద హృత్స్వాస్యపరికీర్తితః । క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయుక్త్యాతు య
థాప్రకృతిగసపుమాః ॥ ౧౨౦ ॥ స్థూలసూక్ష్మాత్మకోధ్యేయస్త
థా సౌదర్శనోమరిః । దర్శనం పరతత్త్వస్య సాక్షాత్తదాఖ్యాసదర్శ
నమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ తన్నిష్ఠానామిదంనిత్యసజ్ఞానకమిగాపహమ్ । భ
క్తి సంశయం తేషాం సముపాయప్రసన్నతాయే ॥ ౧౨౨ ॥ రూపా
న్తరమిదంతస్య సంశయచ్ఛేదకారణమ్ । నూనం వర్ణాశ్రమాచార
నిష్ఠానామానసే తు ॥ ౧౨౩ ॥ భిన్నష్టినూషకాణ జన్మాణ స్వ
విద్యాప్రభావతః । లాఞ్ఛితానామనేనాశు భక్తానాం భావితా
త్మనామ్ ॥ ౧౨౪ ॥ కీర్తిస్తో విజయస్తుస్యాదిహలోకేపరత్రచ । కిం
పునర్విషయేయత్ర స్థాపితే పూజితే సతి ॥ ౧౨౫ ॥ లక్షణంహృద
యాదీనాం మన్త్రాణాంతూచ్యతేఽధునా । షాగేవ హృద
యాదీనాం మన్త్రాణి యథాక్రమమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ విన్యసేద్బీజ
భూతాని తారాన్తే విష్ణునాతనః । అఙ్గానాం క్రమాదన్తే యథా
మారాత్మకరదస్వయాత్ ॥ ౧౨౭ ॥ మహాసుదర్శనజ్వాలా పర
మోరస్త్విమోఽపిద । చక్రాయేతి పదంప్రోధాశిరోఽన్తం రోజయే
త్క్రమాత్ ॥ ౧౨౮ ॥ విజ్ఞానాదిగుణోపేతైస్తైరాత్మైర్హృద
యాదిభిః । నమస్స్వాహాఽఽది నేత్రాన్తైః ప్రాగుక్తవిధినాలిఖేత్ ॥

ధ్యేయాన్యాకారపఙ్క్తీని భోగస్థానేషు మూలవత్ । వర్ణభూషణవ
స్త్రాస్త్రభుజసంస్థానచేష్టితైః ॥ ౧౩౦ ॥ జ్ఞాత్వైవం మన్త్రమా
హాత్మ్యం యోఽర్చయేద్విధిపూర్వకమ్ । దిగ్బన్ధవహ్నిప్రా
కారగాయత్ర్యావాహనాదికైః ॥ ౧౩౧ ॥ యాగోపకరణైస్త్వ
స్త్రైర్భోగదానవివర్జితైః । క్రమాత్సర్వఫలావాప్తిర్మన్త్రసిద్ధిశ్చ
జాయతే ॥ ౧౩౨ ॥ దశదిగ్బన్ధమన్త్రాణాం వక్ష్యతే లక్షణం పు
రా । 'ఓం' పూర్వం 'పురుషాయే'తి 'స్వాహా'ఽన్తం తదనన్తరమ్ ॥
'అస్త్రేణ బన్ధయామీ'తి 'స్వాహా'న్తంచ షడక్షరమ్ । ఇతిదిగ్బ
న్ధమన్త్రోఽయమీరితో దుష్టదోషహృత్ ॥ ౧౩౪ ॥ ప్రణవం ప్రా
క్సముద్ధృత్య తనువా గ్నిజాయయోః । ఆయాన్తం విన్యసే
చ్చక్రమగ్నిప్రాకారసంజ్ఞికమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ కీర్తితం చక్రగాయత్రీం
శృణుధ్వం మునిసత్తమాః । జాతిపూర్వం సముద్ధృత్య 'చక్రా
యే'తి సముద్ధరేత్ ॥ ౧౩౬ ॥ ద్వితీయం విష్ణుగాయత్ర్యా నృసూ
క్తాద్యక్షరత్రయమ్ । నేత్రాభ్యాం పదమాదాయ నేమిపూర్వం న
యోజితమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ 'ధీమహీ'తి తదన్తే నో వినివేశ్య నివారితః ।
గాయత్ర్యన్తం సముద్ధార్య తదన్తే చతురక్షరమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ సౌద
ర్శనీ సముద్దిష్ట గాయత్రీ తారకాఽక్షరా । సతారకా పురా చేయం భ
వేదేకాక్షరాధికా ॥ ౧౩౯ ॥ అథ మన్త్రత్రయం వక్ష్యే సామాన్యం
సర్వపూజనే । తారద్వయం పురోద్ధృత్య పరమం పదముద్ధరేత్ ॥
యామ్యేత్యవస్థితం చాథ నేమ్యాద్యం ద్విసవారకమ్ । ద్విజశా
రంగతం వర్ణం నాభిపక్షస్య మూర్ధని ॥ ౧౪౧ ॥ తతస్తు గృహశా
మ్యాయో ఇతి పఞ్చార్ణముద్ధరేత్ । యుతం నేమిద్వితీయేన ద్విస
వారం గతం తతః ॥ ౧౪౨ ॥ షోడశారంగతం వర్ణం ద్వితీయస్వర
సంయుతమ్ । నేమిపక్షమవర్ణంచ షోడశారం గతం పునః ॥ ౧౪౩ ॥
తృతీయద్వారసంయుక్తం తృతీయం నేమిమణ్డలాత్ । వేదస్య న

మాస్వరోపేతమరాన్తశ్చ స్వరాన్తరమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ నేమ్యాద్యం
షోడశారస్థం నేమ్యష్టమమికారగమ్ । న్యూనవింశారగోర్ధ్వంతు
ద్వనవాక్షురివనార్ధని ॥ ౧౪౫ ॥ స్వరం తృతీయం సంయోజ్య
తతశ్చ ద్విసవారగమ్ । పునర్మన్త్రశిరీరేతి ప్రణవాన్తం తతో న
మః ॥ ౧౪౬ ॥ పునశ్చ నమసాయుక్తో మన్త్ర ఆవహనోచితః । ప్ర
దానే సర్వభోగానాం మన్త్రోయం సంప్రకాశ్యతే ॥ ౧౪౭ ॥ ప్ర
ణవం పూర్వముచ్చార్య సర్వభోగైకకారణమ్ । నేమ్యన్తం వి
ష్ణుసంయుక్తం త్రిభేదం పదమప్యథ ॥ ౧౪౮ ॥ గృహాణేతి శిరోన్తోయం
భోగదానస్య వాచకః । ఆవాహనే తథాఽర్చాయాం విసర్జనవిధౌ
తథా ॥ ౧౪౯ ॥ ప్రణవం పూర్వముద్ధృత్య సంబోధ్య 'భగవన్' ఇతి ।
మన్త్రమూర్తే పదం దద్యాత్స్వపదం చ ద్వితీయయా ॥ ౧౫౦ ॥
'ఆసాదయ తు నమస్వే' తి ప్రణవాన్తం సముద్ధరేత్ । సుదర్శనార్చనా
ర్థం తు మన్త్రాస్త్వేవం సముదీరితాః ॥ ౧౫౧ ॥ ఇహార్చనవిధానం
తు ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః । ప్రాగ్వత్స్నానాదికం కృత్వా ప్ర
విశ్య యజనాలయమ్ ॥ ౧౫౨ ॥ ప్రక్షాళ్య పాదావాచమ్య సోత్త
రీయస్స్వలంకృతః । ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రకుసుమైర్ద్వార్‌స్థానభ్య
ర్చ్య పూర్వవత్ ॥ ౧౫౩ ॥ కవాటోద్ఘాటనం కృత్వా ప్రవిశ్యాభ్య
న్తరే విభుమ్ । ప్రణిపత్య చ గాయత్ర్యా పాణిప్రక్షాళనాదికమ్ ॥
అర్చాయాం పీఠరేయన్త్రే కృత్వా మార్గత్రయం తతః । ప్రాసా
దం శోధయిత్వాస్య పురతః ఫలకాదికే ॥ ౧౫౫ ॥ ప్రోక్షితే చాస్త్ర
మన్త్రేణ సంముఖం రుచిరాసనే । సమాసీనస్స్వపార్శ్వస్థయాజ్ఞీ
యం ¶ చాధివాసనమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ కరశుద్ధిం స్థానశుద్ధిం కృత్వాఽ
స్త్రేణ యథాపురమ్ । పాణిభ్యాముక్తమన్త్రేణ సంయుక్తేనా
స్త్రముద్రయా ॥ ౧౫౭ ॥ పూజాస్థానగతాన్విఘ్నాన్ బాహ్య

¶ చాథవా

తో దృశ్యవిగ్రహోః । విశేషబన్ధనం కుర్యాద్దిక్షు నైవ విదిక్షు చ ॥
కవచేనావకుణ్ఠ్యాథ ప్రాణానాయమ్య పూర్వవత్ । భూతశుద్ధిం
తతః కృత్వా మన్త్రన్యాసమథాచరేత్ ॥ ౧౫౯ ॥ అకారాది
క్షకారాన్తం మాతృకాం మన్త్రమాతరమ్ । విన్యసేత్కరయోః క
పూర్వం విగ్రహే చక్రమార్గతః ॥ ౧౬౦ ॥ కృత్వైవం వ్యాపక
న్యాసమాదక్ష § త్యాతపసప్రభమ్ । దక్షిణాగ్రవేష్టైన శాఖాసు తల
యోరపి ॥ ౧౬౧ ॥ అఙ్గుష్ఠాది కనిష్ఠాన్తం ప్రత్యేకం స్యాచ్చతుశ్చతుః ।
ఏవం ద్వావింశకం న్యస్య తలయోర్దశకం తతః ॥ ౧౬౨ ॥ మధ్యే చ
ద్విచతుష్కం చ పంచకం పంచకం తథా । ప్రాగ్వన్న్యస్య తు మధ్యస్థాన్
¶ ఏవం న్యస్య కరద్వయే ॥ ౧౬౩ ॥ వ్యాపకన్యాసపూర్వం తు
స్వశరీరేఽపి విన్యసేత్ । మూర్ధ్నాది పాదతలం యావత్తత్పాణిభ్యాం
తపనాంశువత్ ॥ ౧౬౪ ॥ వ్యాపయిత్వా తతో న్యాసం పృథగేవ
సమాచరేత్ । కేశాన్తే వక్త్రవృత్తే చ నేత్రయోః శ్రవణద్వయోః ।
ఘ్రాణరన్ధ్రద్వయే గణ్డద్వయే దక్షిణాత్ క్రమాత్ । ఉత్తరాధరయో
రేవ దన్తయోస్తచ్ఛదద్వయే ॥ ౧౬౬ ॥ మూర్ధ్ని న్యస్యేత్ప్రధాన
న్యాః సపిసర్గాననన్తరమ్ । అవర్గం దక్షిణే బాహౌ సన్ధిపఞ్చసుగం
క్రమాత్ ॥ ౧౬౭ ॥ వామే తథా చ వర్గం చ పాదయోర్దక్షిణాదితః
సన్ధిగే టతవర్గౌ చ పూర్వవత్ప్రాభపార్శ్వయోః ॥ ౧౬౮ ॥ పృష్ఠే
నాభౌ చ హృదయే వర్గం ఛాన్తు సర్గకే । యాది సప్తాని వర్ణా
ని హకారం హృదయాన్తకే ॥ ౧౬౯ ॥ క్షకారం హృదయాకాశే
న్యస్యైవం మాతృకాం పురా । తతశ్శక్త్యా పదన్యస్య న్యసేత్క
రశరీరగమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ కరన్యాసం పురా కుర్యాత్తచ్ఛృణుధ్వం
మునీశ్వరాః । పుటీకృతేన తారాభ్యాం మన్త్రేణైవ సశక్తినా
నఖాన్తం మణిబన్ధాన్తం ప్రాగ్వత్పాణిద్వయం మృజేత్ । అద్యా

§ త్యానలప్రభమ్ ¶ ఏవం న్యస్త్వా

ధారశక్త్యాద్యైశ్శక్తిర్వర్ణైస్సబిన్దుకైః ॥ ౧౭౨ ॥ అఙ్గుష్ఠాదికని
ష్ఠాన్తం త్యక్త్వా మధ్యమాపర్వసు । విన్యసేత్కరజాగ్రేషు చర
మం వర్ణమేవ చ ॥ ౧౭౩ ॥ ఏవమఙ్గాని విన్యస్య హృదయాదీని వి
న్యసేత్ । మూలాగ్రపర్వస్వఙ్గాని వర్ణన్యాసక్రమేణ తు ॥ ౧౭౪ ॥
పాణిభ్యామాలభేద్దేహమామూర్ధ్నశ్చరణావధి । కృత్వైవం వ్యా
పకన్యాసమఙ్గన్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౧౭౫ ॥ మూర్ధ్ని వక్త్రే చ
హృదయే నాభౌ గుహ్యే చ పాదయోః । పాదాదిశ్చ శిరోఽన్తస్తు
సంహృతిన్యాస ఉచ్యతే ॥ ౧౭౬ ॥ హృది మూర్ధ్ని శిఖాయాం తు
స్కన్ధయోః కరమధ్యగః । నేత్రయోర్న్యసనీయాని నిష్క్వర్ణైస్త్రి
సుతైః క్రమాత్ ॥ ౧౭౭ ॥ హృదయాదీని విన్యస్య పశ్చాత్పాణి
తలద్వయే । కిరీటం కౌస్తుభం మాలాం శ్రీవత్సం చ యథాపురమ్ ॥
విన్యసేదాయుధాన్యష్టౌ పద్మాదీని యథాక్రమమ్ । దక్షిణోత్తర
యోరంసే ఇచ్ఛాశక్తిం స్వపార్శ్వయోః ॥ ౧౭౯ ॥ ఊరుమూ
లే పునస్తత్త్వం న్యస్త్వా మన్త్రమయం స్వకమ్ । భావయేదహమి
త్యన్తసుదర్శనవపుర్హరిః ॥ ౧౮౦ ॥ గాయత్ర్యా వర్తయేద్బా
హ్యస్వాస్థానం చక్రముద్రయా । చక్రజ్వాలాఽఽవలీం విప్రః
పరితో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౮౧ ॥ భావనాజనితం యాగమాచరే
దాదిచోదితమ్ । నియమ్య కరణగ్రామం ప్రాగ్వద్ధ్యానగోచ
రే ॥ ౧౮౨ ॥ ఆసనం హృది సంకల్ప్య త్వనన్తాద్యం తు పూర్వవ
త్ । పరస్మాద్భగవత్తత్త్వాచ్చిత్స్వరూపం పరాత్మకమ్ ॥ ౧౮౩ ॥
మనసా మన్త్రముచ్చార్య విష్టరోర్ధ్వేఽవతార్య చ । మన్త్రన్యా
సాదికం కృత్వా లయభోగార్చనం తథా ॥ ౧౮౪ ॥ శిరోర్ధ్వే దేవ
దేవస్య భావయేదిన్దుమణ్డలమ్ । తత్స్రుతైరమృతౌఘైశ్చ కుర్యా
దర్ఘ్యాదికల్పనమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ షోడశైరుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భిస్తు
వా యజేత్ । కృత్వైవం మానసం యాగం జపాన్తం తు యథావిధి ॥

తతోబహిర్వ్రజేద్దేవం హేతీశం దేశికోత్తమః । మూర్త్తైరర్ఘ్యాదిభి
ర్భోగైర్విధివత్సముపాహృతైః ॥ ౧౮౮ ॥ ప్రాగ్వదర్ఘ్యాది పా
త్రాణాం స్థాపనం పూజనంతతః । దేహవిన్యస్తమన్త్రాణాంగర్భ
ద్వారస్థపూజనమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ చణ్డంచైవ ప్రచణ్డంచ గర్భద్వారే
ప్రపూజయేత్ । తథాఽగ్రమణ్టపద్వారే యజేద్ధాతృవిధాతృకౌ ॥
కృత్వైవం ద్వారయాగంతు ప్రవిశ్యాభ్యన్తరంతతః । ఫణీశ్వరం
సమారభ్య యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ గణనాథాదికాం
శ్చైవ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । తతస్సుదర్శనం దేవం సమావా
హ్యానుపూర్వవత్ ॥ ౧౯౧ ॥ మన్త్రన్యాసంతతఃకుర్యాత్సృష్టి
న్యాసాదితస్త్రియమ్ । స్థానేషు హృదయాదీని భూషణాని తథై
వచ ॥ ౧౯౨ ॥ తతశ్చాస్త్రవరాణాంతు హ్యష్టకంచాపివిన్యసేత్ ।
ఇచ్ఛాశక్తిం మనస్తత్త్వం విన్యసేచ్చ స్వదేహవత్ ॥౧౯౩॥ లయ
భోగౌచ కృత్వాథ ధ్యాయేద్దేవం సుదర్శనమ్ । సహస్రారం మ
హాచక్రమయుతాగ్ని చయోత్కటమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ షడధ్వమయమమ
ద్భ్రస్తం భగవచ్ఛక్తిజృమ్భితమ్ । అక్షస్థం పరమాత్మానం నా
రాయణమనామయమ్ ॥ ౧౯౫ ॥ చక్రరూపిణమీశానం దివ్యకుఙ్కు
మసన్నిభమ్ । పిఙ్గాక్షం పిఙ్గకేశాఢ్యం రక్తామ్బర ధరంవిభుమ్ ॥
మహౌజసం మహాకాయం భుజైరష్టభిరన్వితమ్ । దంష్ట్రానిష్ఠ్యూత
ఘోరాగ్ని జ్వాలాకోలాహలాకులమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ కుటిలభ్రూకుటీ
భఙ్గ భఙ్గురాళకషట్పదమ్ । లలాటనయనోద్గీర్ణ జ్వాలాజ్వలితదిఙ్ము
ఖమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఊర్ధ్వజ్వాలాగణాలీఢ కిరీటతటశోభితమ్ । శ్రీవత్స
కౌస్తుభోరస్కం దివ్యమాలా విభూషితమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ ఉగ్రవ్యజ్ఞానమ
నేకాస్త్రం స్థితం పరమశోభనమ్ । గదాఙ్కుశౌచ ముసలం చ
క్రమత్యుగ్రతేజసమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ శఙ్ఖంచ సశరం చాపం పాశం కౌ
మోదకీం క్రమాత్ । ముఖ్యదక్షిణహస్తాది ముఖ్యవామకరావధి ॥

దధానమతులంవీరం దివ్యాభరణభూషితమ్ । నిజాట్టహాససంత్ర
స్తదైత్యదానవసఙ్ఘయమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ అయుతాయుతవహ్నీనాం
అప్యదేదీప్తతేజసామ్ । అథ్వషట్కమయే చక్రే చక్రిణం చక్రము
త్తమమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ ధ్యాయేదేవంవిధం దేవం చిన్తితార్థఫలప్రదమ్ ।
ధ్యాయేచ్చ హృదయాదీని కిరీటాదీని పూర్వవత్ ॥ ౨౦౪ ॥ ఆ
యుధానామథధ్యానం శృణుధ్వం ద్విజసత్తమాః । చక్రశఙ్ఖగదాః
పద్మం ప్రాగ్వద్ధ్యాయేన్నరోత్తమః ॥ ౨౦౫ ॥ కృశాఙ్గం దీర్ఘబా
హుంచ పిఙ్గళాక్షంతు చాఙ్కుశమ్ । వికరాళముఖంరౌద్రం భిన్నా
ఞ్జనగిరిప్రభమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ కృశోదరంచ ముసలమగ్నిజ్వాలావలీవృ
తమ్ । అఙ్గారరాశిసదృశం ప్రలయస్ఫుటనిష్ఠురమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ నీలో
త్పలదళశ్యామం ఇష్వస్త్రం బాణవిగ్రహమ్ । నానారూపంచ ని
శితం దీర్ఘం దిగ్బద్ధవిక్రమమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ కార్ముకం హేమగౌరంచకిఙ్కి
ణీజాలమణ్డితమ్ । ఆస్ఫోటయన్తం స్వకరౌ మహాజలదనిస్వనమ్ ॥
పాశం ఫణిగణాకీర్ణం విద్యుజ్జిహ్వం భయానకమ్ । హేమాళిపా
ఙ్గాభంచ ఘోరాస్యం రక్తలోచనమ్ ॥ ౨౧౦ ॥ ధ్యేయాస్స్వరు
చిసంయుక్తా ద్విభుజాః పురుషోత్తమాః । ఏతేఽస్త్రనాయకాస్స
ర్వే విభోరాజ్ఞాప్రతీక్షకాః ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రోత్థితా విచలన్తశ్చ సు
సమైస్థానకైః స్థితాః । శ్రోణీతటార్పితకరాశ్చామరవ్యజనోద్య
తాః ॥ ౨౧౨ ॥ సపద్మంతు కిరీటాద్యం వర్జయిత్వా చతుష్టయమ్ ।
తర్జయన్తశ్చ దుష్టౌఘమన్యేషాం దక్షిణం కరమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ స్మర్త
వ్యం ధ్యానకాలేషు సర్వేషామథమస్తకే । ధ్యేయం స్వకం స్వకం
చిహ్నం సుప్రసిద్ధం నిరాకృతిమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ అధిష్ఠాతృక్రమస్త్వే
షాం కథ్యతే మునిసత్తమాః । జ్ఞాతవ్యశ్చాఙ్కుశః కామో ముసలం
నాగనాయకః ॥ ౨౧౫ ॥ శబ్దాదయస్సాయకాస్త్రం ధనుర్విద్ధిన
మీరణమ్ । పాశో మయేతి విజ్ఞేయ ఏవం ధ్యాత్వా సమర్చయేత్ ॥

ఆసనాద్యైశ్చ సాంస్పర్శైర్గన్ధాద్యైర్యజ్ఞనుపశ్చిమైః । ప్రీణయేత్తు వి
ధానేన హోమాన్తం వా జపాన్తిమమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ ఏవమేవ స్వయం
వ్యక్తం దివ్యం సైద్ధసుధాఽపివా । స్థాపితం మనుజైర్వాపి శైల
మృల్లోహసమ్భవమ్ ॥ ౨౧౮ ॥ అష్టబాహుం చతుర్బాహుం త
థా షోడశబాహుకమ్ । చలస్థిరవిభాగేన స్థాపితంచ యథారుచి ॥
త్రికాలమర్చయేద్దేవం సర్వానిష్టనివారకమ్ । నైమిత్తికాని కా
మ్యాని నిత్యాని యజనానిచ ॥ ౨౨౦ ॥ విశేషేణైవ కార్యాణి
వినా స్వాపం మహోత్సవమ్ । శాన్తికే పౌష్టికే చైవ [illegible]
నాదిషు ॥ ౨౨౧ ॥ ధ్యానేన పూజితైశ్చైవ [illegible] ।
సమీహితాని పూర్యన్తే భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౨౨౨ ॥ ఇతి
సమ్యక్సమాఖ్యాతం పరం సౌదర్శనార్చనమ్ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
లక్ష్మీసుదర్శనార్చనవిధిర్నామ
సప్తమోఽధ్యాయః

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల భగవచ్ఛాస్త్రకోవి
ద । గరుడప్రముఖానాంచ పూజనం ప్రాగుదీరితమ్ ॥ ౧ ॥ తద్వి
ధానం విశేషేణ ప్రకాశయ కృపానిధే । నారదః — శృణుధ్వం
మునయస్సర్వే గరుడస్యార్చనం పురా ॥ ౨ ॥ యేనవిజ్ఞాతమాత్రే
ణ వాఞ్ఛితం సాధకోఽశ్నుతే । విష్ణోస్సఙ్కర్షణాఖ్యస్య విజ్ఞానబ
లశాలినః ॥ ౩ ॥ మూర్తిర్జ్ఞానబలాఖ్యయా సర్వాధారస్వరూ
పిణీ । మహిమేతి జగద్ధాతుర్విజ్ఞేయో విహగేశ్వరః ॥ ౪ ॥ సర్వ
రోగభయఘ్నశ్చ క్షేపకస్సర్వవిద్విషామ్ । తతస్సమర్చయేన్ని
త్యం ప్రాసాదే స్థాప్య మన్త్రవిత్ ॥ ౫ ॥ ప్రాఙ్గణే ప్రథమే
వాఽథ ద్వితీయే మూలమన్దిరాత్ । అగ్రదేశే ప్రకుర్వీత ప్రాసాదం

మణ్డపాకృతిమ్ ॥ ౬ ॥ చతుర్ద్వారసమోపేతం వర్గత్రయసమన్వి
తమ్ । వర్గపటాగ్రనిర్గమం వాఽథ సర్వాలంకారశోభితమ్ ॥ ౭ ॥
మూలగేహాత్ త్రిభాగోచ్ఛ్రాయోర్ధ్వోచ్ఛ్రాయం వా సవిస్తరమ్ । తస్మిన్ బ్రా
హ్మేఽథ దవ్యైర్వా దివ్యయుక్తేఽథమానుషే ॥ ౮ ॥ సంస్థాప్య లో
హజాం వాఽథ శైలీమర్చ్యాం యథోదితామ్ । త్రికాలమర్చయేన్ని
త్యం ముఖమూర్త్యర్చ్య నాస్తి మే ॥ ౯ ॥ తద్విధానం విశేషేణ
మన్త్రపూర్వమిహోచ్యతే । ప్రణవం పూర్వముద్ధృత్య పక్షిశబ్దం
అనన్తరమ్ ॥ ౧౦ ॥ పఞ్చాక్షరో మహామన్త్రస్స్వాహాఽన్తస్సం
ప్రకీర్తితః । మన్త్రాఙ్గాని సబిన్దూని ప్రాగాద్యాకారాన్వితాని చ ॥
సముచ్చార్యాథ కుర్యాన్నైర్ఋత్యాన్తైశ్చ హృదాదిభిః । అనే
నైరస్త్రపర్యన్తైరఙ్గాన్యేతాని వై ద్విజాః ॥ ౧౨ ॥ పాత్రజ్వా
లమన్త్రమధ్యస్థవ్యోమాద్యన్తమథో భవేత్ । సోఽయం మ
న్త్రస్సమాఖ్యాతస్త్రిదశైరపి దుర్లభః ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చాక్షర ఇతి
ఖ్యాతో గారుడో మునిసత్తమాః । పఞ్చాఙ్గాని యథాపూర్వముక్త
రైస్స్వస్వబిన్దుకైః ॥ ౧౪ ॥ సాఙ్గేనానేన మన్త్రేణ స్థాపనీయోఽభిధా
నతః । మూలాలయగతే బిమ్బే సుస్థితే వాఽథయానగే ॥ ౧౫ ॥
స్థితేన గారుడీమూర్తిర్న్యసేన్నాగమనోన్ముఖీ । శయనే చాసనే చైవ
త్వాసీనా వాఽథసుస్థితా ॥ ౧౬ ॥ ద్వారావరణదేవానాం ధ్యానా
ధ్యాయే విశేషతః । ధ్వజారోహేఽపి సువ్యక్తం లక్షణం చాస్య వ
క్ష్యతే ॥ ౧౭ ॥ ప్రజ్ఞాత్వా యథాకాలం తన్మన్త్రనిరతో ద్వి
జాః । స్నాత్వా నదీమన్త్రేణ కృతపాదావనేజనః ॥ ౧౮ ॥
ఉపస్పృశ్య యథాన్యాయ్యం ప్రాసాదం సంప్రవిశ్య చ । స్వాస
నే సుఖమాసీనః ప్రాఙ్ముఖో వాఽప్యుదఙ్ముఖః ॥ ౧౯ ॥ కరశుద్ధిం చ
దిగ్బన్ధం ప్రాణాయామం సమాప్య చ । భూతశుద్ధిం చ విధివన్మన్త్ర
విన్యస్తవిగ్రహః ॥ ౨౦ ॥ పక్షిశముద్రాం బద్ధ్వాఽథ హృదయా

మోక్షరుహోదరే । హృన్నద్ధామ నిష్ఠస్య దేవస్య చతురాత్మనః ॥ షట్త్రింశల్లక్షణాంశానాం సంపూర్ణం విజ్ఞాన బలసజ్జులాత్ । అవతార్యా స్వశక్తైర్భోగ్యాగ్రహాన్తం ప్రాగ్వదర్చయేచ్చ ॥ ౨౨ ॥ తతో మూర్తి ర్వ్యజేద్బాహ్యే ప్రాగుక్తైర్భోగసజ్ఞయైః । పాత్రశిష్టైశ్చ దే వాస్త్రైస్సాధితైర్గపృథగేవ వా ॥ ౨౩ ॥ తదర్థం కల్పయేత్ప్రాగ్వ దర్ఘ్యాద్యం పాత్రపంచకమ్ । ద్వితయంచాథవైకస్మిన్ పాద్యం స్నానీయవారిచ ॥ ౨౪ ॥ అర్ఘ్యాచామే తదన్యస్మిన్ ఏకస్మిన్ సకలం తు వా । ప్రాగ్వత్స్వదేహవిన్యస్తాన్ మన్త్రానభ్యర్చ్య మన్త్ర విత్ ॥ ౨౫ ॥ అర్ఘ్యాద్యైర్ధూపపర్యన్తైస్తతో ద్వారచతుష్టయే । వాస్త్వీశం క్షేత్రనాథంచ ద్వారలక్ష్మీంస్స్వమన్త్రితః ॥ ౨౬ ॥ చణ్డా ద్యంచ గణం ప్రాగ్వదాసనం కల్పయేత్తతః । శేషపూర్వంచ ధ ర్మాద్యష్టకం విన్యసేత్క్రమాత్ ॥ ౨౭ ॥ తమూర్ధ్వే వ్యక్త ప ద్మంచ యామాత్రయసమన్వితమ్। సమభ్యర్చ్యచ గన్ధాద్యైస్సిణా థాదికానపి ॥ ౨౮ ॥ హృత్పద్మకర్ణికామధ్యే మానసైరర్చితం పు రా । స్వవిద్యయా సమావాహ్య స్వస్థానాద్బింబహృత్తజే ॥ ౨౯ ॥ సకలీకృత్య విధివదఙ్గభూషణలాఞ్ఛనైః । కిరీటం వనమాలాంచ వి న్యస్యతదనన్తరమ్ ॥ ౩౦ ॥ అనన్తాదీంశ్చ నాగేశాన్ న్యసేద్వామ కరాదిషు । సత్యాఖ్యయా దక్షిణతో బలశక్త్యా స్వరూపయా ॥ గణితృత్వంచ మన్దారకుసుమస్తబకం తథా । కలశంచామృతాధా రం ఫణీన్ద్రం దక్షిణాదితః ॥ ౩౧ ॥ శక్తిం ప్రాగుదితాం తస్య బలధర్మ స్వరూపిణీం । పక్షీశముద్రాం సన్దర్శ్య లయయాగం సమాచరేత్ ॥ భోగయాగశ్చ కర్తవ్యః పద్మపీఠతలోపరి । ప్రాగాది పద్మపత్రేషు హృదయాదీని పూర్వవత్ ॥ ౩౪ ॥ విదిక్పత్రేషు చైవాస్త్రమే షాం వస్త్రాని పూర్వవత్ । రూపలావణ్యభూషాఽఽద్యైర్యుతాలమ న్త్రశరీరవత్ ॥ ౩౫ ॥ కిరీటం వనమాలాంచ న్యసేద్దేశికసత్తమః ।

పురస్తాత్ప్రభృతిశ్చాస్య దక్షిణోత్తరయోః క్రమాత్ ॥ ౩౬ ॥ చతుష్ట
యం క్రమేణైవ శేషాద్యాః పఞ్చ ఖేశ్వరాః । అగ్నీశరక్షో వాయువ్య
కోణేషు విహగేశితుః ॥ ౩౭ ॥ చతుష్టయం గణిత్రాద్యం విన్యసేత్తు
యథాక్రమమ్ । దక్షిణే విహగేశస్య సత్యాఖ్యః కర్ణకోపరి ॥ ౩౮ ॥
ప్రాణాపానసమానోదానవ్యానప్రాణరూపిణః । మధ్యస్థస్య ఖ
గేశస్య బహిః ప్రాగాదితః క్రమాత్ ॥ ౩౯ ॥ సత్యస్సుపర్ణో గరుడ
స్తార్క్ష్యశ్చ విహగేశ్వరః । పఞ్చాత్మకస్య ప్రాణస్య వికారాస్త్వ
పి పఞ్చధా ॥ ౪౦ ॥ సత్యాద్యా దిక్షు చత్వారః కోణేషు విహగేశ్వ
రః । ధ్యానమేషాం విశేషేణ సమాసాత్కథ్యతేఽధునా ॥ ౪౧ ॥
ఆచక్షుర్గోచరాస్సర్వే యస్య దేహస్తు పౌరుషః । ద్విభుజస్తుహి
నాభస్తు స సత్యః ప్రాణదైవతమ్ ॥ ౪౨ ॥ సుపర్ణః పద్మరాగాభో ని
ర్మలస్వర్ణలోచనః । గరుడః కాఞ్చనాభస్తు కుటిలభ్రూరుణేక్షణః ॥
కేకరాక్షస్తు తార్క్ష్యో వై ప్రావృడ్జలదసన్నిభః । ప్రవర్తనకనేత్ర
స్తు శబలాభస్తు పఞ్చమః ॥ ౪౪ ॥ చతుర్భుజాస్సుపర్ణాద్యాస్సౌ
మ్యరూపా హ్యనాకులాః । పతత్త్రిచరణాస్సర్వే పక్షమణ్డలమ
ణ్డితాః ॥ ౪౫ ॥ లమ్బోదరాస్సుపీనాఙ్గాః కుణ్డలాద్యైర్విభూషి
తాః । కుటిలభ్రూసువృత్తాక్షా వజ్రతుణ్డాస్స్మితాననాః ॥ ౪౬ ॥
అపానాది సమీరాణామాధిపత్యేన సంస్థితాః । మహాబలా మహా
కాయా రక్తతుణ్డోఽత్రపఞ్చమః ॥ ౪౭ ॥ స్వపాదాఙ్గుష్ఠద్వయ
ప్రోత గణిత్రో భయపాణినా । పుష్పాఞ్జలిధరాస్సర్వే ముఖ్యేన
విహగోత్తమాః ॥ ౪౮ ॥ సుపర్ణః పశ్చిమాభ్యాం తు పాణిభ్యాం ద
క్షిణాదితః । మన్దారపుష్పస్తబకం దధద్విస్మయముద్రికామ్ ॥ ౪౯ ॥
తథాపిధాభ్యాం గరుడస్తే ధత్తే వ్యత్యయేన తు । తార్క్ష్యః పశ్చిమ
యోర్నిత్యం ధత్తే దక్షిణవామయోః ॥ ౫౦ ॥ కద్రూంతథాఽమృ
తంకుమ్భం పఞ్చమో విహగేశ్వరః । దక్షిణేన సుధాకుమ్భం వా

మేనతు ఫణీశ్వరమ్ ॥ ౫౧ ॥ నిత్యోదితస్య వ్యూహస్య తథా
శాస్త్రోదితస్యచ । ప్రాగ్వాహనాది హేయానాం పఞ్చానామపి
నామభాక్ ॥ ౫౨ ॥ గరుడః పరివారత్వే ధ్వజత్వేఽపి విశేషతః ।
యోజనీయస్తథాఽన్యేషు సుమస్త్యాది వశేషుచ ॥ ౫౩ ॥ వాసు
దేవాదిమూర్తీనాం చతుర్ణాం క్రమశస్త్వమీ । సత్యాద్యాస్సాగస్య
పర్యన్తాస్తత్తన్మూర్త్యన్తరేషుచ ॥ ౫౪ ॥ త్రిషు త్రిషు సమాదే
యాస్సత్యాద్యాః కేశవాదిషు । పద్మనాభాదిమూర్తీనాం పఞ్చ
మో విహగేశ్వరః ॥ ౫౫ ॥ పరాత్మనః పరవ్యూహవ్యూహయోస్త
థతనోర్విభోః । ప్రాదుర్భావతనోశ్చాపి జగద్రక్షణకాంక్షి
ణః ॥ ౫౬ ॥ ఖగానాం కారణత్వాచ్చ ప్రాగుక్తో వా ఖగేశ్వ
రః । ఇతి తే గరుడవ్యూహః ప్రభావస్య ప్రకాశితః ॥ ౫౭ ॥ కు
ముదాద్యస్తతో బాహ్యే శార్ఙ్గాద్యస్త్వపి సక్రమాత్ । తద్బ
హిః కుముదాదీనాం భూతేశాశ్చ టాదయః ॥ ౫౮ ॥ గణేశః
పూజనీయో వా తదగ్రే బలికుట్టిమే । మహాపీఠేఽథవా పూజ్యో గ
రుడస్యానుయాయినః ॥ ౫౯ ॥ పాలయన్తశ్చ సద్భక్తాన్ దివ్య
నాట్యయతనాన్యపి । ధ్యాత్త్వైవమర్చనం కుర్యాదాసనాద్యైరశే
షోదితైః ॥ ౬౦ ॥ చతుష్షష్ట్యుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భిస్తు వేత
రైః । షోడశైరుపచారైర్వా ముఖ్యైర్వా యథాక్రమాత్ ॥ ౬౧ ॥
తన్నివేదితమన్నాద్యం నరాణాం రోగిణాం సదా । వన్ధ్యానాం వని
తానాంచ జయేచ్ఛూనాంచ భూభుజామ్ ॥ ౬౨ ॥ విషోపహత దే
హానాం ప్రదద్యాత్సంపీడ్యచ । ఆర్ద్రాయాం ప్రతిమాసంతు విశే
షేణైవమర్చయేత్ ॥ ౬౩ ॥ ఉత్సవేషు విశేషేణ భ్రామయేదుత్స
వార్చయా । ఇతి సమ్యక్సమాఖ్యాతం గరుడస్యార్చనం పరమ్ ॥
విష్వక్సేనార్చనం త్వద్య పౌష్కరోక్తం తు కథ్యతే । శృణుధ్వం
మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౬౪ ॥ పౌష్కర ఉవాచ—

కిమర్థమాహ భగవాన్ విఘ్నోచ్ఛేదకరం ప్రభుమ్ । సమస్త విఘ్న
నాథానాం పరమం కారణం చ యః ॥ ౬౬ ॥ విష్వక్సేనస్తు యష్ట
వ్యో భోగభూమిగతేఽచ్యుతే । కైర్ద్రవ్యైః కేనవిధినా కిఙ్కరో
త్యభిపూజితః ॥ ౬౭ ॥ శ్రీభగవాన్ — భవినాం భావినో విఘ్నా
స్స్వధర్మవినివారకాః । నయాగయజ్ఞధర్మాద్యైర్ధర్మైరన్యైః సంసారిణాం
శుభమ్ ॥ ౬౮ ॥ తత్ప్రవృత్తౌ తు యే విఘ్నాః ప్రోక్తాః సహవినివార
కాః । వ్యాపయన్తి చ తే సర్వే చక్రజ్వాలాభయార్దితాః ॥ ౬౯ ॥
ప్రార్జితేన కేనాపి కర్మణా చైవ సాంప్రతమ్ । అనుభుఞ్జన్ ఫలం
యాగాద్వివిధం చాగ్రతస్థితమ్ ॥ ౭౦ ॥ తస్య సంరక్షణార్థం తు వి
ష్వక్సేనస్తదేవహి । కాలేయాగావసానాఖ్యే ద్వితీయే వాసరేఽ
థవా ॥ ౭౧ ॥ కృత్వా నిర్వ్యాకులం చిత్తం యష్టవ్యః ఫలసిద్ధయే ।
యాగనిర్వర్తనోచ్ఛిష్టైరన్నాద్యైరర్ఘ్యపూజనైః ॥ ౭౨ ॥ ఉప
చారశతైర్భోగైస్స్రక్త్వైరాభరణాదికైః । నైవేద్యైర్మధుపర్క
ద్యైర్ముఖ్యమూర్తైర్నివేదితైః ॥ ౭౩ ॥ ద్విజప్రదాన శిష్టైస్తు స్వయం
ప్రాశనవర్జితైః । తథా చర్వన్తరస్థైశ్చ హవ్యపకేభ్యో నివేదితైః ॥
సంస్కృతైరూష్మళోపేతైర్మధురాజ్యపరిప్లుతైః । పౌష్కరః —
కపిషోఽతులవీర్యో హి యస్య దూరాద్ద్రవన్తి చ ॥ ౭౪ ॥ విఘ్నాః
నిమేషమాత్రేణ త్రైలోక్యోన్మూలనక్షమాః । శ్రీభగవాన్ —
కాలవైశ్వానరాఖ్యయా మూర్తిస్తురీయాత్మనో విభోః ॥ ౭౫ ॥ స
ఏవ ద్విజదేవో హి విష్వక్సేనః ప్రకీర్తితః । స్థితఆహవనీయాది భేదే
న మఖయాజినామ్ ॥ ౭౬ ॥ బుభుక్షితం హుతమాదాయ తర్ప
యత్యఖిలం జగత్ । ఏవం మన్త్రమయాద్యాగాత్సాత్వికాద్బ్ర
హ్మభావితాత్ ॥ ౭౭ ॥ సంప్రాప్య గురుమూర్తేర్వై ప్రాపణం
మన్త్రసంస్కృతమ్ । అవాహూతామరాణాం చ సర్వలోకనివా
సినామ్ ॥ ౭౮ ॥ స్వయంసంవిభజత్యాశు సదనుగ్రహకామ్యయా ।

జ్ఞాత్వైవం తస్య మాహాత్మ్యం వృత్తిష్ఠం ఫలసిద్ధయే ॥ ౮౦ ॥ త్రిస
న్ధ్యం నిత్యపూజాయాం బల్యన్తే తం సమర్చయేత్ । వత్సరోత్సవ
పూర్వేషు తథా వైశేషికేష్వపి ॥ ౮౧ ॥ వృత్త్యాద్యాధారభేదే
షు క్రమాత్కృత్వా పురార్చనమ్ । కేవలం వాఽథ హోమాన్తం స్వ
శక్త్యా విభవేన వా ॥ ౮౨ ॥ విస్తరేణాథ వా శశ్వత్ తత్తత్కాలసమ్భ
వ! । కృత్వా పఞ్చపుటే తోయం పాత్రే వా కలశేఽవ్రణే ॥ ౮౩ ॥ త
మాత్మనోత్తరే భాగే హ్యర్చయిత్వా నివేద్య చ । అథ పరస్మిన్ భా
ణ్డే తు తదస్త్రపరిమన్త్రితే ॥ ౮౪ ॥ నైవేద్యాద్భాగమాదాయ
తథా చర్వన్తరస్థితాత్ । ఓదనాదంశముద్ధృత్య దధ్యాజ్యవ్యఞ్జనై
స్సహ ॥ ౮౫ ॥ సమాలభనపుష్పార్ఘ్యకుశామ్బుపరిభావితమ్ ।
తద్ధృదస్త్రేణ బహుశో హ్యభిమన్త్ర్య ద్విజసమ్భవాః! ॥ ౮౬ ॥ తన్మూ
లమన్త్రముచ్చార్య ధ్యానభావనయాన్వితమ్ । ప్రాక్సన్నివేశితే
భాణ్డే సముత్కీర్య పిధాయ తత్ ॥ ౮౭ ॥ ప్రణవాష్టకజప్తం వా త
న్నామ్నా సహ పౌష్కర! । ఏకం వై సోదకం పాత్రం సనైవేద్యం జ
లాప్లుతమ్ ॥ ౮౮ ॥ సర్వత్ర సర్వదా యాగే కుర్యాత్ప్రీత్యభిలా
షిణా । తచ్చాప్యప్సు క్షిపేత్ కూపే తటాకాదౌ తు చోత్కిరేత్ ॥ ౮౯ ॥
జ్ఞాత్వైవం యత్నతో మన్త్రీ తన్మన్త్రేణ సమర్చయేత్ । సాఙ్గం
మన్త్రమథో వక్ష్యే యథావదవధారయ ॥ ౯౦ ॥ ఆకారాన్తమన
లేనైవ ప్రాణాఖ్యం బీజనాయకమ్ । త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతం
ఊర్జ్ఞోపరి గతం తు తత్ ॥ ౯౧ ॥ తతో వరాహమాదాయ భూధరవ్యా
మభూషితమ్ । విష్వక్సేనాయ తదను సనమస్కం పదం న్యసేత్ ॥
ప్రణవాద్యో హ్యయం మన్త్రో విష్వక్సేనస్య కీర్తితః । పూర్వబీజం
హి యచ్చాస్య ఊకారస్వరవర్జితః ॥ ౯౩ ॥ ఆకారాద్యైశ్చ షడ్భి
ర్భిన్నమఙ్గగణం నయేత్ । ప్రణవేన స్వనామ్నాథ జాతిభిష్ష
డ్భిరన్వితమ్ ॥ ౯౪ ॥ నమస్స్వాహాదిభిశ్చాయం విష్వక్సేనస్య

వాచకః । సాక్షేనానేన మన్త్రేణ ప్రతిష్ఠాప్యవిధానతః ॥ ౯౫ ॥
ప్రథమావరణే వాఽథ ద్వితీయావరణేఽథవా । ఈశానసోమదిఙ్మధ్యే
ప్రాసాదే దక్షిణాముఖః ॥ ౯౬ ॥ మూలంలయోచ్చాం నీచేదక
ల్పితే గర్భమన్దిరే । బ్రహ్మస్థానేఽథవాదివ్యే మూలబేరాంశ మా
నతః ॥ ౯౭ ॥ కల్పితస్య శిలాదారు లోహపూర్వైస్తు వస్తుభిః ।
పూజనం ముఖ్యకల్పం స్యాత్తదనుకల్పేఽగ్రమణ్డపే ॥ ౯౮ ॥ ప్రా
గుక్తే కోణభూభాగే మేఖలాత్రయనిర్మితే । పీఠేఽవతార్య గరుడా
దమూర్తిం మహాగ్నిమేవవా ॥ ౯౯ ॥ కేవలం బలిదానేన తర్పయే
దుదకేన చ । చతుఃస్థానావతీర్ణస్య మణ్డలాదిషు వృత్తిషు ॥ ౧౦౦ ॥
పరవ్యూహవిభవ రూపస్య దేవస్య యజనావధౌ । ప్రాసాదాన్తర్గత
స్యాపి స్వస్థానస్థస్య మణ్డపే ॥ ౧౦౧ ॥ పూజనం విధివత్కార్య
మారమ్భదినసాదితః । సర్వకర్మావసానేతు మణ్డలాదిగతేష్వథ ॥
స్వే స్వే ధామ్ని విసృష్టేషు ధ్యాత్వా మణ్డలమధ్యతః । పూజయే
ద్విధివన్మన్త్రీ ప్రత్యహం వాసరేఽపి చ ॥ ౧౦౩ ॥ భగవద్యజనార్థం
తు ప్రాసాదస్థంవిశేషతః । యథావిధిసమభ్యర్చ్య నైవేద్యైస్తన్ని
వేదనైః ॥ ౧౦౪ ॥ అర్ఘ్యాద్యైరఖిలైరన్యైస్తామ్బూలాద్యైశ్చ ని
త్యశః । జలస్థలాదినిలయాం స్తమభ్యతాంశ్చ పృథక్తర్పయేత్ ॥ ౧౦౫ ॥
ప్రాసాదస్థస్య తస్యాథ దేహమానానుసారతః । కృత్వా హోమా
దిభిర్ద్రవ్యైర్విశేషాగ్న్యం విధానతః ॥ ౧౦౬ ॥ ఉగ్రాం వా శాన్త
రూపాం వా విఘ్నవిధ్వంసనక్షమామ్ । చతుర్భుజాం వా ద్విభుజా
మాసీనాం వా సముత్థితామ్ ॥ ౧౦౭ ॥ § ద్విభుజాం వా చతుర్హస్తామ
న్యథా వా ప్రకల్పితామ్ । వైశేషికేషు ప్రాప్తేషు పూజయేదుత్సవా
ర్చయా ॥ ౧౦౮ ॥ మృగయాఽఽద్యుత్సవే ప్రాప్తే యత్రయత్ర
వ్రజేత్ప్రభుః । తత్రతత్ర నయేదేనాం నిర్విఘ్నఫలసిద్ధయే ॥ ౧౦౯ ॥

§ ద్విభుజస్య చతుర్హస్తాం

ధ్యానమన్యత్ప్రవక్ష్యామి యథావచ్ఛృణుసత్తమ । నసదూర్వాఙ్కు
రాభాంచ త్విషత్విశలకాన్తిభాక్ ॥ ౧౧౦ ॥ చతుర్దంష్ట్రం చ
తుర్బాహుం చతుష్కూర్పరంచతుర్గళమ్ । పూర్ణాఙ్గం కేసరిస్కన్ధం
పృథూరస్స్థలరాజితమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ దక్షిణావర్తనిమ్నేన నాభిరన్ధ్రే
ణ శోభితమ్ । ఆజానుబాహుం శ్రీమన్తం పిఙ్గళార్ద్రజటాధరమ్ ॥
ద్రవత్కనకపిఙ్గాక్షం చిపిటం పృథునాసికమ్ । సితదీర్ఘనఖశ్రేణీ
శోభితం కుటిలభ్రువమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ విస్తీర్ణగణ్డవదనం బాలేన్దుకుటిలో
పమైః । నవకింవరుణాకారైర్లోమైస్సంపూర్ణవిగ్రహమ్ ॥ ౧౧౪ ॥
శోభనేన ప్రలమ్బేన పృథునా శ్రోత్రకేన చ । మాణిక్యకుణ్డలా
ఢ్యేన యుక్తం శ్రోత్రద్వయేన తు ॥ ౧౧౫ ॥ మకుటేనోన్నతేనైవ
హారాద్యైరుపశోభితమ్ । చిత్రకౌశేయవసనం విచిత్రస్రగ్విభూషిత
మ్ ॥ ౧౧౬ ॥ ప్రళయద్వాదశాదిత్య సహస్రగుణదీధితిమ్ । ఈష
దూర్ధ్వ తథాతిర్యగ్వినిపాతితలోచనమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ కున్దేన్దుకాన్తి
దశనం కిఞ్చిద్విహసితాననమ్ । స్వభావసౌమ్యమమలం మాయా
క్రోధోపరఞ్జితమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ సవిలాసచలత్పాదన్యాసస్థానకసం
స్థితమ్ । స్వేనాన్తఃకరణేనైవ భావయన్తం పరంపదమ్ ॥ ౧౧౯ ॥
అఙ్గుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తం వామపాణౌ లతాత్రయమ్ । నఖయుక్తోన్న
తాచైకఘ్రాణాగ్రవినియోజితా ॥ ౧౨౦ ॥ సద్విఘ్నభీతిప్రదయా
త్వనయా ముద్రయాన్వితమ్ । రథాఙ్గశఙ్ఖహస్తంచ లమ్బమానగ
దాధరమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ శ్రోణీతటనివిష్టేన సావహేళన పాణినా ।
ఇత్థం రూపధరం దేవమనేకాద్భుతవిగ్రహమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ ఉగ్రరూప
మిమంధ్యాయేదాగ్నేయమనలప్రభమ్ । దంష్ట్రాతర్జననిర్ముక్తం పా
భయం శాన్తలక్షణమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భక్తానామ
భయప్రదమ్ । తథావిధేన వామేన లమ్బమానగదాధరమ్ ॥ ౧౨౪ ॥
పృష్ఠదక్షిణవామాభ్యాం చక్రశఙ్ఖధరం క్రమాత్ । ఏవం చతుర్భుజ

ప్రోక్తం ద్విభుజస్యాథ ధారయా ॥౧౨౫॥ ఉక్తాభ్యాముగ్రశాన్తాభ్యాం
చక్రశఙ్ఖధరం పివా । ప్రాగుక్తద్వితయం వాఽథ ద్వితీయం చిత్రితం
తు వా ॥ ౧౨౬ ॥ గదాపరిహితం వాఽథ వామం కట్యవలమ్బితమ్ ।
స్థానకే వాఽఽసనే వామమూరుదేశే నివేశితమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ గోపనీ
ముద్రయా వాఽథ కటకాకారముద్రయా । ఉభాభ్యామపి పాణిభ్యాం
పిశాన్తాం పీతపృష్ఠగః ॥ ౧౨౮ ॥ అవష్టభ్య గదామూర్ధ్వ మాత
ఙ్గముసలాకృతిమ్ । ప్రాక్పక్షదళమాక్రమ్య పాదాభ్యాం కర్ణి
కాఽఽసనమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ సుస్థితం కర్ణికాయాం వా ప్రాగ్వదన్యై
రలంకృతమ్ । ఏవం ధ్యానవిశేషేషు త్వేకం స్థాప్య విధానతః ॥
సమర్చయీత కాలేషు ప్రాగుక్తేషు స్వమన్త్రితః । చతుఃస్థానా
ర్చనార్థం తు మణ్డలానాం తు మధ్యతః ॥ ౧౩౧ ॥ పూజితేష్వథమ
న్త్రేషు నియుక్తేషు స్వధామని । ఈశానసోమదిఙ్మధ్యే చతురస్రే
పురేఽథ వా ॥ ౧౩౨ ॥ ద్వారశోభాగ్ర నిర్ముక్తే రేఖాత్రితయభూషి
తే । తదన్తరేఽర్ధచన్ద్రస్థే కమలేఽష్టదళాన్వితే ॥ ౧౩౩ ॥ సా
మాన్యే నియుక్తేఽస్మిన్ విఘ్నానామచ్యుతేన తు । పూజితే విధి
నాశక్త్యా యథేష్టం సాధకోఽర్చితే ॥ ౧౩౪ ॥ తస్మాన్మన్త్రైస్తదీయైస్తు
స్నాత్వా పూర్వవిధానతః । ప్రక్షాళ్య పాణిపాదౌ వా త్వాచమ్య
న్యాసమాచరేత్ ॥ ౧౩౫ ॥ తదధిష్ఠాతృకత్వేన ధారణాభిస్స్వవిగ్ర
హమ్ । శోధయిత్వా పునర్న్యస్య షడఙ్గాదిం కరాదితః ॥ ౧౩౬ ॥
ప్రాగ్వదానన్ద ధామాచ్ఛ హ్యవతార్య తథా ప్రభుమ్ । హృత్స్థే స్వ
హృత్పుణ్డరీకే తు వ్యాపేక్షాం నిష్కళాత్మకమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ తమేవ
సకళత్వేన యాతం ధ్యాత్వా బహిర్వ్రజేత్ । ప్రాగ్వదర్ఘ్యాదిపా
త్రాణి ప్రతిష్ఠాప్య స్వవిగ్రహే ॥ ౧౩౮ ॥ విన్యస్తమన్త్రో నభ్య
ర్చ్యౌ ద్వారదక్షిణసౌమ్యయోః । చణ్డప్రచణ్డసదృశౌ బలప్రబల
సంజ్ఞితౌ ॥౧౩౯॥ వాయువేగం మహాఘ్రాణం ద్వారాగ్రే గరుడో

పసుమ్ । సముత్థర్ప్య యథాపూర్వం ప్రాగ్దత్వా కమలాసనమ్ ॥
ధర్మాద్యనన్తపర్యన్తం పఞ్చకం నవకంతు వా । సత్వేనాచ్ఛాదితం
పశ్చాత్తైవలేనామ్బుజంస్మరేత్ ॥ ౧౪౧ ॥ తస్మిన్నావాహ్యతం
దేవం హృదయే ధ్యానచోదితమ్ । సన్నిధానాదికంకృత్వా ముద్రా
బన్ధపురస్సరమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ సముత్థర్ప్యార్ఘ్యపుష్పాద్యైర్యథాయా
గవిధానతః । కర్ణికామధ్యగం తస్య హృదాద్యాముఖ్యమన్త్రవి
త్ ॥ ౧౪౩ ॥ పద్మచ్ఛదాన్తరస్థాశ్చ తదాకారమ్యతింవినా । కిం
త్వఙ్గానాంచ సర్వత్ర ధ్యానముక్తం సితాదికమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ క్రియా
ఖ్యాం తైజసీం శక్తిం స్వాహాపర్యాయరూపిణీమ్ । లక్ష్మీరూప
ధరాం పీతాం సర్వాలంకారమణ్డితామ్ ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రియాఽనురూ
పాం సతతం స్వాసీనాంవాఽథసుస్థితామ్ । దక్షిణోత్తరయోగేన
చామరోభయధారిణీమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ ఓం హ్రీం క్రియాయై స్వా
హాఽఽన్తో మన్త్రోఽయం సంప్రకీర్తితః । అనేనస్వామినో దేవో తై
జసాద్విఘ్నసూదనాత్ ॥ ౧౪౭ ॥ వామపార్శ్వేఽవతార్యస్య
భోగయాగావసానతః । గజాననో జయత్సేనో హరివక్త్రో మహా
బిలః ॥ ౧౪౮ ॥ కాలప్రకృతిసంజ్ఞశ్చ చతుర్థఃకమలోద్భవ । గ
ణరాజేశ్వరాశ్చైతే చత్వారశ్చణ్డవిగ్రహాః ॥ ౧౪౯ ॥ ఆజ్ఞాప్రతీక్ష
కాశ్చాస్య సుశ్వేతచమరోద్యతాః । వినాయకాదయశ్చైవ విఘ్నే
శప్రవరాస్తుయే ॥ ౧౫౦ ॥ అమీషాం గణనాథానాం నిత్యమాజ్ఞాఽ
నుపాలినామ్ । ఈశానాదిషుకోణేషు పద్మబాహ్యేస్థితాన్న్యసేత్ ॥
వీక్షమాణావిభోర్వక్త్రం నతుల్యస్థానకేస్థితాః । తద్వత్తైరాజై
తాస్సర్వే కింతుముద్రావివర్జితాః ॥ ౧౫౨ ॥ ధ్యానమేషాం పృ
థగ్భూతం శారీరమవధారయ । భీమద్విపేన్ద్రవదనం చతుర్దం
ష్ట్రం త్రిలోచనమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ కమ్బుగ్రీవం చతుర్బాహుం ఘూ
ర్ణచన్ద్రాయుతద్యుతిమ్ । హారనూపురకేయూర మేఖలాదామమ

ష్ఠితమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ నానాస్రగ్గన్ధవస్త్రైశ్చ భూషణాద్యైశ్చ పరాక్రమ
మ్ । ధ్యాయేద్గజాననమతో జయుతే సేనం చ సంస్మరేత్ ॥ ౧౫౫ ॥
మహత్తుఙ్గవదనం పద్మరాగాచలప్రభమ్ । ద్రవచ్చామీకరాభం చ
త్వనేకాద్భుతవిగ్రహమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ హరివక్త్రమతో ధ్యాయేత్స
టాచ్ఛురితమస్తకమ్ । నిష్టప్తకనకప్రఖ్యం ఘోరఘుర్ఘురనిస్వనమ్॥
మృగరాడ్వదనం విభ్రత్కల్పాన్తానలవేగినమ్ । కాలప్రకృతి నామా
నం భావయేదఞ్జనాద్రివత్ ॥ ౧౫౭ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం పిఙ్గల
శ్మశ్రులోచనమ్ । ఝషమణ్డలభృద్రౌద్రం మీనవన్నిమ్ననాసికం॥
గణరాజేశ్వరాహ్వే తే మహాపురుషలక్షణైః । సంయుక్తాశ్చాఖి
లైరిత్థం ఆపాదాత్తద్ధరావధి ॥ ౧౬౦ ॥ యత్ర శ్వభ్రం నాతినమ్నం వస్తు
తదాదౌ యుక్తం స్మరేత్ త్రిషు । ఏతేషామర్చనం కుర్యాత్స్వనామ్నా
ప్రణవాదినా ॥ ౧౬౧ ॥ నమోఽనన్తేనాబ్జసంభూత నానాసిద్ధిఫలా
ప్తయే । అష్టాష్టకైస్తదర్ధైర్వా తస్యార్ధైర్వా యథారుచి ॥
పుష్పప్రకర్షప్రసిద్ధ్యర్థం హస్తాభిర్వా సమర్చయేత్ । తన్నివేదితమన్నా
ద్యం మధుర్యుస్రక్చన్దనాదికమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ న దేయం కస్యచిత్స్వాత్మనైనై
రైహికాముష్మికాప్తయే । స్వాశ్రితానామనుజ్ఞాతం భూతానాం చై
వ తేన తత్ ॥ ౧౬౪ ॥ నిత్యం తమార్గ్గేణ స్వేషామాశ్రితచారిణీ ।
అతః పచిభోక్తృణాం మర్గహానిం దదాతి తే ॥ ౧౬౫ ॥ నానమా
శాగణం సర్వం ధ్వంసయన్తి సదైవహి । తస్మాద్దదాతి యోఽన్యేషాం
స్వయమశ్నాతి వాఽధమః ॥ ౧౬౬ ॥ మోహాదుపేక్ష తేవాఽపి స
యాతి నరకేఽధమః । అతశ్చ యోఽర్థినా కార్యస్తత్పరిహారస్తదై
వహి ॥ ౧౬౭ ॥ తచ్చాపి జ్ఞాత లేశమాపే తటాకాదౌ తు చోత్క్షిపే
త్ । నోపభోగం యథాయాతి కాకాదిప్వజ్జనస్యచ ॥ ౧౬౮ ॥
యస్మాత్సన్మన్త్రపూతం తత్పాత్రే నాన్యేనాపివర్ధతే । అతో నిషిద్ధః
పాపానామపాపానాం విశేషతః ॥ ౧౬౯ ॥ ఇతి సమ్యక్సమా

ఖ్యాతం విష్వక్సేనార్చనం పరమ్ । పూజనం కుముదాదీనాం శృ
ణుధ్వం తు యోగినః ॥ ౧౭౦ ॥ ద్వారావరణదేవానాం సుస్థితానాం
స్వవర్త్మసు । చలానాం వాఽథ హేమాద్యైర్నిర్మితానాం యథా
విధి ॥ ౧౭౧ ॥ త్రికాలం వా ద్వికాలం వా సకృద్వైకకాలకమ్ ।
తత్తన్మన్త్రైర్ణ కుర్వీత పూజామష్టోపచారితః ॥ ౧౭౨ ॥ ఇత్యేవం
మైనతేయాది పరివారగణస్య చ । పూజనం సర్వమాఖ్యాతం సర్వ
సిద్ధిఫలప్రదమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ ఇతోఽన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛా చేత్పృచ్ఛ్య
తాం మునిసత్తమాః । మునయః — భగవన్ సన్తి దేవిష్ణోః స్థాపితా
లోకపూజితాః ॥ ౧౭౪ ॥ విష్ణుభక్తాస్తథా పూజ్యాస్తద్విధానం వ
దస్వ నః । నారదః — ఏకాన్తినో మహాభాగాశ్శఙ్కరకోప పురస్స
రాః ॥ ౧౭౫ ॥ కర్మణాఽవతీర్ణాం కృతావతారా యే లోకోజ్జీవన హేతు
నా । శాణ్డిల్యాద్యాశ్చ యే చాన్యే పఞ్చరాత్రప్రవర్తకాః ॥ ౧౭౬ ॥
ప్రహ్లాదశ్చైవ సుగ్రీవో వాయుసూనుర్విభీషణః । యే చాన్యే సన కా
ద్యాశ్చ పఞ్చకాలపరాయణాః ॥ ౧౭౭ ॥ భక్తోత్తమాస్తే వి
జ్ఞేయాస్తాన్ దివ్యాయతనాదిషు । చలస్థిరవిభాగేన లోహేనాథవా
శిలయాఽపి వా ॥ ౧౭౮ ॥ స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారసదృశాకృతిచే
ష్టితాన్ । లాఞ్ఛితాంశ్చక్రశఙ్ఖాభ్యాం భుజయోర్దక్షిణాదితః ॥
పద్మవిష్టరమధ్యే తు స్వాసీనాన్వాఽథ సుస్థితాన్ । ఋజుస్థితాన్యథా
శోభం పైశాచస్థానకేఽథవా ॥ ౧౮౦ ॥ సిద్ధ్యాయచవిధానేన
ప్రాఞ్జలీన్ముద్రయాఽథవా । ప్రాసాదేష్వనురూపేషు కల్పితేష్వ
గ్రతోఽపి భోః ॥ ౧౮౧ ॥ యథాఽవకాశం వామే వా దక్షిణే వాఽథ
పశ్చిమే । స్వస్వమన్త్రైః ప్రతిష్ఠాప్య విధినా శ్రద్ధయాఽర్చయేత్ ॥
శృణుధ్వమథ తన్మన్త్రాన్ స్థాపనాదిషు కర్మసు । ప్రధానపూరుషే
శాద్య తారకబ్రహ్మణాఽథవా ॥ ౧౮౩ ॥ అహంసతారకేణైవ సవి
సర్గేణ చాన్తికే । ఆద్యేన వా ద్వితీయేన యుక్తయా త్రితయేన వా ॥

సంజ్ఞయా యోజనీయాస్తే సాఙ్గయాగస్త్వథోచ్యతే । తారాద్వ
యోర్ద్వయో రేకం షోఢాకృత్వా తదన్తిమే ॥౧౮౫॥ జ్ఞానాది హృ
దయాదీని చతుర్థ్యన్తాన్యుదీరయేత్ । ప్రణవాధారయుక్తాని ప్రా
గేవాఙ్గాన్యమూనివై ॥ ౧౮౬ ॥ మన్త్రేణానేనవై భక్తాః పూజ
యేత్తు యథావిధి । ప్రాగ్వత్స్నానాదికంకృత్వా సోర్ధ్వపుణ్డ్ర
స్స్వలంకృతః ॥ ౧౮౭ ॥ పాదౌ ప్రక్షాళ్యచాచమ్య ప్రవిశ్య యజ
నాలయమ్ । కవాటోద్ఘాటనంకుర్యాద్ద్వారస్థాళ్యర్చన పూర్వ
కమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ తన్మన్త్రేణ ప్రణమ్యాథ బిమ్బశుద్ధ్యాదికంతథా।
ప్రాసాదశోధనాదీని కృత్వావై తస్యదక్షిణే ॥ ౧౮౯ ॥ పార్శ్వే
సముపవిశ్యాథ కరశుద్ధిం సమాచరేత్ । దిగ్బన్ధంచైవ ప్రాణాయామం
భూతశుద్ధిం సమాప్యచ ॥ ౧౯౦ ॥ పుటీకృతేన తారాభ్యాం భక్త
మన్త్రేణ మన్త్రవిత్ । నఖాన్తమణిబన్ధాద్యం ప్రాగ్వత్పాణిద్వ
యంమృజేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ అఙ్గానిచైవ విన్యస్య పూర్వోక్త విధినా
తతః । తుళసీనళినాక్షాణాం మాలికాద్వితయంతథా ॥౧౯౨॥ చక్ర
శఙ్ఖౌ పాణితలద్వయే న్యస్య యథాక్రమమ్ । కృత్వైవం కరవిన్యా
సం తతస్తన్మన్త్రముచ్చరన్ ॥ ౧౯౩ ॥ పాణిభ్యామాలభేద్దే
హమామూర్ధ్నశ్చరణావధి । కృత్వైవం వ్యాపకన్యాసం హృద
యాదీని విన్యసేత్ ॥ ౧౯౪ ॥ తతో మాలాద్వయంకణ్ఠే చక్రశఙ్ఖౌ
భుజద్వయే । విన్యస్య హార్దధీంముద్రాం బద్ధ్వా తాదాత్మ్యమాశ్ర
యేత్ ॥ ౧౯౫ ॥ తతస్స్వహృదయామ్భోజే దేవస్య పరమాత్మ
నః । పాదాధస్తాచ్చేతనంతు విచిన్త్య తదనన్తరమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ తస్మా
చ్చైతన్యమావాహ్య యజేద్భోగైస్తు మానసైః । తతోబహిర్యజే
ద్భక్తం ప్రాగుక్తైర్భోగసఞ్చయైః ॥ ౧౯౭ ॥ తదర్థం పఞ్చపా
త్రాణి చతుస్త్రిద్వ్యేకమేవవా । కల్పయిత్వా తతోదేహ న్యస్తా

గోపనీయం ప్రయత్నేన నాస్తికానాం విశేషతః ॥ ౭౭ ॥ ప్రకాశనీయం భక్తానాం నిత్యకర్మరతాత్మనామ్ ॥.

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
గరుడాదిపరివారార్చనవిధిర్నామ
అష్టమోఽధ్యాయః

మునయః — పురా నిత్యోత్సవవిధౌ ద్వారావరణవాసినామ్ । దేవానాం పూజనం ప్రోక్తం తేషాం ధ్యానాదికం క్రమాత్ ॥ వదస్వ మునిశార్దూల సర్వశాస్త్రవిశారద । నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౨ ॥ ద్వారావరణదేవానాం లక్షణంతు యథావిధి । ప్రాసాదద్వారదేవేభ్యస్సమారభ్య యథాక్రమమ్ ॥ ౩ ॥ ప్రాసాదద్వారబాహ్యేతు హ్యథస్తాదుమ్బరాన్తిమే । వాస్త్వీశక్షేత్రనాథౌ ద్వౌ స్థితౌ పక్షేతరక్రమాత్ ॥ ౪ ॥ శుక్లవస్త్రస్సకృష్ణదేహో ద్విభుజో రత్నపాత్రధృక్ । గక్షిణేన కరేణైవ సర్వాఙ్కురసమాశ్రయః ॥ ౫ ॥ పుణ్డరీకసనానాభవస్త్రస్రగనులేపనః । గదోద్యతకరో విప్ర ధ్యేయవాస్తుపూరుషః ॥ ౬ ॥ క్షేత్రేశం ద్విభుజం ధ్యాయేద్ధేమాభవసనస్రజమ్ । నీలజీమూతసఙ్కాశం దణ్డహస్తం మహాతనుమ్ ॥ ౭ ॥ ముష్టికృద్వామహస్తేన యాగక్షేత్రస్య పాలకమ్ । కుణ్డలాద్యైరలంకారైరేతౌ శోభితవిగ్రహౌ ॥ ౮ ॥ వీక్షమాణౌ విభోర్వక్త్రం తేజసాఽతీవనిర్భరౌ । తప్తకాఞ్చనవర్ణాభాం ప్రవాళసదృశామ్బరామ్ ॥ హారనూపురకేయూరకరణ్డమకుటాదిభిః । అలంకృతామలంకారైః పుణ్డరీకనిభేక్షణామ్ ॥ ౧౦ ॥ అకళఙ్కసుసంపూర్ణశరచ్చన్ద్రనిభాననామ్ । పద్మకుమ్భకరాం లక్ష్మీం పద్మోపరిగతాం స్మరేత్ ॥౧౧॥ పద్మాసనేనోపవిష్టాం ద్వారస్యోర్ధ్వ ఉదుమ్బరే । తరుణాదిత్య

సంకాశో మహోదారసర్వశ్చతుర్భుజః ॥ ౧౨ ॥ ఉన్నతశ్చోన్నతాంసశ్చ పూర్ణాఙ్గో నాతిమాంసళః । తనూదరో నిమ్నానాభో రోమరాజివిరాజితః ॥ ౧౩ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనః పిఙ్గశ్మశ్రుజటాధరః । మధుపిఙ్గలనేత్రశ్చ కుటిలభ్రూలతాయుతః ॥ ౧౪ ॥ ప్రలమ్బలోలశ్రవణః పృథుఘ్రాణః స్మితాననః । కుణ్డలాలంకృతశ్చైవ హారకేయూరభూషితః ॥ ౧౫ ॥ బద్ధోష్ణీషలలాటశ్చ తిలకేనాప్యలంకృతః । శుక్లామ్బరధస్రగ్వీ భుజయుగ్మేఽన్యదక్షిణే ॥ ౧౬ ॥ ప్రోద్యతం సంస్మరేచ్చక్రం ప్రజ్వలన్తీం గదాం పరే । శ్రోణీతటనిషణ్ణాంతు విశ్రాన్తాం వసుధాతలే ॥ ౧౭ ॥ పూర్వవామకరే శఙ్ఖమన్యస్మింశ్చాక్షసూత్రకమ్ । ఏవం గణాధిపశ్చణ్డో విక్రమేణాపరాజితః ॥ ౧౮ ॥ ప్రచణ్డోఽపి ఘ్నాయుతానాంతు క్షణాత్సంహారణక్షమః । శ్రేయో గర్భగృహద్వార శాఖామూలేతు దక్షిణే ॥ ౧౯ ॥ తత్రైవాపరభాగేతు ప్రచణ్డం త్వేద్భృశం యజేత్ । కింతు సవ్యాపసవ్యాభ్యాం భుజాభ్యాం సవ్యవిపర్యయః ॥ ౨౦ ॥ భుజద్వయే యచ్చణ్డస్య వామే సంపరికీర్తితమ్ । దక్షిణే తత్ప్రచణ్డస్య ధ్యేయం వా పరికల్ప్య వా ॥ ౨౧ ॥ ధ్యాయేద్ద్వారాగ్రదేశేతు గరుడం కాఞ్చనప్రభమ్ । కుటిలభ్రూ సునృత్తాక్షం పక్షమణ్డలమణ్డితమ్ ॥ ౨౨ ॥ లమ్బోదరం సుపీనాఙ్గం సర్వభూషణభూషితమ్ । మకుటాద్యైరలంకారైర్నూపురాద్యైర్విరాజితమ్ ॥ ౨౩ ॥ నీలం వసానం వసనం నానామాల్యోపశోభితమ్ । సంముఖం దేవదేవస్య భూగతం విధృతాఞ్జలిమ్ ॥ ౨౪ ॥ ద్విభుజం తుహినాభంతు సత్యాఖ్యం విహగాధిపమ్ । ప్రాణాధిదైవతం చక్రే బలిమణ్డలమధ్యగే ॥ ౨౫ ॥ సంస్థితం సంస్మరేత్సర్వైరఙ్గైః పూరుషరూపిణమ్ । ప్రలమ్బమానజఠరం పక్షరాజివిరాజితమ్ ॥ ౨౬ ॥ దక్షిణేన కరేణైవ ధారయన్తం గణిత్రకమ్ । ఉత్తానితేతరకరం కుణ్డలాద్యైర్విభూషితం ॥ ౨౭ ॥

నీలకౌశేయవసనం నీలమాల్యానులేపనమ్ । అనాకులాభ్యాం నేత్రా
భ్యాం వీక్షమాణం సదావిభుమ్ ॥ ౨౮ ॥ అథాగ్రమణ్టపద్వారే శా
ఖాయుగళసంస్థితౌ । పద్మగర్భప్రతీకాశావతిభీమపరాక్రమౌ ॥ ౨౯ ॥
చణ్డప్రచణ్డసదృశౌ భుజలాఞ్ఛనభూషణైః । రక్తామ్బరధరౌ చై
వ రక్తస్రగనులేపనౌ ॥ ౩౦ ॥ గఙ్గౌ ధాతృవిధాతారౌ ధ్యాత్వా
సమ్పూజ్య తత్పరః । కుముదాది గణేశానాం ప్రథమావరణే యి
జేత్ ॥ ౩౧ ॥ పూర్వే చ వహ్నిదిగ్భాగే పూజ్యౌ ద్వౌ గణనాయ
కౌ । కుముదః కుముదాక్షశ్చ ప్రసన్నవదనేక్షణౌ ॥ ౩౨ ॥ తుహి
నాచలసంకాశౌ ప్రథమేవయసిస్థితౌ । నానాఽఽభరణదీప్తాఙ్గౌ నా
నాకుణ్డలభూషితౌ ॥ ౩౩ ॥ నానామాల్యాఞ్చితౌ చైవ నానా
మౌలీధరౌ ద్విజాః । నానాగన్ధవిలిప్తాఙ్గౌ నానావస్త్రవిభూషితౌ ॥
కుముదాఖ్యగణేశస్య ధ్యాతవ్యో దక్షిణః కరః । చన్ద్రరశ్మిప్రతీ
కాశచామరేణ విరాజితః ॥ ౩౪ ॥ అభిగచ్ఛాభయం ధ్యాయేద్ద్వి
తీయం దక్షిణం కరమ్ । భవభఙ్గాత్ప్రపన్నానాం పరేషాం గుణ
శాసనమ్ ॥ ౩౫ ॥ తస్యైవాద్యం వామకరం ప్రబుద్ధకమలోద్యత
మ్ । తూష్ణీం భీసూచకం ధ్యాయేద్బహిస్థానాం పరంకరమ్ ॥ ౩౬ ॥
పశ్చాద్వై కుముదాక్షస్య వైపరీత్యేన భావయేత్ । ద్వాభ్యాం ద్వా
భ్యాం కరాభ్యాం వై అన్యేషామేవమేవహి ॥ ౩౭ ॥ పుణ్డరీకో వా
మనశ్చ ద్వావేతౌ హుతభుక్ప్రభౌ । గరుడధ్వజహస్తౌ చ శేష
మన్యత్పురోదితమ్ ॥ ౩౯ ॥ కృత్వా ధ్యాత్వాఽథవాన్యస్య దక్షి
ణే నైరృతేఽపి వా । శఙ్కుకర్ణాభిధానో యస్సర్వనేత్రాభిసంజ్ఞి
తః ॥ ౪౦ ॥ ద్వావేతౌ చమ్పకాభౌ తు మాయూరవ్యజనోద్యతౌ ।
మహావిభూతేర్దైవస్య ప్రత్యగ్వాయుదిగాస్థితౌ ॥ ౪౧ ॥ సుముఖ
స్సుప్రతిష్ఠశ్చ విభోస్సోమేశదిక్స్థితౌ । చిన్త్యౌ ముద్గఫలశ్యామౌ
వాతపత్రకరోదితౌ ॥ ౪౨ ॥ నోక్తశేషకరాణాంతు తద్వద్ధికుముదో

దితమ్ । ఏతే భగవతో విప్రాస్త్వన్తరజ్ఞానమోదితాః ॥ ౪౩ ॥ కర్మణా మనసా వాచా తద్భాగవతమానసాః । జ్ఞానాది షడ్గుణోపేతైరాకీర్ణాః కోటిశః పరైః ॥ ౪౪ ॥ భూతైస్సిద్ధైరనన్తైశ్చ ప్రార్థయానైః పరం పదమ్ । వస్త్రభూషాఙ్గరాగాద్యైస్సర్వే తే కుముదోపమాః ॥ ౪౫ ॥ శ్వేతమృత్కల్పితేనైవ హ్యూర్ధ్వపుణ్డ్రేణ భూషితాః । లలాటస్థేన సర్వేఽపి కుముదాదిగణాధిపాః ॥ ౪౬ ॥ ఏవమన్యేపి భూతాద్యాస్సర్వే పారిషదా ద్విజాః । ఏవమావృతిదేవాశ్చ ద్వారగాశ్చ తథైవ హి ॥ ౪౭ ॥ ఏవం తదీయా విప్రాశ్చ క్షత్రవిట్శూద్రజాతయః । మృదైవ వా చన్దనేన కల్పితైరూర్ధ్వపుణ్డ్రకైః ॥ ౪౮ ॥ ద్వారస్థైశ్చ చతుర్భిర్వా భూషితాస్స్యుస్సదా ద్విజాః । అతసీకుసుమశ్యామా పీతమాల్యామ్బరాన్వితౌ ॥ ౪౯ ॥ పీతోష్ణీషధరౌ రౌద్రౌ ప్రాగ్వద్భుజవిభూషితౌ । గదౌ చక్రాకృతిధరౌ దుర్ధర్శౌ దురతిక్రమౌ ॥ ౫౦ ॥ జయం చ విజయం నామ్నా యజేత్తద్ద్వారపార్శ్వయోః । తదుద్దేశాత్సమారభ్య బహిర్ద్వారావసానకమ్ ॥ ౫౧ ॥ ద్వితీయావరణక్షేత్రం షోఢా కృత్వా తు పశ్చిమే । భాగేషు గరుడం విప్రాః కృత్వా ధ్యాత్వాఽథ విన్యసేత్ ॥ దీప్యచ్చామీకరాకారం భీమభ్రూకుటిలోచనమ్ । పృథుదంష్ట్రం పృథుఘ్రాణం పృథుగాత్రం పృథూదరమ్ ॥ ౫౩ ॥ పక్షాభ్యాం రాక్ష్వేతోరస్కం పక్షకుణ్డలమణ్డితమ్ । హారకేయూరకటకమకుటాద్యైస్తు భూషణైః ॥ ౫౪ ॥ భూషితం నీలవసనం నానామాల్యవిభూషితమ్ । నానాగన్ధవిలిప్తాఙ్గం నాగైరేకాదశభూషితమ్ ॥ ౫౫ ॥ పుష్పస్తబకసమ్పూర్ణసాఞ్జలిం దధతం ద్విజాః । ఉన్నమ్య దక్షిణం జాను మాసనీకృత్య చేతరత్ ॥ ౫౬ ॥ సుఖాసనే సమాసీనం విభోరాజ్ఞాప్రతీక్షకమ్ । తతః కర్మాత్మతత్త్వానాం దశకం సిద్ధతాం గతమ్ ॥ ౫౭ ॥ భగవత్తుల్యసామర్థ్యసార్వజ్ఞ్యాది గుణైర్యుతమ్ ।

వియుక్తం ప్రాక్కృతాద్దుఃఖాన్నియుక్తం చేశ్వరేణతు ॥ ౫౮ ॥ భవ
సంతారకత్వేన హ్యేతదావృతికం క్రమాత్ । ఉపేన్ద్రాఃపూర్వాది
గ్భాగే సంస్థితో ద్విజసత్తమాః ॥ ౫౯ ॥ మహాతేజోధరాఖ్యస్తు
దక్షిణే దురతిక్రమః । నైరృతే తు మహాకర్త్రా పశ్చిమే తు మహా
హ్రదః ॥ ౬౦ ॥ అగ్రాహ్యోవాయుదిగ్భాగే వసురేతాస్తథో
త్తరే । పూర్వోత్తరేవర్ధమానసాక్షీగగనగోచరః ॥ ౬౧ ॥ అధా
రనిలయం నామ్నా సర్వస్యాధోగతం స్మరేత్ । ఏతే స్ఫటికవర్ణా
భాశ్శ్వేతమాల్యామ్బరాన్వితాః ॥ ౬౨ ॥ గణిత్రకం రథాఙ్గం చ
శఙ్ఖం చైవ గదాం తథా । దధానాముఖ్యదర్భాది ముఖ్యనామాన్త
మేవహి ॥ ౬౩ ॥ కరైశ్చతుర్భిస్సమా మకుటాది విభూషితాః ।
తేజసా విఘ్నజాలాని ప్రేరయన్తో మహాజనాః ॥ ౬౪ ॥ స్థానకై
స్సంస్థితాస్సర్వే ధ్యానోన్మీలిత లోచనాః । అథవా ద్విభుజా ఏతే
వజ్రిద్వయం దశకం క్రమాత్ ॥ ౬౫ ॥ దక్షిణే లోకపాలీయం
ధారయన్తఃకరేణతు । గణిత్రకం తు వామేన వరదాభయదాస్తు వా ॥
తదావర్ణాఙ్గాగ్రాగ్రద్వైరిన్ద్రాది సదృశాస్తు వా । ద్వితీయే గోపు
రద్వార పార్శ్వయోరన్తరస్థయోః ॥ ౬౬ ॥ విన్యసేద్ద్వారపా
లాఖ్యావేతౌ వామాదితో గణౌ । నిధీశౌ శఙ్ఖపద్మౌ తు నిధిభాణ్డోపరి
స్థితౌ ॥ ౬౭ ॥ స్థూలదన్తౌ చ దాన్తౌ చ ద్విభుజౌ భగవన్మయౌ । కుటి
లభ్రూలతాయుక్తౌ కించిదున్నతనాసికౌ ॥ ౬౮ ॥ లమ్బోదరౌ సుపీ
నాఙ్గౌ హ్రస్వపాణిపదౌ ద్విజాః । శఙ్ఖపద్మసమానాభౌ నీలశుక్లా
మ్బరస్రజౌ ॥ ౬౯ ॥ మకుటాద్యైస్తు వివిధైరలఙ్కారైరలంకృతౌ ।
దక్షిణేన కరేణైవ ధారయన్తౌ సరోరుహమ్ ॥ ౭౦ ॥ ఇతరేణ కరే
ణైవ హుఙ్కృత్వానేన నిధిం స్వకమ్ । అథవా వామహస్తాభ్యాం ప్రవే
శాభిముదాన్వితౌ ॥ ౭౨ ॥ కరద్వయేన శఙ్ఖం వా పద్మం వా దధతౌ
ద్విజాః । వామేన ధారయేత్పద్మం యద్వా శఙ్ఖనిధీశ్వరః ॥ ౭౩ ॥

శఙ్ఖపద్మధరౌ వాపి శిరసా ముకుటోపరి । శఙ్ఖచక్రధరౌ వాపి సాధకే చ్ఛావశేన తు ॥ ౭౪ ॥ తద్వారశాఖానిష్ఠౌ తు సంస్మరేద్దక్షిణాదితః । క్షీరకున్దావదాతౌ చ నీలకౌశేయవాససౌ ॥ ౭౫ ॥ నీలనీరజవర్ణాభైఃపుష్పైర్భూషితవిగ్రహౌ । పూర్వోక్తగణపాదృశ్యౌ నామ్నా భద్రసుభద్రకౌ ॥ ౭౬ ॥ తద్ద్వారబాహ్యతఃపశ్చాత్పార్శ్వయోర్వా పురస్థితౌ । ఏతౌ గణేశ్వరౌ న్యస్యేద్ధ్యాత్వా వా పరికల్ప్య చ ॥ ౭౭ ॥ అథవా ద్విభుజావేతౌ తదా భద్రస్య దక్షిణమ్ । కరం తు తర్జనీయుక్తం వామమూరుస్థకుఞ్చితమ్ ॥ ౭౮ ॥ గదాగ్రోపరి విన్యస్తం గదామూలోపరిస్థితమ్ । వ్యత్యస్తదక్షిణం పాదం వామం తు భువి సంస్థితమ్ ॥ ౭౯ ॥ భద్రస్య వామయోర్విపర్యయముక్తం పాణిపాదయోః । దక్షయోస్తత్సుభద్రస్య గదోక్తం వామమంగం భవేత్ ॥ ౮౦ ॥ కింతు తద్వామహస్తం తు యుక్తం విస్మయముద్రయా । యద్వా భద్రో దక్షకరే ఫేఖిముద్రాసమన్వితః ॥ ౮౧ ॥ గదోపరిష్టాద్విన్యస్తవామహస్తో ద్విజోత్తమాః । పశ్చాత్కరద్వయేనాపి చక్రశఙ్ఖధరగ్రహాత్ ॥ ౮౨ ॥ సుభద్రస్తు గదాన్యస్తదక్షహస్తస్తథేతరే । అఫేఖిముద్రాసంయుక్తశ్చక్రశఙ్ఖసమన్వితః ॥ చణ్డాదిష్వప్యేవమేవ ద్విభుజత్వాదికం భవేత్ । చణ్డప్రచణ్డౌ ధాతా చ విధాతా చ జయస్తథా ॥ ౮౩ ॥ విజయశ్చాపి భద్రశ్చ సుభద్రశ్చ గణేశ్వరః । ఏతే గణేశ్వరాహ్యష్టౌ ప్రభా పుష్పమ్బరైర్వినా ॥ ౮౫ ॥ దేహవక్త్రాకృతైస్తుల్యాస్తథైవాభరణాయుధైః । భక్తానాం విఘ్నజాలస్య సర్వదిక్సంస్థితస్య చ ॥ ౮౬ ॥ సంసారఘుణదాతుర్వై ఘాతనార్థం సముద్యతాః । పరస్పరముఖాస్సర్వే స్థానకైస్సంస్థితాస్సమైః ॥ ౮౭ ॥ గణేశాయుతలక్షైస్తు నానావర్ణవపుర్ధరైః । అచ్యుతారాధనపరైరేకైకైఃపరివారితాః ॥ ౮౮ ॥ తృతీయావరణేఽప్యేవం తూర్వాది క్రమయోగతః । ఇన్ద్రాదిలోకపా

లానాం దశకం విన్యసేద్ద్విజాః ॥ ౮౯ ॥ శతధామ నిభం ధ్యాయే
చ్చతుర్బాహుం పురన్దరమ్ । సహితద్విపసంస్థం తు సుతీక్ష్ణకులిశో
ద్యతమ్ ॥ ౯౦ ॥ అజారూఢం స్మరేద్రక్తం శక్తిపాణిం హుతాశన
మ్ । సహస్రార్చిభిరాకీర్ణం సహస్రాదిత్యభాసురమ్ ॥ ౯౧ ॥ మ
హామహిషసంస్థం తం త్వఞ్జనాద్రిసమప్రభమ్ । సభీమదణ్డహస్తం చ
స్మరేద్దేవం పితృశ్వరమ్ ॥ ౯౨ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం కృష్ణమేఘ
సమప్రభమ్ । ఘోరం ప్రేతాసనం ధ్యాయేత్ఖడ్గధృగ్రాక్షసేశ్వరమ్ ॥
ముక్తాఫలద్యుతిసమం భీమం పాశకరోద్యతమ్ । నాగకన్యాసహ
స్రాఢ్యం మకరస్థముపాంపతిమ్ ॥ ౯౪ ॥ నీలతోయదసంకాశం
మహాధ్వజపటాఞ్చితమ్ । ధ్యాయేత్సమీరణం దేవం సంస్థితం హ
రిణోపరి ॥ ౯౫ ॥ సోమం తారాగణోపేతం శఙ్ఖగోక్షీరపాణ్డుర
మ్ । బృహచ్ఛశకపృష్ఠస్థం శిశిరాస్త్రకరం స్మరేత్ ॥ ౯౬ ॥ సితో
భూతివిలిప్తాఙ్గం త్రినేత్రం వృషవాహనమ్ । త్రిశూలాయుధహస్తం
చ త్వీశానం జ్ఞానినం స్మరేత్ ॥ ౯౭ ॥ పాతాళదిగ్గతం ధ్యాయే
త్కూర్మారూఢం హలాయుధమ్ । సితం సహస్రఫణభృద్యోఽనన్తో
నామ నాగరాట్ ॥ ౯౮ ॥ భవక్త్రం భ్రామ్యమాణం తు దణ్డహ
స్తం ప్రజాపతిమ్ । హంసారూఢం ఖసంస్థం తు ధ్యాయేద్ధ్రువస
జం విభుమ్ ॥ ౯౯ ॥ ఏతే చతుర్భుజాస్సర్వే అక్షసూత్రవిభూషి
తాః । చిన్తయన్తఃపరం తత్త్వం వరాభయకరోద్యతాః ॥ ౧౦౦ ॥
దివ్యాభరణదిగ్ధాఙ్గా దివ్యమాల్యామ్బరాన్వితాః । దివ్యరూపధ
రాశ్చైవ దివ్యగన్ధవహా ద్విజాః ॥ ౧౦౧ ॥ రక్తశుక్లనిశాపీత నీల
చమ్పకసప్రభైః । వ్యోమస్ఫటికమార్తాణ్డ రాజోపలనిభైస్తథా ॥
మాల్యాఙ్గరాగవసనైర్మహార్ఘైస్సమలంకృతాః । భూషితా భూ
షణైశ్చిత్రైః కరణ్డమకుటాదిభిః ॥ ౧౦౩ ॥ ఏభ్యశ్చతుర్భుజస్త్వ
త్ర విజ్ఞేయో వృషభధ్వజః । ద్విభుజాస్త్వథవా చాన్యే వరదాభయ

జాస్తునా ॥ ౧౦౪ ॥ ఇతిలోకేశ్వరేషూక్తం తతో వై ద్విజసత్తమాః।
తృతీయావరణద్వారే శాఖామూలేతు దక్షిణే ॥ ౧౦౫ ॥ సుదర్శ-
నం చతుర్హస్తం హ్రస్వకాయం జ్వలత్ప్రభమ్ । క్రోధరక్తేక్ష
ణం దైత్య దానవాసృగ్విలేపనమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ నృత్యన్తం మన్దము
స్తంచ సహస్రారాన్తరస్థితమ్। దంష్ట్రాకరాళవదనం కుటిలభ్రూ
లతాయుతమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ కల్పాన్తపావకాకారం స్వరశ్మిపరివేష్టిత
మ్ । దక్షిణేభుజయుగ్మేతు పూర్వేణచ సుదర్శనమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ ధా
రయన్తం తతోఽన్యేన విశ్రాన్తాం భూతలేగదామ్ । శఙ్ఖముఖ్యేన
వామేన హ్యపరేణ గణిత్రికమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ హారకేయూరకటకజ్వల-
మకుటాది విభూషణైః । విభూషితం విచిత్రైస్తు శ్వేతమాల్యా
మ్బరాదికైః ॥ ౧౧౦ ॥ విఘ్నానుత్పాటయన్తంతు దీప్తేన స్వేన
తేజసా । సంస్మరేత్తు తతోఽన్యస్మిన్ శాఖామూలే తతో ద్విజాః ॥
సుస్థితం గరుడంవిప్రాస్తప్తకాఞ్చన సన్నిభమ్ । సౌమ్యవక్త్రం
వివృత్తాక్షం రక్తతుణ్డం సుభీషణమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ పృథూదరం దీర్ఘ
పుచ్ఛ పక్షమణ్డలమణ్డితమ్ । రక్తామ్బరధరంచైవ రక్తస్రగనులే
పనమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ । వి
చిత్రకిఙ్కిణీధరం భుజగేన్ద్రైరలంకృతమ్ ॥౧౧౪॥ మకుటాద్యై
రలఙ్కారైర్విచిత్రైస్తు విభూషితమ్ । భుజద్వయే యచ్చక్రస్య వా
మే సంపరికీర్తితమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ దక్షిణే తద్భవేదస్య దక్షోక్తం వా
మాగంభవేత్ । వజ్రం శక్తిస్తథాదణ్డం ఖడ్గంపాశో ధ్వజస్తథా ॥
శిశిరాఖ్యం త్రిశూలంతు లాఙ్గలం ముసలంతథా । పూర్వాది క్రమ
యోగేన చతుర్థావరణస్థితాః ॥ ౧౧౬ ॥ ఏతేషాం క్రమశో ధ్యానం
సాంప్రతం కథ్యతే ద్విజాః । వజ్రం వజ్రోపలాభంతు సితదీర్ఘనఖా
ఞ్చితమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం జ్వలత్కనకలోచనమ్ ।
సౌదామినీ ప్రభాంశక్తిం శాన్తాగ్నివదనేక్షణమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ ఘనఘు

రగాః ॥ ౧౫౦ ॥ ఏకవీరాసహాయాశ్చ స్వప్రయత్నేన లీలయా ।
ఆబ్రహ్మభువనం శశ్వత్పరివర్తనకృత్తమాః ॥ ౧౫౧ ॥ ఏతదావరణ
ద్వారచతుష్టయద్వారదేవతాః । నయేద్వ్యగ్రప్రయోగేణ పూర్వద్వా
రాదితః క్రమాత్ ॥ ౧౫౨ ॥ వజ్రనాభం హరీశంచ పూర్వపార్శ్వం ద
క్షిణోత్తరే । ధ్యాయేత్తు వజ్రనాభాఖ్యం శతధామసమప్రభమ్ ॥
ముఖ్యదక్షిణహస్తేన నిషేధాభినయాన్వితమ్ । వేత్రలతాం ద్వితీ
యేన చక్రరాజం తృతీయతః ॥ ౧౫౪ ॥ ముఖ్యవామకరేణైవ శ్రో
ణితటకృతార్పణమ్ । శఙ్ఖరాజం ద్వితీయేన తథా వజ్రం తృతీయతః ॥
ధారయన్తం తథా రుక్మభూషణైర్వివిధైరపి । రక్తమాల్యామ్బరధరం
రక్తస్రగనులేపనమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ ఏవం వామే హరీశం చ నిషేధాభిన
యాన్వితమ్ । ప్రవేశాభినయాఖ్యేన పాణినా కిన్తు చిహ్నితమ్ ॥
ఏకో హ్యత్ర నిషేధం చ స్వభక్తానాం కరోతి వై । భక్తానామపరస్త్వై
వ ప్రవేశం సంప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౫౭ ॥ ద్వారే ద్వారే ప్రతీహారద్వ
యస్యైవం ప్రయోజనమ్ । దక్షోక్తం వజ్రనాభస్య తచ్ఛరీరస్య
వామగమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ అద్య వామగతం సర్వమన్యద్దక్షిణపాణిగమ్ ।
ధర్మాధ్యక్షసియస్త్రీశౌ దక్షిణే దక్షిణోత్తరే ॥ ౧౬౦ ॥ సుగ[illegible]ద
న్తకపాదృశౌ పూర్వపద్మజభూషితౌ । పీతకౌశేయవసనౌ పీత
మాల్యవిలేపనౌ ॥ ౧౬౧ ॥ కిన్తు దణ్డగదాహస్తౌ వజ్రచక్రవివర్జితౌ ।
శుద్ధాక్షమమృతానన్దం ప్రతీచ్యాం దక్షిణాదితః ॥ ౧౬౨ ॥ బాణ
కార్ముకమేకస్మిన్ పాణౌ పాశమథాపరే । ఆద్యం కరచతుష్కం యు
క్తం ద్వ్యగ్రం పూర్వవద్భవేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ ఆకృతౌ జలనాథస్య సదృ
శౌ సర్వదైవహి । నీలకౌశేయవసనౌ నీలస్రగనులేపనౌ ॥ ౧౬౪ ॥
వసునాథసుధానన్దముదగ్దిగ్దక్షిణోత్తరే । ఖడ్గముద్గరహస్తౌ చ ప్రా
గ్వచ్ఛేషం చతుష్టయమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ కరాణామనయోః కార్యం రూ
పేణోపమతేస్సమమ్ । అతసీకుసుమశ్యామకౌశేయస్రగ్విలేపనౌ ॥

భూషణైర్భూషితా హ్యేతే§ వివిధైర్బ్రహ్మనాభవత్ । షష్ఠావర
ణ దేవానాం తద్వారస్థానాం విశేషతః ॥ ౧౬౭ ॥ శృణుధ్వం ధ్యా
నమధునా తత్త్వతో మునిపుఙ్గవాః । పూర్వాదీశానపర్యన్తం షష్ఠా
వరణసంస్థితాః ॥ ౧౬౮ ॥ ఏతాశ్చ దేవతాః పాత్రైస్తైజో రూపం స
మన్వితాః । కాలోపి యన్నియన్తా చ శాస్త్రం నానాఙ్గలక్షణమ్ ॥
విద్యాధిపతయశ్చైవ షడ్రుద్రస్సగణాగ్నినః । ప్రజాపతిసమూహస్తు ఇ
న్ద్రస్సపరివారకః ॥ ౧౭౦ ॥ ముఖ్యద్వారచతుష్కే తు పూర్వవ
త్సంస్థితాః క్రమాత్ । చక్రశఙ్ఖౌ పద్మగదే లాఙ్గలం ముసలం శరాః ॥
శార్ఙ్గఞ్చైతే క్రమాచ్ఛ్యామా విద్యుత్తుహినకున్దభాః । పీతనీలసితా
రక్తసింహగోక్షీరసన్నిభాః ॥ ౧౭౨ ॥ హరితాలారుణాభైస్తు వస్త్ర
మాల్యానులేపనైః । సర్వరత్నమయైర్యుక్తైర్భూషణైరప్యలంకృ
తాః ॥ ౧౭౩ ॥ మహాబలా మహావీర్యాస్త్వేకవక్త్రా ద్విబాహవః ।
ఏతే తు నాయకాస్సర్వే సవిఘ్నజిత్సమస్తకాః ॥ ౧౭౪ ॥ దంష్ట్రా
ఘోరాఙ్గయాస్తాశ్చ దక్షిణేన కరేణ తు । కటిమాలమ్బ్య వామేన స్థాన
కైస్సుసమైస్స్థితాః ॥ ౧౭౫ ॥ దృఢవ్రతో బహుశిరా మహాకాయో
మహాబలః । జితక్రోధో దురాధర్షో మహోత్సాహస్త్రివిక్రమః ॥
అతులో నష్టహర్షశ్చ ష్మార్క సర్వదిగ్సురతిక్రమః । విషమో గహనో మె
షష్ఠోడశోపప్రవేశగాః ॥ ౧౭౬ ॥ శక్రాగ్నిమధ్యమారభ్య శక్రే
శానాన్తరావధి । శుక్లశోణ సువర్ణాళి పిఙ్గరక్తసితాసితాః ॥ ౧౭౮ ॥
రక్తపీతాతసీహేమాశోణశుభ్రసితాసితాః । వర్ణానురూపసద్వస్త్ర
మాల్యలేపనభూషణః ॥ ౧౭౯ ॥ నామానురూపచారిత్రాశ్శఙ్ఖము
ద్గరధారిణః । సవ్యేతరక్రమేణైవ ప్రవేశకనిషేధకాః ॥ ౧౮౦ ॥ క్షణా
ద్భువనసంహారసృష్టిస్థితికృతిక్షమాః । ఉక్తానేతాన్ క్రమేణైవ పూ
ర్వవత్సంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ మునయస్సప్తపూర్వే న్యేగృహా

§ భూషితైర్వజ్రనాభవత్

స్త్రాగాదికైర్వృతాః । జీమూతాశ్చాఖిలా నాగాస్త్వప్సరో గణ
ముత్తమః ॥ ౧౮౨ ॥ ఓషధ్యశ్చైవపశవో యజ్ఞాస్సాఙ్గాఖిలాస్త
యే । సూక్ష్మరూపేణతిష్ఠన్తి పూర్వవత్సప్తమావృతౌ ॥ ౧౮౩ ॥ స
మ్భవఃప్రభవశ్చైవ పూర్ణఃపుష్కరఏవచ । అనన్తోనన్తనశ్చైవ జీర
సేనస్సుషేణకః ॥ ౧౮౪ ॥ తస్మిన్ముఖ్యే ద్వారశాఖాస్థౌ ద్వౌద్వౌదక్షిణ
వామయోః । సమ్భవశ్శ్వేతవర్ణస్తు ప్రభవఃకున్దసన్నిభః ॥ ౧౮౫ ॥
పూర్ణస్సురక్తవర్ణాభస్త్వపరక్తస్తు పుష్కరః । అనన్తఃపీతవర్ణస్తు హే
మాభోనన్తఉచ్యతే ॥ ౧౮౬ ॥ కృష్ణాభోపిరసేనస్తు సుషేణోఞ్జ
నసన్నిభః । మకుటాఙ్గదవిభ్రాన్తాగదాహస్తాద్విబాహవః ॥ ౧౮౭ ॥
చతుర్భుజా వా విప్రేన్ద్ర శఙ్ఖచక్రగదాధరాః । పూర్వస్మిన్తోరణే నా
న్యేన ప్రవేశకనిషేధకాః ॥ ౧౮౮ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనా నిగ్రహా
నుగ్రహక్షమాః । ఖైనకృచ్ఛికృత్వాత్రిష్టోపరోనకృమాభ్యతభా
షణః ॥ ౧౮౯ ॥ యుగాన్తాగ్నిశతశ్చైవ సంవర్తోభీషణస్తథా । స
జాగ్రన్నశ్చానిమిషశ్చాపర్యాప్తశతాననః ॥ ౧౯౦ ॥ ఓం మమ్భాగ్నప్ర
కృతికో విరాగశ్చాంశుమాల్యపి । ఓం పదో వారికాన్వేతర్గణషో
డశకం క్రమాత్ ॥ ౧౯౧ ॥ దృఢవ్రతాదిసదృశం వర్ణైరష్టభుజా
న్వితమ్ । వామదక్షిణయోగేన పృష్ఠాగ్రపూర్వపశ్చిమమ్ ॥ ౧౯౨ ॥
శఙ్ఖముద్గరపద్మాక్షవరాభయసమన్వితమ్ । నానావర్ణస్రగుష్ణీషవ
స్త్రానులేపనభూషణమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ ప్రాగుక్తగుణశౌర్యాఢ్యం సర్వ
కర్మకృతిక్షమమ్ । తద్బాహ్యభాష్టకంత్రార్ధం శతమన్యుర్విరోచనః ॥
అప్రతర్క్యస్త్వనుల్లఙ్ఘ్యస్త్వప్రమేయాభిధానకః । అమీషామము
హాన్భూతశ్చకోరాక్షస్తథాష్టమః ॥ ౧౯౫ ॥ ఇన్ద్రాగ్నిమధ్యేవ
ద్వారపార్శ్వశోభాస్వనుక్రమాత్ । ప్రత్యేకశఃస్థితాశ్చైవాగప్రవేశక
నిషేధకాః ॥ ౧౯౬ ॥ నీలపీతజపాశ్యామస్ఫీతహిఙ్గులికేన్దుభాః ।
మహాబలామహావీర్యాస్సుదుర్ఘృపరాక్రమాః ॥ ౧౯౭ ॥ నానా

విధాన్యైర్గ్రస్రగ్భిర్భూషణైరనులేపనైః । అన్యైరనుపదిష్టైశ్చ య
థాశోభనలఙ్కృతాః ॥ ౧౯౯ ॥ షాడ్గుణ్యమహిమాయుక్తాశ్చతు
ర్హస్తాః క్రమేణతు । పృష్ఠదక్షిణవామాభ్యాం చక్రశఙ్ఖసమన్వితాః ॥
గదాగోప్త్రపరివిశ్రాన్తముఖ్యహస్తద్వయాన్వితాః । ద్వారోపద్వా
రశోభేశానేతాన్సంపూజయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౦౦ ॥ విద్యాచైవా
పరావిద్యా పావకశ్చైవ మారుతః । చన్ద్రార్కౌ వారివసుధే హ్యే
తాస్సంహారదేవతాః ॥ ౨౦౧ ॥ సూక్ష్మరూపేణతిష్ఠన్తి బాహ్యావర
ణభూతలే । అనన్తేశో విరూపాక్షస్సుధర్మిష్ఠో నియామకః ॥ ౨౦౨ ॥
సర్వసత్త్వాశ్రయశ్చాపి గహనస్తదనన్తరమ్ । మహారాజేశ్వరశ్చా
పి ధనాధ్యక్షేశ్వరస్తథా ॥ ౨౦౩ ॥ ఏతేగణేశ్వరాస్త్వష్టౌ తస్య
తు ద్వారపాలకాః । ధ్యేయాశ్చతుర్భుజాస్సర్వే ముఖ్యపాణి
ద్వయేనతు ॥ ౨౦౪ ॥ అనన్తేశవిరూపాక్షౌ వజ్రవేత్రలతాకరౌ ।
పృష్ఠగాభ్యాంతు పాణిభ్యాం చక్రశఙ్ఖసముజ్జ్వలౌ ॥ ౨౦౫ ॥ కు
ఙ్కుమాఞ్జనసఙ్కాశౌ దంష్ట్రావికృతాననౌ । దక్షిణోత్తర
కోణగేన లాఞ్ఛనవస్త్రద్వయాన్వితౌ ॥ ౨౦౬ ॥ ద్వారదక్షిణవామ
స్థౌ ప్రవేశకనిషేధకౌ । సుధర్మిష్ఠో నియన్తా చ సుసితశ్యామళప్ర
భౌ ॥ ౨౦౭ ॥ సుభీమదణ్డహస్తౌ చ వజ్రాయుధవివర్జితౌ । యథా
క్రమోదితానన్యాఙ్గధారయన్తౌ యథావిధి ॥ ౨౦౮ ॥ సర్వసత్త్వా
శ్రయశ్చాపి గహనశ్చైవశిష్టితః । కింతుపాశకరావేతౌ పూర్వ
వద్భుజభూషితౌ ॥ ౨౦౯ ॥ మహారాజేశ్వరో రక్తో ధనాధ్యక్షే
శ్వరోసితః । శిశిరాయుధసంయుక్తౌ కృకమన్యద్యథాపురా ॥ ౨౧౦ ॥
మహాబలామహావీర్యాః దుష్టనోషణభయంకరాః । దుర్నిరీక్ష్యాశ్చ
దుర్ధర్షాదైత్యదానవహింసకాః ॥ ౨౧౧ ॥ నానామహార్ఘవాసోభి
ర్భూషాలేపైరలంకృతాః । మహార్షభం ప్రభూతంచ గమ్భీరం
ప్రాణగోచరమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ యోగాఙ్గం యోగనిలయం సనాతన

మశృఙ్ఖలమ్। తారకాన్తరితం తారం విరామం విషమం తథా ॥ ౨౧౩॥
దురతిక్రమం దుర్గ్రహం చ సుధూమ్రమనిలాశనమ్। తత్సాలకోపద్వా
రేషు విన్యసేత్పూర్వవర్త్మనా ॥ ౨౧౪ ॥ ఉక్తోపద్వారపాలా
నాం వర్ణతస్సముజ్జ్వలమ్। గణషోడశకం త్వేతచ్చతుష్పాణిసమ
న్వితమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ గౌణవామకరాద్యంతు ముఖ్యవామకరావధి।
శఙ్ఖపట్టసహస్తం చ నిషేధాభినయోత్థితమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ ప్రవేశాభిన
యాఢ్యం చ నానావర్ణామ్బరస్రజమ్। నానాస్థానకసంయుక్తం నా
నాభూషణభూషితమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ అథ సూత్రధరం వాథ ప్రపన్నా
నాం ప్రవేశకృత్। నిషేధకృత్తథాన్యేషాం న్యస్తవ్యం మునిసత్త
మాః ॥ ౨౧౮ ॥ దేవవ్రతం నిరాతఙ్కం భీష్మం చ పురుషం తథా।
ఉగ్రం వీరేశ్వరం రమ్యగౌరిష్టం మునిసత్తమాః ॥ ౨౧౯ ॥ నిర్విష
ణ్ణం యుగాన్తాంశం శతానన్దం శతాననమ్। తేజోధరం విశాలాక్షం
యుగాంశం దేవనన్దనమ్ ॥ ౨౨౦ ॥ వాతంద్విగష్టకోభాసు గణమే
కైకశో న్యసేత్। ఉపద్వారేశసదృశం వర్ణతో లాఞ్ఛనైస్తథా ॥
చతుర్భిః పాణిభిశ్చైవ వ్యస్తదక్షిణపూర్వకమ్। ముఖ్యదక్షిణహ
స్తాస్తం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ నిషేధకృచ్చ పాపానాము
పాపానాం ప్రవేశకృత్। నానాస్రగమ్బరోష్ణీషభూషాలేపాద్య
లంకృతాః ॥ ౨౨౩ ॥ అనన్తా చిన్త్యవిభవాస్సర్వభూతసమాశ్ర
యాః। నానాశస్త్రాస్త్రకుశలాః నానాజ్ఞానసమన్వితాః ॥ ౨౨౪ ॥
నిరస్తానేకదైతేయాస్సాధూనాం పాలనోద్యతాః। ద్వారద్వయా
న్వితే పాలే ముఖ్యద్వారగతావుభౌ ॥ ౨౨౫ ॥ తిష్ఠతస్సూక్ష్మరూ
పేణ తదన్యద్వారపార్శ్వయోః। ప్రాకారసర్వకోణేషు వహ్ని
కోణాదితో న్యసేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ ప్రభవాప్యయరూపాణాం మూర్తీ
నాం చతురాత్మనామ్। తథా మూర్త్యన్తరాణాం చ తత్తత్స్థానా
మనుక్రమాత్ ॥ ౨౨౭ ॥ మన్త్రాణామస్త్రసఙ్ఘాదితేషాం రూప

మనుస్మరేత్ । చతుర్ణామపికోణానామన్యక్తంభవనాద్బహిః ॥ ౨౨౮ ॥
సంయుజేద్భవనామ్నా వై యస్మాన్నాన్యో భవః స్మృతః । తేషాం బ
హింప్రపన్నే త్రిదిక(రా)నెణఘుహేతిరాట్ ॥ ౨౨౯ ॥ స్వమూర్తివిగ
ణేనైవ భాసయిత్వాం నివేశ్య చ । న్యస్యైవమూర్ధ్వనంకుర్యాన్మన్త్రీ
ముద్రాద్వితేనతు ॥ ౨౩౦ ॥ కిరీక్షణాదిశుద్ధేన అర్ఘ్యస్రక్చన్దనా
దినా । వాసుదేవాభిధానస్తు దేవస్తొస్త్రాణ్యపిగ్రహః ॥ ౨౩౧ ॥ కర్ణి
కాముపకారార్థం ప్రాసాదం స్థూలవిగ్రహమ్ । సర్వజ్ఞానక్రియా
ణాంచ సర్వతత్త్వసమాశ్రయమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ సమాసాద్యానుగృహ్ణాతి
సదాత్మాచ న్తర్గతప్రభుః । తస్మాత్తదఙ్గభూతేషు ప్రాకారేష్వష్టసు
క్రమాత్ ॥ ౨౩౩ ॥ ప్రకృత్యాదిబుద్ధినిష్ఠంతు బాహ్యతత్త్వాష్టకంన్యసే
త్ । ప్రాసాదశ్చాఙ్గసంయుక్తః ప్రకృతిస్త్రిగుణాత్మకా ॥ ౨౩౪ ॥
తద్గతా ప్రతిమా జీవస్తద్గతః పరమః పుమాన్ । అతోఽధిదైవతాన్యత్ర త
త్త్వాన్యేతాన్యనుక్రమాత్ ॥ ౨౩౫ ॥ సర్వత్ర వ్యాపకత్వేన ధ్యా
త్వా సంపూజయేత్తతః । సర్వాధారమయేనైవ సర్వసత్త్వాశ్రయేణ
చ ॥ ౨౩౬ ॥ సర్వదోషవిషఘ్నేన కాలచక్రేణ భూజేనతు । సమ్యు
ద్రేకృత్య భవనం స ప్రాకారమథోర్ధ్వతః ॥ ౨౩౭ ॥ సమాప్యజ్యపా
స్థధీంముద్రాం చక్రముద్రాం సమన్వితామ్ । ప్రదర్శ్య సర్వతోదిక్షు
కవచేనావకుణ్ఠయేత్ ॥ ౨౩౮ ॥ ఏకమూర్తివిధానే చ తత్రైక ద్వా
రభూషితే । భవనేయంవిధానస్యాద్బహిర్వ్యాప్యహపరిక్షితే ॥ ౨౩౯ ॥
చతుర్ద్వారాన్వితే గేహే దిగ్ద్వారాగ్రస్థమణ్టపే । సర్వతోభద్రసా
లేచ అఘునిర్మ్యోచనేపిచ ॥ ౨౪౦ ॥ సదధ్వదేశదక్షాస్య ద్వారద్విత
ద్వితయాన్వితే । ద్వారపాలగణాన్న్యస్యేద్విశేషోఽయం ప్రకాశ్య
తే ॥ ౨౪౧ ॥ చణ్డాద్యాశ్చ సుభద్రాన్తాః ప్రాసాదద్వాశ్చతుష్టయే ।
న్యసనీయాక్రమేణైవ పూర్వవద్ద్వారద్వయయోగతః ॥ ౨౪౨ ॥ ద్వారో
ర్ధ్వమస్య చ రదద్వద్వాదిత్వయస్థాయథాక్రమమ్ । లక్ష్మీకీర్తిర్జయా

మాయా దేవ్యగ్రప్రాగుక్తలక్షణాః ॥ ౨౪౩ ॥ సత్యస్సువర్ణో గరు
డస్తార్క్ష్యస్త్వగ్రేషు సంస్థితాః । అనివర్తిమహావృత్తిర్దర్పహా సత్యజి
త్స్థిరః ॥ ౨౪౪ ॥ జయన్తో భయకృన్నానీ త్వష్టమోద్విజసత్తమాః ।
దిగగ్రమణ్టపద్వార శాఖాపార్శ్వం సమాస్థితాః ॥ ౨౪౫ ॥ అనివర్తీ
మహావర్తీ కృష్ణాభశ్శుకసన్నిభః । దర్పహా సర్వజిచ్చైవ పాణ్డుర
క్తసువర్ణభౌ ॥ ౨౪౬ ॥ స్థిరో జయన్తస్సితం శాణాఞ్జనసమద్యుతీ ।
భయకృచ్చైవమానీత పిఙ్గళగపాణ్డురోజ్జ్వలః ॥ ౨౪౭ ॥ ద్విభుజా
స్సర్వ ఏవైతే దక్షిణేన కరేణతు । సస్తకం శఙ్ఖమన్యేన దధానాఙ్గహారి
రిపిక్రమాః ॥ ౨౪౮ ॥ యదా చతుర్భుజా ధ్యేయా స్తదా స్యైతే గణేశ్వ
రాః । ముఖ్యదక్షిణహస్తేన క్షిప్తవేత్రలతాన్వితాః ॥ ౨౪౯ ॥ తథా
వామకరేశఙ్ఖం పృష్ఠగే దక్షిణాదికే । పాణిద్వయే చక్రపద్మౌ బిభ్ర
తౌ జ్వలనప్రభౌ ॥ ౨౫౦ ॥ నానావస్త్రస్రగుష్ణీష భూషణాలేప
నాన్వితాః । వ్యత్యస్తహస్తచరణా లాఞ్ఛనవ్యత్యయాన్వితాః ॥
ఉద్దిశాచ్చాపృతాఙ్గస్తు సర్వజ్ఞస్సర్వతోముఖః । శుభ్రాఙ్గో వరద
శ్చైవ వాగీశశ్శబ్దవిగ్రహః ॥ ౨౫౨ ॥ పాఞ్చజన్యపిశేషాహి ద్వౌ
ద్వావైవక్రమాత్ స్థితౌ । సర్వతోభద్రసాలస్థచతుర్ద్వారేషు పూర్వ
వత్ ॥ ౨౫౩ ॥ ద్విబాహవస్తు సంస్మార్యా దక్షిణేనకరేణతు । గృ
హీతముసలాస్సర్వే శఙ్ఖమన్యేన పాణినా ॥ ౨౫౪ ॥ దధానాశ్చై
వ చత్వారస్సర్వే బన్ధూకసన్నిభాః । అన్యైపరభృతాభస్తు సర్వ
భూషణభూషితాః ॥ ౨౫౫ ॥ బలేన మహతా క్షిప్త దేవాసురమ
హోరగాః । ఏకవీరా సహాయాశ్చ అప్రయత్నేనలీలయా ॥ ౨౫౬ ॥
ఆబ్రహ్మభవనం శశ్వత్పరివర్తనకృత్ క్షమాః । విశ్వేశో విశ్వకృద్వి
శ్వో విశ్వాత్మా విశ్వలోచనః ॥ ౨౫౭ ॥ విశ్వపాదో విశ్వభుజస్తథా
వై విశ్వైకకర్మకృత్ । ఏతే ద్వితీయసాలస్య దిగ్ద్వారేషు నియామ
కాః ॥ ౨౫౮ ॥ ద్విబాహవః పరిజ్ఞేయాః వామదక్షిణయోగతః ।

గదాఖడ్గాస్త్రసంయుక్తాః కరణ్డమకుటాన్వితాః ॥ ౨౫౯ ॥ శోణ
పిఙ్గసితశ్యామా రక్తపీతసితాసితాః । సర్వవర్ణామ్బరాలేపాః స్రగ్భూ
షాభిర్విరాజితాః ॥ ౨౬౦ ॥ ఏకవీరాసహాయాశ్చ సర్వదోషనివా
రకాః । తద్ద్వారాన్తరభాగేషు వామదక్షిణయోర్గతః ॥ ౨౬౧ ॥ ప్రా
సాదాభిముఖాన్న్యస్యేన్నిధినాథేశ్వరాన్ క్రమాత్ । శఙ్ఖపద్మమ
హాపద్మశతధామాభిధో తతః ॥ ౨౬౨ ॥ అఖణ్డితస్సన్తతశ్చాన
న్తధార ఇతి శ్రుతః । సర్వద్వార ఇతిఖ్యాతః ప్రథమా పూర్వమీరితాః ॥
అన్యేషాం వక్ష్యతే షణ్ణాం వర్ణరూపాదికం క్రమాత్ । రక్తకృష్ణ
సువర్ణాభస్సితారుణతమాలభాః ॥ ౨౬౪ ॥ శఙ్ఖపద్మనిధీశోక్తసర్వ
లక్షణలక్షితాః । వసురత్నసువర్ణాష్టలోహధాన్యధనాధిపాః ॥ ౨౬౫ ॥
సర్వోషధీనిధీశానాస్సిషాం మూర్ధ్ని సుఖాసనాః । సర్వాలఙ్కార
సంయుక్తాస్సర్వశోభినిధిప్రదాః ॥ ౨౬౬ ॥ తతస్తృతీయావర
ణద్వారేషు ద్వన్ద్వయోర్గతః । తద్దక్షిణోత్తరాభ్యాంతు శాఖా
భ్యాం విన్యసేత్క్రమాత్ ॥ ౨౬౭ ॥ పురతశ్చక్రగరుడౌ మాలతా
లౌ తు దక్షిణే । పశ్చిమే శార్ఙ్గకాముకరౌ సౌమ్యే నన్దకఋశ్యకౌ ॥ ౨౬౮ ॥
చక్రపక్షీశసింహానాం శార్ఙ్గనన్దకయోరపి । స్వేషు స్థానేషు పూ
ర్వోక్తం వర్ణరూపాదికం ద్విజాః ॥ ౨౬౯ ॥ అన్యేషాం తాలపూ
ర్వాణాం త్రయాణామథ వక్ష్యతే । తాలోద్ధ్వజసాధ్యముఖతాదికా
లరూపాభిమానకః ॥ ౨౭౦ ॥ ఋషభస్సర్వజ్ఞనిభృతో జగద్బీజ
ఉదాహృతః । ససర్వోపదవోదిశ్యస్సంసారశ్చపలాత్మకః ॥ ౨౭౧ ॥
ఏతాన్ సూక్ష్మస్వరూపేణ ధ్యాత్వా సంపూజయేత్క్రమాత్ ।
గఙ్గా చ యమునా గోదా నదీ చ మహతీ తథా ॥ ౨౭౨ ॥ వితస్తా నర్మ
దా చైవ జమ్బూఖ్యా చ సరస్వతీ । నద్యశ్చతుర్థసాలస్య దిగ్ద్వా
రేషు క్రమాత్ స్థితాః ॥ ౨౭౩ ॥ గఙ్గాయమునయోరుక్తం వర్ణరూ
పాదికం పురా । తాభ్యామన్యాస్సమానాస్తు వర్ణశోభావినైవ తు ॥

సితారుణాస్సితాస్స్వర్ణసితకున్దసమప్రభాః । ప్రమత్తప్రౌఢవేషాశ్చ
నానాభరణభూషితాః ॥ ౨౭౫ ॥ సర్వధాతువిచిత్రాఙ్గాస్సర్వరత్న
విరాజితాః । సుధాకుమ్భధరాద్వాభ్యాం కరాభ్యాంపూర్వవచ్చ
తాః ॥ ౨౭౬ ॥ ఏవం దిగ్ద్వారభవనద్వారస్థస్థితిరుదాహృతః । ఏ
కమూర్తిషు దిఙ్మూర్తిష్వప్రాకారేషూర్ధ్వగేషు చ ॥ ౨౭౭ ॥ ద్వా
రాదయస్తదీయాశ్చ సామాన్యాస్సముదాహృతాః । సర్వసాల
ప్రతీహారశాఖాపార్శ్వగతా ప్రభో ॥ ౨౭౮ ॥ ధ్యేయా వా స్థాపనీ
యా వా బాహ్యేహారగతా యది । యథోక్తలక్షణోపేతా స్థాపనీ
యా యథాక్రమమ్ ॥ ౨౭౯ ॥ ఏవమావరణేశానాం ధ్యాత్వా సం
స్థాప్య వార్చయేత్ । ధ్యానోక్తాఙ్గపీఠదేశేషు స్వాకారాస్స్వాసు స
ద్మసు ॥ ౨౮౦ ॥ తదర్ధమజిరక్షేత్రం త్రిధా వా పఞ్చధా భవేత్ ।
త్రిభాగమేకభాగం వా త్యక్త్వా తన్మధ్యతో బహిః ॥ ౨౮౧ ॥ పీఠం
వాయతనం కుర్యాత్సర్వదిక్ష్వన్తరేఽథవా । అథరోత్తరవిస్తారాభ్యాం
ప్రాగుక్తే పూర్వవత్స్థితే ॥ ౨౮౨ ॥ శిలేష్టకాదిభిస్సృష్టాఃపీఠికా
హస్తవిస్తృతాః । తదర్ధనోచ్ఛ్రితాస్సర్వాస్సర్వాలఙ్కారశోభితాః ॥
చతురశ్రాస్సువృత్తా వా సమూర్ధ్వజ్యావాథకేవలాః । గ్రామాది
వాస్తుదేవానాం స్వదిగ్భాగగతేషు చ ॥ ౨౮౩ ॥ గోమయాదివి
లిప్తేషు మణ్డలేషు బలిం హరేత్ । విస్తారోచ్ఛ్రాయమానాద్వై
పీఠాఙ్గప్రాగుక్తలక్షణాః ॥ ౨౮౪ ॥ అర్ధమానేన వాఽకార్యా రథ
యాత్రావిరోధకమ్ । ఏవమావరణేశానాంపీఠేషు స్వాసు దిక్షు చ ॥
దుష్టదోషనిరాసార్థం ప్రాసాదాభిముఖస్థితాః । చతుస్థానావతీర్ణ
స్య ద్వారే చ యజనాలయే ॥ ౨౮౫ ॥ స్థాపనం గణనాథానాం
శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । వాస్తుక్షేత్రేశసంజ్ఞౌ ద్వౌ ప్రాగ్ద్వారే
పూర్వవత్స్థితౌ ॥ ౨౮౬ ॥ లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా ద్వారేషూ
ర్ధ్వస్థితాఃక్రమాత్ । వజ్రనాభాదయోదేవా ద్వౌద్వౌ దిగ్ద్వార

శాఖయోః ॥ ౨౮౯ ॥ ప్రాగాది ద్వారకుడ్యేషు సమ్భవప్రభ
వాదయః । కుముదాద్యన్తరఙ్గంచ భూతానామష్టకంపరమ్ ॥ ౨౯౦ ॥
ద్వారాన్తర్యుగ్మయుక్త్యాతు భ్రమణీదేశమాశ్రితః । సువర్ణశ్చక్ర
సంజ్ఞశ్చ సత్యః కౌమోదకీద్విజాః ॥ ౧౯౧ ॥ యోజనీయాః క్రమే
ణైవ ద్వారాణామగ్రభూతలే । హేమదణ్డగతస్సత్యః కింతుపశ్చిమ
దిగ్గతః ॥ ౨౯౨ ॥ చణ్డాద్యాశ్చ సుభద్రాన్తాః ద్వౌద్వౌ ప్రాగాది
షుద్విజాః । దక్షిణోత్తరయోగేన తోరణస్తమ్భమూలగాః ॥ ౨౯౩ ॥
చక్రద్వితయమధ్యస్థః పక్షీశస్తోరణోపరి । *తత్పార్శ్వయోస్థితం చ
క్రం నానావర్ణపతాకయోః ॥ ౨౯౪ ॥ సత్యాదికం చతుష్కంతు
మధ్యవేద్యాధ్వజాష్టకే । ప్రభవాప్యయయోగేన పూజ్యం ప్రా
గాదియోగతః ॥ ౨౯౫ ॥ ఇన్ద్రాది లోకపాలాస్తే సిద్ధసఙ్ఘపురస్స
రాః । వజ్రాదయస్తదస్త్రాశ్చ ప్రాసుదిక్షుబహిఃస్థితాః ॥ ౨౯౬ ॥
ముఖ్యకల్పేఽథవాన్యేషు నిమిత్తేష్వేనమాచరేత్ । అనుకల్పేఽథ చ
క్రాదీన్ వాస్తునాథాదిపూర్వకమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ ద్వారేషు కేవలాన్య
స్య గరుడాన్తం ప్రపూజయేత్ । సర్వద్వారేషువాపూజ్యస్సహే
తీశః పతత్రిపః ॥ ౨౯౮ ॥ వివిధాసు ప్రతిష్ఠాసు జీర్ణోద్ధారవిధావపి ।
మహోత్సవేషు సర్వేషు ధ్వజారోహణకర్మణి ॥ ౨౯౯ ॥ మఙ్గళా
ఙ్కురరోపేచ పవిత్రారోహణాదిషు । తథాచానన్తకలశాద్యభి
షేక విధావపి ॥ ౩౦౦ ॥ ప్రాయశ్చిత్తేష్వనిత్యేషు కామ్యేష్వ
పిచనిత్యశః । ముఖ్యకల్పోక్తవిధినా కుర్యాదన్యత్రచాన్యథా ॥
సిద్ధసఙ్ఘాస్తథేన్ద్రాద్యాస్తదస్త్రాశ్చ యథాక్రమమ్ । లోకదిక్పాల

---

* సుసితాసు పతాకాసు సత్యాఖ్యో విహగాధిపః । సువర్ణశో
ణవర్ణాసు గరుడః పిఙ్గలాసుచ ॥ రాజపాషాణవర్ణాసు తార్క్ష్యసం
జ్ఞః ప్రతిష్ఠితః । నానావర్ణపతాకాయాం సమ్పూజ్యో విహగేశ్వరః ॥
ఇన్ద్రాదిలోకపాలాస్తే ఇతి కుత్రచిద్దృశ్యతే.

కాస్త్వేతే స్వసేనాభిస్సమావృతాః ॥ ౩౦౨ ॥ ప్రసిద్ధాః ప్రాగ్వశే
నైవ నిత్యం స్వస్థానమాశ్రితాః । దిక్పాలకత్వాదాసృష్టేర్యేషాస్తే
షాం స్థితిస్థిరా ॥ ౩౦౩ ॥ భగవన్మన్త్రమూర్తీనామనన్తానాం ము
నీశ్వరాః । స్వస్థానస్థానమస్యన్తి పూజయన్తి జపన్తి చ ॥ ౩౦౪ ॥ ధ్వ
జాద్యైరుపచారైశ్చ సమ్యక్పరిచరన్తి చ । కైవల్యసిద్ధయే శశ్వద్బ
హుభిస్స్వానుగైస్సహ ॥ ౩౦౫ ॥ పాలయన్తి చ భక్తానాం బలమో
జో దదన్తి చ । ధ్వంసయన్తి చ విఘ్నౌఘమనిశం మన్త్రయాజినా
మ్ ॥ ౩౦౬ ॥ సంరక్షన్తి ఫలం మాన్త్రం వర్ధమానం ద్విలక్షణమ్ । అధి
కారమనాదీయం శక్తిబీజం జగత్ప్రభోః ॥ ౩౦౭ ॥ దిక్స్థయేద
శాత్మత్వం తస్యైక్త్యైకస్థదశాత్మికా । బాహ్యత్రిసాలభూమిస్థాః కా
లాద్యాభవదేవతాః ॥ ౩౦౮ ॥ తత్సాధకత్వాత్పూర్వోక్తదిగ్భా
గే నియతాస్సదా । వజ్రనాభాదయో దేవాః లోకదిగ్ద్వారపాలకాః ॥
తథామరేశ పూర్వాద్యాశ్చ సనన్దనప్రభవాదయః । ప్రసిద్ధపౌరికాన్త్రి
వేణ్డైవ దిగ్ద్వారేషు స్థితాః క్రమాత్ ॥ ౩౧౦ ॥ కాలాద్యష్టకం
నిత్యమిన్ద్రాద్యం రుద్రపఞ్చకమ్ । నియన్తా కాలతత్త్వస్య తదన్తే
సుస్థితం వియత్ ॥ ౩౧౧ ॥ క్రమాత్పూర్వోత్తరే కోణే న్యసేన్నక్షి
ణపశ్చిమే । విద్యావిద్యాద్వయం యద్వై స్వపదస్థేఽగ్నిమారుతే ॥
చన్ద్రాదిత్యౌ పురగామ్యస్థానయోర్వినివేశ్య చ । ప్రత్యగ్భాగవ
తం తోయం ప్రాగ్భాగే విన్యసేద్ధరామ్ ॥ ౩౧౩ ॥ కుముదాద్యా
వృతీశానా లోహితాక్షాదయస్తథా । వజ్రనాభాధికం ముక్త్వా ద్వా
రపాలం త్రిరష్టకమ్ ॥ ౩౧౪ ॥ ద్వారపాలగణాస్త్వేతే పాలకో
ణగతాస్తథా । ప్రోక్తక్రమేణ తిష్ఠన్తి భగవత్ప్రాగపేక్షయా ॥ ౩౧౫ ॥
కుముదాదిగణేశానాః పురగ్రామాదివాస్తుని । పాలికావసథే చైవ
దిక్పాలోక్తవశాస్థితాః ॥ ౩౧౬ ॥ త్రిసన్ధ్యమేవ దేవానాం బలిదా
నం సమాచరేత్ । సదాలిప్తేషు పాలేషు ద్వారావరణవాసినాం ॥

అసంకల్పితసాలోక్తదేవానాం నాచరేద్బలిమ్ । తత్తన్నిర్మాణకాలే
తాన్ ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౩౧౮ ॥ దేవయాత్రాసమేతంతు బ
లిదానం సమాచరేత్ । ఏవంసర్వం సమాపాద్య మహాపీఠోర్ధ్వభూ
తలమ్ ॥౩౧౯॥ ప్రక్షాళితంసమారుహ్య ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః ।
తస్మాద్వామ్బుజదిక్పత్రే కుముదాదీనథాన్తరే ॥ ౩౨౦ ॥ సర్వ
భూతాన్పారిషదానాహూయ గ్రహసంజ్ఞకాన్ । సమ్పూజ్యసోదకం
తత్ర బలిశేషం సముత్కిరేత్ ॥౩౨౧॥ పశ్చాదాచమ్యవిధివత్స్నా
త్వా వా సంవిశేద్గృహమ్ । సర్వద్వారావృతీశానాం కోణస్థానాం
సమర్చనే ॥ ౩౨౨ ॥ నతిప్రణవసంయుక్తస్స్వనామా మన్త్ర ఈరి
తః । మహాపీఠస్థభూతానాం పార్షదానాం గృహాత్మనామ్ ॥౩౨౩॥
తారాన్తే విష్ణుశబ్దంచ నియుఞ్జ్యాదుదితక్రమాత్ । సర్వకోణగతా
మన్త్రాస్సషడన్తాస్సముదీరితాః ॥ ౩౨౪ ॥ సర్వే సముదితా మన్త్రా
స్స్వాహాన్తా హోమకర్మణి । ధ్యాత్వైవమర్చయేత్తన్మన్త్రైరర్ఘ్యాద్యై
రుపచారకైః ॥ ౩౨౫ ॥ దర్శయేదావృతీశానాం ముద్రాం తర్జనిసంస్థి
తామ్ । ద్వారపాలగణానాంతు చక్రాద్యుక్తమనన్తరమ్ ॥ ౩౨౬ ॥
ధ్వజాద్యావరణాదూర్ధ్వం హేతునా యేనకేనచిత్ । బలిదానమశ
క్యంచేత్తత్రత్యానాం యథాక్రమమ్ ॥ ౩౨౭ ॥ సర్వతోభద్ర
పూర్వేషు ద్విగుణీకృత్య చాచరేత్ । ముఖ్యకల్పే తథాన్యత్ర య
థాశక్త్యావృతిక్షితౌ ॥ ౩౨౮ ॥ తద్బాహ్యావృతిదేవానామావృ
త్త్యావృత్త్యా తర్పయేత్ । ద్వారోపద్వారపాలానాం తస్మిన్ద్వా
రే సమర్పయేత్ ॥ ౩౨౯ ॥ మహాపీఠోదితానాంచ తద్ద్వారాగ్ర
కమణ్డలే । ధ్యానోక్తానాం స్వసంచారే నవోపగ్రకేన హేతునా ॥
తత్తదావరణద్వారదేశేషూక్తక్రమేణ తు । ద్రవ్యమూర్తిగతానాం
చ సంచారస్యాదనిష్టకః ॥ ౩౩౧ ॥ ఏవమావృతిదేవానాం త్రిస
న్ధ్యం బలిమాచరేత్ । నిత్యోత్సవార్థం బిమ్బస్య సన్నిధౌ తత్స

మాచరేత్ ॥ ౩౩౨ ॥ నృత్తగేయాదిసంయుక్తం వేదఘోషసమ
న్వితమ్ । ద్వారావరణదేవానాం ధ్యానాదిస్థంప్రకాశితమ్ ॥౩౩౩॥
ఏవంహి బలిదానాన్తం యత్రపూజాం సమాచరేత్ । తత్రదేవస్య
సాన్నిధ్యం నైరన్తర్యేణసిధ్యతి ॥ ౩౩౪ ॥ ఏవం కాలత్రయేకుర్యా
త్పూజనం దేశికోత్తమః । నచ కాలత్రయంన్యూనం పూజనం విహి
తంసదా ॥ ౩౩౫ ॥ ప్రాసాదేషు స్వయంవ్యక్తపూర్వేషు ద్విజ
సత్తమాః । కాలత్రయం ప్రధానంస్యాత్తమూర్ధ్వంకర్తురిచ్ఛయా ॥
విభవాపేక్షయాచైవ వర్ధయేత యథాక్రమమ్ । యావత్స్యాద్దశమః
కాలస్తావద్వై మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౩౬ ॥ శ్రేష్ఠః ప్రభాతకాలస్స్యా
త్త్రిషు కాలేషు వైపునః । యథావన్మన్త్రవిన్యాసమాత్మనః కరదే
హయోః ॥ ౩౩౭ ॥ హృద్యాగం స్థానసంశుద్ధిం పాయామాం భౌ
తికీంతతః । నిత్యం ప్రాభాతికేకుర్యాదన్యత్రేచ్ఛానురూపతః ॥
స్నపనం బలిదానంచ కుర్యాత్కాలత్రయే సదా । మూర్తేరాసన
పూజాతు కార్యా కాలచతుష్టయే ॥ ౩౪౦ ॥ పఞ్చకాలేభవేవ్యా
సష్ఠకాలేహవనక్రియా । అతఊర్ధ్వేషుకాలేషు జపాన్తం పూజ
నంభవేత్ ॥ ౩౪౧ ॥ అలంకారాసనాద్యంచ పూర్వవత్క్రిసు
యోగతః । ఏనోక్తేనప్రకారేణ హ్యన్యథానసమాచరేత్ ॥౩౪౨॥
ముఖ్యకల్పేతు హోమాన్తాం నిత్యనైమిత్తికాత్మికామ్ । పూజాంక్రి
మేణవైకుర్యాత్తత్తద్ధోమావసానికామ్ ॥ ౩౪౩ ॥ అనుకల్పేతు జ
పాన్తం యాగానన్తరితేషుచ । యాగేషుహవనాన్తేషు నిత్యనై
మిత్తికాదిషు ॥ ౩౪౪ ॥ తత్తద్యాగం జపాన్తంచ క్రమాత్కృత్వా
తతఃపరమ్ । తత్తద్ధోమం మునిశ్రేష్ఠాః క్రమాత్కుర్యాద్యథావిధి॥
అనుకల్పేషుయాగేషుహ్యపకాలాదితేషువై । ఆసనాఖ్యై తతః
పాద్యమాచామం సప్రతిగ్రహమ్ ॥ ౩౪౬ ॥ గన్ధమాల్యం తథా దీ
పం ధూపంమాత్రాం క్రమేణతు । దత్వాభోజ్యావసానంతు క్రమా

ద్దద్యాద్విధానతః ॥ ౩౪౭ ॥ ఇత్యేవమర్చనవిధిస్సాఙ్గోపాఙ్గః ప్ర
దర్శితః । ఇతోన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛాచేత్పృచ్ఛ్యతాం మునిపుఙ్గవాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ద్వారావరణదేవతాలక్షణాదివిధిర్నామ
నవమోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞ వదతాంవర । వి
ష్ణ్వర్చనాదికం సర్వం శ్రుతం త్వత్తస్సవిస్తరమ్ ॥ ౧ ॥ మహోత్స
వాదయస్సర్వాంస్తు సాంప్రతం వక్తుమర్హసి । నారదః — అథాత
స్సంప్రవక్ష్యామి మహోత్సవవిధిక్రమమ్ । సవఇత్యుచ్యతే మఙ్గళం
విద్వద్భిర్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨ ॥ ఉద్ధృతస్సనవో యస్మాత్తస్మాదుత్సవ
ఉచ్యతే । నిత్యో నైమిత్తికః కామ్యస్త్రివిధస్సమహోత్సవః ॥ ౩ ॥
వత్సరే వత్సరే యస్తు క్రియతే స తు నిత్యకః । భూమికమ్పాదికానాం దా
హే మహాపాతకేషు సత్సు చ ॥ ౪ ॥ దుర్భిక్షే వ్యాధితే రా
ష్ట్రే తథా వై శత్రుసఙ్కటే । అనావృష్ట్యాం చ సర్వత్ర నక్షత్రపత
నే చ ఖాత్ ॥ ౫ ॥ హననే భగవన్మూర్తేరఙ్గానాం చలనే సతి । రో
దనే చాసనాద్బింబే పరిభ్రమతి సత్తమాః ॥ ౬ ॥ వ్యత్యాసే శశి
సూర్యస్య తథాన్యేష్వేవమాదిషు । శాన్త్యర్థం యత్ప్రకుర్వీత
స నైమిత్తిక ఉచ్యతే ॥ ౭ ॥ చతుర్ణాం పురుషార్థానాముద్దిశ్యాన్యతమం
ఫలమ్ । ఉత్సవో౽నుష్ఠితః కామ్యస్సఙ్కల్పితఫలప్రదః ॥ ౮ ॥ జ్యో
తిశ్శాస్త్రప్రముఖశస్తైర్వా ప్రష్టైస్సహ దేశికః । పూర్వం కృత్వా
యథాశాస్త్రం తీర్థఋక్షవినిర్ణయమ్ ॥ ౯ ॥ తీర్థయాత్రానుసారేణ
ధ్వజారోహం ప్రకల్పయేత్ । మన్త్రమూర్తిప్రతిష్ఠానకాలపవము
నీశ్వరాః ॥ ౧౦ ॥ ప్రాసాదస్య శిఖాగ్రేతు స్థాపితః ఖగరాట్ ధ్వజః ।
హేతిరాజసమాయుక్తో యత్రయత్ర సదా ద్విజాః ॥ ౧౧ ॥ వినాత్వ

న్యధ్వజారోహముత్సవం పరికల్పయేత్ । తత్రాప్యన్యధ్వజారో
హం కుర్యాద్వా విభవేసతి ॥ ౧౨ ॥ కుర్యాదుత్సవమన్యత్ర ధ్వ
జారోహణపూర్వకమ్ । నవాహం దైపికం ప్రోక్తం సప్తాహం తు
ధ్యమం భవేత్ ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చాహమధమం విద్యాత్త్రివిధం చోత్స
వం స్మృతమ్ । తత్ర తావత్ప్రవక్ష్యామి నవాహస్య విధిక్రమమ్ ॥
ధ్వజాధివాసపూర్వేద్యుః దేశికో మన్త్రవిత్తమః । స్నాయాద్వప
నపూర్వంతు భగవద్యాగసిద్ధయే ॥ ౧౫ ॥ నిశాముఖే ప్రవృత్తేతు ఆ
చార్యోమూర్తిపైస్సహ । స్నానాది నిత్యనియమాన్ కృత్వాచైవ
యథావిధి ॥ ౧౬ ॥ భూషణైర్వివిధైర్వస్త్రైర్గన్ధైర్వైశ్చ విభూషి
తః । సితోష్ణీషోత్తరీయశ్చ చిత్రమాల్యైరలంకృతః ॥ ౧౭ ॥ ప్రవి
శ్య దేవసదనం యజమానసమన్వితః । సితాగ్చానపానేతు వైష్ణ
వాన్ ద్విజసత్తమాన్ ॥ ౧౮ ॥ షట్కర్మనిరతాంశ్చైవ పఞ్చకాలప
రాయణాన్ । సమభ్యర్చ్య తతస్తేభ్యో హ్యనుజ్ఞాం ప్రతిగృహ్యచ ॥
విష్వక్సేనం సమభ్యర్చ్య యాగవిఘ్నప్రశాన్తయే । పశ్చాత్స్వ
దేహశుద్ధ్యర్థం పుణ్యాహం వాచయేద్గురుః ॥ ౨౦ ॥ ప్రకల్ప్య భూ
తలే శుద్ధే ధాన్యపీఠం యథావిధి । విన్యస్య మఙ్గళం కుమ్భం సమ్పూ
ర్ణం గన్ధవారిణా ॥ ౨౧ ॥ రత్నహాటకకూర్చస్రగ్వస్త్రపల్లవసం
యుతమ్ । చన్దనాద్యుపలిప్తంచ పరితశ్చఘ్యచర్చితమ్ ॥ ౨౨ ॥
తత్కుమ్భస్య చతుర్దిక్షు చతురోమూర్తిపాన్న్యసేత్ । అద్భిశ్శుద్ధై
స్తథా పుష్పైర్గన్ధైర్దక్షిణాదిభిః ॥ ౨౩ ॥ తోషయిత్వాతు తాన్ స
ర్వాన్ తతః కుమ్భే సుదర్శనమ్ । సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య ధ్యా
యమానోఽచ్యుతం హృది ॥ ౨౪ ॥ దర్భైస్సంస్పృశంస్తు కలశం బ్రా
హ్మణైస్సహ దేశికః । ఓఙ్కారాద్యం పవిత్రాన్తం మన్త్రాణాం ప్రా
క్చతుష్టయమ్ ॥ ౨౫ ॥ పఠయేచ్చ సపుణ్యాహం గాయత్రీత్రి
తయాన్వితమ్ । తతశ్చాత్మానువాదంచ ఆత్మవ్యూహం తథైవచ ॥

వసశ్చ శుద్ధమూర్తిస్తు పఠేదేవం సమాహితః । శుద్ధయేస్తు సహో
దేవో వాసుదేవోఽస్తు శుద్ధయే ॥ ౨౮ ॥ సఙ్కర్షణశ్శుద్ధయేస్తు ప్రద్యు
మ్నశ్చాస్తు శుద్ధయే । శుద్ధయేఽస్త్వనిరుద్ధోఽపి కేశవశ్చాస్తు శుద్ధయే ॥
నారాయణోఽస్త్వపి శ్వేశశ్శుద్ధయే సర్వకర్మసు । శుద్ధయే మాధవశ్చాస్తు
సర్వలోకహితే రతః ॥ ౨౯ ॥ గోవిన్దశ్శుద్ధయే చాస్తు పరమాత్మా స
నాతనః । శుద్ధయే విష్ణురస్త్వస్య శుద్ధయే మధుసూదనః ॥ ౩౦ ॥
సర్వలోకహితో దేవశ్శుద్ధయేస్తు త్రివిక్రమః । వామనశ్శుద్ధయే చా
స్తు శ్రీధరో§ద్యాస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౧ ॥ శుద్ధయేస్తు హృషీకేశః పద్మనా
భోఽస్తు శుద్ధయే । సదా దామోదరో దేవశ్శుద్ధయేస్తు జగత్పతిః ॥ ౩౨ ॥
శుద్ధయే పద్మనాభోఽస్తు శుద్ధయేస్తు సదాధ్రువః । అనన్తశ్శుద్ధయే చా
స్తు శక్త్యన్తశ్చాస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౩ ॥ సర్వకర్మసు నైవాస్తు శుద్ధయే
మధుసూదనః । సదా విష్ణుర్దేవోఽస్తు శుద్ధయే కపిలస్తథా ॥ ౩౪ ॥
శుద్ధయే విశ్వరూపోఽస్తు శుద్ధయేస్తు విహఙ్గమః । క్రోడాత్మా శుద్ధయే
చాస్తు శుద్ధయే బడబాననః ॥ ౩౫ ॥ శుద్ధయేస్తు సదా ధర్మశ్చాస్తు
వాగీశ్వరస్తథా । దేవః కాన్తశయశ్శుద్ధయేస్తు నిరన్తరమ్ ॥ ౩౬ ॥
శుద్ధయేస్తు సదా దేవస్సార్వర్క్షస్థానాధారకః । వరాహశ్శుద్ధయే చా
స్తు నారసింహోఽస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౭ ॥ అమృతాహరణశ్చాస్తు శు
ద్ధయే సర్వకర్మణామ్ । శ్రీపతిశ్శుద్ధయే చాస్తు కాన్తాత్మా చాస్తు శుద్ధ
యే ॥ ౩౮ ॥ శుద్ధయే రాహుజిచ్చాస్తు కాలనేమిఘ్న ఏవ చ । పారి
జాతహరశ్చాస్తు * లోకనాథోఽస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౯ ॥ సర్వత్ర శుద్ధ
యే చాస్తు దత్తాత్రేయో మహాప్రభుః । న్యగ్రోధశాయీ భగవాన్
శుద్ధయే చాస్తు సర్వదా ॥ ౪౦ ॥ ఏకశృఙ్గతనుశ్చాస్తు వామనశ్చా
పి శుద్ధయే । త్రివిక్రమశ్శుద్ధయేస్తు శుద్ధయేస్తు నరస్సదా ॥ ౪౧ ॥ నా
రాయణశ్శుద్ధయేస్తు హరిః కృష్ణశ్చ శుద్ధయే । జ్వలత్పరశుధృగ్రా

§ న్యత్ర   * శాన్తాత్మా చాస్తు

మశ్శుద్ధయేస్తు ధనుర్ధరః ॥ ౮౨ ॥ రామశ్చ శుద్ధయే చాస్తు వేదవిద్భ్య
గవాం స్తతః । శుద్ధయేస్తు సదా కల్కీ సర్వదోషక్షయంకరః ॥ ౮౩ ॥
శుద్ధయేస్తు సదా దేవః పాతాళశయనః ప్రభుః । శుద్ధయే సతు సర్వే
షాం సర్వే సర్వత్ర సర్వదా ॥ ౮౪ ॥ ఏతే సర్వే సదా దేవాశ్శాన్త
యే సంతు పూజితాః । బుద్ధయే పుష్టయే సంతు సిద్ధయే భక్తయేపి చ ॥
శివాయ ముక్తయే సంతు వృద్ధయే సర్వకర్మణామ్ । మన్త్రాణాం దే
శికానాం చ స్థానానామపి సర్వదా ॥ ౮౫ ॥ పుత్రమిత్రకళత్రాణాం
దాసీదాసగవామపి । వేదశాస్త్రాగమాదీనాం వ్రతానామిష్టసమ్ప
దామ్ ॥ ౮౬ ॥ మనోరథానాం సర్వేషాం హితానాం సంతు సర్వ
దా । ఆయుష్యారోగ్యమేధానాం ధనధాన్యాదిసమ్పదామ్॥౮౭॥
పుణ్యానామణిమాదీనాం గుణానాం శ్రేయసామపి । రాజ్ఞో జన
పదస్యాపి యజమానస్య మన్త్రిణామ్ ॥ ౮౮ ॥ వైష్ణవానాం విశే
షేణ పరత్రహితమిచ్ఛతామ్ । పఞ్చకాలవిశుద్ధానాం సత్స్థానాం
శుభాత్మనామ్ ॥ ౯౦ ॥ స్వస్త్యస్తు చ శివం చాస్తు శుభం చాస్తు పునః
పునః । అవిఘ్నం నిశం చాస్తు దీర్ఘమాయుష్యమస్తు నః ॥ ౯౧ ॥ స
మాహితమనశ్చాస్తు సమ్పదశ్చోత్తరోత్తరమ్ । పుణ్యాహం శుద్ధ
యే చాస్తు వాసుదేవాదిమూర్తయః ॥ ౯౨ ॥ శఙ్ఖచక్రగదాపద్మయు
క్తస్సర్వేశ్వరేశ్వరః । ప్రీయతాం భగవాన్ దేవో లాఙ్గలీ ప్రీయతాం
సదా ॥ ౯౩ ॥ ప్రద్యుమ్నః ప్రీయతాం నిత్యమనిరుద్ధస్సురేశ్వరః ।
నారాయణస్సురేశోపి కర్మణాం పూరణాయ చ ॥ ౯౪ ॥ న్యూనా
ధికానాం శాన్త్యర్థం ప్రీయతాం ప్రీయతాం విభుః । పుణ్యాహం స్వ
స్తి బుద్ధిం చ సంవాచ్య సహమూర్తిపైః ॥ ౯౫ ॥ తదద్భిశ్చ తథా తే
న స్నానానీత్యాదికేన చ । ఆత్మానం ప్రోక్షయేత్పశ్చాద్దేశికస్స్వా
త్మశుద్ధయే ॥ ౯౬ ॥ ఏవం సర్వేషు యాగేషు కుర్యాత్పుణ్యాహ
వాచనమ్ । గోహిరణ్యాదిదానైశ్చ శుద్ధిం ప్రాప్యాథ దేశికః॥౯౭॥

దేవస్య సన్నిధిం గత్వా హ్యుపవిష్టస్తథాసనే । సాయాహ్నాం భూత
సంశుద్ధిం ధారణాభ్యాం సమాచరేత్ ॥ ౫౮ ॥ దేహవిన్యస్తమ
న్త్రోత్థమానసం యాగమాచరేత్ । మన్త్రాసనే తతో దేవం సమ
భ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౫౯ ॥ స్నానాసనం తతో నీత్వా స్నాపయే
న్నవభిర్ఘటైః । దేవస్య పురతో భూమిం స్నాపనార్థం యథావిధి ॥
త్రేధా విభజ్య కోష్ఠానాం నవకే ద్విజసత్తమాః । ధాన్యపీఠాదికం కృ
త్వా కలశానధివాస్య చ ॥ ౬౧ ॥ పాద్యమర్ఘ్యం తథాచామం స
ర్వౌషధిజలం తథా । ప్రాగాద్యుత్తరపర్యన్తం న్యసేత్కోష్ఠచతు
ష్టయే ॥ ౬౨ ॥ దధిక్షీరం మధుఘృతమాగ్నేయాదిషు విన్యసేత్ ।
శుద్ధామ్భఃకలశం మధ్యే విన్యస్య తదనన్తరమ్ ॥ ౬౩ ॥ హరిద్రా
చూర్ణకుమ్భం తు తేషాం చ పురతో న్యసేత్ । పుణ్యాహం వాచయి
త్వా తు ప్రోక్షయేత్సజ్జలైస్తతః ॥ ౬౪ ॥ ప్రాగాది దిక్షు విన్యస్త
కుమ్భేషు ప్రభవక్రమాత్ । చతురో వాసుదేవాదీన్ విదిక్స్థకలశే
షు తు ॥ ౬౫ ॥ ఈశాది వహ్నిపర్యన్తం తానేవాప్యయయోగతః ।
మధ్యే శుద్ధోదకలశే యజేన్నారాయణం విభుమ్ ॥ ౬౬ ॥ అర్ఘ్యాద్యై
లభనపుష్పైశ్చ ధూపేన మునిపుఙ్గవాః । హరిద్రాచూర్ణకుమ్భే తు
శ్రియం దేవీం సమర్చయేత్ ॥ ౬౭ ॥ స్నానాసనోదితైర్భోగైస్తు
ఖలేపాంతిమైర్యక్రమాత్ । సంపూజ్య దేవదేవేశం కుమ్భస్థం స్నా
పయేత్తతః ॥ ౬౮ ॥ ప్రథమం విష్ణుగాయత్ర్యా తద్విష్ణురిత్యృ
చా । తతస్త్రీణిపదాద్యేన విష్ణోఃకర్మాణిమన్త్రతః ॥ ౬౯ ॥ ప్రా
గాది దిక్షువిన్యస్తైః పాద్యాద్యైస్స్నాపయేత్క్రమాత్ । దధిక్రా
విణ్ణమన్త్రేణ ఆప్యాయస్వేతిమన్త్రతః ॥ ౭౦ ॥ మధువాతేతిమ
న్త్రేణ తతశ్శుక్రమసీత్యృచా । విదిక్షున్యస్తకలశైర్గన్ధాద్యైస్స్నా
పయేద్విభుమ్ ॥ ౭౧ ॥ శ్రీసూక్తేన తతో దేవం హరిద్రేణ విలేపయే
త్ । తతః పురుషసూక్తం తు పఠద్భిర్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౭౨ ॥

సహస్రధారయా దేవం శుద్ధోదేనాభిషేచయేత్ । ప్రతిద్రవ్యాంతే వస్త్రేణ హృద్యగ్ధ్యలభనమాల్యకైః ॥ ౭౩ ॥ ధూపేనచ సమభ్యర్చ్య తతస్తేనాభిషేచయేత్ । యద్వార్ఘ్యం పాద్యమాచామం ? ధ్రగ్ధూపదీపకమ్ ॥ ౭౪ ॥ నైవేద్యం చార్పయేత్సర్వం కేవలం చార్ఘ్యమేవచ । తతో నీరాజనాదీంశ్చ కృత్వా దేవస్య పూర్వవత్ ॥ అలంకారాసనం నీత్వా ఆసనాదిక్రమాద్యజేత్ । భోగైస్సంస్పర్శకైః పాత్రిగ్వద్విషిద్ధైరౌపచారికైః ॥ ౭౫ ॥ హృదయజ్ఞసంజ్ఞైశ్చ సకలైర్మన్త్రైర్యథావిధి । స్తుత్వా స్తోత్రైస్తతో దేవం ప్రణమేద్ధరిం శుభమ్ ॥ ౭౬ ॥ అథాఙ్కురార్పణం కుర్యాద్దైశికో మన్త్రవిత్తమః । తద్విధానం విస్తరేణ శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ॥ ౭౭ ॥ త్రివిధాని చ పాత్రాణి స్యుర్హ్యఙ్కురరోపణే । పాలికా ఘటికాశ్చైవ శరావాశ్చ త్రిభేదతః ॥ ౭౮ ॥ పాలికానామధో భాగే ... విం శాఙ్గులో భవేత్ । తదాననస్య విస్తారో భవేత్షోడశాఙ్గులః ॥ ౭౯ ॥ అష్టాఙ్గులస్తముచ్ఛ్రాయో హ్యఙ్గులం వలయం తతః । భవేత్కణ్ఠబిలం విస్తారోఽష్టాఙ్గులవిస్తృతమ్ ॥ ౮౦ ॥ ఆరభ్య నేత్రవలయాద్యావత్కణ్ఠబిలం ద్విజాః । హ్రాసయేదనువాదేన తన్నాళం ద్వాదశాఙ్గులమ్ ॥ ౮౧ ॥ ఉచ్ఛ్రాయాదధపిస్తారో మధ్యేఽస్తు షడఙ్గులమ్ । అధస్తాదఙ్గులానాంతు చతుష్కం విస్తృతం భవేత్ ॥ ౮౩ ॥ తతః కణ్ఠబిలాచ్చైవ హ్రాసయేదనువాదతః । పాదపీఠస్యాధోఽస్య ధాద్విజ్ఞేయం చతురఙ్గులమ్ ॥ ౮౪ ॥ దశాఙ్గులస్తద్విస్తారస్తత్సన్ధిశాఖాఙ్గులో భవేత్ । తత్సన్ధేశ్చ భవేన్నాహం సార్ధమేకాఙ్గులం ద్విజాః ॥ ౮౫ ॥ ఉన్మత్తకుసుమాకారం వక్త్రం పద్మాకృతిర్భవేత్ । పాలికోత్సేధతుల్యాస్తు ఘటికాస్సముదాహృతాః ॥ అఙ్గులత్రయహీనా వా తదూర్ధ్వం కలశాకృతిః । ఘటికాఙ్గపఙ్క్తి ... త్రిస్యరేతాసాం మధ్యమం ముఖమ్ ॥ ౮౬ ॥ షడఙ్గులశ్చ విస్తీర్ణం

చక్షుర్భిత్తౌ చతుష్టయమ్ । చతురఙ్గులవిస్తారం కలశోదరవిస్తృతిః ॥
షోడశాఙ్గులమానోర్ధ్వ శేషం పాత్రిగ్వత్వమాచరేత్ । యదాఙ్గులత్ర
యం న్యూనా స్తదానష్టాఙ్గులోచ్ఛ్రితమ్ ॥ ౮౯ ॥ తదాననం తు త
న్నాళమూర్ధ్వో త్తరదశాఙ్గులమ్ । సార్ధత్రయాఙ్గులం పీఠం ప్రాగ్వత్సర్వ
త్రవిస్తరః ॥ ౯౦ ॥ శరావాః పాలికో త్సేధతుల్యాః పఞ్చభిరఙ్గులైః ।
హీనా వా వక్త్రవిస్తారాః సమారభ్య మునీశ్వరాః ॥ ౯౧ ॥ పాదపీ
ఠస్య విస్తారం యావత్తావత్త్రిమేణతు । పూర్వోక్తాత్పాదహీ
నాత్తు భవేత్సర్వత్రవిస్తృతిః ॥ ౯౨ ॥ భవేత్త్రిపాదహీనాత్తు పా
దపీఠస్య విస్తృతిః । యదా శరావాహీనాస్యురఙ్గులైః పఞ్చభిస్త
దా ॥ ౯౩ ॥ ముఖం షడఙ్గులోచ్ఛ్రాయం తన్నాళం తు దశాఙ్గు
లమ్ । త్ర్యఙ్గులం పాదపీఠం స్యాత్ప్రాగ్వత్సర్వత్రవిస్తృతిః ॥ ౯౪ ॥
ఏవముత్తమమానం తు పాత్రాణాం కథితం ద్విజాః । ఏతే దేవముని
శ్రేష్ఠాః పాదహీనం తు మధ్యమమ్ ॥ ౯౫ ॥ అర్ధహీనం తు తన్మాన
మధమం పరికీర్తితమ్ । అతో న్యూనం న కర్తవ్యం కదాచిత్సిద్ధికాఙ్క్షి
భిః ॥ ౯౬ ॥ హేమాదిలోహజాన్సర్వాన్మృణ్మయాన్వా యథావసు ।
ప్రత్యేకం పాలికాదీనాం ద్విషట్కం చోత్తమం భవేత్ ॥ ౯౭ ॥ ద్వా
రష్టకం వా షట్త్రింశద్విభవే సతి కల్పయేత్ । ప్రత్యష్టకం మధ్యమం
వా స్యాచ్చతుష్కమధమం భవేత్ ॥ ౯౮ ॥ సర్వాస్త్థా పాలికాః ప్రా
గ్వత్షోడశాష్టౌ యథాబలమ్ । చతస్రో వా తతస్తాసు మఙ్గళాఙ్కు
రకల్పనమ్ ॥ ౯౯ ॥ అయుగ్మా మానుషే కార్యే దైవే యుగ్మాస్తు
పాలికాః । మహోత్సవే ప్రతిష్ఠాయాం పవిత్రారోపణే తథా ॥
జీర్ణోద్ధారవిధౌ వాపి సహస్రకలశే తథా । త్రివర్గపాలికాయద్వా భ
వేదుత్తమసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౦౧ ॥ భవేన్మధ్యమయా వాపి నాన్యథా
ద్విజసత్తమాః । కర్మస్వన్యేషు సర్వేషు యథావిత్తం యథారుచి ॥
అఙ్కురార్పణస్థానమణ్డపం పరికల్పయేత్ । ప్రథమావరణే వాపి

ద్వితీయావరణేపి వా ॥ ౧౦౩ ॥ తృతీయావరణే వాపి చతుర్థావరణే
పి వా । శుభేవివిక్తైర్భినృతే దేశేవై దేశికోత్తమః ॥ ౧౦౪ ॥ చతుర్ది
క్షు చతుర్ద్వారం చతుర్వ్వస్త్రనమాలికమ్ । దర్భమాలాపరిక్షిప్తం ము
క్తాదామవిరాజితమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ వితతక్షౌమసంచ్ఛన్నం గోమయా
లిప్తభూతలమ్ । ప్రదీపమాలావితతం అత్రశ్చైశ్చాపి సర్వతః ॥ ౧౦౬ ॥
సుధాచూర్ణైశ్చ ధవళైశ్చిత్రితాభ్యన్తరస్థలమ్ । మణ్డపం కల్పయి
త్వైవం యద్వాస్నపనమణ్టపే ॥ ౧౦౭ ॥ యాగాఖ్యమణ్టపే వాపి
కుర్యాదఙ్కురరోపణమ్ । అఙ్కురానగ్రయేద్రాత్రౌ యజ్ఞేచ్ఛ
ద్రాష్ట్రవర్ధనమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ బీజానావాపయేత్సోమ ఓషధీశోమృతాత్మ
కః । నప్రీణాతి సదాతత్ర అఙ్కురార్పణహీనశ్చేత్ ॥ ౧౦౯ ॥ త
స్మాత్సర్వప్రయత్నేన రాత్ర్యామేవాఙ్కురార్పణమ్ । కుర్యాత్స
మ్యగ్విధానేన భగవద్భక్తిసంయుతః ॥ ౧౧౦ ॥ తస్మిఞ్జగత్రయే
ప్రీతే శీతాంశౌ పాలికే జీవనే । తద్దేశే సర్వసస్యానాం సంపత్తిర్మ
హతీభవేత్ ॥ ౧౧౧ ॥ గవాంచ లోకమాతౄణాం నృణాం చైవ చ
సర్వశః । అజ్ఞానాదహీనకుర్యాచ్చేదఙ్కురాణామథార్పణమ్ ॥
అశోభనం భవేద్రాష్ట్రమసమృద్ధజనాన్వితమ్ । సద్యస్సకాలీనకేపి
పాలికకర్మణి స్యాద్దవాపి వా ॥ ౧౧౩ ॥ యద్యత్తత్రోపయోగ్యం
స్యాత్తత్సర్వంచ సమార్జయేత్ । సమ్భృత్య సర్వసమ్భారాన్వా
చార్యమూర్తిపైస్సహ ॥ ౧౧౪ ॥ తదర్థమర్పయిత్వాతు యజ
మానసమన్వితః । భగవన్తం జగద్యోనిం పూజయిత్వా విధానతః ॥
తతస్సభిన్నవేపాత్రే సౌవర్ణే రాజతేథవా । తిలసర్షపనీవారశాలి
మాషప్రియఙ్గవః ॥ ౧౧౬ ॥ కుళుత్థముద్గనిష్పావయవగోధూమవైణ
వాః । బీజాని ద్వాదశైతాని పృథక్పాత్రేషు వాద్విజాః ॥ ౧౧౭ ॥
సమ్భృత్యతుమునిశ్రేష్ఠాః స్థాపయిత్వాతు మూర్ధని । దీక్షితస్యతు
శిష్యస్య పుష్పాక్షతకరాఞ్జలిః ॥ ౧౧౮ ॥ ఆచార్యస్సప్రవిశేత్తాన్సర్వం

పాద్యకైర్భగవన్మయైః । ప్రాసాదాభ్యన్తరం విప్రైస్తత్రాధారోపరి
న్యసేత్ ॥ ౧౧౯ ॥ బీజపాత్రం తతోఽర్ఘ్యేణ గన్ధైః పుష్పైశ్చ ధూ
పకైః । సంపూజ్య మూలబిమ్బస్థం తథా చోత్సవబిమ్బగమ్ ॥ ౧౨౦ ॥
బీజపాత్రం తతో భక్త్యా చ దేవాయ వినివేదయేత్ । సహ శఙ్ఖనినా
దైశ్చ మఙ్గళైర్గీతనిస్వనైః ॥ ౧౨౧ ॥ తూర్యవాద్యైశ్చ వివిధైః శ్రీ
ఘోషైస్సమన్తతః । స్థాపయిత్వా తు తత్పాత్రం దీక్షితస్యైవ
మూర్ధని ॥ ౧౨౨ ॥ పాద్యకైస్సహితో విప్రైః బహిర్నిర్గత్య దేశికః ।
ధామ ప్రదక్షిణీకృత్య న్యసేదఙ్కురమణ్టపే ॥ ౧౨౩ ॥ విష్వక్సేనం
తు వా తార్క్ష్యం హనుమత్ప్రముఖం తు వా । హేతీశం వాపి వస్త్రై
ర్వైరలంకృత్య విశేషతః ॥ ౧౨౪ ॥ యానాదికం సమారోప్య ప్ర
ఘూళాన్త్రిద్భిః శనిత్రకమ్ । నవేన వాససాచ్ఛాద్య భూషయిత్వా
తు మాల్యకైః ॥ ౧౨౫ ॥ దేశికో వాహయేద్విప్రైశ్శూద్రైర్వా
దీక్షితైర్ద్విజైః । చిత్రధ్వజపతాకాభిః సార్ధమఙ్కురపాత్రకైః ॥ ౧౨౬ ॥
త్రివిధైః పాలికాద్యైశ్చ శఙ్ఖతూర్యాదిభిస్సహ । ఆమ్నాయఘో
షణపరైర్భక్తైర్భాగవతైర్విభో ॥ ౧౨౭ ॥ గాయకైర్గణికాభిశ్చ
తథా నృత్యైశ్చ మఙ్గళైస్సహ । క్రమాత్ప్రదక్షిణీకృత్య సర్వేష్వావరణే
షు చ ॥ ౧౨౮ ॥ దిశం ప్రాచీముదీచీం వా అథవా ప్రాగుదగ్దిశమ్ ।
అగారం సమనుప్రాప్య తతోద్యానే మనోహరే ॥ ౧౨౯ ॥ క్షే
త్రే వా శుచౌ దేశే మృదం శుద్ధాం సమాహరేత్ । అస్త్రమన్త్రేణ
ధరణీం సంప్రోక్ష్య ప్రథమం గురుః ॥ ౧౩౦ ॥ మహీసూక్తేన సం
స్పృశ్య ధ్యాయన్నేకాగ్రచేతసా । మూర్తిం దేవస్య వారాహీం స
భ్యర్చ్య కుసుమైర్భువమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ అస్త్రేణామ్బునా ప్రోక్ష్య తేన పు
ష్పైరభ్యర్చితేన చ । ఖనిత్రేణ ఖనేద్భూమిం ప్రాఙ్ముఖః క్రోధ
మన్త్రితః ॥ ౧౩౨ ॥ లోహజే భాజనే మృత్స్నాం వేత్రజే వా య
థారుచి । గృహీత్వా మూలమన్త్రేణ వేష్టయిత్వాఽథ వాససా ॥ ౧౩౩ ॥

ప్రత్యగ్రేణ తథా నద్యాం వాలుకాం గోమయం తథా । గోకులా
త్పూర్వవత్పాత్రే గృహీత్వాచ్ఛాదయేద్వాససా ॥ ౧౩౪ ॥ యానా
నాదికే సమారోప్య యద్వా దీక్షితమూర్ధని । గత్వా ప్రదక్షిణం గ్రా
మం ప్రవిశేన్మణ్డపం తతః ॥ ౧౩౫ ॥ మణ్డపం శోధయిత్వా తు యథో
క్తవిధినా ద్విజాః । తతో మణ్డపమధ్యే తు సూత్రాణ్యాస్ఫాలయేత్క్ర
మాత్ ॥ ౧౩౬ ॥ ప్రాగాయతాని ప్రథమం క్రమాత్సప్తదశ క్షిపేత్ ।
ఉదగాయతసూత్రాణి చతుర్దశ నిపాతయేత్ ॥ ౧౩౭ ॥ సూత్రా
త్సూత్రాదన్తరాళం షోడశాంగులసంమితమ్ । త్రయాధిక దశైవ
స్యుః పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తయః ॥ ౧౩౮ ॥ ఏవం షోడశసఙ్ఖ్యాతా ద
క్షిణోత్తరపఙ్క్తయః । బీజపాత్రప్రతిష్ఠార్థం పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తి
షు ॥ ౧౩౯ ॥ మధ్యే పఙ్క్తిత్రయం స్థాప్యం పీఠార్థం ద్వితయం
సృజేత్ । భూయశ్చ పఙ్క్తిత్రితయం స్థాపయేత్పార్శ్వయోర్ద్వ
యోః ॥ ౧౪౦ ॥ దక్షిణోత్తరమధ్యే తు స్థాప్యం పఙ్క్తిచతుష్టయం ।
ద్వితయం ద్వితయం పార్శ్వే పీఠార్థం విసృజేత్పునః ॥ ౧౪౧ ॥
చతుశ్చతుష్పఙ్క్తీనాం స్థాపయేత్క్రమయోగతః । ఆశాస్వష్టా
సు మధ్యే చ శరావఘటపాలికాః ॥ ౧౪౨ ॥ ద్వాదశ ద్వాదశ స్థా
ప్యాశ్శతమష్టోత్తరం భవేత్ । ఆగ్నేయే దక్షిణే భాగే నైఋతేపి చ
పాలికాః ॥ ౧౪౩ ॥ ఘటికా వారుణే బ్రాహ్మే తథా పౌరన్దరేపి చ ।
శరావా మారుతే సౌమ్యే ఈశానే చ యథావిధి ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రత్యే
కం పాలికాదీనాం షోడశత్వేన కల్పనే । దక్షిణోత్తరగం సూత్రప
ఙ్క్తికం వినివేశయేత్ ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రాగాయతాని సూత్రాణి పూర్వ
వద్వినివేశయేత్ । ఆచరేత్పూర్వవద్విప్రాస్ప్రాక్ప్రత్యక్పఙ్క్తి
కల్పనమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ తత్ర దక్షిణతః పఙ్క్తిచతుష్కే స్థాపయేత్క్ర
మాత్ । పాలికాష్షోడశ పురో మధ్యే పఙ్క్తిచతుష్టయే ॥ ౧౪౭ ॥
ఘటికాష్షోడశ న్యస్య ఉత్తరే వినివేశయేత్ । శరావానపి తత్సఙ్ఖ్యా

నక్షత్రాద్వాదశకల్పనే ॥ ౧౪౯ ॥ దక్షిణోత్తరసూత్రాణి చత్వార్యత్ర
వినిక్షిపేత్ । పూర్వాపరాణి సూత్రాణి పూర్వవద్వినిపాతయేత్ ॥
అష్టాధికానికోష్ఠాని చత్వారింశద్భవన్తిహి । యామ్యద్వాదశకో
ష్ఠాని స్థాపయిత్వా తతోమృజేత్ ॥ ౧౫౦ ॥ పీఠార్థం భాగషట్కం
తు మధ్యతఃస్థాపయేత్తతః । భాగద్వాదశకంపశ్చాద్భాగషట్కం
విలాపయేత్ ॥ ౧౫౧ ॥ భూయశ్చోత్తరదిక్స్థాప్యం కోష్ఠద్వాద
శకం క్రమాత్ । న్యసేత్తు పాలికాదీని భాగద్వాదశకత్రయే ॥ ౧౫౨ ॥
ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం దక్షిణాశాదితఃక్రమాత్ । ప్రత్యేకం పాలి
కాదీనామష్టసఙ్ఖ్యాప్రకల్పనే ॥ ౧౫౩ ॥ దక్షిణోత్తర సూత్రాణి
త్రితయంతు నిపాదయేత్ । అన్యత్సర్వం భవేత్ప్రాగ్వదథప్రతి
చతుష్టయే ॥ ౧౫౪ ॥ దక్షిణోత్తరగంసూత్రం త్రితయం వినిపాత
యేత్ । పూర్వపశ్చిమసూత్రాణి ఏకాదశవినిక్షిపేత్ ॥ ౧౫౫ ॥
సర్వార్థే పాలికానాంతు షోడశానాం పరిగ్రహే । పశ్చాద్దక్షిణసూ
త్రాణి ప్రాక్సూత్రాణి తథాక్షిపేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ ప్రాక్సూత్రా
త్పశ్చచాష్టానాం దక్షసూత్రత్రయంక్షిపేత్ । చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యా
నాం పాలికానాం పరిగ్రహే ॥ ౧౫౭ ॥ పూర్వదక్షిణసూత్రాణాం
సప్తకం పఞ్చకంక్షిపేత్ । చతుఃపరిగ్రహేసూత్ర త్రితయంత్రితయం
క్షిపేత్ ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వవత్సూత్రపాతస్స్యాదాద్యసఙ్ఖ్యాసు ప
ఞ్చసు । పదసూస్ఫాల్యసూత్రాణి విభజేచ్చానుసారతః ॥ ౧౫౯ ॥
పదేషు పాలికాదీనాం శాలిభిర్వ్రీహిభిస్తథా । అథకాదిమిశ్రైఃప్రా
గ్వమత్తమాదివ్యపేక్షయా ॥ ౧౬౦ ॥ వృత్తంవా చతురశ్రంవా
కల్పయేత్పీఠికాం క్రమాత్ । పాలికాదినిపాత్రాణి క్షాళయేన్మూల
మన్త్రితః ॥ ౧౬౧ ॥ సహదేవీంచ దూర్వాంచ సాగ్రమశ్వత్థపల్ల
వైః । శిరీషపల్లవైశ్చాపి నిశాపత్రైస్తథైవచ ॥ ౧౬౨ ॥ కణ్ఠేషు
పాలికాదీనాం బన్ధయేత్తదనన్తరమ్ । కుశకాశతృణైస్తేషాం బిల

ప్రత్యగ్రేణ తథానద్యాం వాలుకాంగోమయంతథా । గోకులా
త్పూర్వవత్పాత్రే గృహీత్వాచ్ఛాదయేద్వాససా ॥ ౧౩౪ ॥ యానా
దికే సమారోప్య యద్వా దీక్షితమూర్ధని । గత్వా ప్రదక్షిణం గ్రా
మం ప్రవిశేన్మణ్డపంతతః ॥ ౧౩౫ ॥ మణ్డపం శోధయిత్వాతు యథో
క్తవిధినాద్విజాః । తతో మణ్డపమధ్యేతు సూత్రాణ్యాస్ఫాలయేత్క్ర
మాత్ ॥౧౩౬॥ ప్రాగాయతాని ప్రథమం క్రమాత్సప్తదశక్షిపేత్ ।
ఉదగాయతసూత్రాణి చతుర్దశనిపాతయేత్ ॥ ౧౩౭ ॥ సూత్రా
త్సూత్రాదన్తరాళం షోడశాంగులసంమితమ్ । త్రయాధికదశైవ
స్యుః పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తయః ॥ ౧౩౮ ॥ ఏవం షోడశసఙ్ఖ్యాతా ద
క్షిణోత్తరపఙ్క్తయః । బీజపాత్రప్రతిష్ఠార్థం పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తి
షు ॥ ౧౩౯ ॥ మధ్యే పఙ్క్తిత్రయంత్యాజ్యం వీథ్యర్థం ద్వితయం
త్యజేత్ । భూయశ్చ పఙ్క్తిత్రితయం స్థాపయేత్పార్శ్వయోర్ద్వ
యోః ॥ ౧౪౦ ॥ దక్షిణోత్తరమధ్యేతు త్యాజ్యం పఙ్క్తిచతుష్టయం ।
ద్వితయం ద్వితయం పార్శ్వే వీథ్యర్థం విసృజేత్పునః ॥ ౧౪౧ ॥
చతుశ్చతుష్పఙ్క్తీనాం స్థాపయేత్క్రమయోగతః । ఆశాస్వష్టా
సు మధ్యే చ శరావఘటపాలికాః ॥ ౧౪౨ ॥ ద్వాదశద్వాదశస్థా
ప్యాశ్శతమష్టోత్తరం భవేత్ । ఆగ్నేయే దక్షిణే భాగే నైఋతే పి చ
పాలికాః ॥ ౧౪౩ ॥ ఘటికా వారుణే బాహ్యే తథా పౌరన్దరే పి చ ।
శరావా మారుతే సౌమ్య ఈశానే చ యథావిధి ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రత్యే
కం పాలికాదీనాం షోడశత్వేన కల్పనే । దక్షిణోత్తరగం సూత్రప
ఞ్చకంవినివేశయేత్ ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రాగాయతాని సూత్రాణి పూర్వ
వద్వినివేశయేత్ । ఆచరేత్పూర్వవద్విప్రాః ప్రాక్పార్శ్వత్ర్యేకపఙ్క్తి
కల్పనమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ తత్రదక్షిణతఃపఙ్క్తి చతుష్కే స్థాపయేత్క్ర
మాత్ । పాలికాష్షోడశపురో మధ్యేపఙ్క్తిచతుష్టయే ॥ ౧౪౭ ॥
ఘటికాష్షోడశన్యస్య ఉత్తరే వినివేశయేత్ । శరావానపితత్సఙ్ఖ్యా

నథద్వాదశకల్పనే ॥ ౧౪౯ ॥ దక్షిణోత్తరసూత్రాణి చత్వార్యత్ర
వినిక్షిపేత్ । పూర్వాపరాణి సూత్రాణి పూర్వవద్వినిపాతయేత్ ॥
అష్టాధికాని కోష్ఠాని చత్వారింశద్భవన్తిహి । యామ్యద్వాదశకో
ష్ఠాని స్థాపయిత్వా తతో మృజేత్ ॥ ౧౫౦ ॥ పీఠవృద్ధం భాగషట్కం
ను మధ్యతః స్థాపయేత్తతః । భాగద్వాదశకం పశ్చాద్భాగషట్కం
విలాపయేత్ ॥ ౧౫౧ ॥ భూయశ్చోత్తరదిక్స్థాప్యం కోష్ఠద్వాద
శకం క్రమాత్ । న్యసేత్తు పాలికాదీని భాగద్వాదశకత్రయే ॥ ౧౫౨ ॥
ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం దక్షిణాశాదితః క్రమాత్ । ప్రత్యేకం పాలి
కాదీనామష్టసఙ్ఖ్యాప్రకల్పనే ॥ ౧౫౩ ॥ దక్షిణోత్తరసూత్రాణి
త్రితయంతు నిపాదయేత్ । అన్యత్సర్వం భవేత్ప్రాగ్వదథప్రతి
చతుష్టయే ॥ ౧౫౪ ॥ దక్షిణోత్తరగం సూత్రం త్రితయం వినిపాత
యేత్ । పూర్వపశ్చిమసూత్రాణి ఏకాదశవినిక్షిపేత్ ॥ ౧౫౫ ॥
సఙ్ఖ్యార్థే పాలికానాంతు షోడశానాం పరిగ్రహే । పఞ్చదక్షిణసూ
త్రాణి ప్రాక్సూత్రాణి తథాక్షిపేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ ప్రాక్సూత్రా
త్పశ్చాచ్చాష్టానాం దక్షసూత్రత్రయం క్షిపేత్ । చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యా
నాం పాలికానాం పరిగ్రహే ॥ ౧౫౭ ॥ పూర్వదక్షిణసూత్రాణాం
సప్తకం పఞ్చకం క్షిపేత్ । చతుఃపరిగ్రహే సూత్ర త్రితయంత్రితయం
క్షిపేత్ ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వసూత్రపాతసాధ్యాదాద్యసఙ్ఖ్యాసు ప
శ్చసు । ఏవమాసాద్యల్యసూత్రాణి విభజేచ్చానుసారతః ॥ ౧౫౯ ॥
పదేషు పాలికాదీనాం శాలిభిర్వ్రీహిభిస్తథా । ఆఢకాదిమితైః ప్రా
గ్వదుత్తమాదివ్యపేక్షయా ॥ ౧౬౦ ॥ వృత్తం వా చతురశ్రం వా
కల్పయేత్పీఠికాం క్రమాత్ । పాలికాదీనిపాత్రాణి క్షాళయేన్మూల
మన్త్రతః ॥ ౧౬౧ ॥ సహదేవీంచ దూర్వాంచ సౌగ్ధమశ్వత్థపల్ల
వైః । శిరీషపల్లవైశ్చాపి నిశాపత్రైస్తథైవచ ॥ ౧౬౨ ॥ కణ్ఠేషు
పాలికాదీనాం బన్ధయేత్తదనన్తరమ్ । కుశకాశతృణైస్తేషాం బిల

మూలాని పూరయేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ బిలాని ప్రథమంమృద్భిర్గవ్యైలు శాభిరనన్తరమ్ । కరీషచూర్ణైరుపరి సమృద్ధం పూరయేద్బిలమ్ ॥ యద్వా మృదాదికంవిప్రాస్సర్వం సంమిశ్ర్యపూరయేత్ । కోష్ఠేషువిన్యసేత్తాని పాలికాదీన్యనుక్రమాత్ ॥ ౧౬౪ ॥ ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం ప్రతిసర్గన్ధం ద్విజోత్తమాః । ద్వాదశానాంతు నవకష్టోత్తరశతే న్యసేత్ ॥ ౧౬౬ ॥ బ్రహ్మాదీశానపర్యన్తముదితక్రమయోగతః । తేషాంతు పశ్చిమేస్థానే ధాన్యగారౌసలక్షణం॥౧౬౭॥ విన్యసేత్సానుకుమ్భంతు వేష్టితం నవవాససా । గన్ధసర్వౌషధిరత్నకూర్చపల్లవసంయుతమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ ఏవంసర్వం సమాపాద్య శిష్యైస్తైః పరిచారకైః। తత్తత్సర్వం సమాపాద్య యద్యత్ప్రాగనుపాస్థితమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ సమారంభేత్తతః కర్మ దేశికః ప్రాఙ్ముఖః పదే । పశ్చిమే ఘటికాస్థానాదుపవిశ్యాసనే శుభే ॥ ౧౭౦ ॥ న్యాసముద్రావిధినా పోత్రిణార్ఘ్యం ప్రకల్పయేత్ । దేహవిన్యస్తమన్త్రాణాం కుర్యాద్గన్ధాదనార్చనమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ ద్వారపాలార్చనం కృత్వా విభవేచ్ఛానురూపతః । తోరణాని ధ్వజాంశ్చైవ ద్వారకుమ్భాంశ్చ పూజయేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వాను పూర్వోక్తవిధినాగురుః । యజేద్గన్ధాదిభిః పశ్చాత్పాలికాద్యాస్తదేవతాః ॥ ౧౭౩ ॥ అబ్జనాభం పరంచైవ పద్మనాభం ధ్రువంతథా । పాత్రసర్గన్ధత్రికేవిప్రాః క్రమేణ పరిపూజయేత్ ॥ ౧౭౪ ॥ పాలికానాం ద్వాదశకే వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్। అనన్తాదిద్వాదశకం ఘటికా ద్వాదశేతతః ॥ ౧౭౫ ॥ కూర్మాదికం ద్వాదశకం శరావాణాంతు ద్వాదశే । ద్వివర్గమేకశృఙ్గాద్యం క్రమేణ పరిపూజయేత్ ॥ ౧౭౬ ॥ ప్రత్యేకం పాలికాదీనాం కృతేషోడశకల్పనే। అనన్తాద్యంచ షట్త్రింశత్పాతాళశయనాన్తిమమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ లక్ష్మ్యాదిమతిపర్యన్తం శక్తిద్వాదశకంయజేత్ । ప్రత్యేకంపాలికా

దీనాం షట్త్రింశత్పరికల్పనే ॥౧౭౮॥ చతుష్టయంతు మూర్తీనాం
స్వస్వాఖ్యపదసంస్థితమ్ । ప్రభవాప్యయయోగేన జాగ్రమాత్రిపం
తథాష్టకమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ మూర్త్యన్తరాణాం ద్వాదశకం తచ్ఛక్తీ
నాం చతుస్త్రయమ్ । అనన్తాద్యంచ షట్త్రింశత్పాతాళశయనా
న్తిమమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ స్వధాదీనాంచ శక్తీనాం చతుస్త్రింశచ్చ తత్ప
రమ్ । చక్రశఙ్ఖౌ క్రమాద్బాహ్యైరర్ఘ్యగన్ధాదిభిర్యజేత్ ॥ ౧౮౧ ॥
అష్టకే కేశవాద్యాంశ్చ తదీయాశ్శక్తయో యజేత్ । చతుష్కే
కేశవాద్యాంస్తు కేవలాన్ ద్వాదశైవ యజేత్ ॥ ౧౮౨ ॥ సర్వాన్త
పాలికానాం తు క్రమాత్షోడశకే యజేత్ । వాసుదేవాదిచతురః కేశ
వాదీంశ్చ ద్వాదశ ॥ ౧౮౩ ॥ అష్టకే వాసుదేవాదీన్ ప్రభవాప్యయ
యోగతః । చతుష్కే వాసుదేవాదీన్ ప్రభవానుక్రమేణ తు ॥౧౮౪॥
ఏవమిష్ట్వా తతస్సోమకుమ్భపూజాం సమాచరేత్ । కుమ్భే సోమా
త్మకం దేవం కరకే చ సుదర్శనమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ అష్టదిక్షు చ విన్యస్త
కుమ్భేష్విన్ద్రాదికాన్ యజేత్ । ఏవం కుమ్భార్చనం కృత్వా బీజ
క్షుశనమాచరేత్ ॥ ౧౮౬ ॥ గవ్యేన పయసా సమ్యగ్జ్వాలయన్త్రి
ణ్వై ద్విజాః । బీజానాం నామధేయైస్తు చతుర్థ్యన్తైః పృథక్పృథక్ ॥
ఆఘారైస్త్వైః పూజయిత్వా తు వాససా పరివేష్ట్య చ । కుణ్డే వా స్థణ్డిలే
వాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౧౮౮ ॥ కృత్వా సన్తర్పణం చాగ్నే
స్తస్మిన్నస్త్రాసనాదికమ్ । పరికల్ప్య చ తన్మధ్యే దేవమావాహ్య పూ
ర్వవత్ ॥ ౧౮౯ ॥ సన్నిధానాదికం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరే
త్ । సమిద్భిశ్చైవ నిత్యాభిః కామ్యైశ్చ జుహుయాత్తతః ॥౧౯౦॥
పాలికాద్యధిదేవానాం మన్త్రైశ్చాపి యథాక్రమమ్ । అష్టౌ చతు
స్కృద్వాపి హునేదాజ్యేన వై ద్విజాః ॥ ౧౯౧ ॥ హుత్వా సోమా
దిమన్త్రైశ్చ సమ్పాతాజ్యం సమాహరేత్ । హుతావశిష్టమాజ్యం
తు తదన్యం వాపి సంస్కృతమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ ఆదాయ లోహజే పాత్రే

మృణ్మయే వా యథారుచి । ఉభాభ్యాం చైవ హస్తాభ్యాం దూర్వా
మాదాయ మూలతః ॥ ౧౯౩ ॥ ఘృతే నిమజ్య చాగ్రాణి పాలికా
దిషు సేచయేత్ । హస్తవ్యత్యాసమార్గేణ వహ్న్యాదీశానపశ్చిమ
మ్ ॥ ౧౯౪ ॥ ప్రతిసన్ధిం ఘృతారోపే దూర్వాభేదః ప్రకీర్తితః ।
ఏవం కృత్వా ఘృతారోపం భూమ్యసన్ధ్యాదిదేవతాః ॥ ౧౯౫ ॥ ప్ర
క్షాల్య సర్వబీజాని మన్త్రయేన్మూలమన్త్రతః । ఆచార్యాదీనను
జ్ఞాప్య దేశికేన్ద్ర ఉదఙ్ముఖః ॥ ౧౯౬ ॥ ప్రాఙ్ముఖో వా ముహూ
ర్తేషు శోభనే పాలికాదిషు । అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ సర్వబీజాని
వాపయేత్ ॥ ౧౯౭ ॥ యద్వా జితన్తామన్త్రేణ మధ్యగభయే నాథ
వాద్విజాః । ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం ప్రతిసన్ధిం క్రమేణ తు ॥ ౧౯౮ ॥
శఙ్ఖమస్త్రభిన్నిర్ఘోషజయవాదసమన్వితమ్ । బీజాని ద్వాదశోక్తాని వ
పేద్ద్వాదశసుక్రమాత్ ॥ ౧౯౯ ॥ యద్వా సర్వాణి సంమిశ్ర్య వపే
దిచ్ఛానుసారతః । బీజానామప్యలాభే తు ముద్గమేకం తు వా వపే
త్ ॥ ౨౦౦ ॥ ఆచార్యానుగతాశ్చాన్యే దేశికాస్సాధకా అపి । వ
పేయుస్త్వాస్యసంయుక్తాః కేవలం గురురేవ వా ॥ ౨౦౧ ॥ హరిద్రా
చూర్ణసంమిశ్రైర్జలైర్గన్ధసువాసితైః । బహుభిస్సేచయేద్విప్రాః
దేశికేన్ద్రః క్రమేణ తు ॥ ౨౦౨ ॥ ప్రతిసన్ధ్యోపరిష్టాత్తు చన్ద్రిణాణ్డ
లమధ్యగమ్ । తన్మాన్త్రిసన్నిభం దేవం స్వదేహోత్థైర్నిరన్తరైః ॥ ౨౦౩ ॥
సిఞ్చన్తమమృతౌఘైస్తు బీజాన్యస్తాని సర్వశః । ధ్యాత్వార్చయి
త్వా పాత్రాణి నవైస్తు సదశైశ్శుభైః ॥ ౨౦౪ ॥ ఆచ్ఛాదయిత్వా వ
స్త్రైః ప్రతిసన్ధిం క్రమేణ తు । వాసుదేవం జగద్యోనిం సర్వేషామూ
ర్ధ్వతో యజేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ భూతకూరబలిం దద్యాదష్టాసు దిక్షు ద్వి
జోత్తమాః । భూతానాం కుముదాదీనాం పూర్వాదిక్రమయోగతః ॥
తదాప్రభృతి తే సర్వే రక్షన్తి కుముదాదయః । ఆచార్యో గురు
పూర్వాంశ్చ సాధకాన్వైష్ణవానపి ॥ ౨౦౬ ॥ ప్రభూతైస్తు తథా

ద్దిక్షుస్తామ్భ్యాబ్జైస్సుమనఃఫలైః । గురుం చ తోషయేద్విత్తైర్యజమా
నః ప్రయత్నవాన్ ॥ ౨౦౯ ॥ క్రమాదుద్ధృత్య తాన్ సర్వాన్ సుగు
ప్తే స్థాపయేత్తతః । మణ్టపేశానకోణే వా దేశే సత్యత్ర యథారుచి ॥
తత్రాపి పాలికాదీనాం పరితోఽష్టాసు దిక్షు చ । భూతానాం కుము
దాదీనాం మన్త్రైర్దిక్క్రమయోగతః ॥ ౨౧౦ ॥ బలిం తు మణ్టపే దద్యా
ద్గన్ధ్యాక్షూర్రం విధానతః । దీపాన్ బహూననిర్వాణాన్ పరితః పరి
కల్పయేత్ ॥ ౨౧౧ ॥ ఊనాధిక్యప్రశాన్త్యర్థం శతమష్టోత్తరం హు
నేత్ । పూర్ణాహుత్యాదికం కృత్వా దేశికేన్ద్రో యథావిధి ॥ ౨౧౨ ॥
*తత్తత్కుణ్డగతం దేవం విసృజ్య హృదయాన్తరే । చతుర్ద్వారాదిదె
వానాం మన్త్రైశ్చాపి యథాక్రమమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ హుత్వాజ్యేన
నక్షోవహ్నిం విసృజేత్తు యథావిధి । పరితః పాలికాదీనాం ప్రతిరా
త్రం పృథక్పృథక్ ॥ ౨౧౪ ॥ దద్యాద్ద్వివారజన్యాం వా బలిం కా
ల్యేయమేవ వా । ప్రాతః కర్మదినే దద్యాద్బలిం దేశికసత్తమః ॥ ౨౧౫ ॥
యదా వాప్తాని బీజాని తదా ప్రభృతి నిత్యశః । న కశ్చిత్ప్రవిశేత్త
త్ర న స్పృశేద్వా కథంచన ॥ ౨౧౬ ॥ ఆచార్యః ప్రవిశేత్తచ్ఛి
ష్యో వా సమాహితః । ఉచ్ఛిష్టాదీని సర్వాణి దూరతః పరివర్జయేత్ ॥
అదత్త్వా తు బలిం కాఞ్చిన్న కుర్యాత్పాలికాక్రియామ్ । హరిద్రా
హరిభిస్సిఞ్చేదఙ్కురాణ్యభివృద్ధయే ॥ ౨౧౭ ॥ అఙ్కురాన్
శ్యామాన్ధూమ్రాన్ రక్తాన్ కృష్ణాంస్తిర్యగ్గతాంస్తథా । అప్రరూఢాన్ము
నిశ్రేష్ఠాః వర్జయేత్తు ప్రయత్నతః ॥ ౨౧౮ ॥ శ్యామేషు ద్రవ్యనా
శస్స్యాద్రక్తేషు కలహో భవేత్ । కృష్ణేషు మానసీపీడా రోగి
తిర్యగ్గతేషు చ ॥ ౨౨౦ ॥ అప్రరూఢేషు మరణం భవేత్తత్ర న సంశ
యః । శుభం పీతేషు శుక్లేషు ఋజుమూర్ధ్వగతేష్వపి ॥ ౨౨౧ ॥
సర్వసంపత్సమృద్ధిశ్చ కర్తుః కారయితుర్భవేత్ । కస్మార్థమఙ్కురా

* తత్తత్కుణ్డగతం

త్వాదౌ యస్సమారోపయేద్గురుః ॥ ౨౨౨ ॥ స ఏవ కర్మ కార్త్స్న్యేన
కుర్యాత్తన్త్రజ్ఞోపి నేతరః । అనుజ్ఞయా వా తత్పుత్రశ్శిష్యో వా త
త్సమాచరేత్ ॥ ౨౨౩ ॥ ఏవం సర్వేషు యాగేషు అఙ్కురారోప
ణం భవేత్ । దేశం కాలం తథా విత్తం జ్ఞాత్వా స్వాధీనతాం తథా ॥
ఉక్తం సర్వం సమభ్యూహ్య కుర్యాత్కర్మప్రధానకమ్ । ఏవం కృ
త్వాఙ్కురారోపం గత్వా దేవస్య సన్నిధిమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ దేవముఖ్యా
దీనాభ్యర్చ్య నైవేద్యాన్తం యథావిధి । అనిర్వాణం యథాదీపం
రాత్రిశేషం సమాపయేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ తదన్యేద్యుః ప్రభాతాయాం
ధ్వజార్థం పటమాహరేత్ । యథావిత్తానుసారేణ క్రీతం వాభినవం
శుభమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ దుకూలపట్టం దేవాఙ్గం చిత్రక్షౌమమథాపి వా ।
అథ కార్పాసికం వాపి నీలరోమాదివర్జితమ్ ॥ ౨౨౮ ॥ సులక్షణం
దృఢం స్నిగ్ధం పటమానమిహోచ్యతే । ఆయతం నవభిర్హస్తైస్స
ప్తభిః పఞ్చభిస్తు వా ॥ ౨౨౯ ॥ మూలబేరసమాయామం ద్విగుణా
యామమథాపి వా । ఆయామార్ధేన విస్తీర్ణం పాదేన కృతశేఖరమ్ ॥
శేఖరేణ సమం పుచ్ఛం తదర్ధం కర్ణపుచ్ఛకమ్ । బాలాఖ్యధ్వజవ
స్త్రం తు పటాఖ్యపరిసంమితమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ విస్తారం పటతుల్యం
తు పూర్వవచ్ఛిఖరం భవేత్ । నిర్ణిజితం క్షీరయుక్తం శోషితం ల
క్షణాన్వితమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ పటం విచిత్రయేద్విద్వాన్ శిల్పినా కుశలేన
వై । ఛత్రం తు శిఖరే కుర్యాత్పార్శ్వయోశ్శ్వేతచామరే ॥ ౨౩౩ ॥
అథోనేకదళం పద్మం తదధః పూర్ణకుమ్భకమ్ । కుమ్భస్య పార్శ్వ
విలిఖేత్సాఙ్కురం పాలికాగణమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ దీపాసుశోభనా కు
ర్యాత్పాలికానాం తు పార్శ్వయోః । ధ్వజం తు గరుడాకారమే
కమూర్తేస్తు సత్తమాః ॥ ౨౩౫ ॥ సత్యస్సుపర్ణో గరుడస్తార్క్ష్యశ్చ
చతురాత్మనః । పఞ్చమూర్తేస్తు చత్వారో విహగేశ్వరసంయుతాః ॥
సుపర్ణతాళమకరబుగ్యా వా చతురాత్మనః । తత ఊర్ధ్వం తు సర్వేషాం

ధ్యాత్యహో వాం గరుడో ధ్వజః ॥ ౨౩౭ ॥ పటమధ్యే తు గరుడం
ద్విభుజం విధృతాఞ్జలిమ్ । పుష్పాఞ్జలిపుటం వాథ సువర్ణాచలసన్ని-
భమ్ ॥ ౨౩౮ ॥ గగనే గమనారమ్భపక్షవిక్షేపణాన్వితమ్ । కుఞ్చి-
తో వామపాదస్తు దక్షిణః పృష్ఠతః స్థితః ॥ ౨౩౯ ॥ కిఞ్చిదాయతవృ-
త్తాక్షం నీలదీర్ఘాగ్రనాసికమ్ । అతీవ శాన్తవేషం తు తథా ప్రహసి-
తాననమ్ ॥ ౨౪౦ ॥ బాలచన్ద్రసమాకారదంష్ట్రాద్వయవిరాజి-
తమ్ । కుటిలం భృకుటీభఙ్గం భఙ్గురాళకశోభితమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ క-
మ్బుగ్రీవం బృహద్బాహుం పీనాంసం దృఢవక్షసమ్ । పృథూదరం
నిమ్ననాభిం రోమరాజివిరాజితమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ సువృత్తకనకస్తమ్భ-
పీవరోరుద్వయాన్వితమ్ । హేమరమ్భసమాకారజఙ్ఘాకాన్తపద-
ద్వయామ్ ॥ ౨౪౩ ॥ కర్ణికాకుటాకాన్తపుష్పాపీడవిరాజితమ్ ।
వృత్తైర్వైపుల్యమానేన లోచనే పద్మపత్రవత్ ॥ ౨౪౪ ॥ భ్రూయు-
గ్మం ఘోరసింహోష్ఠం ఘ్రాణాగ్రం శుకతుణ్డవత్ । సింహవన్మధ్యదే-
శస్తు తస్యాంశౌ గజపృష్ఠవత్ ॥ ౨౪౫ ॥ తదేవం వైనదీర్ఘేణ విస్తృ-
తం హంసపక్షవత్ । స్వపక్షమానాదిగుణం తత్పుచ్ఛం శతశాఖ-
నమ్ ॥ ౨౪౬ ॥ సర్వేషామేవ సామాన్యం విశేషాఖ్యమథోచ్యతే ।
మకుటాదిసమాబద్ధం నానారత్నేన శోభితమ్ ॥ ౨౪౭ ॥ హారకే-
యూరకటకబ్రహ్మసూత్రవిభూషితమ్ । ప్రలమ్బకర్ణపాశాన్తవిశ్రా-
న్తశుభకుణ్డలమ్ ॥ ౨౪౮ ॥ లలాటతిలకోపేతం పుష్పకర్ణావతం-
సకమ్ । రత్నాఙ్గులీయకోపేతం శిఞ్జినీరఞ్జితాఙ్ఘ్రికమ్ ॥ ౨౪౯ ॥
అన్యైరాభరణైర్దివ్యైర్భూషితం సర్వభూషితమ్ । నీలామ్బరధ-
రం నీలవారవాణవిరాజితమ్ ॥ ౨౫౦ ॥ ఫుల్లరక్తోత్పలదళస్రగ్భిరత్యు-
జ్జితకన్ధరమ్ । తథా విచిత్రకుసుమైస్స్రగ్భిరన్యాభిరుజ్జ్వలమ్ ॥ ౨౫౧ ॥
అనన్తో వామకటకో యజ్ఞసూత్రం తు వాసుకిః । తక్షకః కటిసూత్రం
తు హారః కర్కోటకస్తథా ॥ ౨౫౨ ॥ పద్మో దక్షిణకర్ణే తు మహాప-

పద్మస్తు వామతః । శఙ్ఖశ్శిరఃప్రదేశేతు గుళికశ్చ భుజాన్తరే ॥ ౨౫౩ ॥
ఏతైరష్టోరగై రాద్యైర్భూషితం భుజగోత్తమైః । అనన్తశ్శుక్లవర్ణా
భో రక్తవర్ణస్తు వాసుకిః ॥ ౨౫౪ ॥ తక్షకః పీతవర్ణాభో ధూమ్రశ్చ కా
ర్కోటకస్తథా । శఙ్ఖస్తు హీనవర్ణాభో గుళికస్త్వళిసన్నిభః ॥ ౨౫౫ ॥
పద్మః పద్మసమానాభో మహాపద్మస్తు పిఙ్గలః । పఞ్చవర్ణైర్లిఖేద్దేవం
దేవం పఞ్చాయుధం తథా ॥ ౨౫౬ ॥ చక్రం ఖడ్గం శరం చైవ శఙ్ఖం శా
ర్ఙ్గం గదాం తథా । పటోర్ధ్వే హ్యుభయే పార్శ్వే లిఖేచ్చ యథా
విధి ॥ ౨౫౭ ॥ తదధో దక్షిణే పార్శ్వే వహ్నికుణ్డలమాలిఖేత్ ।
తద్వల్లిఖేద్వామభాగే స్వస్తికం లక్షణాన్వితమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ లేపయే
త్పటశేషం తు శామథేనాసితేన వా । పవిత్రపుష్పసంయుక్తపత్రవ
ల్లీసమన్వితమ్ ॥ ౨౫౯ ॥ ఏవం శిల్పివరేణైవ కారయేద్దేశికోత్తమః ।
శూద్రేణ వా ద్విజశ్రేష్ఠ దీక్షితేన యథావిధి ॥ ౨౬౦ ॥ కులాలే
నాథవా సూత్రి కారయేత్కుశలేన చ । ఏవం సర్వం సమాపాద్య దే
శికస్సుసమాహితః ॥ ౨౬౧ ॥ సాయంకాలేతు సంప్రాప్తే సహి
తో మూర్తిధారకైః । కారుశాలాం ప్రవిశ్యాథ తోషయిత్వా తు శిల్పి
నమ్ ॥ ౨౬౨ ॥ తత్పటం తు సమాదాయ విన్యసేచ్ఛిష్యమూర్ధని ।
శఙ్ఖదున్దుభినిర్ఘోషైః కాహళధ్వనిభిస్తథా ॥ ౨౬౩ ॥ గీతైశ్చ వివిధై
ర్నృత్యైశ్శ్రీఘోషైః పృథగ్విధైః । సహ ధ్వజపటం తస్మాదానయేన్మ
ణ్డపే ॥ ౨౬౪ ॥ ప్రవిశ్యాభ్యన్తరం మూలబిమ్బస్థం పరమేశ్వ
రమ్ । అభివాద్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైస్సంపూజయేత్పుష్పధూపకైః ॥ ౨౬౫ ॥
విసృజ్య శిల్పినం పశ్చాత్సంప్రోక్ష్యార్ఘ్యోదకైః పటమ్ । సిద్ధా
ర్థకాన్వితైః పుష్పైస్తాడయేదస్త్రమన్త్రైః ॥ ౨౬౬ ॥ దర్శయేద్దే
వదేవస్య సంముఖం సాధకోత్తమః । దహనాప్యాయనం కుర్యాద్వి
ధిదృష్టేన కర్మణా ॥ ౨౬౭ ॥ భూయోఽర్ఘ్యగన్ధపుష్పాద్యైస్సంప్రపూ
జ్య పరమేశ్వరమ్ । గిరోచ్చయాత్విమం మన్త్రం బద్ధాఞ్జలికరః

पठेत् ॥ २८७ ॥ भगवन् पुण्डरीकाक्ष सर्वेश्वर जगन्मय । त्व
न्मायया तु कथितं तथा कर्तुं न शक्यते ॥ २८८ ॥ अस्वातन्त्र्या
दस्मद्बुद्धेः तथा दीनामभावतः । तस्मान्मन्त्रादिसर्वेषामू
नाधिक्यप्रशान्तये ॥ २८९ ॥ समालोकय नेत्राभ्यां शीतला
भ्यां पटस्थितम् । सर्वदोषापहारिभ्यां वैनतेयं प्रसीद
ओम् ॥ २९० ॥ दीक्षितानां ततो विप्राः हस्ते दत्वा तु तं प
टम् । चतुः प्रदक्षिणीकृत्य तेन सार्धं तु देशिकः ॥ २९१ ॥ प्र
थमावरणे वापि द्वितीयावरणेऽपि वा । प्रविशेद्यजमानेन प्रा
सादाग्रस्थमण्टपम् ॥ २९३ ॥ तत्र न्यस्य भद्रपीठं तमार्द्र
शालितण्डुलैः । वेदिं कृत्वा तु तत्पृष्ठे भद्राख्यं मण्डलं
लिखेत् ॥ २९४ ॥ विभवे सति वस्त्रं तु समास्तीर्य तदूर्ध्वतः ।
तिलराशिं समुत्कीर्य तन्मध्ये स्वस्तिकं लिखेत् ॥ २९५ ॥ तस्यो
परिष्टात्संस्थाप्य प्रासादाभिमुखं पटम् । उपवेश्यासने प
श्चादाचार्यस्सुसमाहितः ॥ २९६ ॥ करशुद्ध्यादि पूर्वोक्त
क्रमं स्वदेहार्चनपश्चिमम् । सर्वं खगेशमन्त्रेण साङ्गेन तु स
माचरेत् ॥ २९९ ॥ द्वारस्थतोरणस्तम्भादि यजनं प्राग्व
दाचरेत् । ततः पुण्याहघोषं तु कारयेत्पूर्ववद्द्विजाः ॥
गरुडस्याग्रतः प्राग्वत्कुम्भं करकसंयुतम् । भारमात्रो
न्मितं तु धान्यपीठे तु विन्यसेत् ॥ २९८ ॥ जलद्रोणादिकं पा
त्रं गन्धतोयैस्सुपूरितम् । दक्षिणे करकस्याथ विनिवेश्य च तत्र तु ॥
सद्यश्छायाधिवसनमाचरेद्गरुडस्य तु । अथमाधममार्गेण
स्नपनं तु समाचरेत् ॥ ३०१ ॥ अग्रतो वैनतेयस्य वेदिको
परि संस्थिते । दर्पणे तु ततः पश्चात्सुमुहूर्ते शोभने गुरुः ॥
नयनोन्मीलनं कुर्यात् वक्ष्यमाणविधानतः । सर्वेषामपि सर्वा
णां नेत्रोन्मीलनमाचरेत् ॥ ३०३ ॥ प्राग्वत्संशुद्धदेहस्तु

శిల్పిప్రకటతాం నయేత్ । సర్వంతు విధివత్కృత్వా నేత్రయోః
పూరణాదికమ్ ॥ ౭౪ ॥ కుమ్భే చ కరకే చైవ ఆసనం పరికల్ప్య చ ।
కుమ్భే గరుడమావాహ్య కరకే మన్త్రమస్త్రపమ్ ॥ ౭౫ ॥ పూ
జయిత్వార్ఘ్యగన్ధాద్యైస్తతో దిక్పాలకాష్టకే । ఇన్ద్రాది లోకపా
లాంస్తు ప్రాదక్షిణ్యేన పూజ్య చ ॥ ౭౬ ॥ భిత్తిసంసేచనం కృ
త్వా భూయస్సంస్థాపయేత్క్రతౌ । తతో ధ్వజపటే ప్రాగ్వదాసనం
పరికల్ప్య చ ॥ ౭౭ ॥ తతో గరుడమన్త్రం తు సహస్రాదిత్యభా
స్వరమ్ । సర్వరోగప్రశమనం సర్వోపద్రవనాశనమ్ ॥ ౭౮ ॥
సర్వసిద్ధిప్రదం నృణాం సర్వదారిద్ర్యనాశనమ్ । హృదయాద్రే
చ్య విప్రేన్ద్రాః పటస్థగరుడే న్యసేత్ ॥ ౭౯ ॥ సకలీకరణం కృ
త్వా సన్నిధిం చ సమాచరేత్ । సన్నిరోధం చ సాంముఖ్యం ముద్రా
బన్ధం తథైవ చ ॥ ౮౦ ॥ లయయాగం భోగయాగం యథావద్ద్వి
జసత్తమాః । సర్వం గరుడమన్త్రేణ సాఙ్గేన తు సమాచరేత్ ॥ ౮౧ ॥
కుమ్భే చ కరకే చైవ పటే చ క్రమయోగతః । మహతా విభవేనైవ
పూజనం చ సమాచరేత్ ॥ ౮౨ ॥ అలఙ్కారాసనాన్తం చ య
థోక్తేన క్రమేణ తు । కృత్వా సంపూజనం విప్రాః గరుడస్య తతఃపరం ॥
ప్రాపాదాభ్యన్తరే విప్రా దేశికానుమతేన తు । అన్యేన గురుణా
యద్వా సాధకేన విశేషవత్ ॥ ౮౩ ॥ పూజనం కారయేత్సమ్య
గ్బాలమూర్తిగతస్య చ । యాత్రామూర్తిగతస్యాపి విభోః స్థానాన్త
మేవ చ ॥ ౮౪ ॥ తత్పరం వైనతేయస్య భోజ్యాసనపురస్సరైః ।
వివిధైర్మధుపర్కాన్తం హృద్యైస్సఫలమూలకైః ॥ ౮౫ ॥ అన్యై
రతిప్రభూతైశ్చ తథాన్యైర్వివిధైరపి । భోగైరిష్ట్వా జపాన్తం చ పూ
ర్వవత్క్రమయోగతః ॥ ౮౬ ॥ సంప్రదానం పృథక్కృత్వా స్థా
లిష్వస్తు యథావిధి । మన్త్రిత్రికుమ్భయోర్దత్తమాచార్యేభ్యో ద
దేత్తతః ॥ ౮౭ ॥ పటస్థస్యాపి నైవేద్యం కిఞ్చిదాదాయ పాత్రగమ్ ।

దేశికస్స్వయమాదద్యాత్కుర్యాద్విభ్యోఽపి వైదదేత్ ॥ ౨౯౯ ॥ మూల
బిమ్బస్థితస్యాపి యాత్రాబిమ్బస్థితస్య చ । దేవస్య మధుపర్కా-
ద్యైర్నైవేద్యం ప్రతిపాదితమ్ ॥ ౩౦౦ ॥ దాపయేద్దేశికాదిభ్య
స్తతో హోమం సమాచరేత్ । కుణ్డం సలక్షణం కృత్వా ప్రాగ్భాగే
గరుడస్య తు ॥ ౩౦౧ ॥ తత్రానలం తు సంస్కృత్య ఆవాహ్య విహ-
గేశ్వరమ్ । సమిధాం సప్తకం హుత్వా శాన్త్యర్థం తు తిలైర్ఘృతైః ॥
ఆహుత్యష్టోత్తరశతం హుత్వా పూర్ణాం నివేదయేత్ । యద్వా నై
మిత్తికే కుణ్డే హోమం కుర్యాత్తు దేశికః ॥ ౩౦౩ ॥ ఏవం ధ్వజాధివా
సం తు కృత్వా గర్భగృహం వ్రజేత్ । రక్షాబన్ధం తతః కుర్యాద్య
థావిధి మునీశ్వరాః ॥ ౩౦౪ ॥ మూలమూర్తిగతం దేవమర్ఘ్యాద్యై
స్సంప్రపూజ్య చ । తత్పాదగౌ కరౌ కృత్వా దేవం విజ్ఞాపయేదిదమ్ ॥
భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష కరిష్యే కౌతుకక్రియామ్ । మహోత్సవార్థం
దేవేశ తదర్థం త్వం ప్రసీద మే ॥ ౩౦౬ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశమావ-
హోత్సవకౌతుకే । అర్ఘ్యైర్గన్ధాదినా భక్ష్యైర్వస్త్రైర్వాసోభిర్వివిధైశ్శు
భ్రైః ॥ ౩౦౭ ॥ భూషణైర్దివ్యగన్ధైశ్చాప్యలంకృత్య విశేషతః । సౌ
వర్ణం యానమారోప్య శఙ్ఖభేర్యాదిసంయుతమ్ ॥ ౩౦౮ ॥ ఛత్రా
ద్యైశ్చ సమాయుక్తం ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ తు । ఆస్థానమణ్టపం నీ
త్వా సౌవర్ణే భద్రవిష్టరే ॥ ౩౦౯ ॥ తత్ర ముక్తావితానాద్యైరుపరి
ష్టాద్విభూషితే । సర్వసాధనసంయుక్తే సమారోప్య విధానతః ॥ ౩౧౦ ॥
పూజయిత్వా జగన్నాథం ప్రభూతాన్నం నివేద్య చ । కృత్వా సన్త
ర్పణాన్తం చ ప్రాసాదం సంప్రవేశయేత్ ॥ ౩౧౧ ॥ తతస్తు హై
మజం పాత్రం రాజతం వా సమాహరేత్ । శాలిభిస్తణ్డులైర్వాపి
భారమాత్రైః ప్రపూరితమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ తదర్ధైర్వాఽపి తత్పాదైష్ష
డంశైర్వాఽష్టమాంశకైః । తదూర్ధ్వే హేమజం సూత్రం క్షౌమం
కార్పాసమేవ వా ॥ ౩౧౩ ॥ పట్టజం పఞ్చభిస్సూత్రైశ్చతుర్భి

సప్తభిస్తథా । కృతం న్యస్య సతాంబూలం తత్పాత్రం విన్యసేత్తతః ॥ ౩౧౪ ॥ గర్భాగ్రమణ్డపే పీఠే శాలిభిః పరికల్పితే । భారమానైస్తదర్ధైర్వా ఏవం శాలివినిర్మితే ॥ ౩౧౫ ॥ పీఠే పాత్రాన్తరే న్యస్యేదపూపికసమన్వితమ్ । అర్ఘ్యాదినా సమభ్యర్చ్య సమ్యగాచ్ఛాద్య వాససా ॥ ౩౧౬ ॥ పాత్రద్వయం దీక్షితయోర్న్యస్తా వా శిరసి దేశికః । యానాదికే వా సంస్థాప్య విభవానుగుణం ద్విజాః ॥ సహితాభ్యాం తు పాత్రాభ్యాం నృత్తగీతాది సంయుతమ్ । ప్రదక్షిణం పరిభ్రామ్య సర్వేషాం సదనేష్వపి ॥ ౩౧౮ ॥ ఏకస్మిన్వా చతుష్కృత్వా గ్రామాదౌ వా ప్రదక్షిణమ్ । నీత్వా కథా తతో విప్రాః ప్రవిశేన్మూలమన్దిరమ్ ॥ ౩౧౯ ॥ యద్వా సుదర్శనోపేతం పిష్టకేనేన వా ద్విజాః । ఖగేశం వా హనూమన్తం పిష్టేషణసమన్వితమ్ ॥ యానాదికే సమారోప్య భ్రామయేత్తు యథావిధి । గర్భగేహం ప్రవిశ్యాథ దేవదేవస్య సన్నిధౌ ॥ ౩౨౧ ॥ పాత్రద్వయం తు విన్యస్య ఆధారోపరి పూజయేత్ । అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ అర్ఘ్యగన్ధాదిభిస్తథా ॥ ౩౨౨ ॥ కృత్వా పుణ్యాహఘోషం తు దేవమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । తతః ప్రతిసరం చేష్ట్వా గన్ధధూపాధివాసితమ్ ॥ ౩౨౩ ॥ ప్రథమం దేవదేవస్య మూలమూర్తిగతస్య చ । బన్ధయేత్కౌతుకం సూత్రైర్మౌఞ్జైః పట్టజైస్తథా ॥ ౩౨౪ ॥ హేమజం సూత్రమాదాయ గన్ధేనాలిప్య బన్ధయేత్ । దేవస్య దక్షిణే హస్తే యాత్రామూర్తిగతస్య చ ॥ ౩౨౫ ॥ జితన్తాఖ్యేన మన్త్రేణ శఙ్ఖగీతాది సంయుతమ్ । స్పృష్ట్వా దక్షిణహస్తేన సూత్రమష్టశతం జపేత్ ॥ ౩౨౬ ॥ శ్రియోర్వామకరే కుర్యాత్పట్టసూత్రేణ కౌతుకమ్ । శ్రీసూక్తముచ్చరన్వాపి తన్మన్త్రేణ ద్విజోత్తమాః ॥ ౩౨౭ ॥ పుష్ట్యాస్తు వామహస్తే తు క్షౌమసూత్రేణ బన్ధయేత్ । కుర్యాత్స్నపనబిమ్బస్య పట్టసూత్రేణ కౌతుకమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ బలిబిమ్బాదికానాం చ కృత్వైవం

కౌతుకం తతః । కౌతుకం దేశికేన్ద్రస్తు కార్పాసేన స్వదక్షిణే ॥
కరే తు మూలమన్త్రేణ బధ్నీయాత్తు తతః పరమ్ । తత్రైవ కర్మకర్తౄ
ణాం కౌతుకం బన్ధయేత్క్రమాత్ ॥ ౩౩౦ ॥ విభవే సతి సర్వేషాం
సూత్రం హేమమయం భవేత్ । దేవమగ్న్యాదినాభ్యర్చ్య అపూ
పాదీన్నివేదయేత్ ॥ ౩౩౧ ॥ తాంబూలాదీన్ సమర్ప్యాథ తామ్బూ
లైస్తోషయేద్ద్విజాన్ । దీక్షితాన్ వైష్ణవాంశ్చాపి దేశికేన్ద్రః పురస్స
రాన్ ॥ ౩౩౨ ॥ ఆచార్యస్స్వయమాదద్యాత్తదర్ధం తణ్డులాదికమ్ ।
ఏవం సర్వేషు యాగేషు కార్యం కౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౩౩౩ ॥ రక్షా
బన్ధం తు కృత్వైవం రాత్రిశేషం సమాపయేత్ । తతః ప్రభాతే సు
స్నాతస్స్వాచాన్తో దేశికోత్తమః ॥ ౩౩౪ ॥ నిత్యార్చనం విభోః కృ
త్వా విశేషయజనం తథా । వైనతేయం తతోఽభ్యర్చ్య కుమ్భపూ
ర్వం యథావిధి ॥ ౩౩౫ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథ హోమం కృత్వా
తు పూర్వవత్ । తతః కుర్యాద్ధ్వజస్తమ్భస్థాపనం దేశికోత్తమః ॥
ప్రథమావరణే వాపి ద్వితీయావరణాదికే । స్థాపయేద్గోపురస్యాన్త
ర్బహిర్వా స్తమ్భముత్తమమ్ । ౩౩౬ ॥ అథవా బలిపీఠస్య పురోభా
గే మునీశ్వరాః । పశ్చాద్భాగేఽపి వా కుర్యాద్ధ్వజపీఠప్రకల్పనమ్ ॥
౧౩౭ మాన్తమన్తరం కుర్యాద్ధస్తం వా తాలమేవ వా । ఉత్తరే ధ్వజపీఠ
స్య పూర్వభాగే దిశి వా ద్విజాః ॥ ౩౩౯ ॥ శాయయేచ్చ ధ్వజస్తమ్భం
ధ్వజయష్టిసమన్వితమ్ । పూర్వాగ్రముత్తరాగ్రం వా లక్షణాఢ్యం సు
శోభనమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ అన్తస్సారో బహిస్సారో నిస్సారస్త్రివిధస్త
రుః । అన్తస్సారశ్చన్దనాదిః ప్రశస్తస్తమ్భకల్పనే ॥ ౩౪౧ ॥ క్రము
కాది బహిస్సారస్సోఽపి శస్తో మునీశ్వరః । కింశుకాద్యం తు నిస్సా
రం వర్జయేత్ స్తమ్భకర్మణి ॥ ౩౪౨ ॥ ఆర్ద్రం నవమృజుం స్నిగ్ధం
వక్రస్ఫోటనవర్జితమ్ । అయుగ్మపర్వకం స్నిగ్ధం సత్వచం సుస్థిరం
తథా ॥ ౩౪౩ ॥ గ్రాహయేత్తు ధ్వజస్తమ్భం శాస్త్రదృష్ట్యా పరీ

త్వృశః । శతతాలంతు ముఖ్యం స్యాద్వింశన్న్యూనమథాపి వా ॥ ౩౮౪ ॥
షష్టితాలమితం వాపి మానాఙ్గులవశేన తు । మాత్రాఙ్గులవశేనాపి
ప్రమాణం పరికల్పయేత్ ॥ ౩౮౫ ॥ ప్రాసాదశిఖరాగ్రోచ్ఛ్రాయం
ప్రాసాదోచ్ఛ్రమథాపి వా । కణ్ఠోచ్ఛ్రం గోపురోచ్ఛ్రం వా యథా
శక్తి ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౮౬ ॥ చతుర్ధా విభజేత్ స్తమ్భమేకాంశేనైవ
మస్తకమ్ । తస్యచాధారభూతానాం ఛిద్రితానాం త్రిమూలకః ।
త్రయాణామపి పీఠానాం స్తమ్భాగ్రే వినివేశనమ్ । అగ్రపీఠస్య
యచ్ఛిద్రే ధ్వజయష్టింతు యోజయేత్ ॥ ౩౮౭ ॥ దర్భముష్టిం
తమూర్ధ్ని తు బన్ధయేత్తుఙ్గయా సహ । వేష్టయేద్దర్భమాలాభిర్ధ్వజద
ణ్డం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౮౮ ॥ ఏవం కృత్వా ధ్వజస్తమ్భం ప్రోక్షయే
దస్త్రవారిణా । ధ్వజపీఠస్థితే గర్తే రత్నధాన్యాని నిక్షిపేత్ ॥ ౩౫౦ ॥
దేశికస్తార్క్ష్యమన్త్రేణ తతో బ్రాహ్మణసత్తమైః । ధూపైర్గ్రన్ధైర్దీ
ప్తైర్విప్రైః దేవదాసైరథాపి వా ॥ ౩౫౦ ॥ శఙ్ఖభేర్యాదిసంఘోష
గీతవాదిత్రసంయుతమ్ । స్థాపయేత్తు ధ్వజస్తమ్భం తస్మిన్గర్తే ఋ
జుస్థితమ్ ॥ ౩౫౨ ॥ ప్రాసాదాభిముఖం స్థాప్య వాలుకాభిస్సుపూ
రయేత్ । హస్తపాదాదిభిస్సకృత్వా సుదృఢంతు యథాభవేత్ ॥
స్తమ్భమూలస్థలే వేదిం పఞ్చహస్తసముచ్ఛ్రితామ్ । త్రిహస్తైరు
చ్ఛ్రితాం వాపి ఏకహస్తసముచ్ఛ్రితామ్ ॥ ౩౫౪ ॥ తావద్విదేవ
విస్తీర్ణాం చతురశ్రాం ప్రకల్పయేత్ । తన్మూర్ధ్ని మధ్యదేశే తు ప
ద్మమష్టదళైర్యుతమ్ ॥ ౩౫౫ ॥ కర్ణికాస్థో యథా స్తమ్భస్తథా కు
ర్యాద్విచక్షణః । ప్రాసాదాన్తః ప్రవిశ్యాథ మూలమూర్తిగతం వి
భుమ్ ॥ ౩౫౬ ॥ అర్ఘ్యగన్ధాదినాభ్యర్చ్య తస్మాదుత్సవకౌతుకే ।
కృత్వా దావాహ్యతం చాపి దేవీభ్యాం సహితం తతః ॥ ౩౫౭ ॥ పూ
జయిత్వా జగన్నాథం హోమకే పనివేద్యచ । యానం ప్రరోప్యతద
ను సౌవర్ణప్రభయాన్వితే ॥ ౩౫౮ ॥ ఏవమేవహి బల్యర్థాం ప్యుష్ట్వా

యానే నివేశయేత్ । ఆచార్యో మూర్తిపైస్సార్ధం గత్వా గరుడస
న్నిధిమ్ ॥ ౩౫౯ ॥ రథే వా కుఞ్జరే యానే ధ్వజమారోప్య యత్న
తః । ప్రథయా విచిత్రకుసుమైర్గన్ధకృతయా భూషయేద్ధ్వజమ్ ॥ ౩౬౦ ॥
వాసోభిర్భూషణైస్స్రగ్భిర్విచిత్రాభిశ్చ భూషయేత్ । ఛత్రచామ
రపూర్ణైశ్చ మాయూరవ్యజనైస్తతః ॥ ౩౬౧ ॥ విచిత్రైస్తాలవృ
న్తైశ్చ ఆతపత్రైర్మనోహరైః । కేతుదణ్డైర్విచిత్రైశ్చ దుకూలప
టశోభితైః ॥ ౩౬౨ ॥ చతుర్వేదమయోద్ఘోషైస్స్తోత్రఘోషసమ
న్వితైః । గీతైర్నృత్తైశ్చ వాద్యైశ్శఙ్ఖకాహళనిస్స్వనైః ॥ ౩౬౩ ॥ భే
రీమృదఙ్గపూర్వాణాం ఘోషైరన్యైశ్చ మఙ్గళైః । బాహ్యస్థైర్వి
యమాన్యైశ్చ నర్తకైర్గణికాగణైః ॥ ౩౬౪ ॥ సువేషగణికా
సఙ్ఘైస్సదా భక్తజనైస్సహ । ప్రహ్వాఞ్జలిపుటైర్యుక్తం జయశబ్ద
సమన్వితమ్ ॥ ౩౬౫ ॥ బలిబిమ్బం పురస్కృత్య మధ్యే ధ్వజపటం
తతః । యాత్రామూర్తిం చ తదను క్రమేణ భ్రామయేత్తతః ॥ ౩౬౬ ॥
ప్రథమావృతిమారభ్య రథ్యావరణపశ్చిమ్ । బలిదానపురస్కారం తు
కృత్వా గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౬౭ ॥ యాత్రాబిమ్బం చ తదను న
యేదాస్థానమణ్డపే । నివేశ్య విష్టరే హేమే ధ్వజపీఠస్య సంముఖం ॥
ఆచార్యో మూర్తిపైస్సార్ధం ఆదాయ గరుడధ్వజమ్ । సహశఙ్ఖనినా
దాద్యైః ప్రాదక్షిణ్యేన యోగతః ॥ ౩౬౯ ॥ ధ్వజపీఠం సమానీ
య స్తమ్భం ప్రక్షాళ్య సజ్జలైః । విభవే సతి వస్త్రేణ సంవేష్ట్య ధ్వజ
దణ్డకమ్ ॥ ౩౭౦ ॥ త్రివృత్కృతైస్తు కార్పాససూత్రైరతిదృఢైః
కృతామ్ । రజ్జుమాదాయ తదను సుదృఢాం దేశికోత్తమః ॥ ౩౭౧ ॥
యష్ట్యగ్రసంస్థితే యన్త్రే యోజయిత్వా తయా తతః । ధ్వజస్య శిఖ
రం విప్రాః బన్ధయేత్సుదృఢం తతః ॥ ౩౭౨ ॥ సర్వైః పరిజనైస్సా
ర్ధం కుమ్భపార్శ్వం సమాశ్రయేత్ । తతః కుమ్భం తు సముద్ధృత్య
విన్యసేచ్ఛిష్యమూర్ధని ॥ ౩౭౩ ॥ ఉపకుమ్భాష్టకం చైవ వాహయే

ద్వాత్రిప్రస్థైస్సహ । వర్ధనీంచ సమాదాయ ఆచార్యస్స్వకరేణతు ।
అచ్ఛిన్నధారయాయుక్తం వాద్యఘోషపురస్సరమ్ । దేవాగా
రం పరిభ్రామ్య స్తమ్భమూలం సమాశ్రయేత్ ॥ ౩౭౫ ॥ పుణ్యా
హం వాచయిత్వాతు సంప్రోక్ష్యాస్త్రేణతద్ధ్వజమ్ । గారుడేనైవ
మన్త్రేణ పటస్థం గరుడం యజేత్ ॥ ౩౭౬ ॥ అర్ఘ్యం పాద్యం త
థాచామం గన్ధం మాల్యంచ ధూపకమ్ । అపూపాన్ పృథుకాంశ్చా
పి పానకం తర్పణం తతః ॥ ౩౭౭ ॥ నాళికేరజలైర్యుక్తమాచామం
తదనన్తరమ్ । కర్పూరాదిసమోపేతం దత్వా తాంబూలముత్తమం ॥
తస్మై దాత్రిం దర్శయిత్వాతు తతః పురుషసూక్తతః । మహాకుమ్భస్థ
తోయేన సంప్రోక్ష్య గరుడం తతః ॥ ౩౭౯ ॥ మహాకుమ్భస్థగరు
డం పటస్థేతు నివేశయేత్ । ఉపకుమ్భస్థకేనైవ అష్టనాగాన్ య
థాక్రమమ్ ॥ ౩౮౦ ॥ ఆయుధానాం తథైవోక్తం కరకాస్త్రిజలే
నతు । ఏవంక్రమేణ సంప్రోక్ష్య తతో దేశికసత్తమః ॥ ౩౮౧ ॥ మ
న్త్రన్యాసాదికం కృత్వా పుష్పాఞ్జలిపురస్సరమ్ । సన్నిధిం సన్ని
రోధం తు సాంముఖ్యంతు సమాచరేత్ ॥ ౩౮౨ ॥ తతస్త్వర్ఘ్యాది
భిః ప్రాజ్యైరుపహారాన్ బహూనపి । ముద్గాన్నాదీన్నివేద్యాథ తాం
బూలాదీన్ సమర్పయేత్ ॥ ౩౮౩ ॥ స్తోత్రైస్తుపీతగరుడం బద్ధా
ఞ్జలిపుటో గురుః । వాహనాయ మహావిష్ణోస్తార్క్ష్యాయామితతేజసే ॥
గరుడాయ నమస్తుభ్యం సర్వసర్పేన్ద్రమృత్యవే । నమోనమస్తే
పక్షీన్ద్రస్వాధ్యాయవపుషే నమః ॥ ౩౮౫ ॥ విహగేన్ద్ర నమస్తే
స్తు సముత్పాటితకల్పక । ఆహృతామృతకుమ్భాయ జననీదాస్య
మోచనే ॥ ౩౮౬ ॥ సురాసురేన్ద్రజయినే నాగేన్ద్రాభరణాయతే ।
యదాధారమిదంసర్వం తదాధారాయ తేనమః ॥ ౩౮౭ ॥ పఞ్చో
యస్స్వబృహత్సామరథన్తరమపిద్వయమ్ । అక్షిణీచాపి గాయత్రీ
త్రివృత్సామశిరస్స్మృతమ్ ॥ ౩౮౮ ॥ స్తోమ ఆత్మా నమస్తస్మై వామ

దేవ్యక్షసంపదే । నమః ప్రాణాదివాయూనామీశానాయ గరుత్మతే ॥ దోషానపనయాశుత్వాం గుణానావహ సర్వతః । విఘ్నాని జహి సర్వాణి ఆత్మపాతుహరుమామపి ॥ ౩౮౦ ॥ స్మృత్వైవం శ్రావయేత్తస్య బృహత్సామరథన్తరమ్ । తతో వై దేశికేన్ద్రస్తు ధ్యాయమానస్సురేశ్వరమ్ ॥ ౩౮౧ ॥ నైవేద్యం కబళీకృత్య మన్త్రయిత్వా తు మన్త్రవిత్ । పౌరుషైర్గారుడైర్మన్త్రైర్వన్ధ్యానామపి యోషితామ్ ॥ ౩౮౨ ॥ క్షిపేదఞ్జలిషు ధ్యాత్వా గరుడం చాచ్యుతం హరిమ్ । భక్షయిత్వా స్త్రియస్సర్వాః జనయేయుస్సుతాన్ బహూన్ ॥ ౩౮౩ ॥ తతస్తు గరుడాగ్రే తు తాంబూలైర్గన్ధమాల్యకైః । దైవజ్ఞం పూజయిత్వా తు లబ్ధ్వా లగ్నం శుభప్రదమ్ ॥ ౩౮౪ ॥ సుముహూర్తే సులగ్నే చ ఆశీర్వాదపురస్సరమ్ । ఘణ్టాశఙ్ఖమృదఙ్గైశ్చ సర్వవాద్యైర్మహాస్వనైః ॥ ౩౮౫ ॥ రజ్జ్వా వారోహయేద్ధీరం సుపర్ణోసీతి మన్త్రతః । రజ్జుం చ బన్ధయేత్ స్తమ్భే ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ తు ॥ ప్రాసాదాభిముఖం స్తమ్భే స్థాపయేద్గరుడధ్వజమ్ । పూర్వాహ్ణే వాఽథ మధ్యాహ్నే ధ్వజస్యారోహణం భవేత్ ॥ ౩౮౬ ॥ యాత్రామహాన్తిం చ తదను యానమారోప్య దేశికః । ధ్వజస్తమ్భసమీపం తు నీత్వా చావర్తయేద్ధ్వజమ్ ॥ ౩౮౭ ॥ ఆహ్వానార్థం సురేశానాం భక్తానాం పతగేశ్వరమ్ । నియుజ్య దేవస్తదను ప్రాప్నుయాన్మణ్డపాననమ్ ॥ ౩౮౮ ॥ ప్రార్థయేత్సన్నిధిం చాథ గరుడస్య ధ్వజోదరే । అస్మాద్దినాత్సమారభ్య యావత్తీర్థదినాన్తిమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ సన్నిధిం కురు పక్షీన్ద్ర రాజ్ఞో జనపదస్య చ । గ్రామస్య యజమానస్య వైష్ణవానాం విశేషతః ॥ ౪౦౧ ॥ తుష్టయే పుష్టయే చైవ సర్వశత్రుజయాయ చ । అపమృత్యుజయార్థాయ వైనతేయ ప్రసీద మే ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య పక్షీన్ద్రం వికిరేత్కుసుమాఞ్జలిమ్ । సన్నిధౌ దేవదేవస్య గత్వా పుష్పాఞ్జలిం క్షిపేత్ ॥ ౪౦౩ ॥ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతో వాపి

యథోక్తం నకృతంమయా । తత్సర్వం పూర్ణమేవాస్తు సుకృప్తాభ
వసర్వదా ॥ ౪౦౪ ॥ ఓమచ్యుత జగన్నాథ సుస్త్రీమూర్తె జనార్ద
న । రక్షమాం పుణ్డరీకాక్ష క్షమస్వాద్య ప్రసీదఓమ్ ॥ ౪౦౫ ॥ ఇతి
విజ్ఞాప్య దేవేశం యాత్రామూర్తిగతంవిభుమ్ । అన్యత్ర మణ్టపే నీ
త్వా విశేషార్చనపూర్వకమ్ ॥ ౪౦౬ ॥ ప్రభూతాన్నం నివేద్యాథ
సర్వం హవనపశ్చిమమ్ । కృత్వా యథాక్రమేణైవ ప్రాసాదంతు
ప్రవేశయేత్ ॥ ౪౦౭ ॥ కల్పయేద్ధ్వజపీఠోర్ధ్వే చతుస్తమ్భాన్వి
తాంప్రపామ్ । యద్వా స్తమ్భాష్టకోపేతాం షోడశస్తమ్భ సంయు
తామ్ ॥ ౪౦౮ ॥ చతుస్తోరణసంయుక్తాం దర్భమాలాపరివృతా
మ్। భూషితాంతు పతాకాద్యైర్బాహ్యే యవనికాన్వితామ్॥౪౦౯॥
దీపాన్ప్రదీపయేత్తత్ర అనిర్వాణాన్సమన్తతః। తస్యాసగాత్సమా
రభ్య పుష్పయాగదినాన్తిమమ్ ॥ ౪౧౦ ॥ త్రిసన్ధ్యమర్చనం కు
ర్యాత్సవిశేషం జపాన్వితమ్ । బలికాలే బలిందద్యాదహస్యపి ప్రతి
వాసరమ్ ॥౪౧౧॥ ఏవంధ్వజాధిరోహాన్తం దివాకృత్యముదీరితమ్ .

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
మహోత్సవ ధ్వజారోహణాన్త విధిర్నామ
దశమోఽధ్యాయః.

నారదః — నిశాముఖే ప్రవృత్తేతు దేశికో మూర్తిపైస్సహ।
స్నానాది నిత్యనియమాన్ కృత్వాచైవ యథావిధి ॥ ౧ ॥ దేవస్య
సన్నిధిం గత్వా నిత్యపూజాం సమాచరేత్ । యాత్రామూర్తిగతం
దేవం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౨ ॥ ఆస్థానమణ్టపం § నీత్వా
స్థాపయేత్ స్నానపిష్టరె । తతస్తు వక్ష్యమాణం యత్స్నపనం త్వథ
మోత్తమమ్ ॥ ౩ ॥ తేనసంస్నాపయేద్దేవం యథావిభవవిస్తరమ్।

§ త్యక్త్వా స్థాపయేత్

అలంకారాసనైర్భక్ష్యైర్భోగైర్గంధపరమపావనైః ॥ ౪ ॥ ప్రభూతఞ్చ
నైవేద్యం వినివేద్య యథాక్రమమ్ । కృత్వా జపావసానంతు భేరీ
తాడనమాచరేత్ ॥ ౫ ॥ దేవస్య దక్షిణేపార్శ్వే ఉపవిశ్యాసనే
గురుః । భేరీసంస్థాపనార్థంతు దేవేశస్యాగ్రతస్తతః ॥ ౬ ॥ చరణం
పవిత్రముచ్చార్య మహీం ప్రక్షాళ్య వారిణా । విష్ణోరరాటమన్త్రే
ణ ¶ దర్భైస్సంమార్జ్య దేశికః ॥ ౭ ॥ గన్ధద్వారేతిమన్త్రేణ గోమయే
నానులేపయేత్ । ఆపఉన్దంతు మన్త్రేణ సుధాచూర్ణైరలంకృతిః ॥
దేవస్యత్వేతి మన్త్రేణ వికిరేదక్షతాం క్షితౌ । గ్రీష్మోహేమన్తమన్త్రే
ణ ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౮ ॥ శన్నోదేవీతి మన్త్రేణ శతప
త్రం చతుర్దిశి । త్రాతారమితి మన్త్రేణ మధ్యేపద్మంచ సంలిఖేత్ ॥
ధననాగేతి మన్త్రేణ ఊర్ధ్వందర్భైః పరిస్తరేత్ । మూర్ధానమితి
మన్త్రేణ వసుర్గాద్యష్టసంతతః ॥ ౧౧ ॥ తత్రకోణచతుష్కే
తు న్యసేద్దీపచతుష్టయమ్ । వాచయేత్స్వస్తిపుణ్యాహం తతో దేశి
కసత్తమః ॥ ౧౨ ॥ తజ్జలైః ప్రోక్షయేద్భేరీమాపఉందంతు మన్త్ర
తః । అగ్నిరాయుష్యమన్త్రేణ ప్రోక్షయేత్సర్వవాద్యకాన్ ॥ ౧౩ ॥
అర్యమాయేతి తద్భేరీం విన్యసేద్ధాన్యపిష్టకే । గత్వా పార్శ్వే శఙ్ఖని
కరం వహ్నౌ కాహళసఞ్చయమ్ ॥ ౧౪ ॥ యామ్యేతు మద్దళం
తన్త్రీం వంశయుక్తాంతు యాతుదిక్ । వారుణ్యాంచ మృదఙ్గంచ
డుణ్డుకాన్ హ్రస్వమర్దళాన్ ॥ ౧౫ ॥ వాయవ్యే ఝల్లరీం న్యస్య
కాంస్యతాళసమన్వితమ్ । పటహం హ్రస్వపటహం సౌమ్యే డుణ్డుక
సంయుతమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఐశాన్యాం డుణ్డుకాం ఝల్లీం హస్తఘణ్టాం స

¶ ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్ । శన్నోదేవీతి మన్త్రేణ గోమ
యేనానులేపయేత్ ॥ ఆపఉన్దంతుమన్త్రేణ సుధాచూర్ణైరలంకృ
తిః । దేవస్యత్వేతిమన్త్రేణ ఊర్ధ్వందర్భైః పరిస్తరేత్ ॥ మూర్ధా
నమితిమన్త్రేణ వసుర్గాద్యష్టసంతతః । ఇతికోశాన్తరేదృశ్యతే.

సమన్వితామ్ । తేషాం బాహ్యే తు విప్రేన్ద్రాః దక్షిణే గణరాజకామ్ ।
న్యసేన్మఙ్గళగానార్థం తత్పార్శ్వే మన్త్రిగాయకాన్ । నర్తకాన
గ్రతస్స్థాప్య ఉత్తరే వన్దిబృన్దకాన్ ॥ ౧౮ ॥ స్వే స్వే స్థానేషు సం
స్థాప్య అన్యాన్వై వాద్యకోవిదాన్ । ఏవం క్రమేణ సంస్థాప్య స
మ్భవానుగుణం ద్విజాః ॥ ౧౯ ॥ గరుడస్థానమాసాద్య అర్ఘ్యాద్యై
ర్హోపిరస్తిమైః । ఆరాధ్య గరుడం పూర్వం భేరీపార్శ్వం సమాశ్ర
యేత్ ॥ ౨౦ ॥ వాససా వేష్టయేద్భేరీం యథా విత్తానుసారతః ।
శబ్దప్రగ్రహమాకాశం భేర్యాం సంస్మృత్య పూజయేత్ ॥ ౨౧ ॥
భేరీమధ్యే తతో విష్ణుం పూజయేద్విష్ణుమన్త్రతః । బ్రహ్మాణం ద
క్షిణే భేర్యోః రుద్రముభయోర్భేర్యావామకే ॥ ౨౨ ॥ కోణం తద్దక్షిణే
స్థాప్య వాయుం తత్ర సుపూజయేత్ । శఙ్ఖేషు విష్ణుముభయోర్భేర్యోః కా
హళేషు సరస్వతీమ్ ॥ ౨౩ ॥ మద్దళేష్విష్ణుముభయోర్భేర్యోః తన్త్రీం
గన్ధర్వం సమర్చయేత్ । మృదఙ్గే రుద్రముభయోర్భేర్యోః షణ్ముఖం డుణ్డుకేషు
చ ॥ ౨౪ ॥ హ్రస్వమర్దళవాద్యేషు మేదినీం చ సమర్చయేత్ ।
ఝల్లర్యాం విష్ణుముభయోర్భేర్యోః బ్రహ్మాణం కాంస్యతాళకే ॥ ౨౫ ॥ ప
టహేషు శ్రియం దేవీం ఘణ్టాయాం తు సరస్వతీమ్ । అన్యేషు సర్వ
వాద్యేషు విష్ణుమేవ సమర్చయేత్ ॥ ౨౬ ॥ భేర్యాది సర్వవా
ద్యాని యజేదేవం గురుస్స్వయమ్ । తతస్తే వారవనితాః పుష్పా
ఞ్జలిసమన్వితాః ॥ ౨౭ ॥ భేర్యాగ్రే తాని పుష్పాణి వికిరేయుర్ముదా
న్వితాః । తతః పారశవం స్నాతం దర్భపాణిమలంకృతమ్ ॥ ౨౮ ॥
ఉపవీతాదిసంయుక్తం పఞ్చసంస్కారశాలినమ్ । భగవద్భక్తిసం
యుక్తమగ్రతః స్థాప్య పీఠయేత్ ॥ ౨౯ ॥ అస్త్రేణ ప్రోక్షయేత్ప
శ్చాదర్ఘ్యతోయేన తత్పరమ్ । ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే భేరీమే
వం ప్రపూజితామ్ ॥ ౩౦ ॥ కోణేన తాడయేన్మన్త్రీ త్రిత్రయం ధార్య
ధుర్యః గురుస్స్వయమ్ । తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ ప్రథమం తాడనం

భవేత్ ॥ ౩౧ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమన్త్రేణ ద్వితీయం తాడనం భవేత్।
కద్రుద్రాయేతి మన్త్రేణ తృతీయం తాడనం భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ త్రి
స్థానాదిషు దేవానాం త్రిధా వై తేన తాడయేత్ । తతః పారాశవ
స్త్రాం తు వహన్ భేరీమలంకృతామ్ ॥ ౩౩ ॥ ప్రథమం వామహస్తేన
త్రిధా సంతాడనం చరేత్ । దక్షిణేన తతస్సమ్యక్తథా సంతాడయే
త్త్రిధా ॥ ౩౪ ॥ ప్రథమం శఙ్ఖనాదం తు ద్వితీయం కాహళస్వనమ్।
తృతీయం తాడనం ప్రోక్తం క్రమేణైవం హి కారయేత్ ॥ ౩౫ ॥ దేవ
తాహ్వానవేళాయాం సర్వవాద్యాని ఘోషయేత్ । దేవతావాహి
నీం గాథాం సంస్కృతాం ప్రాకృతాం తు వా ॥ ౩౬ ॥ ద్రావిడీం
వా యథేచ్ఛాతస్తదా సంశ్రావయేద్విభుమ్ । తత్కాలే దేవతానృ
త్తం తత్తద్గీతాది సంయుతమ్ ॥ ౩౭ ॥ దర్శయేద్దేవదేవస్య దేవతా
నాం సుతృప్తయే । తతస్తూత్సవబిమ్బం దేవీభ్యాం సహ దేశి
కః ॥ ౩౮ ॥ యానమారోప్య సుదృఢమలంకృత్య విశేషతః । బ
లిబిమ్బపురస్కం తు యాత్రామూర్తిమనన్తరమ్ ॥ ౩౯ ॥ భ్రామ
యేత్క్రమయోగేన వాద్యఘోషపురస్సరమ్। సర్వైస్సపరిజనైస్సా
ర్థం బలిదానపురస్సరమ్ । పాయసం ద్రోణమానం తు సమాదా
యాథ పాత్రకైః ॥ ౪౦ ॥ తథార్ఘ్యగన్ధమాల్యాని ధూపం తాం
బూలమేవ చ । ప్రాసాదద్వారమారభ్య బహిర్ద్వారావసాన
కమ్ ॥ ౪౧ ॥ అన్యేష్వపి సర్వాసు వీథ్యావరణపఙ్క్తిషు ।
బలిం ప్రదాయ విధినా గీతనృత్తాది సంయుతమ్ ॥ ౪౨ ॥ తతః ప్రవే
శ్య గ్రామం తు పూర్వస్యాం దిశి సంస్థితః । దేవతావాహనం కు
ర్యాత్ప్రాఙ్ముఖో దేశికస్స్వయమ్ ॥ ౪౩ ॥ తత్పుత్రస్తస్య శిష్యో
వా స్వరేణోచ్చతరేణ తు । ఆగచ్ఛతామరగణాః ప్రాగాశాం యే
ధిశేరతే ॥ ౪౪ ॥ విరూపాక్ష సురూపాక్ష సపర్యాముద్యతామి
మామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్త్వష్టాః కుముదాద్యా మహాయినః ॥

మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః । అనేన మ
న్త్రేణావాహ్య కుముదం సగణంతతః ॥ ౪౬ ॥ అర్ఘ్యాద్యలేపన మా
ల్యాని ధూపంతోయం యథాక్రమమ్ । పాయసాన్నం పునస్తోయం
తాంబూలంచ ప్రదాపయేత్ ॥ ౪౭ ॥ పశ్చాత్సన్తోషయేద్రమ్యైర్నృ
హద్భిశ్శ్లక్ష్ణైర్జైరవైః । తదీయ తాళసజ్జీత నృత్తైశ్చాపి తతఃపరమ్ ॥
ఆగచ్ఛతాసురగణా యేగ్న్యాశామధిశేరతే । భీమాభీమముఖారౌ
ద్రాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౪౯ ॥ గృహీత్వాపాంతు న
స్తృప్తాః కుముదానుయాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు
ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౦ ॥ అనేనకుముదాఖ్యంతు సమావా
హ్య గణాధిపమ్ । ప్రాగ్వత్సం తోషయిత్వాతు తతస్సంప్రాప్య
యామ్యాదిక్ ॥ ౫౧ ॥ ఆగచ్ఛతాం పితృగణా యామ్యాశాం యే
ధిశేరతే । దారుణాదారుణాచారాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥
గృహీత్వాపాంతు నస్తృప్తాః పుణ్డరీకానుయాయినః । మహాంత్వి
మముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౩ ॥ అనేన పుణ్డ
రీకాఖ్యం సమావాహ్య గణేశ్వరమ్ । క్రమేణ పూజయిత్వాతు గ
త్వావై యాతుధానదిక్ ॥ ౫౪ ॥ ఆగచ్ఛతాం యాతుగణాః యా
త్వాశాం యేధిశేరతే । క్రవ్యాశినః క్రూరధియస్సపర్యాముద్యతా
మిమామ్ ॥ ౫౫ ॥ గృహీత్వాపాన్తు నస్తృప్తాః వామనస్యాను
యాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తు
వః ॥ ౫౬ ॥ ఇత్యావాహ్య గణేశంతు వామనంపూజయేత్క్రమా
త్ । వారుణాశాం తతోగత్వా శఙ్కుకర్ణం గణేశ్వరమ్ ॥ ౫౭ ॥
ఆగచ్ఛతాహి ప్రథమాః ప్రతీచీం యేధిశేరతే । మహావిషా దన్దశూ
కాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౫౮ ॥ గృహీత్వాపాంతు నస్తృ
ప్తాశ్శఙ్కుకర్ణానుయాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతా
స్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౯ ॥ ఇత్యావాహ్య యజేత్ప్రాగ్వత్స

శ్వేతస్యం ప్రాప్య వాయుదిక్ । ఆయాన్తు గన్ధర్వగణాః వాయవ్యా
శాం యేధి శేరతే ॥ ౬౦ ॥ గన్ధర్వనాభీమవేగాస్సపర్యాముద్యతా
మిమామ్ । గృహీత్వా పాంతు నస్తృప్తాస్సర్వనేత్రానుయాయినః ॥
మహాంతిత్వామముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తువః । అనేనా
వాహ్య సగణం సర్వనేత్రం తు తోషయేత్ ॥ ౬౨ ॥ తతస్సోమదిశం
గత్వా సుముఖం తు గణాధిపమ్ । ఆగచ్ఛతాం యక్షగణా ఉదీచీం
యేధి శేరతే ॥ ౬౩ ॥ విరూపా దణ్డహస్తాశ్చ సపర్యాముద్యతా
మిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాస్సుముఖస్యానుయాయి
నః ॥ ౬౪ ॥ మహాంతిత్వామముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తు
వః । ఇతిమన్త్రేణ చావాహ్య తోషయేత్పూర్వవర్త్మనా ॥ ౬౫ ॥
తతస్త్వీశదిశం గత్వా గణేశం సుప్రతిష్ఠితమ్ । ఆయాంతు పిశాచగ
ణా ఈశానాం యేధి శేరతే ॥ ౬౬ ॥ సశూలాయుధహస్తాశ్చ స
పర్యాముద్యతామిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాస్సుప్రతిష్ఠా
నుయాయినః ॥ ౬౭ ॥ మహాంతిత్వామముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో
నమోస్తువః । మన్త్రేణావాహ్య సంపూజ్య గత్వా వై గ్రామమధ్య
తః ॥ ౬౮ ॥ తత్ర చావాహయేదూర్ధ్వే పృశ్నిగర్భం గణేశ్వరమ్ ।
ఆగచ్ఛతాం సిద్ధగణాః గగనం యేధి శేరతే ॥ ౬౯ ॥ శుచిమన్తయశ్శు
చయస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాః
పృశ్నిగర్భానుయాయినః ॥ ౭౦ ॥ మహాంతిత్వామముపాయాన్తు ప్రీ
తాస్తేభ్యోనమోస్తువః । ఆవాహ్య తోషయిత్వా తు అధస్తాన్మానవం
తతః ॥ ౭౧ ॥ ఆగచ్ఛతాధరగణాః పృథివీంయేధి శేరతే । బహు
రూపా బహుజ్ఞానాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౭౨ ॥ గృహీ
త్వా పాన్తు నస్తృప్తాః మానవస్యానుయాయినః । మహాన్తిత్వామము
పాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౭౩ ॥ ఆవాహ్య తోష
యిత్వా త్రిర్వారం త్రిర్ఘాతం కృత్వావసానకమ్ । తృప్తయే సర్వభూతానా

నాం బలిశేషం తతః క్షిపేత్ ॥ ౭౪ ॥ బలిదానే తు పూర్వాది వైన
స్వతదిగన్తికమ్ । ఆచార్యః ప్రాఙ్ముఖః స్థిత్వా కుర్యాదావాహనాది
కమ్ ॥ ౭౫ ॥ యత్ర ద్వాది త్రితయే కుర్యాత్పూర్వోదితముదఙ్ముఖః ।
సోమేశదిగ్ద్వయే గాత్రిసుమధ్యేఽపి ప్రాఙ్ముఖో భవేత్ ॥ ౭౬ ॥ సమ
తాళస్తథా బద్ధతాళో వై శృఙ్గిణీ తథా । మల్లతాళో మణ్డళశ్చ జయ
తాళశ్చ భద్రకః ॥ ౭౭ ॥ ఢక్కరీసంజ్ఞితస్తాళో బ్రహ్మతాళస్తథైవ
చ । అనన్తతాళ ఇత్యేతే దశ తాళాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౭౮ ॥ కుముదాదిగ
ణేశానాం దశానాం క్రమశో ద్విజాః । షడ్జర్షభౌ చ గాన్ధారో మధ్య
మః పఞ్చమస్తథా ॥ ౭౯ ॥ ధైవతశ్చ నిషాదో ధైవతో మధ్యమస్త
థా । పఞ్చమశ్చ క్రమేణైవ కథితాస్స్యుర్గణేశస్వరాః ॥ ౮౦ ॥ గా
న్ధారరాగః కౌలాఖ్యః కౌశికో నటభాషికః । శ్రీగరామదశ్చ తత్తేర
శీవక్షరాగస్తథైవ చ ॥ ౮౧ ॥ చాళాపాణ్యభిధో రాగో మేఘరాగ
శ్చ పఞ్చమః । ఇత్యేతే కుముదాదీనాం దశ రాగాః ప్రకీర్తితాః ॥
పిలాసం సర్వతోభద్రం ఖేటకం చక్రమణ్డలమ్ । కాన్తారకుట్టిమం పృ
ష్ఠకుట్టిమం కటిబన్ధనమ్ ॥ ౮౨ ॥ వామజానూర్ధ్వనృత్తం తు ఆదిమాం
చద్వయం పునః । ఏతే నృత్తవిశేషాశ్చ కుముదాదేః క్రమాత్ స్మృ
తాః ॥ ౮౩ ॥ ఏతేహ్యవృతిదేవానాం క్రమాత్తాళాదయః స్మృతాః ।
అన్యేషాం సర్వదేవానాం తాళో భద్రః ప్రశస్యతే ॥ ౮౪ ॥ భవే
ద్గరుడతాళస్తు పక్షీశస్య తు మధ్యమః । స్వరో రాగస్తు గాధసాన్యన్నృ
త్తం వై విష్ణుకాన్తకమ్ ॥ ౮౫ ॥ విఘ్నారేర్జయతాళం స్యాన్నృత్తం
స్వస్తికముచ్యతే । ఋషభస్తు స్వరః ప్రోక్తో వరాటీ రాగ ఏవ చ ॥ ౮౬ ॥
భేరీతాడనపూర్వం తు దేవతావాహనం చరేత్ । ఘోషయేద్గరుడం
తాళమన్తరా భేతు వైదికః ॥ ౮౭ ॥ తత్కాలే దేశికేన్ద్రో వా స్వ
యం సంస్కృతగాథయా । అన్యే చతుర్ముఖముఖా ఆహూతవ్యా మ
రుద్గణాః ॥ ౮౮ ॥ దేవస్యోత్సవసేవార్థం తథాన్యే భగవద్గణాః ।

తథాన్యేభగవద్భక్తాజనాస్తత్పాదసేవినః ॥ ౯౦ ॥ యద్వా గురో
రనుమతైర్భగవద్భక్తిబృంహితైః । ఆహ్వాతవ్యా¶స్తుతైర్విప్రైర్దిస్య
యాగాయథాద్విజాః ॥ ౯౧ ॥ ఏవం గ్రామం పరిభ్రామ్య ప్రా
సాదం సంప్రవిశ్య తు । గరుడస్థానమాసాద్య తోషయిత్వా ఖగధ్వ
జమ్ ॥ ౯౨ ॥ తార్క్ష్యాదికే స్తతస్త్వేనం విష్వక్సేనంతు తోషయేత్ ।
తతస్తుచోత్సవంబిమ్బం యాగశాలాం ప్రవేశయేత్ ॥ ౯౩ ॥ వక్ష్య
మాణప్రకారేణ సర్వలక్షణసంయుతామ్ । ప్రథమావరణేవాపి ద్వితీ
యావరణేపి వా ॥ ౯౪ ॥ తృతీయావరణాదౌ వా యథాభిమతదిగ్గ
తామ్ । తథా ప్రాగాననాంయద్వా యథాభిమతదిఙ్ముఖామ్ ॥ ౯౫ ॥
ఏకద్వారాం చతుర్ద్వారాం యద్వాద్వారద్వయాన్వితామ్ । భిత్తి
యుక్తామయుక్తాం వా కోణభిత్తిసమన్వితామ్ ॥ ౯౬ ॥ క్షిప్రకర్మప్ర
సిద్ధ్యర్థం కేవలం వా ప్రపాకృతమ్ । ధూమనిర్గమనోపేతాం మధ్యే
వేదిసమన్వితామ్ ॥ ౯౭ ॥ తమూర్ధ్వే హోమకుణ్డంతు సచతుర్మేఖలం
భవేత్ । మేఖలాత్రయయుక్తం వా ద్విమేఖలమథాపి వా ॥ ౯౮ ॥
తథైకమేఖలంవాపి చతురశ్రంసలక్షణమ్ । తత్పూర్వే మణ్డలోపే
తాం వహ్నిదీపఘటాన్వితామ్ ॥ ౯౯ ॥ పశ్చిమే * దీపసంయుక్తా
ముత్తరే చాంబుపాత్రైర్యుతామ్ । ఈశాన్యేకుమ్భసంయుక్తాం సర్వోప
కరణైర్యుతామ్ ॥ ౧౦౦ ॥ అలంకృతాం వితానాద్యైస్తోరణధ్వజ
శోభితామ్ । ఏవంవిధాం యాగశాలాం ప్రవిశ్యగురుసత్తమః ॥ ౧౦౧ ॥
ప్రాగ్దిక్ప్రత్యఙ్ముఖాయోజ్య ఋఙ్మయాస్యాసనేషు చ । దక్షిణేచ
ఉదగ్వక్త్రాన్యజుర్వేదాంశ్చ యోజయేత్ ॥ ౧౦౨ ॥ ప్రాఙ్ముఖా
న్పశ్చిమే భాగే § సామగాన్వినివేశయేత్ । సహచైకాయనైర్వి
ప్రైర్మూర్తిసంజ్ఞోపలక్షితైః ॥ ౧౦౩ ॥ దిశ్యుత్తరస్యాంచ తతో
నిత్యకర్మపరాయణాన్ । నివేశ్యాథర్వవేదజ్ఞాన్ సర్వాన్ ద్విద్విక

¶ స్తతో * బింబసంయుక్తా § సామజ్ఞాన్వినివేశ్య చ

నక్షత్రయా ॥ ౧౦౪ ॥ ప్రవర్తితే వేదఘోషే వాద్యఘోషైశ్చ
భూషితః । ప్రవిశ్య కలశస్థానం సమీపే తువరాసనే ॥ ౧౦౫ ॥
ప్రాఙ్ముఖస్సంస్మరన్మన్త్రం పూర్వవద్వ్యాప్తిభావితే । ఉపవిశ్య
యథాన్యాయమన్తర్యాగాన్తమాచరేత్ ॥ ౧౦౬ ॥ కరాదిశుద్ధి
పూర్వంతు పశ్చాదర్ఘ్యాదికల్పనమ్ । ప్రాగ్వత్కృత్వా తతోఽభ్య
ర్చ్య మన్త్రసఙ్ఘంతు దేహగమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ పుణ్యాహం వాచయి
త్వాతు ప్రోక్షయేత్సర్వసాధనమ్ । ద్వేద్వేతుపూర్వం కలశౌ సౌ
వర్ణౌ రాజతౌతువా ॥ ౧౦౮ ॥ తామ్రజౌ మృణ్మయౌ వాథ సాపిధా
నౌ సపల్లవౌ । ఫలరత్నాదికైర్యుక్తౌ సూత్రేణ పరివేష్టితౌ ॥౧౦౯॥
శాలిపీఠోపరిస్థాప్య ప్రతిద్వారంతు పార్శ్వయోః । ద్వారయాగం
తతఃకుర్యాత్పూర్వాద్యమ్యుత్తరపశ్చిమమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ అర్ఘ్యలేపన
మాల్యైశ్చ ధూపైర్గుగ్గుళమిశ్రితైః । అథాదాయ దృఢం శుభ్రమేక
రూపంచ నిర్వ్రణమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ కుమ్భంచ మృణ్మయంరమ్యం
సౌవర్ణంవాథరాజతమ్ । రత్నహాటకసృగ్గన్ధఫలసర్వౌషధీయుతమ్॥
శుభపాదపశాఖాఢ్యంపట్టస్రగ్గన్ధభూషితమ్ । గాళితోదకసంపూ
ర్ణం వారిధారాన్వితంనవమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ చన్దనాద్యనులిప్తంచ పరి
తశ్చాక్షతార్చితమ్ । వేష్టితం పరితస్సూత్రైస్త్రిఃకిరోప్యపరి తంన్య
సేత్ ॥ ౧౧౪ ॥ తద్దేవతాశరీరంతు పశ్యేదమలవర్చసమ్ । సా
స్త్రేణ చక్రమన్త్రేణ మన్త్రయేదభవర్ధనీమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ పూర్వో
క్తద్రవ్యసంయుక్తాం పరితస్సూత్రవేష్టితామ్ । ఆవాహ్య మన్త్ర
నాథస్య దక్షిణేకలశోత్తరే ॥ ౧౧౬ ॥ విన్యస్య పరితస్తత్ర స్థాప
యేత్కలశాష్టకమ్ । సపల్లవం సాపిధానం సూత్రేణ పరివేష్టితం ॥
కుమ్భమధ్యే పీఠోఽ [౬] పశ్చాదాసనంపరికల్ప్యచ । తన్మధ్యేపుణ్డరీ
కాక్షం సమావాహ్య విధానతః ॥ ౧౧౭ ॥ సన్నిధిం సన్నిరోధాది

౬. ప్రాగ్వదాసనం

భోగయాగావసానకమ్ । పూర్వవత్సకలంకృత్వా తస్య దక్షిణదిగ్గ
తమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ అస్త్రవిగ్రహరూపంచ ధ్యాత్వాభ్యర్చ్య యథావిధి ।
ధ్వంసయన్తంచ విఘ్నానాం జాలం కృత్వావసానకమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ అష్టా
సు తత్రకుమ్భేషు పరితస్థాపి తేషుచ । వాసుదేవాదయః పూజ్యాః
ప్రభవాప్యయయోగతః ॥ ౧౨౧ ॥ ఇదమభ్యర్థయేద్దేవం పాత్రం
బద్ధాఞ్జలిస్థితః । యాగాలయంహి విశ్వేశ గృహాణ రచితం మయా ॥
ఆసమాప్తిం భజ విభో క్రియాణాంచ సన్నిధిమ్ । తతోఽస్త్రోదక
ధారాంచాప్యవిచ్ఛిన్నాం భిత్తికాం నయేత్ ॥ ౧౨౩ ॥ ప్రదక్షిణే
న ప్రాగ్వాస్తత్పాదాం తంచ తత్స్మరేత్ । అథవేశానది
గ్భాగాత్తత్పాదాన్తం ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౨౪ ॥ పృష్ఠతః కలశం
భిత్తిన్యాస్తుల్యకాలంతు వాపృథక్ । కలశం వర్ధనీయుక్తం విన్యస్య
వికిరోద్భవగమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ అర్ఘ్యాసనం తయోః కృత్వా పుష్పాద్యైస్స
పూజయేత్పునః । అస్త్రేణ వస్త్రయుగ్మంతు ఆహతంచాభిమన్త్రిత
మ్ ॥ ౧౨౬ ॥ యాగాధివాసితంకృత్వా తావుభౌ పరివేష్ట్యచ ।
అథవా భద్రపీఠంతు విన్యసేద్వికిరోద్భవగమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ సాస్త్రం
హిమన్త్రికలశం తత్రాధారగతం న్యసేత్ । చతుస్త్రిద్వ్యేకభాగై
స్తు శాలిభిర్విష్టరేకృతే ॥ ౧౨౮ ॥ తావత్స్థానాం స్తదర్ధాం వా తథా
ర్ధ్వే తణ్డులాన్న్యసేత్ । తత్పాదాంస్తత్సమాన్వాపి తదూర్ధ్వే వి
న్యసేత్తిలాన్ ॥ ౧౨౯ ॥ తదూర్ధ్వే చాహతంవస్త్రయుగ్మమాస్తీ
ర్య వై శుభమ్ । కలశం వర్ధనీయుక్తం తదూర్ధ్వే వాపి విన్యసేత్ ॥
పాత్రీకృత్యాస్త్రంతు దేవేశమాసనాదిక్రమాద్యజేత్ । వ్యాపా
రమాచరేద్దివ్యం మన్త్రకేచ స్మరన్విభుమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ నానిశం యు
జ్యతే యస్మాత్తస్మాదేషా ప్రతిక్రియా । విభావ్య మన్త్రిణా కార్యా
అస్త్రం రక్షార్థమేవహి ॥ ౧౩౨ ॥ తతో మణ్డలవేదింతు సమాపా

§. చ్ఛిన్నాం భక్తిగాం నయేత్

ద్యచ దేశికః । ఉపలిప్యాథభూభాగం సామ్య్యషా గోమయేనతు ॥
తత్రమణ్డలమాలేఖ్యం సూత్రయిత్వా యథావిధి । తద్విధానం విశే
షేణ శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౩౪ ॥ సంసాధ్యయష్టియోగేన
సూత్రాత్పూర్వాపరేపురా । తద్దిగ్ద్వయాన్తరే దద్యాత్ప్రాక్స్వ
సూత్రచతుష్టకమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ సమాంశేన ద్విధాకృత్వా స్ఫుటంమ
ధ్యత్తదన్త్యచ । సాధితేనార్ధమానేన ప్రాక్ప్రత్యక్స్థేన తన్తు
నా ॥ ౧౩౬ ॥ దక్షిణోత్తరభాగాభ్యాం సముత్పాద్యచతుష్పథౌ ।
సూత్రం పూర్వాపరసమం కృత్వా తమపరిక్షిపేత్ ॥ ౧౩౭ ॥ పు
నరర్ధసమందిక్షు దత్వా కోణచతుష్టయమ్ । చతుష్పథచతుష్కేణ
నయేచ్ఛ్రక్తిం ప్రసార్యవై ॥ ౧౩౮ ॥ సమంసూత్రచతుష్కంచ చ
తురశ్రస్య సిద్ధయే । తద్భుజాస్తదశభిశ్చతుర్దిక్షుపదైస్సమైః ॥
క్షిపేత్సూత్రగణంతత్ర ఘుటీకారేణ రఞ్జితమ్ । మధ్యేపద్మావనీం కు
ర్యాద్భాగపఙ్క్తిత్రయేక్రమాత్ ॥ ౧౪౦ ॥ తద్బహిఃపదపఙ్క్త్యా
తు పీఠమష్టదగన్వితమ్ । తస్యభాగ§ చతుష్కాఢ్యం దిక్చతుష్కం
ప్రకల్ప్యచ ॥ ౧౪౧ ॥ విదిక్చతుష్కం శ్రీపదం పఙ్క్త్యాపీఠప్రదక్షి
ణమ్ । ప్రదక్షిణక్షితె గ్రాహ్యాచ్చతుష్కం దిక్చతుష్టయాత్ ॥ ౧౪౨ ॥
చతుర్ణాంతు చతుర్ణాంతు బాహ్యనాభ్యద్ద్వయంద్వయమ్ । శో
భయిత్వాతు తద్బాహ్యేచ్చతుష్కం ద్వారసిద్ధయే ॥ ౧౪౩ ॥ చతుష్టయ
క్రమేణైవ భూయోదిక్షుపదంపదమ్ । సబాహ్యేభ్యన్తరగతం శోధ
నీయం ప్రయత్నతః ॥ ౧౪౪ ॥ పునస్సర్వపదాభ్యాంతు షట్కం ష
ట్కంతుచాన్తరాత్ । సంమార్జ్యపూర్ణశోభార్థం తత్ర రక్తోత్పలా
ష్టకమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ యథాదిక్షుస్థితంకుర్యాత్పూజనాయ దివాకరా
మ్ । బాహ్యస్థపదపఙ్క్త్యాత్తు త్రీణిత్రీణితు లోపయేత్ ॥ ౧౪౬ ॥ త్ర
యాణామన్తరస్థంయత్పదమేకాత్మతాం నయేత్ । ఉపశోభంతుతం

§ చతుష్కాఢ్యం

విద్ధి కుర్యాన్నీలాబ్జభూషితమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ పఞ్చకం పఞ్చకం కో
ణాద్విఖానీత్వాలయం పురా । శేషైఃకోణం తు నిర్వర్త్య పాన్తరం
చ తతో బహిః ॥ ౧౪౮ ॥ దద్యాత్సూత్రత్రయం చైవ మధ్యే ఏకకమలం
లిఖేత్ । స చక్రమష్టపత్రం తు తస్య లక్షణముచ్యతే ॥ ౧౪౯ ॥ షట్త్రిం
శతోఽఙ్గమధ్యే తు శఙ్కుం సంస్థాపయేత్నతః । సూత్రభ్రమైస్తు
సుసమం కుర్యాన్మణ్డలపఞ్చకమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తేషాం ద్వయం మణ్డలం
మధ్యే భవేద్వై కర్ణికాస్పదమ్ । ద్వితీయం మణ్డలం త్రేధా భజ్యా
సూత్రభ్రమైః పునః ॥ ౧౫౧ ॥ తేషాం ద్వయం కేసరస్థానం ద్వితీ
యం దళమణ్డలమ్ । తృతీయం తత్పునస్త్రిధా భక్తం నాభిత్రయం
చరేత్ ॥ ౧౫౨ ॥ నాభేర్బహిర్మణ్డలయోర్ద్వాదశారాణి కల్ప
యేత్ । తద్బహిర్మణ్డలం త్వేకం నేమిస్థానం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౫౩ ॥
కృత్వైవం వర్ణకైః పూతైః పూరణీయం మహోజ్జ్వలైః । ఉచ్చాగ్ర
పత్రాం పీతాం సబీజాం సిద్ధకర్ణికామ్ ॥ ౧౫౪ ॥ రేఖాన్వితాని పత్రా
ణి సర్వాణి సుసితాని చ । కేసరత్రితయం కుర్యాత్పీతైః పత్రైరుణ
ప్రభమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ దళాన్తరాణి మసితం శ్వేతం పీతం చ పాటలమ్ ।
నాభిత్రయం క్రమేణ స్యాద్రక్తసిన్దూరాణి తు ॥ ౧౫౬ ॥ నేమి
స్తు ప్రాగ్భాగస్యాత్కృష్ణవర్ణస్తతో న్తిమః । సితాని పీఠకోణాని
రక్తం తద్దిక్చతుష్టయమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ రాజోపలప్రభా వీథిః పత్రమా
లాద్యలంకృతా । పశ్చిమాంశం వినా సర్వద్వారాణ్యమ్బుజప
త్రవత్ ॥ ౧౫౮ ॥ కృష్ణాని సర్వశోభాని ద్వారోద్దేశస్థితాని చ ।
తదర్ధాకృతితుల్యాని ఉపశోభాని గర్భవత్ ॥ ౧౫౯ ॥ కోణాని కే
సరాభాని సితశఙ్ఖాన్వితాని చ । శోణహేమాది వర్ణం చ క్రమాద్రే
ఖాగణం బహిః ॥ ౧౬౦ ॥ కృత్వైవమనుసన్ధాయ సర్వాత్మత్వేన
దేహవత్ । రజాంసి విద్ధి భూతాని సితపీతాదికాని చ ॥ ౧౬౧ ॥
తన్మాత్రాణ్యుపశోభాని శోభాని కరణాని చ । ఏవం సర్వాణి కోణా

ని సద్వారాణీన్ద్రియాణిచ ॥ ౧౬౨ ॥ బహిరావరణంయద్వైస
త్వాద్యం త్రితయంహియత్ । మనస్సవితతావీథీ గర్భః పీఠము
దాహృతమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ధీఃపద్మం తదధిష్ఠాతా బీజాత్మా చిన్మయఃపు
మాన్ । అమూర్తమీశ్వరశ్చాత్ర తిష్ఠత్యానన్దలక్షణః ॥ ౧౬౪ ॥ య
స్య సన్దర్శనాదేవ శశ్వద్ధ్యాపః ప్రసీదతి । సనష్టానామసష్టానాం వ
పుష్పాతె కృతేసతి ॥ ౧౬౫ ॥ ప్రాయశో ముక్తిభాజాంచ ఇహ
జన్మైకశేషిణామ్ । దేవఆస్తేఽజ్ఞానాంహిత్వా బహిరన్తశ్చకర్మణా
మ్ । ౧౬౬ ॥ అన్యథాదృష్టమాత్రేద్వై కథమాహ్లాదమేష్యతే । అ
న్తస్సంవేదనసమమస్తిత్వప్రకాశకమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ యద్యప్యేతల్లక్ష
ణంతత్త్వం తత్తత్సర్వత్రసంస్థితమ్ । వస్తుత్వేన గృహేత్వైవ సంమణ్డ
లంపూర్వనిర్మితమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ నానాబ్జనాభభువనం సర్వదుఃఖ
క్షయంకరమ్ । తతస్తస్మిన్ మహాభోగః ప్రాగ్వదాసనం పరికల్ప్యచ ॥
తన్మధ్యే దేవదేవేశం సమావాహ్య యథావిధి । సన్నిధిం సన్నిరో
ధాదిభోగయాగావసానకమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ సర్వంచ పూర్వవత్కృ
త్వా ఆసనాద్యైఃపురోదితైః । పూజయేజ్జపయజ్ఞాన్తం దేవేశం మ
ణ్డలెగురుః ॥ ౧౭౧ ॥ మణ్డలె కుమ్భయాగెచ ప్రోక్షణం స్నాన
మాచరేత్ । తతస్తుమూర్తిపైస్సార్ధం గత్వావై బిమ్బసన్నిధిమ్ ॥
తత్రసంపూజయెద్దేవం మహతావిభవేనతు । తతఃకుణ్డసమీపంతు గ
త్వా దేశికసత్తమః ॥ ౧౭౩ ॥ కుణ్డంతత్రానలంచాపి సంస్కృత్యవి
ధివత్తతః । అగ్నౌ సన్తర్పణంకుర్యాద్యథోక్తవిధినావిభోః ॥ ౧౭౪ ॥
సమిద్భిశ్చైవ నిత్యాభిః కామ్యైశ్చైవ యథాక్రమమ్ । పూర్ణాహు
త్యాదికంసర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ ॥ ౧౭౫ ॥ నోత్సృజెత్పు
రిధీన్ దర్భాన్ దేవాన్నోద్వాసయేత్తతః । ప్రత్యహం ధారయేద
గ్నిం యావత్తీర్థదినాన్తిమమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ అహోరాత్రం ప్రతిదినం
జుహుయాదుక్తవర్త్మనా । తతో బిమ్బాన్తికం గత్వా కృత్వా

ఘోమని వేదనమ్ ॥ ౧౭౮ ॥ సర్వంతు సంప్రహావాన్తం క్రమాత్కృ
త్వా తతఃపరమ్ । విభవే సతి చైకుర్యాద్ద్యాయస్సంపూజనం విభోః ॥
తతో ద్వారబలిం దద్యాచ్చతుర్దిక్షు యథావిధి । తతశ్చ యాగగేహా
న్తు దేవమన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౧౭౯ ॥ తత్ర సంపూజ్య దేవేశం
రాత్రిశేషం సమాపయేత్ । అఙ్కురారోపణదినాత్పూర్వం యాగది
నాన్తిమమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ వ్రతం కుర్యాద్దేశికేన్ద్రో దినద్వాదశకే క్ర
మాత్ । స్నానార్చనాదికం కృత్వా పీత్వా తచ్చరణోదకమ్ ॥ ౧౮౧ ॥
కుశోదకసమాయుక్తం జపేదష్టాక్షరం మనుమ్ । నైవేద్యప్రాశనం
పూర్వం కుర్యాన్నక్తాశనాద్ద్విజాః ॥ ౧౮౨ ॥ జపేద్ద్వాదశనా
మాని క్రమాద్ధ్యాయంశ్చ హ్యనుస్మరన్ । ద్వితీయే దివసే ప్రాప్తే దేశికో
మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౮౩ ॥ స్నానాది నిత్యనియమాన్ నిర్వర్త్య స
మాహితః । నిత్యార్చనం విభోః కృత్వా విశేషేణ యజేత్తతః ॥
ప్రవిశ్య యాగసదనం పూర్వోక్తవిధినా గురుః । కృత్వా ద్వారా
ర్చనాన్తం తు గత్వా కుమ్భస్య సన్నిధిమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ కుమ్భే చ
మణ్డలే చైవ యజేద్దేవం యథావిధి । కుమ్భే చ మణ్డలే చైవ పూర్వ
యాగార్చనం కృతమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ అన్యైర్యద్యపి తత్రైవ పూజ
నం తు సమాచరేత్ । న పర్యుషితదోషోఽస్తి తయోర్యస్మాన్మునీశ్వరాః ॥
స్థలే భస్మని హి పూర్వే పూజనం నిష్ఫలం భవేత్ । యోజయిత్వా తు
కుమ్భస్థం వర్తయేన్మణ్డలం తతః ॥ ౧౮౮ ॥ సితాద్యైః పావనైరగ్రే
స్తోత్రైః కుమ్భే సమర్చయేత్ । యథావద్దేవదేవేశం పూజయేన్మణ్డలే
తతః ॥ ౧౮౯ ॥ ఏవం కుమ్భేఽపి దోషాణాం సమ్భవే మునిపుఙ్గవాః ।
తత్రస్థితం దేవదేవం మణ్డలే యోజయేద్గురుః ॥ ౧౯౦ ॥ కుమ్భం సం
శోధ్య భూయోఽపి సమ్పూజ్య విమలోదకైః । పూర్వవత్సమలంకృ
త్య తత్ర సమ్పూజయేద్విభుమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ అథ దేవగృహం గత్వా
పుణ్డరీకాక్షమచ్యుతమ్ । అష్టాఙ్గేన నమస్కృత్య పూజయేత్పురుషో

త్రకమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ అర్ఘ్యాలభనమాల్యైశ్చ ధూపైరర్ఘాది సంయు
తమ్ । తత్సర్వం యోగ్యమాహర్తుం పూజాన్తరనివేదితమ్ ॥ ౧౯౩ ॥
పుష్పపూర్ణం సమాదాయ శిరసా చాభినన్ద్య తత్ । సమర్ప్య విష్వ
క్సేనస్య హ్యస్త్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౧౯౪ ॥ సపీఠం భగవ
ద్బిమ్బం నిర్మలీకృత్య వారిభిః । (ప్రా)పాదం శోధయిత్వా తు దేవ
దేవం సమర్చయేత్ ॥ ౧౯౫ ॥ స్నానైస్తు క్షీరపూర్వైర్వా ధా
త్రీఫలపురస్సరైః । యథాక్రమోపదిష్టైస్తు చాన్యైరభ్యఙ్గకృత్రి
మైః ॥ ౧౯౬ ॥ ప్రదక్షిణప్రణామాన్తం విశేషోత్సవమాచరేత్ ।
తతో యాగగృహం గత్వా వహ్నౌ సన్తర్పయేద్విభుమ్ ॥ ౧౯౭ ॥
పూర్వోక్తవిధినా పశ్చాత్సంస్కృతే నాథవహ్నినా । చరుం సం
శ్రాపయేచ్చుల్ల్యాం హృదా క్షీరాజ్యగుళైః ॥ ౧౯౮ ॥ సముద్ధృ
త్యాజ్యపూర్ణంతు వినివేద్య యథాక్రమమ్ । కలశస్థలబిమ్బానామే
కాంశం జుహుయాత్తతః ॥ ౧౯౯ ॥ యద్వా యాగసమారమ్భ
గర్వం సంపాద్య వై చరుమ్ । కలశస్థలబిమ్బానాం క్రమాత్కృ
త్వా తు పూజనమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ సర్వం ద్విజప్రదానాన్తం వహ్నౌ స
న్తర్పయేత్తతః । దత్వా పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్కుర్యాద్గ్రన్థబలిం
తథా ॥ ౨౦౧ ॥ గత్వా బిమ్బసమీపం తు కృత్వా హోమనివేద
నమ్ । బలిబిమ్బం యథాదాయ యానమారోప్య వై తతః ॥ ౨౦౨ ॥
అలంకుర్యాద్విశేషేణ వస్త్రాభరణమాల్యకైః । విహాయుగ్ని
ష్ఠాగాయానం ధ్యాయన్తో విహగేశ్వరమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ ప్రథమావృ
తిమారభ్య రథ్యావరణపశ్చిమమ్ । ప్రదక్షిణక్రమేణైవ బలిదానపు
రస్సరమ్ ॥ ౨౦౪ ॥ భ్రామయిత్వా తు దేవేశం తతో గ్రామేపి పూ
ర్వవత్ । గ్రామస్యైన్ద్రాదియోగేన దిశాసు విదిశాసు చ ॥ ౨౦౫ ॥
మధ్యే చ కుముదాదీనాం సగణానాం క్రమేణ తు । పీఠికాసు బలిం ద
ద్యాన్నిర్మితాసు పురైవ తు ॥ ౨౦౬ ॥ భూతలే గోమయాద్యైన

లేపితే వా యథారుచి । దశానాం కుముదాదీనాం గణేశానాం ద్విజో
త్తమాః ॥ ౨౦౬ ॥ ప్రణవాద్యైర్నమోన్తైస్తు స్వైస్స్వైర్నామభిరే
వ చ । అర్ఘ్యం గన్ధం తథా మాల్యం ధూపం గన్ధామ్బుపూర్వకమ్ ॥
బలిం భూయో జలం చాపి తామ్బూలం క్రమశో దదేత్ । నృత్తగీతా
దికం సర్వం పూర్వవత్పరికల్పయేత్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఏవం గ్రామబలిం
కృత్వా బలిబిమ్బాగ్రతో గురుః । అనుక్తానాం చ సర్వేషాం గ్రామ
మధ్యే మునీశ్వరాః ॥ ౨౧౦ ॥ నమః పారిషదేభ్యశ్చేత్యుక్త్వా శి
ష్టబలిం క్షిపేత్ । తతస్తు బలిబిమ్బం తు ప్రవేశ్య స్తు మునీశ్వరాః ॥ ౨౧౧ ॥
అభ్యర్చ్య శ్రమశాన్త్యర్థం స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ । ఏవం కాలద్వ
యే కుర్యాద్బలిం తీర్థదినాన్తిమమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఆరభ్య దివసే రాత్రౌ
సమాప్తిదివసే౽హని । బలిమేకం క్షిపేన్మధ్యదివసేషు బలిద్వయ
మ్ ॥ ౨౧౩ ॥ ఏవం దివారజన్యం చ నిత్యపూజాపురస్సరమ్ । వి
శేషయజనం కుర్యాద్బల్యన్తం దేశికోత్తమః ॥ ౨౧౪ ॥ వాహనా
రోహణం రాత్రౌ దివసే వా యథారుచి । బల్యన్తే దేశికః కుర్యాత్త
ద్విధానమిహోచ్యతే ॥ ౨౧౫ ॥ యాత్రాబిమ్బగతం దేవం దేవీ
భ్యాం సహ వా వినా । అలఙ్కృత్య విశేషేణ విచిత్రవసనైస్తథా ॥
వివిధైర్భూషణైశ్చాపి మాల్యైర్నానావిధైస్తథా । అలఙ్కృతం వి
శేషేణ యానం హేమాదినిర్మితమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ సమానీయ తు సం
ప్రోక్ష్య ధ్యాత్వా గరుడరూపిణమ్ । తన్మన్త్రేణ సమభ్యర్చ్య యా
నమర్ఘ్యాదిభిస్తతః ॥ ౨౧౭ ॥ కృత్వా పుణ్యాహఘోషం చ శ్రుతి
ఘోషసమన్వితమ్ । శఙ్ఖతూర్యాదిసంయుక్తం ప్రాదక్షిణ్యక్రమే
ణ తు ॥ ౨౧౯ ॥ యానే తత్ర సమారోప్య యాత్రామూర్తిగతం వి
భుమ్ । దృఢీకృత్య విశేషేణ హ్యలంకుర్యాజ్జగత్ప్రభుమ్ ॥ ౨౨౦ ॥
అర్ఘ్యాద్యైరర్చయిత్వా తు తామ్బూలాదీన్నివేదయేత్ । వహేయు
ర్బ్రాహ్మణా యానం ధ్యాయన్తో విహగేశ్వరమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ అథవా

వైష్ణవాశ్చ ప్రావహేయుర్భక్తిసంయుతాః । గ్రామేవా నగరే
వాపి పట్టణే వా మునీశ్వరాః ॥ ౨౨ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ పరిభ్రమ
ణమాచరేత్ । బ్రాహ్మణైర్ధ్రియమాణైశ్చ కఞ్చుకోష్ణీషధారి
భిః ॥ ౨౩ ॥ మౌక్తికైరాతపత్రైశ్చ మాయూరైశ్చ సుశోభ
నైః । హేమదణ్డసమాయుక్తైస్తాలవృన్తైస్తథావిధైః ॥ ౨౩ ॥ ప
ట్టజైర్వివిధైశ్చాపి చామరైశ్చ సితాసితైః । కేతుదణ్డైశ్చ వివిధైర్వై
జయన్తీవిభూషితైః ॥ ౨౫ ॥ కేవలై రత్నదణ్డైశ్చ తథాన్యైర్ధ్వజ
ర్ఘయుక్తైః । సన్నిబన్ధైశ్చ వివిధైర్వీణావేణుస్వనైస్తథా ॥ ౨౬ ॥
సువర్ణశృఙ్గఘోషైశ్చ తథాన్యైర్మఙ్గళస్వనైః । గణికాదేవదాసీభి
స్తథా నాగరికైర్జనైః ॥ ౨౭ ॥ చిత్రైర్వేత్రలతాహస్తైః కఞ్చుకో
ష్ణీషభూషితైః । సుమృష్టధూపపాత్రాణి వహద్భిః పార్శ్వయోస్తథా ॥
అనేకశతసఙ్ఖ్యాకైర్దీపైరతిసముజ్జ్వలైః । హైమకే రాజతే వాపి పా
త్రే హేమాదినిర్మితే ॥ ౨౯ ॥ విన్యస్య దేవపురతో వహద్భిః పరి
చారకైః । ఋగ్యజుస్సామవేదాంస్తు పఠద్భిః స్పష్టశబ్దకైః ॥ ౩౦ ॥
బ్రాహ్మణైర్దక్షిణే భాగే తథా చైకాయనీం శ్రుతిమ్ । సంహితాస్స్తో
త్రాద్యాశ్చ పఠద్భిర్భక్తిసంయుతైః ॥ ౩౧ ॥ వాసుదేవస్య మా
హాత్మ్యం కథయద్భిశ్చ సన్తతమ్ । వాసుదేవార్చనపరైస్సాత్వ
తైః పాఞ్చరాత్రికైః ॥ ౩౨ ॥ నానేతిహాసాని పురాణా
న్యస్తుతీరపి । నానాభాషావిరచితా విష్ణుపారమ్యసూచకాః ॥ ౩౩ ॥
పఠద్భిర్బ్రాహ్మణైర్భక్తైస్త్రయ్యన్తార్థవిచారిభిః । శాబ్దికైస్తార్కి
కైశ్చైవ తథా మీమాంసికాదిభిః ॥ ౩౪ ॥ తత్తచ్ఛాస్త్రప్రమే
యం తు బ్రువాణైర్వినయాన్వితైః । గాయద్భిరగ్రే దేవస్య ద్రా
విడీం శ్రుతిముత్తమామ్ ॥ ౩౫ ॥ తథా భాషాప్రబన్ధాంశ్చ గద్య
పద్యాత్మకానిచ । తథా చ వైష్ణవీర్భక్త్యా బ్రువాణైర్వైష్ణవోత్తమైః ॥

బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైశ్శూద్రైశ్చ భగవత్పరైః । భగవద్ధ్యానాసక్తచిత్తైః ప్రణతశాలిభిః ॥ ౨౩౭ ॥ సేనయా సర్వతో దిక్షు చతురఙ్గబలాఢ్యయా । రాజోచితైః పరికరైరన్యైశ్చ వివిధైస్సహ ॥ దేవం గ్రామాదివీథీషు భ్రామయేత్తు ప్రదక్షిణమ్ । యాత్రాయాం వర్తమానాయాం దేవదేవాయ భక్తితః ॥ ౨౩౯ ॥ ముఖవాసం స తాంబూలం బహుశోఽపి నివేదయేత్ । చన్దనం శ్రమశాన్త్యర్థం కర్పూరాద్యైస్సుభావితమ్ ॥ ౨౪౦ ॥ ప్రదద్యాద్దేవదేవాయ మాల్యాని వివిధాన్యపి । శీతలం తర్పణజలం నాళికేరజలాన్వితమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ శ్రమశాన్తినిమిత్తాని అన్యాన్యపి నివేదయేత్ । దిగన్తకేచ గ్రామాదేస్సన్ధ్యేచ విశేషతః ॥ ౨౪౨ ॥ గీతైర్వాద్యైశ్చ నృత్తైశ్చ స్తోత్రైర్వాక్యపాన్యైః । శఙ్ఖభేరీమృదఙ్గాద్యైర్దేవేశం పరితోషయేత్ ॥ ఏవం దేవం పరిభ్రామ్య నయేదాస్థానమణ్డపే । సమారోప్య న సౌవర్ణే విష్టరే జగతాం పతిమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచామం గన్ధమాల్యే చ దీపకమ్ । ధూపం నీరాజనం చైవ సమర్ప్య చ యథావిధి ॥ ౨౪౫ ॥ అథాన్నం జలం స్వచ్ఛం పూపాన్ సఘృతానపి । తర్పణం నాళికేరోద్ధం ససమాచమనం తథా ॥ ౨౪౬ ॥ ముఖవాససమోపేతం తాంబూలంచ క్రమేణ తు । నివేద్య దేవదేవాయ ఉపహారాంస్తు దర్శయేత్ ॥ ౨౪౭ ॥ పూజాకాలేషు సర్వత్ర భూషామాల్యాన్యనర్పణమ్ । విసర్జనంచ తేషాం వై తథాచాభ్యవహారికైః ॥ ౨౪౮ ॥ భోగైరభ్యర్చనం చైవ ఇతి గాలక్ష్యమాచరేత్ । తతస్సాస్య దేవమభితస్తరేద్యవనికాపటమ్ ॥ ౨౪౯ ॥ తతస్తుసుష్టపాత్తస్మాన్మన్దిరాన్తఃప్రవేశయేత్ । మహాపీఠస్య పురతో దేవముష్ట్యాదిభిర్యజేత్ ॥ ౨౫౦ ॥ అపూపానుపహారాంశ్చ తాంబూలాదీన్నివేదయేత్ । దేవాగ్రే చతురో వేదాన్ పాఠయేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౫౧ ॥ పాఠయేద్ద్రావిడీం చాపి స్తుతిం వైష్ణవసత్తమైః ।

శ్ఖమర్దళనాదైశ్చ నృత్తగీతాదిభిస్సహ ॥ ౨౫౨ ॥ భ్రామయేద్దేవ
దేవేశం ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ । తతః ప్రవేశయేన్మన్దం మన్దం సో
పానమార్గతః ॥ ౨౫౩ ॥ తదానీం దేవదేవాయ తాంబూలాదీన్ స
మర్పయేత్ । చామరైస్తాలవృన్తాద్యైర్వీజయేచ్చ శ్రమశాన్తయే ॥
స్తోత్రైః స్తువీత దేవేశం సంస్కృతైర్ద్రామిడైస్తథా । వీణావేణు
మృదఙ్గైశ్చ మఙ్గలైస్తాళనిస్వనైః ॥ ౨౫౪ ॥ ద్రామిడస్తుతిగీతాని
కుర్వద్భిర్వైష్ణవోత్తమైః । తథా నర్తకగానాభిర్గణికాభిస్సదేవదే॥
ఉచ్చైరుద్ఘుష్యమాణైశ్చ వన్దిస్తోత్రరవైస్సహ । నానావిధోపచా
రైశ్చ దేవమన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౫౬ ॥ ప్రాసాదద్వారదేశేతు
దేవదేవస్య భక్తితః । అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచామం గన్ధం మాల్యం
చ ధూపకమ్ ॥ ౨౫౭ ॥ నివేద్య దేవదేవేశం స్వస్థానే సన్నివేశయే
త్ । వాహనారోహణన్త్వేవం కుర్యాద్దేవస్య నిత్యశః ॥ ౨౫౮ ॥
ప్రథమే శిబికాయానం ద్వితీయే శేషపీఠికా । తృతీయే చన్ద్రబింబం
చ దివా చేత్సూర్యమణ్డలమ్ ॥ ౨౬౦ ॥ చతుర్థే దివసే ప్రాప్తే పు
ష్పమణ్టపవాహనమ్ । పఞ్చమే దివసే ప్రాప్తే గరుడారోహణం భ
వేత్ ॥ ౨౬౧ ॥ షష్ఠేదినేతు సంప్రాప్తే తన్నిశాయాం దివాపి వా ।
బల్యన్తమర్చనం కృత్వా దేవమాస్థానమణ్టపే ॥ ౨౬౨ ॥ భద్రా
సనే సమారోప్య పురతస్తస్య శోధితే । భూతలే ధాన్యపీఠేతు చూ
ర్ణకుమ్భంచ విన్యసేత్ ॥ ౨౬౩ ॥ ప్రోక్ష్య పుణ్యాహతోయేన శ్రి
యం తత్ర సమర్చయేత్ । సదర్భవస్త్రేణాచ్ఛాద్య చక్రం తత్ర ని
యోజయేత్ ॥ ౨౬౪ ॥ రక్షార్థంచ తతో దేవమర్ఘ్యాద్యైర్హవిరన్తి
నైః । సమభ్యర్చ్య చ హారిద్రం చూర్ణమాదాయ దేశికః ॥ ౨౬౫ ॥
శ్రీసూక్తముచ్చరన్ దేవం చూర్ణేనస్సమభిషేచయేత్ । మణ్టపస్యై
కదేశేతు శాలితణ్డులనిర్మితే ॥ ౨౬౬ ॥ విష్టరేతు జలద్రోణీం సౌ
వర్ణీం వాథ రాజతీమ్ । తామ్రజాం వా యథాలాభం చతుస్త్రిద్విక

గాయతామ్ ॥ ౨౬౭ ॥ తదర్ధవిస్తృతాం మూర్ధ్ని మూలే తత్పాదవిస్తృ
తామ్ । వృత్తాయతామధోభాగే ప్రణాళేన సమన్వితామ్ ॥ ౨౬౮ ॥
ఉద్వృత్తకుసుమాకారసదృశామథవా ద్విజాః । బిమ్బమానానురూ
పాం తాం సర్వలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౨౬౯ ॥ నివేశ్య తాం సమా
పూర్య గాళితేన జలేన తు । కుఙ్కుమక్షోదయుక్తేన చన్దనేనాన్వి
తేన చ ॥ ౨౭౦ ॥ కర్పూరచూర్ణయుక్తేన కుసుమైర్వాసితేన చ । త
త్పాత్రస్థే దేవమానీయ చార్ఘ్యాద్యైః పరిపూజ్య చ ॥ ౨౭౧ ॥ భేరీప
టహవాదిత్రశఙ్ఖఘోషసమన్వితమ్ । స్తుతిమఙ్గళఘోషైస్తు శ్రుతి
ఘోషసమన్వితామ్ ॥ ౨౭౨ ॥ సూక్తేన పౌరుషేణైవ పఞ్చాఙ్గకృత్వా
వగాహనమ్ । యానే దేవం సమారోప్య సహస్నానార్థినా సహ ॥
కుఙ్కుమేన సమాలిప్య ఆపాదాన్మస్తకావధి । భ్రామయేత్త్రి[illegible]
ణం పీఠం ప్రీతయే వరుణస్య చ ॥ ౨౭౪ ॥ జనానామపి సర్వేషాం ప
విత్రీకరణాయ చ । తదా తు దేవదేవేశం భక్త్యా పశ్యన్తి యే ద్విజాః ॥
తే సర్వే పాపనిర్ముక్తా భవన్తి నిరుపద్రవాః । తతస్తు మణ్డపే దేవం
విష్టరే వినివేశ్య చ ॥ ౨౭౬ ॥ స్నానసంస్త్రాది సకలమాచార్యస్స్వ
యమాహరేత్ । తతో దేవమలఙ్కృత్య కుర్యాత్సన్యగ్రజోత్సవమ్ ॥
సప్తమే దివసే ప్రాప్తే కృత్వా బల్యన్తమర్చనమ్ । ప్రతిష్ఠితం రథం
పూర్వం సర్వలక్షణసంయుతమ్ ॥ ౨౭౮ ॥ ముక్తాప్రవాళవితానైశ్చ
సౌవర్ణైర్దర్పణైరగణ్డైః । ముక్తాదామసమోపేతైర్విచిత్రైః పుష్ప
దామభిః ॥ ౨౭౯ ॥ హైమేన చ వితానేన ప్రభయా చ విశేషతః ।
మధ్యతో భద్రపీఠేన సౌవర్ణేన తథైవ చ ॥ ౨౮౦ ॥ ధ్వజైశ్చ వివిధై
ర్రమ్యైః పతాకాభిశ్చ సర్వతః । భూషయేద్రథయానం తు తథా గరుడ
కేతునా ॥ ౨౮౧ ॥ సౌవర్ణకుమ్భశిఖరైః రథమేవమలఙ్కృతమ్ ।
సంప్రోక్ష్య పఞ్చగవ్యేన తథా పుణ్యాహవారిభిః ॥ ౨౮౨ ॥ రథస్య
పాదాదూర్ధ్వాన్తం స్థితాన్ దేవాన్ సమర్చయేత్ । ప్రథమం పాద

చక్రేషు వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్ ॥ ౭౩ ॥ సత్యం సుపర్ణం గరు
డం తార్క్ష్యం చైవ యథాక్రమమ్ । తత్తన్మన్త్రైస్సమభ్యర్చ్య అ
న్యత్ర విహగేశ్వరమ్ ॥ ౭౪ ॥ చక్రదణ్డద్వయే మాయాం చక్రే చ
శశిభాస్కరౌ । అనన్తం చ తథా ధారే భాగాఖ్యే దణ్డకద్వయే ॥ ౭౫ ॥
విశ్వరూపధరో విష్ణుశ్శక్తిశ్చాప్యథ విమౌ । పరితస్సప్త [illegible]
కేశవాదీననుక్రమాత్ ॥ ౭౬ ॥ గాత్రేషు గాత్రపాదేషు ధర్మా
ద్యం తత్త్వాష్టకం యజేత్ । గాత్రాద్గాత్రాన్తరే న్యస్యేచ్చక్రాద్యాయు
ధపఞ్చకమ్ ॥ ౭౭ ॥ రథప్రపాదమూర్ధాన్తే స్థాపికానాం
సదాహరిమ్ । కూటశాలాసు ప్రాగుక్తవాసుదేవాదికాన్యజేత్ ॥
ఏకశృఙ్గాదికాన్న్యస్య పరితో వేదికాతలే । కూర్మాదీన్ద్వాదశత
థా గ్రీవాయాం పరితో యజేత్ ॥ ౭౯ ॥ శిఖరేషు యజేచ్చా
నన్తాదీననుక్రమాత్ । సర్వేషామూర్ధ్వతో విప్రాస్సప్తనాభం ధ్రు
వం యజేత్ ॥ ౮౦ ॥ అష్టస్వగ్రగదాధారైశ్చక్రవేష్టేషు ప్ర
పూజ్య చ । చణ్డాద్యం చ సుభద్రాన్తం ద్వార్ద్వాదిక్షు సమర్చయే
త్ ॥ ౮౧ ॥ కుముదాదిగణేశానాన్ లోకపాలాన్యథాక్రమమ్ ।
తత్తత్స్థానేషు సంపూజ్య రథం గరుడరూపిణమ్ ॥ ౮౨ ॥ ధ్యా
త్వాభ్యర్చ్య తతోఽర్ఘ్యాద్యైర్హవిరన్తం తతో గురుః । చణ్డాదీనాం
బలిం దత్వా రథస్య పరితస్తతః ॥ ౮౩ ॥ దేవగేహం సమాసాద్య
మూర్తిపైస్సహ దేశికః । యానమారోప్య దేవేశం శ్రీపుష్టిభ్యాం స
మన్వితమ్ ॥ ౮౪ ॥ ఆస్థానమణ్డపం నీత్వా సమారోప్య చ విష్టరే ।
అర్ఘ్యాద్యైర్దైవమభ్యర్చ్య వివిధైరుపచారకైః ॥ ౮౫ ॥ యాత్రా
నిర్విఘ్నసిద్ధ్యర్థం బీజాని వివిధాని చ । ఫలాని చ హిరణ్యాని తథాద
ధ్యోదనం ద్విజాః ॥ ౮౬ ॥ దేవస్య సన్నిధౌ దత్వా విప్రేభ్యో
దేశికోత్తమః । సుముహూర్తే సులగ్నే చ దైవజ్ఞపరిచోదితే ॥ ౮౭ ॥
రథస్యారోహణార్థం తు దేవమభ్యర్థ్య యత్నతః । పాదుకే విన్యసే

డార్థయానమారోప్య పూర్వవత్ ॥ ౨౯౮ ॥ వేదఘోషైస్తథా ఘు
ష్టాఘోషైర్మఙ్గళనిస్వనైః । (తథా జయజయారావైః శఙ్ఖ
శ్శఙ్ఖనిస్వనైః) భేరీపటహవాదిత్రనృత్తగీతాదిభిస్సహ ॥ ౨౯౯ ॥
ఛత్రచామరపూర్వైశ్చ యాత్రోపకరణైస్సహ । ప్రథమావృతిమా
రభ్య రథ్యావరణపశ్చిమమ్ ॥ ౩౦౦ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ పరిభ్రా
మ్య చ పూర్వవత్ । రథం ప్రదక్షిణీకృత్య సుముహూర్తే సులగ్నకే ॥
రథమారోపయేద్దేవం బ్రాహ్మణైస్సుప్రయత్నతః । రథస్యోర్ధ్వగతే
దేవం విష్టరేపి నివేశ్య చ ॥ ౩౦౨ ॥ యాత్రార్థం దేవదేవాయ అ
ర్ఘ్యం పాద్యం తథైవ చ । ఆచామం గన్ధమాల్యే చ దీపం ధూపం తథై
వ చ ॥ ౩౦౩ ॥ అన్నాణం మధుపర్కం చ నైవేద్యం వివిధం తథా ।
పృథుకాద్యం పానకం చ తర్పణాచమనే తథా ॥ ౩౦౪ ॥ తామ్బూ
లం వివిధ వేదార్థముఖవాసనమన్వితమ్ । తత్కాలే పుత్రకామానాం
స్త్రీణాం చారోగ్యమిచ్ఛతామ్ ॥ ౩౦౫ ॥ నైవేద్యం కబళీకృత్య
దద్యాద్దేవస్య సన్నిధౌ । ఆచార్యసాధకాశ్చాపి రథస్యోర్ధ్వతలే స్థి
తాః ॥ ౩౦౬ ॥ తస్యాగ్రతస్తాత్ స్థలే స్థాప్యాస్తపశ్చిమే ఛత్రధారకాః ।
తత్ర తత్పార్శ్వతః స్థాప్యా మాయూరచ్ఛత్రధారిణౌ ॥ ౩౦౭ ॥ ద
క్షిణోత్తరపార్శ్వస్థా వ(గ్రే)చామరధారిణౌ । పారథేస్తత్ స్థలే స్థా
ప్యాస్త్వగ్రతో మధ్యదేశతః ॥ ౩౦౮ ॥ తతస్తద్రథయానం తు భ్రా
మయేత్సర్వవీథిషు । ప్రాదక్షిణ్యేన వై గ్రామే నగరే పత్తనేపి వా ॥
తతో రథాత్తు దేవేశమవరోప్య సుయత్నతః । యానాన్తరే సమారో
ప్య స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ ॥ ౩౧౦ ॥ అష్టమేహ్ని తు త(ద్రా)త్రౌ
డోలారోహణపూర్వకమ్ । అశ్వారోహం తతః కుర్యాన్మృగయాం
చాపి కారయేత్ ॥ ౩౧౧ ॥ భక్తసన్త్రాణలీలాం చ బ్రాహ్మే నగరశో
ధనమ్ । ప్రణయకలహశ్చాపి దేవ్యోర్దేవేన వై మిథః ॥ ౩౧౨ ॥
సన్ధానముభయోః కుర్యాత్ మహ్యం తాను చోచ్చరేత్ । నవమే వహ్ని

థంకురాత్తద్రాత్రౌ శిబికోత్సవమ్ ॥ ౩౧౩ ॥ వాహనారోహణ
స్యైవం క్రమస్సమ్యఙ్నిరూపితః । అపూర్వాశ్వభరణ్యోర్గ్రామైర్వాపూ
ర్వైశ్శాఖ్యైరేస్తథా ॥ ౩౧౪ ॥ అపూర్వోద్యానయానాద్యైర్యథా
కౌతూహలం భవేత్ । తథాపి శేషకర్తవ్యో యానన్తీర్థదినావధి ॥
అథావభృథకార్యస్య విధానం తూచ్యతే ద్విజాః । ఆచార్యో మూ
ర్తిపైస్సార్ధం ప్రవిశ్య భగవద్గృహమ్ ॥ ౩౧౬ ॥ దేవం ప్రపూజ్య విధి
వద్బలిశ్యన్తం సర్వమాచరేత్ । ఆచార్యో యజమానేన సాధకైశ్చ
సమన్వితః ॥ ౩౧౭ ॥ ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ మూలబిమ్బస్య
పాదయోః । ప్రణమ్య దణ్డవత్తత్ర తీర్థబిమ్బం సమానయేత్ ॥ ౩౧౮ ॥
తదలాభే మునిశ్రేష్ఠ నిత్యస్నపనకౌతుకమ్ । అలాభే తస్య బిమ్బస్య
బలిబిమ్బం తు వా ద్విజాః ॥ ౩౧౯ ॥ మూలబిమ్బస్య పురతస్సంస్థా
ప్యావాహ్య పూజ్య చ । తీర్థబిమ్బం సముద్ధృత్య వాద్యైస్తోర
ణైస్సహ ॥ ౩౨౦ ॥ ధ్వజపీఠసమీపం తు సమానీయ యథావిధి । శో
ధితేఽలఙ్కృతే తత్ర మణ్టపే స్నానవిష్టరే ॥ ౩౨౧ ॥ నివేశ్య స్నాన
బిమ్బం తు మూలబిమ్బస్య సంముఖమ్ । తదగ్రతస్తు సంస్థాప్య స్న
పనం స్నపనసాధనమ్ ॥ ౩౨౨ ॥ పురతస్స్థణ్డిలం కృత్వోలూఖలం తత్ర
విన్యసేత్ । ముసలాని చతుర్దిక్షు విన్యస్యోలూఖలోపరి ॥ ౩౨౩ ॥
ముసలోలూఖలే గృహ్య దూర్వాకాణ్డాని బన్ధయేత్ । నవవస్త్రేణ
సంవేష్ట్య తత్ర చూర్ణం వినిక్షిపేత్ ॥ ౩౨౪ ॥ సావర్ణం రజనీచూర్ణ
సంమిశ్రం గన్ధసంయుతమ్ । చతుర్భిర్వైష్ణవైర్విప్రైర్వైష్ణవీభిస్తు
వా ద్విజాః ॥ ౩౨౫ ॥ కారయేదవఘాతం తు గీయమానేషు మఙ్గళే ।
స్థాపితస్నపనాద్విప్రప్రాగ్భాగే వా తదుత్తరే ॥ ౩౨౬ ॥ త
ద్వావైకపీఠికాం కృత్వా తత్ర కుమ్భం నివేశ్య చ । ససూత్రం తత్ర ని
క్షిప్య చూర్ణం వస్త్రేణ వేష్ట్య చ ॥ ౩౨౭ ॥ అథవా పఞ్చనవవా
కలశాన్ చూర్ణపూరితాన్ । అర్చయిత్వా తు మూలేన తతస్సంస్నా

పయేద్విభుమ్ ॥ ౩౨౭ ॥ తైలేనాభ్యజ్య దేవేశం సముద్వర్త్య చ
పూర్వవత్ । తతస్స్నపనవిధినా పాద్యాద్యైః కలశైః క్రమా
త్ ॥ ౩౨౮ ॥ అభ్యర్చ్య దేవమర్ఘ్యాద్యైర్దివ్యైర్మనుచూర్ణాదిపూరితమ్ ।
ఆదాయ కుంభం తైశ్చూర్ణైః శ్రీసూక్తేనాభిషేచయేత్ ॥ ౩౩౦ ॥
సహస్రధారయా స్నానం కృత్వా సంశోధ్య వారిణా । అథరోత్తరవ
స్త్రాభ్యాం నవాభ్యాం పరిధాప్య చ ॥ ౩౩౧ ॥ అలంకృత్య విశే
షేణ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । ముద్గాన్నపాయసాన్నాద్యైః వని
వేద్య గణశోఽపరమ్ ॥ ౩౩౨ ॥ శిబికాయాం సమారోప్య తీర్థబింబం స్వలం
కృతమ్ । తస్మిన్నేవ స్నపనబింబం ప్రతిష్ఠాప్యం సమాస్తృతమ్ ॥ ౩౩౩ ॥
శిబికాయాం సమారోప్య హ్యలంకృత్య విశేషతః । తీర్థబింబం పుర
స్కృత్య యానే తీర్థం నగరం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౩౪ ॥ నత్రిబాహ్యాదికే స్థా
నే సర్వోపాధనసంయుతమ్ । ప్రాక్ప్రత్యక్పరిభ్రామ్య సత్యేష్వారోపయే
త్స్వపి ॥ ౩౩౫ ॥ తీర్థస్నానం సమాసాద్య తత్తీర్థే సమ్యగ్వేదినా ।
*స్నానార్థం దేవదేవేశం పనివేశ్య చపీఠకే ॥ ౩౩౬ ॥ యాత్రా
బింబం పూర్వస్నానపీఠం నిధాయ తు । నివేశ్య తత్ర తీర్థాగ్రం
పశ్చిమాభిముఖం స్థితః ॥ ౩౩౭ ॥ యాదస్త్వా తీర్థైస్సమ్భర్త్నవఖ
ర్వాభిషేచయేత్ । మాగ్ధస్నానం తు విధివత్కృత్వా దేవస్య దేశికః ॥
అర్ఘ్యాద్యైః పూజయిత్వా తు బింబం తు పరిమార్జ్య చ । భుక్తావశిష్టం
యచ్చూర్ణం భక్తానాం మూర్ధ్ని దాపయేత్ ॥ ౩౩౯ ॥ గంగాస్నాన
ఫలం చూర్ణం సర్వపాపప్రణాశనమ్ । క్రీడయా వాపితం చూర్ణం శిర
సా ధారయేత్తు యః ॥ ౩౪౦ ॥ తస్య దేహగతం పాపం తత్క్షణాదేవ
నశ్యతి । కృత్వా పుణ్యాహఘోషం తు తీర్థం సంప్రోక్ష్య దేశికః ॥
తత్తీర్థే సర్వతీర్థాని సమావాహ్య సమర్చయేత్ । తతశ్చ దేశికేన్ద్రై
స్తు యాత్రామూర్తిగతం విభుమ్ ॥ ౩౪౧ ॥ సమాసాద్య తు తత్వా

* పాఠాన్తరమ్

టీం ప్రణమ్య తదనుజ్ఞయా । ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే రవౌ మధ్య న్దినం గతే ॥ ౩౮౩ ॥ తీర్థబిమ్బం సమాదాయ ఘణ్టాశఙ్ఖరవైస్సహ । వామహస్తతలే కుర్యాత్ క్ష్మామణ్డలగతం త్వవా ॥ ౩౮౪ ॥ ఃద్ధ్రి యాన్మధ్యభాగేతు పాణినా దక్షిణేనతు । తీర్థతీరం సమాసాద్య దేశి కేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౩౮౫ ॥ ఆశీర్వాదం పురాకృత్వా రాజరా ష్ట్రాదికస్య చ । జలమధ్యం సమాసాద్య నాభిదఘ్నజలే స్థితః ॥ జపన్వై మూలమన్త్రంతు బిమ్బేన సహ దేశికః । నిమజ్జేద్భక్తి సంయుక్తో ధ్యాయమానో౽చ్యుతం హృది ॥ ౩౮౬ ॥ నిమజ్జేయు స్తదా సర్వే భక్తా భాగవతా అపి । దేవేన సహ తత్కాలే నిమజ్జన్తి చ యే జనాః ॥ ౩౮౭ ॥ విముక్తకల్మషాస్తే వై ప్రాప్నుయుః పరమాం గ తిమ్ । స్వయం వ్యక్తాదికే స్థానే మధ్యాహ్నే వాపరాహ్ణకే ॥ ౩౮౮ ॥ రజన్యాం పూర్వభాగే వా కుర్యాదవభృతం విభోః । ముహూర్తాది క్రమప్రాప్తదోషస్తత్ర న విద్యతే ॥ ౩౫౦ ॥ తతస్తీరే సమారోప్య తీర్థబిమ్బం తు పీఠకే । శాటకద్వయం దత్వా స్నానవస్త్రే విసృ జ్య చ ॥ ౩౫౧ ॥ దేశికస్స్వయమాదాయ తే వస్త్రే మూర్ధ్ని ధార యేత్ । అర్ఘ్యాద్యైశ్చ సమభ్యర్చ్య అలంకృత్యాపి శేషతః ॥ ౩౫౨ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః । ప్రత్యహం భో జయేద్విప్రాన్ సహస్రం శతమేవ వా ॥ ౩౫౩ ॥ యానే దేవం సమా రోప్య తతో గేహం ప్రవేశయేత్ । తీర్థబిమ్బగతాం శక్తిం మూ లబేరే విసర్జయేత్ ॥ ౩౫౪ ॥ సాయంకాలే తు సంప్రాప్తే దేవదే వం జగత్పతిమ్ । వస్త్రాభరణమాల్యాద్యైరలంకృత్య విశేషతః ॥ శిబికాదౌ సమారోప్య దేవీభ్యాం సహ దేశికః । శఙ్ఖాది మఙ్గళరవై శ్ఛత్రచామరకేతుభిః ॥ ౩౫౬ ॥ రాజచిహ్నైః పరికరైర్గణికా దే వదాసిభిః । సర్వైః పరిజనైస్సార్ధం కృత్వా గ్రామం ప్రదక్షిణమ్ ॥ మన్దిరాన్తః ప్రవేశ్యాథ బలిపీఠసమీపతః । మధుపర్కం నివేద్యాథ

అపూపాదీన్నివేదయేత్ ॥ ౩౭౮ ॥ శీతలం తర్పణజలం తాంబూ
లాదీన్నివేదయేత్ । దేవాగారం పరిభ్రామ్య మహామణ్డపమాశ్రయే
త్ ॥ ౩౭౯ ॥ నివేద్య విష్టరే తత్ర దేవమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । కృ
త్వా నీరాజనాన్తం తు దేశికేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౩౮౦ ॥ స్థానస్య
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య యజమానస్య మన్త్రిణామ్ । ప్రజానాం పరివా
రాణాం వైష్ణవానాం విశేషతః ॥ ౩౮౧ ॥ ఆశీర్వాదం తతః కుర్యా
ద్వీక్షమాణోఽభిసమ్ముఖమ్ । ఓమిత్యేవం ప్రతిబ్రూయుస్సర్వే దేవ
స్య సన్నిధౌ ॥ ౩౮౨ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం యాగశాలాం ప్రవే
శయేత్ । తత్ర పశ్చిమవేద్యాం తు దేవమారోప్య పూర్వవత్ ॥ ౩౮౩ ॥
పఞ్చపూర్వం క్రమేణైవ చతుస్థానస్థితం విభుమ్ । యథావిధి సమ
భ్యర్చ్య ప్రభూతాన్నసమన్వితమ్ ॥ ౩౮౪ ॥ తతో ద్వారాధిదేవా
నాం ప్రదాప్య విధినా బలిమ్ । కుణ్డస్థం మణ్డలస్థం చ దేవం హృది విస
ర్జ్య చ ॥ ౩౮౫ ॥ విసర్జయేద్యథావచ్చ తథా ద్వారాధిదేవతాః ।
వాహయన్నుత్సవం బిమ్బం మహోత్సవపురస్సరమ్ ॥ ౩౮౬ ॥ క
రకాస్త్రం సమాదాయ ఆచార్యస్స్వకరేణ తు । అవిచ్ఛిన్నధారయా
యుక్తం కృత్వా గేహం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౮౭ ॥ ప్రాసాదం తు స
మాసాద్య మూలబిమ్బస్య సమ్ముఖమ్ । నివేశ్య చోత్సవం బిమ్బం
సంపూజ్యార్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౩౮౮ ॥ ప్రోక్షయేత్కుమ్భతో
యేన మూలమూర్తిగతం విభుమ్ । పుంసూక్తముచ్చరన్పశ్చాద్యా
త్రాబిమ్బం చ సేచయేత్ ॥ ౩౮౯ ॥ మహాకుమ్భగతాం శక్తిం మూ
లబేరే సమర్పయేత్ । కరకాస్త్రగతాం శక్తిమాయుధేషు సమర్ప
యేత్ ॥ ౩౯౦ ॥ తథైవ వాసుదేవాదీన్ పీఠోర్ధ్వే యోజయేత్క్ర
మాత్ । తత్కాలే తు విశేషేణ గురోస్స్నానమాచరేత్ ॥ ౩౯౧ ॥
వసనైశ్చ మహామాలాద్యైర్దేవస్య ప్రాఙ్నివేదితైః । వివిధైస్స్రగ్వరై
శ్చాపి సుగన్ధైశ్చన్దనాదికైః ॥ ౩౯౨ ॥ ఆచార్యోఽపి సమాదాయ

దుకూలాద్యనుత్తమమ్ । బధ్వాసోష్ణీషవత్తస్మిన్ శిరసిద్విజ
సత్తమాః ॥ ౩౭౩ ॥ మాల్యాదీంశ్చ యథాయోగం ధారయన్ప్ర
ణిపత్య చ । పుష్పాఞ్జలిం తతః కృత్వా ప్రణమ్య చ ముహుర్ముహుః ॥
సర్వం న్యూనాతిరిక్తం చ మయా పూర్వం హి యత్కృతమ్ । తత్స
ర్వం దేవదేవేశ క్షన్తుమర్హసి నః ప్రభో ॥ ౩౭౫ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవే
శం కరస్థమథ కౌతుకమ్ । విసృజ్య హృదయే నైవ యాత్రామూర్తి
గతం విభుమ్ ॥ ౩౭౬ ॥ స్వస్థానే సన్నివేశ్యాథ అర్ఘ్యాద్యైః పరిపూ
జ్య చ । అపూపానుపహారాంశ్చ సమర్ప్య చ విభోస్తథా ॥ ౩౭౭ ॥
శయ్యాసనం సమారోప్యాథ రాత్రిశేషం సమాపయేత్ । తదన్యేద్యుః
ప్రభాతాయాం కృతస్నానః కృతాహ్నికః ॥ ౩౭౮ ॥ ఆచార్యో
మూర్తిపైస్సార్ధం ప్రాసాదం సంప్రవిశ్య తు । కృత్వా నిత్యార్చ
నాన్తం తు దేవదేవస్య దేశికః ॥ ౩౭౯ ॥ తతస్తు వక్ష్యమాణంయ
త్స్నపనంచాధమోత్తమమ్ । తేనసంస్నాప్య దేవేశం హవిరన్నం స
మర్పయేత్ ॥ ౩౮౦ ॥ సాయంకాలే చ సంప్రాప్తే నిత్యపూజా
విధానతః । దేవేశస్యాగ్రతః స్థిత్వా విజ్ఞాపనమథాచరేత్ ॥ ౩౮౧ ॥
భగవన్పుణ్డరీకాక్ష శరణాగతవత్సల । అఙ్కురార్పణమారభ్య
ఉత్సవావభృథాన్తిమమ్ ॥ ౩౮౨ ॥ యన్మయానుష్ఠితం కర్మ తవ
సంప్రీతయే విభో । తథాన్యైర్మదనుజ్ఞాతైర్దేశికైశ్చాపి యత్కృత
మ్ ॥ ౩౮౩ ॥ సాధకైశ్చ తథాన్యైశ్చ వివిధైః పరిచారకైః । తత్త
త్సంపూరణార్థం చ న్యూనాధిక్యప్రశాన్తయే ॥ ౩౮౪ ॥ త్వామద్య
వాసరే యష్టుం పుష్పయాగవిధానతః । ప్రవృత్తమనుజానీహి మద
నుగ్రహకామ్యయా ॥ ౩౮౫ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవస్య తదనుజ్ఞాము
పాప్య చ । దేవముత్సవబిమ్బస్థం దేవీభ్యాం సహ దేశికః ॥ ౩౮౬ ॥
ఆస్థానమణ్డపం నీత్వా సౌవర్ణే భద్రవిష్టరే । తత్ర దేవం సమారోప్య
అలంకృత్య విశేషతః ॥ ౩౮౭ ॥ తతస్తస్య పురోభాగే పుష్పమణ్డల

మాలిఖేత్ । శ్వేతైఃపీతైస్తథా రక్తైఃపాటలైశ్చసితాసితైః ॥ ౩౮౮ ॥
పఞ్చవర్ణైస్తు పుష్పాద్యైశ్శాల్యమ్లైస్తుళసీదళైః । మణ్డలే పూర
యిత్వాతు యథాలోచనసుప్రియమ్ ॥ ౩౮౯ ॥ మణ్డలేశానభాగే
తు మహాకుమ్భంచ విన్యసేత్ । మణ్డపస్య చతుర్దిక్షు ద్వారకుం
భాష్టకంన్యసేత్ ॥ ౩౯౦ ॥ మణ్టపం సమలంకృత్య వితానధ్వజ
తోరణైః । పుష్పాఙ్కురం తతఃకుర్యాద్యథోక్తవిధినా గురుః ॥ ౩౯౧ ॥
మణ్డలస్యోత్తరేభాగే సూత్రాణ్యాస్ఫాల్య పూర్వవత్ । పాలికా
దీని పాత్రాణి శాలిపీఠోపరిన్యసేత్ ॥ ౩౯౨ ॥ విభవేచ్ఛానుసా
రేణ కేవలం పాలికాస్తువా । ప్రక్షాళ్య పాలికాదీని అలంకృత్య
యథావిధి ॥ ౩౯౩ ॥ కుశకాశతృణైస్తేషాం బిలమూలాని పూర
యేత్ । బిలాని తణ్డులైరేవ పూరయేత్తు యథావిధి ॥ ౩౯౪ ॥
ప్రోక్ష్య పుణ్యాహతోయేన యజేత్పాత్రాధిదేవతాః । పూర్వోక్త
క్రమయోగేన తేషుపుష్పాణి వాపయేత్ ॥ ౩౯౫ ॥ సోమకుమ్భ
స్నపనంహోమం వర్జయేదత్ర దేశికః । రక్షాబన్ధం తతఃకుర్యాన్మూలబి
మ్బాదిషు క్రమాత్ ॥ ౩౯౬ ॥ ఔత్సవం బిమ్బమాదాయ మృదా
స్తరణశోభితే । పుష్పమణ్డలమధ్యేతు ప్రాఙ్ముఖం వినివేశ్యచ ॥
తస్యపార్శ్వద్వయే విప్రాః శ్రియంపుష్టించ విన్యసేత్ । కుమ్భ
పార్శ్వం సమాపాద్య ప్రాగ్వద్దేశికసత్తమః ॥ ౩౯౭ ॥ కృత్వా
మానసయాగాన్తం ద్వారయాగం సమాచరేత్ । మహాకుమ్భే
మూలబిమ్బాచ్ఛక్తిమావాహ్యపూజయేత్ ॥ ౩౯౯ ॥ కరకాస్త్రా
ద్యర్చనంతు సర్వం ప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । బిమ్బేథ పూజనం కు
ర్యాత్ప్రాగ్వన్నీరాజనాన్తిమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ ఉపహారాన్నివేద్యా
థ పునఃపూజాం సమాచరేత్ । అర్ఘ్యంపాద్యంతథాచామం గన్ధం
మాల్యంచ దీపకమ్ ॥ ౪౦౧ ॥ ధూపం తతోర్ఘ్యజలమపూపాగ్రా
పృథుకానపి । తర్పణం నాళికేరోద్ధరసమాచమనంతథా ॥ ౪౦౨ ॥

ముఖవాసఫలోపేతం తాంబూలంచ సమర్పయేత్ । ఏవం ద్వాః
శవారంతు కృత్వాపూజాం జగత్ప్రభోః ॥ ౪౦౩ ॥ మహోహః
ర్నివేద్యాథ కుర్యాత్పుష్పాధివాసనమ్ । సౌవర్ణే రాజతే వాపి పా
త్రే పుష్పాణిపూరయేత్ ॥ ౪౦౪ ॥ తత్పాత్రం దేవపురతశ్శాలిషీ
తేనిధాయవై । ప్రోక్ష్య పుణ్యాహతోయేన పూజయేన్మూలమన్త్ర
తః ॥ ౪౦౫ ॥ వస్త్రేణాచ్ఛాద్య తత్పాత్రం గత్వా యాగనికేతన
మ్ । కుణ్డమగ్నించ సంస్కృత్య తన్మధ్యే దేవమర్చయేత్ ॥ ౪౦౬ ॥
సమిద్భిశ్చైవ నిత్యాభిః కామ్యైశ్చైవ యథావిధి । పూర్ణాహుత్యా
దికం కృత్వా దేవాదీంస్తు విసర్జయేత్ ॥ ౪౦౭ ॥ సమ్పాతాజ్యము
థాదాయ గత్వా దేవస్య సన్నిధిమ్ । హోమంసమర్ప్య దేవాయ
దేశికో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౪౦౮ ॥ సమ్పాతాజ్యేనపుష్పాణి సం
సిచ్యతదనన్తరమ్ । దేవస్య పాదయోః పుష్పం పుంసూక్తేన సమ
ర్పయేత్ ॥ ౪౦౯ ॥ అథాష్టాక్షరబీజాని హృదయాదీనిచ క్రమా
త్ । భూషణానిచ దివ్యాని కిరీటాదీన్యనుక్రమాత్ ॥ ౪౧౦ ॥ ఆ
యుధానిచ దివ్యాని శ్రియంపుష్టిం ఖగేశ్వరమ్ । తథైవపరివారాం
శ్చ సముద్దిశ్య యథాక్రమమ్ ॥ ౪౧౧ ॥ దేవస్య పాదయోః పు
ష్పం దద్యాద్దేశికసత్తమః । తతస్తు దేవదేవేశం యానమారోప్య
యత్నతః ॥ ౪౧౨ ॥ అలంకృత్యవిశేషేణ వస్త్రాభరణమాల్యకైః ।
సర్వమఙ్గళసంయుక్తం ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౪౧౩ ॥ పరిభ్రామ్య
చ దేవేశం తథాష్టైగ్రామవీథిషు । ప్రవేశ్య దేవసదనం ధ్వజపీఠసమీ
పకే ॥ ౪౧౪ ॥ దేవముద్గ్యోదనాభక్ష్యైర్భోజ్యై నివేద్యచ హవిస్తతః ।
ధ్వజస్థానం సమాసాద్య పతత్రీశం సమర్చయేత్ ॥ ౪౧౫ ॥ మహో
హవిర్నివేద్యాథ ధ్వజస్థం ఖగేశ్వరమ్ । విసర్జయిత్వా స్వహృది
ధ్వజం సమవరోపయేత్ ॥ ౪౧౬ ॥ ధ్వజదణ్డం ధ్వజపటం తద్యష్టిం
ఛత్రపాంతథా । ఆచార్యస్స్వయమాదద్యాద్యాగోపకరణాన్యపి ॥

గతస్తు దేవదేవేశం ప్రథమావరణేపి వా । ద్వితీయావరణేవాపి మణ్ట
పే భద్రపీఠకే ॥ ౪౧౯ ॥ నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖంవాపి హ్యుత్తరాభి
ముఖంతు వా । దేవస్యోత్సవసేవార్థం యే దేవాః పూర్వమాగతాః ॥
వైకుణ్ఠవాసినశ్చైవ కుముదాదిగణేశ్వరాః । బ్రహ్మరుద్రాదయశ్చై
వ తథా దేవర్షిసత్తమాః ॥ ౪౨౦ ॥ తథాన్యే భగవద్భక్తాః దేశాన్త
రనివాసినః । దేవదేవస్య కల్యాణమనుసన్ధాతుమాగతాః ॥ ౪౨౧ ॥
తేషాం స్వదేశయానార్థం దేవానుజ్ఞాపురస్సరమ్ । కృత్వా విసర్జ
నం పశ్చాద్దేవమన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౪౨౨ ॥ తతస్తు దేవం దేవీభ్యాం
మూలబిమ్బస్య సంముఖమ్ । నివేశ్య చోభయోర్మధ్యే మహాకుం
భం తు విన్యసేత్ ॥ ౪౨౩ ॥ కుమ్భప్రోక్షణపూర్వం తు కౌతుకోత్స
ర్జనాన్తిమమ్ । ప్రాగ్వత్కృత్వా యథాశాస్త్రం దేవమన్తఃప్రవే
శయేత్ ॥ ౪౨౪ ॥ అర్ఘ్యపాద్యాదినాభ్యర్చ్య మూలబిమ్బే విసర్జయే
త్ । శయ్యాసనం సమర్ప్యాథ జాగరేణనయేన్నిశామ్ ॥ ౪౨౫ ॥
బ్రాహ్మే ముహూర్తే సంప్రాప్తే దేశికో మన్త్రవిత్తమః । ఉద్వాస
నబలిం దద్యాన్నానాపరిజనైస్సహ ॥ ౪౨౬ ॥ గ్రామే చావాహి
తాన్ పూర్వం కుముదాదీన్ గణాన్వితాన్ । సన్తర్ప్య బలిదానేన సవి
శేషం విసర్జయేత్ ॥ ౪౨౭ ॥ మహాతటాకే నద్యాం వా దేశికో మ
న్త్రవిత్తమః । ఋత్విక్పరిచారైశ్చ సర్వైస్సపరిజనైస్సహ ॥ ౪౨౮ ॥
స్నానం కృత్వా తు విధివద్గత్వా దేవగృహం తతః । నిత్యపూజాదికం
సర్వం యథావిధి సమాచరేత్ ॥ ౪౨౯ ॥ యజమానో గురుం హైమై
ర్భూషణైః కటకాదిభిః । వస్త్రైర్గన్ధపుష్పాద్యైరలంకృత్యాభిపూజ్య
చ ॥ ౪౩౦ ॥ ఉత్తమాం దక్షిణాం దద్యాత్స్వర్ణనిష్కశతాన్వితామ్ ।
తతోఽధికాం తు వా దద్యాద్విభవస్యానుగుణ్యతః ॥ ౪౩౧ ॥ తదర్ధం
మధ్యమాం వాపి తదర్ధమధమాం తు వా । యథావిత్తానుమానం తు య
థార్హం తు వా దదేత్ ॥ ౪౩౨ ॥ తదర్ధమృత్విజాం దద్యాత్తదర్ధం

పరిచారిణామ్ । వేదపాఠకపూర్వాంశ్చ తథా గాయకసత్తమాన్ ॥ అన్యాంశ్చైవ యథాశక్తి దక్షిణాభిః ప్రతోషయేత్ । యాగస్తు దక్షిణాహీనో నిష్ఫలస్స్యాన్న సంశయః ॥ ౪౩౪ ॥ తస్మాద్విత్తానుగుణ్యేన దేయాస్స్వల్పాపి దక్షిణా । తతః కాలే యజమానస్తు అలంకృత్య తు దేశికమ్ ॥ ౪౩౫ ॥ వస్త్రస్రక్చన్దనాద్యైశ్చ సమారోప్య చ యానకే । శఙ్ఖకాహళవాదిత్రభేరీపటహసంయుతమ్ ॥ ౪౩౬ ॥ ఛత్రదీపసమాయుక్తం గాయకాదిసమన్వితమ్ । దేశికం దేవవత్ స్మృత్వా స్వగృహే సంప్రవేశయేత్ ॥ ౪౩౭ ॥ ఏవం హి దేవదేవస్య ఉత్సవం కారయేత్తు యః । ఇహలోకే సుఖం ప్రాప్య పరలోకే మహీయతే ॥ ఏవం నిగదితస్సమ్యక్ మహోత్సవవిధిర్ద్విజాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం

మహోత్సవవిధిర్నామ

ఏకాదశోఽధ్యాయః.

నారదః — అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి పక్షమాసోత్సవాదికాన్ । తథా వసన్తోత్సవాదీన్ శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧ ॥ పక్షే పక్షే చ ద్వాదశ్యాం మాసే మాసే తథైవ చ । అమావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం శ్రవణే చోత్తరే దినే ॥ ౨ ॥ అవతారదినేష్వేవం దేవదేవస్య వై ద్విజాః । యజమానాదిజన్మర్క్షే చైత్రాదివిషువద్వయే ॥ ౩ ॥ అయనద్వితయే చాపి తథా సఙ్క్రాన్తిషు ద్విజాః । ఆచరేద్దేవదేవస్య విశేషయజనం గురుః ॥ ౪ ॥ నక్షత్రభేదే సంప్రాప్తే పూర్వమేవ ఫలప్రదమ్ । పరే ముహూర్తదశనాడీ చేత్పరమేవ శుభం భవేత్ ॥ ౫ ॥ తిథిభేదే తథా ప్రాప్తే పరమేవ ఫలప్రదమ్ । ఏకాదశ్యామమావాస్యాం ద్వాదశ్యాదిషు వా ద్విజాః ॥ ౬ ॥ పరే ముహూర్తశ్చేత్ కలామాత్రం తదేవ శుభదం భవేత్ । ఉత్తరాయణపూర్వేషు షట్సున

జాగ్రన్తిషు ద్విజాః ॥ ౭ ॥ సార్ధషోడశనాడీనామన్తరే దేవమ
ర్చయేత్ । దక్షిణాయనపూర్వేషు షట్సు సఙ్క్రమణేషు చ ॥ ౮ ॥
ప్రాగేవాభ్యర్చయేద్దేవం నాడీషోడశకాన్తరే । అనుకల్పేతు త
త్సఙ్క్రాన్త్యాత్సార్ధషోడశకాన్తరే ॥ ౯ ॥ ఏవమృక్షాదికం జ్ఞాత్వా
కుర్యాత్తత్తద్దినేర్చనమ్ । ద్వాదశ్యాదిషు కర్తవ్యం ఉత్సవం త్వధు
నోచ్యతే ॥ ౧౦ ॥ పురా నిత్యార్చనం కృత్వా దేవదేవస్య సత్తమాః ।
సంస్నాప్య విధివద్దేవం మూలమూర్తిగతం విభుమ్ ॥ ౧౧ ॥ యా
త్రామూర్తిగతం వాపి యద్వా స్నపనకౌతుకమ్ । అలంకారాసనం
నీత్వా సమభ్యర్చ్య విధానతః ॥ ౧౨ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథ హో
మాన్తం వా జపాన్తికమ్ । సర్వం కుర్యాద్విశేషేణ మూలాదుత్సవ
కౌతుకే ॥ ౧౩ ॥ కిఞ్చిదావాహ్య తదను యాత్రామూర్తిగతం విభు
మ్ । యానమారోప్య సౌవర్ణం సపుష్పప్రభయాన్వితమ్ ॥ ౧౪ ॥
అలఙ్కృత్యాపి శేషేణ పూర్వోక్తవిభవైస్సహ । ఉత్సవభ్రమణం కృ
త్వా సమ్యగ్గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౫ ॥ భగవన్మన్దిరాగ్రే వా బలిపీ
ఠాగ్రతోపి వా । దేవస్య శ్రమశాన్త్యర్థం కుర్యాదభ్యర్చనం గురుః ॥
అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచామం గన్ధం మాల్యం చ దీపకమ్ । ధూపం తథా
ర్ఘ్యజలం అపూపాన్ పృథుకానపి ॥ ౧౬ ॥ తర్పణం నాళికేరోత్థ
రసమాచమనం తథా । ముఖవాససమోపేతం తాంబూలం చ నివే
దయేత్ ॥ ౧౭ ॥ వివిధైర్నృత్తగీతాద్యైస్తదా సన్తోషయేద్విభుమ్ ।
గణికా దేవదాస్యశ్చ తథాన్యే వాద్యకోవిదాః ॥ ౧౮ ॥ వన్దినశ్చ
తథాన్యేపి సర్వే భక్తిసమన్వితాః । దేవం ప్రదక్షిణీకృత్య బలిపీఠే
నవైస్సహ ॥ ౨౦ ॥ ద్వివారం వా చతుర్వారం ప్రణమేయుశ్చ భక్తి
తః । తతస్తు దేవదేవేశం మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౧ ॥ యా
నాత్సమవరోహ్యాథ పాదుకే వినివేద్య చ । అగ్రమణ్టపభూభాగే భ
ద్రపీఠే నివేశ్య చ ॥ ౨౨ ॥ అర్ఘ్యాద్యైః ప్రాగ్వదభ్యర్చ్య స్వస్థానే

సన్నివేశయేత్ । అథా నియోజితాంశక్తిం మూలబిమ్బే నియోజయే
త్ ॥ ౨౩ ॥ ద్వాదశ్యాదిషు కర్తవ్యముత్సవం త్వేవమీరితమ్ । మ
ధుమాధవమాసేతు శుక్లపక్షే విశేషతః ॥ ౨౪ ॥ కలయాపి చతుర్దశ్యా
హ్యాపృష్టే పర్వణి ద్విజాః । జలక్రీడాంతు దేవస్య కుర్యాద్దేశికసత్త
మః ॥ ౨౫ ॥ జలక్రీడానుసారేణ సప్తాహం వానవాహకమ్ । ప
ఞ్చమాహం త్ర్యహం వాపి ఏకాహం వోత్సవంచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఉత్స
వారమ్భదివసాత్పూర్వేద్యుర్నిశి దేశికః । అఙ్కురారోపణం కృ
త్వా రక్షాబన్ధం యథావిధి ॥ ౨౭ ॥ ఉత్సవారమ్భదివసాదారభ్య
ప్రతివాసరమ్ । చతుస్థానార్చనం కుర్యాత్సాయం ప్రాతర్యథావిధి॥
బలిం నిత్యోక్తవిధినా కుర్యాత్కాలద్వయేపి చ । మధ్యాహ్నే బలి
దానాన్తే యాత్రామూర్తిగతం శుభమ్ ॥ ౨౯ ॥ శిబికాయాం సమా
రోప్య శ్రీపుష్టిభ్యాం సహ ద్విజాః । వీథ్యామనుత్సవంతు తత్ర వై
భద్రపిష్టరే ॥ ౩౦ ॥ సమారోప్య చ దేవస్య పురతో ధాన్యవిష్టరే ।
చూర్ణాధివాసనం ప్రాగ్వత్కృత్వా దేశికసత్తమః ॥ ౩౧ ॥ అర్ఘ్యా
ద్యైర్దైవమభ్యర్చ్య హవిరన్తం యథావిధి । శ్రీసూక్తేన తతో దేవం
శ్రియంపుష్టించ దేశికః ॥ ౩౨ ॥ అభిషిచ్య చ చూర్ణేన హరిద్రేణ
యథావిధి । దేవీభ్యాంసహ దేవేశం భ్రామయేద్గ్రామవీథిషు ॥౩౩॥
ప్రాదక్షిణ్యేన పూర్వోక్తయాత్రాప్రకరణైస్సహ । తదా దేవస్య దే
వ్యోశ్చ§ యుద్ధక్రీడాంచ కారయేత్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రథమే గన్ధయుద్ధం
తు ద్వితీయే పుష్పయుద్ధకమ్ । తృతీయే చూర్ణయుద్ధంచ చతుర్థే తై
లయుద్ధకమ్ ॥ ౩౫ ॥ పఞ్చమే క్షీరయుద్ధంస్యాత్షష్ఠే కర్పూరకు
ఙ్కుమైః । నాళికేరజలైర్యుద్ధం సప్తమేతు సమాచరేత్ ॥ ౩౬ ॥
గన్ధామ్భసాష్టమేయుద్ధం నవమే జలయుద్ధకమ్ । గేహాది గ్రామ
మధ్యాన్తం భక్తైర్భాగవతైస్సహ ॥ ౩౭ ॥ గణికా దేవదాసీభిః

§ యుద్ధమిత్యత్ర సర్వత్రాపి కోశాన్తరే యుక్తమితి దృశ్యతే.

కార్యం యుద్ధం వినోదతః । యుద్ధక్రీడాంతు కృత్వైవం దేవమన్తః
ప్రవేశయేత్ ॥ ౩౮ ॥ సప్తాహముత్సవే కుర్యాత్ చూర్ణయుద్ధాదిసప్త
కమ్ । పఞ్చాహముత్సవే కుర్యాత్ క్షీరయుద్ధాదిపఞ్చకమ్ ॥ ౩౯ ॥
త్ర్యహోత్సవే నాళికేరరసయుద్ధాదికం భవేత్ । కేవలం జలయు
ద్ధంతు కుర్యాదేకాహముత్సవే ॥ ౪౦ ॥ జలక్రీడావిధానంతు శృ
ణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రథమావరణాదౌ వా యద్వా గోపురబా
హ్యతః ॥ ౪౧ ॥ ఖాత్వా పురుషమాత్రంతు క్షితౌ వై మునిసత్తమాః ।
శిలాభిరిష్టికాభిర్వా దృఢీకృత్య సమన్తతః ॥ ౪౨ ॥ సోపానపఙ్క్తిభి
ర్యుక్తాం జలద్రోణీం ప్రకల్పయేత్ । చతుస్తమ్భసమాయుక్తమణ్టపం
వా ప్రపాంతు వా ॥ ౪౩ ॥ కృత్వోపరిష్టాత్తద్ద్రోణీం పూరయేచ్ఛు
ద్ధవారిభిః । ప్రాగ్వత్కటాహం వాపూర్య కస్తూరీకుఙ్కుమాది
భిః ॥ ౪౪ ॥ సురభీకృత్య తదను ప్రసూనైర్వికిరేచ్ఛుభైః । పృథ
క్పూర్ణాధివాసంతు కృత్వా యాగగృహే గురుః ॥ ౪౫ ॥ కుణ్డే వా స్థ
ణ్డిలే వాగ్నౌ శ్రియమావాహ్య మన్త్రవిత్ । తత్ర సన్తర్ప్య విధివత్స
మ్పాతాజ్యేన సేచయేత్ ॥ ౪౬ ॥ తచ్చూర్ణపాత్రమాదాయ వాద్య
ఘోషపురస్సరమ్ । జలద్రోణీం సమాసాద్య పుణ్యాహోక్తిపురస్స
రమ్ ॥ ౪౭ ॥ తత్ర చూర్ణం వినిక్షిప్య వసన్తం తత్ర పూజయేత్ । ప
రితో లోకపాలాంశ్చ సమభ్యర్చ్య విశేషతః ॥ ౪౮ ॥ బలిం దద్యా
దష్టదిక్షు గేయవాద్యపురస్సరమ్ । జలద్రోణ్యాంతు సంస్కార
స్త్వేవముక్తో మునీశ్వరాః ॥ ౪౯ ॥ దేవీభ్యాం సహ దేవేశం మణ్టపే
ప్రాగ్వదర్చయేత్ । కృత్వా చూర్ణాభిషేకాన్తం జలద్రోణీసమీప
తః ॥ ౫౦ ॥ దేవమానీయ దేవీభ్యామర్ఘ్యాద్యైః పరిపూజ్య చ । భే
రీపటహవాదిత్రశఙ్ఖఘోషసమన్వితమ్ ॥ ౫౧ ॥ స్తుతిమఙ్గళఘోషై
శ్చ వేదఘోషసమన్వితమ్ । పౌరుషేణైవ సూక్తేన కుర్యాత్తత్రావ
గాహనమ్ ॥ ౫౨ ॥ యద్వా కూర్చ్చపాదుకాయాం దేవమావా

హ్యమస్త్రవిత్ । తత్రావగాహయేద్విప్రాస్తదానీం దేశికోత్తమః । యజమానో మూర్తిపాశ్చ భూసురా వైష్ణవోత్తమాః । యతయో బ్రహ్మనిష్ఠాశ్చ సిఞ్చేయుర్మఙ్గళామ్భసా ॥ ౫౪ ॥ చాతుర్వర్ణ్యభవాస్సర్వే పురుషాశ్చ స్త్రియోఽపి చ । గణికా దేవదాస్యశ్చ తథాన్యే వాద్యవాదకాః ॥ ౫౫ ॥ పరస్పరం చ సిఞ్చేయుస్సర్వే మఙ్గళవారిభిః । గఙ్గాస్నానఫలం ప్రాప్య విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయుః ॥ ౫౬ ॥ యానే దేవం సమారోప్య సహస్నానార్ద్రవాససా । జలక్రీడాపురస్సరం తు యాతోపకరణైస్సహ ॥ ౫౭ ॥ భ్రామయేద్గ్రామవీథిషు ప్రీతయే వరుణస్య చ । ప్రజానామపి సర్వేషాం పవిత్రీకరణాయ చ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ । తత్ర దేవం యథాశాస్త్రం పఞ్చవింశతిభిర్ఘటైః ॥ ౫౮ ॥ అభిషిచ్య విశేషేణ హవిరన్నం సమర్పయేత్ । ప్రత్యహం చాపి యుద్ధాన్తే స్నపనం త్వేవమాచరేత్ ॥ ౬౦ ॥ తద్రాత్రౌ పూర్వవత్కుర్యాత్కుమ్భసంప్రోక్షణాన్తిమమ్ । ఆచార్యం పూజయేత్పశ్చాద్వస్త్రహేమాఙ్గులీయకైః ॥ ౬౧ ॥ మూర్తిపాదీన్యథాన్యాయం తోషయేద్విప్రాంస్తథా । ఇతి సఙ్క్షేపతః ప్రోక్తో వసన్తోత్సవ ఉత్తమః ॥ ౬౨ ॥ చైత్రే తు శుక్లద్వాదశ్యాం కుర్యాద్దమనకోత్సవమ్ । పవిత్రారోహవత్కుర్యాచ్చతుస్థానార్చనాదికమ్ ॥ ౬౩ ॥ భూషణాన్యుత్తమాదీని కుర్యాద్దమనకైస్తథా । తత్తత్సఙ్ఖ్యావిరచితం యథాశోభానురూపతః ॥ ౬౪ ॥ పఞ్చవింశతికుమ్భాంస్తు స్థాపయిత్వాభిషేచయేత్ । ఏకో హ వై నారాయణ ఇతి ప్రాక్కలశేన తు ॥ ౬౫ ॥ తస్య ధ్యానాన్తస్థస్యేతి ద్వితీయకలశేన తు । * అథ పునరేవ నారాయణ ఇతి తృతీయతః ॥ అథ పునరేవ నారాయణ ఇతి చతుర్థతః । సహస్రశీర్షా పురుష ఇతి పంచమకుమ్భతః ॥ ౬౬ ॥ పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరమితి వై షష్ఠకుమ్భతః ।

---

* అథపురుషో నారాయణ ఇతి తృతీయకలశేన తు

నారాయణపరంబ్రహ్మేతి ద్వైసప్తమేనతు ॥ ౧౮ ॥ యచ్చ కిఞ్చిజ్జగత్యస్మిన్నితిహ్యష్టమకుమ్భతః । అనన్తమవ్యయంకవిమితి నవమేనాభిషేచయేత్ ॥ ౧౯ ॥ అధోనిష్ట్యావితస్త్యాంతు ఇతిసాధ్యదశమేనవై । సన్తతంసిరాభిస్తులమిత్యేకాదశేనతు ॥ ౨౦ ॥ తస్యమధ్యే మహానగ్నిరితిద్వాదశమేనవై । సన్తాపయతిస్వన్దేహమితిత్రయోదశమేనవై ॥ ౨౧ ॥ నీలతోయదమధ్యస్థా ఇతిచతుర్దశమేనవై । తస్యాశ్శిఖాయామధ్యఇతి పఞ్చదశమేనవై ॥ ౨౨ ॥ సర్వస్యవశినమితి షోడశమేనతు । బహిరావరణస్థైస్తు కలశైరభిషేచయేత్ ॥ ౨౩ ॥ బహిరావరణదేవాభిఇతి ప్రాక్సంస్థితేనతు । యన్నాభిపద్మాదభవదితి వహ్నిగతేనతు ॥ ౨౪ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రపరమేతి యామ్యాదిక్సంస్థితేనతు । దక్షిణేతు భుజేప్ర ఇ॰ నైరృతగతేనతు ॥ ౨౫ ॥ విష్ణురాత్తమశ్శక్తిరితి వారుణీసంస్థితేనతు । పు॰ప్రధానేశ్వరోవిష్ణురితివాయుగతేనతు ॥ ౨౬ ॥ ఇమాం మహోపనిషదమితి సోమగతేనతు । ఓమిత్ప్రథమంనామ ఇతీశానగతేనతు ॥ ౨౭ ॥ పురుషోహంవై వాసుదేవ ఇ॰ మధ్యగతేనతు । యద్వాపురుషసూక్తైర్మన్త్రైః షోడశభిఃక్రమాత్ ॥ ౨౮ ॥ బహిరావరణస్థైస్తు కలశైరభిషిచ్యచ । పూర్వోక్తైర్బ్రహ్మసూక్తస్థైర్మన్త్రైర్ద్విద్వికసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౯ ॥ అన్తరావరణస్థైస్తు సంస్నాప్య కలశైఃక్రమాత్ । అవశిష్టైస్త్రిభిశ్శాన్తైః మధ్యకుమ్భేన సేచయేత్ ॥ ౩౦ ॥ రజనీచూర్ణసంపూర్ణాన్ సంస్థాప్య నవకుమ్భకాన్ । అష్టాభిర్ద్వైరర్చయిత్వాతు చక్రరశ్మిసమప్రభాన్ ॥ ౩౧ ॥ రజనీచూర్ణనిచయాన్ ధ్యాత్వాతైరభిషేచయేత్ । సర్వవిఘ్ననిరాసార్థం సర్వసంపూరణాయచ ॥ ౩౨ ॥ దక్షిణేతుభుజేవిప్ర ఇతిప్రాక్సంస్థితేనతు । నిచికిద్వాసుషణమితివహ్నిగతేనతు ॥ ౩౩ ॥ ప్రతేవిష్ణో అబ్జచక్రే ఇతియామ్యగతేనతు । పభిర్వధ

ముపక్రమస్యేతియాంతుగతేనతు ॥ ౮౫ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రః కృతచ
క్రేతి పశ్చిమాశాగతేనతు । పవిత్రమిత్యగ్నిరితి వాయుగతేనతు ॥
చరణంపవిత్రం వితతమితి సోమగతేనతు । లోకస్యద్వారమర్చిమది
తిరుద్రగతేనతు ॥ ౮౬ ॥ మన్త్రైరేతైస్తుచాష్టాభిరన్యైస్సౌన్దర్యనై
స్తథా । సంస్నాప్యమధ్యకుమ్భేన శుద్ధోదైరభిషిచ్యచ ॥ ౮౭ ॥
మహోపనిషదన్తస్థైర్బ్రహ్మసూక్తైఃపురోదితైః । మన్త్రైశ్చతుర్భిః
పుంసూక్తమన్త్రైష్షోడశభిస్తథా ॥ ౮౮ ॥ వాసుదేవద్విషట్కార్ణ
బ్రాహ్మణద్వితయేనతు । ఓఙ్కారాది పవిత్రైస్తైశ్చతుర్భిర్వ్యాప
కైస్తథా ॥ ౮౯ ॥ సహస్రధారయాదేవం స్నాపయేద్విధిపూర్వక
మ్ । యద్వాష్టాక్షరమన్త్రేణ సర్వస్నపనమాచరేత్ ॥ ౯౦ ॥ త
తోన్యైస్సకలైరోఘైః ప్రాగ్వదిష్ట్వాక్రమేణతు । సర్వైఃపురోది
తైర్మన్త్రైర్మూలమన్త్రేణవాద్విజాః ॥ ౯౧ ॥ హోమంకృత్వా
విశేషేణ సమిద్భిస్త్రిమధుప్లుతైః । తతో దమనికారోపమాచరేత్తు
యథావిధి ॥ ౯౨ ॥ అత్రానుక్తంతు సకలం పవిత్రారోహవద్భవే
త్ । అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి విశాఖోత్సవముత్తమమ్ ॥ ౯౩ ॥ వృ
షభస్థే దినకరే పౌర్ణమాసీతు యాభవేత్ । విశాఖాఋక్షయుక్తా
వాహ్యయుక్తా వా ద్విజోత్తమాః ॥ ౯౪ ॥ చతుర్దశ్యాహ్యవిద్ధాయాం
తస్యాముత్సవమాచరేత్ । సహకారఫలాదీని నాళికేరఫలాన్యపి ॥
ద్రాక్షాఖర్జూరకాదీని మాతులఙ్గఫలాన్యపి । అన్యానిచైవయోగ్యా
ని యథాలబ్ధానివాద్విజాః ॥ ౯౫ ॥ ఆహృత్యసర్వాణ్యేకత్ర న్యస్య
పాత్రేషుచద్విజాః । తానిపాత్రాణి విన్యస్య పరిచారకమూర్ధసు ॥
విష్వక్సేనం పురస్కృత్య వాద్యఘోషసమన్వితమ్ । గ్రామంప్ర
దక్షిణీకృత్య మన్దిరాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౯౬ ॥ మహానసాధో నిక్షి
ప్య ఫలపాత్రాణ్యతఃపరమ్ । వైష్ణవైర్బ్రాహ్మణైశ్శుద్ధైర్మహాహ
ర్షసమన్వితైః ॥ ౯౭ ॥ వస్త్రేణ పిహితాస్యైశ్చ జిహ్వాచాపల్య

వర్జితైః । నిస్త్వక్కరణయోగ్యాని తథా నిస్త్వక్షి కారయేత్ ॥౧౦౦॥ యథావస్థితరూపేణ శోధ్యాన్యగ్న్యాణి శోధయేత్ । తథైవ ఘూళనార్హాణి ఘూళయేచ్ఛుద్ధవారిభిః ॥ ౧౦౧ ॥ ఫలాని సహకారాణాం క్షీరేణ గుడమిశ్రితమ్ । పాచయేన్నాళికేరాణాం ఖణ్డైశ్చైవమరీచిభిః ॥ ౧౦౨ ॥ ఏలాకర్పూరచూర్ణైశ్చ మిశ్రయేదేవమేవహి । మహాహవిఃపాయసాదీనపూపాంశ్చప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౦౩ ॥ దివా ఏవా రజన్యాం వా నిత్యపూజావసానతః । మన్త్రాసనపురస్కారంతు దేవంస్నానాసనం నయేత్ ॥ ౧౦౪ ॥ పఞ్చవింశతిభిః కుమ్భైస్సంస్నాప్యపురుషోత్తమమ్ । అలంకారాసనే భక్త్యా తతో భోజ్యాసనం నయేత్ ॥ ౧౦౫ ॥ మహాహవిఃపాయసాద్యం సహకారఫలాదికమ్ । నివేద్య దేవదేవాయ తాంబూలాదీన్నివేదయేత్ ॥ ౧౦౬ ॥ కారిభ్యో వైష్ణవేభ్యశ్చ తత్ప్రసాదం ప్రదాపయేత్ । తతస్తుచోత్సవంబిమ్బం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ యానమారోప్య వస్త్రాద్యైరలంకృత్య విశేషతః । సర్వమఙ్గళసంయుక్తం నీత్వా గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ మన్దిరాన్తఃప్రవేశ్యాథ స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ । యజమానోఽథ గుర్వాదీన్ తోషయేద్దక్షిణాదిభిః ॥౧౦౯॥ ఏవంవిశాఖోత్సవస్య విధానం సంప్రకీర్తితమ్ । అథప్లవోత్సవవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౧౦ ॥ శిశిరాద్యేష్వృతుషు త్రిష్వేకస్మిన్ సమాచరేత్ । శుక్లపక్షేఽథవా కృష్ణే దేవేశస్య ప్లవోత్సవమ్॥ యజమానస్య జన్మర్క్షే దేవజన్మర్క్షకేపివా । ప్లవాధిరోహణం కుర్యాద్రాజరాష్ట్రాభివృద్ధిదమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ తన్త్రానుసారేణ సప్తాహం వా నవాహకమ్ । పఞ్చాహం త్రియహం వాపి ఏకాహం వోత్సవం భవేత్ ॥ ౧౧౩ ॥ ఉత్సవారంభపూర్వేద్యురఙ్కురార్పణమాచరేత్ । రక్షాబన్ధంచ విధివత్కృత్వా దేశికసత్తమః ॥ ఆరమ్భదినమారభ్య ప్రత్యహం కాలయోర్ద్వయోః । చతుఃస్థానా

ర్నవాంకురార్ఘ్యైర్బలిదానసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ ఆదావన్తేచ దేవే
ముఖమోక్తనుమార్గతః । సంస్నాపయేత్ప్రతిదినం వాహనారోప
ణం భవేత్ ॥ ౧౧౬ ॥ అన్తిమేతు దినే కార్యముడుపేహ్యధిరోప
ణమ్ । ప్రత్యహం చాపి మధ్యాహ్నే దేవం దేవీసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౭
యానమారోప్య వస్త్రాద్యైరలంకృత్య విశేషతః । గ్రామం ప్రదక్షి
ణీకృత్య సరస్తీరం సమానయేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ తత్ర ప్రకల్పితే దివ్యే
మణ్టపే సుమనోహరే । భద్రాసనే దేవదేవం సమారోప్య విశే
షతః ॥ ౧౧౯ ॥ అర్ఘ్యాద్యైస్తు సమభ్యర్చ్య మహతా హవిషా తథా
…తస్తు దేవదేవేశం మన్దిరం సంప్రవేశయేత్ ॥ ౧౨౦ ॥ ఉడుపారో
హణదినే ప్యేవం దేవం సరస్తటే । సమారాధ్య విశేషేణ హవిరన్తః
జగత్ప్రభుమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ స్వస్తికే చతురశ్రే వా వృత్తే వాపి సరోవ
రే । పరితస్కృతసోపానే చతుర్ద్వారోపశోభితే ॥ ౧౨౨ ॥ చతుర్ది
క్షు సుమహాత్తుఙ్గగోపురైశ్చోపశోభితే । సమధ్యమణ్టపేదివ్యే
మలోదకపూరితే ॥ ౧౨౩ ॥ ప్రకల్పితం ప్లవం దివ్యం ఫలశాఖిర్విభూ
కృతమ్ । అనేకస్తమ్భసంయుక్తం లోహకీలైర్దృఢీకృతమ్ ॥ ౧౨౪॥
విమానసదృశాకారం మణ్టపాకృతిమేవ వా । ద్వితలం త్రితలం వా
పి చతుష్పఞ్చతలాన్వితమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ అలంకృతం చ వివిధైర్వితా
నైః పుష్పమాల్యకైః । దర్పణైశ్చామరైశ్చైవ ధ్వజైశ్చ వివిధైర
పి ॥ ౧౨౬ ॥ నాళికేరైః పూగఫలస్తబకైః కదళీఫలైః । స్రీభద్రైశ్చై
వ ఘణ్టాభిః పరితస్సమలంకృతమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ పోతక్ష్యపుణ్యాహతో
యేన సరస్తోయంచ దేశికః । దహనాప్యాయనాభ్యాంచ సంశోధ్య
విమలోదకే ॥ ౧౨౮ ॥ క్షీరార్ణవం సమావాహ్య సంపూజ్యార్ఘ్యాది
భిర్ద్విజాః । ప్లవే ఫణీన్ద్రమావాహ్య పరితః కుముదాదికాన్ ॥ ౧౨౯ ॥
సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైః కుమ్భ్యౌచావాహ్య పూజయేత్ । అ
గ్న్యాధానస్థమన్త్రేణ హుత్వాచైవ యథావిధి ॥ ౧౩౦ ॥ ప్లవం త

సుగన్ధితోయేన ప్రోక్షయేద్దేశికోత్తమః। ఏవం స్నపనం తు సంస్కృత్య
ముహూర్తే తు సుశోభనే ॥ ౧౩౧ ॥ దేవీభ్యాం సహ దేవేశం స్నప
మారోపయేద్గురుః। ఆచార్యసాధకాశ్చైవ దీక్షితాః పరిచారకాః॥
సేనాపరాస్తథాన్యే చ వైష్ణవా వేదపాఠకాః। తిష్ఠేయుః పరితో
దేవమన్యేషాం తు పృథక్స్నపః ॥ ౧౩౩ ॥ అన్యే తు నస్పృశేయు
స్తం యుస్తు శేషాత్మకస్నపః। వన్దినో వారవనితా యే చాన్యే వాద్యవా
దకాః ॥ ౧౩౪ ॥ తే తు పృథక్స్నవారూఢాః కుర్యుర్నృత్తాదికం తథా।
శఙ్ఖభేర్యాదినినదైర్వేదఘోషైస్సమన్తతః ॥ ౧౩౫ ॥ పుష్పవ
ర్షైర్విహోద్దేశ్య దేవం సన్తోషయేత్తదా। ప్రదక్షిణత్రయం కుర్యా
త్పఞ్చకం సప్తకం తు వా ॥ ౧౩౬ ॥ తతస్సరోమధ్యభాగస్థాపే
దేవమానయేత్। తత్ర దేవం సమభ్యర్చ్య అర్ఘ్యాద్యైర్దేశికోత్తమః॥
అన్నానం పృథుకాపూపనారికేరరసం తథా। తర్పణశ్చైవ తాం
బూలం ముఖవాససమన్వితమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ నివేద్య దేవదేవాయ తా
మ్బూలాద్యైస్తతః పరమ్। సేవాజనాంశ్చ సన్తోష్య యానదస్తము
యం రవేః ॥ ౧౩౯ ॥ నానావినోదైస్సన్తోష్య దేవం నీత్వా పునస్స్న
నమ్। తీరమాసాద్య దేవేశమవరోప్య స్నవాత్తతః ॥ ౧౪౦ ॥ గ్రామ
ప్రదక్షిణం దేవం మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్। నిత్యార్చనం పురా కృత్వా
విశేషయజనం తథా ॥ ౧౪౧ ॥ ప్రాగ్వత్పుష్పప్రోక్షణాన్తం స
ర్వం కుర్యాద్యథావిధి। యజమానో గురుశ్చైవ తోషయేద్దక్షిణాది
భిః ॥ ౧౪౨ ॥ ఏవం స్నపోత్సవవిధిః ప్రోక్తస్సంక్షేపతో ద్విజాః। అథా
గ్రయణాఖ్యస్య విధానం కిఞ్చిదుచ్యతే ॥ ౧౪౩ ॥ ఆషాఢే పూ
ర్వఫల్గున్యాం పుష్యే చైవ విశేషతః। మాఘమాసే తు పఞ్చమ్యాం
సప్తమ్యామథవా ద్విజాః ॥ ౧౪౪ ॥ ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే కు
ర్యాద్ధాన్యస్య సఙ్గ్రహమ్। సేనాధిపం తదర్థం తు తార్క్ష్యం వా మా
రుతిం తు వా ॥ ౧౪౫ ॥ ఆరోప్య శిబికాయానం సర్వైః పరిజనైస్సహ।

ఆచార్యో యజమానశ్చ వాద్యఘోషపురస్సరమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ క్షే
త్రదేశం సమాసాద్య పుణ్యాహం వాచయేద్గురుః । క్షేత్రమగ్న్యాదిక్
నాథైరర్చ్య భూమన్త్రేణైవ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౪౭ ॥ పవిత్రంచాపి
సంప్రోక్ష్య మూలమన్త్రేణ పూజయేత్ । తతస్తు క్షేత్రపాలేభ్యః
బలిందద్యాత్సమన్తతః ॥ ౧౪౮ ॥ దధ్యోదనం పాయసం వా దేశి
కః క్షేత్రవృద్ధయే । సుముహూర్తే సమానయుక్తో దేశికో మూలమ
న్త్రతః ॥ ౧౪౯ ॥ ధాన్యానాం లవనం కుర్యాత్తతశ్చైవం కృషీ
వలైః । కారయిత్వా ధాన్యభారాన్ వివిధాని ఫలాని చ ॥ ౧౫౦ ॥
సఙ్గృహ్య వాహయన్ పశ్చాద్వేదవాద్యరవైస్సహ । విష్వక్సేనపు
రస్కృత్య కృత్వా గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ దేవగేహం సమా
సాద్య ప్రాసాదాన్తః ప్రవిశ్య చ । దేవస్య దక్షిణే హస్తే ధాన్యం కిం
చిత్ప్రదర్శయేత్ ॥ ౧౫౨ ॥ ఆతపే శోషయేత్పశ్చాదవఘాతం స
మాచరేత్ । తత్స్థానే గోమయామ్భోభిస్సమాలిప్య సమన్తతః ॥
సుధాచూర్ణైరలంకృత్య ముసలం తదులూఖలమ్ । క్షాళయిత్వా శు
ద్ధజలైరర్ఘ్యగన్ధాదినార్చయేత్ ॥ ౧౫౪ ॥ ధాన్యమ్యులూఖలే న్య
స్య సుముహూర్తేఽవఘాతయేత్ । సార్ధం మఙ్గళగానైశ్చ సర్వవాద్యరవై
స్సహ ॥ ౧౫౫ ॥ సధవాభిస్త్రీభిర్దేవదాసీగణైస్తథా । తుషా
నపోహ్య శూర్పేణ క్షాళయేచ్ఛుద్ధవారిణా ॥ ౧౫౬ ॥ శోధయిత్వా
పునస్సర్వాన్ గుళపాకేన మిశ్రితాన్ । మరీచిజీరకైర్యుక్తాన్నాళి
కేరఫలాన్వితాన్ ॥ ౧౫౭ ॥ విధాయ మూలబిమ్బాదీనభ్యర్చ్య చ
విశేషతః । నివేద్య తానితదను వహ్నౌ సన్తర్పయేద్విభుమ్ ॥ ౧౫౮ ॥
హోమాన్తే సప్తసమిధాం తణ్డులైర్జుహుయాత్తతః । పశ్చాన్నివేది
తం సర్వం గుర్వాదిభ్యః ప్రదాపయేత్ ॥ ౧౫౯ ॥ ఏవమాగ్రయణా
ఖ్యం హి అశ్వమేధసహస్రతః । ఉత్తమం దేవదేవస్య కారయేత్ప్ర
తివత్సరమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ అథ డోలోత్సవవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ।

ఉత్తరాయణకాలే వా దక్షిణాయనఏవ చ ॥ ౧౬౧ ॥ శుక్లపక్షే విశే
షేణ పఞ్చమీం సప్తమీం తు వా । ఏకాదశీం వా దశమీం ద్వాదశీం
పౌర్ణమీం తు వా ॥ ౧౬౨ ॥ సమారభ్యోత్సవం కుర్యాత్సప్తాహం వా
నవాహకమ్ । పఞ్చాహం త్ర్యహం వాపి విభవేచ్ఛానుసారతః ॥
ఉత్సవారమ్భపూర్వేద్యుర్నిశాయామఙ్కురార్పణమ్ । రక్షాబ
న్ధం చ విధినా కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౧౬౪ ॥ ప్రథమావరణే వాపి
ద్వితీయావరణాదికే । బహిర్వా గోపురద్వారాత్కుత్రచిత్సుమనో
హరే ॥ ౧౬౫ ॥ దేశే దోలోత్సవార్థం తు మణ్టపం పరికల్పయేత్ ।
ద్వాత్రింశత్స్తమ్భసంయుక్తం చతుర్వింశతిభిస్తు వా ॥ ౧౬౬ ॥ షోడ
శస్తమ్భయుక్తం వా చతుర్ద్వారసమన్వితమ్ । మణ్టపం సమలంకు
ర్యాన్నానావర్ణవితానకైః ॥ ౧౬౭ ॥ విచిత్రక్షౌమవస్త్రైశ్చ ము
క్తాదామభిరేవ చ । నానాకుసుమమాల్యైశ్చ దర్పణైశ్చామరాది
భిః ॥ ౧౬౮ ॥ ధ్వజైశ్చ విచిత్రైర్మాల్యైః ప్రసూనస్తబకైస్తథా । ఘ
ణ్టాభిః ఫలభారైశ్చ ప్రదీపావళిభిస్తథా ॥ ౧౬౯ ॥ మణ్టపాభ్యన్త
రభువం కస్తూరీకుఙ్కుమాదిభిః । కర్పూరైశ్చ సమాలిప్య సుధా
చూర్ణాదిభిర్భువమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ అలంకృత్య విశేషేణ కుసుమైరక్ష
తైశ్శుభైః । వికీర్య దివ్యధూపైశ్చ ధూపయిత్వా సమన్తతః ॥ ౧౭౧ ॥
సౌవర్ణీం రాజతీం తామ్రీం దారుజాం వా యథారుచి । యథోక్తలక్ష
ణాం దోలాం వృత్తాం వా చతురశ్రకామ్ ॥ ౧౭౨ ॥ విమానసదృ
శీం వాపి ఘుణ్టికష్టకలశోభితామ్ । చతుస్తమ్భసమాయుక్తాం యద్వా
స్తమ్భద్వయాన్వితామ్ ॥ ౧౭౩ ॥ వితానైర్వివిధైర్మాల్యైర్దర్పణైః
కేతుభిస్తథా । అలంకృత్య విశేషేణ లమ్బయేన్మణ్టపాన్తరే ॥ ౧౭౪ ॥
రజ్జుభిర్లోహక్లృప్తాభిః క్షౌమకార్పాసతన్తుభిః । కృతాభిర్వా యథా
యోగం తతో దేశికసత్తమః ॥ ౧౭౫ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు
దోలాం సంప్రోక్ష్య మన్త్రవిత్ । దోలాయాగ్రఫలకామధ్యే అనన్తం

పరిపూజయేత్ ॥ ౧౭౭ ॥ పాదేషు చైవ ధర్మాద్యానష్టకం వా చతు
ష్టయమ్ । స్తమ్భేషు గరుడవ్యూహమభ్యర్చ్య క్రమయోగతః ॥
తత్రైవ చతురో వేదాన్ రజ్జుషు క్రమశోఽర్చయేత్ । ఇతిహాస పురా
ణాని వేదాఙ్గాని తత్రైవ చ ॥ ౧౭౮ ॥ ఫలకాయామష్టదిక్షు పూజ
యేన్మునిసత్తమాః । వ్యాసకాంస్తు చతుర్మన్త్రాన్ పాదేషు పరిపూ
జయేత్ ॥ ౧౭౯ ॥ ఇష్ట్వా ధ్వజేషు సావిత్రీం ఛత్త్రేషు వ్యాహృతీ
స్తథా । ప్రణవం తు పతాకాసు తోరణేషు స్వరాంస్తథా ॥ ౧౮౦ ॥
పల్లవాని చ సంపూజ్య దోలాం కృత్వా తు వాఙ్మయీమ్ । దోలా
యాః పరితో దిక్షు ఇన్ద్రాదీన్ పరిపూజయేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ దోలాయా
స్తు పురోభాగే యద్వాన్యత్ర యథావిధి । ధాన్యపీఠే మహాకుమ్భ
ముపకుమ్భాష్టకాన్వితమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ విన్యస్య తత్ర దోలాఙ్గదే
వానావాహ్య పూజయేత్ । ఉపకుమ్భాష్టకే చైవ ఇన్ద్రాదీన్ పరిపూ
జయేత్ ॥ ౧౮౩ ॥ కుణ్డే వా స్థణ్డిలే వాపి వహ్నిం సంస్కృత్య పూ
ర్వవత్ । తాన్ దేవాంస్తత్ర చావాహ్య తత్తన్మన్త్రైరనుక్రమాత్ ॥
పృథగష్టాహుతీర్హుత్వా ఘృతాద్యైర్దేశికోత్తమః । పూర్ణాహుత్యా
దికం కృత్వా విసృజ్యాగ్నిం తతో గురుః ॥ ౧౮౪ ॥ సమాప్తే త్వేవ
తాం దోలాం సంసిచ్య సుముహూర్తకే । కుమ్భతోయేన సంప్రోక్ష్య
పూజయేచ్చ విశేషతః ॥ ౧౮౫ ॥ దోలాయాః పరితో దిక్షు ఇన్ద్రా
దిభ్యో బలిం దదేత్ । ఏవం దోలాం తు సంస్కృత్య కుర్యాద్దోలోత్స
వం విభోః ॥ ౧౮౬ ॥ చతుస్స్థానాగ్నియుతం బలిదానసమన్వితమ్ ।
ఆరమ్భే చావసానే చ పూర్వోక్తస్నపనాన్వితమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ సాయం
నిత్యార్చనం కృత్వా విశేషయజనం తథా । దేవం యానే సమారోప్య
శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ ధామప్రదక్షిణీకృత్య దోలా
పార్శ్వం సమానయేత్ । శఙ్ఖభేరీనినాదైశ్చ తూర్యమఙ్గళనిస్వనైః ॥
సుముహూర్తే సులగ్నే చ దోలామారోపయేద్విభుమ్ । తత్రార్చయే

జగన్నాథమలం కారాసనాదిభిః ॥ ౧౯౧ ॥ భోగైర్నీరాజనైస్తథ
చ తతో భోజ్యాసనే విభుమ్। నిత్యానుహోమ విధివద్విమపూర్వానుపహా
రకాః ॥ ౧౯౨ ॥ నివేద్య తర్పణాదీని తాంబూలాన్తం నివేదయే
త్ । డోలారజ్జూ చతుర్భిస్తు గృహీత్వా ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౯౩ ॥
మన్దంమన్దం చాలయేయుస్తదానీం దేశికోత్తమః । పుంసూక్తాద్యైర్ద్వి
వదేవం స్తువన్ స్తోత్రైర్వై స్తదా ॥ ౧౯౪ ॥ కస్తూరీ కుఙ్కుమాద్యైశ్చ
కర్పూరైరపరిభావితమ్ । దివ్యగన్ధం తు దేవాయ సమర్ప్య చ
విశేషతః ॥ ౧౯౫ ॥ వీజయేయుస్తాలవృన్తైశ్చామరైశ్చ విశేషతః ।
విచిత్రకుసుమస్రగ్భిర్హారరత్నసరాదిభిః ॥ ౧౯౬ ॥ అలంకుర్యాద్దే
వదేవం తత్ర ద్విజసత్తమాః । వివిధానుపహారాంశ్చ పునరాచ
మనం తథా ॥ ౧౯౭ ॥ ముఖవాససమోపేతం తాంబూలం చ నివేద
యేత్ । వివిధాని చ నృత్తాని కుర్యుర్గాన్ధర్వాస్తదా ॥ ౧౯౮ ॥
వీణావేణునినాదైశ్చ గీతైశ్చ వివిధైస్తదా । తోషయేద్దేవదేవేశం
స్తోత్రైశ్చ వివిధైస్తదా ॥ ౧౯౯ ॥ స్తువన్తు వన్దినస్సర్వే భగవద్భ
క్తిబృంహితాః । పనసాద్యైశ్చ వివిధైరుపచారైశ్చ తోషయేత్ ॥
డోలాచాలనవేళాయాం యే పశ్యన్తి శ్రియఃపతిమ్ । ఇహ తే ప్రా
ప్య చాభీష్టాన్ ప్రాప్నువన్తి పరాం గతిమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ తతస్తు దేవం దే
వీభ్యాం యానమారోప్య దేశికః । ధామప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రాసా
దాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౦౨ ॥ సకృత్త్ర్యహం వా పఞ్చాహం స
ప్తాహం వా నవాహకమ్ । కృత్వైవముత్సవం నిత్యం సాయంకాలే
యథావిధి ॥ ౨౦౩ ॥ ప్రాగ్వత్తుర్యాద్యుత్సవాన్తే కుమ్భసంప్రో
క్షణాన్తిమమ్ । ఆచార్యం పూజయేత్పాశ్చాద్యజమానస్తు పూర్వ
వత్ ॥ ౨౦౪ ॥ ఇతి డోలోత్సవవిధిస్సంక్షేపేణ ప్రదర్శితః । ఆషాఢ
శుక్లద్వాదశ్యాం స్నపనోత్సవమాచరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ తదాది కా
ముదాఖ్యస్య యావన్మాసస్య తద్దినమ్ । తపసా యోగనిద్రాప్రియాః

సన్తుష్టో జగదీశ్వరః ॥ ౨౦౬ ॥ యోగనిద్రాం ప్రభజతి లోకరక్షణ
హేతునా । నైమిత్తికాన్మాసిమాసి తథాసంవత్సరోత్సవాన్ ॥ ౨౦౭ ॥
విశేషయోగసంయుక్తాన్ సర్వసంపూరణాదృతే । నాన్యం నైమిత్తి
కం కామ్యం కుర్యాన్మాసచతుష్టయే ॥ ౨౦౮ ॥ అభీష్టవ్రతమాశ్రిత్య
నేతవ్యం తచ్చతుష్టయమ్ । భగవద్భక్తినిష్ఠాద్యైః కార్యం తత్రేద
ముచ్యతే ॥ ౨౦౯ ॥ ప్రాసాదస్య పురోభాగే యద్వాన్యత్ర ము
నీశ్వరాః । కల్పయేచ్ఛయనాగారం సర్వాలంకార సంయుతమ్ ॥
సర్వోపకరణైర్యుక్తం పర్యఙ్కాద్యుపశోభితమ్ । యద్వా గర్భగృ
హేవిష్ణోర్మూలమూర్తేస్తు దక్షిణే ॥౨౧౧॥ శయనం కల్పయేద్విప్రా
స్సర్వోపకరణైస్సహ । సఙ్గృహ్యసర్వసమ్భారాన్ దశమ్యాం ద్విజ
సత్తమాః ॥ ౨౧౨ ॥ ఏకాదశ్యాం నిశివిభుం చతుస్థానేషు పూజ
యేత్ । యాగమణ్డపమాసాద్య జాగరేణనయేన్నిశామ్ ॥ ౨౧౩ ॥
బ్రాహ్మేముహూర్తేసంప్రాప్తే కృతస్నానసకృతాహ్నికః । నిత్యా
ర్చనం పురాకృత్వా చతుస్థానార్చనంతథా ॥ ౨౧౪ ॥ తతోవిసృజ్య
దేవేశం కుమ్భమణ్డలకుమ్భగమ్ । అర్ఘ్యేణ గన్ధపుష్పాభ్యాం ధూపే
నసుశుభేనచ ॥ ౨౧౫ ॥ మూలమూర్తిం సమభ్యర్చ్య తస్మాచ్ఛయ
నకౌతుకే । కూర్చేవా దేవమావాహ్య శ్రీభూమీభ్యాం సమన్వితం ॥
సంస్నాప్యసమలంకృత్య అభ్యర్చ్య హవిరన్తికమ్ । నిశాముఖేప్ర
వృత్తేతు కృత్వా నిత్యార్చనంవిభోః ॥ ౨౧౭ ॥ తతస్తు శయనాగా
రం నీత్వాశయనకౌతుకమ్ । తతశ్శయనదేశేతు పశ్చిమే హేమవి
ష్టరే ॥ ౨౧౮ ॥ నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖం దేవం హవిరన్తం సమర్పయేత్ ।
హోమంవిధాయవిధివత్కృత్వా హోమసమర్పణమ్ ॥ ౨౧౯ ॥
పర్యఙ్కేఽనన్తమావాహ్య తస్మిన్ దేవం యథావిధి । శాయయిత్వా
తతస్యాగ్రే నియమాన్ శాస్త్రచోదితాన్ ॥ ౨౨౦ ॥ సఙ్కల్ప్య చతు
ర్మాసాన్ దేవస్యోత్థాపనావధి । వ్రతాననుష్ఠాననిరతః ప్రత్యహం

దేవమర్చయేత్ ॥ ౨౨౧ ॥ సర్వేఽపి వైష్ణవాఃకుర్యుస్తదాదివ్రతముత్త
మమ్ । శయనాఙ్గోపచారైశ్చ ప్రత్యహం తోషయేద్విభుమ్॥ ౨౨౨॥
ఏవం మాసద్వయే యాతే మాసి భాద్రపదే ద్విజాః । ద్వాదశ్యాం శు
క్లపక్షస్య దేశికేన్ద్రో నిశాముఖే ॥ ౨౨౩ ॥ విశేషయాగపూర్వం
తు పరివర్తనమాచరేత్ । ప్రబోధనం తతఃకుర్యాత్ శయనస్థస్య వై వి
భోః ॥ ౨౨౪॥ ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షస్య కార్తికే మాసి తు ద్విజాః ।
దశమ్యాం పూర్వవత్సర్వసమ్భారాన్ సముపార్జ్య చ ॥ ౨౨౫ ॥
ఏకాదశ్యాం నిశాయాం తు చతుస్థానస్థితం విభుమ్ । సమభ్యర్చ్య
విశేషేణ జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౨౨౬ ॥ బ్రాహ్మే ముహూర్తే
ద్వాదశ్యాం మన్త్రమూర్తిం ప్రబోధయేత్ । నిత్యార్చనం పురా
కృత్వా చతుస్థానార్చనం తథా ॥ ౨౨౭ ॥ తతశ్శయనమూర్తిం చ
సమభ్యర్చ్య విశేషతః । స్నానాదిహవిరన్తం తు గర్భగేహం ప్రవే
శయేత్ ॥ ౨౨౮ ॥ విసర్జయేత్కాలమూర్తౌ మన్త్రం శయనమూర్తి
గమ్ । తతస్తు చోత్సవం బిమ్బం దేవీభ్యాం సమలంకృతమ్ ॥ ౨౨౯॥
రథాదికే సమారోప్య యాత్రోపకరణైస్సహ । గ్రామప్రదక్షిణం
కృత్వా స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ ॥ ౨౩౦ ॥ తతో విసర్జయేద్దేవం
కుమ్భమణ్డలకుమ్భగమ్ । తదా చాశ్రమిణస్సర్వే కుర్యుర్వ్రతవిస
ర్జనమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ యజమానోఽథ గుర్వాదీన్ సాధకాన్ బ్రాహ్మణా
నపి । హిరణ్యైస్తోషయేత్సర్వాన్ యథాశక్తి ద్విజోత్తమాః॥ ౨౩౨॥
ఇత్యేవముక్తం దేవస్య శయనం చ ప్రబోధనమ్ । శయనస్థే జగన్నా
థే చాతుర్మాసస్యమధ్యతః ॥ ౨౩౩ ॥ పవిత్రారోహణం కుర్యాదన
న్తపాయ్యతితుష్టిదమ్ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
పక్షోత్సవాదివిధిర్నామ
ద్వాదశోఽధ్యాయః.

నారదః — జన్మోత్సవంచకృష్ణస్య శృణుధ్వంమునిపుఙ్గవాః।
కృష్ణజన్మదినం త్వేతద్ద్వివిధం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧ ॥ జన్మాష్టమీజయన్తీ
తి తయోర్భేదస్తు కథ్యతే । చన్ద్రోదయేఽష్టమీయుక్తా సప్తమీ కల
యా వినా ॥ ౨ ॥ రోహిణీరహితా వాపి సాహి జన్మాష్టమీస్మృతా ।
సింహంగతే రవౌ సాముఖ్యా యద్యా శ్రావణమాత్రగా ॥౩॥ తస్యా
మభ్యర్చనంవిష్ణోర్ధర్మకామార్థసిద్ధిదమ్ । నిష్కామో యది కైవల్య ఫ
లదం భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౪ ॥ సూర్యోదయేపి సప్తమ్యా తథా కృత్తి
కయాపిచ । కలయాపిహ్యవిద్ధాయా రోహిణీ ద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౫ ॥
అష్టమీసహితా వాపిహ్యష్టమీరహితాపి వా । తత్రైవ బుధవారేణ స
హితా రహితాపి వా ॥ ౬ ॥ జయన్తీనామ సా ప్రోక్తా జయత్యశు
భమిత్యసౌ । అష్టమ్యాం వా నవమ్యాం వా దశమ్యాం వాపి రోహిణీ॥
అవిద్ధా యది లభ్యేత కలామాత్రాపి వైష్ణవైః । గ్రాహ్యైకదాపి విద్ధా
తు న గ్రాహ్యా వైష్ణవోత్తమైః ॥ ౮ ॥ మృగశీర్షం తు వా గ్రాహ్యం
శుద్ధత్వస్య హ్యభావతః । సింహభాద్రపదే ముఖ్యా జయన్తీ సింహ
గాపి వా ॥ ౯ ॥ తస్మిన్మాసే మునిశ్రేష్ఠాః యదా ఋక్షద్వయం భవే
త్ । పరత్రైవోత్సవం కుర్యాన్మహాపాతకనాశనమ్ ॥౧౦॥ పశ్చా
చ్చేద్రోహిణీవిద్ధా పూర్వత్రైవ సమాచరేత్ । ఏవమేవహి సం
క్రాన్తి వైధత్యోఽపి శస్యతే ॥ ౧౧ ॥ దివా సఙ్క్రాన్తియోగశ్చే
జ్జయన్తీం పూర్వతస్త్యజేత్ । పరతో నిశియోగే తు త్యజేద్యోగాన్వి
తామపి ॥ ౧౨ ॥ ఉభయోః సంక్రాన్తివేధశ్చేజ్జయన్త్యోర్ద్విజసత్తమాః।
ఉత్సవం మృగశీర్షే వా పూర్వమేవ సమాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥ ఏవం జ
యన్త్యాం రామస్య నరసింహవరాహయోః । వామనాదిజయన్త్యా
మప్యేవమేవ వినిర్ణయః ॥ ౧౪ ॥ జయన్త్యాం తత్ర కృష్ణస్య దివో
పోష్య విశేషతః । రాత్రావభ్యర్చనం కుర్యాత్తద్విధానమిహో
చ్యతే ॥ ౧౫ ॥ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య సాయం దేశికసత్తమః ।

భగవద్గృహమాపాద్య కృత్వా నిత్యోత్సవం పురా ॥ ౧౬ ॥ ప్రాసాదస్య పురోభాగే మణ్టపం పరికల్పయేత్ । క్లృప్తం వా మణ్టపం పూర్వమఙ్కురార్థం విశేషతః ॥ ౧౭ ॥ చతుర్ద్వారసమాయుక్తం ధ్వజతోరణభూషితమ్ । వితానైర్వివిధైశ్చిత్రైస్సర్వతః పరిశోభితమ్ ॥ ౧౮ ॥ పరితశ్చిత్రకౌశేయమహాయవనికాన్వితమ్ । ముక్తాసరైశ్చ వివిధపుష్పమాల్యైర్విరాజితమ్ ॥ ౧౯ ॥ కదళీజమ్బుజమ్బీరనాళికేరఫలాదిభిః । రమ్భాస్తమ్భైః పూగఫలస్తబకైస్సమలంకృతమ్ ॥ ౨౦ ॥ దర్పణైర్దీపమాలాభిశ్శోభితం ధూపధూపితమ్। కుఙ్కుమాగరుకస్తూరీసమాలిప్తమహీతలమ్ ॥ ౨౧ ॥ సుధాచూర్ణాదిభిశ్చిత్రైస్సపరితస్సమలంకృతమ్ । మధ్యే ప్రవిలసద్దివ్యరత్నవిష్టరశోభితమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఏవం పూర్వమలంకృత్య మణ్టపం తు తతః పరమ్ । కృష్ణబిమ్బం సమానీయ విన్యసేద్భద్రవిష్టరే ॥ ౨౩ ॥ అర్ఘ్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య తతస్తు తదనుజ్ఞయా । పుష్పాఙ్కురం విధాయాథ రక్షాబన్ధం సమాచరేత్ ॥ ౨౪ ॥ దేవస్యైశానభాగే తు మహాకుమ్భం తు విన్యసేత్ । మణ్డలం తు పురోభాగే సమాలిఖ్య యథావిధి ॥ ౨౫ ॥ మణ్టపస్య పురోభాగే కుణ్డం తు పరికల్పయేత్ । ఏవం సర్వం సమాపాద్య యావచ్చన్ద్రోదయం గురుః ॥ ౨౬ ॥ దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే జపన్నష్టాక్షరం మనుమ్ । గాపయేత్ కృష్ణమాహాత్మ్యం తథాన్యా వైష్ణవీః కథాః ॥ ౨౭ ॥ గానైర్నృత్తైర్వినోదైశ్చ తోషయేజ్జగతాం పతిమ్ । ఉదితే తు నిశానాథే జన్మకాలే జగత్పతేః ॥ ౨౮ ॥ కుమ్భే చ మణ్డలే కృష్ణం యథోక్తవిధినా యజేత్ । తతో బిమ్బే సమభ్యర్చ్య దేవం మన్త్రాసనాన్తిమమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏకాశీతిఘటైర్దేవం స్నాపయేద్ధోమపూర్వకమ్ । పఞ్చవింశతికుమ్భైర్వా స్నాపయేత్తు యథావిధి ॥ ౩౦ ॥ అలఙ్కారాసనం నీత్వా సమభ్యర్చ్య విశేషతః । కృత్వా నీరాజనాన్తం చ తతో భోజ్యాసనం నయేత్ ॥ ౩౧ ॥ అర్ఘ్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య

అర్ఘ్యాణంచ సమర్పయేత్ । మధుపర్కం నివేద్యాథ నవనీతంచ శ
ర్కరామ్ ॥ ౩౨ ॥ గోక్షీరంఘృతసంయుక్తం ఫలాని వివిధానిచ ।
పృథుకాదీంశ్చోపహారాన్ గుళఖణ్డాన్వితానిచ ॥ ౩౩ ॥ మాషైర్ము
ద్గైస్తిలయవైర్దధిమధ్వాజ్యదుగ్ధకైః । హరిద్రాజీరకైలాద్యైర్యోజితా
ని విశేషతః ॥ ౩౪ ॥ వివిధానిచభక్ష్యాణి గోఘృతైఃపాచితానిచ ।
క్రమాదష్టవిధాన్నాని సుశృతంక్షీరముత్తమమ్ ॥ ౩౫ ॥ శీతళంత
ర్పణజలం పానకంచవిశేషతః । భక్ష్యంభోజ్యంతథా లేహ్యం పే
యంచాపిహ్యనేకశః ॥ ౩౬ ॥ నివేద్య దేవదేవాయ మాత్రాన్తం
దేశికోత్తమః । ముఖవాససమోపేతం తాంబూలం వినివేద్యచ ॥
కృత్వాథజపయజ్ఞాన్తం గత్వా కుణ్డసమీపకమ్ । తత్రప్రతిష్ఠితాగ్నౌ
తు యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౮ ॥ తన్మధ్యే కృష్ణమావాహ్య స
కలీకృత్యమన్త్రవిత్ । కృత్వాసప్తసమిద్ధోమం తతఃపూర్ణాంనివే
దయేత్ ॥ ౩౯ ॥ తతో దేవం విసృజ్యాగ్నిరగ్నించ విసృజేద్గురుః । త
తస్తు దేవదేవాయ కృత్వాహోమసమర్పణమ్ ॥ ౪౦ ॥ అర్ఘ్యదానం
విశేషేణ కుర్యాత్సర్వఫలప్రదమ్ । తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి దేవ
స్య పురతోభువి ॥ ౪౧ ॥ గోమయేనోపలిప్యాథ వృత్తాకారం సు
శోభనమ్ । సుధాచూర్ణైరలంకృత్య గన్ధపుష్పాక్షతైఃఫలైః ॥ ౪౨ ॥
తన్మణ్డలేతు రోహిణ్యాసహచన్ద్రంసమర్చయేత్ । తతస్తస్మై నమ
స్కుర్యాన్మన్త్రేణానేనవైద్విజాః ॥ ౪౩ ॥ జ్యోత్స్నాంపతే నమ
స్తుభ్యం నమస్తేజ్యోతిషాంపతే । నమస్తే రోహిణీకాన్త సుధావ
ర్షన మోఽస్తుతే ॥ ౪౪ ॥ ఇతిచన్ద్రం నమస్కృత్య దద్యాదర్ఘ్యం
తతఃపరమ్ । శఙ్ఖేతోయం సమాపూర్య గోక్షీరేణవిమిశ్రితమ్ ॥ ౪౫ ॥
శఙ్ఖాగ్రే చన్ద్రమభ్యర్చ్య తన్మూలే కృష్ణమర్చయేత్ । హస్తాభ్యాం
శఙ్ఖమాదాయ సపుష్పఫలచన్దనమ్ ॥ ౪౬ ॥ జానుభ్యామవనింస్పృ
ష్ట్వా చన్ద్రాయార్ఘ్యం నివేదయేత్ । క్షీరోదార్ణవసమ్భూత అత్రి

నేత్రసముద్భవ ॥ ౪౭ ॥ గృహాణార్ఘ్యం శశాఙ్కేదం రోహిణ్యా
సహితో మమ । ఇతి చన్ద్రాయార్ఘ్యదానం కృష్ణసన్తోషకారణమ్ ॥
ప్రీణనం సర్వదేవానాం సర్వసస్యవివృద్ధిదమ్ । కృష్ణాయార్ఘ్యం త
తో దద్యాన్మన్త్రేణానేన వైద్విజాః ॥ ౪౯ ॥ జాతః కంసవధార్థాయ
భూభారోత్తారణాయ చ । పాణ్డవానాం హితార్థాయ ధర్మసంస్థా
పనాయ చ ॥ ౫౦ ॥ కౌరవాణాం వినాశాయ దైత్యానాం నిధనాయ
చ । గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం దేవక్యా సహితో హరే ॥ ౫౧ ॥
ఇతి కృష్ణాయార్ఘ్యదానం రాజారాష్ట్రాభివృద్ధిదమ్ । సర్వసమ్పత్
కరం చైవ సర్వలోకహితార్థకృత్ ॥ ౫౨ ॥ యజమానోఽపి వా ద
ద్యాదర్ఘ్యమేవం జగత్ప్రభోః । ఇహ సర్వాభీష్టసిద్ధ్యై పరత్ర చ సు
ఖాప్తయే ॥ ౫౩ ॥ తతః కాలే దేశికాదిభ్యో గోభూస్వర్ణాద్యనేక
శః । దద్యాద్దేవేశస్య సన్తుష్ట్యై యజమానో విశేషతః ॥ ౫౪ ॥ అథో
పహారైర్వివిధైస్తాంబూలాద్యైశ్చ దేశికః । జపస్తోత్రాదిభిశ్చైవ తో
షయేత్తు శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౫౫ ॥ నివేదితాన్నభక్ష్యాదీన్ చతుర్ధా
విభజేత్తతః । ఆచార్యస్స్వయమాదద్యాదేకాంశం తు తతస్త్రిభిః ॥
మూర్తిపాన్వైష్ణవానన్యాన్ భక్తాన్ భాగవతోత్తమాన్ । తోషయి
త్వా తతస్సర్వాంస్తాంబూలాద్యైశ్చ తోషయేత్ ॥ ౫౬ ॥ కుమ్భ
స్థం మణ్డలస్థం చ ప్రాగ్వద్దేవం విసర్జయేత్ । తతస్తు దేవదేవస్య శ
యనం కారయేద్గురుః ॥ ౫౭ ॥ రమ్యే తు మణ్టపే దోళాం కృత్వా ప్ర
మాణికయాంశుభామ్ । మృదూపధానతూలాఢ్యాం స్వర్ణరజ్జువిల
మ్బితామ్ ॥ ౫౮ ॥ సౌవర్ణకిఙ్కిణీయుక్తాం ముక్తాదామవిలమ్బితాం ।
కస్తూరీకుఙ్కుమాద్యైశ్చ వాసితాం ధూపధూపితామ్ ॥ ౬౦ ॥ త
త్రాన్తం సమభ్యర్చ్య దేవమారోపయేద్గురుః । శయనాసనభోగై
స్తు దేవం తత్ర సమర్చయేత్ ॥ ౬౧ ॥ ఏవం హి శయనాన్తం తు కృ
త్వా చైకదినోత్సవమ్ । అనయాగం తతః కుర్యాదాచార్యో వైష్ణవై

స్వహే ॥ ౬౨ ॥ వైష్ణవానాముత్సవాన్తే పారణం విహితంద్విజాః ।
యద్వాఫలేచ్ఛయా కార్యం పారణంతుపరేఽహని ॥ ౬౩ ॥ తతో
విశిష్టనామివాన్యమాచార్యోదేవసన్నిధౌ । భక్తైర్భాగవతైస్సార్ధం
గాపయన్వైష్ణవీఃకథాః ॥ ౬౪ ॥ గానైర్నృత్తైస్తథాహోమైస్తైర్జా
గరేణనయేన్నిశామ్ । తతఃప్రభాతేత్వాచార్యఃకృతస్నానఃకృతా
హ్నికః ॥ ౬౫ ॥ దేవముత్థాప్యవిధివన్నిత్యపూజాంసమాచరేత్ ।
విశేషేణార్చయేద్దేవం స్నానాద్యైర్హవిరన్తిమైః ॥ ౬౬ ॥ తతః
కృష్ణమలంకృత్య వివిధైర్వస్త్రభూషణైః । దివ్యేషు కుఞ్జరేవాశ్వే
శిబికాయాం రథేపివా ॥ ౬౭ ॥ సమారోప్య హృషీకేశం హ్యలం
కృత్యవిశేషతః । ఉత్సవందేవదేవస్య కుర్యాద్గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥
విచిత్రైర్గోపురద్వారైశ్చతుస్తమ్భైర్మనోహరైః । చిత్రవస్త్రవితానా
ద్యైర్నగఫలపల్లవసంయుతైః ॥ ౬౯ ॥ సుధాన్యలాజక్షీరఘటైర్నవనీ
తఘటాన్వితైః । దధిభాణ్డాన్వితైశ్చైవ తోరణైర్వివిధైస్తథా ॥ ౭౦ ॥
ఛత్రధ్వజపతాకాభిఃపుష్పమాలాశతాన్వితైః । వితానైఃఫలభారై
శ్చ రమ్భాభిస్తమ్భాదిభిస్తథా ॥ ౭౧ ॥ అలంకృతాసుసిక్తాసు దివ్య
కుఙ్కుమవారిభిః । సుధాచూర్ణాలంకృతాసు కీర్ణాసు కుసుమాక్ష
తైః ॥ ౭౨ ॥ దివ్యధూపైర్ధూపితాసు వీథీషు ద్విజసత్తమాః । శనై
శ్శనైర్దేవదేవం సవిలాసం నయేత్తదా ॥ ౭౩ ॥ ఛత్రధ్వజపతాకాభి
ర్వన్దిభిర్గణికాదిభిః । వాద్యఘోషైర్వేదఘోషైర్భక్తైర్భాగవతో
త్తమైః ॥ ౭౪ ॥ తైలంచ రజనీచూర్ణం వికిరద్భిఃపరస్పరమ్ । నవ
నీతంచ దధిచ క్షీరంచ కుసుమాదికమ్ ॥ ౭౫ ॥ క్షిపద్భిశ్చహసద్భి
శ్చ నృత్యద్భిశ్చ కైశ్చన । అర్థినస్తోషయద్భిశ్చ నవనీతఘృతా
దికైః ॥ ౭౬ ॥ తామ్బూలం రజనీచూర్ణం దదద్భిఃపౌరయోషితా
మ్ । వికిరద్భిఃపుష్పగన్ధైఃకుఙ్కుమైఃకృష్ణమవ్యయమ్ ॥ ౭౭ ॥
హస్తముద్ధృత్య కూజద్భిస్తథాగోపాలబాలకైః । దధ్యాదిభాణ్డాన్

క్షిపద్భిశ్చ కృష్ణస్య పురతో భువి ॥ ౭౮ ॥ పిబద్భిః క్షీరదధ్యాదీన్ కి
రద్భిశ్చ పరస్పరమ్ । ఆస్వాద్య నవనీతం చ క్షిపద్భిర్బహుధా మి
థః ॥ ౭౯ ॥ రుహద్భిస్తోరణస్తమ్భాన్ నృత్యద్భిర్గర్జితైర్ముహుః ।
ఆభీరకులజైర్యుక్తైః కృష్ణానుచరభావతః ॥౮౦॥ యన్త్రస్థభాణ్డాన్
దణ్డేన తాడయద్భిర్ముహుర్ముహుః । తత్ర భాణ్డస్రుతాం ధారాం పిబ
ద్భిశ్చ పదే పదే ॥ ౮౧ ॥ ఏవం క్రీడారతైర్భక్తైర్వినోదైరేవమా
దిభిః । గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౮౨ ॥
ఆస్థానమణ్టపం నీత్వా దేవం వై హేమవిష్టరే । సమారోప్య సమభ్య
ర్చ్య వివిధైరుపహారకైః ॥ ౮౩ ॥ తాంబూలాద్యుపచారైశ్చ దేవ
మన్తః ప్రవేశయేత్ । సకృత్త్ర్యహం వా పఞ్చాహం సప్తాహం వా న
వాహకమ్ ॥ ౮౪ ॥ పక్షం మాసం తు వా చైవముత్సవైస్తోషయేద్విభుమ్ ।
స్వతన్త్రం పరతన్త్రం వా కృష్ణమేవం సమర్చయేత్ ॥ ౮౫ ॥ అ
భావే కృష్ణబిమ్బస్య తత్తత్ప్రాసాదసంస్థితమ్ । దేవమేవార్చయే
ద్భక్త్యా జయన్త్యాం తు విశేషతః ॥ ౮౬ ॥ ఏవం నృసింహరామం
చ వరాహం వామనాదికాన్ । తత్తజ్జన్మదినే సమ్యగ్విశేషస్నపనేన
తు ॥ ౮౭ ॥ మహతా హవిషా చైవ చతుస్థానేషు పూజయేత్ । కుం
భే చ మణ్డలే బిమ్బే వహ్నౌ చ యజనం విభోః ॥ ౮౮ ॥ ముఖ్యకల్పే
ప్రకుర్వీత హ్యనుకల్పే తు మణ్డలమ్ । వినా కుమ్భాదిషు యజేద్బిమ్బ
వహ్న్యోస్తు వా యజేత్ ॥ ౮౯ ॥ ఇత్థం యః కారయేద్భక్త్యా జయ
న్త్యుత్సవముత్తమమ్ । ఇహేప్సితార్థాన్సంప్రాప్య సాయుజ్యం ప
దమాప్నుయాత్ ॥ ౯౦ ॥ అథ చాశ్వయుజే మాసి కర్తవ్యం సర్వసిద్ధి
దమ్ । వీరలక్ష్మ్యుత్సవవిధిం వక్ష్యామి మునిసత్తమాః ॥ ౯౧ ॥ తస్మి
న్మాసి సితే పక్షే హ్యష్టమీకలయాపి వా । అవిద్ధాయాం నవమ్యాం తు
శ్రీదేవ్యుత్సవమాచరేత్ ॥ ౯౨ ॥ తద్వాసరానుసారేణ నవాహో
త్సవమాచరేత్ । తిథిలోపే హ్యమావాస్యాం ఆరభ్యోత్సవమాచ

రేత్ ॥ ౯౩ ॥ వృద్ధ్యాద్వితీయామారభ్య నవాహోత్సవమాచరే
త్ । సప్తాహం వాపి పఞ్చాహం త్ర్యహమేకాహమేవ వా ॥ ౯౪ ॥
ఆచరేదుత్సవం లక్ష్మ్యాఽగ్ర్యఫలకామనయా ద్విజాః । నవాహం వైష్ణవం
ప్రోక్తం సప్తాహం త్వార్షకం భవేత్ ॥ ౯౫ ॥ పఞ్చాహం త్వైన్ద్రి
కం ప్రోక్తం త్రియహం శైవముచ్యతే । ఏకాహముత్సవం బ్రాహ్మం
పఞ్చధైవం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౯౬ ॥ బ్రాహ్మం వై బ్రహ్మసిద్ధ్యర్థం శైవం రో
గవినాశనమ్ । ఐన్ద్రం దుర్భిక్షనాశార్థమార్షం రాష్ట్రాభివృద్ధిద
మ్ ॥ ౯౭ ॥ వైష్ణవం తూత్సవం ప్రోక్తం భుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ । ఉ
త్సవారమ్భపూర్వేద్యుర్నిశాయామఙ్కురార్పణమ్ ॥ ౯౮ ॥ ర
క్షాబన్ధం చ విధివత్కుర్యాద్దేశికసత్తమః । ఆరమ్భే చావసానే చ అ
భమోత్తమమార్గతః ॥ ౯౯ ॥ సంస్నాపయేచ్ఛ్రియం దేవీం శ్రీసు
క్తేనైవ దేశికః । ప్రత్యహం నిత్యపూజాన్తే విశేషార్చనమాచరే
త్ ॥ ౧౦౦ ॥ కుమ్భే చ మణ్డలే బిమ్బే వహ్నౌ చాపి యథావిధి ।
తత్ర తత్ర విశేషోఽయం కథ్యతే సంప్రతి ద్విజాః ॥ ౧౦౧ ॥ కుమ్భార్చ
నే శ్రియం దేవీం మధ్యకుమ్భే సమర్చయేత్ । సుదర్శనం తు వర్ధన్యాం
ప్రాగ్వదేవ సమర్చయేత్ ॥ ౧౦౨ ॥ లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా ఉప
కుమ్భాష్టకే ద్విజాః । ప్రభవాప్యయయోగేన పూజ్యాః ప్రాగాది
షు క్రమాత్ ॥ ౧౦౩ ॥ తత్ర ద్వారార్చనవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గ
వాః । వాస్త్వీశః క్షేత్రపాలాద్యాః సర్వద్వారేషు పూజయేత్ ॥
లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా ద్వారేషూర్ధ్వస్థితాః క్రమాత్ । సృష్టిర్లజ్జా
జయామాయా సావిత్రీ చ క్షమా తథా ॥ ౧౦౪ ॥ శుద్ధాశుద్ధా త
థా ద్వే ద్వే ప్రాగాదిద్వారశాఖయోః । తథాఽఽదిద్వారకుమ్భే
షు జ్యేష్ఠావిద్యోస్తథైవ చ ॥ ౧౦౫ ॥ శ్రద్ధాకాన్త్యోః ¶ క్రియాసృ
ష్ట్యోః క్షమామూర్తిజయాఖ్యయోః । క్రమాద్ద్వన్ద్వప్రయోగేణ పూ

¶ శ్రియా

జనంతు సమాచరేత్ ॥ ౧౦౭ ॥ చణ్డీంచైవప్రచణ్డీంచ పూర్వద్వారే ప్రపూజయేత్ । దక్షిణోత్తరయోగేన తోరణస్తమ్భమూలయోః ॥ బలాకినీందక్షిణేతు యజేచ్చవనమాలినీమ్। విభీషికాం శాఙ్కరీంచ పశ్చిమేసంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౦౯ ॥ తథైవచోత్తరద్వారే శఙ్ఖపద్మ నిధీయజేత్ । సత్యాదీంశ్చ పతాకాసు ఇన్ద్రాదీంశ్చయథాక్రమమ్॥ ప్రాగ్వదేవార్చయేద్విప్ర అయంద్వారార్చనక్రమః । ప్రాతర్వి శేషయాగాన్తే ఉత్సవంచ సమాచరేత్ ॥౧౧౧॥ సౌవర్ణశిబికాయా నే అథవాపుష్పమణ్టపే । శ్రియందేవీం సమారోప్యహ్యలఙ్కృత్య విశేషతః ॥ ౧౧౨ ॥ సర్వైర్వాద్యతోపకరణైర్నయేద్గ్రామప్రదక్షిణ మ్ । ఏవంకృత్వోత్సవం పశ్చాద్దేవీమాస్థానమణ్టపే ॥ ౧౧౩ ॥ హే మపీఠేసమారోప్యహ్యలఙ్కారాసనాదిభిః । భోగైఃక్రమేణసంపూ జ్య నయేదోభ్యజ్యాసనంతతః ॥ ౧౧౪ ॥ అర్ఘ్యాదీన్యర్హణంచాపి మధుపర్కం సమర్పయేత్ । ముద్గాన్నపాయసాదీని భక్ష్యాణిపివి ధానిచ ॥ ౧౧౫ ॥ పృథుకాదీంశ్చోపహారాన్ శ్రియైదేవ్యైనివే దయేత్ । శీతళంతర్పణంచైవ నాళికేరరసంతథా ॥ ౧౧౬ ॥ సమ ర్చ్యదద్యాత్తామ్బూలం ముఖవాససమన్వితమ్ । జపయజ్ఞం తతఃకు ర్యాల్లక్ష్మీమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౧౭ ॥ నివేదితంతు యద్ద్ర వ్యం చతుర్ధావిభజేత్తతః । తేష్వేకాంశం సమాదాయ ఆచార్యా యప్రదాపయేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ శిష్టానంశాంస్తథాసర్వాన్ భక్తేభ్య శ్చప్రదాపయేత్ । స్తోత్రైశ్చ వివిధైర్నృత్తైర్గీతైర్వాద్యైరవైస్స హ ॥ ౧౧౯ ॥ తదాసన్తోషయేల్లక్ష్మీంసర్వాభీష్టఫలప్రదామ్ । ఏవం కృత్వా తతోలక్ష్మీం ప్రాసాదాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౧౨౦ ॥ ఏవం ప్రతిదినంకుర్యాన్నవమ్యన్తం మహోత్సవమ్ । సాయంప్రాత శ్చతుస్స్థానపూజనేన సమన్వితమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ నవమీదివసేప్రాప్తే ప్రాగ్వత్కృత్వోత్సవాదికమ్ । రాత్రౌ విశేషయాగాన్తే కుణ్డమ

ణ్డలమధ్యగామ్ ॥ ౧౨౨ ॥ శ్రియం విసృజ్య హృదయే కుమ్భం
దేవ్యాస్తు సన్నిధిమ్ । సమానీయ సమభ్యర్చ్య శ్రియం శ్రీసూక్తము
చ్చరన్ ॥ ౧౨౩ ॥ కుమ్భతోయేన సంప్రోక్ష్య కౌతుకం చ విసృజ్య
చ । హవిరన్తం సమభ్యర్చ్య ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్ ॥౧౨౪॥ య
జమానోఽగ్నిదక్షిణాభిరాచార్యాదీన్ ప్రతోషయేత్ । ఏవం యః కారయే
ద్భక్త్యా మహానవమికోత్సవమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ ఆయురారోగ్యమైశ్వ
ర్యం తేజః కీర్తిం చ సన్తతిమ్ । సర్వాభీష్టాంశ్చ సంప్రాప్య బ్రహ్మ
సాయుజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౧౨౬ ॥ తదన్యేద్యుర్దశమ్యాం తు దే
వస్య మృగయోత్సవమ్ । వక్ష్యమాణేన విధినా కుర్యాద్రాష్ట్రా
భివృద్ధిదమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ నవమ్యామేవ దేవస్య తురగం చ విశేషతః ।
అలఙ్కృతం తథాస్త్రౌఘం దేవస్య ధనురాదికమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ వా
హయంస్తు నదీతీరం సరస్తీరమథాపి వా । సమానీయాథ సంస్థాప్య
తురగం చాయుధాదికమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ అలంకృత్య విశేషేణ మాల్యై
ర్వస్త్రాదికైస్తథా । ఛత్రధ్వజపతాకాద్యైర్నృత్తవాద్యరవైస్సహ ॥
గ్రామప్రదక్షిణం నీత్వా ఆలయం సంప్రవేశయేత్ । తత్ర దేవస్య తు
రగం తార్క్ష్యమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౩౦ ॥ సమభ్యర్చ్యార్ఘ్య
గన్ధాద్యైర్హవిరన్తం సమర్చయేత్ । ఆయుధాన్యర్చయేత్తద్వత్తత్త
న్మన్త్రేణ దేశికః ॥ ౧౩౨ ॥ దశమ్యాం దేవదేవస్య కృత్వా నిత్యా
ర్చనం పురా । యాత్రామూర్తిగతం దేవం నయేదాస్థానమణ్టపమ్ ॥
తం దేవం తత్ర సంస్థాప్య పఞ్చవింశతిభిర్యుతైః । అలఙ్కారాసనే
భ్యర్చ్య నివేద్య చ మహాహవిః ॥ ౧౩౪ ॥ దేవమశ్వే సమారోప్య
తతస్తు మృగయోచితైః । అలంకారైరలంకృత్య యాత్రోపకరణై
స్సహ ॥ ౧౩౫ ॥ భక్తైర్భాగవతైస్సార్ధం సన్నద్ధైస్సాయుధైర్భ
టైః । మహావనం సమానీయ తత్ర తత్ర విశేషతః ॥ ౧౩౬ ॥ వాన
ప్రస్థైస్తాపసాద్యైరర్పితాని చ భక్తితః । కన్దమూలఫలాదీని వివిధాని

కుసుమస్రజః ॥౧౩౭॥ సమర్ప్య దేవదేవాయ వహ్నివృక్షసమీపతః ।
నీత్వా ప్రదక్షిణీకృత్య దేవం తత్రప్రపాదికే ॥ ౧౩౮ ॥ భద్రాసనే
సమావేశ్య వహ్నివృక్షస్యమూలతః । ఆయుధానిసమభ్యర్చ్య పు
ణ్యాహోక్తిపురస్సరమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ శమీపత్రంతు సఙ్గృహ్య మూల
మన్త్రేణ దేశికః । దత్వా దేవస్యశిరసి అర్ఘ్యాద్యైస్సంప్రపూజ్యచ॥
తాంబూలంవినివేద్యాథ దేశిక స్తదనుజ్ఞయా । ధనుర్బాణాన్ సమా
దాయ సర్వదిగ్విజయాయచ ॥ ౧౪౦ ॥ సర్వశత్రువినాశాయ రా
జారాష్ట్రాభివృద్ధయే । చతుర్దిక్షుచతుర్బాణాన్ ఊర్ధ్వేధశ్చశర
ద్వయమ్ ॥ ౧౪౧ ॥ ప్రయుఞ్జేదస్త్రమన్త్రేణ ధన్వనా గేహ వాబ్రు
చా । తతోర్చయేద్దేవ దేవం వివిధైరుపహారకైః ॥ ౧౪౩ ॥ సాయం
కాలేతు సంప్రాప్తే ఆరోహ్య శ్వే జగత్ప్రభుమ్ । ప్రదీపశతసం
యుక్తం నానావాద్యసమన్వితమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ గ్రామం ప్రదక్షిణం దేవం
మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ । దేవేశం నవభిఃకుమ్భైస్స్నాప్యాలంకృ
త్య దేశికః ॥ ౧౪౫ ॥ శ్రీపుష్టిభ్యాం సహాఽభుం హవిరన్తం సమర్చ
యేత్ । ఏవం దశమ్యాం కర్తవ్యముత్సవంచ ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౪౬ ॥
అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి దీపోత్సవమనుత్తమమ్ । వృశ్చికస్థే దినకరే
పౌర్ణమాస్యాం ద్విజాః ॥ ౧౪౭ ॥ చతుర్దశ్యాం భరణ్యాం చ కల
యాప్యరుణోదయే । అపిద్ధాకృత్తికాయుక్తాహ్యయుక్తా వా మునీ
శ్వరాః ॥ ౧౪౮ ॥ తస్యాంవృషభకాలేతు దీపారోపణమాచరేత్ ।
ద్వయోరహ్నాస్సఙ్గతిశ్చేత్పర్వణస్త్వన్తిమేదినే ॥ ౧౪౯ ॥ గ్రా
హ్యం పర్వకలామాత్రమపిదీపోత్సవాదికే । దీపంకుర్యాత్ప్రతిపది
త్వలబ్ధా శుద్ధపర్వణః ॥ ౧౫౦ ॥ పర్వద్వయేతుసంప్రాప్తే తస్మిన్నా
స్సిద్విజోత్తమాః । దీపోత్సవంతు మాసాన్తపర్వణ్యేవ సమాచరేత్ ॥
తస్మిన్ సఙ్క్రాన్తిమష్టేతు పూర్వమేవసమాచరేత్ । ఉభయత్రా
పిసఙ్క్రాన్తా కృత్తికాభిస్సమన్వితే ॥ ౧౫౨ ॥ పర్వణ్యేవ ముని

శ్రేష్ఠాః దీపారోహణమాచరేత్ । పర్వద్వయం కృత్తికాభిరయు
క్తంచేత్తదాద్విజాః ॥౧౫౩॥ రోహిణ్యా వాపి సంయుక్తే పర్వణ్యు
త్సవమాచరేత్ । రోహిణ్యా అప్యయోగేతు తదామాసాన్తపర్వణి॥
సఙ్క్రాన్తియోగదుష్టేపి దీపారోపణమాచరేత్ । అథ చన్ద్రోప
రాగేణ దుష్టం పర్వయది ద్విజాః ॥ ౧౫౫ ॥ ప్రాక్పశ్చాదుపరాగ
స్య సన్త్యక్త్వా సప్తనాడికాః । దీపం రాత్ర్యన్తరే కుర్యాద్రాజరా
ష్ట్రసుఖావహమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ ఏవం సమ్యగ్విచార్యాథ కుర్యాద్దీపో
త్సవం బుధాః । తద్విధానం విస్తరేణ వక్ష్యామి మునిసత్తమాః ॥౧౫౭॥
తద్దినే దేవదేవస్య మన్దిరం సర్వతో ద్విజాః । ప్రాసాదభాగమార
భ్య బహిరావరణాన్తిమమ్ ॥ ౧౫౮ ॥ సంక్షాళయేచ్ఛుద్ధతోయై
ర్బ్రాహ్మణైః పరిచారకైః । శలాకాసహితైర్దర్భైస్సహదేవీవిమిశ్రి
తైః ॥ ౧౫౯ ॥ మార్జయేత్సర్వతస్తత్ర లేపయేద్గోమయామ్బుభిః ।
అస్త్రేణ ప్రోక్షయేత్పశ్చాత్పఞ్చగవ్యం కుశామ్బుభిః ॥ ౧౬౦ ॥
సుధాచూర్ణైరలంకృత్య వికిరేదక్షతైర్భువమ్ । వితానైఃపుష్పమా
లాభిరలంకృత్య చ సర్వతః ॥ ౧౬౧ ॥ చన్దనాగరుకర్పూరధూపై
స్సర్వత్ర ధూపయేత్ । తతోపరాహ్ణే సంప్రాప్తే దేశికో మూర్తిపై
స్సహ ॥ ౧౬౨ ॥ ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ మూలబిమ్బగతం వి
భుమ్ । సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైస్తస్మాదుత్సవకౌతుకే ॥ ౧౬౩ ॥
సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ । యాత్రా
బిమ్బం భద్రపీఠే నివేశ్యాస్థానమణ్డపే ॥ ౧౬౪ ॥ పుష్పాఞ్జలిం
తతః కృత్వా మూలబిమ్బాదిషు ద్విజాః । రక్షాబన్ధం చ విధివత్కృత్వా
దేశికసత్తమః ॥ ౧౬౫ ॥ చతుస్థానార్చనం కుర్యాద్యథోక్తవిధినా
తతః । సంస్నాపయేత్తదా దేవం పఞ్చవింశతిభిర్ఘటైః ॥ ౧౬౬ ॥ మ
హాహవిషా చైవ అపూపైరుపహారకైః । అభ్యర్చ్య దేవదేవేశం
కుర్యాద్దీపాధివాసనమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ మూలబిమ్బస్య పురతో ధాన్య

పీఠం ప్రకల్పయేత్ । సౌవర్ణం రాజతం వాపి తామ్రం మృణ్మయమే
వ వా ॥ ౧౬౮ ॥ దీపపాత్రం సమాదాయ తస్మిన్నాఢకసంమితమ్ ।
గవ్యమాజ్యం సమాపూర్య వర్తిం తన్మధ్యతో న్యసేత్ ॥ ౧౬౯ ॥
నూతనైర్వస్త్రఖణ్డైర్వా కృతాం కార్పాసతన్తుభిః । తత్పాత్రం ధా
న్యపీఠోర్ధ్వే విన్యస్య మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౭౦ ॥ తత్పాత్రపరితశ్చా
ష్టౌ శరావాన్ ఘృతపూరితాన్ । సవర్తికాన్ న్యసేత్తత్ర ప్రాగా
దిషు యథాక్రమమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు ప్రోక్ష
యేదస్త్రవారిణా । ప్రదోషే దీపపాత్రాణి వాహయేద్ దీక్షితైర్ద్వి
జైః ॥ ౧౭౨ ॥ గత్వా కుణ్డసమీపం తు తత్ర కుణ్డస్థవహ్నినా । దీపాన్
ప్రజ్వాల్య నేత్రేణ వాహయేద్ బ్రాహ్మణైస్తదా ॥ ౧౭౩ ॥ వేదఘో
షైర్వాద్యఘోషైస్సాకం ధామప్రదక్షిణమ్ । కృత్వా దేవస్య పు
రతః ప్రాగ్వత్పీఠే తు విన్యసేత్ ॥ ౧౭౪ ॥ నేత్రేణ వాఽగ్నిమన్త్రే
ణ దీపమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । తతశ్శుభే ముహూర్తే తు వృషలగ్నే గు
రూత్తమః ॥ ౧౭౫ ॥ దేవమర్ఘ్యాదినాభ్యర్చ్య దీపపాత్రం సము
జ్జ్వలమ్ । ఆదాయ నేత్రమన్త్రేణ ఉద్దీప్యస్యేతి వా బుధః ॥ ౧౭౬ ॥
ప్రదర్శ్య దేవదేవాయ సర్వమఙ్గళసంయుతమ్ । పరిచారకహస్తే తద్దీ
పం దత్వా తతో గురుః ॥ ౧౭౭ ॥ తేన ద్వారేషు సర్వేషు మణ్టపావ
రణేషు చ । విన్యస్తా దీపికాస్సర్వాః దీపయేద్ద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౧౭౮ ॥
తదానీముత్సవం బిమ్బం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ । యానమా
రోప్య వస్త్రాద్యైరలంకృత్య విశేషతః ॥ ౧౭౯ ॥ యాత్రోపకర
ణైస్సార్ధం ప్రదీపానాం సహస్రకైః । అధీయానైర్ద్విజశ్రేష్ఠైర్మన్త్రా
ననలదేవతాన్ ॥ ౧౮౦ ॥ ప్రథమావరణాద్యేషు సర్వేష్వావరణే
ష్వపి । భ్రామయేద్దేవదేవేశం ప్రాదక్షిణ్యేన వై ద్విజాః ॥ ౧౮౧ ॥
దేవస్యోత్సవవేళాయాం సర్వత్రావరణాదిషు । దీపా నానావిధా
కారాః కల్పనీయాస్సమన్తతః ॥ ౧౮౨ ॥ తథా ప్రాసాదదిగ్భాగే

ణ్డపే గోపురేషుచ । శ్రియాదీనాం మన్దిరేషు పరివారాలయేషుచ
ధనధాన్యాదిగేహేషు తథాపుష్పాలయాదికే । దీపారోపం తదాకు
ర్యాద్యాత్రాబిమ్బస్య సన్నిధౌ ॥ ౧౮౪ ॥ తతస్తు దేవదేవేశ
గోపురద్వారమానయేత్ । తత్రద్విజావక్ష్యమాణం విష్ణుదీపం ప్రక
ల్పయేత్ ॥ ౧౮౫ ॥ శైలజంలోహజంవాపి దారుజంవాయథారు
చి । పాత్రిపాదోచ్ఛ్రియమానంవా శతతాలమథాపివా ॥ ౧౮౬ ॥
తదర్ధంవాతదర్ధంవా దీపస్తమ్భం సమాహరేత్ । చతుర్ధా విభజే
త్స్తమ్భం ఏకాంశం చతురశ్రకమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ త్ర్యంశంతూర్ధ్వే షో
డశాశ్రమష్టాశ్రం వృత్తమేవవా । ఏకహస్తం ద్విహస్తంవా త్రిహ
స్తంవాఘనంతథా ॥ ౧౮౮ ॥ స్తమ్భాగ్రే చతురశ్రంచ పీఠంకుర్యా
త్సపద్మకమ్। తథాస్తమ్భమలంకృత్య పత్రపుష్పలతాచయైః॥ ౧౮౯ ॥
ఆహృత్యైవంవిధంస్తమ్భం బహిర్ద్వారస్య బాహ్యతః । సంస్థాప
యేదన్తరాళం స్తమ్భగోపురయోర్భవేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ ద్వాత్రింశత్
స్తమ్భమానంవా చతుర్వింశత్కరంతువా । రథమార్గావిరోధేన
తతోపృథకమేవవా ॥ ౧౯౧ ॥ యద్వా స్తమ్భం గోపురాన్తస్థాప
యేన్మునిపుఙ్గవాః । పీఠగోపురయోర్మధ్యే యద్వా స్తమ్భం ప్రకల్ప
యేత్ ॥ ౧౯౨ ॥ స్తమ్భమూలేచతుర్హస్తం త్రిహస్తంవాయుతంద్వి
జాః । తావన్మానేనవిస్తీర్ణం ద్విస్త్రిహస్తోచ్ఛ్రితంద్విజాః॥ ౧౯౩ ॥
సార్ధహస్తోచ్ఛ్రితంవాపి చతురశ్రంతు పీఠకమ్ । శిలాభిరిష్టకాభి
ర్వా కల్పయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౯౪ ॥ స్తమ్భస్థాత్పూర్వభాగే
సింహందక్షేతు మారుతమ్। పశ్చిమే వైనతేయంచాప్యుత్తరేహంస
మాలిఖేత్ ॥ ౧౯౫ ॥ ఏవంకృతే దీపదణ్డే యథాశాస్త్రం సుశో
భనే। ముహూర్తే తార్క్ష్యమన్త్రేణ పూర్వమేవప్రతిష్ఠితే॥ ౧౯౬ ॥
తదాపూర్వోదితం దీపపాత్రమారోపయేద్ద్విజైః । ఇత్యేవం విష్ణు
దీపస్య విధానం సంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఏవంకృత్వాతతో దేవం

నయేద్గ్రామప్రదక్షిణమ్ । * తత్రతత్రగ్రామవీధ్యాం దీపారోహణ
మాచరేత్ ॥ ౧౯౮ ॥ తీర్థతీరేషుచోద్యానే కూపతీరాదిషు ద్విజాః । చత్వరేషుచ సర్వత్ర దీపారోహణమాచరేత్ ॥ ౧౯౯ ॥ గృహేగృహే తథాకుర్యాద్గమయన్ సర్వవీధికాః । తతస్తుదేవదేవేశం సన్నిధానాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౨౦౦ ॥ ఆస్థానమణ్టపే భద్రవిష్టరే సన్నివేశ్యతు । అర్ఘ్యాదిభిస్సుసంపూజ్య అపూపానుపహారకాన్ ॥ ౨౦౧॥ పాయసాదీన్ తథాలాజాన్ తాంబూలాదీన్నివేదయేత్ । అగ్నౌసన్తర్పయేద్దేవం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీస్తథా ॥ ౨౦౨ ॥ ఘృతేనాష్టోత్తరశతం జుహుయాద్దేశికోత్తమః । తతో విసర్జయేద్దేవం కుణ్డమణ్డలమధ్యగమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ కుమ్భస్థం ప్రాకృతాదీంస్తు ప్రాగ్వదేవసమాచరేత్ । తతస్తుచోత్సవంబిమ్బం ప్రాసాదాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౦౪ ॥ తత్రచావాహితాం శక్తిం పునర్బింబేనియోజయేత్ । యజమానోదక్షిణాభిరాచార్యాదీన్ ప్రతోషయేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ ఏవం యః కారయేద్భక్త్యా దీపోత్సవమనుత్తమమ్ । ఇహలోకే సుఖం ప్రాప్య పరలోకేమహీయతే ॥ ౨౦౬ ॥ కార్తికాయాం పౌర్ణమాస్యాం హి కర్తవ్యమిదముత్సవమ్ । తోషకృద్దేవదేవస్య విస్తరేణ ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ కార్తికేమాసివిప్రేన్ద్రాః శుక్లైకాదశికాతుయా । తస్యాముపోష్యరాత్ర్యాంతు జాగరేణ జగత్పతిమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ తత్కాలోచితరాగోద్యైస్తోషయిత్వాతు గీతకైః । బ్రాహ్మేముహూర్తే సంప్రాప్తే విశేషేణయజేద్విభుమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ సంశ్రావయేద్గీతకానిస్తోత్రాణి వివిధాఃకథాః । చూర్ణావసానం సర్వంతు సవిశేషం సమాచరేత్ ॥ ౨౧౦ ॥ తత్కాలే యేచగాయన్తి తచ్ఛ శృణ్వన్తి యేజనాః । తేషాంపుణ్యఫలావాప్తిం కశ్శక్నోత్యభివర్ణితుమ్ ॥ అతఃపరంప్రవక్ష్యామి మార్గశీర్షోత్సవం పరమ్ । కోదణ్డస్థే దినకరే

* తత్రాపి గ్రామవీధ్యాంతు

తత్కాలే సఙ్క్రమే ద్విజాః ॥ ౨౧౨ ॥ సంస్నాప్య దేవదేవేశము
ద్ధమోత్తమమార్గతః । అలఙ్కారాసనం నీత్వా హ్యర్ఘ్యాద్యైస్సమ్పరి
పూజ్య చ ॥ ౨౧౩ ॥ వాసోభిర్భూషణైర్మాల్యైర్గన్ధైః కస్తూరికాదిభిః ।
అలంకృత్య చ దేవేశం విష్వక్సేనాదికాంస్తథా ॥ ౨౧౪ ॥ తత్రైవ
భక్తబిమ్బాంశ్చ సంస్నాప్య నవభిర్ఘటైః । అలంకృత్య విశేషేణ
యజేదర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౨౧౫ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం నీత్వా
భోజ్యాసనం శుభమ్ । ముద్గాన్నం పాయసాన్నం చ శర్కరాఘృ
తసంయుతమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ నానావిధాని భక్ష్యాణి పిష్టాని ఫలాని చ ।
తాంబూలం ముఖవాసం చ వినివేద్య యథావిధి ॥ ౨౧౭ ॥ నివేదితా
న్నభక్ష్యాదీన్ విష్వక్సేనాదికస్య చ । భక్తానాం చ నివేద్యాథ దే
వదేవం శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౨౧౮ ॥ ప్రదక్షిణీకృత్య తదా ప్రణమ్య చ
యథావిధి । తోషయేద్వైష్ణవైర్దేవం స్తోత్రైర్నానావిధైస్తథా ॥
సంస్కృతైర్ద్రామిడైర్వాపి దేవపారమ్యసూచకైః । మానసం ధ్యా
నమిత్యుక్తం కాయికం కర్మ చోచ్యతే ॥ ౨౨౦ ॥ వాచికం స్తోత్రమి
త్యుక్తం త్రివిధైస్తోషయేత్ప్రభుమ్ । తతస్తు వైష్ణవాగ్ర్యాణాం వైష్ణవ
స్తుతిగాయినామ్ ॥ ౨౨౧ ॥ తీర్థం నివేదితాన్నాదీన్ దద్యాద్దేవస్య
సన్నిధౌ । వైష్ణవా భగవద్భక్తా గృహీత్వా వినయాన్వితాః ॥ ౨౨౨ ॥
పీత్వా తీర్థం ప్రసాదం చ భక్షయేయుర్దేవసన్నిధౌ । ఆరభ్య సఙ్క్రమా
దేవం మాసాన్తం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౨౩ ॥ అరుణస్యోదయాత్పూ
ర్వం సమారాధ్య యథావిధి । ముద్గాన్నపాయసాన్నాదీన్ భక్ష్యా
ణి వివిధాని చ ॥ ౨౨౪ ॥ నివేదయేచ్చ దేవాయ భక్తేభ్యశ్చ దినే ది
నే । భక్తప్రణీతగాథాభిః స్తువీత పురుషోత్తమమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ తస్మిన్
మాసే విశేషేణ దేవదేవస్య సన్నిధౌ । సర్పిషా తిలతైలైర్వా దీపా
రోహణమాచరేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ త్రింశద్దినే విశేషేణ దీపమారోపయే
త్తు యః । ఇహ భుక్త్వాఖిలాన్ భోగాన్ విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ॥

ఏవం త్రింశద్దినం కుర్యాద్దర్పసంత్వారుణోదయే । తస్మిన్నన్త్యే దశ
దినే విశేషోత్సవమాచరేత్ ॥ ౨౨౮ ॥ ఉత్సవారమ్భపూర్వేద్యు
ర్నిశాయామఙ్కురార్పణమ్ । రక్షాబన్ధనవిధివత్కృత్వా దేశికస
త్తమః ॥ ౨౨౯ ॥ ఉత్సవారమ్భదినప్రాదారభ్యాన్త్యదినావధి । చ
తుస్థానార్చనం కుర్యాత్స్నానం ప్రాతర్యథావిధి ॥ ౨౩౦ ॥ ఆరం
భే చావసానే చ స్నపనం ప్రాగ్వదాచరేత్ । ద్వితీయావరణాదౌ వా
గోపురాద్బహిరేవ వా ॥ ౨౩౧ ॥ కల్పయేద్దేవదేవస్య మహామణ్ట
పముత్తమమ్ । వితానైస్ఫలపుష్పైశ్చ దర్పణైశ్చామరాదిభిః॥ ౨౩౨ ॥
అలంకుర్యాద్విశేషేణ యథాలోచనసుప్రియమ్ । మధ్యాహ్నే
దేవదేవేశం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ శిబికాయాం
సమారోప్య హ్యలంకృత్య విశేషతః । విష్వక్సేనాదిభిశ్చైవ భక్త
బిమ్బాదిభిస్సహ ॥ ౨౩౪ ॥ యాతోపకరణైస్సార్థం కృత్వా గ్రా
మప్రదక్షిణమ్ । మహామణ్టపమానీయ తత్రవైసింహవిష్టరే ॥ ౨౩౫ ॥
దేవమారోప్య దేవీభ్యాం విష్వక్సేనాదికానపి । దేవస్యాభిముఖం
స్థాప్య హ్యలంకారాసనోచితైః ॥ ౨౩౬ ॥ భోగైర్ద్రవ్యైస్సమభ్యర్చ్య
భక్తబిమ్బాంశ్చ దేశికః । సదాగమాదికాన్వేదాంస్తథాదివ్యాంశ్చ
సంహితాః ॥ ౨౩౭ ॥ ఇతిహాసపురాణాని స్తోత్రం ద్రైవం చ మానుష
మ్ । వేదోపబృంహణాంశ్చాన్యత్సంస్కృతం ప్రాకృతం తు వా ॥
భాషాన్తరగతం వాపి తదా సంశ్రావయేద్విభుమ్। తతస్త్వష్టవిధాన్నా
ని భక్ష్యాణి వివిధాని చ ॥ ౨౩౯ ॥ పృథుకాన్నాళికేరేక్షుకదళీప
నకాదికాన్ । నాళికేరోదకాదీని తాంబూలముపహారకాన్ ॥ ౨౪౦ ॥
నివేద్య దేవదేవాయ భక్తేభ్యశ్చ యథాక్రమమ్ । నివేదితాన్నభక్ష్యా
దీన్ వైష్ణవేభ్యః ప్రదాపయేత్ ॥ ౨౪౧ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం శ్రీపు
ష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ । శిబికాయాం సమారోప్య భక్తబిమ్బాదిభి
స్సహ ॥ ౨౪౨ ॥ సవిలాసం నయేత్తత్ర మణ్టపే ద్విజసత్తమాః ।

తత్కాలే భక్తబిమ్బానాం స్నానంచ సమాచరేత్ ॥ ౨౪౩ ॥ వేద
ఘోషైస్తోత్రఘోషైర్గద్యపద్యాత్మకైస్తవైః । వీణావేణురవైశ్చై
వ నృత్తగీతాదిభిస్సహ ॥ ౨౪౪ ॥ మణ్టపంద్విఃపరిభ్రమ్య పున
స్సింహాసనేవిభుమ్ । సమారోప్యసమభ్యర్చ్య సాయంకాలెవిశేషతః॥
చతుస్సహస్రికామాద్యాం ద్రామిడీంస్తుతిముత్తమామ్ । స్థాపయే
ద్వైష్ణవైస్తత్ర నైవేద్యాన్తెదినేదినే॥ ౨౪౬ ॥ తతస్తు దెవదేవేశం
పూర్వోక్తవిధినాద్విజాః । ధామప్రదక్షిణంనీత్వా మన్దిరాన్తఃప్రవే
శయేత్ ॥ ౨౪౭ ॥ ఆస్థానమణ్టపంనీత్వా కృత్వా నిత్యార్చనం వి
భోః । చతుస్థానార్చనంచాపి కృత్వా స్వస్థానమానయేత్ ॥ ౨౪౮ ॥
ఏవందశదినంకుర్యాదుత్సవంమునిసత్తమాః । ఉత్సవాన్తెతుకుమ్భా
దిగతం దేవం యథావిధి ॥ ౨౪౯ ॥ విసర్జయేత్తతో దేవం ప్రణిపత్య
క్షమాపయేత్ । యజమానోదక్షిణాభిరాచార్యాదీన్ప్రతోషయేత్ ॥
మార్గశీర్షోత్సవవిధిరిత్యేవం సంప్రకీర్తితః । మకరస్థేదినకరే తత్కా
లె సఙ్క్రమేద్విజాః ॥ ౨౫౧ ॥ సంస్నాప్య దెవదేవేశం పఞ్చ
వింశతిభిర్ఘటైః । అలఙ్కృత్యవిశేషేణ హవిరాదీన్నివేదయేత్ ॥
తత్కాలే యజమానశ్చ గోభూస్వర్ణాదికాంస్తథా । కూశ్మాణ్డవ్రీ
హిదానంచ కుర్యాద్దేవస్యతుష్టయే ॥ ౨౫౩ ॥ తదన్యేద్యుర్దేవదె
వం సమభ్యర్చ్యవిశేషతః । అశ్వత్నేసమారోప్య దేవముత్సవబిం
బకమ్ ॥ ౨౫౪ ॥ పూర్వోక్తవిధినాకుర్యాన్మృగయోత్సవముత్త
మమ్ । వనేవనేసమానీయ సవిలాసంజగత్పతిమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ తత్ర
తత్రవిశేషేణ సమభ్యర్చ్యయథావిధి । మృగయాంకారయేత్పశ్చా
త్సవినోదం మునీశ్వరాః ॥ ౨౫౬ ॥ వరాహవారణవ్యాఘ్రకృష్ణ
సారశశాదికాన్ । మధ్యేకృత్వాతు పరితస్సేనాంవిన్యస్య సాయు
ధామ్ ॥ ౨౫౭ ॥ అతిశూరభటాస్తత్ర మధ్యేవంవిశ్యయత్నతః ।
జీవగ్రాహంమృగాన్బద్ధ్వా నయేయుర్దేవసన్నిధిమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ తతో

విమోచయేత్సర్వాన్మృగాన్స్తైస్తైకశక్రమాత్ । హతానాం వాన్మృగాణాంచ భవేత్పుణ్యగతిర్ధ్రువమ్ ॥ ౨౪౯ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం సంస్థాప్యైవ ప్రసాదికే । భద్రాసనే సమారోప్య సమభ్యర్చ్య విశేషతః ॥ ౨౫౦ ॥ సాయంకాలేతు సంప్రాప్తే పూర్వోక్తవిభవైస్సహ । గ్రామప్రదక్షిణం నీత్వా మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౫౧ ॥ సంస్నాప్య దేవదేవేశ మలంకృత్య యథావిధి । శ్రీపుష్టిభ్యాం సహవిభుం మహిరన్తం సమర్చయేత్ ॥ ౨౫౨ ॥ ఏవంహి దేవదేవస్య మృగయోత్సవరూపిణః । ప్రతిసంవత్సరం త్వేవం దేవస్య సకలోత్సవాన్ ॥ యఃకారయేద్విప్రేన్ద్రాస్సునానాద్రవ్యసంయుతః । ఇహలోకే సుఖంభుక్త్వా చిరంభోగాన్యథేప్సితాన్ ॥ ౨౫౪ ॥ దేహావసానకాలేతు ప్రాప్నోతి భగవత్పదమ్ । ఇతి సంకీర్తితాస్సమ్యగ్దేవస్య సకలోత్సవాః ॥ ౨౫౫ ॥ ఇతోఽన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛా చేత్కథ్యతాం మునిపుఙ్గవాః ॥. * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
కృత్తికోత్సవాది మృగయాన్తవిధిర్నామ
త్రయోదశోఽధ్యాయః.

మునయః — శయనస్థే జగన్నాథే చాతుర్మాస్యస్య మధ్యతః । పవిత్రారోపణం కార్యమిత్యుక్తం భవతా పురా ॥ ౧ ॥ తద్విధానం విస్తరేణ వదస్వ వదతాంవర ॥ నారదః — వక్ష్యే లోకహితార్థాయ పవిత్రారోపణక్రమమ్ । శృణుధ్వం సావధానేన చేతసా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨ ॥ లోపబుద్ధిం వినా యస్య భోగానామప్యసమ్భవః । సామర్థ్యేన వినా యస్య కృచ్ఛ్రాదీనాం పరిచ్యుతిః ॥ ౩ ॥ జ్వరాదివ్యాధిదోషేణ జాతం యస్యాహ్నికక్షయమ్ । చాతుర్మాస్యస్య వాప్రాప్తిర్యస్యస్యాత్తన్త్రతోవినా ॥ ౪ ॥ తస్యతస్య మహాబుద్ధేశ్శ

ణు యద్విహితంహితమ్ । సాంస్పర్శికానాం భోగానాం మాత్రా విత్తంహిపూరణమ్ ॥ ౫ ॥ హృదయజ్ఞమసంజ్ఞానామన్నంచ హవిషాప్లుతమ్ । ఔపచారికభోగానాం బీజానాంవిహితాన్యపై ॥ ౬ ॥ కృచ్ఛ్రచాన్ద్రాయణాదీనాం వ్రతానాం పరిపూరకః । విశేషార్ఘ్యనసంయుక్తశ్చాతుర్మాస్యస్య సంయమః ॥ ౭ ॥ సౌత్రం ప్రతిసరం చిత్రం ముక్తాహారోపమంశుభమ్ । శమంనయతిభక్తానాం సర్వదాలోపమాహ్నికమ్ ॥ ౮ ॥ తచ్చమాసచతుష్కస్య మధ్యేపరార్ధ్యచ్ఛభేదినే । ఆషాఢపఞ్చదశ్యాస్తు యావద్దేవ కార్తికస్యచ ॥ ౯ ॥ సంపూర్ణం చన్ద్రదివసం తంకాలం చాన్ద్రమన్తిమమ్ । ఆకర్కటకసఙ్క్రాన్తేస్తులాభోగక్షయావధి ॥ ౧౦ ॥ కాలం తమష్టపక్షంచ సౌరం మధ్యమసంజ్ఞితమ్ । ఏకాదశ్యాం దివాన్తోయశ్చాతుర్మాస్యోపలక్షితః ॥ ౧౧ ॥ కాలం తం వైష్ణవంవిద్ధి తూత్తమం సర్వసిద్ధిదమ్ । అప్రాప్తేరస్యకాలస్య స్వాన్తరాయేణ కేనచిత్ ॥ ౧౨ ॥ నిర్వాహణీయోప్యపరః కాలం చాన్ద్రాయణాదినా । సంపాద్యంచైవ తన్మధ్యే విధివద్యాగపూర్వకమ్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాసాదస్యాగ్రతఃకుర్యాత్తదర్థం మణ్టపంద్విజాః । ప్రథమావరణేవాపి ద్వితీయావరణేపివా ॥ ౧౪ ॥ తృతీయావరణేవాథ చతుర్థే పఞ్చమేపివా । అగ్రలాభేతదన్యత్ర యథావాఞ్ఛితదిగ్గతమ్ ॥ ౧౫ ॥ చతురశ్రం సమం వాపి ప్రాక్పశ్చిమదిగాయుతమ్ । సౌమ్యయామ్యాయతంవాపి కర్తురిచ్ఛానురూపతః ॥ ౧౬ ॥ తథాప్రాగాననంయద్వా యథాభిమతదిఙ్ముఖమ్ । ద్వావింశతి ధనుర్మానం మణ్టపంచోత్తమం భవేత్ ॥ అష్టాదశధనుర్మానం మణ్టపంమధ్యమంభవేత్ । అధమం ద్వాదశధనుర్మానంస్యాదథవాద్విజాః ॥ ౧౮ ॥ పఞ్చహస్తాత్సమారభ్యద్విద్విహస్తప్రవర్ధనాత్ । త్రిసప్తకరపర్యన్తం మానైర్నవవిధంభవేత్ ॥ యద్వోత్తమం దశకరం మధ్యమంచాష్టహస్తకమ్ । షట్సప్తత్ప్రథ

మంవిదాఽఽత్ర్యక్షుద్రం హస్తత్రయాఽఽయతమ్ ॥ ౨౦ ॥ త్రింశత్కరావసానం వా షట్కరాత్పఞ్చవింశతిః । ఏకం సఙ్గృహ్యమానేషు హ్యేషు విత్తానురూపతః ॥ ౨౧ ॥ సోపపీఠమధిష్ఠానం కేవలం వా మసూరకమ్ । అధిష్ఠానోపరి స్తమ్భం ప్రస్తరంచ త్రివర్గకమ్ ॥ ౨౨ ॥ కపోతప్రతిసంయుక్తం యద్వా కాకృతివర్జితమ్ । ఏకత్రిపఞ్చసప్తాది భిత్తిభేదైస్సమావృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ ప్రత్యఙ్గోక్తైరలంకారైర్యుక్తం వా తద్వివర్జితమ్ । శిలయేష్టకయా వాఽపి పక్వయా వాప్యపక్వయా ॥ ౨౪ ॥ ఏకద్వారం చతుర్ద్వారం యద్వా ద్వారద్వయాన్వితమ్ । భిత్తియుక్తమయుక్తం వా కోణభిత్తియుతంతు వా ॥ ౨౫ ॥ కేవలం వా ప్రపామాత్రముక్తలక్షణవర్జితమ్ । క్షిప్రకర్మప్రసిద్ధ్యర్థం శరకాష్ఠమయం శుభమ్ ॥ ౨౬ ॥ గవాక్షకాన్వితం చైవ ద్వారైస్తు పరిభూషితమ్ । ఛన్నం వితానకైర్నద్ధం ప్రాకారం పరికల్పయేత్ ॥ ౨౭ ॥ క్షేత్రసఙ్కోచవిస్తారౌ కర్తురిచ్ఛానుసారతః । శిల్పశాస్త్రానుసారేణ కృత్వైవం మణ్టపం ద్విజాః ॥ ౨౮ ॥ యాగార్థం సుశుభం విప్రాః స్తమ్భైశ్చ పరికల్పయేత్ । మసూరకమధిష్ఠానం వాస్త్వాధారం ధరాతలమ్ ॥ ౨౯ ॥ దృఢాం సమాం తదాకారామీషత్ప్రాగుత్తరప్లవాం । ప్రోచ్ఛ్రితాంచ విశేషేణ స్థలాం దర్పణసన్నిభామ్ ॥ ౩౦ ॥ సామాన్యేన భవేద్యేన మేదినీమణ్టపస్య తు । ద్విద్వికేనాఙ్గులానాం తు ప్రోన్నతేర్యావదష్టకమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏకవృద్ధ్యాల్పమానానాం యాగానాం తు స్థలాగణమ్ । నవాఙ్గులోన్నతేస్తావద్యావత్పఞ్చదశాఙ్గులమ్ ॥ ౩౨ ॥ ప్రోన్నతత్వం స్థలానాంచ మధ్యమానామికాష్టనామ్ । చతుర్వింశత్యఙ్గులాన్తముచ్ఛ్రియం షోడశాఙ్గులాత్ ॥ ప్రోక్తవృద్ధ్యైకర్తవ్యం జ్యేష్ఠమానమితాత్మనామ్ । ఏవముచ్ఛ్రియమానంచ కథితంచ స్థలాసుహి ॥ ౩౪ ॥ పాదమర్ధంతు హస్తం వా విస్తారాత్సర్వదిక్షువై । స్థలానామిష్టకాద్యైశ్చదీర్ఘయాత్ప్రో

ఖనంతతః ॥ ౩౫ ॥ మృదా సంపూర్య తన్మధ్యమీషద్వాలుకయా
న్వితమ్ । పరీక్ష్య కేశకీటాదీనాకోట్య తదనన్తరమ్ ॥ ౩౬ ॥ యా
వద్భవతి పూర్వోక్తలక్షణం వా విశేషతః । స్థలాం మధ్యోన్నతాం ర
మ్యాం సప్తాహం సంపరీక్ష్య సా ॥ ౩౭ ॥ నదదాతి యథా భేదం
యాగయోగ్యా భవేత్తదా । తమాద్ధృ వేదికాం కుర్యాదనేకచర
ణాన్వితామ్ ॥ ౩౮ ॥ తోరణైశ్చ సమాయుక్తాం విభవేచ్ఛానుసార
తః । పావనైర్యజ్ఞకాష్ఠైశ్చ సువృక్షైస్సర్వ(?)సుస్సమైః ॥ ౩౯ ॥ య
థాలక్షణయుక్తాని తోరణాని చతుర్దిశి । ద్వారాణాం బాహ్యతో వి
ప్రాస్తదన్తర్గ్వా నియోజయేత్ ॥ ౪౦ ॥ క్రోశే క్రోశే పృథక్ సమ్యగె
కైకహస్తం న్యసేద్దిశి । బుధ్వా మణ్డపవిస్తారం పఞ్చకం సప్తకం తు
వా ॥ ౪౧ ॥ ఏతాని హేమరత్నాద్యైర్విత్రయేద్విభవే సతి । శ్రీ
వృక్షోదుమ్బరవటప్లక్షో(?)త్థైరథవా ద్విజాః ॥ ౪౨ ॥ పూర్వాద్యష్ట
దిపర్యన్తం తోరణానాం చతుష్టయమ్ । చతుష్టయం చతుర్దిక్షు హ్య
స్య మేకైకమేవ వా ॥ ౪౩ ॥ తోరణానాం సముచ్ఛ్రయః స్తమ్భా
యామసమస్మృతః । స్తమ్భద్వయాన్తరం స్తేన మానేన స్యాత్తు విస్తృ
తిః ॥ ౪౪ ॥ స్తమ్భమస్తకమానేన సాధికేన సదైవ హి । తదగ్రాగ్ర
విన్యసేన్మూర్ధ్ని మహాస్తమ్భాభ్యన్తరకాస్థితిః ॥ ౪౫ ॥ సద్వైపద్యకస్వ
రూపాణాం కార్య వేదవిదాంవరాః । ద్వారాణాం బాహ్యతో
విప్రాస్తోరణానాం యదాస్థితిః ॥ ౪౬ ॥ తలాద్విఖరపర్యన్తం మా
నముచ్ఛ్రియతస్తదా । సార్ధం సమం వా ద్విగుణం తద్గర్తేషు చభూ
గతమ్ ॥ ౪౭ ॥ చక్రద్వితయమధ్యస్థం పత్త్రమణ్డలమణ్డితమ్ ।
తోరణే తోరణే కుర్యాద్గరుడం చోర్ధ్వసంస్థితమ్ ॥ ౪౮ ॥ తత్పార్శ్వ
యోశ్చక్రచిహ్నా నానావర్ణధ్వజాన్న్యసేత్ । సితరక్తాది భేదేన
ప్రాగాదౌ తు ధ్వజాష్టకమ్ ॥ ౪౯ ॥ నివేశ్య మధ్యవేద్యాం తు ప్ర
ధానాప్యయయోగతః । మత్స్యాదీనవతారాంశ్చ ప్రాదుర్భావాన

నేకశః ॥౫౦॥ చిత్రాది తేన విధినా చతుర్దిక్షు సమాలిఖేత్ । ముని
సిద్ధామరవాత్రైరనేకాద్భుతదర్శిభిః ॥ ౫౧ ॥ ద్వీపైశ్చ లవణోదాద్యై
ర్వైర్బహుభిర్మృగయూథపైః । సరస్సరసకల్హారైర్గజలక్రీడాపరాన్వి
తైః ॥ ౫౨ ॥ ఖచరైరఙ్గనాయుక్తైర్నృపైర్విద్యాధరాధిపైః । ప్ర
శాన్తమానసైర్విప్రైరాత్మధ్యానపరాయణైః ॥ ౫౩ ॥ ఏవమా
ద్యైరనన్తైశ్చ వ్యాపారైశ్చిత్రసమ్భవైః । తద్యాగవేశ్మసకలం ర
ఞ్జనీయం ప్రయత్నతః ॥ ౫౪ ॥ కుర్యాత్సుధావలిప్తం వా భూషయే
త్తదనన్తరమ్ । దర్పణైశ్చామరైర్వస్త్రైర్ధ్వజమాలైర్వివిధోజ్జ్వలైః ॥
ఘణ్టాభిరర్ధచన్ద్రాద్యైరాతపత్రైర్మనోహరైః । పోత్రచ్ఛత్రైః కదళీ
పూగైస్సుమాల్యైః పాదపైర్ద్రుమైః ॥ ౫౫ ॥ మధ్వాజ్యదధిసత్క్షీర
సమ్పూర్ణైః కాంస్యభాజనైః । శాలితణ్డులపాత్రైశ్చ సహిరణ్యైః
ఫలైశ్శుభైః ॥ ౫౬ ॥ లాజసిద్ధార్థకైర్బీజభాజనైష్షడ్రసాన్వితైః ।
త్వక్సుగన్ధైస్త్వగేలాద్యైః పర్ణైః పూగఫలైస్తథా ॥ ౫౭ ॥ మధూ
కబదరద్రాక్షాక్షుభిస్త్రీఫలైః ఫలైః । యథర్తుప్రభవైః పుష్పైర్బ
హుభిః ప్రకరీయుక్తైః ॥ ౫౮ ॥ ఇత్యేవమాద్యైర్వివిధైర్భోగపూగై
స్సుపావనైః । పవిత్రేణాపితానేన సుసితేనోజ్జ్వలేన వా ॥ ౬౦ ॥ చ
శ్రీముద్రసహచిహ్నేన భూషయేచ్చ తమగ్రతః । స్తమ్భాంశ్చ సం
వేష్టయేత్పశ్చాద్దుకూలైర్వివిధైః పృథక్ ॥ ౬౧ ॥ ప్రాగుత్తరాది
దిగ్భాగాద్యావత్తోరణం చ మారుతమ్ । సితాదివర్ణభేదార్థాః పతా
కాస్తత్ర యోజయేత్ ॥ ౬౨ ॥ ఏవం రాగవిభాగేన ప్రత్యగ్భాగా
చ్చైవ పునః । దక్షిణాశావధిర్యావద్ద్వితీయం చ చతుష్టయమ్ ॥౬౩॥
ఏకైవ సర్వవర్ణా చ నాభౌ కుర్యాద్వితానకే । బాహ్యతో వేదికా
యాస్తు మణ్టపస్య దిగష్టకే ॥ ౬౪ ॥ వహ్నికోణాత్సమారభ్య
యావత్తోరణం తు శాఙ్కరమ్ । సితారుణం చ పీతం చ కృష్ణం కుర్యా
చ్చతుష్టయమ్ ॥౬౫॥ భూయశ్చోత్తరదిగ్భాగాద్యావద్దిక్పశ్చిమం

ద్విజాః । తథావిధం చతుష్కంతు ధ్వజానాం పరికీర్తితమ్ ॥ ౬౬ ॥
రాజపాషాణవర్ణాభం చక్రపక్షీశ్వరోపగమ్ । వైజయన్తీత్రయం కు
ర్యాత్తోరణే పూర్వదిక్స్థితే ॥ ౬౭ ॥ దక్షిణే స్ఫటికాభంతు ఆప్యాం
సిన్ధూరవర్చసమ్ । హేమాభంచోత్తరే కుర్యాత్తోరణే ధ్వజకత్రయ
మ్ ॥ ౬౮ ॥ చతుష్కేణపతాకానాం యుక్తం శ్వేతాదికేనచ । ప
ఞ్చైకతోరణం వాత్ర తృతీయం పఞ్చకంతు వా ॥ ౬౯ ॥ అర్ధేన తోర
ణాయామాత్పతాకానాంచ దీర్ఘతా । ఏవంత్వభినవంకౢప్త్వా యా
గార్ధం మణ్టపం ద్విజాః ॥ ౭౦ ॥ స్నపనాద్యుత్సవాంతస్య వైశేషి
కగణస్యచ । పురాప్రకల్పితం వాథ మణ్టపం భూషయేత్తదా ॥ ౭౧ ॥
ఏవం కృతే తతః పశ్చాద్వేదికాం తోరణైస్సహ । విలిప్యచన్దనాద్యై
స్తు గన్ధవర్ణోజ్జ్వలైః క్రమాత్ ॥ ౭౨ ॥ చన్దనేన సమాలభ్య వేదికాం
కేవలేనచ । బాహ్లీకాభాదితేనైవ తేనైవాద్యంచ తోరణమ్ ॥ ౭౩ ॥
లిప్తం మృగమదేనైవ కుర్యాద్దక్షిణదిగ్గతమ్ । తుషారధూళీసవర్ణం ప
శ్చిమం కారయేత్తతః ॥ ౭౪ ॥ కుఙ్కుమేనసమాలభ్య కేవలేనోత్త
రేస్థితమ్ । క్షీరేణచన్దనేనైవ కుఙ్కుమేన కృతాంస్థలామ్ ॥ ౭౫ ॥
రజనీచూర్ణయుక్తేన హ్రీబేరేణామ్బునాసహ । పుణ్యగన్ధౌషధీభిస్తు
ద్వారాణాం మణ్టపావనిమ్ ॥ ౭౬ ॥ తతస్తు పిష్టైర్ధూపైర్బహుభి
ర్ధూపయేద్ద్విజాః । తతస్త్రిసరిణ్యాతద్వేష్టయేత్సర్వతో బహిః ॥
మణ్టపస్యోత్తరే భాగే కుర్యాత్కుణ్డం పురైవతు । యద్వాద్విజాస్త
తోన్యత్ర యాగాగ్రస్థాచ వర్జ్యదిక్ ॥ ౭౭ ॥ దిక్త్రయే౽భిమతా
యామదిక్కుర్యాదనలమణ్టపమ్ । ధూమనిర్గమనోపేతం నానాకుణ్డవి
భూషితమ్ ॥ ౭౮ ॥ సార్ద్రైశ్చసుపలాశైశ్చ సంయుక్తం తోర
ణాదికైః । యద్వాపచనగేహేతు కుణ్డంకుర్యాత్సలక్షణమ్ ॥ ౮౦ ॥
అన్యైర్నైమిత్తికార్థంతు పురాక్లృప్తంతు వాభవేత్ । యాగమణ్టప
విన్యాసం సర్వత్రైవం సమాచరేత్ ॥ ౮౧ ॥ ఏవంకృతే తతః

కుర్యాత్సమ్యగ్గ్రహణం ద్విజాః । తత్ర తావత్పవిత్రాణాం ని
ర్మాణమధునోచ్యతే ॥ ౮౨ ॥ తేషాంతు ద్వివిధంరూపం సూక్ష్మస్థూల
విభేదతః । సర్వభావేన భక్తానాం యత్పాలయతి సర్వదా ॥ ౮౩ ॥
మనోవాక్కాయజంకృత్స్నం వ్యాపారం శుభలక్షణమ్। పరిజ్ఞేయమ
తస్తస్యస్స్వరూపం తస్యయాదృశమ్ ॥ ౮౪ ॥ ఫలమేతిచ వైయేన
భక్తానాం తత్సమాపనాత్ । యదచ్ఛిన్నం జగద్యోనేరనన్తప్రస
రంసితమ్ ॥ ౮౫ ॥ విచ్ఛేదమకృతజ్ఞానా వేత్తి నానాత్మనాస్వయం।
జగత్ప్రాణం తద్విద్ధి హేమసూత్రాదినామవై ॥ ౮౬ ॥ మాత్రా
ణ్యభిమానంయుద్ధస్త్రైః ప్రోక్తం పరాత్మనా । జ్ఞానరాగోపరక్తంతు యు
క్తం కార్త్స్న్యేన పీఠ్యజైః ॥ ౮౭ ॥ తైజసైరావృతంమన్త్రైర్బలేనా
వాసితంపరి । ఐశ్వర్యముపచారేతు సమ్పత్త్యా శక్తితోవ్యయమ్ ॥
ఏవం పవిత్రకం తావత్పరిజ్ఞేయం జగత్ప్రభోః । బ్రహ్మాణ్యధిపతౌ వి
ష్ణౌ తదాకారే ప్రతిష్ఠితే ॥ ౮౮ ॥ భక్త్యైవ విధివత్తం దదాతి భ
గవత్పరమ్ । స్థూలస్యస్యేతి కర్తవ్య న్యసహారపదస్థితైః ॥ ౮౯ ॥
పద్మాక్షైర్నగరల్పనీయంచ తద్విధానమిహోచ్యతే । సూక్ష్మం ద్ర
వ్యసిత శ్లక్ష్ణం సూత్రం బ్రహ్మప్రసూతయా ॥ ౯౦ ॥ వినిర్మితంకుమా
ర్యావా వృద్ధయా వాపినీతయా । శుద్ధయావా విధవయా సంపాది
తమథాపివా ॥ ౯౧ ॥ క్షౌమంవా పట్టజంవాపి కేశరోమాదివర్జితమ్।
యథాలబ్ధం సమాదాయ సమ్యక్ప్రక్షాళ్య వారిణా ॥ ౯౨ ॥ తస్య
శుద్ధింపురాకృత్వా దహనాప్యాయనేనచ । అనలోక్యస్మరన్మూలం వి
నిష్పాద్య చతుర్గుణమ్ ॥ ౯౩ ॥ (చాతురాత్మ్యస్యాపేక్షాయామథవా
షడ్గుణం ద్విజ । ప్రభవాప్యయబుద్ధ్యాతు భేదభిన్నోపలక్షితమ్ ॥ కే
శవాదిష్వధిష్ఠాతృభావేన త్రిచతుర్గుణమ్ ।) తన్తుభిర్విషమైర్విష్ణోస్స
మస్యపరివర్జయేత్ । పావిత్రికీక్రియాయస్మాద్విషమాసానకస్యచిత్ ॥
పవిత్రకాని కార్యాణి తన్తుభిస్తైస్తుతానితైః । మూలమన్త్రాది సర్వై

షాం మన్త్రాణాం మునిసత్తమ ॥ ౯౬ ॥ కుమ్భస్థమన్త్రమూర్తేః
పాత్రకల్పయేద్భూషణం ద్విజ । అథవర్ధశమజైర్వాప్యపార్థారా
కారైశ్చతన్తుభిః ॥ ౯౭ ॥ శతేనాష్టోత్తరేణాద్యం ద్వితయేన ద్వితీ
యకమ్ । త్రిగుణేనతృతీయంతు వ్యాసమేవంతు తన్నయేత్ ॥౯౮॥
షట్త్రింశద్గ్రన్థికంచాద్యం ద్వితీయం ద్విగుణంస్మృతమ్ । తృతీ
యం త్రిగుణంకుర్యాదేవ మేవమహామతే ॥ ౯౯ ॥ మణ్డలస్థస్యచ
విభోస్తథావహ్నిగతస్యచ । బిమ్బస్థస్యపవిత్రాణాం విశేషమవ
ధారయ ॥ ౧౦౦ ॥ మాలాకృతింతు శిరసి యథేచ్ఛగ్రన్థిపూర్వక
మ్ । ద్వితీయమంసయోర్వాప్యవలమ్బితః జానుమణ్డలే ॥౧౦౧॥ మూ
ర్ధ్నిఛపాదావధిర్వాప్యవత్తృతీయమితిపిస్మృతమ్ । ఆమూర్ధ్నఃపీఠపర్య
న్తం వనమాలాపవిత్రకమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ పృథక్పీఠస్యవైకుర్యాత్స్వప్ర
మాణేన శోభనమ్ । బిమ్బప్రతిసరాణాంచ వ్యాసశ్చనియతిస్మృతః॥
సూత్రమానంచ పూర్వోక్తం ద్విగుణంసతిసమ్భవే । త్రిగుణంవా
మునిశ్రేష్ఠవనమాలాఖ్యభూషణమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ అష్టోత్తరేణ సూత్రా
ణాం సహస్రేణ సమన్వితమ్ । యద్వాతేపర్ధంపాదంవా కుర్యాద్విత్త
త్తానురూపతః ॥ ౧౦౫ ॥ లేపభిత్తిపటస్థేషు మూలబిమ్బే యదా
ద్విజ । కుర్యాదుత్సవబిమ్బస్య భూషణానాంతుపఞ్చకమ్ ॥౧౦౬॥
తదాపిమూలబిమ్బస్య భూషణాన్యపిపూర్వవత్ । కల్పయేదాద్య
పూర్వాణి బిమ్బప్రతిసరేషుతు ॥ ౧౦౭ ॥ విభవేదేవదేవేశహారప
ఞ్చసమన్వితమ్ । నానాకారాణి తన్తూని ముక్తాహారసమన్వితమ్ ॥
త్ర్యఙ్గులాన్తరితాదేయాస్సర్వేషాం గ్రన్థయస్సమాః । సఙ్ఖ్యనేన
వినాసమ్యజ్ఞాతులుజ్జోపమాశ్శుభాః ॥ ౧౦౯ ॥ అష్టోత్తరశతగ్రన్థి
సంయుక్తా వనమాలికా । చతుఃస్థానావతీర్ణస్య విభోరామన్త్రణా
య చ ॥ ౧౧౦ ॥ పవిత్రమాద్యసదృశమేకైకంవాద్వయంద్వయమ్।
సర్వేషాం కర్మబిమ్బానాం తథావైగోపురాదిషు ॥ ౧౧౧ ॥ స్థితా

నాం మన్త్రబిమ్బానాం భజతాం సన్నిధిం తదా । ఉత్తమాదీని క
ర్మాణి కుర్యాద్ద్వైముఖ్యకల్పనే ॥ ౧౧౨ ॥ ప్రకల్పయేత్తత్సదృశం
మధ్యమేనోత్తమేన వా । ద్వితయం ద్వితయం వాపి హ్యేకైకం వా
నుకల్పనే ॥ ౧౧౩ ॥ అఙ్గానాం భూషణానాంచ లాఞ్ఛనానాం
తథైవ చ । శక్తీనాం విహగేశస్య పవిత్రం కల్పయేత్తథా ॥ ౧౧౪ ॥
ప్రాగ్వత్త్రీణ్యథవా ద్వేద్వే ప్యేకైకం వాథవా ద్విజ । యథేచ్ఛా
మానసఙ్ఖ్యైస్తైస్సూత్రైస్తు పరికల్పయేత్ ॥ ౧౧౫ ॥ సూత్రభ్ర
మసమోపేతైస్త్రైర్ద్రూపణసఙ్ఖ్యయమ్ । అన్యేషాం మణ్డలా
న్తానాం దేవానాం విభవే సతి ॥ ౧౧౬ ॥ పవిత్రకగణం కుర్యాద్యథే
చ్ఛం గ్రన్థిసన్ధిభిః । తథైవ విష్వక్సేనాదేః పరివారగణస్య చ ॥ ౧౧౭ ॥
మానస్త్రికుమ్భయోర్ద్వే ద్వే హ్యేకం వై మణ్డలస్య చ । ద్వయం
చ కుణ్డానలయోశ్శాస్త్రపీఠస్య చ ద్వయమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ లిపేర్వాక్త
త్వభూతస్య శబ్దాత్మస్య చ ప్రభోః । పుస్తకసూత్రపూర్వాణాం
క్రియాఙ్గానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౧౧౯ ॥ బలిపీఠాదిదేవానాం
దేశాన్తరనివాసినామ్ । గుర్వాదీనాం చతుర్ణాం తు హరిపీఠప్ర
లాపినామ్ ॥ ౧౨౦ ॥ ద్విజోత్తమాదివర్ణానాం నిత్యమచ్యుతభావి
నామ్ । గృహస్థబ్రహ్మచారిణాం యతీనాం వనవాసినామ్ ॥ ౧౨౧ ॥
వృద్ధానాం జనకాదీనాం భగవత్తత్త్వవేదినామ్ । బన్ధూనాం భ్రాతృ
పుత్రాణాం నారాయణరతాత్మనామ్ ॥ ౧౨౨ ॥ జాయాయా భ
క్తినమ్రాయా రతాయా అర్చనే హరేః । సమ్బన్ధినాం చ మిత్రాణాం
భగవద్ధామవాసినామ్ ॥ ౧౨౩ ॥ తదన్తరసహాయానాం చాతు
రాత్మ్యాభిలాషిణామ్ । భృత్యానాం స్వానుకూలానాం పురుషో
త్తమయాజినామ్ ॥ ౧౨౪ ॥ వృద్ధయే యోగ్యతాయై చ పవిత్రీకరణా
య చ । తథాభిమతమానైస్తు తన్తుభిర్గ్రన్థిభిస్తథా ॥ ౧౨౫ ॥ కుర్యా
త్పవిత్రనిచయమథవా మునిసత్తమ । గుర్వాదీనాం చతుర్ణాం తు య

తీనాంచ కుటుమ్బినామ్ ॥ ౧౨౬ ॥ క్రమాచ్చతుర్వింశతిభిస్సూత్రైష్షోడశభిస్తథా । తతో ద్వాదశభిశ్చైవ అష్టభిష్షట్త్రిభిస్తథా ॥ పవిత్రకాణికార్యాణి గ్రన్థయస్సూత్రసఙ్ఖ్యయా । ఆరాధకస్య చ గురోః కుర్యాద్దేవభూషణద్వయమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ స్థూలకల్పమిదం ప్రోక్తం సూక్ష్మకల్పమిహోచ్యతే । శిరఃప్రమాణేనార్చాయా భూషణం ప్రథమం స్మృతమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ చతుశ్శతేన సూత్రాణాం ద్వాత్రింశద్భిస్తథాధికైః । సూత్రైర్వర్తేశ్చ సుసమైః పరికల్ప్య చ శోభనమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ సప్తవింశత్ప్రమాణేన దత్వాస్మిన్ గ్రన్థిసఙ్ఖ్యయమ్ । కర్ణాదూర్ధ్వగతం నాభిప్రమాణేన పవిత్రకమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ పరికల్ప్య ద్వితీయంచ సూత్రాణాం మునిసత్తమ । శతత్రయేణచ తథా చతుర్వింశద్భిరేవచ ॥ ౧౩౨ ॥ ద్విగుణైర్గ్రన్థిభిశ్చయైరనుగర్భం తు తత్ స్మృతమ్ । సర్వదేశాత్సమారభ్య యావత్పాదద్వయావధి ॥ ౧౩౩ ॥ నేత్రసూత్రైస్త్రిభిర్భాగైస్సూత్రగ్రామైశ్చ కల్పయేత్ । త్రిగుణైర్గ్రన్థిభిశ్చయైస్తతోన్యద్ద్విజసత్తమ ॥ ౧౩౪ ॥ అష్టోత్తరేణ సూత్రాణాం శతేన గ్రన్థిభిస్తథా । శిరఃపూజావతారాదా యావత్పీఠం తు వైష్ణవమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ సూత్రైర్గ్రన్థిగణైశ్చైవ గర్భస్థపీఠైస్తతః । మణ్డలస్య ప్రమాణేన కుర్యాచ్చాన్యచ్చతుష్టయమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ ప్రథమం పద్మమానేన నాభిమానం ద్వితీయకమ్ । అరతుల్యం తృతీయం స్యాచ్చతుర్థం నేమిభిస్సమమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ ఏకాశీతిభిరావర్తైస్సూత్రాణాం ద్విజసత్తమ । అగ్నేః కుణ్డప్రమాణేన గ్రన్థిభిస్తావదేవహి ॥ ౧౩౮ ॥ భూషణత్రితయం కుర్యాద్యథాయోగం మహామతే । అష్టోత్తరశతాదర్ధైస్సూత్రైస్తద్గ్రన్థిభిస్తథా ॥ ౧౩౯ ॥ భూషణం సుసమంచైవ సుశుభం పరికల్పయేత్ । ద్విజేన్ద్రద్విజముఖ్యానాం బ్రాహ్మణానాం తదర్థతః ॥ ౧౪౦ ॥ ముఖ్యమేతత్ స్మృతం కల్పం అనుకల్పమిదం శృణు । అష్టాధికేనసూత్రేణ శతేన ప్రథమం త్విదమ్ ॥

చతుర్భాగోనమపరం తదర్ధేన తృతీయకమ్ । ఆద్యం చతుర్భిర్భాగేన చతుర్థం కల్పయేత్తతః ॥ ౧౪౨ ॥ త్రిభాగోనం చతుర్థాత్తు అగ్నేః కుర్యాత్తు భూషణమ్ । ద్విజేన్ద్రాణాం ప్రకుర్వీత సప్తవింశతితన్తుజమ్ ॥ ౧౪౩ ॥ బ్రాహ్మణానాం ప్రకుర్వీత తన్తుభిర్నవభిర్ద్విజ । స్తనాదూర్ధ్వమధో నాభేర్న కర్తవ్యం కదాచన ॥ ౧౪౪ ॥ సూత్రత్రయేణ చాన్యేషాం భక్తానాం తు జగద్గురోః । సూక్ష్మకల్పమిదం ప్రోక్తం పరకల్పమిహోచ్యతే ॥ ౧౪౫ ॥ చతుస్థానావతీర్ణస్య ముఖ్యమన్త్రస్య వైభవాః । శతేనాష్టోత్తరేణైవ హ్యర్ధేనాంశేన వా మునే ॥ ౧౪౬ ॥ తన్తూనాం భూషణం కుర్యాద్ద్వైకం వా త్రయం త్రయమ్ । జపహోమాదికాసక్త్యా పూర్ణారిక్తాన హాత్మనామ్ ॥ ౧౪౭ ॥ సమీకరోతి భక్తానాం మన్త్రిణాం తపవహి । కుర్యాత్తగ్రన్థినిచయం సూత్రసఙ్ఖ్యోపలక్షితమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ యద్వృచ్ఛయా తతోఽన్యేషాం యాజ్యానాం పరికల్ప్య చ । సూత్రగ్రన్థసమోపేతైర్గ్రన్థైర్భూషణసఞ్చయమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ తతస్తు దేవదేవస్య చతుస్థానస్థితస్య యత్ । పవిత్రకగణం విప్ర ప్రోక్తమాద్యపురస్సరమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ కుర్యాత్తు గర్భరచనాం తస్య సర్వస్య సత్తమ । హేమసద్రత్నకర్పూరమలయక్షోదకుఙ్కుమైః ॥ ౧౫౧ ॥ సర్వౌషధిసమోపేతైస్తగేలాదిభిమిశ్రితైః । పావనైర్విష్ణుదైవత్యైర్వ్యాసపిచునా సహ ॥ ౧౫౨ ॥ బీజపూరసమాకారమామ్రములకశఙ్ఖవత్ । తదన్తరాళానిపునస్త్వచ్ఛిన్నేనతు తన్తునా ॥ ౧౫౩ ॥ విభాగప్రతిపత్త్యర్థం గ్రథనీయాన్యదూరతః । అన్యేషాం సర్వబిమ్బానాం యథావిత్తానురూపతః ॥ ౧౫౪ ॥ కల్పయేద్గర్భరచనాం పూర్వోక్తద్రవ్యసఞ్చయైః । ఆరాధకస్య చ గురోస్సగర్భం భూషణద్వయమ్ ॥ విహితం భగవన్మన్త్రన్యాసాత్తాదాత్మ్యభావనాత్ । అతోఽన్యేషామగర్భం చ రచనీయం యథాక్రమమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ అన్తరాళగతం

గర్భం కుర్యాద్బ్రహ్మకరఞ్జితమ్ । అలఙ్కృత్య చ సౌవర్ణైరుపరిష్టా
చ్చ రూప్యకైః ॥ ౧౫౮ ॥ (పవిత్రచ్ఛేదసంమూలం జాతరూపమయైరపి
స్తు వా । శఙ్ఖపద్మగదాచక్రమాలాశ్రీవత్సపూర్వకైః) ఏకస్యైవ బహూ
నాం వా యథావిత్తానుసారతః । ఏవం కృత్వా పవిత్రాణి క్రమేణ ద్వి
జసత్తమ ॥ ధాతుజే వితతే భాణ్డే వస్త్రచ్ఛన్నే నిధాయ చ । అథవా వై
దళే భాణ్డే మృణ్మయే వా సుశోభనే ॥౧౫౯॥ పాలాశే వాపి చైకస్మిన్
మాన్త్రం భూషణసఞ్చయమ్ । అన్యస్మిన్ లౌకికం స్థాప్య సమస్తం
ద్విజసత్తమ ॥ ౧౬౦ ॥ ఆచ్ఛాద్య వాససా పశ్చాచ్ఛుసితేనాహతేన
చ । బద్ధ్వయిత్వా తు సూత్రేణ దృఢేన సుసితేన చ ॥ ౧౬౧ ॥ మధ్యే
తు యాగద్రవ్యాణాం తే భాణ్డే వినివేశయేత్ । ఏవం హి సర్వసం
భారాన్ సమ్పాద్య ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౬౨ ॥ చాతుర్మాస్యస్య న్య
తమే మాస్యైవ శుక్లపక్షకే । ద్వాదశ్యాం దేవదేవస్య పవిత్రారో
పమాచరేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ పూర్వం దశమ్యేకాదశ్యోః ఏకస్యాం కుర్యాదధి
వాసనమ్। ఏకాదశ్యాం వానుకల్పే అధివాసనమాచరేత్ ॥౧౬౪॥
సద్యోఽధివాసం ద్వాదశ్యాం కుర్యాచ్చాశక్త్యభావతః । అధివాస
దినాత్పూర్వదినే కృత్వాఙ్కురార్పణమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ అధివాసది
నే కుర్యాత్ప్రతిసరాబన్ధం చ దేశికః । అధివాసాదికం సర్వం శృణుధ్వం
మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౬౬ ॥ ఆచార్యో మూర్తిపైస్సార్ధం దశమ్యాం తు
నిశాముఖే । మన్త్రేశసన్నిధిం గత్వా ప్రపూజ్యార్ఘ్యాదిభిః క్రమా
త్ ॥ ౧౬౭ ॥ తస్మాదనుజ్ఞామాదాయ ప్రాసాదాగ్రస్థితం శుభమ్ ।
యాగమణ్టపమాసాద్య ద్వారార్చనపురస్సరమ్॥ ౧౬౮ ॥ పూర్వ
వత్పూజనం కుర్యాత్కలశేమణ్డలక్షితౌ । సంప్రవిశ్య తతః ప్రాగ్వ
న్మూలమూర్తౌ తు పూజనమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ ప్రదక్షిణప్రణామాన్తం సవి
శేషం సమాచరేత్ । లేపభిత్తిపటస్థం తు మూలబిమ్బం యదా ద్వి
జాః ॥ ౧౭౦ ॥ తదా నైమిత్తికే బిమ్బే సర్వం కుర్యాద్విశేషతః ।

ఏతస్య సన్నిధౌవిప్రాః కృత్వా స్నపనమాత్రకమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ స్నప
నాదికృతేబిమ్బే నిత్యనైమిత్తికేపివా । సర్వమన్యత్పవిత్రాన్తం
మూలబిమ్బేసమాచరేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ నిత్యోత్సవార్థంబిమ్బేతు త
దాకుర్యాత్తదుత్సవమ్ । తేషామసన్నిధౌవిప్రా దర్పణే తత్సమీప
గే ॥ ౧౭౩ ॥ కుర్యాత్స్నపనమాత్రంతు తదాకుర్యాత్తదుత్సవమ్ ।
దర్భమఞ్జరిజేవాపి చక్రేవా కుమ్భకేపివా ॥ ౧౭౪ ॥ ప్రాగ్వ
దన్యత్సమస్తంతు మూలబిమ్బేసమాచరేత్ । తతో హోమగృహం
గత్వా కుణ్డంసంస్కృత్యపూర్వవత్ ॥ ౧౭౫ ॥ తత్రానలంచ సం
స్కృత్య కుర్యాత్తేన్మన్త్రతర్పణమ్ । ప్రాసాదంసంప్రవిశ్యాథ
కృత్వా హోమానుసమర్పణమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ ప్రణమ్య దేవదేవేశం త
తస్స్వకం పవిత్రకమ్ । దహనాప్యాయనసంశుద్ధం ప్రోక్షితంచార్ఘ్యవా
రిణా ॥ ౧౭౭ ॥ వాసితంగన్ధధూపాభ్యాం చతుఃస్థానస్థితస్యచ । ని
వేద్యచక్రమేకైక ధూపందత్వార్ఘ్యపూర్వకమ్ ॥ ౧౭౮ ॥ నిజాన
న్దమయోగోప్త్రే రక్షితృత్వప్తస్త్వామహ్వయమ్ । తథాపిభక్త్యా త్వత్ప్రో
హం త్వామభ్యర్జామ్యాత్మసిద్ధయే ॥ ౧౭౯ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవస్య త
తో మన్త్రేణార్ఘ్యవారిణా । సర్వంభూషణపూర్వంతు సంప్రోక్ష్య ద్ర
వ్యసఞ్చయమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ అథపాణిద్వయేనైవ అగ్నీషోమాత్మకేన
తు । యోగ్యతాపదవీంనీత్వా సర్వం భూషణసఞ్చయమ్ ॥ ౧౮౧ ॥
మూలమన్త్రేణసంప్రోక్ష్య సంస్పృశ్యాథ నిరీక్ష్యచ । కుమ్భయో
గ్యానిచైతస్మిన్ మణ్డలీయానిచాపరే ॥ ౧౮౨ ॥ బిమ్బయోగ్యాని
చైకస్మిన్నగ్నియోగ్యాన్యపరేద్విజాః । అన్యాని మన్త్రయోగ్యాని
ఏకస్మిన్ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౮౩ ॥ పాత్రేపాత్రే పృథక్ స్థాప్య పా
త్రాలాభానురూపతః । ఆచ్ఛాదయ్య వాససాపశ్చాత్సుసితేనాహతే
నతు ॥ ౧౮౪ ॥ తానిభూషణపాత్రాణి క్రమేణచ పృథక్పృథక్ ।
బన్ధనీయానిసూత్రేణ దృఢేనసుసితేనచ ॥ ౧౮౫ ॥ శాలిభిస్తణ్డులై

ర్వాపి త్రిత్రైర్వా త్రితయేనవా । చతుస్త్రిద్వ్యేకభాగైర్వా కృత
పీఠేథవాస్థలే ॥ ౧౮౬ ॥ తానిభూషణపాత్రాణి సంస్థాప్య పురతో
విభోః । ప్రణవేనార్చయిత్వాతు వర్మణాస్థగయేత్పునః ॥౧౮౭॥ దే
వాగారం బహిశ్చాన్తః మన్దిరం యాగసంజ్ఞితమ్ । సంవేష్ట్య సిత
సూత్రేణ చతుర్ధాతద్గుణేనతు ॥ ౧౮౮ ॥ తతో భక్తసమూహంతు
పఞ్చకాలపరాయణమ్ । షట్కర్మనిరతంచాపి యతిబృన్దంతు వైష్ణ
వమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ సమక్షం భవతాం భక్త్యా శ్వఃప్రభుం పూజయా
మ్యహమ్ । సన్నిధానమతః కార్యం మదనుగ్రహకామ్యయా॥౧౯౦
ఏవమభ్యర్థ్య తేభ్యస్తు హ్యనుజ్ఞాంప్రతిగృహ్య చ । సన్నిధౌ దేవదే
వస్య జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఏకాదశ్యాం ప్రభాతేషు
కృతస్నానఃకృతాహ్నికః । ఆచార్యో బ్రాహ్మణైస్సార్ధం యతిభి
ర్వైష్ణవోత్తమైః ॥ ౧౯౨ ॥ స్వధర్మనిరతైశ్చైవ విష్ణుభక్తైర్దృఢవ్ర
తైః । ప్రవిశ్య భగవద్గేహం కృత్వా నిత్యార్చనంవిభోః ॥ ౧౯౩ ॥ చ
తుఃస్థానార్చనంచాపి సవిశేషం సమాచరేత్ । తత్రైవరాత్రావపిచ స
విశేషంసమాచరేత్ ॥ ౧౯౪ ॥ హవనాన్తం క్రియాకాణ్డం జపస్తుతి
పరస్తతః । ఆరాధ్యప్యగ్రతఃస్థిత్వా జాగరేణనయేన్నిశామ్॥౧౯౫॥
స్నాత్వాబ్రాహ్మేముహూర్తేథ దేశికో వైష్ణవైస్సహ । ప్రవిశ్య దేవ
సదనం కృత్వా నిత్యార్చనంవిభోః ॥ ౧౯౬ ॥ చతుఃస్థానస్థితం దేవం
సమభ్యర్చ్యయథావిధి । తతస్తుచోత్సవంబిమ్బం శ్రీపుష్టిభ్యాంస
మన్వితమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ యానమారోప్యవస్త్రాద్యైరలఙ్కృత్య విశే
షతః । మణ్టపంతు సమానీయ వినివేశ్యచవిష్టరే ॥ ౧౯౮ ॥ పార
యేచ్చతురోవేదాంశ్చతుర్దిక్షుయథావిధి । అథభూషణపాత్రస్య
గత్వావై సన్నిధింద్విజాః ॥ ౧౯౯ ॥ పూజయిత్వాసముద్ఘాట్య పా
త్రం ప్రాతిసరీయకమ్ । అవలోక్యసమాదాయ ధ్యాయేదాద్యే ద్వి
జాఖిలమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ సాంవత్సరంతుయత్కర్మ ఆప్రభాతాన్నిశా

ర్గిణమ్ । ధ్యానోత్థం నిష్కలం సమ్యగపవర్గప్రదం తు యత్ ॥ ౨౦౧ ॥
సంస్మృత్య నిష్కలం మన్త్రం శుద్ధోచ్చారక్రమేణ తు । సూత్రే స
ప్తాయతతన్త్వగ్రం సూత్రే మన్త్రం తథైవ చ ॥ ౨౦౨ ॥ ఏకీకృత్యా
త్మనా సార్ధం దద్యాద్వై మన్త్రమూర్ధని । సమాదాయాపరం సూ
త్రం తస్మిన్ సకళనిష్కళమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ ధ్యానకర్మస్వరూపం తు కర్మ
ధ్యాయేచ్చ వాఙ్మయమ్ । స్మృత్వా చోభయరూపం తు మన్త్రం సకల
శపూజితమ్ ॥ ౨౦౪ ॥ పూర్వవచ్చానుసన్ధానం కృత్వా దద్యాత్ప
విత్రకమ్ । తతః ప్రతిసరం విప్ర ద్వితీయం చ సమాహరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥
బాహ్యం చ వాఙ్మయం కర్మ సకలం చాఖిలం స్మరేత్ । పూజయిత్వా స్వ
మాత్మానం ఆధారాద్యం పరావధిమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ లయభోగాధికా
రాఖ్యక్రమేణ సకలాత్మనా । సకలం మన్త్రనాథం తు లయభోగా
టసఙ్గ్రహమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ స్మృత్వా కృత్వా చ సన్ధానం దద్యాత్ప్రతిస
రం తతః । అఙ్గుల్యపుష్పైః సర్వాగన్ధైర్దీపైర్ధూపైస్తథా ద్విజ ॥ ౨౦౮ ॥
పూజయిత్వా సమ్పుటీకుర్యాద్భూషణాని పృథక్పృథక్ । అన్తరాన్తర
యోగేన ఘుట్టానిబద్ధసమన్వితా ॥ ౨౦౯ ॥ సమస్తరత్నసద్ధాతు పు
ష్పాక్షతఫలాన్వితా । సద్గన్ధార్ఘ్యదర్భధాన్యలాజసిద్ధార్థకైర్యు
తా ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రత్యేకం త్వప్యాను బహుశో వృష్టిం కరగతైస్సదా । కే
వలా పుష్పవృష్టిర్వా శఙ్ఖాదీనపి నాదయేత్ ॥ ౨౧౧ ॥ దత్త్వైవం
కలశస్థస్య పురాపి ప్రపవిత్రకమ్ । అనేన విధినా దద్యాన్మణ్డలస్థస్య వై
పురా ॥ ౨౧౨ ॥ పవిత్రకత్రయం శుభ్రం భోగస్థానే చ నారద । ద
ద్యాత్సమస్తమన్త్రాణాం త్రీణ్యేకం వా యథేచ్ఛయా ॥ ౨౧౩ ॥
బిమ్బస్థం తు సమభ్యర్చ్య ప్రదద్యాద్భూషణాని తు । కలశోక్తక్రమే
ణైవ వనమాలాఖ్యభూషణే ॥ ౨౧౪ ॥ పూర్వవచ్చానుసన్ధానం స
ర్వం కృత్వా నివేదయేత్ । పృథగ్జ్ఞాత్వా యదా ప్రోక్తం కిరీటాద్యం
చతుష్టయమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ క్రమేణావాహయేద్విప్ర భూషణానాం

చతుష్టయే । కిరీటాఖ్యసురేశస్య భానుతుల్యప్రభాన్వితః ॥ ౨౧౬ ॥
పరివారయుతస్త్విత్థం త్వముష్మిన్ శీర్షభూషణే । వక్షస్థలే జగద్యోనేర్భూ-
షణం కల్పితం మయా ॥ ౨౧౭ ॥ శ్రీవత్సాగచ్ఛ పూర్ణేన్దుసమాన భ-
గవత్ప్రియ । వక్షస్థలే జగద్యోనేర్భూషణం కల్పితం మయా ॥
కౌస్తుభాగచ్ఛ రత్నానామీశత్వం భగవత్ప్రియ । ధాతుపుష్పసమా-
కీర్ణ ప్రవాళమణిభూషితే ॥ ౨౧౮ ॥ వనమాలే సమాగచ్ఛ దేవదేవ
ప్రియే శుభే । చతుర్భిరేతైర్మన్త్రైస్తు క్రమేణావాహయేద్ద్విజాః ॥
అస్త్రాణాం భూషణానాం చ లాఞ్ఛనానాం తథైవ చ । శక్తీనాం విహ-
గేశస్య తథైవ మునిసత్తమాః ॥ ౨౨౦ ॥ పీఠస్య చ పవిత్రాణి ప్రద-
ద్యాత్ క్రమశస్తతః । ఏవమేవ విభోర్దద్యాన్మాలమన్త్రిగణస్య చ ॥
సర్వేషాం మూలబిమ్బానాం లక్ష్మ్యాదీనాం తథైవ చ । అన్యేషామగ్ర-
బిమ్బానాం పరివారగణస్య చ । శాస్త్రపీఠస్య చ విష్వక్సేనస్య
చ ప్రభోః ॥ ౨౨౨ ॥ ఘణ్టాసూత్రపూర్వాణాం అర్ఘ్యపాత్రా-
దికస్య చ । ఛత్రచామరపూర్వాణాం సర్వోపకరణస్య చ ॥ ౨౨౩ ॥
ద్వారావరణదేవానాం సర్వేషాం చ ద్విజోత్తమాః । క్రమేణ భూష-
ణం దత్త్వా యాయాదగ్నినికేతనమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ అగ్నిస్థస్య విభోర్ద-
ద్యాద్భూషణాని తు పూర్వవత్ । అగ్నౌ నివేదయేద్విప్రభూషణం న
తు హోమయేత్ ॥ ౨౨౫ ॥ యస్మాత్సన్న్యాసమూర్ధ్వేతు విహి-
తం భూషణస్య చ । నాహర్తుం యుజ్యతే దగ్ధుం దోషమాహరణం వి-
నా ॥ ౨౨౬ ॥ తథైవ స్రుక్స్రువాదీనాం దద్యాత్ప్రతిసరం తదా ।
దేశికస్య హృదారోప్య పూజితస్య చ దేవవత్ ॥ ౨౨౭ ॥ స్వం స్వం
చారోప్య చాన్యేషాం దేశికానాం తథైవ చ । సాధకానాం తతో
దద్యాద్యాగాఙ్గానామపి క్రమాత్ ॥ ౨౨౮ ॥ మూలబిమ్బే యదా
కుర్యాత్పవిత్రారోపణం ద్విజాః । తదా తు మూలబేరస్య దత్త్వా
ప్రతిసరం పురా ॥ ౨౨౯ ॥ నైవేద్యాన్తం సముభ్యర్చ్య పశ్చాద్దు-

త్సవకౌతుకమ్ । యాగమణ్టపమానీయ అథవాస్థానమణ్టపే ॥ ౨౩౦ ॥ భద్రాసనే సమారోప్య పూర్వోక్తవిధినా తతః । చతుఃస్థానస్థితస్యాపి దద్యాత్పవిత్రసరం ద్విజాః ॥ ౨౩౧ ॥ ఏవం హి దేవదేవస్య చతుఃస్థానస్థితస్య చ । అలంకారాసనే మాలముత్తీర్ణ ప్రణవేన వా ॥ ౨౩౨ ॥ ఆమూర్ధ్నః క్రమశో దత్వా భూషణాని యథావిధి । భోజ్యాసనం తతో నీత్వా వివిధాభ్యవహారికైః ॥ ౨౩౩ ॥ భోజ్యైరభ్యర్చ్య దేవేశం బ్రూయాద్బద్ధాఞ్జలిస్త్విదమ్ । పాపలేపాన్మమోహాచ్చ కర్మత్యాగో మయాకృతః ॥ ౨౩౪ ॥ త్వమేవ సర్వం జానాసి సర్వేశ హృదయే స్థితః । యథాశక్త్యా కృతం నిత్యం తత్రాపి పరమేశ్వర ॥ ౨౩౫ ॥ ఛిన్నముత్తమదుష్కర్మకృతం త్వత్ప్రీతయే మయా । ఏవముక్త్వా సముత్సృజ్య చతురస్తాంశ్చ ప్రాగ్రహాన్ ॥ ౨౩౬ ॥ భగవత్ప్రీతపత్యా ఋత్విక్ శక్త్యా ప్రావరణైర్ధనైః । తథా ప్రతిసరాంస్తేషు బ్రహ్మచారిణాయిణే గురూణ ॥ ౨౩౭ ॥ తర్పయిత్వా ఫలాన్నేన పూతేన వివిధేన చ । పశ్చాదుత్సవబిమ్బం తు యానమారోప్య దేశికః ॥ ౨౩౮ ॥ మహోత్సవవిధానోక్తసర్వమఙ్గళసంయుతమ్ । ప్రదక్షిణక్రమేణైవ ప్రాసాదం తు ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౩౯ ॥ దేశికస్త్వక్షతైర్వస్త్రపూర్వం కుర్యాచ్చ భోజనమ్ । బద్ధ్వా భక్త్యా సమోపేతస్సవిశేషం ద్విజోత్తమాః ॥ సాయం ప్రాతః ప్రతిదినం భూషణోత్సర్జనావధి । చతుఃస్థానస్థితం దేవం సమభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౨౪౧ ॥ మణ్టపే చోత్సవం బిమ్బం సవిశేషం సమర్చయేత్ । ఉత్సవం దేవదేవస్య కుర్యాత్కాలద్వయేపి చ ॥ ౨౪౨ ॥ వాహనారోహణం రాత్రౌ దివాసేవాం చరేద్ద్విజాః । సమాప్తిదివసే ప్రాతః ర్విశేషయజనం తతః ॥ ౨౪౩ ॥ చతుఃస్థానస్థితస్యాపి మధ్యమధ్యేర్చనేన సహ । అవరోప్య పవిత్రాణి రాత్రౌ మణ్డలవహ్నిగమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ విసృజ్య విధివత్కుర్యాత్కుమ్భసంప్రోక్షణాదికమ్ । ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం వా పఞ్చ వా సప్తరాత్రకం ॥

పవిత్రకం స్థాపయిత్వా తతస్స్నాన్యసమాచరేత్ । అథవా ఽ న్యాకరం
విప్రతావత్సంస్థాప్యభూషణమ్ ॥ ౨౪౬ ॥ యావదేకాదశీశుక్లా సం
వృత్తా కార్తికస్య తు । అపనీయ చ మాల్యాదీన్ ప్రదద్యాద్వా దినే
దినే ॥ ౨౪౭ ॥ నో యాతి స్నానతాం యావత్సంప్రాప్తే కాలవాస
రే । అథనీయ గురోర్భక్త్యా నివేద్య బ్రాహ్మణస్య వా ॥ ౨౪౮ ॥ ప
ఞ్చకాలప్రసక్తస్య తదభావాత్తు నారద । షట్కర్మసంప్రవృత్తస్య వి
ష్ణుభక్తస్య గత్వతః ॥ ౨౪౯ ॥ విశేషయాగహోమాన్తే కృత్వా చార్ఘ్య
ప్రపూజనమ్ । వైష్ణవాగ్నిపూర్వత్వాద్వ్యాజ్యాదన్యాదాచ్ఛాదనం తతః ॥
తేషాం చైవ యథాశక్తి అభావాదథ నారద । యద్యేకం తు వా ఽ నస్స్ర
మేకస్యావశ్యమేవ హి ॥ ౨౫౦ ॥ ఉపవీతాని చాన్యేషాం సోత్తరీ
యాణి యోజయేత్ । ప్రాగ్వినాచ తతః కార్యా యతీనాం సంయతా
త్మనామ్ ॥ ౨౫౧ ॥ యస్మాత్పవిత్రసాధనాన్ స్థాప్యన్మమాస్తు పరిపూ
ర్ణతా । క్రియాజ్ఞానాంచ సర్వేషాం మావేస్తు సమాయచ్యుతిః ॥
ఏవమస్త్వితి వక్తవ్యం సర్వైస్తాలసమన్వితమ్ । సంవత్సరకృతాకృ
త్యదోషస్సముయపూర్వకః ॥ ౨౫౪ ॥ నాశమాయాతి వై క్షిప్రం
పవిత్రారోహణాన్మునే । పాతియస్మాత్సదోషం హి పతనాత్పరిరక్షతి ॥
విశేషేణ ద్విజం త్రాతి పూర్ణకర్మకరోతి చ । సాధకే చ క్రియాహీనే
తస్మాదుక్తో మయా మహాన్ ॥ ౨౫౬ ॥ యాగపపపవిత్రాఖ్య ఉక్తల
క్షణలక్షితః । వక్ష్యతే సూక్ష్మరూపోన్యః ప్రకారో మునిపుఙ్గవాః ॥
కేవలే బిమ్బకే వాపి యాగమన్దిరసంస్థితే । ప్రాసాదసంస్థితే వాపి
దశమ్యామధివాసితే ॥ ౨౫౮ ॥ కల్పయేద్భూషణారోపం వినాక
లశమణ్డలే । అగ్నిస్థేపి తదా కుర్యాత్తత్పవిత్రం యదధివాసితే ॥ ౨౫౯ ॥
ఏకం ద్వే త్రీణి వా దద్యాత్పవిత్రాణి తదా విభోః । సమానీయోక్తమా
ర్గేణ భేదేన తు కృతాని వా ॥ ౨౬౦ ॥ ద్రవ్యాభావే ద్విజశ్రేష్ఠా అ
శక్తిర్యది వా భవేత్ । సద్యోధివాసం ద్వాదశ్యాం కృత్వా శక్త్యా తు

ధారయేత్ ॥ ౨౬౧ ॥ సోపవాసం ద్విజశ్రేష్ఠా అర్చాయాం భూష
ణం విభోః । యథేచ్ఛాకల్పితైస్సూత్రైర్గ్రన్థిభిస్తు యథేచ్ఛయా॥
నిశారోచనయా వాపి పవిత్రాణాం చ ధాతునా । కేనచిద్గ్రన్థయో వా వి
ప్రైర్విధివత్పరిరఞ్జయేత్ ॥ ౨౬౩ ॥ పుష్పపూర్ణాని గర్భాణి కృ
త్వా వా కేవలాన్యథః । ప్రపూజ్య పూర్వవద్విప్రా బిమ్బసన్నిహి
తం శుభమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ నివేద్య భూషణం దద్యాద్వాణీముచ్చారయే
దిమామ్ । యన్మయా బ్రహ్మసూత్రం చ కల్పితం గ్రాహయస్వ చ ॥
కర్మణాం పూరణార్థాయ యథా దోషో న మే భవేత్ । ఇత్యుక్త్వా చ
తతో దద్యాత్తూష్ణ్యోపరిపవిత్రకమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ స్తుత్వా చ దేవదేవే
శం ద్వితీయేఽహ్ని ప్రయత్నతః । పూజయిత్వాథ దేవేశం కుర్యాత్త
ముపసంహృతిమ్ ॥ ౨౬౭ ॥ గృహే పవిత్రయాగేషు విశేషస్తు
నోచ్యతే । బిమ్బస్థే మణ్డలస్థే వా చతుఃస్థానస్థితేఽపి వా ॥ ౨౬౮ ॥
పవిత్రాణాం త్రయం దద్యాదేకైకం వా యథేచ్ఛయా । ఇత్యుక్తం
యోగినాం శ్రేష్ఠాః పవిత్రారోహణం పరమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ ఏవం కృతే సతి
తదా సిద్ధిర్భవతి శాశ్వతీ । సర్వార్థసాధకానాం చ చేతసోఽభీప్సి
తం తదా ॥ ౨౭౦ ॥ తపోదానవ్రతానాం చ విహితస్యాహ్నికస్య
చ । నిశ్శేషయాగభోగానాం కృత్వా సంపూరణక్రియామ్॥ ౨౭౧॥
అపరేఽహని వై కుర్యాచ్చతుర్థే సప్తమేఽపి వా । స్నపనం పూజ్యము
న్త్రైస్య తీర్థోద్దేశేఽథ సఙ్గమే ॥ ౨౭౨ ॥ నద్యాం సముద్రగామిన్యాం
దేవఖాతే హ్రదే తు వా । ప్రీతయే పరమేశాయ త్వాత్మనో దుఃఖహా
నయే ॥ ౨౩౩ ॥ ఆహ్లాదాయామరాణాం చ పితౄణాం తృప్తయే
తు వై । ఆప్యాయనార్థం భూతానాం భువనానాం చ భూతయే ॥
దేశదోషప్రశాన్త్యర్థం గోబ్రాహ్మణహితాయ వై । యథావత్స్నప
నం కుర్యాత్తీర్థబిమ్బే విశేషతః ॥ ౨౭౫ ॥ నిత్యస్నపనబిమ్బే తు
కుర్యాత్తత్తదసన్నిధౌ । నిత్యోత్సవపరే బిమ్బే హ్యాచరేత్తదస

న్విధా ॥ ౨౭౬ ॥ తదభావే పవిత్రైస్తు దర్భమాఞ్జరిజైశ్శుభైః । విధా
నమాత్రమేవ సమ్యక్కృత్స్నం బుధ్వం సుసమాహితాః ॥ ౨౭౭ ॥ బహుశా
ఖాసుభగాగ్రం సమూలం యదపుష్పిణమ్ । ప్రాఙ్ముఖో దర్భమా
దాయ ప్రణవేన పురాక్షితైః ॥ ౨౭౮ ॥ తతస్తైనైవ తన్మూలం ప్రా
గ్రముఖం దర్భదర్శితమ్ । తస్య మధ్యమనాళం యన్న గ్రాహ్యం తదుదతి
ష్ఠతే ॥ ౨౭౯ ॥ ఆగామ్యమన్త్రినాథేన స్మరేదాన్వష్టం మహాత్మ
నా । వివర్తం పరమాత్మీయమధ్యస్థాత్మ్యం చ పస్తరమ్ ॥ ౨౮౦ ॥
అనేకదర్భముచ్ఛ్రయం యుతారణ్ణాం కాణ్డేషు చోత్తరమ్ । అణిమాది
గుణైశ్వర్యం ముక్తం పుంస్త్వం తేనకల్ప్యతే ॥ ౨౮౧ ॥ వాచకం తస్య
గోరూప్యం హంసయుక్తం ద్విలక్షణమ్ । బ్రహ్మకాణ్డచతుష్కేణ
విస్తృతార్ధ్వం చతుష్టయమ్ ॥ ౨౮౨ ॥ నీయమయోపక్రమాస్య
క్రాన్తం స్వస్వేదస్య । ప్రణవాదినమోన్తస్తు వ్యాపకం సూక్ష్మల
క్షణమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ ఏవం శ్రోత్రాదికాణ్డపఞ్చస్వనామ్నా గ్రథయేత్త
దా । కర్ణేష్ట్రియాణీదను తతస్తన్మాత్రపఞ్చకమ్ ॥ ౨౮౪ ॥ పం
చకం పఞ్చభూతానాం బధ్నీయాత్తుత్యవసానకమ్ । అవశిష్టస్తు తత్కాణ్డే
ర్బ్రహ్మయాత్ర కిలమ్ణ ప్రత్ ॥ ౨౮౫ ॥ వినా శిఖాసమూహేన సమ్ముఖాం
నావధేరథ । కశ్చిత్తమూర్ధ్వదేశే చ యథా నో యాతి వై పునః ॥
బహుధా కాణ్డసఙ్ఘేషు కల్పితస్తస్య సఙ్ఖ్యయా । విభిన్నానాం చ కా
ణ్డానాం భఙ్గాదేకతరస్య చ ॥ ౨౮౭ ॥ ఉత్పద్యతే న్యథాత్వం చ
తస్మాత్తద్గ్రన్థయేద్దృఢమ్ । దర్భమాఞ్జరిజం త్వేవం సమ్పాద్యాదౌ ప
విత్రకమ్ ॥ ౨౮౮ ॥ అనుసన్ధీయ తేనాత్ర మాన్త్రాధ్యానం యథాస్థిత
మ్ । పూజయిత్వార్ఘ్యపుష్పాద్యైరలంకృత్యోపరేవదమ్ ॥ ౨౮౯ ॥
త్వమేవ తీర్థం భగవంస్త్వమేవాయతనం పరమ్ । త్వయైవాధిష్ఠితం స
ర్వమిదం జానామి తత్త్వతః ॥ ౨౯౦ ॥ తత్రాపి చ త్వయాదిష్టం క్రి
యాకాణ్డం శుభప్రదమ్ । యత్తన్నిర్వాహయామ్యద్య త్వదనుగ్రహా

కామ్యయా ॥ ౨౯౧ ॥ ఏవంవిజ్ఞాప్య భగవన్మన్త్రమూర్తిం పరా
త్పరమ్ । తత్పాత్రగతం కృత్వా బ్రహ్మయానగతంతు వా ॥ ౨౯౨ ॥
వేదగేయధ్వనిశఙ్ఖశబ్దమఙ్గళపూర్వకమ్ । నీత్వా తీర్థాన్తికం తత్ర నీర
దేశే నిధాయ చ ॥ ౨౯౩ ॥ పూర్వాముఖంచ తద్యానమాదాయ చ
పవిత్రకమ్ । వామహస్తతలే కుర్యాత్ బ్రహ్మమణ్డలగతం త్వివ ॥ ౨౯౪ ॥
పిధృయాన్మధ్యభాగాచ్చ పాణినా దక్షిణేనతు । అవతీర్యాప్సు సో
ఽధ్యం నిమజ్జేత్సహ తేన వై ॥ ౨౯౫ ॥ సన్నిధిం తత్ర తత్కాలం ప్ర
కుర్వీత చిరాత్తు వై । అశేషాణి చ తీర్థాని లోకత్రయగతాని చ ॥ ౨౯౬ ॥
మన్త్రాత్మా యత్ర రక్షార్థం క్షణమాస్తే జలాశయే । తత్రాయతనతీర్థా
నాం సర్వేషాం స్యాత్సమాగమః ॥ ౨౯౭ ॥ కింపునర్యత్ర భగవాన్
మన్త్రమూర్తిరధోక్షజః । సాధకాభ్యర్థితస్సన్నయాత్సర్వానుగ్ర
హయాధియా ॥ ౨౯౮ ॥ విద్వానోఽన్యేనవిధినా తీర్థమాసాద్య త
త్త్వవిత్ । స్నాపయేద్బద్ధవాదీనాం ప్రాప్నువన్త్యచిరాచ్చ తే ॥
తైర్థం ఫలమవాయాసాన్మన్త్రమూర్తేః ప్రసాదతః । కింతు దద్యాన
వాదిత్రపరిశిష్టస్తు భవేద్విధిః ॥ ౩౦౦ ॥ ఇమంవిద్ధి మహాబుద్ధే విశేషం
చాత్రకర్మణి । సామాన్యమవినాశం యచ్చిన్మయం రూపవర్జితమ్ ॥
విశేషజ్ఞానసమ్బద్ధం జీవహంసం విభావ్యతామ్ । పవిత్రకం తదాకా
రం స్మృత్వా ప్లావ్యం తతోఽమ్భసా ॥ ౩౦౨ ॥ ఏవం తేనైవ చాన్యే
షాం బహూనాం బహుభిస్తు వా । సంపాద్య విష్టరే స్నానం దూర
స్థానాం సదైవహి ॥ ౩౦౩ ॥ సమ్పన్నే స్నపనే త్వేవం ద్వితీయేఽ
హ్ని మహోమతే । రథే కృత్వార్చితే తం వై ప్రపూజ్య చ యథా
విధి ॥ ౩౦౪ ॥ యాత్రాఖ్యముత్సవం కుర్యాదన్నదానపురస్సరమ్ ।
సనృత్తగేయవాదిత్రం జాగరేణ సమన్వితమ్ ॥ ౩౦౫ ॥ ఏకరాత్రం
ద్విరాత్రం వా త్రిరాత్రం భక్తిపూర్వకమ్ । సకృత్సంవత్సరస్యాన్తే

త్యోత్సవం స్నపనాదికమ్ ॥ ౩౦౬ ॥ కుర్యాద్వైమన్త్రినాథస్య సిద్ధిం లభతే పరామ్ । అథవా మన్దిరే దేవముత్తమోత్తమమార్గతః ॥ సంస్నాప్య సమలంకృత్య రథాదౌ జగతాంపతిమ్ । సమారోప్య విశేషేణ యాత్రోత్సవమథాచరేత్ ॥౩౦౮ ॥ ఇతి పావిత్రకం సమ్యగ్విధానం పరికీర్తితమ్ । ఇతః పరంచ శ్రోతవ్యమస్తి చేత్కథ్యతాం ద్విజాః ॥ ౩౦౯ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
పవిత్రోత్సవవిధిర్నామ
చతుర్దశోఽధ్యాయః.

మునయః — స్నపనానాం విధిం సమ్యక్సమాఖ్యాహి మునీశ్వర । యజ్జ్ఞానాత్సకలాః పూర్ణా నిత్యనైమిత్తికాః క్రియాః ॥ ౧ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా । విధానం స్నపనానాంతు బహుభేదవినిర్మితమ్ ॥ ౨ ॥ ప్రాసాదస్యాగ్రతః కుర్యాన్మణ్టపంతు తదగ్రతః । ప్రథమావరణేవాపి చతుర్థే పఞ్చమేపివా ॥ ౩ ॥ ఆగ్నేయ్యాం దక్షిణస్యాంవా నైఋత్యాం పశ్చిమేతు వా । వాయవ్యముత్తరస్యాంవా ఐశాన్యాంవా యథారుచి ॥ కుర్యాత్స్నానాదికం సర్వం యాగమణ్టపవద్ద్విజాః । వినా యాగస్థలం మధ్యే వేదీంచాపి తదూర్ధ్వతః ॥ ౫ ॥ అధివాసశ్చ కుమ్భానాం స్థాపనం స్నపనం తథా । యుజ్యతే వై యథైకస్మిన్ తథా భూయాద్వ్యవస్థయా సమాచరేత్ ॥ ౬ ॥ ఆచార్యాం శ్చతురోవి ప్రాజ్ఞానష్టౌ ద్వాదశాపివా । యజమానస్తు వరయేచ్ఛాస్త్రజ్ఞాన్ గురుణా సహ ॥ ౭ ॥ ప్రవీణాంశ్చ బహూన్వైతు తత్సఖ్యానియతిః కృతా । తేషాం యథోక్తసఖ్యానాం అభిజ్ఞానామసన్నిధౌ ॥ ౮ ॥ తాదృశాన్ వరయేద్విప్రాంశ్చతుష్త్రిద్వ్యేకమేవవా । సాధకాంశ్చతురష్టద్వావష్టౌ ద్వాదశ

షోడశ ॥ ౯ ॥ పరయేచ్ఛాస్త్రకుశలాన్ ప్రవీణానుక్తకర్మసు ।
ఏవం సర్వేషు యాగేషు నిత్యనైమిత్తికాత్మసు ॥ ౧౦ ॥ ఆచార్యా
ణాం సాధకానాం సఙ్ఖ్యా నియమ ఈరితః । సఙ్ఖ్యాహీనం న గృహ్ణీ
యాదాపద్యపి కదాచన ॥ ౧౧ ॥ మోహేనయది గృహ్ణీయాద్భ
యం స్యాద్రాజరాష్ట్రయోః । ప్రాఙ్ముఖే మణ్టపే భాగే తృతీయే
పశ్చిమస్థితే ॥ ౧౨ ॥ మధ్యసూత్రం సమాశ్రిత్య స్నానపీఠం ప్రకల్ప
యేత్ । ప్రాగ్గతం ప్రత్యగాస్యే తు సౌమ్యాస్యే దక్షిణాగతమ్ ॥
తదాస్యే చోత్తరాసంస్థం యథాలక్షణలక్షితమ్ । యదా స్నపనబి
మ్బాభావే బిమ్బే స్నపనమాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఏవం తదా ప్రకుర్వీత
మణ్టపం ద్విజసత్తమాః । మూలబిమ్బే యదా కుర్యాత్తదగ్రే మణ్ట
పం తదా ॥ ౧౫ ॥ తదానీం న తు కుర్వీత స్నానపీఠం ద్విజోత్తమాః ।
సప్తమే పఞ్చమే వాపి పూర్వే స్నపనవాసరాత్ ॥ ౧౬ ॥ తృతీయే
వా మునిశ్రేష్ఠాస్తస్మిన్నహని వా ద్విజాః । అఙ్కురానర్పయిత్వా తు
తతస్స్నపనమారభేత్ ॥ ౧౭ ॥ యదా పూర్వదినే కుర్యాత్కుమ్భా
నామధివాసనమ్ । తదానీం పూర్వరాత్రౌ తు కుర్యాత్కౌతుకబన్ధ
నమ్ ॥ ౧౮ ॥ పూర్వేద్యుర్విఘ్నే తే పశ్చాత్తస్మిన్నహని వాచరేత్ ।
యదా కర్మదినే విప్రాః కుర్యాత్కుమ్భాధివాసనమ్ ॥ ౧౯ ॥ తదా
నీం తు దినే తస్మిన్ కుర్యాత్కౌతుకబన్ధనమ్ । తతః ప్రభాత ఆచార్యః
కృతస్నానః ప్రసన్నధీః ॥ ౨౦ ॥ ప్రవిశ్య మణ్టపం సార్ధం పరిచారై
ర్వరైర్ద్విజైః । శలాకాసహితైర్దర్భైస్సహదేవీవిమిశ్రితైః ॥ ౨౧ ॥ మార్జ
యేత్సర్వతో విప్రాః ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః । ఆలేపయేద్గోమ
యేన పూర్వాదీశానపశ్చిమమ్ ॥ ౨౨ ॥ నూతనే వామ్బరే నైవ గా
ళితేన జలేన తు । ప్రోక్షయేత్సర్వదిగ్విప్రాః పఞ్చగవ్యకుశామ్బుభిః ॥
ఏకో ద్వౌ బహవో వాపి దేశికాస్స్నపనే స్మృతాః । నవవస్త్రధరా
స్సర్వే సర్వాలఙ్కారసంయుతాః ॥ ౨౪ ॥ నవవస్త్రోత్తరీయాశ్చ

సోష్ణీషా గురుసంమతాః । నియమస్థాస్తుబహవస్తథైవపరిచారకాః॥
యద్యద్యోగ్యం భవేద్బ్రహ్మన్ స్నపనే యత్రయత్రతు । తత్సమ
స్తం సమాహృత్య మణ్టపే సంప్రవేశ్యచ ॥ ౨౬ ॥ స్నపనం ప్రా
రభేత్పశ్చాద్దేశికశ్శాస్త్రపారగః । స్నపనం ద్వివిధంవిద్ధి పరాపర
విభేదతః ॥ ౨౭ ॥ (పరంతు దశధాప్రోక్తం ప్రధానాదివిభేదతః ।)
ప్రధానం ప్రథమంవిద్ధి ద్వితీయంతు పరంస్మృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ తృతీయం
పరసూక్ష్మంస్యాత్పరస్థూలం చతుర్థకమ్ । పఞ్చమంస్యాత్సూక్ష్మప
రం సూక్ష్మసూక్ష్మంతు షష్ఠకమ్ ॥ ౨౯ ॥ సూక్ష్మస్థూలం సప్తమం
స్యాత్ స్థూలంస్యాత్పరమష్టమమ్ । స్థూలసూక్ష్మంతు నవమంస్థూ
లస్థూలం తముత్తరమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఉత్తమాదివిభేదేన త్వపరం నవ
ధాస్థితమ్ । పరాపరవిభేదానామేషాం సాధారణంస్మృతమ్॥ ౩౧ ॥
అనన్తకలశం నామ్నా స్నపనం సర్వపూరకమ్ । ఏషాం ప్రధాన
పూర్వాణాం సూత్రపాతపురస్సరమ్ ॥ ౩౨ ॥ సర్వముద్ధారప
ర్యన్తం క్రమేణ శృణుత ద్విజాః । లోహజం దారుజంవాపి మృ
ణ్మయంవా సుశోభనమ్ ॥ ౩౩ ॥ మణ్టపేశానదిగ్భాగే సంస్థాప్య
జలభాజనమ్ । వేదిం ప్రక్షాళ్య తోయేన వస్త్రైస్సంవేష్ట్య నూ
తనైః ॥ ౩౪ ॥ సూత్రపాతం తతఃకుర్యాత్తుమ్భసఖ్యాను
రూపతః । యథోక్తమానవిస్తీర్ణం క్షేత్రమణ్టపమధ్యతః ॥ ౩౫ ॥
మణ్టపస్యతువిప్రేన్ద్రాః ప్రాగ్భాగమవలమ్బ్యవా । స్వీకృత్య ప
శ్చాత్ప్రాక్ప్రత్యగ్దాద్యథాన్యత్ర చతుష్టయమ్ ॥ ౩౬ ॥ దక్షిణో
త్తరగంసూత్రపఞ్చకం వినివేశయేత్ । ఏవంకృతే భవన్త్యత్ర పదా
ని ద్వాదశద్విజాః ॥ ౩౭ ॥ ఏకైకస్యతు విస్తారం తాలం ప్రాదేశ
మేవవా । హస్తంవా రత్నిమాత్రంవా మణ్టపస్యానురూపతః ॥౩౮॥
మహత్త్వస్యచకుమ్భానామేవం సర్వత్రచోర్ధ్వతః । పిష్టచూర్ణైర
లఙ్కృత్య చతుర్దిక్షుసమన్తతః ॥ ౩౯ ॥ కోష్ఠేషు పీఠికాంకుర్యా

స్త్రైణ్డులైర్వ్రీహిభిస్తు వా । తాపాంస్తు ప్రతికోష్ఠంతు కుర్యాదాఢక
సంమితైః ॥ ౪౦ ॥ అర్ధాధికైస్త్రిభిః ప్రస్థైరథవా కేవలైస్త్రిభిః ।
అర్ధోత్తరేణవా విప్రాః కుర్యాత్ప్రస్థద్వయేన వా ॥ ౪౧ ॥ యద్వా
ప్రస్థద్వయే నైవ ప్రస్థేనార్ధోత్తరేణ వా । ప్రస్థేన వా తదర్ధేన తత్పా
దేనాథవా ద్విజాః ॥ ౪౨ ॥ తుర్యశ్రామథవా వృత్తాం కృత్వైవం పీ
ఠికాం తతః । సౌవర్ణా రాజతాస్తామ్రా మృణ్మయా వా భేదవర్జితాః ॥
శ్లక్ష్ణా నసుషిరాః కుమ్భాశ్చతుర్వింశాఙ్గులోన్నతాః । విస్తృతైర్మ
ధ్యగస్తద్వద్గ్రీవం త్ర్యఙ్గులోన్నతమ్ ॥ ౪౪ ॥ తతమఙ్గులిషట్కే
న తతాస్యం త్ర్యఙ్గులంస్మృతమ్ । మేఖలాపరితోజ్ఞేయా త్ర్యఙ్గు
లా ద్విజసత్తమాః ॥ ౪౫ ॥ యద్వా తదర్ధమానంతు సర్వముచ్ఛ్రా
యపూర్వకమ్ । యద్వోత్తమోత్తమావిప్రా ద్రోణమానోదపూర
కాః ॥ ౪౬ ॥ తదష్టమాంశతోన్యూనాః క్రమాత్ప్రస్థద్వయావధి ।
అధమాధమకుమ్భాస్తు ప్రస్థమాత్రోదపూరకాః ॥ ౪౭ ॥ ఏవం లక్ష
ణయుక్తాస్తు కార్యా విత్తానుసారతః । చక్రాధారోపరిష్ఠాస్తు విత
తాః కమలోదరాః ॥ ౪౮ ॥ పాఞ్చజన్యవలిగ్రీవాశ్శతపత్రముఖాన
నాః । ఊర్ధ్వతఃకౌముదీమాలామణ్డలాలఙ్కృతా ద్విజాః ॥ ౪౯ ॥
శుకగాననశేషాభిరమృతామ్బుప్రవాహకాః । నదీసముద్రశ్రీవృక్షు
నానామాల్యైః పరిష్కృతాః ॥ ౫౦ ॥ చక్రాధారాధిభిర్యద్వా ర
హితాస్సర్వసమ్భవే । మృణ్మయా వానుకల్పేతు భేదచ్ఛిద్రవివర్జి
తాః ॥ ౫౧ ॥ నవ్యతప్తా సుతప్తాశ్చ హ్యేకవర్ణాస్తు సుస్వరాః ।
సఙ్గృహ్యక్షాళయేత్సమ్యక్సూక్ష్మధోమైశ్చ సర్వతః ॥ ౫౨ ॥ సూత్రే
ణ వేష్టయేద్వ్యక్త్యాదఙ్గులాఙ్గులమన్తరమ్ । పశ్చిమే కలశస్థానాత్క
లశానధివాసయేత్ ॥ ౫౩ ॥ శాలిభిస్థణ్డిలం కృత్వా కేవలైస్థణ్డిలై
తు వా । పూర్వాగ్రానుత్తరాగ్రాంశ్చ కుశాంస్తత్రపరిస్తరేత్ ॥
తారేణ తత్ర కలశాన్యస్య పుష్పేణ పూజయేత్ । అధోముఖాంస్తు

తానేవ న్యస్యపఙ్క్తిక్రమేణతు ॥ ౫౫ ॥ కుశానుపరిసంస్తీర్య ప్రా ఙ్ముఖం పరమేష్ఠినా । దర్భముద్రాం ప్రదర్శ్యాథ గన్ధతోయేనసర్వ తః ॥ ౫౬ ॥ సంప్రోక్ష్య పుంసా విశ్వేన వికిరేదక్షతానిచ । నివృ త్యా చోన్ముఖీకృత్య సర్వాణి మునిపుఙ్గవాః ॥ ౫౭ ॥ పృథగుద్ధృత్య కలశాన్ స్వస్థానేషు క్రమాన్న్యసేత్ । కుమ్భవాద్యపాధికంసర్వం మూలమన్త్రేణవాచరేత్ ॥ ౫౮ ॥ నిరీక్షణాదిసంశుద్ధాన్ కృత్వా సహృదయేనతు । అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ మన్త్రయేత్తాన్ సకృత్స కృత్ ॥ ౫౯ ॥ తేనైవ పూజయేత్పశ్చాదర్ఘ్యస్రక్చన్దనాదినా । త దాహరణహోమంతు యథాశక్తిసమాచరేత్ ॥ ౬౦ ॥ పూర్ణాన్త మథసంపూర్య క్రమాద్ద్రవ్యైర్నియోజయేత్ । పఙ్క్తిత్రయేపశ్చి మాది పూర్వాన్తంచ చతుశ్చతుః ॥ ౬౧ ॥ తత్రదక్షిణదిక్పఙ్క్తి కలశే పశ్చిమస్థితే । ధాత్రీఫలోదకంచైవ లోధ్రతోయమనన్తరమ్ ॥ రక్తచన్దనతోయంచ రజనీ నీరముత్తమమ్ । తతస్తు మధ్యపఙ్క్తౌతు తథైవ వినివేశయేత్ ॥ ౬౩ ॥ గ్రన్థిపల్లవవార్యేవ తతస్తు తగరోదక మ్ । ప్రియఙ్గువారితదను మాంసీజలమతఃపరమ్ ॥ ౬౪ ॥ తథైవో త్తరపఙ్క్తౌతు భవేదేతచ్చతుష్టయమ్ । సిద్ధార్థోదకంచైవ సర్వౌష ధిజలంతతః ॥ ౬౫ ॥ సర్వరత్నోదకంచైవ శుద్ధోదకమతఃపరమ్ । న్యసేత్కూర్చం కుశందార్భముదగ్రం షోడశాంగులమ్ ॥ ౬౬ ॥ అంగులం గ్రన్థిమానంతు మూలంత్వై ద్వాదశాంగులమ్ । శేషమగ్రం విజానీయాదిత్యేతత్కూర్చలక్షణమ్ ॥ ౬౭ ॥ అథవాష్టాంగులో గ్రన్థిరగ్రంవై ద్వ్యంగులంభవేత్ । మూలంకుర్యాత్తు విప్రేన్ద్రాద్వా దశాంగులసంమితమ్ ॥ ౬౮ ॥ బ్రాహ్మణస్య చతుర్దర్భం త్రిదర్భం క్షత్రియస్యతు । ద్విదర్భంతు విశాంకూర్చం స్త్రీశూద్రాణాంతథా భవేత్ ॥ ౬౯ ॥ సర్వేషామథవాకూర్చం చతుస్సప్తకృతంతువా ॥ మూలమన్త్రేణ తదను పూజయేత్కలశాన్ క్రమాత్ । అర్ఘ్యాద్యైరథ న

పుష్పైశ్చ ధూపేన మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౯ ॥ అపిధాయ క్రమేణైవ పి
ధానైస్సూత్రవేష్టితైః । ప్రతికుమ్భం తు వస్త్రైర్వేష్టయేద్వాథ వేస
తి ॥ ౨౦ ॥ ఆచ్ఛాద్య నవవస్త్రేణ సర్వతఃప్రాగుదఙ్ముఖః । పూ
ర్వవత్పూజయిత్వా తు తతో హోమం సమారభేత్ ॥ ౨౧ ॥ అష్టోత్త
రశతం హుత్వా సమిధాదీన్పృథక్పృథక్ । పూర్ణాహుతిం తతో హు
త్వా కలశానభిమన్త్రయేత్ ॥ ౨౨ ॥ మూలమన్త్రేణ సర్వేషాం
స్నపనం విహితం ద్విజాః । అన్తరాన్తరయోగేన కుమ్భైశ్శుద్ధోదపూ
రితైః ॥ ౨౩ ॥ స్నపనం చార్ఘ్యదానం చ ద్రవ్యాణాం చ సమాచరే
త్ । ద్రవ్యన్యాసక్రమేణైవ తముద్ధారః ప్రకీర్తితః ॥ ౨౪ ॥ ప్రధాన
మేతత్కథితం ద్విషట్కకలశాత్మకమ్ । సర్వేషాం కారణమిదం కా
ర్యాణ్యన్యాని సత్తమాః ॥ ౨౫ ॥ అమ్బునా పఞ్చగవ్యేన క్షీరేణ
తదనన్తరమ్ । దధ్నా ఘృతేన మధునా సర్వౌషధిజలేన తు ॥ ౨౬ ॥
బీజామ్బుఫలతోయేన గన్ధపుష్పామ్బునా తతః । హేమరత్నోదకే
నాపి పూరితం తు యథాక్రమమ్ ॥ ౨౭ ॥ కలశానాం ద్విషట్కం
యత్పరమేతముదాహృతమ్ । పఞ్చగవ్యదధిక్షీరఘృతమధ్విక్షు
వారిణా ॥ ౨౮ ॥ సర్వౌషధీగన్ధరత్నఫలపుష్పజలైస్తథా । కేవలే
నోదకేనాపి క్రమేణ పరిపూరితమ్ ॥ ౨౯ ॥ ద్విషట్కమేతత్కుమ్భా
నాం పరసూక్ష్మముదాహృతమ్ । సూత్రపాతాదికం చాస్మిన్ ద్వితీ
యేపి ప్రధానవత్ ॥ ౩౦ ॥ పాద్యమర్ఘ్యం తథాచామం సర్వౌష
ధిజలం తథా । దధిక్షీరం మధుఘృతం తథా శుద్ధోదకం ద్విజాః ॥ ౩౧ ॥
కుమ్భానాం నవకం త్వేతత్పరస్థూలముదాహృతమ్ । సూత్రపాతా
దికం చాస్య ప్రాగేవ పరికీర్తితమ్ ॥ ౩౨ ॥ పఞ్చధాభాజితే క్షేత్రే
భాగాస్స్యుః పఞ్చవింశతిః । బహిః ప్రాగాదియోగేన కలశానాం
ద్విరష్టకే ॥ ౩౩ ॥ క్షీరం దధి ఘృతం చైవ మధు వై రసమైక్షవమ్ । ధా
త్రీఫలాది దశకం సర్వౌషధ్యన్తమేవ హి ॥ ౩౪ ॥ పత్రోదకం తతో గ

పశ్చాత్తదన్తఃకలశాష్టకే । ప్రాగాది పుష్పతోయంచ ఫలబీజోద
కేత్వథా ॥ ౮౫ ॥ గన్ధోదకంచ తదను హేమరత్నజలే తథా । పుణ్య
తీర్థపవిత్రాయం మధ్యే శుద్ధోదకం న్యసేత్ ॥ ౮౬ ॥ ద్రవ్యన్యాస
క్రమేణైవ తదుద్ధారఉదాహృతః । ఏవం క్రమాద్ద్రవ్యయుక్తకలశై
ర్ద్విజసత్తమాః ॥ ౮౭ ॥ స్నపనం పఞ్చవింశద్భిరేతత్స్యాత్సూక్ష్మపరం
స్మృతమ్ । పఞ్చవింశత్తుకోష్ఠాని కల్పయిత్వాతు పూర్వవత్ ॥ ౮౮ ॥
మధ్యే శుద్ధోదకంన్యస్య బహిరిన్ద్రాదితోగతః । పూర్వం క్షీరాఖ్య
సాపూర్ణం పఞ్చశుద్ధేన వారిణా ॥ ౮౯ ॥ తృతీయం రత్నతోయేన
హేమతోయేనచాపరమ్ । గన్ధసంమిశ్రితంచాన్యత్ఫలపుష్పోదకాన్వి
తమ్ ॥ ౯౦ ॥ శాలిబీజాఖ్యాపూర్ణమష్టమం పరికీర్తితమ్ । కుమ్భా
ష్టకంతు తద్బాహ్యేదిగష్టకసమాశ్రితమ్ ॥ ౯౧ ॥ ధాత్రీఫలోదకం
పూర్వేప్యక్షస్థతోయంతతోపరే । గభాదిక్షోదమన్యస్మిన్ విభీతకజ
లంపరే ॥ ౯౨ ॥ కుమారీక్వథితం తోయం వ్యాఘ్రీసలిలమేవవా ।
నాగరోదకమన్యస్మిన్ తథాన్యస్మిన్ మధూదకమ్ ॥ ౯౩ ॥ విహితో
త్రసముద్ధారో ద్రవ్యన్యాసక్రమేణతు । నృసింహమన్త్రజప్తేన కేవ
లేనోదకేనవా ॥ ౯౪ ॥ సత్యాద్యైఃపఞ్చభిర్మన్త్రైస్త్రిభిస్సింహాది
భిఃక్రమాత్ । అన్తరావరణస్థానాం కలశానాం మునీశ్వరాః ॥ ౯౫ ॥
ఏకైకం సప్తధామన్త్ర్య ప్రాగాదౌ తద్బహిస్స్థితాన్ । కలశాం
శ్చక్రమన్త్రేణ హృదాద్యేనాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౯౬ ॥ గాయత్ర్యా
న్తర్గతైర్విప్ర కలశైస్స్నాపయేత్క్రమాత్ । ద్వితీయావరణస్థైస్తు ఉ
పచారా హృదామునే ॥ ౯౭ ॥ కేవలేనోదకేనాథ అస్త్రజప్తేన
సేచయేత్ । యద్వా ప్రాగుదితేనైవ వర్త్మనా సర్వమాచరేత్ ॥
దశభిస్సప్తభిఃకుమ్భైస్సూక్ష్మసూక్ష్మమిదంస్మృతమ్ । చతుర్హస్తం
త్రిహస్తంవా క్షేత్రం సార్ధద్విహస్తకమ్ ॥ ౯౯ ॥ ద్విహస్తంవా స
మాపాద్య తదర్ధంతు ద్విధాభవేత్ । ఏకేన కర్ణికాం కుర్యాద్ద్వితీ

యేనద్విరష్టకమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ దళానాంతు తతోబ్రహ్మకర్ణికోపరివిన్య
సేత్ । కలశానాం చతుష్కంతు దిక్చతుష్కసమాశ్రితమ్ ॥౧౦౧॥
పూర్వంతు పఞ్చగవ్యేన తతశ్చైవ మృదమ్బునా । సర్వౌషధ్యుద
కేనైవ కేవలేనామ్బసాథవై ॥ ౧౦౨ ॥ (పూర్వపాత్రాత్సమార
భ్యయావదీశానగోచరమ్ । షోడశాన్యాన్ప్రతిష్ఠాప్య తత్రైవక
లశాన్మునే ॥ ౧౦౩ ॥) ప్రథమం పఞ్చగవ్యేన కేవలేనతు పూర
యేత్ । గోమూత్రేణ ద్వితీయంతు తృతీయం గోమయామ్బ
నా ॥ ౧౦౪ ॥ త్రేతాగ్నిభూతివా విప్ర చతుర్థం సోదకేనతు । గజ
గోవృషభశృఙ్గవల్మీకాఖ్యమృదా పరమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ శాలిక్షేత్రా
న్నదీముఖాత్పద్మషణ్డాచ్చ పర్వతాత్ । మృద్భిష్షష్ఠంతు కలశం
పూరణీయం తతోద్విజ ॥ ౧౦౬ ॥ సప్తమం సర్షపామ్భోభిస్సర్వౌ
షధిభిరష్టమమ్ । క్షీరేణ నవమంవిద్ధి దధ్నాదశమముచ్యతే॥౧౦౭॥
ఘృతేనచైకాదశమం మధునా ద్వాదశంద్విజ । సర్వైస్త్రయోద
శంబీజైగ్గన్ధైస్సర్వైశ్చతుర్దశమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ సముస్తధాన్యైరపరం
సర్వగన్ధైస్తు షోడశమ్ । విహితోఽత్రసముద్ధారో ద్రవ్యన్యాసక్రమే
ణతు ॥ ౧౦౯ ॥ హృదాభిమన్త్రితంకృత్వా ఏకైకం కలశంపురా।
స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ ఏకైకేన తతఃక్రమాత్ ॥ ౧౧౦ ॥ ఇతివిం
శతిభిఃకుమ్భైరన్వితంద్విజసత్తమాః । సూక్ష్మస్థూలమిదం ప్రోక్తం
తతోన్యత్కథ్యతేద్విజాః ॥ ౧౧౧ ॥ ప్రాక్ప్రత్యగాయతం సూ
త్రంపఞ్చకంవినివేశ్యచ । దక్షిణోత్తరసూత్రాణామేకాదశవినిక్షి
పేత్ ॥ ౧౧౨ ॥ ఏవంకృతేతుకోష్ఠాని చత్వారింశద్భవన్తిహి । త
త్రపశ్చిమదిక్పఙ్క్తేరారభ్యక్రమయోగతః ॥ ౧౧౩ ॥ దక్షిణాముత్త
రాన్తంచ కలశానాంచతుశ్చతుః । విన్యస్యపూరయేత్తాంస్తుక్రమా
ద్ద్రవ్యైర్నిబోధత ॥ ౧౧౪ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచమనీయాఖ్యద్రవ్యైః
పూర్వాదితత్త్రయమ్ । నాగాద్యాద్యన్తముఖ్యేభ్యోనదీమృత్తిరన

ద్భవా ॥ ౧౧౫ ॥ హ్రదాద్వల్మీకశిఖరాద్గజదన్తక్షతీకృతాత్ ।
కులోత్థాగోవృషశృఙ్గశాలీనాంతు సముద్భవా ॥ ౧౧౬ ॥ తథాచ
పద్మషణ్డోత్థా త్తృతీయకస్మిన్ గోమయంపరే । వనదాహసముద్భూతం
తత్రైవచ మహానసాత్ ॥ ౧౧౭ ॥ త్రేతాగ్నిభస్మ త్వపరే వినివేశ్య
ఘటాన్తరే । అన్యస్మిన్ పఞ్చగవ్యంతు కుశోదకసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౮ ॥
సఘృతం తైలకుమ్భంతు చమసీవారిపూరితమ్ । ఫలాశఖాదిరాశ్వ
త్థ శమీలోహితచన్దనమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ కాషాయోదకమన్యస్మిన్ పరేతు
త్రిఫలోదకమ్ । వచా శతావరీ కన్యా వ్యాఘ్రీ సింహీ కృతాఞ్జలిః ॥
గోలోమీ సింహలోమీచ కుష్ఠంభూమ్యఞ్జనం తథా । మహోగరూఢ
వేగాచ కలశేన్యత్ర లాఙ్గలీక ॥ ౧౨౧ ॥ మహానీలా గళూచీచ స
హదేవీ శతావరీ । విష్ణుక్రాన్తాచ కార్కోటా సాహస్రా వహ్నిశిఖా
పరే ॥ ౧౨౨ ॥ యష్టీవరాహకర్ణీచాప్యన్యస్మిన్ గజపిప్పలీ । శ్రీఫ
లాద్యానిచాన్యస్మిన్ పావనాని ఫలానిచ ॥ ౧౨౩ ॥ దధిక్షీరాజ్య
కుమ్భాంశ్చ ద్వౌమధ్విక్షురసాన్వితౌ । మూలాన్యమ్భోరుహాణాం
చ తాన్యన్యస్మిన్ద్వయేన్యసేత్ ॥ ౧౨౪ ॥ ద్రుమాణాం పావనా
నాంతు సక్షీరాణాం విశేషతః । పత్రపుష్పఫలోపేతమేకస్మిన్ మ
ఞ్జరీగణమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ జాత్యాదికమథైకస్మిన్ కౌసుమీయం లతాచ
యమ్ । రోచనా రజనీయుగ్మం బాలామోటాథపద్మకమ్ ॥ ౧౨౬ ॥
ఇతిపఞ్చకమన్యస్మిన్ దర్భదూర్వాఙ్కురాణిచ । సాస్యం శాల్యం
కురచయం కలశేత్వపరేతువై ॥ ౧౨౭ ॥ సిద్ధార్థకాన్ సితాద్యాం
స్తు ప్రియఙ్గుం గన్ధసంజ్ఞికమ్ । అపరస్మిన్యస్యేత్కుమ్భే సహావై నా
గకేసరైః ॥ ౧౨౮ ॥ గ్రామ్యాశ్చౌషధయస్సప్త సప్తారణ్యాఘట
ద్వయే । బాహ్లీకం చన్దనంచైవ రసంకర్పూరమేవచ ॥ ౧౨౯ ॥ చతు
ష్కమేతదపరే త్వన్యస్మిన్ ధాతవశ్శుభాః । తామ్రజామ్బూనదా
ద్యాస్తు పఞ్చరత్నచయంమహత్ ॥ ౧౩౦ ॥ న్యసేద్విద్రుమముక్తాల్యం

చ ద్వయోర్ముక్తాఫలాని చ । అర్ఘ్యోదకమథైకస్మిన్ నదీతీర్థోదకం ద్వ
యే ॥ ౧౩౧ ॥ సర్వౌషధిఘటంచైవ సుశీతామ్భోఘటం తతః ।
సుగన్ధపుష్పకలశం చత్వారింశత్వమీస్మృతాః ॥ ౧౩౨ ॥ ద్రవ్యాన్యా
సక్రమోద్ధారణదంస్థూలపరంస్మృతమ్ । శీతామ్బుపూరితానాంచ
ఘటానాం కేవలం ద్విజాః ॥ ౧౩౩ ॥ చత్వారింశత్సమాయుక్తం
స్థూలసూక్ష్మం ప్రకాశితమ్ । గన్ధోదకేన పూర్ణానాం చత్వారింశ
ద్భిరేవ చ ॥ ౧౩౪ ॥ సమన్వితం ఘటానాంతు § స్థూలంస్థూలంప్రకీ
ర్తితమ్ । సూత్రపాతవిధానంచ కుమ్భన్యాసక్రమంతథా ॥ ౧౩౫ ॥
ఉద్ధారంచానయోఃకుర్యాత్ స్థూలాద్యసదృశంద్విజాః । భక్తిశ్ర
ద్ధావశాచ్చాపి విభవానుగుణంతువా ॥ ౧౩౬ ॥ త్రివిధం స్థూలభే
దంతు ద్విగుణంతు సమాచరేత్ । అనుకల్పే తదర్ధంవా పాదమ
ష్టాంశమేవ వా ॥ ౧౩౭ ॥ చతుష్టయంవా కుమ్భానాం ప్రత్యేకం
వా ద్వయంద్వయమ్ । ఏకైకంవాపి విప్రేన్ద్రాస్సర్వద్రవ్యమయం
ఘటమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ నవానాం పరిపూర్ణానాం ముక్తాద్యన్యదపేక్షిత
మ్ । కుర్యాదభ్యూహ్య తత్సర్వం ప్రధానోదితవర్త్మనా ॥ ౧౩౯ ॥
ఏవంతు దశధా విప్రాః పరభేదాః ప్రకీర్తితాః । అపరస్య విభేదాంస్తు
క్రమేణ శృణుత ద్విజాః ॥ ౧౪౦ ॥ చతురశ్రీకృతే క్షేత్రే హ్యేకత్రిం
శద్విభాజితే । కోష్ఠకానాం నవశతమేకషష్టిస్తథైవ చ ॥ ౧౪౧ ॥ మ
ధ్యే పఙ్క్తిత్రయంస్థాప్య మార్జయేత్తద్బహిర్ద్వయమ్ । వీథ్యర్థం త
ద్బహిర్భూయస్స్థాప్య పఙ్క్తిత్రయం పునః ॥ ౧౪౨ ॥ ద్వయంవిసృ
జ్య వీథ్యర్థం స్థాపయేత్సప్తకంపునః । విభజ్య వా త్రినవధా హ్యేకై
కం విసృజేద్ద్విజాః ॥ ౧౪౩ ॥ వీథ్యర్థం పఙ్క్తిదేశే కలశానాం
తు పూర్వవత్ । క్రమేణ శేషకోష్ఠేషు కలశాన్పూర్వవన్న్యసే
త్ ॥ ౧౪౪ ॥ ఘృతముష్ణోదకంచైవ రత్నవారిఫలోదకమ్ । లోహో

---

§ స్థూలసూక్ష్మం

మ్భో మార్జనామ్భశ్చ గన్ధామ్భోఽక్షతవారిచ ॥ ౧౪౫ ॥ యవో దకమథేశాన్తం మధ్యాదారభ్యమధ్యమే । పాద్యమర్ఘ్యం తథా చామం పఞ్చగవ్యం క్రమేణతు ॥ ౧౪౬ ॥ ద్విచతుష్కోణసంవీత నవకానాంతు మధ్యమె । ఐన్ద్రాగ్న్యుత్తరపర్యన్తం విదిక్స్థానాంతు మధ్యమే ॥ ౧౪౭ ॥ దధిక్షీరం మధుతథా కషాయం వహ్నిదిక్క్రమాత్ । ఏవం సప్తదశప్రోక్తాః ప్రధానద్రవ్యసంయుతాః ॥ ౧౪౮ ॥ శేషాశ్చాన్యే చతుష్షష్టిశ్శుద్ధోదకసమన్వితాః । ఇత్యేకాశీతి కలశా న్మధ్యతస్సంస్థితాద్విజాః ॥ ౧౫౦ ॥ తతస్త్వేకోనపఞ్చాశత్కలశా స్తద్బహిస్థకే । తత్రమధ్యమకుమ్భేషు దిక్స్థితానాంతు సేచయేత్ ॥ గుళోదకంచెఱుకురసం నాళికేరరసంతథా । శాన్తివారిమునిశ్రేష్ఠాః పూర్వాదిక్రమయోగతః ॥ ౧౫౨ ॥ విదిక్స్థబ్రహ్మకుమ్భేషు సేచ యేన్మఙ్గళోదకమ్ । ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం శిష్టమస్యచ్ఛత్రయమ్॥ అశీతియుక్తం కుమ్భానాం త్రిశ్శతం చతురుత్తరమ్ । సుగన్ధైశ్శీతళైస్తో యైస్సంపూర్ణం ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౫౪ ॥ పశ్చాన్మధ్యస్థనవకేమధ్యా దీశానపశ్చిమమ్ । వాసుదేవాద్వరాహాన్తం మూర్తీనాం నవకంయ జేత్ ॥ ౧౫౫ ॥ అర్ఘ్యాలభనమాల్యైశ్చ ధూపేనచ యథాక్రమ మ్ । తద్బహిర్నవకానాంతు బ్రహ్మకుమ్భేషు పూజయేత్ ॥౧౫౬॥ కేశవాద్యామనాన్తంచ ద్విచతుఃపూర్వదిక్క్రమాత్ । తతఏకోన పఞ్చాశత్కలశానాం మునీశ్వరాః ॥ ౧౫౭ ॥ పూజయేద్బ్రహ్మ కుమ్భేషు శ్రీధరాద్యం చతుష్టయమ్ । పూర్వాద్యుత్తరపర్యన్తం వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్॥ ౧౫౮ ॥ నరాద్యం కృష్ణపర్యన్తం చతు ష్కం పూజయేద్ద్విజాః । ప్రాగ్వత్పూర్వాని విన్యస్య చక్రికాభిః పిధాయచ ॥ ౧౫౯ ॥ తతఃప్రచ్ఛాదయేద్వస్త్రై ర్యున్తనైస్తు పృథ క్పృథక్ । తతఊర్ధ్వం యజేద్దేవం వాసుదేవం జగత్పతిమ్॥౧౬౦॥ పాద్యాద్యైర్మఙ్గళాన్తైస్తు కుమ్భైస్సంస్నాపయేద్విభుమ్ । అష్టాక్ష

రేణమన్త్రేణ ద్విషట్కాక్షరతోపివా ॥ ౧౬౧ ॥ విష్ణుగాయత్రి
యా వాపి తన్మూర్తిమనునాపివా । స్నపనం సర్వకలశైర్విహితంత్వ
థవా ద్విజాః ॥ ౧౬౨ ॥ దేవం వైష్ణవగాయత్ర్యా స్నాపయేత్పాద్య
వారిణా । తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ స్నాపయేదర్ఘ్యవారిణా ॥ ౧౬౩ ॥
నతేవిష్ణో ఇతిఋచా స్నానమాచమనేనతు । విష్ణోఃకర్మేతి మన్త్రేణ
స్నానం స్యాత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౧౬౪ ॥ దధిక్రావిణ్ణమన్త్రేణ ద
ధ్నా సంస్నాపయేద్విభుమ్ । ఆప్యాయస్వేతి మన్త్రేణ గోక్షీరే
ణాభిషేచయేత్ ॥ ౧౬౫ ॥ మధువాతేతి మన్త్రేణ మధునా స్నప
నం విభోః । ఓషధ్య ఇతి మన్త్రేణ కషాయైస్స్నపనం భవేత్ ॥ ౧౬౬ ॥
త్వంవిష్ణురితి మన్త్రేణ స్నపనంతూష్ణవారిణా । ఫలినీత్యాదిమన్త్రే
ణ స్నాపయేత్ఫలవారిణా ॥ ౧౬౭ ॥ శన్నో దేవీతి మన్త్రేణ స్నప
నం మార్జనామ్బుభిః । సావిత్ర్యాऽక్షతతోయేన అగ్నఆయాహిమ
న్త్రతః ॥ ౧౬౮ ॥ రత్నోదకైరిషేత్వేతి లోహతోయాభిషేచన
మ్ । గన్ధద్వారేతి మన్త్రేణ స్నపనం గన్ధవారిణా ॥ ౧౬౯ ॥ శత
ధారేతి మన్త్రేణ స్నపనం యవవారిణా । ఘృతేనస్నాపయేద్దేవం
తతశ్శుక్రమసీత్యృచా ॥ ౧౭౦ ॥ అథవా పాద్యపూర్వంతు యావత్తో
యావసానకమ్ । ఋగ్భిఃపురుషసూక్తస్య తతశ్శుక్రమసీత్యృచా ॥
ఆజ్యంచ సుశతోయాద్యం చతుష్కం శాన్తిపశ్చిమమ్ । త్వంవిష్ణు
రితి మన్త్రేణ విష్ణోస్సూక్తమితద్విజాః ॥ ౧౭౨ ॥ స్నాపయేన్మఙ్గళా
ఖ్యేన తోయేన మునిపుఙ్గవాః । యేనాభిషిఞ్చేద్దేవేశం ప్రధానకల
శేనతు ॥ ౧౭౩ ॥ తచ్ఛుద్ధవారికలశైస్తన్మన్త్రేణాభిషేచయేత్ ।
ప్రతిద్రవ్యంతు మన్త్రేణ హ్యర్ఘ్యాలభనమాల్యకైః ॥ ౧౭౪ ॥ ధూ
పేనచ సమభ్యర్చ్య తతస్తేనాభిషేచయేత్ । యద్వార్ఘ్యపాద్య
మాచామం గన్ధప్రస్థాపదీపకమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ దద్యాద్యథాక్రమం స
ర్వం కేవలంచార్ఘ్యమేవవా । యుక్తం శతచతుష్కేణ సపతాకవ

త్రయేణచ ॥ ౧౭౬ ॥ కుమ్భానాం స్నపనం హ్యేతదుత్తమోత్త
మముచ్యతే । హీనమష్టాష్టసఙ్ఖ్యాతైరష్టభిశ్శుద్ధోదవారిభిః ॥ ౧౭౭ ॥
కలశైస్స్నపనం యత్తు తత్స్యాదుత్తమమధ్యమమ్ । తథా పఞ్చ
సహస్రం తు హీనం స్యాత్పూర్వనిశ్చితాత్ ॥ ౧౭౮ ॥ యదేతత్
స్నపనం యుక్తమేకాశీత్యా చ మధ్యతః । దిక్షు చైకోనపఞ్చాశచ్చ
తుష్కోణవిదిక్షు చ ॥ ౧౭౯ ॥ బ్రాహ్మ్యదైవికభాగస్థైః కలశైరన్వి
తం ద్విజాః । శేషైష్షష్ట్యుత్తరశతసఙ్ఖ్యాతైశ్శుద్ధవారిభిః ॥ ౧౮౦ ॥
విహీనం కలశైర్విప్రాస్తద్భవేదుత్తమాధమమ్ । శతద్వయేన కుం
భానాం చతుర్దిక్సంస్థితేన చ ॥ ౧౮౧ ॥ చతుర్హీనేన వై విప్రా హ్యే
కాశీత్యా చ మధ్యతః । సంయుక్తం స్నపనం ప్రోక్తం తద్భవేన్మధ్య
మోత్తమమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ అష్టాష్టపరిసఙ్ఖ్యాతైరష్టభిశ్శుద్ధోదవారిభిః ।
కలశైర్యద్భవేద్ధీనం తత్స్యాన్మధ్యమమధ్యమమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ ఏకా
శీత్యా చ కుమ్భానాం మధ్యగాస్తు సమన్వితమ్ । దిక్షు వైకోనపఞ్చా
శన్మధ్యస్థనవసంయుతమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ శేషైశ్శుద్ధోదకలశైర్విహీనం
మధ్యమాధమమ్ । పఞ్చానామష్టకేనాత్ర హీనం క్షేత్రం తు కల్ప
యేత్ ॥ ౧౮౫ ॥ ఏకాశీత్యా చ కుమ్భానాం కేవలం పూర్వవద్ద్వి
జాః । అథమోత్తమమేతత్తు స్నపనం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ ద్వా
త్రింశద్భిస్తు కలశైః కోణస్థైశ్శుద్ధవారిభిః । విహీనం స్నపనం యత్త
ద్భవేదధమమధ్యమమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ యచ్చతుష్షష్టికలశైర్విహీనం స
ర్వదిక్స్థితైః । శుద్ధోదకైర్ద్విజశ్రేష్ఠాస్తద్భవేదధమాధమమ్ ॥ ౧౮౮ ॥
నవధా సప్తధా వాత్ర క్షేత్రం కృత్వా తు పీడయేత్ । ద్వయం చతు
ష్కం వా శిష్టం కుమ్భానాం స్థాపనార్థతః ॥ ౧౮౯ ॥ ఇత్యేవమపరం
ప్రోక్తం నవధా మునిసత్తమాః । కుమ్భాధివాసపూర్వం తు సర్వం
పూర్వవదాచరేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ ఆజ్యస్య దైవతం దేవో వాసుదేవః
పరః స్మృతః । ఉష్ణామ్భసస్సఙ్కర్షణః ప్రద్యుమ్నో రత్నవారిణః ।

ఫలామ్భసోఽనిరుద్ధస్తు భగవాన్ దైవతన్ద్విజాః । నారాయణస్తు
సన్త్రిక్షాలోదతోయస్య దైవతమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ మార్జనస్య హయ
గ్రీవో విష్ణుస్సాన్వగన్ధవారిణః । నృసింహోఽక్షతతోయస్య వరాహో
యవవారిణః ॥ ౧౯౩ ॥ పాద్యస్య కేశవో దేవోఽర్ఘ్యస్య నారా
యణస్స్మృతః । దేవ ఆచమనీయస్య మాధవస్త్వధిదేవతా ॥౧౯౪॥
గోవిన్దః పఞ్చగవ్యస్య విష్ణుస్తు దధిదైవతమ్ । మధుసూదనసంజ్ఞస్తు
పయసో దేవతా స్మృతా ॥ ౧౯౫ ॥ త్రివిక్రమాఖ్యో మధునస్తథా
యస్య వామనః । భగవాన్ శ్రీధరాఖ్యస్తు గుళతోయస్య దేవతా॥
దేవదేవో హృషీకేశః ఇక్షుసారస్య దైవతమ్ । దామోదరోఽధి
దైవన్తు నాళికేరామ్భసో ద్విజాః ॥౧౯౬॥ పద్మనాభస్తు భగవాన్
శాన్తితోయస్య దేవతా । నరో నారాయణశ్చైవ హరిః కృష్ణస్తథైవ
చ ॥ ౧౯౭ ॥ ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం దేవతా మఙ్గళామ్భసః । ప
ఞ్చాశీతిస్థితానాన్తు శుద్ధోదానాన్తు దైవతమ్॥ ౧౯౯ ॥ కాన్తామ్య
న్నఃపర్యన్తమష్టకం ప్రతిదిక్క్రమాత్ । బహిరేకోనపఞ్చాశచ్ఛు
ద్ధతోయేషు చ క్రమాత్ ॥ ౨౦౦ ॥ స్వధాదిగాయత్ర్యన్తాస్తు శక్త
యో హ్యధిదేవతాః । అష్టావష్టౌ తు పూర్వాది దిక్ష్వాగ్నేయాది విది
క్షు చ ॥ ౨౦౧ ॥ కలశానాన్తు గరుడశ్చవసూత్రస్య దైవతమ్ ।
కూర్చానాన్తు పరంబ్రహ్మ చక్రికానాన్తు చక్రరాట్ ॥ ౨౦౨ ॥
వాససాం వాసుదేవస్తు సర్వేషాంచ సపవవా । మార్జనం ప్రోక్షణం
చైవ శకృదాచానులేపనమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ సూత్రపాతకలశాద్యం పి
ష్టచూర్ణైస్సమన్తతః । అష్టాక్షరాదిమన్త్రేణ కారయేత్పఞ్చము
న్త్రవిత్ ॥ ౨౦౪ ॥ పఞ్చోపనిషదామన్త్రైః కలశానధివాసయేత్ ।
విష్ణుగాయత్రియా తత్ర కోష్ఠేషు కలశాన్న్యసేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ తత్ర
ద్రవ్యాధిదేవానాం వాచకైశ్చ పూరయేత్క్రమాత్ । కూర్చాంస్తు
ప్రక్షిపేత్తేషు ద్విషట్క బ్రహ్మవిద్యయా ॥ ౨౦౬ ॥ తత్తద్ద్రవ్యా

దేవాంస్తు తత్తద్ద్రవ్యేషు పూజయేత్ । చక్రికాస్థాపయేత్పశ్చాచ్చ
క్రమన్త్రేణ సాధకః ॥ ౨౦౭ ॥ వాసోభిశ్ఛాదయేత్పశ్చాద్విష
ట్కారేణైవ మన్త్రవిత్ । వస్త్రోపనయనం కుర్యాన్మూలమన్త్రేణ మ
న్త్రవిత్ ॥ ౨౦౮ ॥ ప్రణవేనతు సూత్రాణి ఛిత్వా తేనాభివాద్య
చ । ఉద్ధృత్య విష్ణుగాయత్ర్యా దద్యాద్ధస్తే గురోస్తదా ॥ ౨౦౯ ॥
యస్మిన్యస్మిన్ననుష్ఠోత్ర విహితఃకర్మణిద్విజాః । అష్టాక్షరేణ మ
న్త్రేణ తత్తత్కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౨౧౦ ॥ అథవా సర్వకర్మాణి
మూలేనైవ సమాచరేత్ । పూర్వోక్తఃపరభేదానాం స్నపనానాం
ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౧౧ ॥ అర్ఘ్యాది ద్రవ్యనిచయ ఇతరేషాంతు కథ్య
తే । విష్ణుపర్ణీచ దూర్వాచ పద్మం శ్యామాకమేవచ ॥ ౨౧౨ ॥ ప
తాని పాద్యస్యాఙ్గాని చత్వారిద్విజపుఙ్గవాః । గన్ధపుష్పాక్షతఫలె
యవ సిద్ధార్థకంతిలమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ కుశాగ్రమర్ఘ్యస్యాఙ్గాని హ్యేతా
న్యష్టౌభవన్తిహి । లవఙ్గజాతితక్కోలలాఙ్గమాచమనీయకే ॥ ౨౧౪॥
శకృద్రసంచ గోమూత్రం క్షీరం దధిఘృతంతథా । అఙ్గాని పఞ్చగ
వ్యస్య పఞ్చైతానిచ సర్వశః ॥ ౨౧౫ ॥ శమ్యమ్రబిల్వానాం
పలాశవటయోస్తథా । ఖదిరాశ్వత్థయోశ్చాపి ప్లక్షజ్వలతరోస్తథా॥
త్వక్సారంతు కషాయంస్యాత్సర్వపాపనోదనమ్ । కదళీ బిల్వ
చూతాశ్చ పనసం మాతులుఙ్గకమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ నాళికేరంచామలకం
బీజపూరం ఫలాన్యపః । అఙ్గాన్యేతానిచైవాష్టౌ ఫలానికథితానివై॥
సహదేవీ శిరీషంచ రజనీ సూర్యవర్తినీ । సదా భద్రా కుశాగ్రాణి
మార్జనాఙ్గాని షడ్ద్విజాః ॥ ౨౧౯ ॥ సూర్యకాన్తం పద్మరాగమిన్దు
కాన్తం తథైవచ । వైడూర్యంచాప్యయస్కాన్తమిన్ద్రనీల ప్రవాళ
కం । ౨౨౦ ॥ గారుడం పుష్యరాగంచ స్ఫాటికబ్రహ్మరాగకౌ । వ
జ్రం మౌక్తికమఙ్గాని రత్నోదస్యాథవాద్విజాః ॥ ౨౨౧ ॥ మణిము
క్తాఫలం వజ్రం ప్రవాళం పుష్యకం తథా । రత్నోదకాఙ్గాన్యేతాని

పఞ్చైవం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౨౨ ॥ బాహ్లీకం చన్దనం చైవ కర్పూర
మగరుం తథా । గన్ధాఙ్గాని చ చత్వారిత్వథవా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౨౩ ॥
చన్దనం కుఙ్కుమం మాంసీ హరిబేరం మురం తథా । ఉశీరం కుష్ఠమ
గరుం గన్ధామోఖ్యఙ్గం తు చాష్టకమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ రుక్మం రూప్యం చ తా
మ్రం చాప్యయస్త్రపుకమేవ చ । అఙ్గాని కథితాన్యేవ పఞ్చవై లో
హవారిణః ॥ ౨౨౫ ॥ తిలసిద్ధార్థనీవారయవవేణుయవానిచ । తు
లసీపత్రయుక్తాని శాన్త్యమోఖఙ్గానిచైవషట్ ॥ ౨౨౬ ॥ ఇన్ద్రవల్ల్య
ఙ్కురం పద్మమశ్వత్థాఙ్కురమేవ చ । ఏకపద్మం చ చత్వార్యఙ్గాని
మఙ్గళవారిణః ॥ ౨౨౭ ॥ శుద్ధోదకలశాస్సర్వే చన్దనైకాఙ్గసంయుతాః ।
ఇత్యుక్తో పరభేదానాం స్నపనానాం యథాక్రమమ్ ॥ ౨౨౮ ॥ ద్ర
వ్యాణాం నిచయశ్చాథ సర్వౌషధ్యాదిరుచ్యతే । కుష్ఠం మాంసీ
హరిద్రే ద్వే మురా శైలేయచమ్పకాః ॥ ౨౨౯ ॥ వచా కచ్చోరము
స్తాశ్చ సర్వౌషధ్యః ప్రకీర్తితాః । పలాశబిల్వనకుళకదమ్బామ్రశి
రీషజాః ॥ ౨౩౦ ॥ న్యగ్రోధాశ్వత్థజాశ్చాపి పల్లవాః పత్రవారిణః ॥
కేతకీమల్లికాజాతీనన్ద్యావర్తోత్పలోద్భవాః ॥ ౨౩౧ ॥ పద్మచమ్ప
కకున్దాగ్ధాః కుసుమాః పుష్పవారిణః । యవగోధూమకవ్రీహిశాలి
ముద్గప్రియఙ్గుకాః ॥ ౨౩౨ ॥ మాషనీవారకౌచాఙ్గం కథితం బీజవా
రిణః । అథ చానన్తకలశం నామ్నా సకలపూరకమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ యదే
తస్య విధానం తు శృణుధ్వం మునిసత్తమాః । పూర్వవన్మణ్టపం కుర్యా
చ్చత్వారింశత్కరాయతమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ ద్వాత్రింశత్కరవిస్తారం చ
తుర్ద్వారాదిసంయుతమ్ । ధ్వజాద్యైరవ్యలఙ్కారైః పూర్వవత్సు
విభూషితమ్ ॥ ౨౩౫ ॥ ఆపాద్యవా ప్రపామాత్రం యథాభిమతదే
శగమ్ । యాగార్థం మణ్టపం ప్రాగ్వత్కల్పయేత్తత్సమీపతః ॥ ౨౩౬ ॥
ఉక్తే దినేఙ్కురారోపం కృత్వా కర్మదినాత్పురా । తదఙ్గాన్ సర్వ
సమ్భారాన్ సమ్భృత్య సుసమాహితః ॥ ౧౩౭ ॥ దేశికేన్ద్రస్తుపూ

ర్విమ్యైస్సుస్నాతశ్చ కృతాహ్నికః । భూషణైర్వివిధైర్వస్త్రైర్యజ్ఞ
తనైశ్చ విభూషితః ॥ ౨౩౮ ॥ సితోష్ణీషోత్తరీయశ్చ చిత్రైర్మా
ల్యైరలఙ్కృతః । చతుర్భిరష్టభిర్వా ద్వాదశైరపి సాధకైః ॥
తత్సంఖ్యైశ్శాస్త్రకుశలైః కఙ్కణాదివిభూషితైః । అన్యైశ్చ సు
సితైర్వస్త్రైః స్థగితాననాసికైః ॥ ౨౪౦ ॥ తత్తత్ప్రయోగకుశలైర
నేకైః పరిచారకైః । ప్రాప్తేఽపరాహ్ణసమయే కృత్వా ద్వాఃస్థా
ర్చనం విశేత్ ॥ ౨౪౧ ॥ యాగార్థమణ్టపం తత్ర దేవం కుమ్భాదికే
యజేత్ । తత్రైవ వా యజేద్బిమ్బం వహ్నౌ సన్తర్ప్య పూర్వవ
త్ ॥ ౨౪౨ ॥ తతోఽనుజ్ఞాం సమాదాయ క్రమేణ మునిపుఙ్గవాః । అ
నుకల్పవిధానేతు ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యచ ॥ ౨౪౩ ॥ మూలబిమ్బం
తు సంపూజ్య అర్ఘ్యాలఙ్కనమాల్యకైః । ధూపేనచ తతోఽనుజ్ఞాం
సమాదాయారభేత్తతః ॥ ౨౪౪ ॥ ద్వాఃస్థాభ్యర్చనపూర్వంతు వి
శేత్స్నపనమణ్టపమ్ । ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యేన మూలమన్త్రేణ స
ర్వతః ॥ ౨౪౫ ॥ నానావిధాని పుష్పాణి వికిరేత్సర్వదిక్తథా । సి
ద్ధార్థకాని బీజాని తతో మణ్టపమధ్యతః ॥ ౨౪౬ ॥ సార్ధద్వావింశతి
కరం భవేత్క్షేత్రంతు పఞ్చధా । ఏకైకం నవధా భూయశ్చత్వారిం
శచ్చ పఞ్చ చ ॥ ౨౪౭ ॥ పఙ్క్తయశ్చాపి కోష్ఠానాం పఞ్చవింశో
త్తరం భవేత్ । ద్విసహస్రం తతో మధ్యే కలశస్నాపనార్థతః ॥ ౨౪౮ ॥
ఏకాశీతిచ కోష్ఠాని సంస్థాప్య పరిమార్జయేత్ । పరితో వీథయే పఙ్క్తి
ద్వితయం తద్బహిః పునః ॥ ౨౪౯ ॥ పూర్వాదిదిక్చతుష్కే తు ఏ
కాశీతిపదానిచ । కల్పయేత్పార్శ్వతో వీథ్యై పునః పఙ్క్తిద్వయం భ
వేత్ ॥ ౨౫౦ ॥ చతుష్కోణేష్వేకోనపఞ్చాశత్కోష్ఠకానిచ । క
ల్పయేత్తత్రచాప్యేకాశీతిమార్గానుసారతః ॥ ౨౫౧ ॥ మధ్యకోన
వకం స్థాప్య పఙ్క్తికాం లోపయేత్పరి । బహిః పఙ్క్తిద్వయే దిక్షు
ఘటం ఘటం విదిక్షుచ ॥ ౨౫౨ ॥ చతుశ్చతుశ్చ సంస్థాప్య శ

పాణిపరిమార్జయేత్ । తద్బహిః పరితో వీథ్యై లుమ్పేత్పఙ్క్తిద్వ
యం తతః ॥ ౨౫౩ ॥ కోణాని కల్పయేద్యత్నాత్పదషోడశకాని తు ।
తత్పార్శ్వే లోపయేత్పఙ్క్తిమేకైకాం దిక్చతుష్టయే ॥ ౨౫౪ ॥ ప
ఙ్క్తిద్వయే తు ద్వారాణామన్తర్భాగాస్త్రయో బహిః । పఞ్చపా
ర్శ్వేషు శోభార్థం చతురం తద్బహిర్ద్వయమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ తదన్తర్గప
ఙ్క్తిత్రితయే త్రయస్త్రింశత్పదాని తు । వీథ్యాః పఙ్క్త్యైకతాం నీత్వా
హ్యేకైకం స్థాపయేద్బహిః ॥ ౨౫౬ ॥ ద్వారాణామపి కోణానాం
మధ్యే షోడశసఙ్ఖ్యయా । పఞ్చవింశతి కోష్ఠాని స్థాపయిత్వా తు పా
ర్శ్వగాః ॥ ౨౫౭ ॥ అన్యోన్యం లోపయేత్పఙ్క్తిమేకైకాం తు మునీ
శ్వరాః । ఏవమాపాద్య కుమ్భానాం పదాని స్థాపనార్థతః ॥ ౨౫౮ ॥
తతస్సుగన్ధరజసా సితేన సుసమా ద్విజాః । అఙ్గుష్ఠపిష్టరోత్సేధా ఋ
జ్వీరేఖాస్తు కల్పయేత్ ॥ ౨౫౯ ॥ వికీర్య కోష్ఠేషు రజః పశ్చాద్ద్వా
రాణి పూజయేత్ । తేనైవ శోభాం పీతేన విచిత్రైః కుసుమాన్వితైః ॥
లతాబృన్దైస్తు చిత్రైస్తు పీఠే సర్వత్ర భూషయేత్ । తతస్సఙ్గృహ్య క
లశాన్ సర్వలక్షణలక్షితాన్ ॥ ౨౬౧ ॥ అష్టోత్తరశతం హుత్వా మూ
లమన్త్రేణ వై ఘృతమ్ । గాయత్ర్యా వా తతో ద్వారం తు పూ
ర్వాదిక్రమాత్ ॥ ౨౬౨ ॥ ద్వౌ ద్వౌ సంస్థాప్య కలశౌ కుముదాదీ
న్ప్రపూజ్య చ । పుష్పైరభ్యర్చ్య కోష్ఠాని విచిత్రైర్మన్త్రమన్త్రి
తైః ॥ ౨౬౩ ॥ సర్వధాన్యైః ప్రయత్నేన కల్పయిత్వా తు పీఠికాః ।
తాసు ద్వౌ ద్వౌ కుశాగ్రం చ నిక్షిపేన్మూలమన్త్రితః ॥ ౨౬౪ ॥ సూ
త్రేణ వేష్టితాన్ కృత్వా కలశాన్ పూర్వవద్ద్విజాః । గాయత్ర్యా
క్షాళయిత్వా తాన్ కోష్ఠేషు న్యస్య తాన్ తతః ॥ ౨౬౫ ॥ అధోముఖాన్
న్యసేత్పృష్ఠే పరస్తాత్ న్యస్త్వా కుశాన్ । తతస్సంప్రోక్షయేత్సర్వం
సా పఞ్చగవ్యేన తాన్ కుశైః ॥ ౨౬౬ ॥ విశ్వేన వికిరేత్తిక్తాన్త
కాంశ్చ తదూర్ధ్వతః । ఉత్తానయేన్నివృత్యాత్యతాన్ క్రమాద్యత్నేన

వైతతః ॥ ౨౬౭ ॥ గాళితేనతుతోయేన సుగన్ధైశ్చన్దనాదికైః । వా
సితేనతు తత్కాలివిప్రాన్సర్వేణాపూరయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౬౮ ॥
షాష్ట్యకాశీతిమధ్యస్థనవకే మధ్యకుమ్భకే । సూర్యకాన్తం పద్మ
రాగం వైడూర్యం చన్ద్రకాన్తకమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ అయస్కాన్తం చై
న్ద్రనీలం ప్రవాళం గారుడంతథా । పుష్యరాగం స్ఫాటికంచ బ్ర
హ్మరాగంచ మేచకమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ వజ్రంచ రజతంచైవ మౌక్తికంతా
మ్రమేవచ । సర్వాణ్యేతాని నిక్షిప్య తద్బహిర్నవకాష్టకే ॥ ౨౭౧ ॥
పూర్వాదీశానపర్యన్తం మధ్యకుమ్భేషువైక్రమాత్ । ప్రవాళాదిషో
డశైతాని ద్వన్ద్వయోగేన విన్యసేత్ ॥ ౨౭౨ ॥ ద్విసప్తతికసఙ్ఖ్యేషు
న్యసేచ్ఛేషేషు మౌక్తికమ్ । పూర్వైకాశీతిమధ్యస్థ నవకే మధ్య
గోచరే ॥ ౨౭౩ ॥ కదళీపనసామ్రాణాం క్షీరికా బదరాఖ్యయోః ।
మాతులుఙ్గకేసరయోర్జ్జమ్బ్వీరయోఽపి ॥ ౨౭౪ ॥ ఫలాని ని
క్షిపేత్పశ్చాత్తద్బహిర్నవకాష్టకే । ప్రాగాదీశానపర్యన్తం మా
తులుఙ్గంచ దాడిమమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ నారఙ్గంచాపి జమ్బీరం తకోలం
బదరీంతథా । క్షీరికాములకేచైవ ద్రాక్షాఖర్జూరకేతథా ॥ ౨౭౬ ॥
ఆమ్రంచ సహకారంచ పనసస్య ఫలంతథా । ఖర్జూరపూర్వంచ ప
నసం కదళీమేచకేతథా ॥ ౨౭౭ ॥ క్రమాద్ద్వన్ద్వప్రయోగేణ మధ్య
కుమ్భేషు విన్యసేత్ । నవకాష్టకకుమ్భేషు బదరాణి వినిక్షిపేత్ ॥
ఉశీరం కుఙ్కుమంచైవ మాంసీ మలయజంతథా । మురంచ హరిబె
రంచ కుష్ఠంచాగరుమేవచ ॥ ౨౭౮ ॥ ఏకాశీతి పదేష్వాద్యే విశ్వా
న్యేతానినిక్షిపేత్ । మధ్యే మధ్యస్థకలశే పూర్వాదిక్రమయోగ
తః ॥ ౨౮౦ ॥ శేషేషు మధ్యకుమ్భేషు న్యసేద్వైకైకజంఫలమ్ । విని
క్షిపేన్మలయజమేతేషామష్టకేషుచ ॥ ౨౮౧ ॥ సముద్రవాపీకూపా
నాం తటాకానాం హ్రదస్యచ । వృష్టైర్నదీహిమానాంచ తోయా
ని ప్రతిపాదయేత్ ॥ ౨౮౨ ॥ వారుణేమధ్యమేకుమ్భే పఞ్చైకంశేష

మధ్యమే । శేషేషు చాష్టవర్గేషు శుద్ధోదాని వినిక్షిపేత్ ॥ ౨౭౩ ॥
యవగోధూమకవ్రీహిశాలిముద్గప్రియఙ్గుకాః । మాషనీవారకావా
పి నవమే మధ్యమేషు తే ॥ ౨౭౪ ॥ శేషేషు ధాన్యమేకైకం మ
ధ్యకుమ్భేషు చ క్రమాత్ । అష్టకేషు చ శుద్ధాని తోయాని ప్రతిపా
దయేత్ ॥ ౨౭౫ ॥ ఆగ్నేయైకోనపఞ్చాశన్నవకే పూరయేద్ఘృత
మ్ । నవకే(౯)ష్వైన్ద్రాదియోగేన గోమూత్రం గోమయం తథా ॥
క్షీరం దధి వినిక్షిప్య కోణేషూష్ణోదకం న్యసేత్ । నైరృతే మధ్యనవ
కే తైలం విన్యస్య సర్పిషః ॥ ౨౭౬ ॥ శేషేషు చత్వారింశత్సు క
లశేషు గుళోదకమ్ । వాయవ్యనవకే మధ్యే న్యసేత్తైలం తు పా
ష్టపమ్ ॥ ౨౭౭ ॥ కలశేషు చ శేషేషు విన్యసేదైక్షవం రసమ్ । ఈ
శానైకోనపఞ్చాశన్నవకే మధు విన్యసేత్ ॥ ౨౭౮ ॥ శేషేషు నా
ళికేరామ్భస్తత్ క్షీరం వాపి విన్యసేత్ । ఐన్ద్రాది పఞ్చవింశత్సు
ప్రథమే మధ్యమేషు తే ॥ ౨౮౦ ॥ క్షేత్రాత్ § తీర్థాబ్ధిశైలేభ్యస్సూకరా
ఖ్యబిలాగ్రజాత్ । వల్మీకాగ్ర్యవృషశృఙ్గాచ్చ మృదమాదాయ పూర
యేత్ ॥ ౨౮౧ ॥ శేషేష్వష్టసు చైకైకం షోడశే గన్ధవారి చ । స
హదేవీ వచా చైవ శతమూలీ శతావరీ ॥ ౨౮౨ ॥ కుమారీ చ గళూ
చీ చ సింహీ వ్యాఘ్రీ తథైవ చ । ద్వితీయే మధ్యమే కుమ్భే విన్యసే
ద్బహిరష్టకే ॥ ౨౮౩ ॥ ఏకైకం పార్శ్వ(౯)మేనైవ షోడశే పూర్వవ
ద్భవేత్ । న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థజమ్బుబిల్వపలాశజైః ॥
శిరీషమధుకోత్థైశ్చ త్వగ్రసైర్మధ్యమం ఘటమ్ । తృతీయే పూరయి
¶త్వాష్టావన్యస్తైష్షోడశ పూర్వవత్ ॥ ౨౮౪ ॥ పలాశబిల్వవకుళకద
మ్బోదుమ్బరశిరీషజాః । న్యగ్రోధాశ్వత్థజాః క్షిప్త్వా చతుర్థే పల్ల
వాః ఘటే ॥ ౨౮౫ ॥ మధ్యమేష్టాసు చ న్యస్తాః ప్రాగ్వత్ షోడ
శ విన్యసేత్ । మల్లికాజాతివకుళనన్ద్యావర్తప్రియఙ్గుజైః ॥ ౨౮౬ ॥

§ తీర్థాబ్ధిశైలేభ్యః ¶ త్వాథ

పద్మచక్రకయుక్తైశ్చ పుష్పైరాపూర్య మధ్యమమ్ । కలశం పశ్చ
మేవ వ్యస్తైరష్టౌ శేషాంశ్చ పూర్వవత్ ॥ ౨౯౮ ॥ సిద్ధార్థం సర్షపం
మాషం రోచనాం గోసముద్భవామ్ । ఇక్షు§ యవం వేణుయవం శ
మీ శ్యామాకబీజకే ॥ ౨౯౯ ॥ మధ్యమస్థే తు కుమ్భే న్యసేదష్ట
సు చ క్రమాత్ । వ్యస్తాని తాని ద్రవ్యాణి ప్రాగ్వచ్ఛేషాంశ్చ షో
డశ ॥ ౩౦౦ ॥ తిలం వనతిలం చైవ జీరకం కృష్ణజీరకమ్ । అతసీం శ
తపుష్పం చ కుఠారచ్ఛిన్నమేవ చ ॥ ౩౦౧ ॥ ఋషిబీజం చ విన్య
స్య మధ్యకుమ్భే తు సప్తమే । ప్రత్యేకం బహిరష్టాసు ప్రాగ్వత్షోడ
శసు ద్విజాః ॥ ౩౦౨ ॥ షష్టిశ్యామాకశాలీనాం నీవారస్య చ తణ్డు
లమ్ । దూర్వాకుశేన్ద్రవల్లీనామఙ్కురాన్ పిప్పలస్య చ ॥ ౩౦౩ ॥
న్యసేన్మధ్యేఽష్టమేఽష్టాసు వ్యస్తానన్యేషు పూర్వవత్ । కుశోద
చ్చైక్షురకాణామశీరశరపుఙ్ఖయోః ॥ ౩౦౪ ॥ అగరస్య పామా
గ్రయోశ్చ మూలాని నవమే న్యసేత్ । కుమ్భే మధ్యస్థితేఽష్టాసు
వ్యస్తానన్యేషు పూర్వవత్ ॥ ౩౦౫ ॥ తుళసాగ్రస్పృష్టతుళసాగ్ర
న్థివేణోరపిచ్ఛదాః । భృఙ్గరాజస్య బిల్వస్య శమ్యాః కేతకజాత
యోః ॥ ౩౦౬ ॥ దశమే మధ్యమేఽష్టాసు వ్యస్తాన్ శేషేషు ప్రాగ్వ
త్ । ముస్తాం తు నాగముస్తాఖ్యం కన్దం కువలయస్య చ ॥ ౩౦౭ ॥ కుము
దోత్పలయోశ్చాపి శీతళీయస్య ¶ చన్దనమ్ । కహ్లారస్య కశేరోశ్చ
కన్దమేకాదశే క్షిపేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ మధ్యకుమ్భేషు చైతాని క్రమాద
న్యేషు పూర్వవత్ । ముద్గమాషకనిష్పావతిలవ్రీహియవాఙ్కు
రాన్ ॥ ౩౦౯ ॥ ఆఢకానాం కుళుత్థానామఙ్కురాన్ ద్వాదశే క్షి
పేత్ । మధ్యకుమ్భేష్టకే వ్యస్తాన్ ప్రాగ్వత్ షోడశసు ద్విజాః ॥ ౩౧౦ ॥
శఙ్ఖపుష్పీ సదాభద్రా విష్ణుక్రాన్తైక **పద్మయోః । బలాయాః ఖరమ
ఞ్జర్యాస్సహదేయాశ్చ తథైవ చ ॥ ౩౧౧ ॥ అఙ్కురాన్ సహాదేవ్యా

§ దష్టాదశ ¶ కన్దకమ్ । ** [illegible]ద్రయోః ।

శ్చ మధ్యేకుమ్భే త్రయోదశే । విన్యస్యాష్టాసుచవ్యస్తా నన్యేషు ప్రాగ్వదాచరేత్ ॥ ౩౦౨ ॥ శ్వేతాపరాం బ్రహ్మదణ్డీంచ తథాబ్రాహ్మీం సువర్చలామ్ । సరక్తాంచ విరక్తాంచ పృశ్నిపర్ణీం స్థిరాం తథా ॥ ౩౦౩ ॥ ఏరణ్డంచాపి విన్యస్య మధ్యేకుమ్భే చతుర్దశే । అష్టాసు తానివ్యస్తాని ప్రాగ్వదన్యేషు విన్యసేత్ ॥ ౩౦౪ ॥ సురభిం పద్మకిఞ్జల్కం నాగకేసరమేవచ । పత్రమేలాత్వచంచైవలతాం కస్తూరికాం తథా ॥ ౩౦౫ ॥ జాతీఫలంచవై పఞ్చదశే మధ్యసంస్థితే । కుమ్భేన్యస్యాష్టకేష్వస్తం శేషం పూర్వవదాచరేత్ ॥ ౩౦౬ ॥ సువర్ణం రజతం తామ్రమాయసం త్రపుసీసకమ్ । ఆరం కాంస్యంచ విన్యస్య షోడశే మధ్యసంస్థితే ॥ ౩౦౭ ॥ కలశేఽష్టాసుచవ్యస్తం ప్రాగ్వత్ షోడశసు ద్విజాః । ఏవం ద్రవ్యాణి విన్యస్య క్రమేణ సుసమాహితః ॥ ౩౦౮ ॥ తత ఆగ్నేయకోణేతు దేవస్యారాధనార్థతః । అర్ఘ్యాది ద్రవ్యనిచయం మధుపర్కంచ విన్యసేత్ ॥ ౩౦౯ ॥ తతో నైరృతకోణేతు హరిద్రా శాలిపిష్టకే । దూర్వాశ్వత్థపత్రంచ సిద్ధార్థంచ తథాక్షతమ్ ॥ ౩౧౦ ॥ మాల్యాని పూర్ణకుమ్భంచ న్యసేన్నీరాజనార్థతః । తథాచోద్వర్తనార్థంచ చూర్ణం గోధూమశాలిజమ్ ॥ ౩౧౧ ॥ రజనీచూర్ణసంమిశ్రమీషత్పద్మకభావితమ్ । చమషీంచ ఖళీంచైవ తథాచ మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౧౨ ॥ చన్దనం ముఖలేపార్థం ఘృష్టకర్పూరభావితమ్ । చమ్పకైర్మురమాంసీభ్యాం హరిబేరైస్సమన్వితమ్ ॥ ౩౧౩ ॥ పిష్టమామలకంచైవ శిరస్స్నానార్థకం న్యసేత్ । పృథక్పృథక్పాత్రేషు తతో వాయవ్యకోణకే ॥ ౩౧౪ ॥ ధౌతవస్త్రం కరణ్డంచ పుష్పమాల్యాదిభాజనమ్ । తత ఈశానకోణేతు శలాకాన్యాయసానితు ॥ ౩౧౫ ॥ ఆయసాఙ్గుళికాశ్చైవ తథా సందంశనం ద్విజాః । అన్యద్యదుపయోగీస్యాత్ స్థాపయేత్తద్యథారుచి ॥ ౩౧౬ ॥ ఏతద్యుక్తం సమస్తంవా యథాభిమతకోణగమ్ ।

సాద్ర్యైకాశీతి మధ్యస్థనవకే మధ్యసంస్థితే ॥ ౩౨౭ ॥ కుమ్భేయ
జేద్వాసుదేవం తతః ప్రాగాది యోగతః । దిక్స్థానాం నవకానాం
తు మధ్యేషు ప్రభవక్రమాత్ ॥ ౩౨౮ ॥ చతురో వాసుదేవాదీన్
విదిక్స్థానాం తు మధ్యతః । ఈశాది వహ్నిపర్యన్తం తానేవాప్య
యయోగతః ॥ ౩౨౯ ॥ మధ్యశుద్ధోదకుమ్భేషు సత్యం సర్వేషు
పూజయేత్ । బహిర్ద్వినవకానాం తు శుద్ధోదేషు చ దిక్క్రమాత్ ॥
సుపర్ణం గరుడం చైవ తార్క్ష్యం తు విహగేశ్వరమ్ । వహ్న్యాదీశానప
ర్యన్తం నవకానాం చతుష్టయే ॥ ౩౩౦ ॥ శుద్ధోదేషు చ తానేవ క్ర
మేణ పరిపూజయేత్ । ఏకాశీతిషు దిక్స్థేషు పూర్వాది క్రమయో
గతః ॥ ౩౩౨ ॥ మధ్యకుమ్భేషు షట్త్రింశత్సఙ్ఖ్యాతేషు యథాక్ర
మమ్ । పద్మనాభాదయో విప్రా దేవా వేదవిదన్తిమాః ॥ ౩౩౩ ॥ పూ
జ్యా నవకయుక్త్యా తు మధ్యాదీశానపశ్చిమమ్ । మధ్యశుద్ధోదకుం
భేషు యజేత్కలిస్వరూపిణమ్ ॥ ౩౩౪ ॥ బహిర్నవకశుద్ధోదకల
శేషు యజేద్విభుమ్ । పాతాళశయనాఖ్యం తు పశ్చాదగ్నిదిగాది
తః ॥ ౩౩౫ ॥ చతుష్కోణేష్వకోణపఞ్చాశన్నవకేషు చ । మధ్యే
షు కేశవాదీనాం క్రమాత్త్రికచతుష్టయే ॥ ౩౩౬ ॥ ఆద్యాదిక్
స్థేషు కుమ్భేషు ద్వితీయాంస్తు చతుర్ష్వపి । విదిక్స్థేషు తృతీయాం
శ్చ షట్షోడశకే క్రమాత్ ॥ ౩౩౭ ॥ చక్రాది వజ్రపర్యన్తమ
స్త్రషోడశకం యజేత్ । కోణస్థేషు చతుష్కేషు న్యసేచ్ఛాన్తిం
తతః పరమ్ ॥ ౩౩౮ ॥ ఐన్ద్రీం దక్షిణతః పఞ్చవింశతౌ ప్రథమే యజే
త్ । సర్వసమ్పత్ప్రదాం లక్ష్మీం మధ్యకుమ్భేషు తద్బహిః ॥ ౩౩౯ ॥
అష్టాసు పుష్టిం తద్బాహ్యే కాన్తిం షోడశకే ద్విజాః । ఏవమాద్యే
షు చాన్యేషు పఞ్చవింశతిషు క్రమాత్ ॥ ౩౪౦ ॥ ప్రభాదీనాం చ
శక్తీనాం త్రితయం త్రితయం యజేత్ । తత్రాపి పఞ్చదశమే బ
హిః షోడశకే న్యసేత్ ॥ ౩౪౧ ॥ కిరీటముత్తమే పఞ్చవింశతౌ త్రిత

యం యజేత్ । శ్రీవత్సం కౌస్తుభం చాపి వనమాలాం తథైవచ ॥ ౩౪౨ ॥
వాసుదేవాది మన్త్రైస్తు వనమాలాన్తిమైః క్రమాత్ । అష్టావింశతి
సంఖ్యంతు హుత్వాజ్యంతు యథావిధి ॥ ౩౪౩ ॥ పూర్ణాం దత్వా
తతః కుమ్భాన్ సమాప్తవిధినా స్పృశేత్ । పిధాయ చక్రికాభిస్తు స
ఖ్యానుక్రమేణతు ॥ ౩౪౪ ॥ వాసోభిశ్ఛాదయేత్పశ్చాన్మన్త
న్త్రైస్తు పృథక్పృథక్ । భూయః పూర్ణాహుతిం దత్వా దిక్షు భూతబ
లిం హరేత్ ॥ ౩౪౫ ॥ మృదాది సర్వరత్నాన్తముద్ధారక్రమ ఇష్యతే ।
పూర్వం విష్ణోర్నుకమితి మన్త్రేణచ మునీశ్వరాః ॥ ౩౪౬ ॥ పూర్వాది
దిశాన పర్యన్తం మృత్కుమ్భైరభిషిచ్య చ । సర్వమృత్కలశేనైవ
మధ్యస్థేన తతో బహిః ॥ ౩౪౭ ॥ కుమ్భైః షోడశభిర్విప్రాః ప్రాగా
దిక్రమయోగతః । ఏవమేవ క్రమస్సర్వపఞ్చవింశతిషు ద్విజాః ॥
స్తనద్విష్ణురిత్యనేన మూలాద్భిరభిషేచయేత్ । ప్రతత్తే విష్ణువాస
ఇతి కషాయైరన్వితామ్బుభిః ॥ ౩౪౮ ॥ యస్యత్రిపూర్ణేత్యనేన క
లశైః పల్లవాన్వితైః । తదస్యేతిచ మన్త్రేణ పుష్పగన్ధాపూరితైర్జ
లైః ॥ ౩౫౦ ॥ తా వామితిచ మన్త్రేణ సిద్ధార్థాదిసమన్వితైః ।
ప్రవః పాన్తమిత్యేతేన తిలాద్యన్వితవారిభిః ॥ ౩౫౧ ॥ పరోమా
త్రేతి మన్త్రేణ షాష్ఠాది ద్రవ్యవారిభిః । నతేవిష్ణోరిత్యనేన కుశ
మూలాన్వితామ్బుభిః ॥ ౩౫౨ ॥ ఇరావతీతి మన్త్రేణ తులస్యాది
జలైస్తతః । అతో దేవేతి మన్త్రేణ ముస్తాకన్దాదిసంయుతైః ॥ ౩౫౩ ॥
ఇదం విష్ణురిత్యేతేన ముక్తాద్యఙ్కురపూరితైః । త్రీణిపదేతిమన్త్రే
ణ శఙ్ఖపుష్పాదివారిభిః ॥ ౩౫౪ ॥ విష్ణోఃకర్మాణీత్యనేన శ్వేతా
ర్కాద్యమ్బుభిస్తతః । తద్విష్ణోరితిమన్త్రేణ సురభ్యాదిజలైస్త
తః ॥ ౩౫౫ ॥ తద్విప్రాస ఇత్యనేన స్నానయోగ్యౌషధవారిభిః । ప్రా
గేకాశీతికలశైస్స్నపయేత్క్రమయోగతః ॥ ౩౫౬ ॥ పూర్వాది
మధ్యపర్యన్తనవకస్నపనే క్రమః । ఏతద్వైన నవకేనాథో పుమాయా

యఇత్యృచా ॥ ౩౫౭ ॥ ఇన్ద్రావిష్ణూ దృంహితేతి వహ్నిదిక్సంస్థి
తేనచ । ఇయంసునీషేతి యామ్యేన నవకేనాభిషేచయేత్ ॥౩౫౮॥
వషట్తేవిష్ణవాసేతి నైరృతేన తతః పరమ్ । తిస్రోవాచ ఇత్యనేన
వారుణేన మునీశ్వరాః ॥ ౩౫౯ ॥ యో వర్ధ ఓషధిమన్త్రేణ వాయ
వ్యనవకేన తు । స్తరీరతుక్తం భవతీతి సౌమ్యేన నవకేన తు ॥౩౬౦॥
ఈశానదిక్స్థితేనైవ యస్మిన్విశ్వేన చేత్యృచా । ఇదంవచః పర్జన్యా
యేతి స్నాపయేన్మధ్యమేన తు ॥ ౩౬౧ ॥ యామ్యైకాశీతికలశైస్త
తస్సంస్నాపయేద్విభుమ్ । సహస్రశీర్షం దేవమితి మన్త్రపురస్సరైః॥
సన్తతం సిరాభిరితి పర్యన్తైశ్చక్రమేణ తు । అష్టమన్త్రైస్సునిశ్రేష్ఠాః
ప్రాగాది నవకాష్టకైః ॥ ౩౬౩ ॥ ఏతైరేవ సమస్తైస్తు స్నాపయేన్మ
ధ్యమేన తు । ఏకాశీత్యాదివారుణ్యా కలశైరభిషేచయేత్ ॥౩౬౪॥
సముద్రజ్యేష్ఠా ఇత్యనేన పూర్వాది నవకేన తు । వాపీకూపతటాకా
నాం హ్రదవృష్టిసముద్భవైః ॥౩౬౫॥ యా ఆపో దివ్యా ఇతి మన్త్రై
శ్చైవాభిషేచయేత్ । నద్యమ్భసా స్నానయిత్వా యాసాం రాజే
త్యృచా తతః ॥ ౩౬౬ ॥ యాసు రాజేతి మన్త్రేణ హిమవత్తో యేన వై
తతః । సముద్రజ్యేష్ఠపూర్వైస్తు చతుర్భిర్మధ్యమేన తు ॥ ౩౬౭ ॥
తతోభిషిఞ్చేత్సౌమ్యకాశీతికుమ్భైః క్రమేణ తు । యదిమా ఇతి మ
న్త్రేణ శాక్రేణ నవకేన తు ॥ ౩౬౮ ॥ యస్యౌషధీరిత్యేతేన వ
హ్నిదిక్సంస్థితేన తు । శంకంయమేతి యామ్యేన అన్యావో ఇతి నై
రృతే ॥ ౩౬౯ ॥ ఫలినీరితి మన్త్రేణ వారుణ్యాం నవకేన తు । ము
ఞ్చన్తు మా శపథ్యాదితి వాయుదిఙ్నవకేన తు ॥ ౩౭౦ ॥ అవఃపతన్తీవ
త్యనేన సోమదిక్సంస్థితేన తు । ఓషధీస్సోమరాజ్ఞీతి మన్త్రేణైశాన
కేన తు ॥ ౩౭౧ ॥ యా ఓషధీస్సోమరాజ్ఞీర్విష్ఠితా ఇతి మధ్యగైః । త
తో నైరృత్యకోణనవపఞ్చాశత్కలశైరభిషేచయేత్ ॥౩౭౨॥ గాయత్ర్యా
చైవ త్రిష్టుభేన గన్ధద్వారేతి యామ్యతః । పయస్వతీరోషధయ ఇతి

ణ రేచకేణ పశ్చిమే ॥ ౩౭౩ ॥ దధిక్రావ్ణ్ణ ఇత్యృచా సౌమ్యే చ రేచ-
ణ తత్పరమ్ । సమ్యక్స్రవన్తి సరిత సూక్తేనైవ ఘృతేన చ ॥౩౭౪॥
నైరృత్యే నవపఞ్చాశత్కలశైరభిషేచయేత్ । తేజోఽసీత్యాది యజు-
షా తైలేన స్నాపయేత్తతః ॥ ౩౭౫ ॥ ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ ప్రా-
క్క్రమేణ గుళోదకైః । తేజసీత్యాది మన్త్రేణ వాయవ్యాం తైలైస్తు
సాష్టపైః ॥ ౩౭౬ ॥ ద్వాదశార్ణాఖ్యమన్త్రేణ సర్వైరిక్షురసైస్త-
తః । మధువాతాదిభిర్మన్త్రైః కలశైర్మధుపూరితైః ॥ ౩౭౭ ॥ పూ-
ర్వాది తేన మన్త్రేణ నాళికేరజలైః క్రమాత్ । తేనైవోష్ణజలైః పశ్చా-
ద్వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్ ॥ ౩౭౮ ॥ సుతప్తాయోగుళక్షేపాత్సుక్ష్మా-
తోష్ణైస్తదేనతు । ఉద్వర్తయేత్తతో దేవం ద్రుపదాదితి మన్త్రితః ॥
శిరస్యామలకం దద్యాత్స్నానస్తోకేతి మన్త్రితః । ప్రక్షాళ్య శుద్ధతో-
యైశ్చ బహుభిశ్చ సుగన్ధిభిః ॥ ౩౮౦ ॥ మధ్యే శతకలశైస్తతస్సం-
స్నాపయేత్క్రమాత్ । సహస్రశీర్షేత్యనయా ఋచైస్త్రినవకైర్ఘ-
టైః ॥ ౩౮౧ ॥ అష్టాభిరష్టదిక్సంస్థైర్మధ్యమేన ద్వితీయయా । ద్వా-
భ్యాం ద్వాభ్యాం తథా ఋగ్భ్యాం క్రమాన్నవకసప్తకైః ॥ ౩౮౨ ॥
పౌరుషేణతు సూక్తేన సమస్తేన శనైశ్శనైః । స్నాపయేద్దేవదేవే-
శం మధ్యస్థనవకేనతు ॥ ౩౮౩ ॥ యద్వా సర్వస్య వశినమిత్యాద్యై-
ర్మనుభిః క్రమాత్ । మహోపనిషదన్తస్థైర్దిక్స్థైః కలశాష్టకైః ॥ ౩౮౪ ॥
ఏకః పవనారాయణ ఇతి మధ్యగతేనతు । యద్వాఽష్టాక్షరమన్త్రేణ
సర్వకుమ్భైః క్రమేణతు ॥ ౩౮౫ ॥ మృదాది సర్వరత్నాన్తం స్నాప-
యేద్ద్విజసత్తమాః । ఉద్ధారఏవం కథితః కర్మక్రమ అథోచ్యతే ॥ ౩౮౬ ॥
ప్రభాతే తు కృతస్నానః కృతకౌతుకమఙ్గళః । దేశికేన్ద్రస్తథాచా-
ర్యైర్ద్విశికైశ్చ సమన్వితః ॥ ౩౮౭ ॥ ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ ని-
త్యం నిర్వర్త్య పూర్వవత్ । యాగమణ్డపమాసాద్య రజోభిః పూరయే-

మణ్డలమ్ ॥ ౩౮౮ ॥ కుమ్భమణ్డలయోరిష్ట్వా ప్రాసాదం సంప్రవి
శ్య చ । తతస్త్వర్ఘ్యాదిభిర్భోగైర్మూలబిమ్బం తు పూజయేత్ ॥ ౩౮౯ ॥
తస్మాత్ స్నపనబిమ్బే తు సమావాహ్య తథైవ చ । ఇష్ట్వాలఙ్కృత్య వి
విధైర్వస్త్రైర్మాల్యైశ్చ భూషణైః ॥ ౩౯౦ ॥ శిబికాదౌ సమారోప్య
సర్వాలఙ్కారసంయుతమ్ । పూర్వోక్తవిధినా విప్రా నినయేత్స్నా
నమణ్టపమ్ ॥ ౩౯౧ ॥ స్నానపీఠే సమారోప్య పూర్వోదితవిధానతః ।
యథాక్రమం సమభ్యర్చ్య యావదాత్మనివేదనమ్ ॥ ౩౯౨ ॥ తత
స్తు దేవదేవస్య కుర్యాత్కౌతుకబన్ధనమ్ । కుమ్భానాం విహితం క
ర్మ నకృతం యది వై పురా ॥ ౩౯౩ ॥ క్రియాస్వనుపపత్త్యా తు తదాత
త్సర్వమాచరేత్ । స్నానాసనోదితైర్భోగైర్ముఖలేపాన్తిమైః క్రమా
త్ ॥ ౩౯౪ ॥ పూజయిత్వా తతః కుమ్భైః స్నాపయేదుక్తవర్త్మనా ।
సర్వేషామపి కుమ్భానాం స్నానశేషం తు పూరయేత్ ॥ ౩౯౫ ॥ ఘ
టాన్తరం తు ద్రవ్యాణామన్తరాన్తరయోగతః । శుద్ధామ్భసా స్నా
పయిత్వా వస్త్రైరర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ ॥ ౩౯౬ ॥ ఏవం సంస్నాప్య
విధివద్రజనీచూర్ణపూరితైః । అలఙ్కృతే ధాన్యపీఠే పురస్తాదధివా
సితైః ॥ ౩౯౭ ॥ పఞ్చవింశతిభిః కుమ్భైర్నవభిః పఞ్చభిస్తు వా । ఏ
కేన వాపి తచ్చూర్ణం శ్రీసూక్తేన ద్విజోత్తమాః ॥ ౩౯౮ ॥ ప్రద
ద్యాన్మూర్ధ్ని దేవస్య భూయశ్చార్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । సర్వాఙ్గం పరి
మృశ్యాథ భక్తానాం మూర్ధ్ని దాపయేత్ ॥ ౩౯౯ ॥ విష్వక్సేనస్య
దత్త్వా తు తన్మన్త్రేణ తతో ద్విజాః । సహస్రధారాస్నపనమాచరే
చ్ఛుద్ధవారిభిః ॥ ౪౦౦ ॥ సచన్దనాదికం దత్త్వా తతః పీఠాన్తతః ప్ర
భుమ్ । అలఙ్కారాసనం నీత్వా ఆసనాదిక్రమాద్యజేత్ ॥ ౪౦౧ ॥
భోగైస్సాంస్పర్శికైః ప్రాగ్వద్ద్వివిధైరౌపచారికైః । హృదయఙ్గమ
సంజ్ఞైశ్చ విచిత్రైశ్చ మనోహరైః ॥ ౪౦౨ ॥ ఏవం ద్విజప్రదా
న్తం హోమాన్తం వా ప్రపూజ్య చ । శిబికాదౌ సమారోప్య పూ

ర్పావత్సంప్రవేశయేత్ ॥ ౪౦౩ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ ప్రాసాదా
భ్యన్తరం తతః । తత్రావరోప్య తద్బిమ్బం స్వస్థానే సన్నివేశ్య చ ॥
ఇష్ట్వా చార్ఘ్యాదిభిర్భోగైర్మూలబిమ్బం తథైవ చ । సమర్ప్య చ కృ
తం కర్మ కుర్యాచ్చైవ విసర్జనమ్ ॥ ౪౦౫ ॥ మృణ్మయాదౌ మూలబి
మ్బే విధిరేవం ప్రకీర్తితః । శిలామయాదికే మూలే స్నపనార్హా ము
నీశ్వరాః ॥ ౪౦౬ ॥ తమేవ స్నాపయేత్పూర్వోక్తవిధినా కౌతుకాదిమ
మ్ । హవిరన్నైస్సముభయైర్చ్య హోమాన్తం సర్వమాచరేత్ ॥ ౪౦౭ ॥
తతస్తు చౌత్సవం బిమ్బం వివిధైర్వసనైస్తథా । అనేకైర్భూషణై
రమ్యైర్మాల్యైశ్చ సుసుగన్ధిభిః ॥ ౪౦౮ ॥ అలఙ్కృత్య సమారోప్య
శిబికాం సంప్రవేశయేత్ । ఆస్థానమణ్డపం సమ్యగుత్సవోదితవర్త్మ
నా ॥ ౪౦౯ ॥ తత్రావరోప్య యానాచ్చ సౌవర్ణే వితతే శుభే । భ
ద్రాసనేఽథవాఽపి పవిత్రాస్తరణాన్వితే ॥ ౪౧౦ ॥ యథాక్ర
మోదితేనైవ వర్త్మనా సంప్రపూజయేత్ । సాంస్పర్శకాదికైర్భో
గైర్వివిధైస్తు విశేషతః ॥ ౪౧౧ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథ కృత్వా
సర్వం క్రమేణ తు । ద్విజప్రదానపర్యన్తమగ్నిసన్తర్పయేత్క్రమా
త్ ॥ ౪౧౨ ॥ సమర్పణాదికం సర్వం కృత్వా దేవం జగత్పతిమ్ ।
సమారోప్య చ యానాగ్రే సర్వమఙ్గళసంయుతమ్ ॥ ౪౧౩ ॥ ప్రవే
శయేత్తు ప్రాసాదం యానాదేరవరోప్య చ । స్వస్థానే సన్నివేశ్యా
థ అర్ఘ్యగన్ధాదిభిర్యజేత్ ॥ ౪౧౪ ॥ మూలబిమ్బం తథాభ్యర్చ్య
కృతం కర్మ సమర్పయేత్ । స్నానశేషేణ తోయేన కుమ్భస్థేన క్రమే
ణ తు ॥ ౪౧౫ ॥ ద్వారస్థాన్ సకలాన్ దేవాన్ తథా చావరణస్థితాన్ ।
బలిదానక్రమేణైవ సమ్ప్రోక్ష్య పరిపూజ్య చ ॥ ౪౧౬ ॥ బలిం చ
దత్త్వా శేషేణ గణేశమభిషిచ్య చ । పూజయేదర్ఘ్యగన్ధాద్యైరథ
వాహ్యానుకల్పకే ॥ ౪౧౭ ॥ పూజావసానే దేవస్య స్నపనవ్యక్తి
గస్య చ । ప్రోక్షణం దేవతానాం చ గణేశస్యాభిషేచనమ్ ॥ ౪౧౮ ॥

ఆవశేత్క్రమయోగేన యజమానస్తతో ద్విజాః । ఆచార్యాన్ సా
ధకాంశ్చైవ తోషయేద్వివిధైర్ధనైః ॥ ౪౯ ॥ అన్యాంశ్చ వైష్ణ
వాన్ సర్వాన్ యథాశక్తిచ తోషయేత్ । అనివారితమన్నాద్యం
సార్వజన్యంతు కారయేత్ ॥ ౫౦ ॥ ఏవమేవహి సర్వేషు స్నపనే
షు క్రియాక్రమః । ప్రోక్షణం పరివారాణాం బలిదానంచ వర్జయే
త్ ॥ ౫౧ ॥ మహోహవిర్విధానంచ విభవే సతి కల్పయేత్ । ప్ర
ధానాదిక్రమేణైవ స్నపనానాంతు పఞ్చకమ్ ॥ ౫౨ ॥ కుర్యా
న్నిత్యవిధౌ విప్రాస్తథా నైమిత్తికేనచ । తతస్తు సూక్ష్మసూక్ష్మాది
స్థూలస్థూలాన్తపఞ్చకమ్ ॥ ౫౩ ॥ చాతురాత్మ్యాది దేవానాం
కార్యం స్థాపనకర్మణి । అయనే విషువే చైవ గ్రహణే చన్ద్రసూర్య
యోః ॥ ౫౪ ॥ స్నపనం ముఖ్యకల్పేతు హ్యాచరేదుత్తమోత్త
మ్ । అనుకల్పేతు తన్మధ్యం తన్న్యూనాదిచతుష్టయమ్ ॥ ౫౫ ॥
అయనద్వయమధ్యస్థసఙ్క్రాన్తిద్విచతుష్టయే । ఆవృతిక్రమయో
గేన కల్పయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౫౬ ॥ ఉత్సవారమ్భదివసే తదన్తే
చ సమారభేత్ । అధమోత్తమసంజ్ఞంతు తన్మధ్యం వానుకల్పకే ॥
మహోహవిర్విధానేతు తన్న్యూనంతు సమాచరేత్ । ప్రాయశ్చి
త్తేషు కార్యేషు సర్వాణ్యేతాని కల్పయేత్ ॥ ౫౭ ॥ తేషాం స్న
పనభేదంతు వక్ష్యామ్యుపరివిస్తృతమ్ । స్నపనానాం విధానంతు
దివ్యశాస్త్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౫౮ ॥ యథావత్కథితం సమ్యక్క్ర
మన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛథ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
స్నపనవిధిర్నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞవదతాంవర । ప్రతి
ష్ఠామన్త్రబిమ్బస్య కథం కార్యా నరోత్తమైః ॥ ౧ ॥ ప్రాసాద

స్యచ బిమ్బస్య పీఠాదేర్లక్షణం కథమ్ । తత్సర్వం విస్తరేణైవ వద
స్వ కృపయాఽధునా ॥ ౨ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే
సావధానేన చేతసా । మన్త్రిబిమ్బప్రతిష్ఠాయా విధానం లక్షణా
దికమ్ ॥ ౩ ॥ తత్సర్వం దేవదేవేన సాత్వతాదిషు కీర్తితమ్ । తే
షాం సారం సముద్ధృత్య ప్రవక్ష్యామి సమాసతః ॥ ౪ ॥ బ్రాహ్మ
ణః క్షత్రియో వైశ్యశ్శూద్రో వా భగవన్మయః । శ్రద్ధాభక్తిసమాయు
క్తస్సుప్రసన్నశ్శాన్తమానసః ॥ ౫ ॥ ఆస్తికస్సత్యసన్ధశ్చ సదాచార
సమన్వితః । ఆచార్యం వరయేత్పూర్వం భగవచ్ఛాస్త్రకోవిదమ్ ॥
తన్త్రజ్ఞం భగవద్భక్తం భగవద్వంశసమ్భవమ్ । ఆచార్యో యజ
మానశ్చ సహసమ్మన్త్రిశిల్పిభిః ॥ ౬ ॥ పుణ్యదేశేఽనుకూలే చ
మనోజ్ఞే సాధుసేవితే । స్వాద్వారిఫలపుష్పాఢ్యే కుశేన్ధనసమన్వి
తే ॥ ౭ ॥ గోసస్యశాలిసుభగే క్షుద్రప్రాణివివర్జితే । పర్వతాగ్రే
చ తన్మధ్యే సానుదేశే ద్విజోచితే ॥ ౮ ॥ భూగతే తు వనే రమ్యే
పాదపౌషధిసఙ్కులే । భద్రే చోపవనే హృద్యే ప్రశస్తే కమలాన్వి
తే ॥ ౯ ॥ కూలేషు నిమ్నగానాం చ తాసామపి చ సఙ్గమే । సమీ
పే పుణ్యతీర్థానాం సుస్థిరే సారసఙ్కులే ॥ ౧౦ ॥ దుష్టప్రాణివిని
ర్ముక్తే చోరాదిజభయోజ్ఝితే । సర్వదోషపరిత్యక్తే దేశే దివ్యే మ
నోహరే ॥ ౧౧ ॥ భువం పరీక్ష్య తత్రాదౌ శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మ
నా । తతః పరం ద్విజశ్రేష్ఠాః క్ష్మాపరిగ్రహమాచరేత్ ॥ ౧౨ ॥
క్ష్మాపరిగ్రహపూర్వాణామారమ్భే సర్వకర్మణామ్ । ద్వాదశాక్షర
పూర్వైస్తు మన్త్రైస్సర్వేశ్వరః పురా ॥ ౧౩ ॥ ఆరాధ్యో భగవా
న్భక్త్యా వేద్యాం వా కలశే స్థలే । సన్తర్ప్యాజ్యాదికైర్భక్త్యా మ
న్త్రైశ్శ్రుతిమయైస్తతః ॥ ౧౪ ॥ భగవాన్విశ్వకర్మాత్మా సగణేశం
తు యాజయేత్ । వివిధైరుపచారైస్తు పుష్పధూపానులేపనైః ॥ ౧౫ ॥
విసర్జనేకృతే విష్ణౌ సానలే కమలోద్భవ । శిల్పినా యత్రమేదష్టా

మూర్త్యాస్తే తదనన్తరమ్ ॥ ౧౭ ॥ యదా ప్రసన్నబుద్ధ్యా తు శశ్వ
న్నిర్వర్తయన్తి చ । తైరపి ప్రయతైస్సాత్త్వతైస్తత్ప్రణీయస్స్వకఃప
తిః ॥ ౧౮ ॥ తతః పరిగృహీతవ్యం క్షేత్రం త్వభిమతం ద్విజాః । అ
భుక్తమథవాభుక్తం వసుధాగుణలక్షితమ్ ॥ ౧౯ ॥ నిశ్శల్యమనుకూ
లం చ స్థపతీనాం చ సంమతమ్ । సమాదాయ ప్రశస్తార్థం యథాభిమ
తవిస్తృతమ్ ॥ ౨౦ ॥ మహేన్ద్రోఽపాంపతిర్వాయుర్విత్తపేశాన
దిక్షు చ । పదమాసాద్య వై కుర్యాద్దివ్యాద్యాయతనాశ్రితమ్ ॥ ౨౧ ॥
పఞ్చాయతన పూర్వం తు శుభం దేవగృహం మహత్ । సిద్ధయే త
త్స్వమార్గాత్తు విమార్గాత్తదసిద్ధయే ॥ ౨౨ ॥ ఏతావదర్థనాన్ముక్తము
తో న్యేషాం తు దోషకృత్ । స్వమార్గం పరమార్గం వా యేషాం సర్వ
గతో హరిః ॥ ౨౩ ॥ స్వారత్యవిరతం బుద్ధ్వా గురుం తం శాస్త్రతస్స్వ
యమ్ । శుభే మహాలే నక్షత్రే నమస్కృత్యాచ్యుతం విభుమ్ ॥ ౨౪ ॥
నిర్వర్త్య నిత్యం విఘ్నేశ పూర్వమర్చాపయేద్ద్విజ । సహాచైకాయ
నైశ్చాన్యైర్ఋగ్యజుస్సామపాఠకైః ॥ ౨౫ ॥ సాలజాలైశ్చ సో
ష్ణీషైస్సితామ్బరధరైస్తథా । సమాలభనమాల్యైశ్చ భూషితైస్సా
ఞ్జలీయుతైః ॥ ౨౬ ॥ శఙ్ఖవాదిత్రనిర్ఘోషైర్గీతిభిస్సాఞ్జలీయుతైః । ఫల
పుష్పాక్షతకరోలాజసిద్ధార్థకాదికమ్ ॥ ౨౭ ॥ సమాదాయ శుచిః క
ర్తా దేశికేన సహ ద్విజ । స్థానమాసాద్య సర్వేషాం వాసుదేవం హృది
స్మరన్ ॥ ౨౮ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు పూర్వోక్తవిధినా త
తః । జపన్నష్టాక్షరం తిష్ఠన్ కర్తాఽస్తే దేశికస్తతః ॥ ౨౯ ॥ బహిః
క్షేత్రస్య చైశాన్యాం ప్రాచ్యాం వా కమలోద్భవ । తతాం పర్ణకు
టీం కృత్వా వాతవృష్టిక్షమాం శుభామ్ ॥ ౩౦ ॥ తత్ర పుష్పార్ఘ్యై
ధూపాద్యం కృత్వా వై భద్రపీఠగమ్ । పఞ్చగవ్యం సమాపాద్య సా
ర్ధం మన్త్రైర్విలక్షణైః ॥ ౩౧ ॥ నారాయణమహాం మూర్తిం హే
మాద్యైః కృతపేశుభౌ । సన్నిధీకృత్య సంపూజ్య సరిత్తీర్థామ్బుపూ

రితే ॥ ౩౨ ॥ హేమసర్వౌషధీరత్నదర్భవర్గస్రగన్వితే । మన్త్రాస్త్రి
కలశాఖ్యాంతు సమాపాద్య రచనాంతతః ॥ ౩౩ ॥ సాధారమాస
నంతాఖ్యం ధ్యాత్వాకుర్యాత్తదర్చనమ్ । హృదిమన్త్రేశ్వరంసా
స్త్రం పూజయిత్వా యథావిధి ॥ ౩౪ ॥ న్యస్తవ్యమాసనేకామ్యే
ప్రణవం నమసాసహ । సౌమ్యనాడీపథాచ్చైవ తతోహ్యస్త్రం స
మన్త్రరాట్ ॥ ౩౫ ॥ దక్షిణేనతు మార్గేణ త్వపసవ్యగుణైర్విభోః ।
అవతార్యజ్వలద్రూపం దహన్తం విఘ్నసఞ్చయమ్ ॥ ౩౬ ॥ మన్త్ర
త్రయంతు సామాన్యం సర్వత్ర విహితంద్విజ । షడష్టాక్షరమన్త్రం
యత్తథావై ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౩౭ ॥ హేతీశం యత్సహస్రారం
పరిజ్ఞేయం తదాయుధమ్ । కృతదీక్షేణయల్లబ్ధం సుప్రసన్నాచ్చ
దైశికాః ॥ ౩౮ ॥ అస్త్రం తదర్ఘపాద్యం సవిశేషమిదం శుభ
మ్ । సాఙ్గంసమర్చయిత్వాతు భోగైస్స్నానవసానకైః ॥ ౩౯ ॥ స
మస్తైర్యజుభిస్సామైర్యథావసరలక్షణైః । వ్యష్టైరథసర్వైశ్శమ
థహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౦ ॥ సహస్రశతసఙ్ఖ్యాంయత్వాన్నా
నైస్సాంశైస్తిలైః । కుణ్డే మన్త్రాస్త్రదిక్కౢప్తే పనంకుర్యాత్తు
దేశికః ॥ ౪౧ ॥ స్థలేషు వాలుకాద్యేషు ప్రాగాదౌ వినివేశ్యచ ।
చత్వారశ్చతురాత్మానో మన్త్రజ్ఞాఃకృతమణ్డనాః ॥ ౪౨ ॥ ఋ
గ్వేదాద్యశ్చసామ్రాయే ఈశాద్యాయుపథావధి । భక్త్యానయాప
రాయోజ్య హోమార్థం క్షేత్రసఙ్గ్రహే ॥ ౪౩ ॥ హోతవ్యం
భూమిలిఙ్గైస్తైర్మన్త్రైరాజ్యాదికంబహు । చతుర్భిశ్చతురాత్మీయై
ర్ద్విపఞ్చాన్నపురస్సరైః ॥ ౪౪ ॥ హోతవ్యమపరైర్విప్రైః స్మరన్
సర్వేశ్వరంహరిమ్ । ఉపద్రష్టా చతుష్కోణే ప్రత్యేకం వినియోజ్యవై ॥
హోమార్థం సర్వకుణ్డేషు మన్త్రవిన్యస్తవిగ్రహమ్ । శుభయుక్సన్య
కాదద్యాత్ వాస్తుశాస్త్రకృతక్రమాత్ ॥ ౪౬ ॥ విశ్వకర్మకులో
ద్భూతా నానారూపాగ్రినివేశ్యచ । పఞ్చగవ్యాదినాభ్యుక్ష్య

సితాభ్యర్చ్యరథాంస్తతః ॥ ౪౭ ॥ మాల్యచన్దనసూక్ష్మైర్భూషితాన
ఙ్గుళీయుతైః । సంవీక్ష్య పావనీకృత్య హ్యాదాయ ఘుటికాన్వితం ॥ ౪౮ ॥
కార్పాసం సుదృఢం సూత్రం సహస్రాభిమన్త్రితమ్ । స్థపతీ
నాం కరే దద్యాత్సహైవైకశలాకయా ॥ ౪౯ ॥ ప్రోక్షితాన్ పఞ్చ
గవ్యేన సహస్రాభిమన్త్రితాన్ । వికీర్య లాజసంమిశ్రాన్ బీ
జాన్ సిద్ధార్థకాన్వితాన్ ॥ ౫౦ ॥ జపన్నస్త్రం సచక్రం చ త్రిధా
కుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్ । ప్రాక్ప్రాన్తత్ప్రసంయావత్సహ ఘణ్టార
వైశ్శుభైః ॥ ౫౧ ॥ క్షేత్రమానమథాదాయ కరైరభిమతైస్తతః ।
శిష్యదేశికకర్తృస్థైర్విశ్వకర్మాంశజైస్తు వా ॥ ౫౩ ॥ ఈశకోణాది
తతస్సూత్రం చతుర్దిక్షు ప్రసార్య చ । శఙ్కుభిర్యజ్ఞదారూత్థైర్గ్ర
యేచ్చ దిశాష్టకమ్ ॥ ౫౪ ॥ తతో భూతబలిం దద్యాత్ప్రదక్షి
ణేన బుద్ధిమాన్ । తిలపిష్టం నిశాచూర్ణం సలాజం దధిసక్తుకమ్ ॥
భూతక్రూరమితి ప్రోక్తం తేన భూతబలిం హరేత్ । భూతాని రాక్ష
సా వాపి యేఽత్ర తిష్ఠన్తి కేచన ॥ ౫౬ ॥ తే సర్వేఽద్యాపగచ్ఛన్తు
స్థానం కుర్యామి సంహరేః । శలవేత్రలతాచర్మపుఞ్జాద్యైర్గ్రథితాన్
దృఢిమాన్ ॥ ౫౭ ॥ మృదఙ్గోర్ధ్వసమాకారాన్ పాంసుసంగ్ర
హణక్షమాన్ । నచాఙ్గహోమాస్యస్త్రిస్త్రాన్ కుద్దాలాంఖ్యాన్ ఖనిత్ర
కాన్ ॥ ౫౮ ॥ సుదృఢాన్ యజ్ఞకాష్ఠోత్థాన్ హస్తిపాదాంశ్చ పూ
జయేత్ । క్షేత్రబ్రహ్మపదే స్థిత్వా యథాభిమతదిఙ్ముఖః ॥ ౫౯ ॥ సం
స్మృత్య ద్వాదశార్ణేన భగవాన్ భూతభావనః । అధిభూతాధిదై
వాఖ్యం స్మరేదధ్యాత్మలక్షణమ్ ॥ ౬౦ ॥ సప్తద్వీపవతీం తత్ర సము
ద్రాది సమన్వితామ్ । సప్తపాతాళసహితాం భూతైర్యుక్తాం నరా
దికైః ॥ ౬౧ ॥ శక్తిభిశ్శబ్దనిష్ఠాభిస్సర్వభాభిస్సమావృతామ్ । బ్రహ్మ
బీజసమేతేన లకారేణ సబిన్దునా ॥ ౬౨ ॥ స్వయం జ్ఞాననియుక్తేన
పాతయిత్వా పురా తతః । భావయిత్వాధిభూతత్వమాధిదైవమతస్త

రేత్ ॥ ౬౩ ॥ సామర్థ్యం యద్భగవతో విష్ణోస్సర్వేశ్వరస్య చ । ప
రమధ్యాత్మరూపం చ వారాహం వైష్ణవం మహత్ ॥ ౬౪ ॥ ఏతావ
దుక్తం సామాన్యం ధ్యానం క్షితిపరిగ్రహే । దేవాలయవశాదన్య
ద్విశేషం చాత్ర సంస్మరేత్ ॥ ౬౫ ॥ చతురశ్రే చతుర్మూర్తివ్యక్తి
వ్యూహం విదిన్యసేచ । చతురశ్రాయతే ధ్యాయేద్దివ్యం విద్యాక్రమా
భిధమ్ ॥ ౬౬ ॥ వృత్తే శాన్తోదితం చక్రం సంవృతావయవం స్మరేత్ ।
అనన్తశయనం దేవం ధ్యాయేద్వృత్తాయతే గృహే ॥ ౬౭ ॥ పుర్య
ష్టకం యదనలం కాలపుష్కరదేహభృత్ । నాభిరన్ధ్రోద్భవం విష్ణో
స్థితం సృష్టిరగాత్మనామ్ ॥ ౬౮ ॥ దేవాలయే ద్విజాష్టాశ్రే స్మర్తవ్యం
వసుధాగృహమ్ । ధ్యాత్వైవం ద్వాదశార్ణేన మన్త్రేణైవ పునః
పునః ॥ ౬౯ ॥ షడక్షరేణ సంరోధ్య ముద్రాం బధ్వా ద్విజాచ్యుత
మ్ । అభిధ్యానసమాధానాద్యావత్కలశసన్నిధిమ్ ॥ ౭౦ ॥ ప్రా
గ్విద్విలక్షణైరర్ఘ్యైరష్టార్ణేన పూజయేత్ । సహవిప్రైస్స్వయం
దద్యాదగ్నిపూర్ణాహుతిం పునః ॥ ౭౧ ॥ సర్వకర్మసమాప్త్యర్థం
యన్త్రే క్షేత్రీకృతే సతి । కుర్యాత్పాదప్రతిష్ఠాం వై సుశుభేదివసే ప
రే ॥ ౭౨ ॥ అక్షకర్మకరాదత్రా నియోక్తవ్యాః క్రమేణ తు । సన్తోష్య
చాన్నపానాద్యైస్తోషణాయాన్త్రివై యథా ॥ ౭౩ ॥ ఏవం పరిగృహీ
తేషు క్ష్మాంశేశలోల్లఙ్ఘితే సతి । ఆధృష్టే సోపలా బాలా వసుధా
వసుభూమిదా ॥ ౭౪ ॥ శుద్ధిం సాపేక్షతే కిఞ్చిత్కృత్రిమాముదపాస
ర । యావన్నోపవనస్తాం తు చిరరూఢైర్మహాద్రుమైః ॥ ౭౫ ॥ సఙ్కీ
ర్ణా తత్ప్రసూతైశ్చ మూలైర్వ్యాప్తా నిరన్తరైః । జ్ఞాతం తస్యా
పి బాలత్వం శుద్ధిర్వై భావినీ స్మృతా ॥ ౭౬ ॥ త్యక్తా సరిత్ప్రవా
హైర్నగరగ్రామదేశికా । మహాన్తం ప్రేక్షతే శుద్ధిం భుక్తా సా బ
హుశో యతః ॥ ౭౭ ॥ ఖాత్వా వైభవముద్ధృత్య దాయాదభ్యేతి మ
చ్ఛఖామ్ । పితామహరక్షాంస్సిన్ధ్వాం జలాన్తం నిఖనేత్ వా ॥ ౭౮ ॥

దృష్ట్వా జలం సముత్ఖన్య ర్చ్య తర్పయేద్యాదసాంపతిమ్ । నాగనాథ
సమోపేతం సురసఙ్ఘసమస్థితమ్ ॥ ౭౯ ॥ స్థిత్యర్థముపలైస్సర్వైస్స
హసంపూర్య తేమ్మృదా । మృదోపలైశ్చ సంపూర్య జాతిషు స్నిగ్ధ
యాంతయా ॥ ౮౦ ॥ ఆకోట్యపాంసుపున్యేన బాలాద్యైవ వారిసేచ
నాత్ । సమీకృత్యోపలిప్యాథ గోగణాం స్తత్ర వాసయేత్ ॥ ౮౧ ॥
బాలవత్స సమేతంచ వృషేన్ద్రైగణసంయుతమ్ । సతోయాశ్శాల
యత్త్వైవ ప్రభూత తృణసఞ్చయమ్ ॥ ౮౨ ॥ ఏకీగస్య సకలం తత్ర స
న్యస్తే గోమయాదికే । అపాస్య గోగణం తత్ర ప్రదినాన్తే పునర్మ
హీమ్ ॥ ౮౩ ॥ శోధయిత్వా చతుర్దిక్షు హిన్నలాక్షైశ్చపరిష్కృతామ్ ।
ప్రదీప్తే నేష్టకే వాథ స్వప్నానీయాచ సర్వశః ॥ ౮౪ ॥ తన్నగకాఞ్చన
జం రేణుం తామ్రతారమయం త్వపి । రత్నజం గన్ధమాల్యాఢ్యం స
స్యశాలిఫలాన్వితమ్ ॥ ౮౫ ॥ సపుష్పాక్షతలాజాఢ్యం సిద్ధార్థతి
శ్చ తిలైర్యుతమ్ । శ్రీకరం పఞ్చగవ్యేన భూమావాసర్వత్ర సేచయే
త్ ॥ ౮౬ ॥ అకృతే వాకృతే భూతే శుద్ధిమేతచ్చరేత్ క్షణాత్ । య
స్మాత్తస్మాదిదం సమ్యక్ప్రత్యగ్రసమాచరేత్ ॥ ౮౭ ॥ తతో భువం స
మీకృత్య గోమయేనోపలిప్య చ । సమర్చయిత్వా విధివత్తతో దిక్షిద్ధి
మాచరేత్ ॥ ౮౮ ॥ శాస్త్రదృష్టేన మార్గేణ శఙ్కుసంస్థాపనా
దికమ్ । కృత్వా యథోక్తవిధినా ప్రాసాదం కర్తుమారభేత్ ॥ ౮౯ ॥
ఆరభ్యమాణే ప్రాసాదే యే వై ప్రత్యూహకారిణః । భూతదానవయ
క్షాశ్చ రాక్షసాస్తత్ప్రశాన్తయే ॥ ౯౦ ॥ బాలాలయే దేవదేవం
ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి । అర్చయేద్వివిధైర్భోగైర్యావద్వై మూల
మన్దిరే ॥ ౯౧ ॥ స్థాపనం దేవదేవస్య తదన్తే బాలబిమ్బగమ్ । శ
క్తింకుమ్భేసమావాహ్య మూలబిమ్బే సమర్పయేత్ ॥ ౯౨ ॥ ఏ
వం బాలగృహే విష్ణౌ పూజితే మునిపుఙ్గవాః । ప్రత్యూహకారిణస్స
ర్వే ప్రణశ్యన్తి తతో గురుః ॥ ౯౩ ॥ శుభేదినే ఽనుకూలే చ నక్షత్రే

భ్రాజితే గ్రహే। లగ్నే స్థిరే స్థిరాంశే చ దృశ్యద్ధేహోత్తరాయణే ॥
ప్రశాన్తమృత్యావ్యసంశుద్ధే సితపక్షేఽమలేఽమ్బరే। ఆజలాన్తం కృ
శేఖాన్తే పూర్వవత్సంప్రపూరితే ॥ ౯౬ ॥ విముక్తదోషభూభాగే
సర్వలక్షణలక్షితే। పూరణాదంశకే మేతు నూపలిప్తే ధరాతలే ॥
చతుష్షష్టిపదేభూతే ప్రాగ్వత్సూత్రేణ పూర్వదిక్। స్నాతశ్శుక్లా
మ్బరస్రగ్వీ కృతన్యాసస్సశాన్తధీః ॥ ౯౭ ॥ సర్వసాధనసంయుక్త
శ్శిష్యైస్సహ సమన్వితః। మృణ్మయం కుమ్భమాదాయ ధ్యాయమానో
ద్విజోత్తమ ॥ ౯౮ ॥ సహస్రైకాయుతైర్వాపి స్వదాగమపరాయ
ణైః। తీర్థాంబుభిస్సుపూర్ణైర్వస్తు ఆమూలాద్భగవన్మయైః ॥ ౯౯ ॥ వి
శేషాత్ ప్రాసమూలాగ్రం మధ్యే కుమ్భం నిధాయ తమ్। కుర్యాన్ని
రీక్షణం పూర్వమభ్యుక్షణం ప్రోక్షణం తథా ॥ ౧౦౦ ॥ సేచనం పశ్చాద
ర్ఘ్యేన సహస్రాస్త్రేదకేన తు। ఓంకారాద్యం పవిత్రాన్తం మన్త్రా
ణాం ప్రాక్ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ పాతయేచ్చ సపుణ్యాహం బ్రా
హ్మణాన్ కృతమఙ్గళాన్। బహ్వృచాన్ శాకునం సూక్తం తతో భద్రం
యజుర్మయాన్ ॥ ౧౦౨ ॥ ఇడామయేతి సామజ్ఞాన్ శాన్తామ్యాథర్వ
ణ్యగాన్। ఊర్ధ్వోర్ధ్వాన్సమారభ్య ప్రాగావౌ ప్రతిపఙ్క్తిషు ॥
ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ స్వనామ్నా తు పదే పదే। నతిప్రణవగర్భేణ
న్యసనం దేహలక్షణమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ స వాస్తుపురుషో నామ దధిస్రక్చ
న్దనాదినా। సాంస్కేపోపహారేణ అగ్నౌ సన్తర్పయేత్తతః ॥ ౧౦౫ ॥
యద్వాపి ధన్వన్తరం భూయశ్చ త్రిబుధ్నం మునిపుఙ్గవాః। సర్వాదిక్షు స
మైర్భాగైర్నవధా సంవిభజ్య చ ॥ ౧౦౬ ॥ సూత్రైస్సుధావలిప్తై
శ్చ యాగాగారవసున్ధరామ్। పఞ్చాశీతిపదోపేతాం కృత్వైతాం
సంప్రయత్నతః ॥ ౧౦౭ ॥ ప్రత్యేకస్మిన్పదే కుర్యాత్తత్తుర్యాంశే
న చామ్బుజమ్। దళాష్టకయుతం చైవ కర్ణికాకేసరాన్వితమ్ ॥ ౧౦౮ ॥
అగ్నినైరృతికోవాయవ్య బహిఃకోణపదేషు చ। చతుష్టయం యత్ప్రథా

వాం కేవలం తచ్చతుర్దశమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ ఈశానపదపద్మాత్తు సమా
రభ్య ప్రపూజయేత్ । బాహ్యపఙ్క్తిషు పద్మేషు క్రమాద్దేవాసురాన్
ఋషీన్ ॥ ౧౧౦ ॥ వృషాఙ్కపదపద్మేతు బ్రాహ్మణం కర్ణికాన్తరే ।
ఈశ్వరం తపనంచైవ దితించైవ తథాదితిమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ పూర్వపత్రం
సమారభ్య విన్యసేద్వ్యావముత్తరమ్ । ఏవంతస్మిన్పదాబ్జేతు పూజ
యిత్వాతు పఞ్చకమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ యష్టవ్యంచ తతస్సమ్యగ్విబుధా
నాంచ సప్తకమ్ । క్రమాత్సప్తపదస్థానాం పద్మానాం కర్ణికోపరి ॥
వాయ్వాఖ్యం చాపవత్సంచ జయేన్ద్రిస్సమరీ§ యకః । రవిస్సత్యాత్మ
దేవౌచ తతోవహ్నిపదామ్బుజే ॥ ౧౧౪ ॥ భూయఃపితామహం
మధ్యే పూర్వపత్రేన్యసేద్భృశమ్ । గగనంహి విభుంపూషా ద
క్షిణే పశ్చిమోత్తరే ॥ ౧౧౫ ॥ ఇష్ట్వైవంకోణపద్మేషు పత్రస్థంచ
చతుష్టయమ్ । యజేదగ్నిసకోణాన్తమమ్బుజేష్వథ సప్తకమ్ ॥
సవితాఖ్యశ్చసావిత్రస్సైన్యశ్చ గృహక్షమః । వివస్వాన్ధర్మదే
వస్తు గన్ధర్వాధిపతిస్స్మృతః ॥ ౧౧౬ ॥ పద్మే నైరృతకోణస్థే భూ
యోబ్రహ్మాణమన్తరే । భృఙ్గాఖ్యో భృఙ్గరాట్చైవ తతఃపితృగణా
ధిపః ॥ ౧౧౭ ॥ దేవదౌవారికాఖ్యశ్చ ప్రాక్పత్రాగ్రే చతుష్టయ
మ్ । తతోఽష్టపత్రపద్మేషు దేవతాసప్తకంక్రమాత్ ॥ ౧౧౯ ॥ కర్ణి
కాన్తర్గతంన్యస్య యావద్వాయుపదావధి । ఇన్ద్రశ్చేన్ద్రపదాఖ్య
శ్చ సుగ్రీవఃకుసుమద్విజః ॥ ౧౨౦ ॥ మిత్రాఖ్యోవరుణశ్చైవ త్వసు
రాధిపతిః పునః । వాయవ్యపదపద్మేతు మధ్యేచైవ ప్రజాపతిమ్ ॥
పార్శ్వేషుచ పత్రేషు శేషశ్చాధర్మఏవచ । యక్ష్మయాధిపతి
శ్చైవ నాగేన్ద్రస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ సప్తకందేవతానాంచ పూ
ర్వతః పూజయేత్తతః । పూర్వాఖ్యో రుద్రదాసశ్చ ముఖోభల్లక
సోమకౌ ॥ ౧౨౩ ॥ ధారాధరశ్చమత్స్యంజ్ఞఇత్యేతద్దేవతాగణమ్ ।

---

§ స్సమరీకుతః ।

పూజయిత్వా తతస్సర్వా దెకైకస్మింస్తు పఙ్కజే ॥ ౧౨౪ ॥ స్వనా
మ్నా వాస్తునాథంతు పద్మమధ్యస్థితం యజేత్ । కోణభాగస్థపద్మానాం
కేనరాధోయజేచ్ఛ్వతమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ ప్రణవం వాస్తునాథాయన
మశ్చాన్తే ప్రపూజయేత్ । పూజయిత్వా విధానేన పుష్పధూపా
దికేనచ ॥ ౧౨౬ ॥ దధిక్షీరోదకేనైవ భక్ష్యైస్సఫలమూలకైః । ఇ
ష్ట్వైవం విబుధవ్రాతం బాహ్యావరణపురా ॥ ౧౨౭ ॥ తదన్తర
పద్మాబ్జానామీశకోణాదిగస్యపునః । యావన్మధ్యపదాబ్జంతు పూర్వ
వర్ణాష్టకేనతు ॥ ౧౨౮ ॥ మాతృకావర్ణభేదేన అకారాదిక్రమేణ
తు । యావద్దకారవర్ణంతు తతోబ్జబ్జదళేషుచ ॥ ౧౨౯ ॥ తేనైవ
క్రమయోగేన పూజయేద్దేవతాగణమ్ । ద్వితీయావరణేచైవ అన్తరీ
మేనిబోధమే ॥ ౧౩౦ ॥ ధాతాయాతాధ్రువసకాలస్కామసకర్తా జ
యన్తకః । జీవస్ప్రాణస్తరోయజ్ఞో రవించ మృగయామ్యకా ॥
లోకనాథో విధాతా వై భృగుస్స్రష్టా నియామకః । మనోజవశ్చ క
లాన్యణసస్వజ్ఞన్యోద్రవిణస్తతః ॥ ౧౩౨ ॥ స్రష్టారో విశ్వకర్మాచ ఇత్యే
తాస్కమలోద్భవ । దేవతాశ్చాన్తరేపూజ్యాశ్చతుర్వింశతి సఙ్ఖ్య
యా ॥ ౧౩౩ ॥ ఏతేషామన్తరేభూయస్తృతీయావరణేశృణు । షో
డశానాం తతస్సమ్యగ్దేవతానాం గణంక్రమాత్ ॥ ౧౩౪ ॥ సము
ద్రా మాతరోద్వీపా మాసానద్యశ్చ తారకాః । విశ్వేదేవాశ్చవస
రసో మనవో ఋషయస్తథా ॥ ౧౩౫ ॥ వసవో మరుతస్సిద్ధా నా
గాస్సాధ్యా గ్రహాస్క్రమాత్ । ఇన్ద్రాది లోకపాలాంస్తు చతుర్థా
వరణేన్యసేత్ ॥ ౧౩౬ ॥ తత్పాదాదాతుచేశాన్తం పద్మానాం పత్ర
మధ్యతః । మధ్యపద్మేతుపద్మస్థం విశ్వరూపం యజేత్ప్రభుమ్ ॥
యస్త్వేవం దేవతాచక్రం వాహనాస్త్రానుయాయిభిః । సమ్యక్తం
తిష్ఠతే దేహే సకలస్య మహాత్మనః ॥ ౧౩౭ ॥ ప్రణవేనస్వనామ్నా
చ నమస్కారయుతేనచ । ఏకైకం పూజయేద్దేవం తత్రైకైకం ద్వి

జాత్తరిమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ ఇష్ట్వైవం దేవతాః ప్రాగ్వదగ్నౌ సన్తర్ప్య
యేత్తతః । కుర్యాత్తు ప్రతిష్ఠానం యథావిధవధారయ ॥
పూర్వవత్తోరణాద్యైస్తు భూభాగముపశోభయేత్ । … ఆలయవ
క్త్రస్య అగ్రతస్తత్ షట్తేర్బహిః ॥ ౧౪౧ ॥ సర్వోపకరణోపేతం
కుర్యాన్మణ్డలముత్తమమ్ । కుణ్డాష్టకాన్తరస్థంచ స్థలం తన్మాత్రహ
స్తకమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ సపిణ్డికాద్విహస్తాస్తు కుణ్డాగపూర్వోక్తలక్షణాః।
త్రిహస్తపరితాపీఠీస్యాద్దేవం ద్విజసత్తమః ॥ ౧౪౩ ॥ పూర్వవత్త్రి
కుణ్డేషు వినివేశ్యంచ సాధనమ్ । ఆత్మనశ్శ … కుణ్డం
శం సుసమస్థలే ॥ ౧౪౪ ॥ దక్షిణే పూర్వవత్తైనసతార్య యజే
త్ర్రిమాత్ । స్థలాంయాం స్థణ్డిలస్యాద్ద్వే ఉన్నతాయాంచ పూ
ర్వవత్ ॥ ౧౪౫ ॥ తత్ప్రయిత్వా యథాశాస్త్రముద్ధృత్యాగ్నిగణం త
తః । దిక్కుణ్డేషు వినిక్షిప్య సంస్కృత్యేషుచపూర్వవత్ ॥ ౧౪౬ ॥
నవస్వేవచపడిక్స్థేషు ఉద్ధృత్యాగ్నిభాగక్రమాత్ । తతస్సప్రభవ
యోగేన చతుర్ద్వివినివేశయేత్ ॥ ౧౪౭ ॥ చతురో వాసుదేవాదీన్
వామ్నా పరాయనాద్విజాన్ । స్వాభిస్వాభిరవస్థ్యంతు …
ర్యమభిధాయచ ॥ ౧౪౮ ॥ కస్నానపానం హవనం స్వాజ్యైస్తు తిల
తణ్డులైః । పవనప్రయయోగేన వాయ్వాదిశానగోచరం ॥౧౪౯॥
ఋగ్వేదాద్యాంస్తు చతురస్సంస్కృత్యాగ్నౌ తథాన్యసేత్ । తైర
వ్యయత్తలిజైస్తు స్వశాఖోక్తైశ్చపావనైః ॥ ౧౫౦ ॥ హవనం విధి
తార్యం భక్తియుక్తేన చేతసా । అథేశకోణమాసాద్య …
రపరైస్సహ ॥ ౧౫౧ ॥ ప్రాజ్ఞైర్దిష్టం న్యసేత్తత్ర స్నానోపకరణం
తుయత్ । దశాష్టగస్యపూర్వంతు కలశేషు పృథక్పృథక్ ॥౧౫౨॥
తానర్చ్యవిగ్న్యాదినా పశ్చాద్దివ్యషట్కణాభిమన్త్ర్యచ । సమానీ
యశిలోపేతాన్ కలశాన్ పూర్వసమ్భృతాన్ ॥ ౧౫౩ ॥ ఉత్కృ
ష్టధాతుసంభూతాన్ నవశైలమయాంస్తువా । సమాన్ సుపక్వాన్

సుషువాన్మృణ్మయాం స్తదభావతః ॥ ౧౫౪ ॥ ద్వాదశాఙ్గులవిస్తీర్ణాం
స్తన్మానేనతు చోన్నతాన్ । ద్విగుణాన్ సతిపాదర్ధ్యే నృపాణాం
హేమజాన్ హితాన్ ॥ ౧౫౫ ॥ తత్సఙ్ఖ్యం చతురశ్రంతు ద్వాదశా
ఙ్గులవిస్తృతమ్ । తత్ర్యంశతుల్యం బాహుల్యాద్విచ్ఛలాభృద్దంసమా
హరేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ సంస్థాప్య విధివత్కుమ్భాన్ పూర్వోక్తేన క్ర
మేణతు । కమ్బుతుల్యన్త్వథైకం వా తత్కణ్ఠంత్ర్యఙ్గులోన్నతమ్ ॥
గన్ధైరపి విస్తీర్ణం తత్ఖాతోష్ఠాఙ్గులస్మృతః । పరితఃకర్ణవర్జంతు శ
ఖావాసుసితోమావాన్ ॥ ౧౫౭ ॥ పిహితం తోషితంవాస్య అన్త
శ్ఛిద్రస్తు సాతుగః । పవంహిసాన్తరాద్యాసాన్యత్సమాలభ్యాధివా
స్యచ ॥ ౧౫౮ ॥ ఫలైర్నిమ్నాదికైరత్నైస్సర్వోషధి సమైస్తతః ।
గన్ధైర్బీజైస్తథా ధాన్యైర్విముష్టిమాద్యైస్తు మాక్తికైః ॥ ౧౫౯ ॥ నే
త్రవస్త్రైరలఙ్కారైర్ధూపయేత్స్రగ్వైరైశ్శుభైః । ద్వాదశాక్షర
మన్త్రేణ ప్రత్యేకస్య సమాచరేత్ ॥ ౧౬౦ ॥ మూర్తిసంసిద్ధయే
న్యస్య ప్రణవైస్త్వద్విదాత్మవామ్ । తతశ్చాఘ్యాదికైర్గర్భగర్భ
ల్యన్నైర్విదిగ్భైర్యజేత్ ॥ ౧౬౧ ॥ శిలాస్వేవంకృతైర్గపశ్చాన్నిన
యేత్కుణ్డసన్నిధిమ్ । సశిలం కుమ్భబృన్దంతు ఆధారేషూపరిన్య
సేత్ ॥ ౧౬౨ ॥ తదాధారశిలాంపశ్చాత్తత్రవా మణ్టపాద్బహిః ।
పవమేవచ సంస్కృత్య భావయేత్ప్రణవేనతు ॥ ౧౬౩ ॥ జ్వలన్తీం
గోసహస్రేణ ఖచితాంసూర్యబిమ్బవత్ । తతశ్చారాధ్యమన్త్రం
తు సన్తర్ప్య శతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౬౪ ॥ మధ్యేతత్కలశంన్యస్య
పాఙ్గం సపరివారకమ్ । నిశ్శేషశక్తిగర్భంతు వ్యాపకం బ్రహ్మతత్త్వ
విత్ ॥ ౧౬౫ ॥ అతఊర్ధ్వ తిర్యగాభిర్వ్యాగాద్యాభిశ్చశక్తిభిః ।
వ్రతమూర్తిసమేతాభింభిన్నాభిస్తు తత్వతః ॥ ౧౬౬ ॥ పాతయే
ద్బ్రహ్మణాన్తత్ర ఆత్మవ్యూహంతు మన్త్రరాట్ । తత్రైవాత్మ
సుఖావాద్యత్ప్రణవాద్యన్తగస్తుతై ॥ ౧౬౭ ॥ తమర్చయిత్వావిధి

వత్తత్ప్రఖ్యత్వాత్స్వనన్తరమ్। దిక్స్థితానాం చకుమ్భానాం వాసుదేవా
దికాన్న్యసేత్ ॥ ౧౬౮ ॥ పూర్వవచ్చానిరుద్ధాద్యాన్ విదిక్సం
స్థాపితేషు చ । పారయేచ్చాతురాత్మ్యం సంజ్ఞామన్త్రచతుష్టయ
మ్ ॥ ౧౬౯ ॥ ప్రణవావ్యయయోగేన తతస్సూక్తం తు పౌరుషమ్।
ఋగ్వేదాన్ పారయేద్భక్త్యా యజ్ఞతేత్యపరాన్ యజుః ॥ ౧౭౦ ॥
రథన్తరాఖ్యం యత్సామ సామజ్ఞాన్ భగవన్మయాన్ । సహస్రశిర
సం చేతి మన్త్రం చాథర్వణం తతః ॥ ౧౭౧ ॥ ఏకస్మిన్ వా మహా
బుద్ధే సర్వోక్తం కలశే హితమ్ । తత్రైవహ్యనలం కుణ్డం మధ్యవేః వి
హితం స్వయమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ కింతు క్రమేణ వైమన్త్రాన్ పారయేచ్చ
యథాస్థితాన్ । ఏవం సంపాత హోమం తు కృత్వా పూర్ణాన్తికం త
తః ॥ ౧౭౩ ॥ మహాశక్తిసమూహస్తు పరస్సామర్థ్యలక్షణః । అభే
దేన చ మన్త్రాది మూర్తీనాం యస్థితస్స్ఫుటమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ సనద్వై
యశ్శిలానాం చ స్వనామ్నా ప్రణవేన తు । జ్ఞానభాసానివసతి త
థానన్దబలాప్రభా ॥ ౧౭౫ ॥ సర్వగా బ్రహ్మవదనా ద్యోతకీ సత్యవి
క్రమా । సమూర్ణా చేతి కథితా శక్తయో విశ్వధారికాః ॥ ౧౭౬ ॥
యాశిలాకలశాధారసంజ్ఞా తాం విద్ధి సర్వగామ్ । సామర్థ్యశక్తిసా
మాన్యాం నిష్కలాం పారమేశ్వరీమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ సన్తర్ప్య మూల
మన్త్రైశ్చ శిఖామన్త్రేణ లాఙ్గలీన్ । అజస్యనాభావధ్యైక మన్త్రై
క్షైకాయన్నైస్తతః ॥ ౧౭౮ ॥ తావద్ధ్యనతు హోతవ్యం మృణ్మ
యైస్తు తత్రైవహి । హోతవ్యమస్య వాగ్మ్యాం గాయత్రీభిరతో పరైః ॥
హోతవ్యం బ్రాహ్మణైస్సమ్యక్తద్వైప్తైరుపలక్షితైః । దత్వా
పూర్ణాం స్వయం కృత్వా స్థలస్థపార్శ్వనం పునః ॥ ౧౮౦ ॥ బలిదా
నం చ భూతానాం సమాచమ్య తతో వ్రజేత్ । ప్రాప్యపాదబ్రహ్మభూభా
గం న్యసేత్తత్ర మహాశిలామ్ ॥ ౧౮౧ ॥ సంస్మరంశ్చక్రమన్త్రంతు
పానన్తం ప్రణవేన వై । బీజభూతం తదన్తస్థమధ్యషట్కంస్మరన్

యజేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ (నిశ్శేషమన్త్రబృన్దేన తాన్మూర్త్యాదేరనన్త
రమ్ । ద్వారదిక్ప్రతిమానాం తు మధ్యే మన్త్రఘటం న్యసేత్ ॥)
స్వదిక్షు న్యాసవ్యథావస్థానా స్వైస్స్వైర్మన్త్రైర్నివేశయేత్ । త
తస్స్వశక్తిపాషాణే రత్నైకైకం స్థగయేద్ఘటమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ పూర
యేదస్త్రమన్త్రేణ ఘటానామన్తరం తతః । మృదమృద్వాలు
కాభిస్తు సుధయా చలసిద్ధయే ॥ ౧౭౪ ॥ సంవేష్ట్య నేత్రవస్త్రైస్తు
ఋగ్వేదాన్ పాఠయేత్తతః । ఆత్మాహ్వేతి సూక్తం తు ప్రతిష్ఠా సా
మసామగాన్ ॥ ౧౭౫ ॥ ద్వాదశాక్షరసంయుక్తం బలమన్త్రం పు
నః పునః । వక్తవ్యం బ్రహ్మనిష్ఠైస్తు ప్రణవాన్తం సుభావితైః ॥ ౧౭౬ ॥
తదేకతనుతాం యాతం సంస్మరేత్ప్రణవేన తు । మూర్త్యాదిశక్తిని
ష్ఠం యన్నామరూపక్రియాత్మకమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ ద్వాదశాక్షరమన్త్రే
ణ ధ్యాయన్స్వహృదయజ్ఞమైః । *మన్త్రైరాధ్యం ఖమూర్తిం తు సం
స్మరేత్తేజసాన్నిధిమ్ ॥ ౧౭౮ ॥ తతస్తోత్వా భగవద్భాగైః పాఠయే
త్పౌరుషం గాత్రికాన్ । అగ్న్యామితేః ఋగ్వేదానర్చ్చ సామ చ తద్వి
దః ॥ ౧౭౯ ॥ తతః పరిగృహీతే తు క్షేత్రే దేవగృహీయకే । ద్వా
దశాఙ్గులమానం తు దిక్షు విదిక్ష్వష్టకం న్యసేత్ ॥ ౧౮౦ ॥ స్నాపితం
పూజితం సమ్యక్ శిష్యాణాం శుభలక్షణమ్ । తదన్తస్సన్నిరోద్ధవ్యో
బుద్ధిధర్మగుణక్రమాత్ ॥ ౧౮౧ ॥ ధర్మాద్యాశ్చాగ్నికోణాత్తు యా
వదీశపదం పునః । ప్రాగాదావుత్తరాన్తం చ అధర్మాద్యం చతుష్ట
యమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ శిలానామన్తరే భూమా షట్కం షట్కం క్రమేణ
తు । న్యస్తవ్యం పూర్వవర్ణాచ్చ వర్ణానాం పావసానకమ్ ॥ ౧౮౩ ॥
శబ్దబ్రహ్మానువిద్ధాం చ కృత్వైవం బుద్ధివాగురామ్ । సూత్రభూతాం
న్యసేత్సమ్యక్ప్రాసాదతలసంస్థితామ్ ॥ ౧౮౪ ॥ న్యసేత్ప్రక
ణభిత్త్యర్ధం తత్రైవ హి శిలాష్టకమ్ । తాసు సంరోధయేత్సమ్యక్ప్రా

* తత్రారాధ్యం ఖమూర్తిం తు సంయజే

సుక్రాంస్తు దిగీశ్వరాన్ ॥ ౧౯౫ ॥ చక్రం తదన్తభూమీషాం భ్రమద్వహ్నిస్ఫులిఙ్గవత్ । ధ్యానేన చిన్తయేద్వ్యాప్తం భూభాగం చాబరణీయుకమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ ఆభోగం తదధశ్శేషం తమూర్ధ్వగగనేశ్వరమ్ । బహిః ప్రాకారభిత్తీనాం పాత్త్రం సపరివారకమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ప్రాగాదావీశకోణాన్తమిన్ద్రాద్యం చాష్టకం న్యసేత్ । తథా విధేషూపలేషు అన్తర్వ్యాప్తిగతేషు చ ॥ ౧౯౮ ॥ తత్స్వనామ్నార్చయిత్వా తు బుగ్వేదాన్ పాఠయేత్తతః । క్లీబానవిద్యానిత్యైర్యే దేవాస్తు యజుర్మయాన్ ॥ ౧౯౯ ॥ దేవవ్రతం చ సామజ్ఞాన్ ప్రపఠ్యాథ్యాన్తరం తతః । స్థిత్వాగ్రతో మన్త్రమూర్తేరధ్వవ్యాప్తిమనుస్మరేత్ ॥ ౨౦౦ ॥ బీజతశ్చాబురీభూతా పురస్తాద్వ్యక్తిమేతి హి । ప్రాసాద పీఠపర్యన్తం కుమ్భాధో గోపలాస్తు వై ॥ ౨౦౧ ॥ భువనాద్యాయథావస్థో భావనీయస్తు సర్వదా । గర్భచ్ఛాద్యయాసన్ధిరావత్యాదాధ్యానం విలోకయేత్ ॥ ౨౦౩ ॥ మన్త్రధ్వా శుకనాసాన్తం తత్త్వాధ్వ వేదికావధి । కలాధ్వా కుక్షిగళాన్తం చ వర్ణాధ్వా తు తమూర్ధ్వగః ॥ సమీక్ష్య త్యపురా సర్వం ప్రాసాదం ¶ ప్రారభేత్తతః । ప్రాసాదస్థైర్యసిద్ధ్యర్థం దేవసాన్నిధ్యసిద్ధయే ॥ ౨౦౪ ॥ సర్వదోషప్రశాన్త్యర్థం సర్వసమ్పత్తిసిద్ధయే । గర్భన్యాసం పురాకుర్యాద్గర్భగేహే యథావిధి ॥ ౨౦౫ ॥ రత్నైర్లోహైస్తథా బీజైః కన్దైర్మృద్భిశ్చ పూరితామ్ ¶। సౌవర్ణీం రాజతీం వాథ తామ్రజాం వాస్వశక్తితః ॥ ౨౦౬ ॥ నవగర్తసమాయుక్తాం మఞ్జూషాం సాపిధానకామ్ । సంప్రోక్ష్య చాస్త్రతోయేన వస్త్రయుగ్మేన వేష్టయేత్ ॥ ౨౦౭ ॥ ధాన్యరాశౌ తు విన్యస్య మూలమన్త్రేణ దేశికః । అర్ఘ్యగన్ధాదినాభ్యర్చ్య కుణ్డే వా స్థణ్డిలేపి వా ॥ ౨౦౮ ॥ * దేవముఖ్యర్చ్యవిధివత్సమిద్భిస్సప్తభిః క్రమాత్ । హుత్వా పూర్ణాహుతిం పశ్చాదాచార్యస్సుముపోషితః ।

---

§ ణ్డగజాన్తంచ   ¶ ప్రాహరేత్తతః   * మావాహ్య

శుభ్రవస్త్రోత్తరీయశ్చ భూషణైరపి భూషితః । గన్ధమాల్యాలఙ్కృ
తాఙ్గో రాత్రౌ లగ్నే సుశోభనే ॥ ౨౧౦ ॥ భాజనం తత్సమాదా
య వేదఘోషైశ్చ మఙ్గలైః । వాద్యఘోషైశ్చ సహితః కృత్వా
గేహం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రవిశ్య గర్భభూభాగం తత్ర ద్వారస్య
దక్షిణే । కృతం శ్వభ్రం పఞ్చగవ్యైస్సేచయిత్వా సమన్తతః ॥ ౨౧౨ ॥
తత్ర భూమిం తు చాగ్న్యాద్యైస్సమభ్యర్చ్య తతస్తు తామ్ । పరిచిన్త్య
ముఖుస్సన్నతాం ధ్యానంచ హరింస్మరన్ ॥ ౨౧౩ ॥ సర్వభూతధ
రే కాన్తే పర్వతస్తనమణ్డితే । సముద్రపరిధానీయే దేవి గర్భం సమా
శ్రయ ॥ ౨౧౪ ॥ ఇత్యుక్త్వా భాజనం శ్వభ్రే నిధాయ సుధయా త
తః । దృఢీకృత్య తతశ్శ్వభ్రం మృదా పూరయ్య సమన్తతః ॥ ౨౧౫ ॥
త్రిచతుఃపఞ్చరాత్రం వా రత్నాంకురాస్సునిశ్వరాః । గర్భన్యాస
స్య యం విప్రా దేవధామ్నశ్చ వృద్ధిదః ॥ ౨౧౬ ॥ అకృతే గ
ర్భవిన్యాసే ప్రణశ్యన్యామోఘసారస్స్మృతః । తస్మాత్సర్వప్రయత్నే
న గర్భన్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౨౧౭ ॥ ప్రాసాదస్యాథ వక్ష్యా
మి లక్షణం మునిపుఙ్గవాః । తలమానాధికాద్యైశ్చైవ సాఙ్గోపాఙ్గైరుచి
తైఙ్కితైః ॥ ౨౧౮ ॥ ద్విద్వాదశకరం యావత్తలేనోనాధకేన తు ।
శుభాయ సిద్ధయే సిద్ధిగర్భగేహగృహస్య చ ॥ ౨౧౯ ॥ కృత్వా తై
త్రిస్తులానాం చ కర్ణానాం వా ఘనం పురా । త్యజేత్తదధితస్సమ్య
గ్వేచ్ఛసం తద్విచార్య చ ॥ ౧౨౦ ॥ ఏకాదయష్టాపర్యన్తా ధ్వజ
ధూమమృగేశ్వరాః । శ్వా చ గో ఖర మాతఙ్గ వాయసాస్తు చతుశ్శు
భాః ॥ ౨౨౧ ॥ ఏకత్రిపఞ్చసప్తాఖ్యాస్సర్వత్రైవ విధీయతే । ఏవ
మన్త్రగర్భే మేషైవ సహాభిత్తిగణేన తు ॥ ౨౨౨ ॥ గర్భద్విగుణవిస్తీ
ర్ణం క్షేత్రం దేవగృహస్య చ । మన్దిరే త్వేకభిత్తీయే క్షేత్రమానం వి
ధీయతే ॥ ౨౨౩ ॥ గర్భోక్తం త్రిభాగేన యుక్తం యుక్తేన వర్త్మ
నా । తత్రాపి వర్ణిస్సర్వథా యతు ఆయశుద్ధిం విచారయేత్ ॥ ౨౨౪ ॥

ఏవం నిర్గతికంచ భాగపీఠం వివర్జితమ్ । ప్రాసాద క్షేత్రమానంచ తదుక్తమవధారయ ॥ ౨౨౫ ॥ షడ్భాగేనాథపాదేన త్రిభాగేనో భయాత్మికా । రథకార్యం చతుర్దిక్షు తత్పంచాశేస్తు వై స్త్రిభిః ॥ తృతీయాంశేన వై మధ్యే నిర్గమస్తు ప్రధీయతే । కోణాత్కోణాత్తు వై శేషం భాగంభాగం ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౨౭ ॥ ఉచ్ఛ్రం గర్భసమం పీఠం తత్పాదేన దళేనవా । పీఠోక్తాలయపీఠస్య లక్ష్మస్థిత్యంశకల్ప నా ॥ ౨౨౮ ॥ చతుర్దిక్షువిధేయా వై బహుధాన్తప్రాగ్రీవకా । అథోచ్ఛ్రాయంతు వైక్షేత్రాత్త్రికోణం స్థిరస్యచ ॥ ౨౨౯ ॥ కు ర్యాద్వ్యర్థగుణంచైవ ద్విగుణంవా యథేచ్ఛయా । ద్విరేకా దశ ధాకుర్యాత్తంచభాగైస్సమంపురా ॥ ౨౩౦ ॥ ఏధేయం పీఠవత్ప శ్చాదేకాంశేన మసూరకమ్ । తదూర్ధ్వే విహితా జఙ్ఘా గర్భమానే నచోన్నతా ॥ ౨౩౧ ॥ భవోపకరణీయాభిర్దేవతాభిరలంకృతా । జఙ్ఘాయామంశయుగ్మేన ఉపయూనాధికేన వై ॥ ౨౩౨ ॥ కార్యం శిఖరపీఠంతు పూర్వదక్షిణలక్షితమ్ । కిన్తుప్రవేశనీయా సా తత్రచా ర్ధాంశసంమితా ॥ ౨౩౩ ॥ శిఖరంచాత్రవిహితం భూమికా నవకాన్వి తమ్ । సంకోచ్య తత్పు రాసూత్రమాదాయోన్నతసంమితమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ ఏతస్మాదేకవర్గాత్తు జఙ్ఘోర్ధ్వయాస్త్రిపార్శ్వచ । సంస్పృశేచ్ఛిఖ రంపీఠమఞ్జసా తన్నిరోధ్యచ ॥ ౨౩౫ ॥ ప్రాసాదాద్బహిరాద్య త్రిభూభాగత్వమలేఖత । కర్ణాదూర్ధ్వం నయేత్సూత్రం లాంఛ్య మానం క్రమేణతు ॥ ౨౩౬ ॥ శిఖరోన్నతపర్యన్తం చతుర్దిక్ష్వేవమే వహి । పర్యఙ్కోల్లాఞ్ఛ్యమానంతు కర్ణాత్కర్ణం మహామతే ॥ ౨౩౭ ॥ యావత్కముదపత్రాభా ప్రాస్యాచ్ఛిఖరమఞ్జరీ । ఏవమాలేఖ్యదృ ష్ట్యైతు సమ్పాద్యాన్తంతుపాతతః ॥ ౨౩౮ ॥ భూమికాణ్డప్రసిద్ధ్య ర్థ దశయాపునః । ఉపరిష్టాత్తు భాగేన భవేదామల సారకమ్ ॥ ౨౩౯ ॥ భూమకాభాగమానాస్తు తతస్తాసాం సమా

చరేత్ । తుయవృధ్యావిధానంతు తద్విరష్టాంశసంమితమ్ ॥౨౪౦॥
పభిన్నా పీఠరచనా తాసు కార్యా యథాస్థితా । సచక్రైర్విచిత్రైశ్చప
ద్మైః ప్రాముఖాభ్యైస్తుబాహితైః ॥ ౨౪౧ ॥ సర్వైర్వర్గాలాక్షచ్ఛవై
ర్భ్యాతైర్గన్ధతూగీతరసస్థితైః । నవాంశేనోర్ధ్వభాగాత్తు స్వపాదేన
వినిర్గతమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ ఉష్ణీషమూర్ధ్వభూమేస్తు కార్యం వైరచనోజ్ఝి
తమ్ । శిష్టంకృత్వా త్రిధాపీఠమణ్డపస్యైకేనపూర్వవత్ ॥౨౪౩॥ ద్వి
తీయేన తతఃకణ్ఠం తృతీయేనోర్ధ్వగేనతు । సునసం శ్రీయుతంకుర్యా
దణ్డం ధాత్రీఫలాణ్డవత్ ॥ ౨౪౪ ॥ నవధోష్ణీషకంకృత్వా చతుర్భిర్వే
దికాభ్రమమ్ । త్రిభాగపృథుభాగేన సప్తమ్యాబాహ్యతః కేవలా ॥
ఉన్నతా శిఖరార్ధేన సాపుష్పత్పలదళోపమా । కార్యా శిఖరపీఠోర్ధ్వ
దివ్యాకర్మవిభూషితా ॥ ౨౪౬ ॥ తతశ్శుభతరంకుర్యాన్మణ్టపం స్తమ్భ
సంయుతమ్ । భూషితంవిహగైర్నద్ధైర్న బలిమణ్డలకేనతు ॥౨౪౭॥ చ
తుర్ద్వారే తథాదిక్షు విధేయంమణ్టపత్రయమ్ । ప్రవేశత్త్రితయో
పేతం మణ్టపే మణ్టపంభవేత్ ॥ ౨౪౮ ॥ కుర్యాన్మణ్టపముక్తంవా
యథాభిమతనిర్గమమ్ । రథోపరథకాద్యంతు తేషాంకర్యాద్విధీయ
తే ॥ ౨౪౯ ॥ నిర్యాసోదశమాంశేన ద్వాదశాంశేనలాఙ్గలీ । అ
థవా షోడశాంశేన తేకార్యా నేమివత్పునః ॥ ౨౫౦ ॥ చతుర్దిక్ష్వ
తుసంలిప్తాఙ్గపీఠకర్మవిభూషితాః । శిఖరస్య చతుర్దిక్షు పీఠోపరిస
మాపయేత్ ॥ ౨౫౧ ॥ సమంరథకయుక్త్యాతు నాసికామఞ్జరీగణ
మ్ । మధ్యదేశచతుర్దిక్షు కుర్యాద్ద్వారగణంసమమ్ ॥౨౫౨॥ త్రిచ
తుఃపఞ్చషడ్భాగే తతోగర్భాద్విధీయతే । ద్విగుణంచోన్నతత్వే
న త్రిపఞ్చనవశాఖికమ్ ॥ ౨౫౩ ॥ యుక్తంద్వాస్థద్వయేనైవ కు
మ్భభద్రశనైస్తువా । విధివత్స్థాపనంతస్య మన్త్రపూర్వం సమా
చరేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ సంస్నాప్య మూలమన్త్రేణ సంపూజ్యాష్టాధి
వాసృదా । శాఖామూలగతాంకుర్యాద్ధాతురత్నమయీం స్థితిమ్॥

సర్వాధారమయం మన్త్రం సన్నిరోధ్య హి తత్రవై। జ్ఞానశక్తిమయాత్మ
కం ధ్యాత్వా శిఖామన్త్రేణ శాశ్వతమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ దక్షిణోత్తరశా
ఖాభ్యాం శాఖాయుగ్మం తు విన్యసేత్ । హృన్మన్త్రేణ తమూర్ధ్వే
తు రుద్రాద్యపరమేశ్వరమ్ ॥ ౨౫౭ ॥ సన్నిధీకృత్య సంపూజ్య గ
గనస్థే హ్యుపమమ్బరే। ద్వివిధం ధాతుజాలం తు రత్నం సిద్ధార్థకాన్
తిలాన్ ॥ ౨౫౮ ॥ చన్దనాద్యాహిగన్ధాయే క్షీరం దధిఘృతం మ
ధు । శాలయస్సర్వబీజాని సర్వౌషధ్యస్సుపిష్టికాః ॥ ౨౫౯ ॥ కృ
త్వా నేత్రేణ నేత్రస్థాన్ ద్వారోర్ధ్వే పినివేశ్యతాన్। దృశ్యం భోగా
ప్త్యయే చైవ త్వదృశ్యం మోక్షసిద్ధయే ॥ ౨౬౦ ॥ చతుష్పాశ్నకలో
ధర్మస్తమూర్ధ్వే సన్నిరోధ్య చ । చత్వారింశత్క్రజ్ఞా ఇతియత్నాపరమేష్ట్వ
జ్యయాంస్తతః ॥ ౨౬౧ ॥ కర్మహోమాన్ చయం కృత్వా పూర్ణాం
మూలేన పాతయేత్ । పతద్విన ప్రతిష్ఠానాత్పాత్రిగ్వత్పశ్చాన్న
మాచరేత్ ॥ ౨౬౨ ॥ స్థిత్యపేక్షావశేనైవ హ్యాలయస్య తు వై వి
భోః । అనన్తభువనం నామ సర్వకామాపవర్గదమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ చతు
ష్పత్రికారమేవం హి పాత్రిపాదం విద్ధిపీఠవత్ । రచనా సన్నివేశోత్థ
భేదేనానేకధా తథా ॥ ౨౬౪ ॥ పత్రత్రిశమృగేన్ద్రైస్తు నిధిభూతో
పమైర్ఘటైః । శక్షపద్మజిత్తాభిస్తు సోపానపదపఙ్క్తిభిః ॥ ౨౬౫ ॥
యుక్తం ద్వారవశేనైవ తథాపీఠవశాత్తు వై । విస్తారగ ప్రతిదిక్సంస్థ
స్వరుణస్యపిధీయతే ॥ ౨౬౬ ॥ గర్భోద్ధృత్యైత్ర సంజ్ఞో వా జగతీక
స్యలాఙ్గలీన్ । జ్ఞేయస్సజగతీకస్య తస్యానేనాపి సర్వదిక్ ॥ ౨౬౭ ॥
పభ్యగ్పాదాదికం కుర్యాత్పాదాద్యంశో జ్ఞితం తు వై । బధ్వా చా
యతనానాం చ సంస్థితశ్చాఙ్గనే పరా ॥ ౨౬౮ ॥ చతురాయతనం
విద్ధిపాత్రిపాదైర్దిక్త్రియుష్ఠితైః । ఆద్యేనసహకోణస్థైస్తత్పంచాయ
తనం స్మృతమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ విజ్ఞేయమష్టాయతనం త్రిభిరన్యైస్తు దిగ్గ
తైః । వినామధ్యస్థితే నైవ దిగ్గతైస్తు ద్విభిర్ద్విభిః ॥ ౨౭౦ ॥ తద్దశా

యుతనస్తేన యుక్తమేకాధికం భవేత్ । ప్రతోళీ పక్షగేనైవ ప్రా
సాదద్వితయేనతు ॥ ౨౬౧ ॥ ద్వాదశాయతనం విద్ధి సహామధ్యస్థితె
నతు । తదేవాధికసంజ్ఞంతు అతోన్యన్త్వసంజ్ఞికః ॥ ౨౬౨ ॥ పర
స్పరముఖౌ కుర్యాత్ప్రాసాదౌ ద్వారదేశగౌ । ప్రాసాదాభిముఖా
స్త్వేవ దిక్త్రయేవస్థితాస్తుయే ॥ ౨౬౩ ॥ కోణస్థాభ్యాంచ సాం
ముఖ్యం ద్వాభ్యాంద్వాభ్యాం విధీయతె । ద్వాభ్యాంచాభిమతా
భ్యాంతు కుర్యాదనభిదిఙ్ముఖమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ ద్వౌపరస్పరవక్త్రౌ
తు కోణదేశసమాశ్రితౌ । ద్వారాద్యన్త్యాయతనే ప్రాసాదానాం
న హీయతే ॥ ౨౬౫ ॥ యథాభిమతదిక్స్థాని కర్తవ్యాన్యవిశఙ్క
యా । నతత్ర తేషాం భవతి వేధదోషః పరస్పరమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ అఙ్గ
భావగతత్వాచ్చ ప్రధానాయతనస్యవై । అర్ధేనచత్రిభాగేన హీతఙ్గ
పాదేనచాఙ్గనాత్ ॥ ౨౬౭ ॥ పరణ్డకస్యచోచ్ఛ్రాయస్తద్విస్తార
స్యథోచ్ఛ్రితేః । యచ్చపీఠోపమం కుర్యాత్ శ్లక్ష్ణం సోష్ణీషమేవ వా ॥
యుక్తం కోటిగణేనాథ నానాదేవాస్తగేనతు । యదేకాయతనం చై
వ త్వాఙ్గనం తన్నహీయతే ॥ ౨౬౯ ॥ యుక్తం లఘుపరణ్డేన కేవలం
నాపరణ్డకమ్ । యదాద్వ్యాయతనాద్యంచ ద్వాదశాయతనాన్తిమ
మ్ ॥ ౨౭౦ ॥ ఏకదిగ్వక్షమాణంచ చతురశ్రాయతేఙ్గనే । వృత్తా
యతే వావితతే ప్రాసాదేచోక్తలక్షణే ॥ ౨౭౧ ॥ యస్మాద్దేవాల
యానాంచ అఙ్గనానాం విశేషతః । చతురశ్రాదిపీఠానాం నిత్యమే
వ మహీయతే ॥ ౨౭౨ ॥ అన్యోన్యాన్యనుగతత్వంతు హితంవాపేక్షి
కంతువై । భూమిభాగవశేనైవ తత్త్రైవార్చావశేనతు ॥ ౨౭౩ ॥ నా
నాఫలవశేనాపి తథాశోభావశేనచ । § భూభాగశ్చతురశ్రాత్తు చతు
రశ్రాయతాద్వనమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ వర్తులాత్సర్వకామాప్తిర్భిన్నవృత్తిస్తు
గదాయతాత్ । దృష్టాదృష్టఫలేప్సూనాం లోకాస్తు మహాదాదయః ॥

---

§ భూలాభశ్చ

గచ్ఛన్తి వైష్ణవంస్థానమారోగ్యం భూతిముత్తమామ్ । వైష్ణవానా
మకామానాం చ్యుతేరన్తే పరంపదమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ మునయః —
ప్రాసాదలక్షణమిదం శ్రుతం త్వత్తో మునీశ్వర । తస్య సంస్థాపనవి
ధిం విస్తరేణ ప్రకాశయ ॥ ౨౮౭ ॥ నారదః — ప్రాసాదాదిప్రతి
ష్ఠానాం శృణుధ్వం విధిముత్తమమ్ । ప్రాసాదస్యాగ్రతః కృత్వా
పూర్వవదాగ్రమణ్డపమ్ ॥ ౨౮౮ ॥ సర్వోపకరణైర్యుక్తం సర్వల
క్షణసంయుతమ్ । ప్రాసాదస్యాపి పరితః కుర్యాన్మణ్డపాన్ గురుః ॥
సామగ్ర్యాదేరభావే తు ప్రాసాదాగ్రప్రకల్పితే । యాగమణ్డప
భూభాగే కుణ్డమేకం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౯౦ ॥ సమస్తమూర్తిపీయం
చ హోమం తత్రైవ కల్పయేత్ । ప్రాసాదస్థాపనాం హ్యత్ర త్వేకీ
యే పక్షే పి వా ॥ ౨౯౧ ॥ దినైర్వాఙ్కురారోపం యథావిధి
సమాచరేత్ । శైలోత్థం పూర్వవత్కుర్యాద్బిమ్బం కృత్వా ధాతుమయం
తు వా ॥ ౨౯౨ ॥ తద్విగ్రహకమానేన మన్త్రబిమ్బేన వై సహ । గు
హేష్వన్యస్మిన్దినే యాగమణ్డపే హ్యుక్తలక్షణే ॥ ౨౯౩ ॥ అధివా
స్య యథాన్యాయం సర్వోపకరణాన్వితమ్ । స్నానాద్యమఖిలం
తాభ్యామాపాద్య చ యథావిధి ॥ ౨౯౪ ॥ తస్మిన్రత్నాది సంయు
క్తే బిమ్బం కుమ్భే నివేశ్య చ । వస్త్రైరాభరణైర్గన్ధైః పుష్పైరచ్ఛన్నం
కృత్వాన్యస్మిన్పుష్పవత్ ॥ ౨౯౫ ॥ శనైస్స ప్రాసాదపర్యన్తమాగు
హేన్మూర్తిపైస్సహ । తత్ర ప్రాక్తాడనాదీంస్తు కుర్యాత్స్నానశాలాది
కాః ॥ ౨౯౬ ॥ ఆచరేద్రత్నవిన్యాసం సర్వం వా వాహనోదితమ్ ।
నివేశనీయమిత్యేవ బిమ్బం కుమ్భసమన్వితమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ హృదా
దస్తనిరుద్ధేన మూలమన్త్రేణలాఙ్గలీః । తతోऽద్వయమనుసన్ధానమే
కం కృత్వా పరాన్వితమ్ ॥ ౨౯౮ ॥ సామాన్యలక్షణం పశ్చాత్పూ
ర్వోక్తం వై కలాత్మకమ్ । సంపూజ్య వాసనాచ్ఛాద్య సుధయాప్య
క్తాంతం నయేత్ ॥ ౨౯౯ ॥ తతస్పిణ్డం తమూర్ధ్వే తు పాణ్డం కుర్యాద్వ్య

థోదితమ్ । ప్రాసాదం స్నాపయేత్పశ్చాత్షడ్భిస్సిద్ధార్థకాదిభిః ॥ సుధామయంచేత్ప్రాసాదం దర్పణే స్నానమాచరేత్ । సమూలభ్యర్చయిత్వాచ స్రగాద్యైర్మజ్జయేత్తతః ॥ ౩౦౧ ॥ ప్రాసాదపట్టికానాంతు పఞ్చవింశతి తన్తుభిః । బధ్వాతు కౌతుకంపశ్చాచ్చతుర్థ్యాచ్ఛయనాధివాసనమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ స్నపనం దర్పణేకుర్యాత్ప్రాగ్వద్దేశికసత్తమః । ప్రాసాదస్య చతుర్దిక్షు మూర్తయః కల్పితాయది ॥ ౩౦౩ ॥ తేషాం నేత్రాణి చోన్మీల్య యథావిధిమునీశ్వరాః । సర్వాసామప్యథాయోగం వక్ష్యమాణేన వర్త్మనా ॥ ౩౦౪ ॥ ప్రాసాదస్యాపి కుర్వీత పూర్వద్వారాధివాసయేత్ । ప్రాసాదస్యాగ్రపర్యన్తం కుమ్భాధారోపలాత్తువై ॥ ౩౦౫ ॥ లోకాధ్యక్షస్య దేవానాం న్యాసంప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । దిఙ్మూర్తీనాం తథాక్షేషు మూలమన్త్రాన్విన్యసేత్ ॥ ౩౦౬ ॥ కలశేమణ్డలేష్వైవ ప్రాసాదస్థాన్ సమర్చయేత్ । ప్రాసాదపరితః క్లృప్తకుణ్డేష్వగ్నింయథావిధి ॥ ౩౦౭ ॥ సంస్కృత్య వాసుదేవాదీన్ ప్రభవాప్యయయోగతః । సన్తర్పయేద్యథాశాస్త్రం యద్వా తత్ప్రతిష్ఠితే ॥ ౩౦౮ ॥ కుణ్డేషు సకలంహోమమాచార్యస్స్వయమాచరేత్ । మన్త్రాంశ్చ పాఠయేద్విప్రాన్ స్తోత్రిస్తాం నయేత్తువై ॥ ౩౦౯ ॥ సంరోధ్య చక్షుమన్త్రంతు తత్రధ్యానవిధానస్వయమ్ । పూర్ణాన్తమఖిలం కృత్వా విధానానేనవైపునః ॥ ౩౧౦ ॥ ఛురోహరేణవైసామ పాఠయేత్సుగాంస్తువై । చక్రమామలసారస్య మధ్యతస్సన్నివేశయేత్ ॥ యథాభిమతరూపంతు దిగ్వక్త్రం వామ్బరాననమ్ । స్వశక్తివర్ణదణ్డస్థం చణ్డమార్తాణ్డభాస్వరమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ చక్రమన్త్రం న్యసేత్తస్మిన్ వర్ణాధ్యానం పురోదితమ్ । గత్యాగతిప్రయోగేన ప్రాక్ప్రమేయఞ్జలక్షణమ్ ॥ ౩౧౩ ॥ నాన్యథావస్తురాజ్ఞాత్వా ద్రవ్యమూర్తిగతం బుధః । కుర్యాత్తత్రోధ్వస్థానం నాన్యథాతు మహామ

తే ॥ ౩౧౪ ॥ అమలం శాన్తసంజ్ఞం వై తథా శాన్తోదితోదితమ్ ।
ఏకమేవహి తన్మూర్తిం యచ్చక్రం వేత్తి తత్త్వతః ॥ ౩౧౫ ॥ సోఽస్మిన్
సంసారచక్రే తు వర్ణాశ్రమనివాసినామ్ । సర్వధర్మరతానాంచ చ
క్రవర్తిత్వమాప్నుయాత్ ॥ ౩౧౬ ॥ యచ్ఛబ్దబ్రహ్మమూర్త్యైక్యసి
సిద్ధమాత్మం నిరాశ్రయమ్ । అన్తర్బహిస్థం సర్వేషాం మోక్షదం చా
మలంస్మృతమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ క్షితిగగనతుల్యంయత్సహస్రాదిత్యసన్ని
భమ్ । నిరఞ్జంతీక్ష్ణధారం వై తచ్చాచ్ఛన్నాఖ్యంహి యోగదమ్ ॥౩౧౮॥
యత్తు నానాఙ్గభావేన స్వాతన్త్ర్యేస్స్వయమేవహి । సర్వదిక్ప్ర
స్థితాంకృత్వా స్వాయౌర్వైర్యాభివర్తతే ॥ ౩౧౯ ॥ ఈషద్వలభ
యన్నాభేరరాణామన్తరేఖవత్ । శాన్తోదితంచ తద్విద్ధి చక్రమిచ్ఛా
ఫలప్రదమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ యచ్ఛాన్తమూర్తౌ సమ్బద్ధం సర్వం కృత్వావ
తిష్ఠతే । ప్రవర్తం నాభిపూర్వంతు ఉదితాఖ్యంతు చక్రరాట్ ॥
తస్మిన్నారాధితో మన్త్రిస్తద్వైసంపూజితంస్మృతమ్ । జప్తం సన్త
ర్పితంభక్త్యా సర్వేషాం సర్వమృచ్ఛతి ॥ ౩౨౨ ॥ ఏవంచాభిమతం
చక్రం సర్వవిఘ్నక్షయంకరమ్ । ప్రతిష్ఠాప్య సమభ్యర్చ్య తతోఽ
స్త్రం సమనన్తరమ్ ॥ ౩౨౩ ॥ త్రయంశేన శిఖామచ్చం ఖగరా
ట్పరిభూషితమ్ । సంస్కృత్య ధ్వజదణ్డంచ శిఖామన్త్రేణ విన్య
సేత్ ॥ ౩౨౪ ॥ తతో వివిధవర్ణంచ కిఙ్కిణీగణభూషితమ్ । ధ్వజా
గ్రశిఖరాగ్రంతు యత్రద్దిగ్గమకృత్తిమమ్ ॥ ౩౨౫ ॥ దైర్ఘ్యాద్ద్వా
దశమాంశేన ద్వినవాంశేనవా తతమ్ । కృత్వాస్త్రసన్నిధింతస్మిన్
లాఞ్ఛనాఖ్యే పురాపటే ॥ ౩౨౬ ॥ నివేశ్య ధ్వజదణ్డాగ్రే గన్ధా
ద్యైరర్చయేత్తతః । సుధామయాదిబిమ్బానాం స్థాపనే మునిపుఙ్గ
వాః ॥ ౩౨౭ ॥ బిమ్బప్రాసాదయోర్విప్రా యుగపత్ స్థాపనంభ
వేత్ । ప్రాసాదస్యప్రతిష్ఠేష్టం సమాపాతేఽర్తితామయా ॥౩౨౮॥
కృష్ణపాదిప్రతిష్ఠాంచ శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రథమ [illegible]

చాగ్ర్యం తత్రైవాస్థానమణ్టపమ్ ॥౩౨౯॥ ప్రాకారం పచనావాసం
కోశాగారామ్బరాస్పదే । పుష్పపానీయశాలాం చ తథా వై యా
గమణ్టపమ్ ॥ ౩౩౦ ॥ ధాన్యాగారాదికం సర్వం సఙ్క్షాళ్య బహు
భిర్జలైః । పర్యగ్నికరణం చైవ మార్జనోల్లేపనాదికమ్ ॥ ౩౩౧ ॥ కా
రయిత్వా ద్విజవరైర్గవ్యైస్సంప్రోక్ష్య పఞ్చభిః । వితానాద్యైరల
ఙ్కృత్య మణ్టపాదీన్ విశేషతః ॥ ౩౩౨ ॥ ప్రధూపయిత్వాఽగరుభిర్దీ
పానారోప్య సర్వతః । సుధాచూర్ణైరలఙ్కృత్య అక్షతాన్వికిరేద్భు
వి ॥ ౩౩౩ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు వాస్తుపూరుషమర్చయే
త్ । ధాన్యపీఠం ప్రకల్ప్యాథ కుమ్భం తత్ర సలక్షణమ్ ॥ ౩౩౪ ॥
సోపకుమ్భం సకరకం న్యస్య పూర్వోక్తలక్షణమ్ । తత్ర దేవం సమభ్య
ర్చ్య సాఙ్గం సపరివారకమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ కుణ్డే వా స్థణ్డిలే వాపి ప్రతిష్ఠా
ప్యానలం తతః । తత్ర దేవం తు సన్తర్ప్య పూర్ణాన్తం దేశికోత్తమః ॥
సుముహూర్తే తు సంప్రాప్తే ప్రోక్షయేత్కుమ్భతోయతః । సర్వత్ర
జాలమన్త్రేణ దేశికో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౩౩౬ ॥ ఇత్యేవం మణ్ట
పాదీనాం ప్రతిష్ఠావిధిరీరితః । మణ్టపాదిప్రతిష్ఠాయాం గోపురస్థా
పనే తథా ॥ ౩౩౭ ॥ భూపరిగ్రహపూర్వం తు గర్భన్యాసం సమా
చరేత్ । గర్భం తు మణ్టపాదీనామగ్నికోణే తు విన్యసేత్ ॥ ౩౩౮ ॥
గోపురస్య భవేద్వామే గర్భన్యాసో మునీశ్వరాః । గోపురస్య ప్ర
తిష్ఠాం తు కుర్యాత్ప్రాసాదవద్బుధః ॥ ౩౪౦ ॥ తత్ర వై దేవతా
న్యాసే విశేషః కథ్యతేఽధునా । శాఖామూలాదిషు యజేచ్ఛత్రా
ద్యాన్ ధర్మపశ్చిమాన్ ॥ ౩౪౧ ॥ కవాటద్వితయే పూజ్యౌ కాలా
గ్నిర్వరుణస్తథా । న్యసేజ్జఙ్ఘాసమూహే తు భవోపకరణామహాన్ ॥
మూర్తయః కేశవాద్యాస్తు జఙ్ఘాగోపరిసంస్థితాః । విన్యసేత్ప్ర
స్తరోద్దేశే చక్రాద్యాయుధపఞ్చకమ్ ॥ ౩౪౩ ॥ పూర్వవద్వేది
కాగ్రీవాశిఖరోద్దేశభూమిషు । న్యసేద్విభవదేవాంశ్చ పద్మశాఖా

న్తిమంద్విజాః ॥ ౩౪౪ ॥ తలేతలెగోపురస్య దిక్ష్వార్తీశ్చ యథా
పురమ్ । ప్రాసాదోక్తవిధానేన కల్పయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౪౫ ॥ తత
స్తు కలశాధారవేదికాయాస్తలేద్విజాః । సుదర్శనంతు షడరం యజే
త్కుమ్భచతుష్టయే ॥ ౩౪౬ ॥ వాసుదెవాదికాన్పూజ్యాన్కుమ్భ
పఙ్క్తే కృతేసతి । సంపూజ్య కేశవాదీనాం షట్కంకుమ్భాష్టకే
కృతే ॥ ౩౪౭ ॥ కేశవాద్యష్టకంపూజ్యం ద్విషట్కే ద్వాదశార్చ
యేత్ । యుగ్మయోగేన కుమ్భానాం స్థాపనం మోక్షకాఙ్క్షిణః ॥
ఇతరస్యాయుగ్మయుక్త్యా కుమ్భస్థాపనమాచరెత్ । ఏకస్మిన్ స్థాపితే
కుమ్భే వాసుదేవంసమర్చయేత్ ॥ ౩౪౮ ॥ త్రయాణాం కేశవాదీంశ్చ
పూజయేద్ద్విజసత్తమాః । ఇత్యేవం దెవతాబృన్దం గోపురెన్యస్యపూ
జయేత్ ॥ ౩౫౦ ॥ ప్రాసాదాదిప్రతిష్ఠాయా విధిరెవంమునీశ్వరాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రె ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రాసాదాదిప్రతిష్ఠావిధిర్నామ
షోడశోధ్యాయః.

నారదః — అథబిమ్బస్య పీఠాదెర్లక్షణం వక్ష్యతేద్విజాః।
చిత్రమృత్కాష్ఠశైలోత్థం సల్లోహమయమేవవా ॥ ౧ ॥ భేదభిన్నం
ద్విజాతీనాం హితంబిమ్బం ఫలార్థినామ్ । తదభిన్నముకామానాం
ప్రాప్తంచావ్యవిరోధకృత్ ॥ ౨ ॥ తత్ర చిత్రమయంవిద్ధిభిత్తికాష్ఠా
మ్బరాశ్రితమ్ । పునర్వర్ణక్రమేణైవ చతుర్ధాచామ్బరోత్థితమ్ ॥ ౩ ॥
తచ్చకార్పాసకౌశేయ క్షౌమశాణమయంతువై । మృజ్జమేవం
సితాద్యుత్థం వాస్తుజం వివిధమేవచ ॥ ౪ ॥ అశ్వత్థం బ్రహ్మవృక్షో
త్థం శ్రీపర్ణీసురదారుజమ్ । సాలతాలమయంచైవ శాంశవం తిన్దుసా
రజమ్ ॥ ౫ ॥ ఏవం ద్వన్ద్వద్వయంవిద్ధి ద్విజాదీనాం యథాక్రమమ్।
అథాన్యే దృఢమూలాశ్చ సారవన్తోహియాజ్ఞికాః ॥ ౬ ॥ సాధా

రణాశ్చతుర్ణాంతు ప్రతిమాద్యేచకర్మణి । సామాన్యంభుక్తిముక్త్య
ర్థమశ్మమృణ్మయవత్స్మృతమ్ ॥ ౭ ॥ తారహాటకతామ్రోత్థమార
కూటమయంతథా । ఏవంహిభూమమౌవస్త్రపాషాణా ధాతవో
మతాః ॥ ౮ ॥ వజ్రాదయోఽఖిలారత్నాస్సితరక్తాదిలక్షణాః ।
అసామాన్యాఃఫలేప్సూనాం లాభాలాభవశాత్పునః ॥ ౯ ॥ సం
యక్స్వమూర్తిమన్త్రైస్తు జపహోమార్చనాదినా । నయేత్సా
మాన్యభావిత్వం తథాతత్కారణార్చనాత్ ॥ ౧౦ ॥ యజేత్సే
న్ద్రాం ధరాంశైలం మృదాపాదనకర్మణి । ఏవంపటముఖార్థంతు వ
రుణం పవనప్పతిమ్ ॥ ౧౧ ॥ సరత్నానాంచ ధాతూనాం సమ్బద్ధే
శేషస్థపావకౌ । రత్నక్రమేణ ధాత్వర్థే నార్చాదేశేనవై వి
నా ॥ ౧౨ ॥ తథార్చనాసన్నేనైవ చక్రపద్మమయాదినా । నార
త్నీప్రతిమాశస్తా ధ్యాయినాం ధ్యానసిద్ధయే ॥ ౧౩ ॥ కేవలాలఘు
మానాచ ప్రమాణాఏయవోజ్ఝితా । వర్ణాశ్రమగురుత్వాచ్చ స్వామి
త్వాదఖిలస్యచ ॥ ౧౪ ॥ భూతాది దేవరూపత్వాదుత్తమాద్యేషు వ
స్తుషు । నృపశ్చోర్ధ్వతివైనిత్యం సవిశేషపదేస్థితమ్ ॥ ౧౫ ॥ కింపు
నరాశ్చఫలాః స్త్రీ భక్తిశ్రద్ధాపరస్సదా । బుద్ధ్యైవం చిత్రబిమ్బా
ర్థీ యత్నేనేదం సమాచరేత్ ॥ ౧౬ ॥ గుహ్యేకాణే గృహదేవాం
స్తు హృదారాచ్చలిఙ్గ్యాదినాపురా । మలభస్మతుషాఙ్గారకేశకీటనఖ
తృణమ్ ॥ ౧౭ ॥ మూలకణ్టకవర్మాస్థిసామాన్యేష్వాహిన్నభిత్తికా ।
భవత్యనర్థదావశ్యమతస్ప్రాక్చతురఙ్గులమ్ ॥ ౧౮ ॥ విహాయమృ
ద్దలంభిత్తైరీషద్బిమ్బాత్తువాధికమ్ । ఉక్తదోషవిముక్తాథ పఞ్చగ
వ్యేనసామ్భసా ॥ ౧౯ ॥ మృద్దీయయామృదాభూయస్తద్భిత్యం
శం ప్రపూర్యచ । శస్త్రైణ కాష్ఠఫలకాం మృగచర్మసమాంపురా ॥
భవింవిహాయ శుద్ధ్యర్థం తురీముక్తంతువైఘటమ్ । ప్రక్షాళ్య సలిలె
నైవ త్వస్త్రైజప్తేనసప్తధా ॥ ౨౧ ॥ హృన్మన్త్రైణతుసాస్త్రైణ

మూర్తిమన్త్రాన్వితేన చ । తీర్థదేశాన్నదీతీరాత్పుణ్యక్షేత్రాద్వ
పర్వతాత్ ॥ ౨౨ ॥ అపాస్యదోషసఙ్కీర్ణాం మూర్ధ్వాదాదాయ
మృత్తికామ్ । సావచూర్ణాథసంశోష్యాప్యుపలిప్తే ధరాతలే ॥౨౩॥
శాణమూర్ణం చ కార్పాసం ససూత్రం చాపి జం తథా । కృత్వా పా
షాణభిన్నం ప్రాగ్వ్యజ్యం తత్రసవాలుకమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఈషద్గోమ
యయుక్తేన భూరిక్షీరఘృతాదినా । భావయేత్పఞ్చగవ్యేన ఖాదిరే
ణ కషేణ చ ॥ ౨౫ ॥ సిద్ధార్థకాతసీస్నేహతిలోత్థేనతు వై సహ ।
క్లేదయేచ్చ త్రిసప్తాహం భాణ్డేకృత్వాయసాదికే ॥ ౨౬ ॥ మారు
తానలసూర్యైస్తు దగ్ధనేనవినైవహి । తయా సమావృతం బిమ్బం
శుభకాష్ఠాన్తరీకృతమ్ ॥ ౨౭ ॥ వస్త్రైశ్చైవ లోహానాం కృత్వా
ప్రక్షాళనం తతః । మార్జనం భూతినా భూయస్తథా తన్మన్త్రితేన చ ॥
భక్త్యా ప్రవర్తమానస్తు బిమ్బసాధనకర్మణి । సర్వత్ర చాత్ర మన్త్రి
స్యకుర్యాన్నిర్విఘ్నశాన్తయే ॥ ౨౯ ॥ పూజనం హవనం భూతబ
లిదానం సదక్షిణమ్ । సమ్యగ్గ్రహణకాలే తు పశతాన్సామాన్యమేవ
హి ॥ ౩౦ ॥ సచ్ఛైలదారుగ్రహణే విశేషస్త్వధునోచ్యతే । సర్వ
త్రారమ్భకాలే తు నిమిత్తముపలక్ష్య చ ॥ ౩౧ ॥ విశేషార్చన యా
త్రాయాం తచ్ఛుభేన శుభోదయః । అశుభేన నిమిత్తేన యాత్రా విఘ్న
వతీ భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ విరామేణ తు జప్యేన శాన్తిస్వస్త్యయనాది
నా । నివర్తనేన తద్వాన్యద్గ్రహతే శుభకృద్యతః ॥ ౩౩ ॥ మన్త్రి
ముఖ్యైర్వ్యయాత్రాయామభ్యస్థాజ్ఞాం వినద్య చ । నైవేద్యశేషభు
గ్భూమీ చారస్థస్సంయతేన్ద్రియః ॥ ౩౪ ॥ ప్రాఙ్ముఖస్సంస్మరేన్మ
న్త్రం సముత్థాయామృతోదయే । పరిజ్ఞాయపరాం మూర్తిం తన్మూ
ర్త్యన్తరమేవ వా ॥ ౩౫ ॥ యాం యాం త్తదీయం దిగ్భాగం తదభావా
త్తు చాన్యదిక్ । సహాన్యైరప్రమత్తైస్తు శిల్పిభిస్సహ సంవృతః ॥ ౩౬ ॥
లాజదధ్యక్షతైస్సుమైర్వాద్యయాత్రాపుణ్యరవస్వరైః । సౌమనస్యం

మహోత్సాహస్త్వగస్పందస్తు దక్షిణః ॥ ౩౭ ॥ శుభా వాణీ ధ్వజశ్శ్ర
క్షు స్వస్తి శ్రీ వాద్యఫలాదయః । గోగజాశ్వద్విజాగకన్యా నవభాణ్డం
దమృద్ధధి ॥ ౩౮ ॥ ఆర్ద్రమాంసాన్యలజాజ్వరో మదిరాగ్నిఘృతం
పయః । సిద్ధార్థం శాలిబీజాది దర్భసద్మమఞ్జరీ ॥ ౩౯ ॥ ఛత్రంచ వ
స్త్రం ధ్వజో యానం రోచనా కుఙ్కుమం మధు । దర్పణం చామ
రో హారో ధాతవశ్శస్త్రసజ్జితాః ॥ ౪౦ ॥ రత్నాని వైబుధం బిమ్బం
మధుమత్తోపాన్యకాతరః । జీవమత్స్యనిమిత్తంచ మనసో యదఖేదద
మ్ ॥ ౪౧ ॥ తత్సర్వం దర్శనే శ్రేష్ఠం తత్ఖేదదమశోభనమ్ । స్వగృ
హద్వారదేశాచ్చ పథి సప్తపదావధి ॥ ౪౨ ॥ క్రమమాణే నిమిత్తం
చ ఫలం యచ్ఛతి తేన హి । నిర్గత్య నగరాద్గ్రామాత్క్రోశార్ధం క్రో
శమేవ వా ॥ ౪౩ ॥ గృహ్ణీయాచ్ఛకునం చిహ్నం నకులాజమయం
శ్వగః । ఫ్రాణాత్సార్ధాధికాత్క్రోశాద్వితకృన్మృగదర్శనమ్ ॥ ౪౪ ॥
దక్షుఖేసక్షైలెసిద్ధిర్స్రిజేద్యత్ర విశేషతః । సిద్ధికృచ్చాప్యమ్బరం స్వ
చ్ఛం సుదీప్తో భాస్కరాదయః ॥ ౪౫ ॥ మరుత్సుఖావహా స్నిగ్ధప్ర
దక్షిణగఃస్థిరః । దివ్యామృతాపతనిస్మృక్తస్స కాలసిద్ధిసూచకః ॥ ౪౬ ॥
హంసశ్శుకో భరద్వాజకోకిలఖఞ్జరీటకః । మయూరో భ్రమరశ్చక్ర
వాకాద్యాః ఖేచరాశ్శుభాః ॥ ౪౭ ॥ భూచరా నకులాస్సౌమ్యాః
సితాదిగ్రహగౌళకాః । గద్ధాఖుర్జమ్బుకశ్చైవ సర్వేషాం దర్శనం శుభ
మ్ ॥ ౪౮ ॥ మృగాణాం హరిణస్సింహో వ్యాఘ్రశ్శశకచిత్ర
కాః । సిద్ధిసంసూచనాస్సర్వే సర్వేషాం విహితంతు వై ॥ ౪౯ ॥ ప్రద
క్షిణం విశేషేణ వ్యత్యయే జమ్బుకశ్శుభః । ద్విజాతికం రుతం స్ని
గ్ధం సిద్ధికృతచ్చ సౌఖ్యదమ్ ॥ ౫౦ ॥ సముత్పన్నే నిమిత్తే తు ధా
తుసఙ్క్షేపకర్మణి । ప్రతీక్షితుం నయుఞ్జ్యేత యథాశాన్తిస్తదాచరేత్ ॥
పూర్వోక్తాం చిత్తశుద్ధ్యర్థం సవిశేషాం సదక్షిణామ్ । ప్రవిశ్య విధి
వత్ క్షేత్రం నిరీక్షేత స్వతేజసా ॥ ౫౧ ॥ పశ్యేచ్ఛిలాం గుణవతీం

తరుం వా కర్మణి శుభమ్ । వర్జయేదతివృద్ధాంచ పరిక్షీణత్వచం త
థా ॥ ౪౩ ॥ సభగ్నాం దావదగ్ధాంచ నిశ్శబ్దాం రూక్షవిగ్రహామ్ ।
సవాలుకాంచ సచ్ఛిద్రాం బిన్దుయుక్తాం పుటోద్వహామ్ ॥౪౪॥ ఆ
ఖువర్ద్ధురమీనాహి మార్జారశశకోపమామ్ । సవర్ణపరవర్ణోత్థ సిరా
జాలేన సన్తతామ్ ॥ ౪౫ ॥ ప్రాగుక్తరూపసాదృశ్యా వాదమీషాం గ్ర
హణం హితమ్। పారావతశుకాబ్జాభా మధుమాఞ్జిష్ఠసమప్రభా॥౪౬॥
గుర్వీ హృద్యా శుభా స్నిగ్ధా అతోవాన్యా భిశస్యతే । సుహృద్యే
భూతలే మగ్నా జలాశయతలస్థితా ॥ ౪౮ ॥ ఘనా తరువరస్యై
వ వనరాజివ్యవస్థితా । వేష్టితా వల్లిబృన్దైన తథైవౌషధిభిస్స్మృతా॥
ఊర్ధ్వగా జానుదేశాచ్చ ఏకపిణ్డీకృతా పృథుః । మోక్షదా చతుః
క్తా స్త్రీ వై భోగదా సుతలాసనా ॥ ౪౯ ॥ దక్షిణోభయకరీ ప్రా
జ్ఞగ్ధా భూతిరాయుషే । అతోన్యగాస్తరాకీర్తియశోవృద్ధికరీస్ము
తా ॥ ౫౦ ॥ వంశవృద్ధిసమారోగ్యశాన్తికృత్తిం యదాప్యుదక్ ।
పుష్టిమున్నతిసన్మేధాం యచ్ఛత్యుత్తరమస్తకా ॥ ౫౧ ॥ ఏవం పు
రా పరిజ్ఞాయ పృష్ఠోరుచరణం శిరః । బాలాత్మనా సవీర్యేణ ప్రోక్ష్య
త్యసహశిల్పిభిః ॥ ౫౨ ॥ ప్రాఙ్ముఖంచోత్తరస్యాదిక్ప్రాగ్గ్రా
గేచోత్తరాననమ్ । స్థలేవతార్య మన్త్రీ శమిష్ట్వా స్రక్చన్దనాదినా ॥
ధ్యాత్వా శిలాన్తసంరుద్ధం సంపూజ్య జుహుయాత్తతః । ఉక్తద
గ్ద్వితయస్యైకదేశే కుణ్డేఽథవా స్థలే ॥ ౫౪ ॥ దత్వా పూర్ణాహుతిం
ధ్యాన జపయుక్తః క్షిపేదహః । నిశాగమేఽర్చనం కుర్యాదన్విలిఖ
ద్భూతతర్పణమ్ ॥ ౫౫ ॥ నైవేద్యశేషమశ్నీయాన్మన్త్రీ విన్య
స్తవిగ్రహః । తద్దక్షిణేన దర్భేషు ప్రాక్శిరాః ప్రస్వపేజ్జపన్ ॥౫౬॥
పూర్వవత్స్వప్నలాభార్థముత్థాయ రజనీక్షయే । కుర్యాత్స్వకృత్యం
జుహుయాదశుభస్వప్నశాన్తయే ॥ ౫౭ ॥ అభినన్ద్య శుభం స్వప్నం
హృదయా వర్జకం స్ఫుటమ్ । పర్వతంచ స్వమాత్మానం స్థానం తమ

ఫలస్థలమ్ ॥ ౧౮ ॥ స్ఫటికామలసఙ్కాశం పశ్యేద్వా శక్తిహే
మవత్ । నిర్ధూమాఙ్గారకూటాభం తదాశులభతేశుభమ్ ॥ ౧౯ ॥
సశస్త్రమథ చాదాయ ముద్గరం చాస్త్రమన్త్రితమ్ । ప్రాఙ్ముఖ
శ్చతురో వారాం స్తాడయేన్మస్తకావధేః ॥ ౨౦ ॥ పాదదేశాచ్ఛ
వాంమధ్యాదవేత్త్యచ ఫలం పురా । చతురశ్రీయతాం కృత్వా భి
న్నాం పీఠేనయున్త్రిగామ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆనాయ్య వా పృథక్కృతాం భ
న్నకర్మాలయం శుభమ్ । ఆనుగుణ్యం పురా తేన విధినా చోద్ధరేచ్ఛి
లామ్ ॥ ౨౨ ॥ పీఠార్థం భిన్నవర్ణాం చ తన్మాత్రపాం వా యథేచ్ఛ
యా । అఙ్గాఙ్గభావగుణవర్జ్యస్తదాంతు మహామతే ॥ ౨౩ ॥ కాష్ఠ
లోహమణీనాం చ తత్ప్రత్యలాభే సతి శుభమ్ । సతులాభేన వైకుర్యా
ద్వైష్ణవ్యవస్త్రయం చ వా ॥ ౨౪ ॥ తతాఙ్కలమేవ చాహృత్య రత్
త్నాధారశిలాం శుభామ్ । పుంస్త్రీనపుంసకోత్థాభిశ్శిలాభిస్త్రిత
యం హితమ్ ॥ ౨౫ ॥ బిమ్బద్వయం విద్ధి చాభావాత్సర్వం బిమ్బప
లాంత్తువై । సిద్ధం భగవద్బిమ్బం రత్నపీఠమయోపలాత్ ॥ ౨౬ ॥
లక్ష్మ్యాద్యాదేవతాకారాః స్వోపలాస్సర్వసిద్ధికృత్ । యాహతాన
లబిమ్బాయస్స్వాదమభిముఞ్చతి ॥ ౨౭ ॥ పుమానితి శిలాస్సావై
నిస్తేజాస్సుస్వనాం చలా । ఆదిమధ్యావసానేషు నాగ్నిర్యస్యా న చ
ధ్వనిః ॥ ౨౮ ॥ నపుంసకేతి సా జ్ఞేయా స్వపదస్థా ఫలప్రదా ।
జ్ఞాత్వైవం దేవదేవస్య లక్ష్మ్యాదీనాం తథైవ చ ॥ ౨౯ ॥ సర్వేషాం
పరివారాణాం పీఠాదీనాం తథైవ చ । ప్రాసాదాదేశ్శిలాశ్చైవ
తత్తన్మన్త్రైర్యథాక్రమమ్ ॥ ౩౦ ॥ సమభ్యర్చ్య శిలాస్సర్వాస్స
ఙ్గృహ్య శకటాదిషు । సమారోప్య సమానీయ బిమ్బదీక్షాం కారయే
ద్గురుః ॥ ౩౧ ॥ శిలాగ్రహణమిత్యుక్తం దారుగ్రహణముచ్యతే । ఆ
పర్వతాత్తసన్నక్షాద్వారో నిర్వ్రణం సరళం బృహత్ ॥ ౩౨ ॥ రో
గముక్తం నసిస్థూర్ద్వ్యగపాత్రిజ్ఞైస్సుతీకృతమ్ । స్థానిలాశని దా

ప్యాస్మి హ్రాతపీఠస్యం సబాహ్యకమ్ ॥ ౮౩ ॥ సలక్షణేతు సుస్నిగ్ధభూ
భాగే చోన్నతే స్థితమ్ । ప్రాగుక్తముధివాప్యాథో పరేహన్యర్చయే
త్తతః ॥ ౮౪ ॥ తదాశ్రితామవిజ్ఞాతస్వరూపాం దేవతాంపరాం ।
ఇహాశ్రితాత్మనేతుభ్యం నమస్సర్వేశ్వరాయచ ॥ ౮౫ ॥ క్షమస్వా
వతరాన్యత్ర సన్నిస్థాగ్రచిదాత్మనా । అథాస్త్రోదకశుద్ధేన విలిప్తేన
ఘృతాదినా ॥ ౮౬ ॥ జపన్మన్త్రవరంవౌషట్ ఛిన్ద్యాద్వై క్రకచా
దినా । ప్రాచ్యాముదీచ్యామైశాన్యాం పతత్యభిముఖంయది॥౮౭॥
పరిజ్ఞేయం శుభంకుర్యాదన్యథా తేఽర్చనాదికమ్ । ఆనాయ్యాదే
వభాగంచ అనాదేయేనవైవినా ॥ ౮౮ ॥ బిమ్బమిచ్ఛతివైకర్ణ్యం
వార్ష్యంచైవాతివిస్తృతమ్ । అనేకభుజసస్త్రాస్త్రభూషితం తత్ర
మూర్తిభిః ॥ ౮౯ ॥ భిన్నైరవయవైర్మ్లానయా క్లిష్టైర్నదూషయేత్ ।
భక్తిశ్రద్ధావశాచ్చైవ సర్వంచార్హమయంయతః ॥ ౯౦ ॥ ఏవమే
కతమస్యాపి భిత్తిపూర్వస్యవస్తునః । సజ్జాహంచపురాకృత్వా కు
ర్యాదాకారమీప్సితమ్ ॥ ౯౧ ॥ తదర్థేనతు సామాన్యం సౌమ్యమం
నంపురాశృణు । ఋజ్వాఖ్యమపికారంచ వ్యాపకంత్వేకమూర్తిమ
త్ ॥ ౯౨ ॥ భూభాగేసుసమేశ్లక్ష్ణే మానముత్కర్యతేన్నవై । నిరూ
ప్యానయవానాంచ లక్ష్మవిస్తృతిపూర్వకమ్ ॥ ౯౩ ॥ అష్టాధిక శ
తాంశోయస్స్వన్నతేరఙ్గులంచతత్ । ద్వ్యఙ్గులేకలానేత్రం గో
ళకం భావపదచ ॥ ౯౪ ॥ అఙ్గులాసప్తభాగో యస్స యవఃపరికీర్తితః।
షట్కలంచ పరిజ్ఞేయం తాలం బిమ్బాదికర్మణి ॥ ౯౫ ॥ ముఖాఙ్గ
నాభిమేఢ్రఘ్నాస్తాలమానాస్త్వధోరుయుక్ । ద్వితాలంచ తథాజ
ఙ్ఘే గుల్ఫజానుగళంచకమ్ ॥ ౯౬ ॥ త్ర్యఙ్గులం త్ర్యఙ్గులంజ్ఞేయ
మిత్యుత్సానముదాహృతమ్ । జటాధరాణాం బిమ్బానాం దీర్ఘహ్రా
స్వవశేనతు ॥ ౯౭ ॥ చతుష్కలంచ త్రికలం మానంమానాద్బహిః
క్షిపేత్ । త్రివక్త్రస్తుశిఖరో మౌళిరష్టకలోన్నతః ॥ ౯౮ ॥

ణ్ణానాం లలాటోర్ధ్వ ముకుటంవా సుశోభనమ్ । కలెన హీన వృద్ధీతు కార్యేస్మిన్ప్రత్యపేక్షయా ॥ ౯౯ ॥ యథోదితేషు భాగేషు ప్రక్షేకేనాఙ్గులెనతు । ఆస్యనాసాలలాటార్ధం వదనాంశం భజే త్త్రిధా ॥ ౧౦౦ ॥ తతో౽గ్రతఃకలామానం ఘ్రాణంస్యాత్తిలపుష్ప వత్ । కలార్ధేనతువిస్తారస్సోన్నతిస్తత్పుటద్వయే ॥ ౧౦౧ ॥ నాసాగ్రాశ్రితనిర్ముక్తం గోజీమానంచతుర్యవమ్ । తచ్చతుర్యవమానేన ఘ్రాణాగ్రేణాన్తరీకృతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ అర్ధాఙ్గులంచోత్తరోష్ఠమ ధరోష్ఠంతు వాఙ్గులమ్ । గోళకంచుబుకంవిద్ధి సృక్కిణ్యౌ చతురఙ్గులే ॥ ౧౦౩ ॥ ఆస్యస్య నాసికాంశస్య మధ్యభాగసమాశ్రితే । కుర్యాన్నేత్రే తచ్ఛిద్రే తత్ర నేత్రే కలాన్తరే ॥ ౧౦౪ ॥ కలాయామసమం ద్రైఘ్యం తత్కలార్ధేనవిస్తృతమ్ । యదుత్పలదళాకారం ద్వియవేనాధికంతుతత్ ॥ ౧౦౫ ॥ కుర్యాత్పద్మదళాకారం నేత్రాగ్రం వృత్తతారకమ్ । తారాదైర్ఘ్యత్రిభాగేనత్వాద్యస్యాన్యస్య చాధికా ॥ ౧౦౬ ॥ యవేనైకేనసార్ధేన జ్యోతిస్తత్పఞ్చభాగికమ్ । త్రిభాగేనాపివిహితం తత్పక్ష్మసకలోచన ॥ ౧౦౭ ॥ ద్వియవద్వయం నేత్రకోశం విస్తారేణ యవాధికమ్ । సార్ధాఙ్గులద్వయం ద్రైఘ్యాద్భ్రూలతే ద్వికలేస్మృతే ॥ ౧౦౮ ॥ మధ్యతోద్వియవే బాలచన్ద్రాకృతిలేఖకముక్తే । తదన్తరం కలార్ధంచ తతో౽క్షిసమసూత్రకే ॥ ౧౦౯ ॥ శ్రోత్రేత్వఙ్గులవిస్తీర్ణే ఆయామేన ద్విగోళకే । ద్వియవస్కన్దపరిధిః పర్ణీద్వే చతుర్యవే ॥ ౧౧౦ ॥ మధ్యంతాభ్యాం తథావిద్ధి ద్రోణీసార్ధాంగులాశువై । కలార్ధేనతు తచ్ఛిద్రం పాశమానం యథారుచి ॥ ౧౧౧ ॥ అంగులాద్ద్వికలాన్తంతు వైవమస్యాపి తత్త్రయాత్ । అన్తచ్ఛిద్రమపినిర్ముక్తం తద్విజ్ఞేయం చతుర్యవమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ సదలఙ్కరణోపేతమేవం శ్రోత్రద్వయంస్మృతమ్ । చతుష్కలం లలాటస్థ శిఖరేద్వే ద్విగోళకే ॥ ౧౧౩ ॥ ఉచ్ఛ్రాయాత్త్ర్యంగులే

శైవ అగ్రతోంగులవిస్తృతే । కేశభూమేస్సముచ్ఛ్రాయతం లలాటో పరి * సంస్థితమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ కుర్యాత్కర్ణార్ధమానంతు వక్త్రించాళక సంశ్రయమ్ । కపోలపరిధింకుర్యాత్కర్ణాత్కర్ణగతం సమమ్॥౧౧౫॥ తన్మధ్యేపర్వభిర్భాజ్యౌ పరిచ్ఛిన్నాపురోదితైః । శిరసఃపరిణాహంతు విద్ధిషట్త్రింశదంగులమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ శ్రోత్రకోటిద్వయాచ్చైవ మస్తకస్య యదన్తరమ్ । తత్షోడశాంగులంవిద్ధిన త్రిభాగ్యం పృష్ఠతస్తథా ॥ ౧౧౭ ॥ సార్ధతాలం పరిజ్ఞేయం లలాటాత్కగుహాన్తరమ్। సత్కమ్బుసదృశీగ్రీవా మూలమధ్యాగ్రతోహిసా ॥ ౧౧౮ ॥ పరిణే ద్వాదశకలా ఏకవింశాంగులాగ్రతః । అష్టాదశాంగులాచైవ¶ స్యాంశాత్రింశేనవిస్తృతా ॥ ౧౧౯ ॥ తన్మూలం విస్తృతౌసక్థౌ తు జ్ఞౌ వృత్తాయతౌసమా । షడంగులం తదాబాహుళ్యం బాహుమానం తథోచ్యతే ॥ ౧౨౦ ॥ సక్థ్నోత్తమాజ్ఞం త్రికలం సక్థ్యన్తం షట్కలంస్మృతమ్ । సక్థైర్వైమణిబన్ధా న్తంమానం నవకలం స్మృతమ్॥ మణేర్మధ్యమశాఖాన్తో హస్తసప్తాంగులోమతః । పరిజ్ఞేయం కలాహీనం తన్మానం మధ్యమాంగులే॥ ౧౨౨ ॥ తచ్చతుర్యవహీనా చ పాపామాతుప్రదేశినీ । ద్వికలాచ పరిజ్ఞేయా సాంగుష్ఠాతు కనీయసీ ॥ ౧౨౩ ॥ ద్విపర్వాచ స్మృతోంగుష్ఠస్సర్వాశ్చాంగులివిస్తృతాః॥ సర్వాసాం మూలపర్వన్తార్ధాత్రిసమేచ్ఛ యవంయవమ్॥ ౧౨౪ ॥ అగ్రపర్వార్ధమానేన కార్యాలిఙ్గోపమానఖాః । మానమంగుష్ఠమూలస్య పరిధేశ్చతురంగులమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ తచ్చతుర్యవహీనంచ జ్ఞేయం త్రిష్వఙ్గులీషుచ । న్యూనాంగులే కలాసార్ధా ప్రాగ్వద్గాత్రిపర్వవేష్టవాత్ ॥ ౧౨౬ ॥ అంగుష్ఠమంగులంచాగాత్రిస్రోత్రిన్యాష డ్యవాస్మృతాః । అర్ధాంగులాగ్రతోన్యూనా విద్ధిమధ్యక్రమాత్తతమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ నచలత్పాపమంచాగాత్రిత్సాంగులద్వికలం కరః ।

---

* శత్స్థితమ్ ¶ స్యాద్గాత్రింశేన

ఈషన్నిమ్నతలంచైవ లక్ష్మరేఖా విభూషితమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ శాఖా
మూలావధేః పాణేః బాహుళ్యం త్ర్యయవేంగులమ్ । చతుర్యవాధి
కంచైవ మణిబన్ధావధేః స్మృతమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ మధ్యే కలార్ధతుల్యంతు
తద్బాహుల్యముదాహృతమ్ । మణిబన్ధావధేర్బాహువేష్టనం ష
ట్కలంస్మృతమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ సన్ధేస్సప్తకలంవిద్ధి సాంగులం త్ర్యవసు
ప్యత । హీనమధ్యాంగులేనైవ మనాలాద్వై నవగోళకమ్ ॥ ౧౩౧ ॥
తత్రైవసన్ధేరూర్ధ్వంతు విస్తారః ప్రాగ్వదత్రచ । అత్రాపి పూర్వవ
త్స్పృష్టా కార్యాస్తత్కాక్షిస్స్వయమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ తాళంగళావధేస్త్ర్య
క్త్వా తస్మానేనాన్తరీకృతే । స్తనద్వయం సమంకుర్యాత్తద్ధారాచ
సమాంసలా ॥ ౧౩౩ ॥ నిమ్నం హృద్గోళకాద్ధీన ఊర్ధ్వతోరత్న
గాడ్యుతమ్ । స్తనాభ్యాం త్రికలౌ బాహ్వౌ త్రియవం స్తనమణ్డల
మ్ ॥ ౧౩౪ ॥ యవోన్నతం తథాచాగ్రాద్విస్తృతం తేనచూచుకమ్
లోచనం త్రియవం సార్ధం కక్షమానముదాహృతమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ స్క
న్ధమానపినిర్ముక్తం వక్షసః పావధేశ్శుభమ్ । ద్రోణీనికాశసదృశ
మూర్ధ్వరాజేస్సమాంసలమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ కక్షాన్తర్వేష్టనం విద్ధి పఞ్చ
తాలం సలోచనమ్ । వినాఙ్గులద్వయేనైవ ద్వితాలె ద్విగుణీకృతే ॥
యవత్రయసమాయుక్తే విద్ధి తత్కుక్షివేష్టనమ్ । త్రియవోనం కలా
మానం విజ్ఞేయం నాభిమణ్డలమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ తన్మానంతు త్ర్యవోనం
తు తన్నిమ్నత్వం విధీయతే । పరిధిర్నాభిమధ్యేతు త్రితాలస్సత్రిలో
చనమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ వస్త్రౌళకంచ తన్మానం పరిధ్యర్థం కటేస్స్మృతమ్ । క
రికుమ్భోపమౌ పీనౌ పరితఃపఞ్చగోళకౌ ॥ ౧౪౦ ॥ స్ఫిజౌ కాపి
నరాజీవ ద్వ్యఙ్గులా మూలతస్స్మృతా । పరితోఙ్గులమానా సా మేఢ్రం
తు త్రికలం స్మృతమ్ ॥ ౧౪౧ ॥ చతుర్యవంచ తత్కోశం వేష్టనంతు
షడఙ్గులమ్ । ద్వ్యఙ్గులౌ వృషణౌ దైర్ఘ్యాన్మూలాన్తసమవిస్తృతౌ ॥
పరితోద్వ్యఙ్గులం విద్ధి వాయురన్ధ్రం సువర్తులమ్ । ఊరుమానంపరి

జ్ఞేయం మధ్యభూమే నవాఙ్గులమ్ ॥ ౧౪౩ ॥ షట్కలం మూలదే
శాచ్చ అగ్రాన్తం త్రికలం స్మృతమ్ । హీనమేకాఙ్గులేనైవ ద్వికలం
జానుమణ్డలమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ విస్తారేణోన్నతత్వేన చతుర్యవసమం తు
తత్ । జఙ్ఘామూలే పరిజ్ఞేయం వేష్టనం నవగోళకమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ ద్వి
సప్తాఙ్గులకం మధ్యే సార్ధపఞ్చకలం తతః । అత్రాపి వేష్టనాద్వృద్ధి
తృతీయాంశేన విస్తృతిమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ మధ్యమూలావసానేభ్యో వి
స్తారమనుగుణ్యతః । భుజాభ్యాం మధ్యదేశస్య తథాఙ్గులిగణస్య
చ ॥ ౧౪౭ ॥ ఊరుయుగ్మస్య జఙ్ఘాభ్యాం పాదాద్యద్విపహస్తతా ।
సతాలభాగమానం చ దైర్ఘ్యం తైశ్చరణం స్మృతమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ పార్ష్ణిః
ద్విగోళకతతే తన్మధ్యే సాఙ్గులేకలే । త్రికలం చాగ్రతశ్చైవ బాహు
ల్యేన కలాసమమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ పదమఙ్గుష్ఠనికటాత్ త్రియవోనం ప్రకీ
ర్తితమ్ । బాహుల్యం చ కలామానం గుల్ఫదేశాచ్చ సాఙ్గులమ్ ॥
కనీయోఙ్గులిమూలాచ్చ గుల్ఫాన్తం పిణ్డికాఙ్గులమ్ । జఙ్ఘావసాన
దేశాచ్చ వేష్టనం సప్తలోచనమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ కలాహీనం తదైవా
గ్రాత్పరిణాహోఽపిధీయతే । చరణం విధినా తేన కూర్మపృష్ఠం స
మాప్య చ ॥ ౧౫౧ ॥ త్ర్యఙ్గులేన చ తద్దైర్ఘ్యాదఙ్గుష్ఠస్య చ దీర్ఘతా ।
పఞ్చాఙ్గులః పరిజ్ఞేయః పరిధిస్తస్య లాఙ్గలిక ॥ ౧౫౨ ॥ యవద్వయా
ధికాకారా తద్దైర్ఘ్యాత్తు ప్రదేశినీ । అఙ్గుష్ఠాయామతుల్యార్ధకా
ర్యైవ పదమధ్యగా ॥ ౧౫౩ ॥ మధ్యాఙ్గులేద్విరష్టాంశహీనా త
దనుయాష్ఠితా । తద్వత్తదనుగా యా చ త్రిపర్వాస్తాస్తుపూర్వవత్ ॥
సంయుక్తా నఖజాలేన కూర్మపృష్ఠోపమేన చ । ద్వికలం తు యవార్ధో
నం పాదతర్జని వేష్టనమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ చతుశ్చతుర్యవోనం చ తచ్ఛే
షాణాం ప్రకీర్తితమ్ । త్ర్యంశేన వేష్టనాద్వృద్ధిః సర్వాసాం చైవ విస్తృ
తమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ సర్వే సమాంసలాః స్నిగ్ధాస్సమాస్సవయవాశ్శు
భాః । దశనావలిబాహ్యస్థే దంష్ట్రే సప్తయవోన్నతే ॥ ౧౫౬ ॥

యవద్వయోన్నతం మానం మధ్యదన్తచతుష్టయే । తత్పక్షగాణాం
సర్వేషాం మానంవిద్ధిచతుర్యవమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ త్రియవం ద్విజవిస్తా
రముగ్రాన్మాలాద్యపద్వయమ్ । తత్సార్ధం మధ్యదేశాచ్చ సర్వే ద
న్తా నిరన్తరాః ॥ ౧౬౦ ॥ లోమప్రదక్షిణావర్తమయుగ్మస్మోత్థితం శు
భమ్ । సునిశ్చితంహి తంచైతన్మానమవ్యభిచారియత్ ॥౧౬౧॥ మ
నోహారిత్వమేకత్రరూపలావణ్య భూషితమ్ । సర్వదాచానయోర్వి
ద్ధి అన్యోన్యత్వేన సంస్థితమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ సుసౌన్దర్యంతు మానస్య
క్వచిదాశ్రిత్యవర్తతే । లావణ్యస్య క్వచిన్మానం సమాచ్ఛాద్యావ
తిష్ఠతే ॥ ౧౬౩ ॥ యథాభిరూపవాన్లోకే దరిద్రోఽపి హ్యతిమాన్య
తామ్ । విరూపోఽప్యవిత్తాఢ్యో నారూపో నైవనిర్ధనః ॥౧౬౪॥ ఏవం
ద్వయోర్జ్ఞాతం బిమ్బమవాదేయత్వమేతిచ । ఆదేయమేకయుక్తంచ
నిత్యంయస్మాన్మహామతే ॥ ౧౬౫ ॥ సమ్యగ్జ్ఞానేచ సౌన్దర్యే భక్తా
నుగ్రహకామ్యయా । మన్త్రసన్నిధిశక్తిర్వై సఫలాహ్యవతిష్ఠతే ॥
పాసనాయాంప్రతిపన్నస్య బిమ్బేదృగ్గోచరస్థితే । అమూర్త్యాహ్లాద
యత్యాశు జ్ఞాత్వైవం యత్నమాచరేత్ ॥ ౧౬౭ ॥ మానోన్మాన
ప్రమాణానామథసౌన్దర్యసిద్ధయే । ఋజ్వాస్యసమపాదస్య త్ర్యం
గులం చరణాన్తరమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ తద్ద్వే విషమపాదస్య అగ్రాత్తా
లసమంస్మృతమ్ । తత్పార్ష్ణిద్వయమధ్యేత్తు పరిజ్ఞేయం ద్విగోళ
కమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ స్థితస్యార్ధం బ్రహ్మనాడ్యావై తథామార్గద్వయస్యచ ।
సూత్రేణ సుసమేకుర్యాద్దేహార్ధే దక్షిణోత్తరే ॥ ౧౭౦ ॥ సమ
పాదస్య బిమ్బస్య లలాటాన్మేఢ్రమస్తకమ్ । ప్రసార్య సూత్రమా
పాద్య తేనవాభిహృదన్తరమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ ఘ్రాణాగ్రచిబుకానాం
చ సిద్ధిర్యస్తిలకోద్భవః । ఏవం విషమపాదస్య దక్షాంగుష్ఠాగ్రగం
నయేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ గాత్రపార్శ్వం సమాపాద్యం శ్రోత్రాత్ శ్రో
త్రకతేనచ । సూత్రేణ సర్వబిమ్బానాం వైషమ్యవినివర్తయే ॥

చతుస్త్రిద్వ్యేకశఃపరితఃపరిశుద్ధాయతశ్శ్మశ్రుభా । అశుభా పరిశుద్ధా తు
బిమ్బోష్ఠావయవీప్సితః ॥ ౧౭౪ ॥ లలాటమశ్వవక్త్రస్య విస్తారా
ద్ద్వాదశాఙ్గులమ్ । అష్టలోచనమాయామాదగ్రతశ్చతురఙ్గులమ్ ॥
§కలార్ధసుషిరేఘ్రాణరన్ధ్రే భాగాన్తరీకృతే । అష్టాఙ్గులేతు హనుకే
సృక్విణ్యౌ ద్వ్యేకతత్సమే ॥౧౭౬॥ మధ్యనాశ్రోత్రశుక్తీద్వే ద్వ్యఙ్
గులే ద్వికలోన్నతే । ద్వ్యఙ్గులం ఘ్రాణవంశం తు తదూర్ధ్వం ద్వి
కలం స్మృతమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ విద్ధినక్త్రికాసంచ ద్వియవం చాగ్రతః
క్రమాత్ । తమేవహి యవాంశేన హన్వన్తం తనుతాం నయేత్ ॥
ఘ్రాణవంశస్య పక్షౌ ద్వౌ మధ్యనిమ్నౌ చ సంహతౌ । యవద్వయే
నసార్ధేన దృఙ్ఘ్రాణాభ్యాం తు చాన్తరే ॥ ౧౭౯ ॥ అధోదళం తు
దృగ్గోణేర్యవయామేన కుఞ్చితమ్ । లలాటం సాళకం ప్రాగ్వ
ద్భ్రూమధ్యం సాఙ్గులాకలా ॥ ౧౮౦ ॥ నృసింహస్య ముఖేఽద్ధి పరి
తశ్చాష్టలోచనమ్ । తతోష్ఠఖణ్డదేశాచ్చ కుర్యాత్కర్ణద్వయోస్థిత
మ్ ॥ ౧౮౧ ॥ తత్కర్ణద్వయమానేన లలాటాన్తం నయేత్పునః ।
ప్రమాణాత్ప్రాక్ప్రణీతాచ్చ ¶సరేఖాద్ఘ్రాణలక్షణః ॥ ౧౮౨ ॥
ప్రప్లుత్తం వికసచ్ఛిద్రం ఘ్రాణవంశాన్వితం భవేత్ । తచ్ఛిద్రే పూ
ర్వమానాచ్చాప్యస్యత్త్రియవాధికమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ సగోళముత్తరోష్ఠే
షు సకాలాంశం చ లోచనమ్ । అధరోష్ఠం పరిజ్ఞేయం సచతుర్యవ
మఙ్గులమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ సార్ధం చతుష్కలం వక్త్రం శోషాయామోహ
వో స్మృతః । తద్వికాసః పరిజ్ఞేయో నేత్రమానం యవాధికమ్ ॥౧౮౫॥
అగ్రతో ప్రోసమాయాతి సృక్విణ్యన్తం హి చాఙ్గులమ్ । సర్వవృ
త్తం తదర్ధేన నేత్రయుగ్మం సవిస్మయమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ పూర్వవద్విస్తృ
తం శ్రోత్రం కలార్ధేన తమున్నతేః । * తుల్యాచేన్ద్రకలాయుగ్మయో

---

§ కలాగ్ర ¶ సంరభాద్ఘ్రాణలక్షణః ॥ ౧౮౨ ॥ ప్రప్లుతం

* తుల్యం చన్ద్రకలాయుగ్మ

గస్య భూస్త్రిగోళకమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ తన్మధ్యం తు కలామానం శష్పా
పర్ణోపమం మహత్ । భాగమానం సమావృత్తం కార్యం తచ్ఛిరసి
స్ఫుటమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ దైర్ఘ్యేణ సార్ధతాలం చ త్ర్యంశధరసావ్యసనం స్మృత
మ్ । విస్తారేణ లలాటాచ్చ తస్మానం ద్వ్యంగు§లోజ్ఝితమ్ ॥ ౧౮౯ ॥
సౌమ్యరూపస్య చ విభోః స్రోద్యతస్య కలోజ్ఝితమ్ । తచ్చతుర్థాంశ
మానేన పోతృదేశస్య విస్తృతిః ॥ ౧౯౦ ॥ తస్యోపరిష్టాద్బాహుళ్య
తత్సమం చాఙ్గులం స్వధః । హనుద్వయస్య వై మానం సార్ధసప్తాఙ్గు
లం స్మృతమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ శేషమాననరన్ధ్రం తు సృక్కిణీభ్యాం యద
న్తరమ్ । తద్వ్యాసశ్చ సార్ధేన కలార్ధేనాగ్రదేశతః ॥ ౧౯౨ ॥ సప
వాఙ్గులమానేన పిఙ్గయుస్సృక్కిణీద్వయాత్ । ఘ్రాణరన్ధ్రశ్చ వ
క్త్రే దంష్ట్రే స్వర్ధకలోన్నతే ॥ ౧౯౩ ॥ నాసావంశం యథా థా
పూర్వం కదళీనాళిపృష్ఠవత్ । శ్రోత్రే వాజిముఖోక్తే తు కోటెప్స
స్తకలాన్తరే ॥ ౧౯౪ ॥ తత్తుల్యే లోచనే కిం తు పార్శ్వస్థితేఽక్ష్ణి యవో
జ్ఝితే । ఏతేషాం విహితా గ్రీవా హ్యంగులద్వితయేన తు ॥ ౧౯౫ ॥
ప్రత్యేకదశాత్సంయుక్తా సౌమ్యమూర్త్యదితా చ యా । వినా చ్ఛా
యేణ నృహరే యస్య గాత్రస్య యా ప్రభా ॥ ౧౯౬ ॥ సా పాసవే
ష్టనాద్వ్యస్యాత్కలార్ధేనాధికా భవేత్ । వక్షఃకట్యుదరాంసస్ఫి
క్కలామానాధకాని చ ॥ ౧౯౭ ॥ తత్రైవ నఖపత్రాణి దేహశ్చా
స్య సమాంసలః । సంపూర్ణో దక్షిణావర్తైర్లోమభిశ్చాఙ్కుఞ్చితైః ॥
త్రిచతుఃపఞ్చవక్త్రస్య విన్యైవోర్ధ్వముఖేన తు ॥ ౧౯౯ ॥ దక్షిణో
త్తరవక్త్రాభ్యాం హారిసంకురాద్వృద్ధిగోళకమ్। వికాసస్సింహవక్త్రో
క్త ఉదగ్వక్త్రస్య తత్ర చ ॥ ౨౦౦ ॥ సమోదృక్సన్నివేశస్తు చతు
ర్ణాం మోక్షసిద్ధయే । ఆరోగ్యభోగకైవల్యప్రాప్తయేఽర్ధాంగు
లేన తు ॥ ౨౦౧ ॥ కుర్యాత్సవ్యాపసవ్యాభ్యామధోదృక్సన్నివేశ

§ ఉజ్ఝితమిత్యత్ర ఉత్థితమితి పుస్తకాన్తరే దృశ్యతే

నమ్ । సహస్రార్చ్యాననేత్రైశ్చ సౌమ్యం ప్రత్యఙ్ముఖస్య చ ॥ ౨౦౨ ॥ నిషాదసాయానువిస్తారఘ్రాణదృగ్భ్రూశ్రుతిమస్తకః । ఈశత్రిరక్తి క్షితిన్యస్తస్యఙ్ముఖం దక్షిణం శుభమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ తద్వచ్చ పోత్రద్వృగ్వక్త్రముత్తరం సర్వసిద్ధికృత్ । స్వకార్యవశాదానన్త్యానంతస్యనన్త్రస్య చ సన్నిధిః ॥ ౨౦౪ ॥ అతోఽన్యథా సమాశ్రిత్య శాస్త్రమాస్తే చ మన్త్రరాట్ । నిత్యం తత్సన్నిధానాచ్చ భూతవేతాళరాక్షసాః ॥ ౨౦౫ ॥ ఆదర్శవాత్సలాయస్తే ఆవిశన్తి చ దర్శనాత్ । ఆదాయ శిరసా మన్త్రిసమాజ్ఞాం సంప్రయాన్తి తే ॥ ౨౦౬ ॥ అతస్సమాచరేదన్యత్ర ద్వైనస్యాద్బిమ్బసన్నిధిః । నహి తత్సన్నిధానాద్వైకశ్చిదారభతే శుభమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ వరాహదంష్ట్రసింహోత్థం తథా చిపిటనాసికమ్ । విధేయం పశ్చిమం వక్త్రం పఞ్చవక్త్రస్య వై విభోః ॥ ౨౦౮ ॥ అస్యాధరోత్తరాభ్యామపాస్త్రాభ్యాం సమతాం భవేత్ । విభిన్నతాంగులార్ధేన తాభ్యాం తన్మధ్యగాస్ఫుటా ॥ కార్యా దశనపాళీ వై మూలమధ్యాగ్రతస్సమా । కలార్ధనోల్బణం నృత్తం తద్గణ్డద్వితయం తతః ॥ ౨౧౦ ॥ ద్వికలం చాగ్రతశ్శ్మశ్రుకలా చార్ధకలాక్రమాత్ । సమ్బద్ధవేణిగప్రారోహ్యక్షమానేన శుభభ్రుద్భవేత్ ॥ ౨౧౧ ॥ సింహసూకరసమ్ముఖ్యవక్త్రాణాం సౌమ్యతాం నయేత్ । ప్రమాణం దృగ్గతాల్లత్పూర్ధ్వవహారనుయాత్స్వై ॥ ౨౧౨ ॥ వికాసశ్చాశ్వవక్త్రేక్షేస్సౌమ్యరూపస్యభూభృతః । తదా దోర్యుక్తేస్తు నృహరేః ప్రాగుక్తోయస్సమాచరేత్ ॥ ౨౧౩ ॥ తథా వక్త్రాణ్యభావితే విభోశ్శక్తీశ్వరస్య చ । హారనూపురవస్త్రప్రకటకాఙ్గదభూషితా ॥ ౨౧౪ ॥ మాలోపవీతకేయూరమకుటాద్యుపశోభితా । ప్రతిమామన్త్రమూర్తీనాం కృతా భవతి సిద్ధిదా ॥ ౨౧౫ ॥ యత్పురా పఞ్చధా ప్రోక్తం వాహనం ప్రాణదైవతమ్ । తస్య బిమ్బసముత్థేన తాలేన ముఖమణ్డలమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ ద్వ్యంగులం తు లలాటో

క్త్రం జటాబద్ధోర్ధ్వలోచనః । ద్వ్యంగులేనోన్నతః కర్ణ ఉరఃపక్షః కలం స్మృతమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ అష్టాంగులం తదుదరం కటిః పఞ్చాంగులోన్నతా । నవాఙ్గులోన్నతావూరూ జానునీ ద్వ్యంగులే స్మృతే ॥ ౨౧౮ ॥ అష్టాఙ్గులోచ్ఛ్రితే జఙ్ఘే ద్వ్యఙ్గులే పదపిణ్డకే । శమమేకం కలాహీనం తద్గ్రీవాయాం చ వేష్టనమ్ ॥ ౩౧౯ ॥ బిమ్బార్ధలాస్య పరిజ్ఞేయా సర్వదా హృఙ్గవిస్తృతిః । తద్విభాగాధికం విద్ధి వేష్టనం హృదయస్య చ ॥ ౨౨౦ ॥ పరిధిః కటిదేశస్య చతుర్ణేత్రాధికస్తు వై । బిమ్బాక్షసదృశం విద్ధి తదూర్వోర్మూలవేష్టనమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ తదేవ జఙ్ఘామధ్యస్య జఙ్ఘాన్తస్య తదేవ హి । పాదం పఞ్చకలాయామం చతురఙ్గులవిస్తృతమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ త్ర్యఙ్గులం పార్ష్ణిదేశాచ్చ అఙ్గుష్ఠోర్ధ్వకలాసమః । కనిష్ఠా అఙ్ఘ్రిదేశాచ్చ యవేనాంగులయః క్రమాత్ ॥ ౨౨౩ ॥ నాభిరన్ధ్రం సువిస్తీర్ణం ద్వ్యర్ధలోచనవిస్తృతమ్ । మధ్యమాంగులిపర్యన్తం మణిబన్ధాన్నవాంగులమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ త్రికలః పాణివిస్తారస్తన్నఖాన్నిశితోన్నతాః । తద్బాహుమస్తకం విద్ధి ఉచ్ఛ్రయేణ ద్విలోచనమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ భుజోపభుజయుగ్మం యత్తద్వితాలసమం స్మృతమ్ । కలార్ధేనాధికం బిమ్బా బాహ్వోస్తద్బాహువేష్టనమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ బిమ్బస్థాంసద్విధిహ్రాస్యం   స్లోచనోల్ప్రా । వృత్తవైపుల్యమానేన లోచనే పద్మపత్ర : ॥ ౨౨౭ ॥ భ్రూయుగ్మం నరసింహోత్థం ఘ్రాణాగ్రం శుకచఞ్చువత్ । కలార్ధమానం దీర్ఘం చ తద్వంశం గజపృష్ఠవత్ ॥ ౨౨౮ ॥ స్వాయామదీర్ఘం తత్పక్షయుగళం కుక్షిదేశగః । తద్దైవదైర్ఘ్యదర్ధేన విస్తృతం హంసపక్షవత్ ॥ ౨౨౯ ॥ స్వపక్షమానాద్ద్విగుణం తత్పుచ్ఛం శతశాఖినమ్ । సపక్షమిమమాయామం సత్యం త్వవయవాన్వితమ్ ॥ ౨౩౦ ॥ సర్వేషాం విద్ధి సామాన్యం విశేషాఖ్యమథోచ్యతే । ఊరుద్వయాన్నమేఢ్రం నవాంగులానాం త్రయం తథా ॥ ౨౩౧ ॥ జఙ్ఘాకాణ్డో

చ్ఛత్రే తేన రాజ్ఞ్యోర్వ్యజనాభ్యాం చాత్ర వేష్టనమ్ । బిమ్బాఖ్యగుణబద్ధస్య
సమమూలాన్మహామతే ॥ ౨౩౨ ॥ జాలదేశాత్తదర్ధేన సహ చార్ధా
ఙ్గులేన తు । పాదే జాలం పరిజ్ఞేయం విస్తారేణ షడఙ్గులమ్ ॥ ౨౩౩ ॥
శేషం సతోర్యదితం సర్వం సర్వేషాం విద్ధి సర్వదా । కిన్తు పాదోఙ్ఘ్రి
తౌ పశ్చాద్దైర్ఘ్యాత్తత్స్థలవిస్తృతౌ ॥ ౨౩౪ ॥ ఏషాం చోర్ధ్వీయమానానాం
స్యాదాయామాపక్షవిస్తృతిః । పశ్చానాం చ పరిజ్ఞేయా స్థితానామఙ్గుల
క్షణా ॥ ౨౩౫ ॥ ఏతదాదాయమానం తు పుచ్ఛభూమ్యాపత్రవర్జితమ్ ।
విద్ధి వామనరూపస్య లక్షణం కిన్తు లాఙ్గలిః ॥ ౨౩౬ ॥ లలాటనా
సావక్త్రైర్భవ్యస్సమాదాయాఙ్గులత్రయమ్ । మస్తకస్యోపరిష్టాత్తు
జటాబద్ధం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౩౭ ॥ జటావసానమాయామం య
థాస్యాత్పశ్చాత్తాలకమ్ । తతస్తు కర్మబిమ్బేషు విశేషః కథ్యతేఽ
ధునా ॥ ౨౩౮ ॥ కర్మార్చా చోత్సవార్చా చ బల్యర్చా తీర్థకౌతు
కమ్ । నిమిత్తస్నపనార్చా వా శయనార్చేతి షడ్విధాః ॥ ౨౩౯ ॥ అ
ర్చాఙ్గకార్యాస్త్విమా విప్రా బహుబేరవిధానకే । ఏకబేరే తు కర్మా
ర్చాం వినా పఞ్చ ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౪౦ ॥ ఏతైస్సర్వైర్యజ్ఞబిమ్బై
ర్యుక్తం చేన్మూలకౌతుకమ్ । ఉత్తమం స్యాత్త్రిభిర్యుక్తం మధ్య
మం పరికీర్తితమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ ఏకేనయుక్తమధమం త్రిత్వాన్యమిహో
చ్యతే । మూలబిమ్బసముచ్ఛ్రాయం ద్విధా వాపి త్రిధాపి వా ॥ ౨౪౨ ॥
చతుర్ధా వా సంవిభజ్య ఏకభాగేన కల్పయేత్ । ఉత్సవార్చాం తము
చ్ఛ్రాయం ద్విధా వాపి త్రిధాపి వా ॥ ౨౪౩ ॥ చతుర్ధా వా విభజ్యై
కభాగేన పరికల్పయేత్ । కర్మార్చాదీని బిమ్బాని పఞ్చాపి ద్విజ
పుఙ్గవాః ॥ ౨౪౪ ॥ బిమ్బపఞ్చకం చ దేవీభ్యాం సహితం పరికల్ప
యేత్ । అథవా చోత్సవం బిమ్బం తథా శయనకౌతుకమ్ ॥ ౨౪౫ ॥
శ్రీపుష్టిసహితం కార్యం మూలబిమ్బే ద్విజోత్తమాః । స్థితే వా
హ్యవారూఢే సమాసీనేఽపి వా ద్విజాః ॥ ౨౪౬ ॥ కర్మబిమ్బాదిపఞ్చ

గర్తే వా పార్శ్వత్ స్థితంతు వా । మూలబిమ్బే శయానే తు కర్మబిమ్బా దయో ద్విజాః ॥ ౨౪౭ ॥ స్థితా వాపి సమాసీనా విధాతవ్యా మునీశ్వరాః । నిత్యోత్సవార్థబిమ్బాంతు సర్వత్రైవ స్థితం భవేత్ ॥ ౨౪౮ ॥ మునయః — కైర్లిఙ్గైర్మునిశార్దూల బేరైకత్వబహుత్వకమ్ । జ్ఞాతవ్యంతదశేషేణ వదస్వ వదతాం వర ॥ ౨౪౯ ॥ నారదః — శిలయా మణినా వాపి లోహైర్వాపి కృతా తు యా । నిత్యాదిసకలస్నానవిషయా *విహితా సదా ॥ ౨౫౦ ॥ కర్మార్చయాపి దేవీభిః స్థితా వాప్యాసీనతాఙ్గతా । స్థాప్యతే కేవలా మూర్తిరేకబేరం తు విద్ధి తత్ ॥ ౨౫౧ ॥ స్నపనార్థం తు యద్బిమ్బం కర్మార్చాదిసమన్వితమ్ । నిత్యాదిసర్వస్నానార్థం శక్తిభిస్సహితం న వా ॥ ౨౫౨ ॥ మణివజ్రాది శైలోత్థం నిమిత్తస్నపనక్షమమ్ । సదా తు నిత్యస్నానార్థం కర్మార్చా సహితం తు యత్ ॥ ౨౫౩ ॥ బృహద్బిమ్బం తు లక్ష్మ్యాదిసహితం రహితం తు వా । నిత్యనైమిత్తికామ్యోక్తసకలస్నపనక్షమమ్ ॥ ౨౫౪ ॥ లక్ష్మ్యాదిభిస్సమోపేతం యద్బింబం శక్తిభిస్సదా । తదేతత్త్రివిధం విద్ధి బహుబేరం మునీశ్వరాః ॥ ౨౫౫ ॥ యత్తు చిత్రమయం బిమ్బం భిత్తికాష్ఠామ్బరాశ్రయమ్ । కర్మబిమ్బసమోపేతం నిత్యాదిస్నానకర్మణి ॥ ౨౫౬ ॥ యచ్చాపి మృణ్మయం బింబం త్రివిధం చాపి చిత్రజమ్ । నిత్యనైమిత్తికస్నానే దర్పణాదిసమన్వితమ్ ॥ ౨౫౭ ॥ కర్మబిమ్బాన్వయే యోగ్యం విభవేచ్ఛానుసారతః । ఏతచ్చతుర్విధం విద్ధి బహుబేరం విశేషకమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ బహుబేరం యథాయోగం స్థితమాసీనమేవ వా । శయానం యానగం వాపి భవేదిచ్ఛానురూపతః ॥ ౨౫౯ ॥ బహుబేరాదిభేదాస్తు పఞ్చధా పరికీర్తితాః । అన్యాని కర్మబిమ్బాని యాత్రాబిమ్బపురస్సరమ్ ॥ ౨౬౦ ॥ తత్ర

* రహితా సదా ॥

తదూర్ధ్వవిశేషార్థం బహుబేరైకబేరయోః । ద్వయోశ్చ కల్పనీయాని
విభవవ్యూహరూపతః ॥ ౨౬౧ ॥ ఇత్యుక్తం లేశతో బిమ్బలక్ష్మపీఠ
ముథోచ్యతే । బిమ్బానాముపవిష్టానాం చతురశ్రం తు తద్భవేత్ ॥
చతురశ్రాయతం చైవ హ్యోత్థితానాం సదైవహి । వృత్తం వృత్తాయ
తత్వేనహ్యనయోరూపమన్యథా ॥ ౨౬౩ ॥ యాన్యుక్తాని పరమాణూ
న్యైరారాధకమానైస్తు వా । తత్తైర్వాతు సమాయామద్వారాద్వా
మూర్ధరోత్థితాత్ ॥ ౨౬౪ ॥ తన్మానేన తు పీఠస్య దైర్ఘ్యమర్ధేనవిస్తృ
తిః । ద్వారోర్ధ్వాద్వా త్రిరస్త్రాణి పకఫ్రార్వాణి వైపురా ॥ ౨౬౫ ॥ స
న్నిగజస్య ద్వాదశాంశాద్వై అధఃపీఠోన్నతిస్త్రిభిః । శేషేణాత్రాం
శసఙ్ఖ్యేన ప్రతిమాచోత్థితా భవేత్ ॥ ౨౬౬ ॥ అథవా వాహనారూ
ఢా న్యూనా వా మధ్యమోత్తమా । చతుర్భిర్ద్వాదశాంశైస్తద
విష్టస్య చోన్నతిః ॥ ౨౬౭ ॥ విహితా చాస్య సర్వత్ర ప్రతిమార్ధేనవిస్తృ
తిః । తత్త్ర్యంశకవిలుప్తా వా చతుర్థాంశోజ్ఝితాథవా ॥ ౨౬౮ ॥ పరి
వారవశేనైవ చాతురాత్మ్యస్య వైపునః । అలుప్తాంశం చ విహితం పీ
ఠాయామం చ సర్వదిక్ ॥ ౨౬౯ ॥ చతుర్ద్వ్యగ్నిగతస్యైవ ఏకద్విగ్నిగత
స్య చ । తదేవ దైర్ఘ్యం ద్విగుణం లాఞ్ఛనైరావృతస్య చ ॥ ౨౭౦ ॥
సార్ధం చానావృతస్యైవ తద్బాహుల్యం పురోదితమ్ । చతుర్ణా
మేకపీఠానాం కేవలం లక్ష్మవర్జితమ్ ॥ ౨౭౧ ॥ ప్రత్యేకం లక్ష్మభేదే
న తత్సఙ్ఖ్యం విద్ధి వైపునః । అనన్తాసనమాద్యం చ ద్వితీయం పక్షిసు
న్దరమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ కమలాఖ్యం తృతీయం తు చతుర్థం చక్రభూషి
తమ్ । ఏవం హి సర్వసామాన్యం పీఠానాం హి ద్విరష్టకమ్ ॥ ౨౭౩ ॥
భేదభిన్నం సమాసేన పునరేవ నిబోధ తు । దిక్షు లక్ష్మాణి పీఠానాం
విద్ధి కోణగతాని చ ॥ ౨౭౪ ॥ అన్యోన్యసన్నివేశాచ్చ తేషాం బహ్వో
క్త్మనా పునః । చక్రామ్బుజాభ్యాం తత్ క్ష్మాభ్యాం లుప్తాభ్యామపి

తత్స్థితేః ॥ ౨౭౫ ॥ తాభ్యాంసహాన్యయోర్యోగాచ్చ దిక్ష్వనస్తథ
గాశ్రయాత్ । ద్విద్వ్యాదిత్వేనాద్వ్యాదిత్వవా బహుత్వమవధార
య ॥ పద్మేనోర్ధ్వగతేనైవ ద్వయం చక్రేణతద్బహిః । ఏవంహ్య
ధోగతేనైవ పరిజ్ఞేయం ద్వయంద్వయమ్ ॥ ౨౭౭ ॥ (ఉపరిష్టాత్తు
పద్మాభ్యామధశ్చక్రం ద్వయంద్వయమ్ ।) ద్వితయవ్యత్యయా
చ్చాన్యత్పరిజ్ఞేయంమహామతే । అన్తర్బహిస్థితివశాచ్చక్రపద్మద్వ
యస్యచ ॥ ౨౭౮ ॥ వ్యత్యయాదనయోరిద్ధి ఊర్ధ్వభాగాచ్చతు
ష్టయమ్ । అధోభాగాదేవమేవ చతుష్కమపరంతువై ॥ ౨౭౯ ॥
సీతాపాదమష్టకమిదమధస్తాదూర్ధ్వతస్తువా । యుక్తమేకేనవైకురా్య
చ్చక్రేణకమలేనవా ॥ ౨౮౦ ॥ చక్రాకారాస్తు విహితా హ్య
క్రమసమాశ్రితాః । బహవోపిదలాస్తద్వదీపద్వేకర్ణికాన్వితాః ॥
ఇత్యాభిన్నసఙ్ఘాతో బహుధాతస్మాదీరితమ్ । యస్మిన్ ప్రకృతి
భూతేతు పీఠే తద్ధువాశృణు ॥ ౨౮౨ ॥ కృత్వా ద్విర్దశధా పీఠం
పురాయామాత్స్వమేవపదైః । ఏకేనచరణం జఙ్ఘాకలశౌచ త్రిభిస్త్రి
భిః ॥ ౨౮౩ ॥ కణ్ఠపీఠమథైకేన షడ్భిస్తత్కణ్ఠం తదూర్ధ్వతః । భాగేన
కణ్ఠసూత్రంతు శుక్తికాంశత్రయేణతు ॥ ౨౮౪ ॥ ఉష్ణీషంచ తదూ
ర్ధ్వేతు కుర్యాదంశద్వయేనవై । నిర్గమస్స్వదలేనైవ విహితశ్చరణ
స్యతు ॥ ౨౮౫ ॥ చతుర్థకము మహాబుద్ధే త్రేతాతోహ్యధికస్స్మృతః ।
సర్వవృత్తం ఘటంకుర్యాత్పల్లవైర్ద్వారకైర్యుతమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ పరి
తోంశద్వయేనైవ కణ్ఠపీఠం ప్రవేశయేత్ । అన్తఃప్రవేశమేకేన పీ
ఠ్యంశేన గళస్యచ ॥ ౨౮౭ ॥ కుర్యాత్తత్ప్రవేశస్య సమాంసూత్రస్య
నిస్సృతిమ్ । శుక్తైరథకణ్ఠసూత్రభాగాత్పాదేన నిర్మితమ్ ॥ ౨౮౮ ॥
పదవాన్తం సమానేన శుక్తేస్సంకోచమాచరేత్ । ఉష్ణీషఘటజఙ్ఘా
నామిశ్రిపాయ్యం యథాస్థితమ్ ॥ ౨౮౯ ॥ ఘటవద్వ్యాపయేచ్ఛ
క్తిమురకైర్వ్యాబ్జపల్లవైః । తత్రోపరిష్టాత్పరిధిం చతురంశకవర్జితమ్ ॥

సన్త్యజ్య నిఖనేద్భూమౌ శిష్టమంశద్వయం సమన్తతః । విస్తృతైర్మత్స్య
భాగైశ్చ స్వత్ర్యంశేనచనిర్గమమ్ ॥ ౨౯౧ ॥ తస్థానం చతురశ్రంతు
పీఠస్యైతాద్ద్వినిర్గతమ్। తచ్చాగ్రతస్త్రిధాకృత్వా పశ్చభాగౌత్రయం
నయేత్ ॥ ౨౯౨ ॥ అనుపాదేనచామూలాత్సన్త్యజ్యాజ్జలవక్త్రవత్।
అగ్రతో మూలదేశాచ్చ కృత్వాకావై త్రిధాత్రిధా ॥ ౨౯౩ ॥ భూ
యస్తన్నిఖనేన్మధ్యాజ్జలంయాతి యథాద్రుతమ్ । సూకరాననతు
ల్యంతు భవత్యేవం మహామతే ॥ ౨౯౪ ॥ కుర్యాద్వైశ్యసదృశం
మకరాస్యోపమంతు వా । జలనిర్గమమేతద్వై పీఠేషూదితలక్షణమ్ ॥
నకుర్యాత్తత్కూర్మబిమ్బా వామాశమాదిమితాత్మనామ్ । చిత్రమృత్తి
ష్టజానాంతు చలానాంతు విశేషతః ॥ ౨౯౫ ॥ తత్రైవ చతురశ్రస్య
చతుర్మార్గిగతస్యచ । ప్రణాళమగ్రగంమూర్తేరస్యతస్య సిద్ధహానికృ
త్ ॥ ౨౯౬ ॥ ప్రయోజనంవినా కాచిన్నక్షతిస్తస్యతద్వినా । సా
మాన్యస్యతువైయస్మాదాధారస్యవిశేషతః ॥ ౨౯౭ ॥ సప్రణాళం
భవేత్పీఠమాసనంచ ప్రణాళకమ్ । భూరినీరాదినాస్నానం యత్ర
యచ్ఛతిసాధకః ॥ ౨౯౮ ॥ ప్రత్యహం తద్వినాతత్ర ప్రసన్నవాయో
భవేత్స్ఫుటమ్ । ఏవమేవబృహద్బిమ్బభూషితానాం విధీయతే ॥
ధాతుశైలోద్భవానాంచ నిమిత్తస్నపనార్థతః । భద్రాసనగతే కర్మ
బిమ్బేతస్యసమాచరేత్ ॥ ౩౦౦ ॥ సతతంచ యథాలాభం దధిక్షీ
రఘృతాదినా । తోయేనతన్నయేద్యత్నాన్మధ్యభాగంవా ప్రతిగ్రహ
మ్ ॥ ౩౦౨ ॥ యథావాక్రమ్యతేపాదైర్జన్తుభిస్తన్మహార్ధిదమ్ । అతః
ప్రణాళంవిహితం నిషిద్ధముతపద్మహి ॥ ౩౦౩ ॥ జన్మాన్తంవా జగత్య
న్తం కైరవాన్తం గళాన్తకమ్ । పట్టిమధ్యన్తలంపఙ్క్తి భేదంసర్వేషు
ధామసు ॥ ౩౦౪ ॥ తత్సంస్థాపనకాలేతు దేవానాం దిగ్వ్యయేహి
తమ్ । ప్రాక్ప్రత్యగాననానాంచ తదుదగ్దిగ్గతంశుభమ్ ॥ ౩౦౫ ॥
ఉదగ్దక్షిణవక్త్రాణాం ప్రాగ్భాగే విహితంసదా । తత్పునర్భద్రపీఠ

యుక్తేవాహ్యాహ్నమేర్థసిద్ధికృత్ ॥ ౩౧౬ ॥ సద్భిర్వారాధకానాంతు పీలాఘాద్విపరీతదమ్ । ఇత్యేవం పీఠలక్ష్మాపి సమాసాత్కథితం మయా ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రతిమాది లక్షణం నామ
సప్తదశోఽధ్యాయః.

అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి మన్త్రబిమ్బనివేశనమ్ । భోగఘ్నానాం చ వర్ణానాం సాంప్రతం యదభీష్టదమ్ ॥ ౧ ॥ కైవల్యదం శమాశ్చైవ చాతురాశ్రమ్యసేవినామ్ । యజ్ఞకర్మరతానాం చ సహాయం చ ఫలైస్తు తత్ ॥ ౨ ॥ ప్రాగ్వద్దేవగృహస్యాగ్రే దిగ్భాగే సతిమణ్డపమ్ । చతురశ్రం చతుర్ద్వారం దర్భమాలాన్తరీకృతమ్ ॥ అన్యత్ర తదలాభే తు యథాభిమతదిఙ్ముఖమ్ । చతుర్దశకరాశ్చైవ యావత్త్రింశత్కరావధి ॥ ౪ ॥ షట్కరాన్తం పునస్తస్మాద్విమానవ్యపేక్షయా । కార్యాను ధ్యేష్టలా తేషాం ద్విసప్తాంశైస్తతో ష్టభిః ॥ ౫ ॥ సమన్తభద్రా సుశ్లక్ష్ణా చితా పక్వేష్టకాదిభిః । తాలాన్న తేస్సమారభ్య పామాన్యైష్మిన్హి కర్మణి ॥ ౬ ॥ ఉన్నతాఙ్గులన్యధ్యాతు నీతాతధ్రాసతాంక్రమాత్ । ద్విత్రిరష్టాంశకైర్మధ్యే సర్వాసాం మణ్డలం భవేత్ ॥ ౭ ॥ చతురశ్రం చతుర్ద్వారం చక్రామ్బురుహభూషితమ్ । దక్షిణే శయనం సౌమ్యే కుణ్డమగ్నేస్తు పూర్వవత్ ॥ ౮ ॥ సమేఖలద్విహస్తంతు చక్రపద్మాఙ్కితం శుభమ్ । తదధశ్చతురశ్రం ప్రాగ్ద్వారమేఖలికాన్వితమ్ ॥ ౯ ॥ అథదక్షిణదిగ్భాగే కుర్యాద్ద్వేచక్రచిహ్నితమ్ । వర్తులం పశ్చిమే సౌమ్యే కమలాకారం మనోహరమ్ ॥ ౧౦ ॥ శఙ్ఖాకారం సర్వకోణేషు మానమేషాం యథోర్ధ్వగమ్ । సర్వేదశాన్తహస్తానాం చతుర్ణామేకమేఖలాః ॥ ౧౧ ॥ కుణ్డపానాంతు కింత్వత్ర ఊర్ధ్వగం సర్వమేఖలమ్ । అతోధన్సంస్థి

తాన్సర్వ్వే ఏకకుణ్డాస్తు మణ్టపాః ॥ ౧౨ ॥ తేషాం సమేఖలం చాద్యే
ద్వావింశత్యఙ్గులైర్భవేత్ । ప్రో పాదఙ్గులయుగ్మస్య యావదైవ
షోడశాఙ్గులమ్ ॥ ౧౩ ॥ స్యాత్ పట్కారే గృహే కుణ్డం కార్యా
వా మేఖలాధికా । అష్టహస్తోచ్ఛ్రితం పూర్వముత్తోర్ధ్వకరవర్ధితాః ॥
సహస్రషట్కారాన్తానాం న్యూనానాముచ్ఛ్రితేర్భవేత్ । త్ర
యోదశకరాదీనాం చతుర్ణాం పాతయేత్తతః ॥ ౧౪ ॥ అష్టకం చా
ఙ్గులానాంతు సప్తపఞ్చ చతుఃక్రమాత్ । ఏవం స్నానగృహాణాం
తు విస్తారశ్చోచ్ఛ్రితైస్సహ ॥ ౧౫ ॥ కింతు వై వాలుకాపీఠైర్మధ్య
తశ్చోపశోభితాః । ద్విచతుర్భిస్త్రిహస్తాంశైర్విస్తృతాః ప్రాగ్వదు
న్నతాః ॥ ౧౬ ॥ స్నానీయా అగ్రగేహాగ్నౌ దిక్త్రయే భువి తే శు
భే । అర్ధమానసమం ముఖ్యాత్సుపీఠశయనాన్వితమ్ ॥ ౧౭ ॥ ద్ర
గ్గానభవనం కుర్యాన్నానాకలశైస్సహ । సర్వేషామపి భూభాగే
కోణస్తమ్భైర్విభూషితమ్ ॥ ౧౮ ॥ సునేత్రైర్వేష్టితం కుర్యాచ్ఛ
త్రిద్వైకపూర్వవత్యుతమ్ । సుస్థితం దృఢపాదం చ స్నానామో
గ్రహణోత్తమమ్ ॥ ౨౦ ॥ అర్ధేన వాలుకాపీఠం దీర్ఘమాద్యక్రమేణ తు ।
వర్ధితం చార్ధహస్తేన హ్రసితం చతురఙ్గులైః ॥ ౨౧ ॥ స్వదైర్ఘ్యార
ర్ధవిస్తీర్ణం కృత్వైవం సప్రణాళకమ్ । తేన తద్వాలుకాపీఠం భూమ
యేన్మధ్యగేన తు ॥ ౨౨ ॥ యాగాగారస్య వేదితు ద్వారార్ధం త
త్రచాన్తరే । శామార్ధవృద్ధియోగేన హ్రాసాఽన్యత్ర కలాదికమ్ ॥
తోరణాని బహిః కుర్యాద్దృఢైః కాష్ఠైస్సుపూజితైః । పఞ్చహస్తా
నిచార్ధేన వర్ధితాని కరేణ తు ॥ ౨౩ ॥ సహస్రమాచరేత్తేషామన్య
త్రకరణేసతి । దశమాత్ర పఞ్చహస్తానాం భూతె భూమౌ ప్రవేశయే
త్ ॥ ౨౪ ॥ శమార్ధం వర్ధితానాం చ ద్వేద్వే సంవర్ధయేత్కలే । ద్వై
ఘ్యాత్ప్రవేశశిష్టాత్తు త్రిభాగేన తదన్తరమ్ ॥ ౨౫ ॥ సర్వే చక్ర
ధ్వజాః కార్యా వస్త్రప్రజ్ఞుఞ్జరీయుతాః । సుధాద్యైర్వర్ణకైః పీతైః

చణ్డవాద్యైస్తు తేపి తాః ॥ ౨౬ ॥ ధిషాజ్ఞమేతదఖిలం యత్రైకస్మిన్హి
యుజ్యతే । కర్మయాగగృహే శశ్వద్విభూతేర్వా వనేర్వివా ॥ ౨౭ ॥
పఞ్చత్రింశత్కరం క్షేత్రం స్వగుర్వ్యాంశేన విస్తృతమ్ । తన్మధ్యేతు
చతుస్స్తంభం చాపాద్యం స్థలసప్తకమ్ ॥ ౨౮ ॥ స్థలానాం వ్యవధా
నంతు కుర్యాద్ద్వే తాలసంమితమ్ । ఏకాపాయేన వైకుర్యాద్ద్విహ
స్తాన్తం స్థలాగ్రణమ్ ॥ ౨౯ ॥ క్రమేణాష్టాఙ్గులాన్స్యాద్ద్వ్యఙ్గులం
ద్వ్యఙ్గులం వినా । స్థలానాం నట్కటానాంచ వ్యవధానం ద్విగోళ
కమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఏవమేవసముచ్ఛ్రాయస్సర్వేషాం పరికీర్తితః । పరి
తోపహితం వీథేర్గానమత్రస్వపీఠజమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏవం వా నట్కటేకు
ర్యాద్వాదోక్తాన్మణ్టపద్వయాత్ । మధ్యేమణ్డలపీఠంతు తస్యదక్షి
ణదిగ్భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ సమీపే శయనస్థానం కుమ్భానాం స్థాపనా
యనమ్। ఏవంహి వామనికటే భోగానాం మన్త్రితర్పణమ్ ॥ ౩౩ ॥
ఋగ్యజుస్సామపూర్వాణాం శ్రుతీనాం హవనం పరే । దృష్టానం
శయనస్థానే హ్యన్యస్మిన్ శయనేహితమ్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రాసాదస్యా
ష్టదిజ్మూర్తిపానామేవం యథోదితమ్ । స్థణ్డిలేష్వథకుణ్డేషు తాద
ర్థ్యేనాథవా స్వయమ్ ॥ ౩౫ ॥ స్వకుణ్డే హవనం కుర్యాచ్చతుర్వే
దమథోపరే । సమస్తమూర్తిపీయం వా స్వయమేవసమాచరేత్ ॥
సామగ్రీవిరహాద్యోగ్యమూర్తిపానామభావతః । ఏవంత్వభినవం
కృత్వా యాగార్థం మణ్టపం ద్విజాః ॥ ౩౭ ॥ పూర్వాదిత్రైరలఙ్కా
రైరలఙ్కృత్య పృథగ్విధైః । సితరక్తాదిభేదేన ప్రాగాదౌతు ధ్వ
జాష్టకమ్ ॥ ౩౮ ॥ నివేశ్యం మధ్యవేద్యాంతు పునరప్యయవత్త
థా । తదగ్రే సర్వసమ్భారాన్ సమ్భృత్య సుసమాహితః ॥ ౩౯ ॥
దినే కర్మదినాత్పూర్వే సప్తమే పఞ్చమేపి వా । అఙ్కురానర్ప
యిత్వాతు తతః కర్మ సమారభేత్ ॥ ౪౦ ॥ ప్రధానదివసాత్పూర్వం
దినే దేశికసత్తమః । స్నాతశ్శుక్లామ్బరస్స్రగ్వీ కృతన్యాసస్సు

శాన్తధీః ॥ ౪౧ ॥ కృతాహ్నికోఽథవా పార్థం సర్వాలఙ్కారభూ
షితః । సర్వసాధనసంయుక్తస్త్వర్ఘ్యపాత్రసమన్వితమ్ ॥ ౪౨ ॥
మాఙ్గళ్యకుమ్భమాదాయ ధ్యాయమానోఽచ్యుతం హృది । సహ చైకా
యనైర్విప్రైస్సదాగమపరాయణైః ॥ ౪౩ ॥ తథా ఋఙ్మయపూ
ర్వైస్తు ఆమూలాద్భగవన్మయైః । భేరీపటహవాదిత్రశఙ్ఖశబ్దాదిభి
స్సహ ॥ ౪౪ ॥ ఋగ్యజుస్సామపూర్వైస్తు ప్రశస్తాస్సంపఠన్ శ్రు
తీః । ద్వారపాలార్చనం కృత్వా యాగాగారం ప్రవిశ్య చ ॥ ౪౫ ॥
సంస్కృత్య స్వాసనే వ్యాప్తిమర్చయిత్వోపవిశ్య చ । మధ్యపీఠసమీ
పే తు ప్రాఙ్ముఖః పశ్చిమే పదే ॥ ౪౬ ॥ అగ్రే మాఙ్గళ్యకలశమాధా
రస్యోపరి న్యసేత్ । విప్రాన్నృఙ్మయపూర్వాంశ్చ ఉపవిశ్య చ
పూర్వవత్ ॥ ౪౭ ॥ పూర్వోక్తస్త్వధికైర్యుక్తో ద్రవ్యైర్ద్రవ్యగణ
శ్శుభః । యశ్చాయతోఽపయోగ్యస్తు తత్ర తం సంప్రవేశయేత్ ॥ ౪౮ ॥
మన్త్రిణాముపదేష్టా చ హ్యనుకూలో మహామతిః । యోక్తవ్యస్సక
ర్మదక్షస్తు సర్వేష్వవసరేషు చ ॥ ౪౯ ॥ దక్షిణే హ్యాత్మనో విప్ర ఏక
చిత్తస్సమాహితః । స్వయం వస్త్వనుసన్ధాయ హవనార్చనకర్మణా
మ్ ॥ ౫౦ ॥ ఆస్తే హ్యుత్పత్తిపూర్వాణాం న్యాసాన్తానామనన్య
ధీః । కరశుద్ధ్యాదిసర్వం తు చక్రాదిన్యాసపశ్చిమమ్ ॥ ౫౧ ॥ స
ర్వం క్రమేణ కృత్వా తు పుణ్యాహం వాచయేత్తతః । పూర్వోక్త
విధినా కుర్యాత్సహోమం కలశార్చనమ్ ॥ ౫౨ ॥ కుర్యాత్తతోర
ణానాం చ ధ్వజానాం స్థాపనం తతః । సత్యాదికం చతుష్కం తు మ
ధ్యవేదాద్యధ్వజాష్టకే ॥ ౫౩ ॥ ప్రభవావ్యయయోగేన యజేత్ప్రా
గాదియోగతః । ఉత దేవా అవహితా ఋఙ్మయాన్ పాఠయేత్తతః ॥
ప్రాగాదిదిక్చతుష్కేషు తోరణానాం చతుష్టయమ్ । సుశోభనం సు
భద్రం చ సుగన్ధం చ యజేత్క్రమాత్ ॥ ౫౪ ॥ సుగోత్రం చ తతశ్చ
క్రం విహగేశ్వరసంయుతమ్ । ఉపరిష్టాన్మునిశ్రేష్ఠ గపూజయేత్ప్రతి

తోరణమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఏతేషామథవా పూర్వం భవేద్ద్వారస్థైస్సహా
ర్చనమ్। పాదయోర్ద్వారపాలీయం సామసామవిదస్తతః ॥ ౫౭ ॥ అథా
ర్ఘ్యపుష్పభృన్మూర్తిధరైర్యాయాత్సమావృతః । యత్ర ప్రతిష్ఠితా విశ్వే
శ్వపీఠబ్రహ్మశిలాన్వితః ॥ ౫౮ ॥ తత్రావలోకనం తేషాం కుర్యా
త్సన్నాదనాదికమ్ । చతుర్భిస్త్రిభిర్ద్విభిస్తైస్స్నానకలశైస్స్నాపయే
త్తతః ॥ ౫౯ ॥ సిద్ధార్థకైస్తథా పఞ్చగవ్యమృద్భూతివారిణా । వ
ల్మీకమృజ్జలేనాథ చతుర్జోషధివారిణా ॥ ౬౦ ॥ సహస్రాశ్వత్థ
ర్వ్యశ్చోదపత్ర్యర్క్యఘాతమోదకస్త్రవారిణా । తమస్త్యైర్ణార్వ్యయిత్వా చ
తతస్తన్మన్త్రితాఙ్కరే ॥ ౬౧ ॥ సిద్ధార్థకాఙ్కదక్షిణేతు బధ్వాగ్రే
పాదయోర్ధృతమ్ । రక్షోఘ్నం తథా సర్వాన్నయేత్పృతనరేము
ణీ ॥ ౬౨ ॥ సర్వత్ర వేష్టితం కృత్వా సమారోప్య రథోత్తమే । క
స్మాద్బింబం చ పరతస్తస్య దక్షిణదిఙ్న్యసేత్ ॥ ౬౩ ॥ ఋత్విక్సుపూ
ర్వాన్వా మేతు బ్రాహ్మణాంశ్చ చతుశ్చతుః । పురతోస్త్రిం స్మర
వ్యాయాత్స్వయంపూర్ణాంస్తు సూదయేత్ ॥ ౬౪ ॥ సనృత్తగీతవా
దిత్రస్తుతమఙ్గళపాఠకైః । ఇదం విష్ణుర్విచక్రమ ఇతి బుద్ధ్యా యైస్సహ
పాఠకైః ॥ ౬౫ ॥ ప్రకారయనాం స్తదన్తేతు ఓన్నమో బ్రహ్మణేతు
యత్ । తత్రైవ శాకునం సూక్తం శ్రీసూక్తేన సమన్వితమ్ ॥ ౬౬ ॥
ప్రదక్షిణాదినార్థినశ్శక్త్యా తత్ప్రయం స్త్రాన్నివేశయేత్ । యాగభూమిం
తతో బింబమవరోప్య రథాదికాత్ ॥ ౬౭ ॥ నిషణ్ణం దృఢకాష్ఠోష్ఠ
తోరణే సన్నివేశ్య చ । స్నానభూమౌ తతః కుర్యాద్దస్త్రేణాజ్య తి
లాహుతీః ॥ ౬౮ ॥ యద్వా పూర్వం సమానీయ పీఠం బ్రహ్మశిలా
న్వితమ్ । భూమిష్ఠే భద్రపీఠేతు వేదికాయాం నివేశ్య చ ॥ ౬౯ ॥
తతో బింబం సమానీయ స్థాపయేత్పిణ్డికోపరి । స్థాప్యమానే బృహ
ద్బింబే విశేషః కథ్యతే ద్విజాః ॥ ౭౦ ॥ పూర్వవత్కర్మశాలాయాం
సంస్థాప్య కారశుద్ధయే । సంస్నాప్య విధివాక్కృత్వా నయనోన్మీల

నంతతః ॥ ౭౧ ॥ స్నపనం బృహదాపాద్య కేవలం వా బహూద
కైః । స్నానకర్మ శిలాదీనామీషత్కృత్వా తు సార్చనమ్ ॥ ౭౨ ॥
ఉత్థాప్య మూర్తిపాద్యైస్తు బహుభిస్తు రథస్థితమ్ । సమానీయ తతో
యత్నాత్ప్రాసాదాభ్యన్తరం తు వై ॥ ౭౩ ॥ యథావద్రత్నవిన్యాస
పూర్వం పీఠే నివేశ్య చ । బృహద్బింబం తతః కుర్యాత్కర్మబింబే
ఽఖిలం తు వై ॥ ౭౪ ॥ సన్నిరోధస్తు మన్త్రాణాం తత్ర లగ్నోదయే స్మృ
తః । ఆబృహత్స్నపనాత్పూర్వం యత్కించిదపి తత్ర తత్ ॥ ౭౫ ॥
నిర్వర్తనీయం పూర్ణాన్తం బుద్ధ్వైవం ప్రాజ్ఞసేవితే । తథా కా
ర్యం శుభో యేన ముహూర్తో నావసీదతి ॥ ౭౬ ॥ ఏవం హి చిత్రపూ
ర్వాణామన్యేషాం మునిసత్తమాః । సరత్నబ్రహ్మపాషాణవర్జితానాం
సమాపయేత్ ॥ ౭౭ ॥ స్నానాద్యం కర్మబిమ్బేషు తత్సమీపేఽథ ద
ర్పణే । కర్మబిమ్బం వినాన్యేషాం ప్రస్వాపాద్యం హి విష్టరే ॥ ౭౮ ॥
కుర్యాత్ప్రవేశపూర్వం తు సర్వముత్సవపశ్చిమమ్ । శక్తిభిః కర్మ
బిమ్బైశ్చ గరుడాద్యైర్యదా సహ ॥ ౭౯ ॥ సమాచరేత్ప్రతిష్ఠా
నం మూలబిమ్బేన వై సహ । తదానీం తాని బిమ్బాని యాగభూమౌ
ప్రవేశయేత్ ॥ ౮౦ ॥ ఏవం ప్రవేశ్య తద్బిమ్బం స్నానార్థం స్థాప
యేత్పటాన్ । అథవా కర్మదివసాత్తృతీయే వాసరే పురా ॥ ౮౧ ॥
ప్రాగుక్తవిధినా కృత్వా సహోమం కలశార్చనమ్ । ఆచార్యో యమా
ర్త్రిపేప్సార్థం కర్మశాలాం ప్రవిశ్య చ ॥ ౮౨ ॥ ప్రాప్తేఽపరాహ్ణస
మయే బిమ్బమాకారశుద్ధయే । సంస్నాప్య విధినా పశ్చాద్బిమ్బం
తోయేఽధివాస్య చ ॥ ౮౩ ॥ అపరస్మిన్దినే ప్రాప్తే దేశికస్తు కృతా
హ్నికః । జలాదుత్థాప్య తద్బిమ్బం యాగభూమౌ ప్రవేశయేత్ ॥
మునయః — తోయాధివాసనవిధిః కథం కార్యో మునీశ్వర । తద్వి
ధానం విస్తరేణ వదస్వ వదతాం వర ॥ ౮౫ ॥ నారదః — జలాధి
వాసనవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రాసాదస్య విశుద్ధ్యర్థం

బిమ్బశుద్ధ్యర్థమేవచ ॥౮౬॥ మానోన్మానప్రమాణానామూనాధిక్య
వినాశనే । జగదాప్యాయనార్థంచ సర్వసంపూర్ణసిద్ధయే ॥౮౭॥
ప్రతిష్ఠార్థక్రియారమ్భాత్పూర్వమేవ శుభదినే । పఞ్చగవ్యాదినా
స్నానం పూజాం హోమం తథాజపమ్ ॥౮౮॥ సమాచరేత్స్వయ
న్త్రిస్య యత్రైవం నకృతంపురా । హేతునా కేనచిత్తత్ర జలవా
సం సమాచరేత్ ॥౮౯॥ నదీషు దీర్ఘికాయాంవా తటాకేనిర్ఝరె
హ్రదే । సన్యాభవేసతి కుర్వీత జలవాసం యథావిధి ॥౯౦॥ అసమ్భ
వేజలద్రోణ్యాం కటాహే ధాతునిర్మితే । యథాసమ్భవమన్యస్మిన్
పాత్రేవా మృణ్మయాదికే ॥౯౧॥ అల్పతోయేశ్మశానాన్తె లవ
ణోదపరిప్లుతే । కటుకేచకషాయేచ తిక్తేఫేనైశ్చదూషితె ॥౯౨॥
శైత్యవృక్షసమీపేచ నీచావాస సమీపకే । వర్ణాన్తరయుతేస్వల్పె
ఊషరే శైవలాన్వితే ॥౯౩॥ పంపాదిషు దుష్టేషు జలవాసం న
కారయేత్ । ఏకత్రపఞ్చరాత్రంవా జలమధ్యేధివాసయేత్ ॥౯౪॥
దేశకాలానుసారేణ సద్యోవా జలవాసనమ్ । ప్రతిష్ఠాదివసాత్పూ
ర్వం తృతీయే పఞ్చసప్తమే ॥౯౫॥ దినేఽపరాహ్ణసమయే కర్మ
శాలాం ప్రవిశ్యచ । అస్త్రమన్త్రేణ సంప్రోక్ష్య బిమ్బం సన్తాడ
యేత్తతః ॥౯౬॥ సిద్ధార్థకైస్తిలైర్దీర్ఘైరస్త్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ।
సంస్నాప్యాకారశుద్ధ్యర్థం షడ్భిస్సిద్ధార్థకాదిభిః ॥౯౭॥ వస్త్రా
భరణపుష్పాద్యైరలఙ్కృత్యచ భూషణైః । పూర్వవత్కౌతుకంబ
ద్ధ్వా సమారోప్య రథాదికే ॥౯౮॥ పూర్వవచ్ఛ్రతిఘోషైశ్చ
శఙ్ఖభేర్యాదికైస్సహ । వివిధైర్నృత్తగేయైశ్చ తథావైర్షజ్ఞైస్స
హ ॥౯౯॥ గ్రామంవా నగరంవాపి ప్రాసాదంచ ప్రదక్షిణమ్ ।
భ్రామయిత్వా జలోద్దేశమానయేన్మూర్తిపైస్సహ ॥౧౦౦॥ ప్రపా
యాంతు జలాభ్యర్ణె అవరోప్యరథాదికాత్ । విష్టరె వినివేశ్యాథ
ప్రాఙ్ముఖంవాప్యుదఙ్ముఖమ్ ॥౧౦౧॥ మణ్డపం జలమధ్యేతు వాత

వృష్టిత్తమంశుభమ్ । చతుస్తమ్భసమాయుక్తం చతుస్తోరణభూషితమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ వితానధ్వజసంయుక్తం వేష్టితం దర్భమాలయా । విచిత్రైశ్చ ఫలైర్యుక్తం ద్రుమాగ్రైః పల్లవైస్తథా ॥ ౧౦౩ ॥ ముక్తాదామసమాయుక్తం స్రగ్దామభిరలఙ్కృతమ్। కోణప్రదీపసంయుక్తం చామరైరుపశోభితమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ పూర్వైవ కారయిత్వా తు కుర్యాత్పుణ్యాహఘోషణమ్ । ప్రాగ్వచ్ఛుద్ధిముఖాం కృత్వా తన్మధ్యేऽపి న్యసేత్తతః ॥ ౧౦౫ ॥ ప్రతిమానుగుణం భద్రపీఠమాస్తరణాన్వితమ్ । సోపధానం తదూర్ధ్వే తు కల్పయేత్స్నాత్రిమాసనమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ అనన్తం కల్పయిత్వోర్ధ్వే అర్ఘ్యగన్ధాదినార్చయేత్ । మూలమన్త్రేణ బిమ్బస్య అర్ఘ్యం పాద్యం తథైవ చ ॥ ౧౦౭ ॥ ఆచామం వాసితం గన్ధముపవీతోత్తరీయకే । భూషణాని చ మాల్యాని దీపధూపం యథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ దత్వా కృత్వా ఘృతారోపం సంస్మరేత్సంహృతిక్రమమ్ । సంహారస్య క్రమం సమ్యక్ సమాకర్ణయత ద్విజాః ॥ ౧౦౯ ॥ ఆత్మానం సర్వగం ధ్యాత్వా సర్వజ్ఞం విష్ణుమవ్యయమ్ । కుర్యాద్బాహ్యాస్థితో మన్త్రీ తద్విగ్రహాధివాసనమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ప్రణవేన సమారోప్య జీవమర్చాభిమానినమ్ । ఉత్క్రమ్య[illegible]తాం కృత్వా స్వస్మిన్ సర్వేశ్వరే హరౌ ॥ ౧౧౧ ॥ సంశోధ్య మలినాం పృథ్వీం దగ్ధ్వా బీజాన్వితాగ్నినా । అద్భిస్సంప్లావ్య తాం వాయుసం[illegible]వహ్నిం విలాప్య చ ॥ ౧౧౨ ॥ సంహృత్య వాయునా వహ్నిం వాయుమాకాశతాం నయేత్ । అథాహఙ్కారాదిదైవైస్తు కరణైర్విషయైస్సహ ॥ ౧౧౩ ॥ తన్మాత్రసంస్థితాన్యేవ క్రమాత్సంహృత్య దేశికః । నభో మనసి సంహృత్య మనోऽహఙ్కృతితత్పునః ॥ ౧౧౪ ॥ మహత్యాత్మని తం చాపి నయేదవ్యాకృతైకతామ్ । శాన్తానన్తే పరే వ్యోమ్ని షడ్గుణ్యజ్ఞానవిగ్రహే ॥ ౧౧౫ ॥ తం ధ్యాయేత్పరమానన్దే సంస్థితం శాన్తవిగ్రహమ్ । యస్మిన్నవ్యాకృతం లీనం సావస్థం

యస్స్వరూపకమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ వాసుదేవోఽపి విజ్ఞేయస్సర్వాత్మా సర్వ
కృత్ప్రభుః । తస్మిన్నేనసుసంహృత్య వృత్తి వ్యాదీన్ దేశికః ॥ ౧౧౭ ॥
ఏవం ధ్యాత్వా యథాన్యాయం బిమ్బం వస్త్రేణ వేష్టయేత్ । స్థగ
యిత్వాంశుకైర్దివ్యైర్దర్భైర్వస్త్రైస్సగాదిభిః ॥ ౧౧౮ ॥ ఆచార్య
మూర్తిపైర్మన్త్రైర్ వాద్యపరాం శ్రుతురోఽపి వా । పఠద్భిశ్శాకునం
సూక్తం తథాచాన్యైస్త్రియుగాన్తరైః ॥ ౧౧౯ ॥ ఆమ్నాయోద్ఘోష
ణపరైస్సార్ధమాదాయ తంతతః । తద్బిమ్బం జలమధ్యేషు పీఠోర్ధ్వే స
శాయయేత్స్వప్నాసనమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ అన్యస్మిన్నతిచనస్త్రేణ ప్రాజన్య
ధానముదఙ్ముఖమ్ । పఞ్చభిర్వివిధాకారాన్ నాదయిత్వా దిశో దశ ॥
యుతజ్జేశ్చ దైన్యస్సుఖాహాపురస్సరమ్ । ఆత్మన్యాసం క్రి
యాన్యస్య కృత్వా దిశో స్త్రేణాపబన్ధయేత్ ॥ ౧౨౧ ॥ అవలోక్య చ
నేత్రేణ కవచేనావకుణ్ఠయేత్ । లోకపాలాన్ బహిర్ద్వార్యాభ్యర్చ్య స్థా
నాని స్థాప్య సమన్తతః ॥ ౧౨౩ ॥ తీరదేశముఖప్రాచ్య కుమ్భం సూ
త్రేణ వేష్టితమ్ । వేష్టితం సనవస్త్రాభ్యాం సాపిధానం సపల్లవమ్ ॥
సంస్థాప్య తత్ర నసకచ తస్మిన్నపి । ఇన్ద్రాదిదశానపర్యన్తం
కలశాన్పరితో న్యసేత్ ॥ ౧౨౪ ॥ సవస్త్రాన్ సాపిధానాంశ్చ
సహిరణ్యాన్ సపల్లవాన్ । కుమ్భే విశేషయాపాతు కరకే చ
సుదర్శనమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ ఆవాహ్యాస్త్రాదినాభ్యర్చ్య ఇన్ద్రాదీన్ క
లశాష్టకే । బిమ్బస్య శిరసో దేశే కుమ్భం చ కరకం న్యసేత్ ॥ ౧౨౭ ॥
అగ్నిం పరితశ్చాష్టౌ కలశాన్విన్యసేత్క్రమాత్ । కోణేషు పాని
కాన్యస్త్వా అనిగ్నాత్రైశ్చ దీపకైః ॥ ౧౨౮ ॥ దర్శయేచ్చ క్రము
దాంశ్చ రక్షాముద్రాం తథైవ చ । అత ఊర్ధ్వం నత్రైగసూర్యాస్త్రా
ద్యర్ఘ్యం తు నజ్జలే ॥ ౧౨౯ ॥ దారులోహశిలోత్థానాం బిమ్బా
నాం జలవాసనమ్ । సాక్షాద్భవేత్తదన్యత్ర భవేచ్ఛయ్యాధివాస
నమ్ ॥౧౩౦॥ విధానం తత్ర వక్ష్యామి యథావస్మునిపుఙ్గవాః । స్నా

నమస్కారశుద్ధ్యర్థం దర్పణేతు సమాచరేత్ ॥ ౧౩౧ ॥ అన్యచ్చస
కలం విహాయ ప్రాగ్వద్బిమ్బే సమాచరేత్ । అగ్రతో దేవబిమ్బస్య
ఛాయాధివసనార్థతః ॥ ౧౩౨ ॥ జలద్రోణీం కటాహం వా స్థాప
యేల్లోహనిర్మితమ్ । మృణ్మయం దారుజం వాపి భాజనం ధాన్యసఞ్చ
యే ॥ ౧౩౩ ॥ పూరయేత్తత్తోయేన శుద్ధస్ఫటికవర్చసా । పూర్వ
వద్విష్టరం కృత్వా దర్భమఞ్జరిజం శుభమ్ ॥ ౧౩౪ ॥ అష్టావింశతిద
ర్భోత్థం కూర్చం కృత్వా ద్విజోత్తమాః । దేశికేన్ద్రోపిధానేన త
త్రావాహ్య జగద్గురుమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ అర్ఘ్యగన్ధాదినాభ్యర్చ్య బలిం ద
త్త్వావై సంహృతిక్రమమ్ । విష్టరం జలమధ్యేతు ప్రాఙ్మూర్ధానం
తు శాయయేత్ ॥ ౧౩౬ ॥ చక్రముద్రాం ప్రదర్శ్యాథ కుమ్భాద్భిర్
పూర్వవన్న్యసేత్ । శక్తిమానపి విప్రేన్ద్రాః పూర్వవద్విష్టరం భవే
త్ ॥ ౧౩౭ ॥ అథవాతు త్రిభిర్దర్భైర్విహీనాగ్ర్యం వసేద్విధానతః ।
ఛాయాధివాసమాత్రం తు తాసామపి సృజేత్కృతే ॥ ౧౩౮ ॥ స
ర్వాఙ్గం నవవస్త్రేణ ప్రచ్ఛాద్యాసనమన్తతః । ఛాదయిత్వా సమ
స్తాంశ్చ సిద్ధార్థాన్ వికిరేత్ క్షితౌ ॥ ౧౩౯ ॥ దర్గ్రోహజేతమన్త్రే
ణ రక్షాం కుర్యాత్సమన్తతః । అనుక్తమన్త్రయుక్త్యా చ ఇష్ట్వా విప్రాస్స
ర్వం సమాచరేత్ ॥ ౧౪౦ ॥ మృణ్మయే భిత్తిసంస్థే చ బిమ్బే ఛా
యాధివాసనమ్ । అన్తః ప్రవిశ్య ప్రాసాదే దేశికేన్ద్రస్సమాచరే
త్ ॥ ౧౪౧ ॥ అన్యేషాం యాగగేహస్య ప్రాగ్వత్కృత్వాతు మ
ణ్టపమ్ । కూటం వా తత్ర కుర్వీత ఛాయాధివసనం గురుః ॥ ౧౪౨ ॥
దారులోహశిలాస్థానాం బిమ్బానాం విభవే తదా । జలద్రోణ్యా
దికే పాత్రే తోయాధివసనం చరేత్ ॥ ౧౪౩ ॥ తదాపి జలవాసం
తు ఆచరేన్మణ్టపాన్తరే । యద్వా స్నానార్థగర్త్తే మణ్టపే వా స
మాచరేత్ ॥ ౧౪౪ ॥ అథవా యాగసదనే స్నానభూమౌ తు తత్ప్ర
వేత్ । ఏవం జలాధివాసం తు కృత్వా వై దేశికోత్తమః ॥ ౧౪౫ ॥

ఉపయోగ్యం ప్రతిష్ఠాయాం యద్యద్ద్రవ్యముపార్జితమ్। తత్సర్వం సముపాహృత్య ప్రాసాదాదీంశ్చ శోధయేత్ ॥ ౧౪౬ ॥ పర్యగ్నికరణం చాపి కారయేద్బ్రాహ్మణేన తు। మార్జనైర్గోమయాలేపైః శోధయిత్వా తు మన్దిరమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ సుధాచూర్ణైరక్షతాద్యైర్వ్యాపయిత్వా సమన్తతః। పఞ్చగవ్యైస్తతః ప్రోక్ష్య దీపానారోపయేత్సర్వతః ॥ ౧౪౮ ॥ వితానాద్యైరలఙ్కృత్య గన్ధద్రవ్యైశ్చ ధూపయేత్। నాస్తికాన్భిన్నమర్యాదాన్ దేవబ్రాహ్మణనిన్దకాన్ ॥ ౧౪౯ ॥ పాపరోగయుతానన్యాన్ నిన్దితాన్పిశునాంస్తథా। పాపణ్డినో హీనవృత్తీన్ ప్రతిలోమాన్సమత్సరాన్ ॥ ౧౫౦ ॥ లుబ్ధాన్ మూర్ఖాననిష్టాన్ బహిర్నిర్వాసయేత్తతః। కర్మాహోద్వాసరే విప్రా అపరాహ్ణే సుసంయమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ జలాధివాసదేశం తు సంప్రాప్య సహ మూర్తిపైః। ఉత్థాప్య బిమ్బముదకాత్కుమ్భాంశ్చ కలశానపి ॥ ఉద్యానస్య దేవతాస్థలే స్థాప్య తద్బిమ్బం పరివిష్టరే। ప్రాఙ్ముఖం సమాస్థాప్య వారిభిః క్షాళయేత్తతః ॥ ౧౫౩ ॥ లోహజాశ్చాదిసధ్యస్తితిస్తీర్ణఫలవారిభిః। ప్రాగ్వత్సృష్టిక్రమం కృత్వా విధానేనముదీశ్వరాః ॥ ౧౫౪ ॥ వస్త్రాభరణపుష్పాద్యైరలఙ్కృత్య మనోహరైః। యానమారోప్య తద్బిమ్బం శఙ్ఖఘోషాదిసంయుతమ్ ॥ గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య హర్మ్యాలయం వా సమానయేత్। యాగగేహం తు యానాద్దేవమారోప్య వేశయేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ స్థానే పూర్వోదితే పశ్చాద్దారభేత్స్నపనం గురుః। శేషాణ్యాహో సంప్రవిశ్యాథ ప్రాసాదం మూర్తిపైస్సహ ॥ ౧౫౭ ॥ పాత్రీస్థాధివాసితాంశ్చార్ఘ్యం జలాని త్వాస్యోన్ముద్ధరేత్। విమ్బాచ్చ వస్త్రాభరణమాల్యాన్యపనయేత్తతః ॥ ౧౫౮ ॥ పీఠే తు స్నానకుమ్భానాం స్థాపనార్థం ప్రకల్పితే। పూర్వోదితం స్థూలపరం స్నపనం స్థాపయేద్ద్విజాః ॥ ౧౫౯ ॥ పూర్వాదిపశ్చిమాశాన్తం పృథక్స్నపనమణ్డపమ్। విహితం యత్ర

తత్రైవ దేవదేవస్య వామతః ॥ ౧౬౦ ॥ యాతుధానపదం యావ
దగ్నికోణాదితో న్యసేత్ । స్నపనం స్థూలపర్యాఖ్యం స్థూలసూక్ష్మం
తు పృష్ఠతః ॥ ౧౬౧ ॥ ఈశకోణాత్సమారభ్య యావదాగ్నేయిగో
చరమ్ । దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే ఈశానాద్వాయుపశ్చిమమ్ ॥ ౧౬౨ ॥
స్థూలస్థూలాభిధం స్నానం స్థాపయేత్క్రియయోగతః । అధివాసది
నే కుర్యాత్స్నానం స్థూలపరాభిధమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ప్రతిష్ఠాదివసే కుర్యా
త్స్నపనం స్థూలసూక్ష్మకమ్ । చతుర్థే దివసే స్నానం స్థూలస్థూలా
భిధం భవేత్ ॥ ౧౬౪ ॥ తదా తత్తద్దినే తత్తత్స్నపనం స్నాపయేద్
గురుః । ఏవం హి స్నానకలశాన్ క్రమాత్సంస్థాప్య పూర్వవత్ ॥
తదర్పణావసానేథ శయనం కల్పయేద్విధా । నయనోన్మీలనాగారే
శయనం కల్పయేత్పురా ॥ ౧౬౬ ॥ ద్వాదశాష్టరసాస్త్రీణి పీఠం
సంప్రోక్షయేత్తతః । ప్రాగగ్రానుదగగ్రాన్వా దర్భానాస్తీర్య పు
ష్కలాన్ ॥ ౧౬౭ ॥ పఞ్చభారమితాన్ శాలీనథవా చాష్టపక్షిమితాన్ ।
వృత్తం వా చతురశ్రం వా కమ్బలానుపరి న్యసేత్ ॥ ౧౬౮ ॥ ఉప
ధానాని చిత్రాణి శయనాఙ్గాని కల్పయేత్ । మాఙ్గల్యకుసుమాన్యష్ట సం
స్థాప్య దిగష్టకసమాశ్రితాన్ ॥ ౧౬౯ ॥ తతో బింబాధివాసార్థం శయ
నం పరికల్పయేత్ । తదగ్రం వేదికాగ్రే తు కుర్యాత్స్వస్తికమణ్డలమ్ ।
రజసా కుసుమైర్వాథ చతుర్వర్ణైర్మహోజ్జ్వలైః ॥ ౧౭౦ ॥ ప్రాగ
గ్రానుదగగ్రాంశ్చ దర్భానాస్తీర్య తత్పరమ్ । పఞ్చభారక్రమా
ద్యేన శాలీంస్తత్రాపి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౭౧ ॥ తదర్ధం తణ్డులం శుద్ధం తదర్ధం
తు తిలం తథా । ఉపర్యుపరి నిక్షిప్య లాజానూర్ధ్వే తు విన్యసేత్ ॥
కాష్ఠజం సుదృఢం స్నిగ్ధం చతుర్గాత్రసమన్వితమ్ । చతుష్పాదసమా
యుక్తం చతురశ్రాయతం తతమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ ఖట్వాసంజ్ఞితపర్యఙ్కం
తదూర్ధ్వే స్థాపయేత్తతః । దుకూలం మృదుతల్పం చ విన్యసేత్సోప
రిచ్ఛదమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ కేవలం తల్పమాత్రం వా విన్యసేదథవా ద్విజాః ।

...ట్వా తూర్యైర్విసృజ్యాథ లాజోర్ధ్వే రత్నకమ్బళమ్ ॥ ౧౭౫ ॥
న్యసేదభినవం పశ్చాద్వస్త్రం కార్పాసజం నవమ్ । క్షౌమవస్త్రం
న్యసేన్మధ్యే చిత్రవస్త్రం తతోపరి ॥ ౧౭౬ ॥ శిరోపధానసంయుక్తం
పాదగణ్డూకసంయుతమ్ । సర్వానభినవాన్ శుభ్రాన్ సకపోలోప
ధానకాన్ ॥ ౧౭౭ ॥ సుగన్ధధూపితాన్వస్త్రాన్ కుసుమామోదసంమి
తాన్ । ఇన్ద్రాదీశానపర్యన్తం కలశాన్ సూత్రవేష్టితాన్ ॥ ౧౭౮ ॥
తోయపూర్ణాన్ ప్రమాన్స్నిగ్ధాన్ సాపిధానాన్ సవస్త్రకాన్ । సగ
న్ధపల్లవైర్యుక్తాన్ ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ ॥ ౧౭౯ ॥ శఙ్ఖచక్రే
గదాపద్మే ద్వే పశ్చాదిష్వనుక్రమాత్ । శ్రీవత్సం గరుడం కూర్మం
సౌవర్ణం తేషు నిక్షిపేత్ ॥ ౧౮౦ ॥ మధ్యే మధ్యే చ కుమ్భానాం
ధాన్యోర్ధ్వే స్వస్తికాన్న్యసేత్ । శఙ్ఖం చక్రం తథా లక్ష్మీం కుమ్భాం
శ్చత్స్రమేవ చ ॥ ౧౮౧ ॥ సర్వాణాం స్వస్తికం ధాన్యయుక్తం వైనాగ
ఖాష్టకమ్ । వస్త్రైరాచ్ఛాదితాంస్తద్వన్న్యసేత్తోరణేషు పాలికాః ॥
ఏవం శయనయుక్తం తు ప్రకల్ప్య తదథో యజేత్ । సర్వాధారమన
న్తం తు తల్పాగ్రే సర్వగం ప్రభుమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ ప్రభవాప్యయయో
గేన యజేత్ప్రాగాదియోగతః । పాఠయేత్సర్వసామాది సంజ్ఞాం
జ్ఞానబలాన్వితామ్ ॥ ౧౮౪ ॥ హుత్వా శతాష్టసఙ్ఖ్యం తు మూలం
తదనుకల్పయేత్ । మణ్డలం పావనైరాగ్నిస్థితాన్ద్వేద్వాఙ్గలీయకైః ॥
తన్నామాధికశాన్త్యర్థం హుత్వా కుణ్డగణం తతః । సంస్కృత్యాప్ర
తికుణ్డస్య నిక్షేపమ్ప్రాప్యధ్యగమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ ప్రభవాప్యయయో
గేన చాతురాత్మ్యం తు సంయజేత్ । హృదాదియద్వా దక్షే స్థితం
విదక్షే స్థితం తదస్త్రమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ దత్వా తదగ్రేణ పూర్ణాం తు
పూర్ణాహుత్యాఙ్గం చ పాఠయేత్ । ఏకాయనాన్యజుర్మయా నాశ్రావిత
మనన్తరమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ ఏవం సర్వం సమాపాద్య ప్రయాయాదిష్టం
బసన్నిధిమ్ । విద్యానుష్ఠ్యాదినాభ్యర్చ్య గురుస్స్నపనమారభేత్ ॥

అథాస్త్రమన్త్రేణపురా మాఙ్గల్యకలశామ్భసా । సంసేచ్య బిమ్బం
తదను స్నాపయేత్తన్మృదామ్భసా ॥ ౧౯౦ ॥ పాతయేత్తత్రకూశ్మా
ణ్డాన్ బలమన్త్రేణానన్తరమ్ । తతో గోమయకుమ్భేన ఇహ గావ ఇ
ప్రపాతయేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ భూతిస్త్వమితిమన్త్రేణ పాత్యమానే వి
భూతినా । పఞ్చగవ్యేన తదను పాతయేచ్చతురన్తతః ॥ ౧౯౨ ॥
పూర్వవచ్చ తతో భద్రపీఠే విధివచ్చ మహామ్భసా । ఔషధయిత్వా
జప్తైశ్శుద్ధైరభిషిచ్య తతోర్చయేత్ ॥ ౧౯౩ ॥ శిల్పిదోషవినాశా
ర్థం స్నానమేతదుదాహృతమ్ । పరిధాయ తతోపిప్రా వాససీ అ
ధరోత్తరే ॥ ౧౯౪ ॥ నయనోన్మీలనార్థం తు శయనం యత్ప్రకల్పి
తమ్ । తత్రపూర్వశిరస్కం చ బిమ్బం ప్రస్వాపయేద్ద్విజాః ॥ ౧౯౫ ॥
తతస్సమన్తాద్బిమ్బం తు ఛాదయేత్కమ్బళాదిభిః । సౌవర్ణం రాజ
తం చైవ పాత్రమాఢకపూరణమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ ధాన్యరాశౌ నిధా
యాగ్రే పూరయేత యథాక్రమమ్ । మధునా సర్పిషా చైవ తతస్తు
మధుపాత్రకే ॥ ౧౯౭ ॥ అర్కమణ్డలమధ్యస్థం మార్తాణ్డాయుత
సన్నిభమ్ । ధ్యాత్వా మన్త్రేశమభ్యర్చ్య తదన్యస్మిన్ మునీశ్వ
రాః ॥ ౧౯౮ ॥ చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం ధేనుముద్రాసమన్వితమ్ ।
మన్త్రం వై సౌరభేయం చ స్ఫురదిన్దుశతప్రభమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ తదన్త
రస్థం మన్త్రేశం హిమాచలనిభం స్మరేత్ । తత్పాత్రైరమృతాప్లైశ్చ
శశిజైర్ధేనుజైరపి ॥ ౨౦౦ ॥ సుధావితం స్మరేద్బిమ్బం మధునా తే
తి మన్త్రితః । ఘృతాదమన్త్రయేత్పశ్చాద్వస్త్రేణాచ్ఛాద
యేత్తు తత్ ॥ ౨౦౧ ॥ అష్టాఙ్గులా చ సౌవర్ణీ శలాకా రాజతీ తథా ।
కేవలా వాపి సౌవర్ణీ శలాకా స్యాద్ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౦౨ ॥ అష్ట
ధాన్యోపరి తత్పాత్రేషు వినివేశయేత్ । గాఙ్కకన్యకాశ్శుభాకా
రా భూషణైశ్చాపి భూషితాః ॥ ౨౦౩ ॥ ఆనీయ స్థాపయేత్పార్శ్వే
బ్రహ్మఘోషేణ ఘోషయేత్ । స్వయం శలాకాం సౌవర్ణీం కృత్వా

నేత్రాభిముక్తిర్భవేత్ ॥౨౦౭॥ మాధ్వాక్తాంచ తయా నేత్రం దక్షిణం
స్వాపయుల్లిఖేత్ । సంస్మరన్ పరమం జ్యోతిర్నేత్రమంత్రేణ దేశికః ॥
ఆజ్యాక్తయా తయా నాపి రాజతామ్యా వామముల్లిఖేత్ । తన్మంత్రే
తేన శస్త్రేణ శిల్పీ స్నాతోఽవలోకితః ॥ ౨౦౮ ॥ యథావత్ప్రీతి
కుర్యాత్ క్షిప్రం శిల్పి స్వర్ణేన వస్త్రకైః । వారుణం పాఠయేత్స్నాను సహ
స్నానేన పాసుగా ॥ ౨౦౯ ॥ పూరయేన్మధుపర్కేణ భాజ్యం నేత్ర
యుక్మం క్రమేణతు । పోషడంతేన మంత్రేణ తేనైవ జుహుయాత్త
తః ॥ ౨౧౦ ॥ సిక్త్వా స్తనమృత్తౌ ఘంతు హృదాద్యంతేన సేచయే
త్ । తత్స్థాప్తి న్యసేద్బింబం త్వాధ్యాయే హ్యాహాది శాంతయే ॥ ౨౧౧ ॥
వ్రహ్మాహూత్యా చాధ్యానమం సమ్యమేన్మధుపర్కిషే । అష్టధా నాభ్యాం గా
తృక స్కంధ పాదయుక్తాః ॥ ౨౧ ॥ మాధ్యాజ్యైశ్చ శలాకేవ
పరకామ్యాది భూపిఃపి నేత్రజాః । అష్టధా నాభిగాతృత్వేన శయ్యోపకర
ణం తథా ॥ ౨౧౨ ॥ ప్రసనాభ్యాం క్షేత్రేశ్రాయి సాధకస్థితిలాలసః ।
యుగ్మా మాధ్వాంపకలసాచార్యాయ నివేదయేత్ ॥ ౨౧౩ ॥ యు
గాశక్తితథాన్యేషాం మూర్తిపానాం చ దక్షిణాః । మన్యుమయేమూ
లని మూర్తు భిర్నస్థాపయేత్ యాతు ॥ ౨౧౪ ॥ ప్రతిష్ఠానం తత్రకుర్వీత
నయనోన్మీలనక్రియామ్ । ఏవం శ్రీ నామాదినో క్తీనాం నయనోన్మీలనం
భవేత్ ॥ ౨౧౫ ॥ ఏవం నేత్రమున్మీల్య బింబం న్యస్యతు తత్పరమ్ ।
దిహనాప్రాయనేతుగాన్యస్త్రేణ హ్యాసయేనచ ॥ ౨౧౬ ॥ ఆమూ
ర్ధ్నో మూలమంత్రేణ మూర్త్యంతం పూర్వవన్న్యసేత్ । స్నానార్థ
మినప్తి గాత్రే పీఠబింబం నయేత్తతః ॥ ౨౧౭ ॥ వాద్యఘోషసమ
న్వాయుక్తం సంపృక్తాత్ పాత్రేణాదినా । ఆధారాది క్రమేణైవ పేతే స
మాలబ్ధే సుపూజితే ॥ ౨౧౮ ॥ పీఠే చాత్ర సంవేశ్య వాసపస్యాగ
రోత్తరే । అథక్రమోద్ధితైర్వస్త్రైః పుష్పోద్ధార ద్రవ్యైస్తథా ॥ ౨౧౯
స్నాపయేత్పాత్రమేధ్యస్త్రపాణోపధీనామితి ప్రమఠమ్ । యామోషధయ

ఇత్యాదిఋగ్వేదాంస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౧౯ ॥ పఞ్చదశాపవిత్రాణ్యే
సంవిత్తే కలశేష్వపి । తతః కుమ్భచతుష్కేణ చతుర్దిక్షు స్థితాఙ్గ
కైః ॥ ౨౨౦ ॥ ఋక్సామయాజుషైర్విధివత్స్నపనీయం చ పాతయే
త్ । ఉత్తమాంగం హి ఋగ్వేదాన్ పాఠయేత్ప్రణవం యజుః ॥ ౨౨౧ ॥
తతస్తు వారుణం హోమ హోమజ్ఞోఽథర్వణస్తతః । అయన్తేఽరుణశ్చే
తి పవిత్రస్తే తతో ఋచమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ నమోఽగ్నపవిత్రం హి యజుఃపాఠ
యేత్సుమహాంస్తతః । పవిత్రం తే హి యత్నాత్తు సంయోజ్యైతాన్యు
వాంస్తతః ॥ ౨౨౩ ॥ మూర్తిపాన్ సముదాయేన హోమయానీ చతుష్ట
యమ్ । తదన్తేతు పరం మన్త్రం వ్యాహృత్య భగవాన్ హి ॥ ౨౨౪ ॥
పవిత్రమన్త్రం తదను ఇతి సంహితోపచ్ఛేదనే । తతోఽభివన్ద్య మన్త్ర
సర్వైస్సంమన్త్రితేన చ ॥ ౨౨౫ ॥ కుమ్భస్థే సలిలైః స్నాప్య
హోమ మన్త్రైః పరేణ తు । స్నాపయిత్వార్చయిత్వా చ జుహుయాత్త్వా
ధికంశతమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ యథావత్ప్రతిమేనాథ వ్యాహృత్యైవ చ
పాఠయేత్ । మాత్రగానేన ఋగ్వేదాన్ అగ్నే నయ యజుర్వి
యాన్ ॥ ౨౨౭ ॥ ప్రాణాపానం హి యత్నాత్తు ప్రాణాయామ్యై
నమః । యాగవేదిపరం మన్త్రం విప్రానేవాయ వాంస్తతః ॥ ౨౨౮ ॥
ధ్యానయుక్తధియా సమ్యక్ప్రతిమారాధకస్తతః ॥ ఆవాహనాన్య
మరబృన్దనతాఙ్ఘ్రియుగ్మం లక్ష్మీపతిం భువనకారణమప్రమేయమ్ ।
ఆద్యం సనాతనమనం ప్రణవాసనస్థం పూర్ణేన్దుభాస్కరహుతాశన
సహస్రదీప్తిమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ ధ్యేయం పరం సకలనిష్కలదం చ వేద్యం
వారాహ కాపిల నృకేసరి సౌమ్యమూర్తిమ్ । శ్రీవత్స కౌస్తుభ మ
హామణిభూషితాఙ్గం కామోదకీకమల శఙ్ఖగదాబ్జహస్తమ్ ॥ ౨౩౦ ॥
సర్వత్రగోఽసి భగవన్ కిల యద్యపి త్వామావాహయామి హి యథావ్య
జనేన వాయుమ్ । గన్ధోయతైవదహనో మథనాదుపైతి ఆవాహి
తోఽసి హి తథాశ్వముపైషి చార్చ్యమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ మాలాధరాచ్యుత

విభో పరమమూర్తమూర్తే సర్వజ్ఞ నాథ పరమేశ్వర సర్వశక్తే । ఆగచ్ఛ
మేరుగురుదయాం ప్రతిమాం భజస్వ పూజాం గృహాణ మదనుగ్రహకా
మ్యయా వద్య ॥ ౨౩౨ ॥ తతోఽపి సమ్పూజ్య వస్త్రేణ భోగైర్గన్ధపుష్పో
దకైర్యజేత్ । అష్టోత్తరేణ శతేనాస్త్రైస్తు పారయేత్ స్రుగ్యజ్ఞయాం స్తతః॥
అథాచమి శేష మన్త్రేణ వై హోమం శాపరిపుత స్థితి । ఓం. భగ
వానిల నత్ త్వం స్తుతిం గన్నమన్త్ర గృయేత్తతః ॥ ౨౩౪ ॥ స్వకుణ్డాద
శేషేత్ స్రుస్తు సమిధాం సప్తకం హావయేత్ । పశ్చాచ్ఛతాష్టసఙ్ఖ్యం చ
హావైర్యశ్చ తిలాజ్యకైః ॥ ౨౩౫ ॥ తర్పయిత్వా తు పూర్ణాన్తము
ప్రత్యగ్నికుణ్డగాః । దిక్పతీన్ విసృజ్య సంపూజ్య తేషు పూర్వే
షు ॥ ౨౩౬ ॥ తన్త్రైవ విదిక్స్థేషు ఉద్ధృత్యాభ్యర్చ్య తైర్హవి
ః । తన్త్ర స్థాపయోగేన చతుర్థ్యన్తం వేశయేత్ ॥ ౨౩౭ ॥ చతు
ర్థీయాసు దేవాద నామ్నా ప్రకాశయాన్ ద్విజాన్ । హ్వాధిహ్వాధిప
...ద ...నాగ్నాభిధానపదైః ॥ ౨౩౮ ॥ సమిత్సప్తకపూర్ణైస్తు
హావైర్యస్తు తిలాజ్యకైః । పవనాప్యయయోగేన వాయవ్యాదిశాసనా
నాన్ హు ॥ ౨౩౯ ॥ ...గ్నాగాగ్నిస్తు చతురస్ఫంస్పృత్యాద్యో తతస్థా
న్యసేత్ । ...స్తు స్వశాఖోక్తైశ్చ పావనైః ॥ ౨౪౦ ॥
హవనం విధివత్కార్యం భక్తియుక్తేన చేతసా । పవంత్రమేణ తం స్థాం
స్తు సన్తాన్ హుత్వా తతో గురుః ॥ ౨౪౧ ॥ ద్వారస్థాదీనాం పూర్వో
క్తానాం దిక్పతీనాం సమాచరేత్ । హవనం విధివత్కర్తే స్థష్టీవా
మునీశ్వరాః ॥ ౨౪౨ ॥ (స్రా) సాద స్యైశదిగ్భాగే నాదస్థం పూర్వ
...కృతే । స్తుత్వా జితన్తమన్త్రేణ సామజ్ఞాన్ పాతయేత్పునః ॥౨౪౩॥
సహగాయత్ర్యా మహాన్నాతు యద్రథన్తరసంజ్ఞకమ్ । ప్రజప్య ద్వాదశా
ఙ్గం తు ముద్రాం బద్ధ్వా ప్రణమ్య చ ॥ ౨౪౪ ॥ అష్టాక్షరనాథవిష్ణుర్హి
భగవాన్ భూతభావనః । మూర్తిభేదేన రూపేణ అనేనైవ హి పా
ప్రసమ్ ॥ ౨౪౫ ॥ లోకానజ్ఞాతతత్త్వాంస్తు సమాస్థోదయ నాగరాన్ ।

యేనాన్తస్స్వప్రవిష్టేన ఈషత్కాలవశాత్పునే ॥ ౨౪౬ ॥ జన్తావన్త
స్సహసా స్రస్థాన్యో విష్ణుమాయాం ద్వికిల్బిషాత్ । ఏవమస్త్రోథ్యి హి భగవాన్
లోకానుగ్రహకృత్ప్రభుః ॥ ౨౪౭ ॥ దత్త్వార్ఘ్యగన్ధపుష్పాణి ధూపదీపనై
వేద్యమేవ చ । నివేద్యాచమనం చాన్యత్ కుర్యాత్ స్నానం జపం తతః ॥
పుణ్యాహజయఘోషేణ వేదధ్వనియుతేన చ । శఙ్ఖనాదిత్రఘోష
పటహైర్గీతిభిస్సహ ॥ ౨౪౯ ॥ కరావష్ట్రిగతౌ కృత్వా దేవదేవస్య
దేశికః । పాఠయేద్వృద్ధయమన్త్రముచ్చైస్తతస్సహ ॥ ౨౫౦ ॥
యాత్రాప్రకారకస్తత్ర కృత్వా బ్రహ్మరథే స్థిరే । సుయన్త్రితే
శ్రీరాజ్యదక్షిణసమన్వితే ॥ ౨౫౧ ॥ సుభిక్షక్షేమకాన్యగ్రా
ఙ్మాన్నఫలైర్యుతే । పాఠయేదన్వయామీయం వృద్ధయం తదనన్త
రమ్ ॥ ౨౫౨ ॥ తస్మాద్యాగబలమన్త్రం చ దశాస్త్రం నమస్తే ।
స్వయమాద్యన్తసంయుక్తం హన్యాగాఘకపాఞ్జలిః ॥ ౨౫౩ ॥ భ్రా
మయేత్బలిదానం చ క్రియమాణం తు సర్వదా । దిశ్యాహ్నా స్వస్తి
నాం ఘాతాన్ సత్యక్షేమమాచరేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ దివ్యాన్యాద్యయుతేనా
నానా కారాణ్యభ్రాజా యథోదితా । పఞ్చాఙ్గ ప్రవిదాం చైన యతి
నాం బ్రహ్మచారిణామ్ ॥ ౨౫౫ ॥ పఞ్చకృష్ణసురతానాం చ దానం వి
నిజనేష్వపి । రక్షాస్త్రసంస్త్రిభిన్ప్రాసు యావన్నవశతం వ్రజేత్ ॥
తత్ప్రక్షం తూర్యఘోషేణ తానసేన్యతుశతః ఫలమ్ । ఆనీతస్యాగ్రా
దకస్మిన్ శత్సరా మోదియానప్రశా ॥ ౨౫౬ ॥ తతస్తోరణదేశస్థం రక్షం
కృత్వార్ఘ్యమేత్ప్రభుమ్ । పాదార్ఘ్యపుష్పధూపైశ్చ నమస్కృ
త్య చ పాఠయేత్ ॥ ౨౫౭ ॥ ఉత్తిష్ఠేతి ద్విషట్కాఙ్గం సజితన్తం తు
చాఖిలమ్ । సంవర్తం పౌరుషం సూక్తం యాగవేశ్మ ప్రవేశయేత్ ॥
శయ్యాయాం ప్రాక్శిరోబిమ్బం శాయయేత్పృథయేన తు । దేశికో
మూర్తిపేషాన్ధం యాత్రాబాహుం సమాపయేత్ ॥ ౨౬౦ ॥
తతస్తద్విభవస్తో దేశే చ తత్రిభాగస్థితేషు చ । పూర్వోక్తలక్షణే నేత్రా

మన్త్రసంపుటితం యజేత్ ॥ ౨౬౧ ॥ పూజయేన్మణ్డలాన్యష్టౌ ప్రా
గాదౌతు స్వనామభిః । అష్టాసు తత్రకుమ్భేషు పురైవస్థాపితేషు
చ ॥ ౨౬౨ ॥ వాసుదేవాదయః పూజ్యాః ప్రభవాప్యయయోగతః ।
హృదాదియద్వా దిక్ స్థేషు విదిక్ స్థేషు తదస్త్రకమ్ ॥ ౨౬౩ ॥
యద్వా ప్రాచ్యాంతు వారాహో నారసింహస్తు దక్షిణే । ప్రతీ
చ్యాం శ్రీధరో దేవో హయవక్త్రస్తథోత్తరే ॥ ౨౬౪ ॥ ఆగ్నేయ్యాం
భార్గవో రామో నైరృతే రామ ఏవచ । వాయవ్యే వామనశ్చాపి
విష్ణురీశానగోచరే ॥ ౨౬౫ ॥ స్వనామ్నా పూజయిత్వైతానర్ఘ్య
గన్ధాదిభిస్తతః । పూజయిత్వార్ఘ్యగన్ధాద్యైశ్శయనస్థం విభుంతతః ॥
వస్త్రేణాచ్ఛాదనపటం దత్వా ధూపాధివాసితమ్ । మూలేన శయన
స్థస్య కుర్యాదాపాద్యయనంతతః ॥ ౨౬౭ ॥ దేవాఙ్ఘ్రినికటోద్దే
శే ఉపవిష్టస్తు దేశికః । మన్త్రిపిణ్డైర్బిమ్బస్య మన్త్రన్యాసం స
మాచరేత్ ॥ ౨౬౮ ॥ లేఖ్యాదౌ మన్త్రబిమ్బేషు ప్రాసాదస్థే
ద్విజోత్తమాః । ఉత్సవం కర్మబిమ్బేషు విస్తరేవా ప్రకల్ప్య చ ॥ ౨౬౯ ॥
ప్రస్వాప్య శయనే ప్రాగ్వత్త్రిపాదం సంప్రవిశ్య చ । మన్త్రన్యా
సాదికం కుర్యాద్వక్ష్యమాణవిధానతః ॥ ౨౭౦ ॥ సువిస్తృతం తద్వి
ధానం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । పీఠే పుష్పాఞ్జలిం కృత్వా గన్ధయు
క్తం చ పాతితమ్ ॥ ౨౭౧ ॥ న్యసేదష్టాక్షరం ప్రాగ్వదామూర్ధ్న
శ్చరణాన్తికమ్ । న్యసేద్ధృదాది షణ్మన్త్రాన్ స్థానేషు హృదయా
దిషు ॥ ౨౭౨ ॥ కిరీటం శిరసో దేశే శ్రీవత్సం చ గళాదధః । వక్షసో
వామభాగేతు విన్యసేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౭౩ ॥ కౌస్తుభం హృదయే
న్యస్య వనమాలాం చ కణ్ఠగః । దేవస్య దక్షిణేహస్తే చక్రం శఙ్ఖం తు
వామతః ॥ ౨౭౪ ॥ వామహస్తే గదాఖడ్గౌ హ్యథవా దక్షవామ
యోః । క్రమాల్లాఞ్ఛనమన్త్రాంస్తు చక్రాదీల్లాఞ్ఛనాన్న్యసేత్ ॥
శ్రియం దక్షిణభాగేతు పుష్టిముత్తరతోన్యసేత్ । మాయమూలేనైవ

తేయమథేదానీం నిబోధత ॥ ౨౭౬ ॥ చతుర్భుజస్య దేవస్య చ
క్రాదేర్వినివేశనమ్ । ముఖ్యదక్షిణహస్తేబ్జం గదాం వామకరేన్య
సేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ అపరే దక్షిణే చక్రం చ శఙ్ఖం వామకరే పరే । అన్యాన్
లాఞ్ఛనమన్త్రాంస్తు యథాయోగం చ విన్యసేత్ ॥ ౨౭౮ ॥ అ
న్యేషు షడ్భుజాద్యేషు ముఖ్యదక్షాదితః క్రమాత్ । సర్వాన్ లా
ఞ్ఛనమన్త్రాంస్తు యథాస్థానగతాన్న్యసేత్ ॥ ౨౭౯ ॥ సంస్థాప్య
భగవన్మూర్తిర్ధత్తే చక్రాదిలాఞ్ఛనమ్ । హస్తే యేన క్రమేణైవ లా
ఞ్ఛనాని న్యసేత్తథా ॥ ౨౮౦ ॥ మన్త్రాన్ కిరీటపూర్వాంశ్చ ప్రా
గ్వత్సర్వత్ర విన్యసేత్ । పాదాది ద్వాదశాఙ్గేషు తతో దామోదరా
దికాన్ ॥ ౨౮౧ ॥ తచ్ఛక్తికాంస్తథా మన్త్రాన్ తద్వద్ద్వాదశపక
లక్షణాన్ । ఐశ్వరేణాథ బీజేన యథావస్థానభావయేత్ ॥ ౨౮౨ ॥
పాదాది తన్మయేనైవ తద్వన్మన్త్రవరేణ తు । ప్రాగ్వద్ధ్యాయ యు
క్తాతు హృత్పఙ్కజోర్మ్యయాత్మనా ॥ ౨౮౩ ॥ విభునా వాక్స్వరూపే
ణ తదేవాథ పరం పదమ్ । సుశాన్తం సర్వగం బుద్ధ్వా నిస్తరఙ్గమివోదధి
మ్ ॥ ౨౮౪ ॥ విద్యాం గదామితాద్ద్వయం యతా పంచతాం చ గా
త్రికాన్ । దేహపావ్యాసికం మన్త్రం ధారణాఖ్యమనన్తరమ్ ॥
జీమూతస్యేతి బుగ్వేదాన్ వాసదాసీతి పాఠయేత్ । క్రమేణానే
న హుత్వా తు పదార్థశతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౮౬ ॥ తిలానాం చ తథాజ్య
స్య మన్త్రైరేభిర్మునీశ్వరాః । దత్వా పూర్ణాహుతిం ప్రాగ్వదుప
సంహారలక్షణామ్ ॥ ౨౮౭ ॥ తతస్తత్పరమం బ్రహ్మ హృద్యుదితం పూ
ర్వవత్ స్మరేత్ । సర్వశక్తిమయేనైవ స్వభావేన స్వకేన తు ॥ ౨౮౮ ॥
ఓజోబలాత్మనా యద్వద్గన్ధాద్ద్రవ్యాత్మనా తు వై । బీజం తరుస్వరూపే
ణ సముద్రో బుద్బుదాత్మనా ॥ ౨౮౯ ॥ ఏవమవ్యపదేశ్యాయా
శక్తేస్స్వశక్తిదర్పణే । స్థితిమాదాయ విశ్వేశస్స్వతన్త్రో ద్వ్యవ
హో మతే ॥ ౨౯౦ ॥ మన్త్రరూపం తనుం ధత్తే సమ్యగారాధనా

యచ । నానాత్వముపయాతస్య ప్రసరం తస్యచస్వయమ్ ॥౨౯౧॥
నిష్క్రియత్వం ప్రయాతస్య విద్బీజనియమస్యచ । ఆవిష్కృతస్య
భేదేనాప్యమూర్తేన బలీయసా ॥ ౨౯౨ ॥ అజ్ఞానగహనేనైవ ని
త్యానిత్యానులాత్మనా । స్మృత్వైవం మూలమన్త్రంతు బిమ్బహృ
త్పద్మగం స్మరేత్ ॥ ౨౯౩ ॥ షట్చక్తికరణోపేతం త్రైస్వర్గ్యస్య
మయోజనమ్ । సంస్మరేత్సంహరంతంచ ప్రాగుక్తేనైవ వర్త్మ
నా ॥ ౨౯౪ ॥ స్వరూపమనులంభూయః స్మరేన్మూర్త్యాత్మనాతుతత్ ।
నయన్తం పూర్వవిధినాప్యేవం సపరమేశ్వరః ॥ ౨౯౫ ॥ మన్త్రా
త్మనా స్వగన్తర్యముపయాతోయదాతదా । సహస్రశిరసం దేవ
మితిసర్వాంస్తు చోదయేత్ ॥ ౨౯౬ ॥ పాదమేద్యాస్తు గాథా
నర్ఘ్యధ్యేచ మన్త్రిపమ్ । యోసిశ్వతశ్చక్షురితి యాతవ్యో భ
వత్యథచ ॥ ౨౯౭ ॥ ద్యాసుపన్థితి తదను అతో దేవేతి వైతతః । ఇ
ద్మయం పౌరుషం సూక్తం తస్యాపరతమాన్వితి ॥ ౨౯౮ ॥ తతోర్చ
యిత్వా మన్త్రేశం శయనే బిమ్బవృత్తికమ్ । పాంస్పర్శ్కైరాస
నాద్యైర్గ్విధైరౌపచారికైః ॥ ౨౯౯ ॥ హృదయాఙ్గమనస్త్రైశ్చ మ
ధుపరాఙ్దధిక్షీరజాః । పరమాన్నాదిభిశ్చాన్నైర్గవిత్రైః పానకై
స్తథా ॥ ౩౦౦ ॥ అన్యైశ్చ వివిధైర్భక్ష్యైర్యథాచానుక్రమేణతు ।
సర్వంతు సంప్రదానాన్తం కృత్వా పశ్చాత్తు మణ్డలే ॥ ౩౦౧ ॥ స
న్నిధీకృత్య సంపూజ్య మహతావిభవేనతు । అగ్నౌసన్తర్పయే
త్పజ్ఞం సమిత్ప్రక్తపూర్వకమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ జుహుయాన్మూర్తిపా
శ్చాపి స్వే స్వే కుణ్డే యథాక్రమమ్ । ప్రాగాది దిక్షుకుణ్డేషు క్ర
మేణ సమిధః స్మృతాః ॥ ౩౦౩ ॥ పలాశవృక్షఖదిర బిల్వామన్త్రర
భూరుహోమ్ । ఆగ్నేయాది విదిక్షున్యగపిప్పలప్లక్షసమ్భవాః ॥
న్యగ్రోధప్రభవాశ్చైవ కశ్మర్యప్రభవాస్తథా । పలాశసమిధోన్యత్ర
భూయసాం పరికల్పనే ॥ ౩౦౪ ॥ ఉక్తాభావేతు సర్వత్ర పాలాశ్య

న్సమిధో మతాః । చతస్రో ధేనవస్థాప్యా దక్షిణస్యాముదఙ్ముఖాః ॥
గఙ్గాసరస్వతీగోదా యమునా రూపధారిణీః । మన్త్రైస్తదీయైశ్శ్రప
ణం చరూణామాహుతిస్తథా ॥ ౩౦౭ ॥ శ్రపయేత్పయసా పూర్వే
శాలితణ్డులమాఢకమ్ । కృసరైర్దక్షిణాగ్నౌ తు పాశ్చాత్యే గుళమి
శ్రితమ్ ॥ ౩౦౮ ॥ ఉదీచ్యాగ్నౌ హరిద్రాన్నం శుద్ధాన్నమితరాగ్ని
షు । ప్రత్యేకం శతమష్టౌ చ హోమాస్స్యుస్సమిదాదిభిః ॥ ౩౦౯ ॥
తదర్ధం వాపి పాదం వా దేశకాలానురూపతః । ¶ తిలశాలియవైర్వే
ణు హోమబీజాన్యనుక్రమాత్ ॥ ౩౧౦ ॥ తిలైరితరకుణ్డేషు తైర్వా
సర్వత్ర కల్పయేత్ । స్వమూర్తికుమ్భాన్మన్త్రేణ జలముద్ధృత్య ధా
జనే ॥ ౩౧౧ ॥ బిమ్బ§మూర్ధ్నిక్రమాద్ధ్యేయం సర్వైరేకాయనాది
క్తైః । సన్తర్పయిత్వా తదను మన్త్రం సపరివారకమ్ ॥ ౩౧౨ ॥
ఆజ్యాదినా ప్రధూతేన దత్వా పూర్ణాహుతిం తతః । బిమ్బస్థ
నాం ప్రయాతానాం బ్రహ్మాదీనామఙ్గరూపిణామ్ ॥ ౩౧౩ ॥ ఆపాదనేప
త్రార్ధం పిణ్డీభూతార్థమేవ చ । ఆవాహ్య దేవజాతానాం ఛిద్రా
ణాం శమనే తు వై ॥ ౩౧౪ ॥ ఆప్యాయనార్థం మన్త్రాణాం ద్రవ్యై
స్తోషం సమాచరేత్ । ద్విషట్కేణాహుతీనాం చ పఙ్క్తికేన చతు
ర్గుణా ॥ ౩౧౫ ॥ ఆచాఙ్ఘ్రేర్జానుపర్యన్తం స్పృష్ట్వాజ్యం హో
మయేత్పురా । ఆనాభిజానుదేశాచ్చ తథైవ జుహుయాద్దధి ॥ ౩౧౬ ॥
నాభేరాకర్ణతః క్షీరమామూర్ధ్నః కర్ణతో మధు । సమిశ్రం జుహుయా
త్సర్వం స్పృష్ట్వా దేహం తు చాఖిలమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ దత్త్వా ఘృతేన
చైవ పశ్చాత్పూర్ణాం మూలేన తత్పరమ్ । సంసృత్య బిమ్బవత్ప్ర
తం భిన్నం బ్రహ్మశిలాం తథా ॥ ౩౧౮ ॥ ప్రాణాభిమానదైవం వా
యస్యయో విహితస్తు వై । వేష్టయిత్వామ్బరైశ్ఛిత్రైశ్చక్రమన్త్రే
ణ్నైతతః ॥ ౩౧౯ ॥ కార్యో బ్రహ్మశిలాచ్ఛాయాంశశ్చతాష్టాధికసప్త

¶ దివ్యశాలి § మూర్తిక్రమాద్ధ్యేయం

ణాం । గాయత్రీభిస్తదర్ఘంచ బహ్వృచాద్యైఃపృథక్పృథక్ ॥ ౩౨౦ ॥
అజస్యనాభావిత్యాది మన్త్రైరేకాయనైస్తతః । అధ్వాదిభూతమూ
ర్త్యంతు భోగ్యంవాపి పృథక్స్థితమ్ ॥ ౩౨౧ ॥ దేవతానాంత్వధి
ష్ఠానాం పీఠంకృత్వాతు బుద్ధిగమ్ । హోతవ్యం ప్రణవేనైవ స్వాయం
వ్యాహృతిభిస్తతః ॥ ౩౨౨ ॥ అవరైర్బలమన్త్రైశ్చ ప్రణవాన్తైన
లాఙ్గలిన । తతో వాహనమన్త్రైశ్చ తర్పణీయంతదైవహి ॥ ౩౨౩ ॥
స్వనామ్నా ప్రణవేనైవ స్వాహాన్తైనాపరైస్తథా । సంరోధస్తర్పితా
నాంచ కార్యఃపూర్ణాన్తమేవహి ॥ ౩౨౪ ॥ పావ్ఛపా విష్టరేణైవ
భావేన సజపేనచ । సర్వేశ్వరస్య దేవస్య స్వకీయాసుచ మూర్తి
షు ॥ ౩౨౫ ॥ శబ్దాత్మికాసు మూర్త్యాసు తద్వచ్ఛ్రీమయస్యచ ।
కృత్వైవంచ తనాదష్టు మూర్తిపాన్ వినివేశ్యచ ॥ ౩౨౬ ॥ తా
స్వదేశేషు కుమ్భానాం తర్పయేత్పాయసేనతు । దక్షిణాంచ య
థాశక్తినద్యాద్ధేమాదికీంతతః ॥ ౩౨౭ ॥ గృహీత్వా దక్షిణామ
న్త్రైస్ప్రీణనీయన్తు తైస్తతః । అథనిద్రీయమాణంతు దేవంస్తుత్వా
పసున్త్యచ ॥ ౩౨౮ ॥ అర్చయిత్వా నమస్కృత్య తత్రసర్వాన్ప్ర
వేశయేత్ । విప్రానేకాయనాంశ్చాపి తథావై బహ్వృచాదికాన్ ॥
స్వస్వశాఖోదితాన్మన్త్రాన్ పాఠయేత్క్రమయోగతః । స్తుతిపా
ఠకపూర్వాంశ్చ నృత్తగీతపగాయనాన్ ॥ ౩౩౦ ॥ వీణావేణుమృ
దఙ్గాదీనితరాంశ్చ ప్రవేశయేత్ । పదిక్స్థాన్ ప్రణవేజాపే మూ
ర్తిపానపినివేశయేత్ ॥ ౩౩౧ ॥ దిక్స్థితాన్మూర్తిపాన్విప్రాన్ ద్వా
దశార్ణే నియోజయేత్ । రక్షాముద్రాం తతఃకృత్వా దర్శయేత్సర్వ
దిక్ష్వథ ॥ ౩౩౨ ॥ శాయయేద్దర్భశయ్యాయాం యజమానముపో
షితమ్ । స్థణ్డిలేస్వప్నసిద్ధ్యర్థం ప్రాక్శిరస్కంతతోద్విజాః ॥ ౩౩౩ ॥
ఏవంకృత్వాధివాసంతు జాగరేణ నయేన్నిశామ్ । ప్రభాతాయాంతు
శర్వర్యాం కృత్వా స్నానాదికాఃక్రియాః ॥ ౩౩౪ ॥ ప్రతిష్ఠామార

భిత్వశ్చాద్దేశికశ్శస్త్రవిత్తమః । ప్రబుద్ధం యజమానంతు స్వప్నం
పృచ్ఛేచ్ఛుభాశుభమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ తత్రాశుభోపశాన్త్యర్థం తదా
నీం జుహుయాన్గురుః । శతం సహస్రం సాష్టం వా యథాశక్త్యథ
వా ద్విజాః ॥ ౩౩౬ ॥ మధ్వాజ్యక్షీరసంమిశ్రాన్ సఫలాంశ్చ తి
లానపి । అస్త్రసంపుటితేనైవ నామ్నాస్వాహాన్వితేనతు ॥ ౩౩౭ ॥
దోషం జహిజహీత్యేవం పదం నామావసానకమ్ । కేవలేనాథవా
క్యేన సింహమన్త్రేణ హోమయేత్ ॥ ౩౩౮ ॥ ఏవంసుస్వప్నశా
న్తింతు కృత్వా స్థాపనమాచరేత్ । ప్రాసాదం దర్భశాఖాభిర్బ
హిరన్తశ్చ మార్జయేత్ ॥ ౩౩౯ ॥ వికీర్య సాక్షతంపుష్పం గుగ్గులుం
ధూపయేత్పునః । సహమూర్తిధరైర్విప్రైశ్శిల్పిభిశ్శాస్త్రదేశికః ।
సార్ఘ్యపుష్పాక్షతకరః ప్రాసాదాన్తం వ్రజేత్తతః । హన్యాత్సిద్ధార్థ
కైస్తత్ స్థాన్ విఘ్నానస్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౩౪౧ ॥ ప్రాఙ్ముక్తే వి
ధినానేన శ్వభ్రం వా సంప్రతంఖనేత్ । తద్గర్భం గర్భగేహంతు
సూత్రపాతైర్విభాజయేత్ ॥ ౩౪౨ ॥ ప్రాసాదపక్షద్వారేతు గర్భ
మానం వినిశ్చితమ్ । ద్వారాత్పశ్చిమభిత్త్యన్తం దక్షిణోత్తరమా
యతమ్ ॥ ౩౪౩ ॥ సప్తధా విభజేత్సమ్యక్తత్ర పైశాచప్రథమస్స్మృ
తః । ద్వితీయో మానుషో భాగస్తృతీయో దైవసంజ్ఞితః ॥ ౩౪౪ ॥
బ్రాహ్మశ్చతుర్థో విజ్ఞేయః క్రమాదన్యే త్రయస్తథా । దైవమానుషపై
శాచా విజ్ఞేయా ద్విజసత్తమాః ॥ ౩౪౫ ॥ ప్రాసాదేతు చతుర్ద్వా
రే చతుర్భిస్సుసమైః పదైః । విభజేత్సప్తధా మధ్యే భాగస్యాద్బ్రా
హ్మసంజ్ఞితః ॥ ౩౪౬ ॥ దివ్యమానుషపైశాచాః క్రమాత్పశ్చాత్క్రమే
ణతు । చతుర్ద్వారేత్రభవనే బ్రాహ్మోఖ్యమధ్యమెపదే ॥ ౩౪౭ ॥
చతుర్మూర్తిమయస్య స్థాపనం చతురాత్మనః । ప్రాసాదపక్షద్వారే
తు దేవం సంస్థాపయేద్ద్విజాః ॥ ౩౪౮ ॥ బ్రాహ్మదైవికభాగాభ్యాం
దైవమానుషయోస్తు వా । బ్రాహ్మే వా దైవికే వాథ తస్మిన్ దివ్యే

త్రేషు వా ॥ ౩౪౯ ॥ మానుషాశ్రితదైవేవ ఫల భేద వశాత్తు వై ।
బ్రాహ్మభాగేషు మోక్షం స్యాద్దైవ్యస్థానాభివృద్ధికృత్ ॥ ౩౫౦ ॥
భోగమోక్షఫలావాప్తిర్బ్రాహ్మే దివ్యసమాశ్రితే । దివ్యభాగఫ
లావాప్తిర్మానుషాశ్రితదైవికే ॥ ౩౫౧ ॥ దైవమానుషభాగాచ్చ్యుతైఽ
హికాముష్మికం ఫలమ్ । విబుధబ్రహ్మభాగాచ్చ సైహికంతు గుణా
ష్టకమ్ ॥ ౩౫౨ ॥ అగ్రదేశేఽథబిమ్బస్య వేదిర్భాగద్వయోపరి ।
ఆరాధనార్థతోపి ప్రా స్థాపనీయా శిలాన్వితా ॥ ౩౫౩ ॥ పీఠోపర్య
థవా దేవం యున్యాగాధయుతే సదా । మధ్యే రత్నోపలం పీఠే న్య
స్యోర్ధ్వే స్థాపయేత్స్థానమ్ ॥ ౩౫౪ ॥ దేవీపద్మాన్వితం యత్ర స్థాపనం
భవేద్ద్విజాః । మూలబిమ్బస్య పార్శ్వే తు పీఠదేశం విసృజ్య చ ॥
సపీఠానాంతు దేవీనాం స్థాపనంతు సమాచరేత్ । ఏకాసన్యే దక్షి
ణే వా స్థాప్యా దేవ్యే దక్షవామయోః ॥ ౩౫౬ ॥ చతస్రస్తు త్రివేష్వేవ
స్థాప్యా దక్షిణవామయోః । ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వాద్వా తత్తత్
స్థానవిపర్యయమ్ ॥ ౩౫౭ ॥ నకుర్యాద్గ్రామరాష్ట్రాదేర్నాశస్తైషి దే
శికోత్తమాః । భిన్నే ప్రతిష్ఠానశాస్త్రైక్యే సతి భూయస్సమాచరేత్ ॥
శ్లాఘితే స్త్రీమ్యవాలిప్తే హృద్యాద్వై చన్దనాదినా । శ్వభ్రోధోఘట
గుప్తానాం మన్త్రాణాంచ నిరోధనమ్ ॥ ౩౫౯ ॥ పూర్వోక్తేన వి
ధానేన ధియా స్వస్వయనేగథా । కృత్వార్చనం యథోద్దిష్టం ఫ్రా
స్తాన్తం తత్రవిన్యసేత్ ॥ ౩౬౦ ॥ బాహుల్యేసతు పట్పఞ్చ చ
తుర్ద్వోళకసంమితామ్ । పీఠావన్నిగ్గతాంకిఞ్చిద్దార్భతయే సుస్థిరాం శి
లామ్ ॥ ౩౬౧ ॥ గ్రస్తాంపీఠేనముక్త్యర్థం నవరత్నైకృతాంపురా ।
స్వమస్త్రేణతు తత్రాపి ప్రతిష్ఠాసిలపాతయేత్ ॥ ౩౬౨ ॥ ప్రాగా
దౌ ప్రాభవేనాథ పఞ్చకం పఞ్చకంన్యసేత్ । శిలావటేషు ద్ర
వ్యాణాం తత్ర వజ్రంచ హాటకమ్ ॥ ౩౬౩ ॥ హరితాలముశీరంచ
ప్రోహయో దక్షిణేత్వథ । ఇన్ద్రనీలమయశ్చైవ కాసీసం చన్దనం

తిలమ్ ॥ ౩౬౪ ॥ ముక్తాఫలంచ రజతం పారదంచాప్యదిక్తథా ।
స హేమాశీరాశ్చ వైముస్తో౽పద్మరాగముఖోత్తరే ॥ ౩౬౫ ॥ తాం
స్యం సరాజపాషాణం రాజేన్ద్రం చణ్యైకేన్నహ । వింశకం విన్య
సేత్తథ్యైప్యూర్వమేవ తతో బహిః ॥ ౩౬౬ ॥ విదిక్ష్వప్యయయో
గేన త్వేవమన్యత్పృథక్పృథక్ । §ఏవం వైడూర్యపూర్వంతు చ
క్రిణంచాభ్రకం తథా ॥ ౩౬౭ ॥ మాష్టికాంత్యేశదిగ్వాయోః
పుష్యరాగహరితకా । గైరికం శారికాస్త్రైవమసూరాణ్యథయా
తుదిక్ ॥ ౩౬౮ ॥ మహానీలంచ వజ్రంచ తథాపాషాణహాటకమ్ ।
యవాన్సగరుకాశ్చైవ ఆగ్నేయ్యాం స్ఫటికం తథా ॥ ౩౬౯ ॥ తా
మ్రం మనశ్శిలాచైవ గోధూమాశ్శఙ్ఖపుష్పికాః । మాషైస్సర్వాణి
తదను తతో౽ర్ఘగణంతు తత్ ॥ ౩౭౦ ॥ లేపైరాచ్ఛాదితంకృత్వా
పాఙ్గంమన్త్రం పదేపదే । పూజయిత్వా యజుర్వేదాంశ్ఛనప
టాంశ్చపాఠయేత్ ॥ ౩౭౧ ॥ తదూర్ధ్వే విన్యసేత్పీఠం తచ్ఛ్ర
ష్ఠే వినివేశ్యచ । అష్టలోహమయంచక్రం తదూర్ధ్వేతు మహామ
తే ॥ ౩౭౨ ॥ ద్వాదశాఖ్యాద్విశేషాద్దా దాధారో యస్యయస్య
కః । హైమంతదూర్ధ్వే కమలం తాజ్రంవా తామ్రమేవవా ॥౩౭౩॥
యథాక్రమస్థితం హ్యేతత్పఞ్చకం చతురాత్మని । న్యసేదనన్తం చ
క్రస్య మీనకూర్మౌతు తస్యవై ॥ ౩౭౪ ॥ కూర్మానన్తౌతు మీనస్య మీ
నానన్తౌతు తస్యచ । సర్వస్యపిహితంపద్మం తపాస్యనన్తంతు విన్య
సేత్ ॥ ౩౭౫ ॥ లక్ష్మ్యాదీనాంచ శక్తీనాం చక్రస్థాపనకర్మణి ।
న్యసస్యపూర్ణాహుతికంకృత్వా కర్మాణ్యగ్రేచ తర్పణమ్ ॥ ౩౭౬ ॥ మ
న్త్రపేటుఖగేశస్య ఏవమేవసమాచరేత్ । సహమూర్తిధరైస్త్రాగ్వ
త్కార్యాదర్భోదకక్రియా ॥ ౩౭౭ ॥ చతుర్గుణితసూత్రేణ వేష్టయే
ద్దేవమన్దిరమ్ । ఛాదయేన్నవవస్త్రేణ తథావై దర్భమాలయా ।

§ లోహంవైమూర్యపూర్వంతు చక్రాఙ్గం

తతస్తు మూర్తిపైపాన్నర్థం ప్రవిశేద్యాగమణ్డపమ్ । ప్రతీక్షేల్లగ్నకా
లంతు యావత్కాలనయాఽపి చ ॥ ౩౭౯ ॥ తావద్విప్రాద్వేదఘోషైశ్చ
మహోత్సవైః స్తోత్రైశ్చ సన్నిధాపయేత్ । ప్రాప్తే లగ్నోదయే విప్రాశ్శయ
నస్థం ప్రబోధయేత్ ॥ ౩౮౦ ॥ అర్ఘ్యాలభనమాల్యాద్యైరర్చయి
త్వా విభుం పఠేత్ । మన్త్రాన్నిత్యరూపమాత్మీయమాగ్నేయముప
సంహర ॥ ౩౮౧ ॥ సమాశ్రయస్వ సామ్యత్వం స్థిత్యర్థం పరమేశ్వ
ర । నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ ఉత్తిష్ఠ పరమేశ్వర ॥ ౩౮౨ ॥ మదను
గ్రహహేతోస్త్వం పీఠభూమిం సమాశ్రయ । ఉద్ధృత్య హృదయేనా
థ తన్త్యక్తనిద్రం చ మన్త్రవిత్ ॥ ౩౮౩ ॥ ఉత్థాప్య మూర్తిమన్త్రే
ణ సహమూర్తిధరైర్గణాత్ । గత్వా గచ్ఛేరసోదేశే చకారాధారస్థి
తం ఘటమ్ ॥ ౩౮౪ ॥ తాన్ సర్వాన్ స్థితాంశ్చాపి కుమ్భాంస్తత్ర నృత్యైస్స
హ । ఉత్థాప్య మూర్తిపాత్రైస్తు వాహయేద్దేశికోఽగ్రతః ॥ ౩౮౫ ॥
గాయ్యాత్రిక్షిపమాణాస్తు రత్నాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్ । నా
నావిధైస్తు కుసుమైర్లాజాద్యైరక్షతాన్ బహూన్ ॥ ౩౮౬ ॥ ప్రతి
మాముద్వహన్త్యేతే మూర్తిధారాస్త్వనన్తరమ్ । అన్యే యథా నగ
చ్ఛేయురన్యే గాచార్యబిమ్బయోః ॥ ౩౮౭ ॥ అస్త్రమన్త్రధరాశ్చ
న్యే యే చ మఙ్గళపాఠకాః । పరితస్తేపి గచ్ఛేయుస్సపత్నాకునం త
థా ॥ ౩౮౮ ॥ వాగ్యతో యజమానస్తు కుశపాణిః ప్రణామవాన్ ।
తేషాం వై పృష్ఠతస్తస్య గచ్ఛేయుః పరివారకాః ॥ ౩౮౯ ॥ తో
రణేనచ నివర్త్య ప్రదక్షిణచతుష్టయమ్ । కుర్యాత్త్రిసాకపి
ంస్య ద్వారాగ్రే సన్నిరోధ్యచ ॥ ౩౯౦ ॥ పాద్యార్ఘ్యచమనం
దత్వా హృన్మన్త్రేణ ప్రవేశయేత్ । శాఖాద్యమస్పృశన్తం చ పా
రమేత్తద్విదస్తతః ॥ ౩౯౧ ॥ చతుశ్చత్రేణ తదను పురమేకాదశే
ఽపి చ । వస్త్రాభిమన్త్రితేనాథ మహతేన సితేనచ ॥ ౩౯౨ ॥ పాదా
ద్యుపహనాశం ప్రాక్ శిఖామన్త్రేణ వేష్టయేత్ । అగ్నిహోమా

సమీకృత్య ప్రణవాద్యన్తకేనతు ॥ ౩౯౩ ॥ మూలమన్త్రేణ పీఠో
ర్ధ్వే బిమ్బం సంస్థాపయేత్ స్థిరమ్ । ద్వారమధ్యం నసన్త్యాజ్యం
దేవస్థాపనకర్మణి ॥ ౩౯౪ ॥ నతతశ్చాగ్రతస్థాప్యం నపార్శ్వే నచ
పృష్ఠతః । వామతో మారుతంపశ్చాత్సన్త్యజేద్దేశికోత్తమః ॥ ౩౯౫ ॥
ప్రతిష్ఠా లిఙ్గశబ్దాచ ద్వ్యామన్త్రాత్పాఠయేత్క్రమాత్ । శాన్తం బ్రహ్మ
స్వయంరూపం స్వకం సమవలమ్బ్యచ ॥ ౩౯౬ ॥ (యత్రాపి కేవలే
బాహ్యే స్థాపనం సముదీరితమ్ । తత్రాపి వామతః కిఞ్చిద్దిక్ష్యభా
గం సమాశ్రయేత్ ॥) యతోహితార్థం సర్వేషాం § నిర్గతస్సగుణాత్మ
నా । అతో బ్రహ్మపదాదీషద్దైవభాగే సమాసయేత్ ॥ ౩౯౭ ॥ మో
క్షాది ఫలసిద్ధీనాం ప్రాప్తయే హ్యవిచారితః । కరస్థనథమోక్షన్యం
కౌతుకం హృదయేనతు ॥ ౩౯౮ ॥ సర్వాఙ్గమఙ్గమన్త్రేణ దత్వా
మూలమనుస్మరేత్ । హృదాస్త్రపరిజప్తేన వజ్రలేపేనవై గణాః ॥
బిమ్బపీఠశిలానాంచాప్యైకత్వేనాచరేత్ స్థితిమ్ । తతస్తు నేత్రకు
మ్భైస్తథాకుమ్భాష్టకస్థితైః ॥ ౪౦౦ ॥ తోయైస్సహాగ్నిసంల
గ్నైర్బిమ్బం సంప్రోక్ష్య మన్త్రితః । తత్త్రకుమ్భగతం మ
న్త్రం బిమ్బేన సహయోజయేత్ ॥ ౪౦౧ ॥ బాలబిమ్బగతాం
చాపి శక్తిం మూలే న్యసేత్తదా । మూలబిమ్బే మునిశ్రేష్ఠాః స్యాద
ఽద్రవ్యనిర్మితే ॥ ౪౦౨ ॥ కర్మార్చాయాం విష్టరేణ దర్భమఞ్చే
ద్విజాః । ప్రబోధనంచ వైకర్మ తథాప్రదక్షిణక్రియామ్ ॥ ౪౦౩ ॥
ప్రాసాదే సంప్రవేశంచ కృత్వాన్యత్సర్వమాచరేత్ । మూలబి
మ్బక్రమేణైవ దేశికేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౪౦౪ ॥ మూలమన్త్రం
తతో ధ్యాత్వా సంశాన్తబ్రహ్మలక్షణమ్ । ఆధారాదిధ్వజాగ్రాన్తం
వ్యాప్తం తేనాఖిలంస్మరేత్ ॥ ౪౦౫ ॥ ఇతిసామాన్యసంస్థానం ప్రో
కృత్వా తద్విశిష్యతే । స్థూలసూక్ష్మపరత్వేన స్థూలం ప్రోధా

§ నిర్గుణంసగుణాత్మనా

శిలాన్వగమ్ ॥ ౪౦౬ ॥ పిణ్డికాయాం తథా సూక్ష్మం తత్పరం బిమ్బ
విగ్రహే । విన్యాసం పీఠమాలేఖ్య దేవతానాం సమాచరేత్ ॥ ౪౦౭ ॥
భవోపకరణీయానామేతాసాంతు మునీశ్వరాః । విన్యాసం మన్త్రి
బిమ్బేషు నకదాచిత్సమాచరేత్ ॥ ౪౦౮ ॥ పీఠోర్ధ్వే తు మునిశ్రే
ష్ఠాః ప్రతిష్ఠేయం విధీయతే । న్యసేద్విభవదేవాంస్తు హ్యపర్యప
రిపూర్వవత్ ॥ ౪౦౯ ॥ ఘటోద్దేశాత్సమారభ్య పరమరాచ్చగతం
తతః । ఏవం హి సర్వదేవానాం వినివేశవశాత్తు తై ॥ ౪౧౦ ॥ చిన్తా
మణిమయో న్యాసః కృతో భవతి సిద్ధిదః । మన్త్రన్యాసం తతః కు
ర్యాద్బిమ్బాఙ్గేషు యథావిధి ॥ ౪౧౧ ॥ సృష్టిసంస్థితిసంహారన్యా
సం కుర్యాత్త్రయం విభోః । స్థితేఽపి చ తథాసీనే శయానే యానగేఽపి
చ ॥ ౪౧౨ ॥ ఏతేష్వపి చ సర్వేషు కుర్యాన్న్యాసత్రయం ద్విజాః ।
యద్వా స్థితే స్థితిన్యాసమాసీనే సృష్టిసంజ్ఞితమ్ ॥ ౪౧౩ ॥ శయా
నే సంహృతిన్యాసమాచరేద్ద్విజసత్తమాః । అఙ్గమన్త్రస్థితిం కు
ర్యాత్స్థానేషు హృదయాదిషు ॥ ౪౧౪ ॥ అన్యాని భూషణాదీని
విన్యస్య గరుడాదికాన్ । తతస్సంపూజయేత్తత్ర లయయాగేన చా
ఖిలమ్ ॥ ౪౧౫ ॥ పీఠస్థం భోగయాగేన మన్త్రచక్రం యజేత్పునః ।
స్వనామ్నా స్వాభిశబ్దం తు సమారోప్య పఠంతు వా ॥ ౪౧౬ ॥ హ
రికేశవపూర్వం తు తతస్తారసమన్వితమ్ । ప్రబ్రూయుర్మూర్తిపాలా
స్తే సుప్రతిష్ఠితమస్త్వితి ॥ ౪౧౭ ॥ పుష్పాక్షతాఞ్జలిం పూర్ణం క్షిప
మాణాశ్చ సర్వశః । సర్వే వదేయుస్తత్ర స్థానే సుప్రతిష్ఠితమస్త్వితి ।
§ ఆత్మావాహనసహితే ప్రతిష్ఠాసీతిపాఠయేత్ । విశ్వస్యమిత్రమిత్యా
ది మన్త్రమేనాయవాన్ద్విజాః ॥ ౪౧౯ ॥ ఓం నమోస్తు నమశ్శా
న్తో ఋగ్వేదాద్యైస్తు తైస్సహ । ఓం నమో బ్రహ్మణే భిక్షం జితన్తే
త్యేవమేవహి ॥ ౪౨౦ ॥ జయశబ్దనమోపేతం స్తోత్రం శ్రోత్రియమ

§ ఆవాహోహేతి

సోహారమ్ । దేశికైస్సహసర్వైస్తు వాద్యైరుచ్చాభిరుచ్చరేత్ ॥
జీవభూతేన చైతేన విభునా మన్త్రమూర్తినా । ప్రతిష్ఠితేన విప్రేన్ద్ర
విద్ధి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౪౨౨ ॥ ఏవం కృత్వాథ వా పాది మూలబి
మ్బేన వై సహ । స్థాపయేత్కర్మబిమ్బాదీన్ మూలబిమ్బాగ్రతో ద్వి
జాః ॥ ౪౨౩ ॥ లక్ష్మ్యాదీశ్చ యథాశక్తి స్థాపయేత్తు విధానతః ।
అథ మణ్టపమధ్యే తు దేవదేవస్య సంముఖమ్ ॥ ౪౨౪ ॥ స్థితేపి తన్ము
హూర్తాంశే స్థాపనీయశ్చ పక్షిరాట్ । స్నాతోనులిప్తో మన్త్రై
స్స్వైనయస్సంస్కృతః పురా ॥ ౪౨౫ ॥ ఙ్గశక్త్యా సహ బిమ్బేన య
స్యాద్భిన్నేషు వస్తుషు । బిమ్బసన్నికటస్థేషు అథవాన్యత్ర సత్తమ ॥
తత్కాలముఙ్గభావత్వం వ్రజమానేషు సర్వదా । హావనాన్తం చ నిశ్శే
షం ధ్యానార్చనపురస్సరమ్ ॥ ౪౨౬ ॥ స్వయమేవానురూపేణ
కర్మసామాన్యతాం వ్రజేత్ । తస్మాత్తద్యాగభవనామర్థాపాద్యదా
యి బిమ్బవత్ ॥ ౪౨౭ ॥ దేవం ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రాగ్వత్సంస్థా
పనాపదే । ఏకస్మిన్ మధ్యరన్ధ్రే తు వజ్రాద్యం పఞ్చకం న్యసేత్ ॥
ఏవమేవ తదూర్ధ్వేథ ఆధారో యఉదీరితః । ప్రాగ్వన్నివేశనీయశ్చ
తత్ప్రోర్ధ్వేథ భావనమ్ ॥ ౪౩౦ ॥ భావనీయం శరీరే చ శేషం ప్రతి
ష్ఠిలక్షణమ్ । పాతయేద్బ్రహ్మణాం స్తస్స్వతుస్సవర్ణోసితి మన్త్రరా
ట్ ॥ ౪౩౧ ॥ తమేవాస్త్రాభితం కృత్వా స్వకప్రాక్ శాజరే
తతః । సోమేశానాన్తరే వాపి అజరే వాపి తత్పదే ॥ ౪౩౨ ॥ అ
థ వా మూర్తిపీఠస్థం భవనాభ్యన్తరేపి చ । ఖగోక్తేనవిధానేన విన్య
స్యేనం నివేశ్య చ ॥ ౪౩౩ ॥ ద్వారస్థానఖిలాన్ దేవాన్ తథా చా
వరణస్థితాన్ । పూర్వోదితాన్ క్రమేణైవ స్థాపయేద్దేశికోత్తమః ॥
సంప్రోక్ష్య కుమ్భతోయేన యాయాత్పాకగృహం తతః । చుల్లీవ
హ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య అగ్నిమీళే పాతయేత్ ॥ ౪౩౪ ॥ తత్రైవ పాయ
సాదీని హవీంషి వివిధాని చ । పాచయేచ్చ తతో విప్ర యాయా

ష్ఠేఽని కేతనమ్ ॥ ౪౩౬ ॥ కలశైస్సప్తభాగస్థైస్స్నాపనీయ స్తతో విభుః । సహమూర్తిధరైస్సర్వైర్యథాచానుక్రమేణతు ॥ ౪౩౭ ॥ సహోఘనుగ్ఘణోనైవ గాయత్ర్యావర్తితేనతు । ప్రాగ్యజుర్మయస్తు తదను చతుర్ధావర్తితైస్స్వయమ్ ॥ ౪౩౮ ॥ హృదాద్యావర్తితైష్ష డ్భిర్యజుర్జిగ్భిస్తైనసేచయేత్ । భూయస్స్వయంతథాకుమ్భైస్స్నాను విత్ స్నాపయే త్తతః ॥ ౪౩౯ ॥ షడ్భిరన్యైస్స్వయంపశ్చాత్తైనైవాథర్వణ స్తతః । పవిత్రావర్తితైరేవం కలశైరన్తరాన్తరా ॥౪౪౦॥ సహస్రైకాయినీమైస్తు స్నాపనీయ మనన్తరమ్ । చతుర్మూర్తిమన్త్రైస్తైర్బహుశస్సపరిభావితైః ॥ ౪౪౧ ॥ స్నాపయేత్కలశేనాథ శేషమాదాయ వైఘటమ్ । తచ్ఛతావర్తితంకృత్వా సమూలేనాదన్య మూర్తినా ॥ ౪౪౨ ॥ సాన్నిధ్యంవై దేవదేవస్య మూర్ధ్నిచోత్తీర్య పాతయేత్ । జలస్థితస్యైవసర్వాం స్తతశ్చాస్త్రేదకేనతు ॥ ౪౪౩ ॥ పాత్రపాదం శోధయిత్వాతు గత్వావై కుమ్భసన్నిధిమ్ । తత్ర సంపూజ్యదేవేశం పూర్వోక్తేన క్రమేణతు ॥ ౪౪౪ ॥ మణ్డలే పూజయిత్వాథ ప్రణామాదిభిస్సన్నిధిమ్ । తత్రసంపూజయేద్దేవం పాన్నవన్యం విశేషతః ॥ ౪౪౫ ॥ పాంస్పర్శైర్గానవాద్యైర్వివిధైరౌపచారికైః । హృదయజ్ఞను సజ్జైశ్చ పాయసాద్యైశ్చతుర్విధైః ॥ అన్నైస్సప్రభూతైరన్యైస్సు భక్ష్యభోజ్యాదిభిస్తథా । సంప్రదానావసానాన్తం క్రమాత్కృత్వా ద్విజోత్తమాః ॥ ౪౪౭ ॥ సదక్షిణం విశేషేణ గురౌమూర్తిధరేషుచ । సమిత్సప్తకపూర్వంతు వహ్నౌ సన్తర్పయేదేకమాత్ ॥ ౪౪౮ ॥ మహానసేపి నిత్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి । హుత్వా నిత్యోక్తమార్గేణ కృత్వా హోమసమర్పణమ్ ॥ ౪౪౯ ॥ దేవంప్రణమ్య విజ్ఞాప్య కర్మణా మనసాగిరా । తస్య మరాప్యన్తగ్నశో దేవమయాయచ్ఛానలాదిషు ॥ ౪౫౦ ॥ నీతోసిచాభిముఖ్యంతు ఉన్తవ్యం తన్మమాచ్యుత । ఏవం ప్రణమ్య విజ్ఞాప్య

కారయిత్వా ప్రవిశేచ్ఛ్రీమద్వ్యసంముఖమ్ ॥ ౪౫౧ ॥ ఆమూలాద్ధ్వజపర్యన్తం పాయిపాదో యథాపురాకృతః । దేవం ప్రదక్షిణీకృత్య అష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య చ ॥ ౪౫౨ ॥ గృహీత్వాచార్యపాత్రంతు యాగాద్దేవగృహాద్బహిః । స్నానాదినా సమభ్యర్చ్య వాహనం భగవన్మయమ్॥ పూర్వోదితానాం ద్వారస్థానాం దిక్పతీనాం తథైవ చ । పూర్వవత్తు బలిం దద్యాత్క్రమేణ చ తతః పరమ్ ॥ ౪౫౪ ॥ ప్రభూతానాం చ భూతానాం బలిదానం సమాచరేత్ । కృష్ణం తు భగవద్భక్తా భూతాః ప్రాసాదబాహ్యగాః ॥ ౪౫౫ ॥ బలమన్త్రపవిత్రాశ్చ తేషామనుచరాశ్చయే । ఏవం క్రమాద్బలిం దత్వా సర్వేషాం పాత్రయే త్తతః ॥ ౪౫౬ ॥ బుగ్విద్ధిరణ్యగర్భేతి యాగదేవాస్త్వితి వైక్రమాత్ । సామజ్ఞాంశ్చాన్యసామాని సహధేనుమయాని చ ॥ ౪౫౭ ॥ సర్వేష్వావరణేష్వేవం బల్యర్థంతు ప్రదక్షిణమ్ । కృత్వాతు దేశికః పశ్చాదాచమ్య భవనం విశేత్ ॥ ౪౫౮ ॥ న్యూనాతిరిక్తశాన్త్యర్థం పూర్ణాన్తం జుహుయాచ్చరుమ్ । హృన్మన్త్రేణ తు పాత్రేణ దద్యాత్పూర్ణాహుతింతతః ॥ ౪౫౯ ॥ ఏవం తద్దినమారభ్య కుర్యాద్దినచతుష్టయమ్ । పూజనం దేవదేవస్య చతుర్థానేషు చక్రమాత్ ॥ ౪౬౦ ॥ ప్రాప్తే౽హాని చతుర్థేతు అపనీయ స్రగాదికమ్ । కలశాన్ మణ్డలాద్బిమ్బాత్తతో యాగగృహార్చనమ్ ॥ ౪౬౧ ॥ హోమావసానం మన్త్రస్య కృత్వా పూర్వం యథాపురా । ఆచమ్య చ బలిం దత్వా యాగాద్దేవగృహంతతః ॥ ౪౬౨ ॥ తత్రాసనాద్యై రిష్ట్వా స్నానాన్తైః పూర్వవత్ప్రభుమ్ । అపనీతామ్బరైకస్తైః ధాన్యపీఠోపరిస్థితైః ॥ ౪౬౩ ॥ హృన్మన్త్రపూజితైర్వ్యాయసన్నిధేయసుపూరితైః । సహమూర్తిధరైః ప్రాగ్వదన్తరాన్తరయోగతః॥ కార్యంవై స్నానకర్మాథ విధిదృష్టేన కర్మణా । నిరోధకే౽థ ప్రాసాదే పునరారాధ్య పూర్వవత్ ॥ ౪౬౫ ॥ భోగ్యైరాసన పూర్వైస్తు

సంప్రదానాన్తమచ్యుతమ్ । ముద్రాం బధ్వా జపేన్మన్త్రం స్తుత్వా ధ్యాత్వా బహిర్వ్రజేత్ ॥ ౪౬౬ ॥ శతం సహస్రం సాష్టం వా జుహుయాన్మన్త్రరాట్స్వయమ్ । సాఙ్గం సపరివారంచ సంహితోచ్చారయుక్తితః ॥ ౪౬౭ ॥ మూర్తిపైస్ప్రణవాద్యాభిర్గాయత్రీభిశ్శతం శతమ్ । ఏకాయనైరభిజ్ఞాభిస్స్వకీయాభిస్తు తత్సమమ్ ॥౪౬౮॥ ప్రదాపయేత్తతః పూర్ణాం మృగ్వేదాద్యాంస్తు మూర్తిపాన్ । ఏకాయనాం స్తదస్తేతు క్రమాత్తాన్ పాఠయేత్తతః ॥ ౪౬౯ ॥ పూర్ణామ్మూర్ధ్నైతవైమన్త్రవాద్యైః పూర్ణమసీతియత్ । సనమస్తేన మన్త్రేణ స్వయం పాద్నేనిక్షిపేత్ ॥ ౪౭౦ ॥ బలిభిస్తు తతస్సర్వాన్ భూతపూర్వాంస్తు తర్పయేత్ । ప్రవిశ్యాచమ్య తదను ధ్యాత్వా దేవంతు సమ్ముఖమ్ ॥ ౪౭౧ ॥ పూర్వవన్మణ్డలస్థంతు కుణ్డస్థం తదనన్తరమ్ । విష్వక్సేనం యజేత్ప్రాగ్వదిష్టశిష్టైస్తువైక్రమాత్ ॥౪౭౨॥ భూషయేత్సగురుపూర్వాంస్తు మూర్తిపాన్ కటకాదికైః । గురోర్ద్వా గురుపుత్రస్య యాగద్రవ్యం నివేదయేత్ ॥ ౪౭౩ ॥ సిద్ధమూర్త్యేరహీస్యాన్యం సాన్నయాద్యవభృథేనచ । ఇత్యేతత్సాధకస్యోక్తం మన్త్రారాధనకాఙ్క్షిణః ॥ ౪౭౪ ॥ మన్త్రమూర్తిప్రతిష్ఠానం యత్రస్థస్సిద్ధిమాప్నుయాత్ । స్థాపనే యజమానస్య ఫలంవక్ష్యే సమాసతః ॥౪౭౫॥ ఆదేవాలయభూభాగాద్ధ్వజాన్తాద్వాపి మణ్టపాత్ । సర్వోపకరణోపేతాత్సర్వేషామ్యావరణేషుచ ॥ ౪౭౬ ॥ సమస్తాత్పరమాణూనాం సర్వేషాం ద్విజసత్తమాః । యావతీ జాయతే సఙ్ఖ్యా తావత్కల్పాన్ సమావసేత్ ॥ ౪౭౭ ॥ భోగభుగ్విష్ణులోకేచ యాత్యన్తే పరమంపదమ్ । కర్తావై బ్రాహ్మణో విప్రస్సర్వవిద్యాధిపో భవేత్ ॥ ౪౭౮ ॥ క్షత్రియో యజమానస్తు సర్వదేశాధిపోభవేత్ । వైశ్యస్తు యజమానస్స్యాద్ధనధాన్యసమృద్ధిమాన్ ॥ ౪౭౯ ॥ శూద్రస్తు యజమానస్స్యాన్మోదతే బన్ధుభిస్సహ । సజన్మవాచజ్ఞానేన

పనమేవ భవేత్తుయః ॥ ४० ॥ పుత్రార్థీ పుత్రమాప్నోతి రాజ్యార్థీ రాజ్యమాప్నుయాత్ । యద్యత్కామయతేకర్తా తత్తత్సర్వం సమాప్నుయాత్ ॥ ४१ ॥ అకామానాంతు భక్తానాం భక్తిరవ్యభిచారిణీ । యచ్చాపి శాశ్వతంజ్ఞానం భవేత్తద్ధర్మణాసహ ॥ ४२ ॥ స్వయంకృతానాం బిమ్బానాం స్థాపనం సంప్రకీర్తితమ్ । ఏవం బిమ్బం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాసాదే స్వగృహేఽథవా ॥ ४३ ॥ తతఃప్రభృతికాలాద్వై పూజయేత్ప్రతివాసరమ్ । జీర్ణోద్ధారవిధిర్యావత్తావత్కాలం విధానతః ॥ ४४ ॥ ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వాద్వా పూజాలోపం నకారయేత్ । ఏవం శ్రియాదిదేవీనాం చక్రాదీనాం తథైవచ ॥ ४५ ॥ సర్వేషాం విష్ణుభక్తానాం ప్రతిష్ఠాంచ సమాచరేత్ । ప్రథమావరణాద్వా మృష్టపేవాఽఙ్గణాదికే ॥४६॥ లక్ష్మీప్రతిష్ఠయాసర్వ సమృద్ధిర్జాయతేనృణామ్ । చక్రసంస్థాపనాత్ స్థాన సంరక్షా భవతిధ్రువమ్ ॥ ४७ ॥ విష్ణుభక్తప్రతిష్ఠానాద్దేహినాముష్మికంఫలమ్ । తస్మాత్కార్యం శ్రియాదీనాం స్థాపనందేవ . . . కే ॥ ४८ ॥ దేవప్రతిష్ఠాకాలేవాహ్యన్యకాలేఽపివా పృథక్ । సహసంస్థాపనేత్వేషాం నపృథక్త్వఙ్కురాదికమ్ ॥ ४९ ॥ నయాగగేహనిర్మాణం పరివారోక్తమిష్యతే । సర్వం తత్రాపి కర్తవ్యం శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ॥ ५० ॥ సిద్ధార్థకాదిభిఃపిష్టైర్విపాస్నానం కౌతుకబన్ధనమ్ । జలాధివసనంచైవ సూక్ష్మసూక్ష్మాది పఞ్చసు ॥ స్నానేష్వన్యతమస్నానం నయనోన్మీలనం తథా । శయ్యాయామధివాసంచ తత్తన్మన్త్రాధికస్యచ ॥ ५२ ॥ తత్తన్మాఙ్గల్యాదిచ్ఛన జాలస్య న్యసనంచ యథావిధి । తత్తన్మన్త్రైస్తథా హోమం కుర్యాత్కుణ్డే పృథక్కృతే ॥ ५३ ॥ తత్తత్ప్రతాదిసంస్కారం పీఠసంస్థాపనంతథా । వజ్రాదిపఞ్చకన్యాసం ప్రాగ్వత్సంస్థాపనంపదే॥ తదాధారనివేశంచ యస్యయస్సముదీరితః । బిమ్బసంస్థాపనంచైవ

పీఠోర్ధ్వేతు యథావిధి ॥ ౪౯౫ ॥ తత్తత్ స్థాపనకాలేతు తత్తన్మ
న్త్రైః ప్రపాతనమ్। ఏతత్సర్వం సమభ్యూహ్య కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥
పృథక్సంస్థాపనే కుర్యాత్సర్వకర్మ యథావిధి । తత్తన్మన్త్రైస్తథా త
త్తత్పరివారార్చనైస్సహ ॥ ౪౯౭ ॥ చక్రసంస్థాపనే కశ్చిద్విశే
షశ్శ్రూయతాం ద్విజాః। అమూర్తం ద్వాదశారంతు అష్టారం షడ
రంతు వా ॥ ౪౯౮ ॥ చక్రం సంస్థాపయేత్తత్ర ప్రాసాదశిఖరోపరి ।
మూర్తమాబ్రాణదేశేతు షోడశాష్టభుజంతు వా ॥ ౪౯౯ ॥ తస్యస్థా
పనకాలేతు తస్యసంజ్ఞామనుం జపేత్ । ఏద్యాం గదామిత్యాద్యం
యత్పాఠయేత్తద్విదోజనాః ॥ ౫౦౦ ॥ చమూషచ్ఛ్యేన ఇతిచ ప్రతే
ష్ణో ఇతి త్ర్యృచౌ । పాఠయేద్బహ్వృచాః పశ్చాచ్ఛకునం సూ
క్తమేవచ ॥ ౫౦౧ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రైః కృతచక్రైస్తమన్త్రైంతతః
పఠేత్ । పవిత్రన్తే వితతమితిమన్త్రాన్యజుర్మయాః ॥ ౫౦౨ ॥ ఆరో
హేతిచ సామజ్ఞాః పవిత్రం తేగ్నిరిత్యపి । ఏభిర్వయముదుక్రమస్యే
త్యాథర్వణాః ద్విజాః ॥ ౫౦౩ ॥ ఏవం సంస్థాప్య విధివన్నవభిః
కలశైస్తతః । స్నాపయేద్విష్ణుసూక్తైస్తైర్మన్త్రైరష్టభిరేవచ ॥
విశ్వస్య వశినం దేవమితి ప్రాక్స్థాపితేనతు । బహిరావరణేనాస్తి
త్యగ్నిదిక్సంస్థితేనతు ॥ ౫౦౫ ॥ యన్నాభిపద్మాదభవదితియామ్యస్థ
స్థితేనతు । ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రైరితిచ యాతుధానగతేనతు ॥ ౫౦౬ ॥
దక్షిణేతు భుజేవిష్ణోరితి పశ్చిమగేనవై । విష్ణునాక్రమశస్త్రీతి వా
యుదిక్సంస్థితేనచ ॥ ౫౦౭ ॥ పుంప్రధానేశ్వరో విష్ణురితి సోమగతే
నవై । ఇమాం మహోపనిషదమితీశానగతేనతు ॥ ౫౦౮ ॥ మన్త్రై
రేతైస్సమస్తైస్తు మధ్యకుమ్భేన సేచయేత్ । ప్రాసాదాగ్రస్థితే చ
క్రే ప్రోక్షణంతు సమాచరేత్ ॥ ౫౦౯ ॥ మహోపనిషదన్తస్థానష్టౌ
మన్త్రాన్ పురోదితాన్ । యద్వా పురుషసూక్తంతు సర్వశాన్త్యై

తతో జపేత్ ॥ ౫౧౦ ॥ అత్రానుక్తంతు సకలం పూర్వోక్తంతు సమా
చరేత్ । ఇత్థంహి పీఠలక్ష్మ్యాది ప్రతిష్ఠా చ ప్రకీర్తితా ॥ ౫౧౧ ॥ భూ
షోపకరణానాంతు ప్రతిష్ఠా తూచ్యతేఽధునా । తదర్థమిహ సర్వేషాం
శృణుధ్వం దేవతాక్రమమ్ ॥ ౫౧౨ ॥ కిరీటే కౌస్తుభే చైవ శ్రీవత్స
వనమాలయోః । తా ఏవ దేవతాస్తాసాం రూపం ప్రాగేవ కీర్తితమ్ ॥
ప్రభాయాంతు ప్రభాదేవీ పీఠే నన్దాదయస్తథా । పాదుకాయాం వైన
తేయో ఘణ్టాయాంతు సరస్వతీ ॥ ౫౧౪ ॥ శిబికాయాం తథా
యానే హంసకేసరిణోస్తథా । గజాశ్వయోరథే చైవ గరుత్మానేవ
దేవతా ॥ ౫౧౫ ॥ శేషపక్షీశయోశ్చైవ తథా చన్ద్రార్కబిమ్బ
యోః । వాయుసూనౌ ధ్వజాస్సత్వాచ్ఛాద్యా ఏవ దేవతాః ॥
ఏవం జ్ఞాత్వా పురా తత్తద్దైవతాన్క్రమశో ద్విజాః । తత్తత్సంస్థాపనం
కుర్యాత్తత్తన్మన్త్రేణ దేశికః ॥ ౫౧౬ ॥ అఙ్కురారోపణం కృత్వా
సద్యోఙ్కురమథాపి వా । సిద్ధార్థకాదిభిష్షడ్భిస్స్నాప్య కౌతుకబన్ధ
నమ్ ॥ ౫౧౭ ॥ కృత్వా చాఛయాధివసనం జలాధివసనంతు వా । కృ
త్వా మూర్తస్యనయనే సమున్మీల్య యథావిధి ॥ ౫౧౯ ॥ కుమ్భై
స్సంస్నాప్య విధివత్కృత్వా శయ్యాధివాసనమ్ । కుమ్భం సంస్థా
ప్య తత్రేష్ట్వా తత్తద్దేవాంస్తదఙ్గకే ॥ ౫౨౦ ॥ తత్తన్మన్త్రాదికా
న్న్యస్య తత్తన్మన్త్రైస్సమర్చయేత్ । కుణ్డేషు వా స్థణ్డిలేషు హు
నేదేకత్ర వా ద్విజ ॥ ౫౨౧ ॥ తతశ్శుభముహూర్తేతు ప్రోక్షయేత్కు
మ్భతోయతః । ఆచార్యదక్షిణాదీని యథాశక్తి ప్రదాపయేత్ ॥ ౫౨౨ ॥
ఏవం సామాన్యతః ప్రోక్తస్సర్వేషాం స్థాపనక్రమః । రథస్య స్థాపనే
జ్ఞేయో విశేషోఽస్థిరోక్తవత్ ॥ ౫౨౩ ॥ అన్యేస్సర్వోపకరణం ఛ
త్రచామరపూర్వకమ్ । భూషణాని చ దివ్యాని ధూపపాత్రాదికాని
చ ॥ ౫౨౪ ॥ అర్ఘ్యాది సర్వపాత్రాణి వాద్యాని వివిధాని చ । యా

ళనాగ్నాణి సఙ్క్షాళ్య కృత్వా పుణ్యాహవాచనమ్ ॥ ౫౨౫ ॥ సంప్రోక్ష్య
పఞ్చగవ్యేన దహనాప్యాయనాదిభిః । సంపర్చ్యత్య దేవదేవస్య
పూజనాదౌ నియోజయేత్ ॥ ౫౨౬ ॥ నానారత్నప్రభాఢ్యాని లా
ఞ్ఛనాన్యఙ్గదానిచ । నిర్మితాని సువర్ణాద్యైః ప్రభోస్సంయోజయన్తి
యే ॥ ౫౨౭ ॥ తేధూతకల్మషాస్సర్వే దేహమాసాద్యనిష్కళమ్ ।
సమ్యగ్జ్ఞానేనయుజ్యన్తే భావం నాయాన్తియేచన ॥ ౫౨౮ ॥ ఆత్మ
నశ్చోపకారాయ సర్వదుఃఖనివృత్తయే । అఙ్గుష్ఠాగ్రాచ్చ గుల్ఫా
న్తమాజన్వం పావధీహవా ॥ ౫౨౯ ॥ మణిముక్తాప్రవాళాఢ్యం కవ
చం శఙ్ఖవాదికమ్ । యఃక్షిపత్యంసభక్త్యావై స్వశక్త్యాచాగతే
చ్యుతే ॥ ౫౩౦ ॥ సయాతి పరమంస్థానం సర్వత్రపశుబాన్ధవాః ।
లగ్నంయద్భగవన్మూర్త్యా వజ్రదంనూపురాదికమ్ ॥ ౫౩౧ ॥ వియో
జయతియో మోహాత్తస్య పీడా స్థితాస్థితిః । యః పఞ్చకాలసక్తా
నాం విప్రాణామధికారిణామ్ ॥ ౫౩౨ ॥ పఞ్చకాలవిదాంచైవ భ
క్తానాం సిద్ధికాఙ్క్షిణామ్ । అథయోచ్ఛిన్నశాఖానాం నారాయణ
రతాత్మనామ్ ॥ ౫౩౩ ॥ తపస్వినాం వ్రతీనాంవా స్నాతకబ్రహ్మచా
రిణామ్ । భక్తానామథవాన్యేషామర్చనా నిరతాత్మనామ్ ॥ ౫౩౪ ॥
ప్రీతయేపరమేశాయ కృత్వాసమ్యక్ప్రయచ్ఛతి । శాలాద్యాయ
తనోపేత * మాశ్మపక్వేష్టకాన్వితమ్ ॥ ౫౩౫ ॥ గ్రామైర్ధాన్యైస్త
థారణ్యైః పూర్ణం సద్వృత్తిసఙ్కులమ్ । వణిక్కుడుమ్బభృతకర
ఢాహాత్రైస్సమన్వితమ్ ॥ ౫౩౬ ॥ సోనన్తం ఫలమాప్నోతి కాల
మాచన్ద్రతారకమ్ । సంస్థితం శాశ్వతేలోకే ప్రాప్నుయాదక్షయం
యశః ॥ ౫౩౭ ॥ భోగోపయోగినీం భద్రాం రమ్యాంపూర్వోక్త
లక్షణామ్ । యాగనివృత్తయేకుర్యాద్ద్వ్యగ్రతఃపీఠసన్నిధేః ॥ ౫౩౮ ॥
§ బహిరావరణార్థంవా కర్మిణాం బ్రహ్మయాజినామ్ । ఋషిదేవపితృ

---

* పీఠమథపక్వేష్టకా § బహిరారాధనార్థంవా

భక్తశ్చ ముచ్యతే సఋణత్రయాత్ ॥ ౫౩౯ ॥ మధ్యతోగరుడా
గారిస్తం సచగారిమ్బురుహోర్జితమ్ । తుర్యాశ్రమథవావృత్తం
కుణ్డవత్పదపీయుతమ్ ॥ ౫౪౦ ॥ బలిపీఠం బహిఃకుర్యాద్ద్వారాయ
స్త్వచ్యుతాలయే । సయాతి చాచ్యుతంస్థానం విమానైస్సూర్యవ
ర్చసైః ॥ ౫౪౧ ॥ యస్తు ప్రాగ్గ్రామమారామం సంప్రయచ్ఛతి
వైవిభోః । నానాపుష్పఫలోపేతం వాపీద్రుమసమాకులమ్ ॥ ౫౪౨ ॥
సాబ్జతోయాశయోపేతం మారక్షద్రుసమన్వితమ్ । సనన్దనవనేభో
గాన్భుక్త్వాయాత్యచ్యుతాలయమ్ ॥ ౫౪౩ ॥ క్షేత్రంయస్సస్య
సంపూర్ణాం యుక్తాం సద్గన్ధశాలినా । కేదారం జలపాతైస్తు పరి
చ్ఛన్నం సమన్తతః ॥ ౫౪౪ ॥ సగచ్ఛతి జగద్యోనేశ్శాలయమాసా
ద్యశాశ్వతమ్ । సయాయాత్పుసితద్వీపం తత్రాస్తే భగవానివ ॥
స్నానోపభోగమన్నాద్యర్థసమ్పన్నంతు గోగణమ్ । సమర్ప్యయి
త్వాయోర్చ్యం వై వైష్ణవీం ప్రతిపాదయేత్ ॥ ౫౪౫ ॥ సోచిరాత్సు
కృతోపస్తు విష్ణులోకం ప్రయాతిచ । గజంరథం వరాశ్వంచ దీపస్థా
లీం సులక్షణామ్ ॥ ౫౪౬ ॥ వ్యజనం చామరంఛత్రం వాదిత్రంగణి
కాగణమ్ । శుభవస్త్రాణి నేత్రాణి దివ్యాన్యాభరణానిచ ॥ ౫౪౭ ॥
పతాకం వైజయన్తీంచ చిత్రపత్రలతాగణమ్ । సుస్వరాముపఘణ్టాం
చ ధూపస్థాలీం సులక్షణామ్ ॥ ౫౪౮ ॥ భృఙ్గారం దర్పణం తోయ
కుమ్భం గన్ధోపలంమహత్ । పూర్వోద్దిష్టానిచాన్యాని ధాన్యాని వి
విధానిచ ॥ ౫౫౦ ॥ యోదదాతి హరేర్భక్త్యా సతల్లోకమవాప్ను
యాత్ । ఈక్షణానాం విభోర్వక్త్రం వహన్తం దీపభాజనం ॥ ౫౫౧ ॥
మహాన్తంచాథవా దీపం యన్త్రం కూర్మాదిరూపధృక్ । శరయ
జ్ఞాసనస్థంచ చితసమ్పుటభూషితమ్ ॥ ౫౫౨ ॥ సచాభ్రస్త్రపీఠం
వివిధం శ్రద్ధయాయోమహామతే । దదాతి దేవదేవస్య పరంస్థానం
ప్రదాతివ ॥ ౫౫౩ ॥ పురస్కృత్య జగద్యోనిం యద్యద్భక్త్యాప్రదీ

యతే । తదారాధనసక్తానాం తత్తద్భయ్యత్తామియాత్ ॥ ౫౫౪ ॥
ఇత్యేవం బిమ్బప్రాణానాం ప్రతిష్ఠావిధిరీరితః । ఇతోఽన్యచ్ఛ్రోతు
మిచ్ఛా చేత్కథ్యతాం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౫౫౫ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రతిష్ఠావిధిర్నామాష్టాదశోఽధ్యాయః

మునయః — భగవన్నారదమునే జీర్ణోద్ధారవిధిం తథా । బి
మ్బస్యాప్యశ్వసంస్పర్శే మహోత్పాతాదిసమ్భవే ॥ ౧ ॥ నిత్య
స్నానాదిలోపే చ ప్రాయశ్చిత్తం తు కృత్స్నశః । శ్రోతుమిచ్ఛా
మహే యోగిన్ తత్సర్వం సంప్రకాశయ ॥ ౨ ॥ నారదః — శృ
ణుతేహ ప్రవక్ష్యామి జీర్ణోద్ధారాదికం ద్విజాః । యత్కృత్వా దేశి
కాదీనాం చతుర్ణాం సుఖమేధతే ॥ ౩ ॥ మనుష్యసిద్ధిస్థానే వ
ర్తేజ్జీర్ణవిధింపురా । ధాతుమృచ్ఛైలదారూత్థో వస్త్రాదిష్వవతా
రితః ॥ ౪ ॥ యో యో భగవదాకారస్తస్యతస్య మునీశ్వరాః । ఉపా
ఙ్గాఙ్గే సన్ధానం కుర్యాద్భగ్నే మహాఙ్గకే ॥ ౫ ॥ తద్బిమ్బం తు ప
రిత్యజ్య స్థాపయేద్బిమ్బమన్తరం పునః । తత్రతావత్ప్రవక్ష్యామి మహా
ఙ్గోపాఙ్గకక్రమమ్ ॥ ౬ ॥ శిరో వక్త్రం తథా కణ్ఠం పాణీవక్షస్తథో
దరమ్ । నాభిమేఢ్రపదస్త్వైవ మహాఙ్గాని ద్విజోత్తమాః ॥ ౭ ॥ చక్షు
శ్శ్రోత్రం తథా నాసా తాల్వోష్ఠపదాఙ్గుళిః । కేశశ్మశ్రు చ రో
మాణి నఖదన్తాస్తథైవహి ॥ ౮ ॥ చక్రాద్యాయుధసఙ్ఘశ్చ వనమా
లాదిభూషణమ్ । ఉపాఙ్గాని మునిశ్రేష్ఠా న్యుద్దిష్టే శృణుతాధు
నా ॥ ౯ ॥ ప్రధానమూలం యత్తత్ర మహాఙ్గమితికథ్యతే । వక్త్రోద
ఙ్గకటీవక్షో బాహుకోర్పరకోష్ఠకమ్ । జఙ్ఘోరుజానుచాన్యాని ఉ
పాఙ్గాని మునీశ్వరాః ॥ ౧౦ ॥ మహాఙ్గభఙ్గజా తేవ బిమ్బస్య ముని
పుఙ్గవాః । సతిసన్ధానయోగ్యత్వే నకదాచిత్పరిత్యజేత్ ॥ ౧౧ ॥

తస్యత్యాగోవినాశస్య హ్యుపర్యుపరి బోధకృత్ । బిమ్బాదీనాం
తు బృహతాం పరిత్యాగో న యుజ్యతే ॥ ౧౨ ॥ వక్త్రభఙ్గే తు బిమ్బా
స్య సర్వథా త్యాగమాచరేత్ । పరిత్యక్తాని బిమ్బాని ధాతుద్రవ్యో
ద్భవం వినా ॥ ౧౩ ॥ జలాశయే హ్యగాధే వా సముద్రే విధినా క్షి
పేత్ । భూమౌ వా నిఖనేద్విప్రా దేశకాలానుసారతః ॥ ౧౪ ॥ ఉ
త్కృష్టానాం హేమతారతామ్రజానాం విశేషతః । నోచితస్త
త్పరిత్యాగస్తత్సన్ధానమాచరేత్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రయత్నేనాప్యయో
గ్యశ్చేత్ పరిత్యాగం సమాచరేత్ । పరిత్యక్తం తు తద్ద్రవ్యం గృహీ
త్వా యథావిధి ॥ ౧౬ ॥ తద్ద్రవ్యేణ యథాపూర్వం బిమ్బం కర్తుం స
మాపయేత్ । అథవా హీనతామోప్తమాదికూటసమ్యుతం తు యత్ ॥
సన్ధానకరణాయోగ్యం తద్ద్వయం తు పరిత్యజేత్ । పరిత్యక్తం తు త
ద్బిమ్బం క్షిపేత్పూర్వోక్తవర్త్మనా ॥ ౧౮ ॥ తతో బిమ్బాన్తరం
కుర్యాత్తామ్రజం వా సువర్ణజమ్ । ఉత్కృష్టం తజ్జాతీయద్రవ్యజం
వా మునీశ్వరాః ॥ ౧౯ ॥ కర్మబిమ్బేషు సర్వేషు హ్యేవమేవ స
మాచరేత్ । భగ్నాఙ్గస్య తు సన్ధానప్రకారం శృణుత ద్విజాః ॥ ౨౦ ॥
లోహాశ్మదారుబిమ్బానాం భగ్నాఙ్గం లోహపట్టకైః । బన్ధయేత్
వా లోహబిమ్బజం భగ్నమేవం తు ॥ ౨౧ ॥ స్వర్ణాదినా ద్రావితేన
యోజ్యం యత్నాద్ద్విజోత్తమాః । చిత్రమృణ్మయబిమ్బానాం భగ్నా
ఙ్గం మునిసత్తమాః ॥ ౨౨ ॥ తత్తత్సజాతిద్రవ్యేణ సన్ధేయం యత్న
గౌరవాత్ । సర్వేషాం భగ్నమఙ్గం తు నష్టం చేత్తత్తథా పునః ॥ ౨౩ ॥
తత్తత్సజాతిద్రవ్యేణ కృత్వా యోజ్యం ప్రయత్నతః । ఏవం హోజ్ఞే ర
త్నబిమ్బస్య భగ్నేపి మునిసత్తమాః ॥ ౨౪ ॥ సన్ధేయమేవ నత్యా
జ్యం స్వయంవ్యక్తాశ్మబిమ్బవత్ । సర్వత్రాఙ్గసమాధానే పునస్సం
స్థా తు వా ద్విజాః ॥ ౨౫ ॥ జీర్ణబిమ్బగతాం శక్తిం కుమ్భే ధృత్వా వా
హ్యదేశికః । కుర్వన్నభ్యర్చనం తత్ర బిమ్బసన్ధానమాచరేత్ ॥

మూపాదర్వాక్సమాధానే కుమ్భే శక్తిం సమర్పయేత్ । తదూర్ధ్వ
ద్వాదశాబ్దాన్తం సమాధానవిలమ్బనే ॥ కృత్వా బాలగృహం త
(త్ర) బాలబిమ్బం యథావిధి ॥ ౨౬ ॥ సంస్థాప్య తత్ర తచ్ఛ
క్తిం సమావాహ్య సమర్చయేత్ । అఙ్గమాత్ర సమాధానే కుర్యా
త్సంప్రోక్షణం ద్విజాః ॥ ౨౭ ॥ బిమ్బాన్తరస్య కరణే ప్రతిష్ఠాం
పునరాచరేత్ । మూలబిమ్బాఙ్గసంధానే కుర్యాద్బాలగృహాదిక
మ్ ॥ ౨౮ ॥ కర్మబిమ్బాఙ్గభఙ్గేతు తత్తద్బిమ్బగతం విభుమ్ । మూ
లబిమ్బే సముద్వాస్య సన్ధానాదిసమాచరేత్ ॥ ౨౯ ॥ బాలాల
యేతు ప్రథమే జీర్ణోద్ధారాభిధేన్తిమే । ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యామి
శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౦ ॥ అతీతే ప్రార్థితే కాలే కర్త్రా
ప్రాసాదబేరయోః । నిష్పన్నే స్నపనం కుర్యాదుత్తమం శాస్త్ర
చోదితమ్ ॥ ౩౧ ॥ పశ్చాదభ్యర్థయేత్కాలం వాఞ్ఛితం తత్స్థా
పనే । అకృత్వైవం గతే పశ్చాత్కాలే ద్వాదశవార్షికే ॥ ౩౨ ॥
పునః ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత మూలే బాలాలయేతు వా । బిమ్బే చోరాదిభి
ర్నష్టే బాలగేహే ప్రమాదతః ॥ ౩౩ ॥ తదేవాపాద్య తాదృగ్బ్యం
ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి । ఉత్తమస్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమకం
సమాచరేత్ ॥ ౩౪ ॥ చోరైరపహృతం బిమ్బం పునః ప్రాప్తం
యది ద్విజాః । పునః ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత నయనోన్మీలనం వినా ॥ ౩౫ ॥
స్పృష్టే వా చలితే తస్మిన్ హేతునా యేనకేనచిత్ । యథాపూర్వం
ప్రతిష్ఠాప్య స్థాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౩౬ ॥ సర్వం బాలగృహే
కార్యం నిత్యనైమిత్తికాదికమ్ । పూర్వం సంస్థాపితం బిమ్బం ల
క్షణైరుజ్ఝితం యది ॥ ౩౭ ॥ జీర్ణోద్ధారస్య కాలే తత్సర్వలక్షణ
సంయుతమ్ । జీర్ణాఖ్యస్య విధేః పూర్వం నకదాచిత్సమాచరేత్ ॥
రీతిజే తామ్రజే వాపి ఆరకూటమయేపి వా । ప్రణీతే పూజ్యమానే
తు కర్మబిమ్బాదికే సతి ॥ ౩౮ ॥ కాలాన్తరేణ జీర్ణేఽస్మిన్నగ్ని

ష్ఠే సముపస్థితే । నిక్షిప్తం సన్త్యజేద్విద్వాన్న దోషస్తత్ర విద్యతే ॥
లోహపాషాణమృత్కాష్ఠే స్థాపితే మూలకౌతుకే । నసంపాద్య
మతో న్యేన కదాచిన్ముఖ్యవస్తునా ॥ ౪౧ ॥ పురావజ్జీర్ణతాంయాతం
కర్తవ్యం మూలకౌతుకమ్ । (ప్రా)క్స్థితం బహుబేరం వా ఏకబేర
మథాపివా ॥ ౪౨ ॥ జీర్ణోద్ధారేపి కర్తవ్యం పూర్వవన్మునిపుఙ్గవాః ।
వ్యత్యాసం నైవకుర్వీత బహుబేరైకబేరయోః ॥ ౪౩ ॥ లక్ష్మ్యాది
కాన్తారహితే బహుబేరపురస్థితే । జీర్ణోద్ధారేతు దేవీభ్యాం కల్ప
యేత్సహ వా వినా ॥ ౪౪ ॥ సర్వథా బహుబేరత్వహానిర్నస్యాద్వి
పర్యయాత్ । శయనం వాసనం యానం స్థానం వా (ప్రా)గవస్థి
తమ్ ॥ ౪౫ ॥ తత్తథైవస్యాత్తు వస్తుప్రతిష్ఠానన్యథా వేచ్ఛయా భవేత్ ।
జీర్ణే దేవే పునస్సృష్టే దేవ్యోయదియథాస్థితాః ॥ ౪౬ ॥ దేవీభిస్తా
భిరేవాయం యోజ్యోదేవో నచాన్యథా । ఏవం మానుషబిమ్బస్య
జీర్ణోద్ధారః ప్రకీర్తితః ॥ ౪౭ ॥ స్వయంవ్యక్తే తథాదివ్యే సైద్ధే చా
ప్యార్షమానుషే । జీర్ణోద్ధారవిధింవక్ష్యే శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ॥
స్వయంవ్యక్తాదిబిమ్బానాం మహోజ్జ్వాల్యసాఙ్గకే । భగ్నసన్ధా
నమేవస్యాత్త్యాగస్తు నకదాచన ॥ ౪౯ ॥ సన్ధానాయోగ్యరూపిణన్న
త్యాజ్యం మునిసత్తమాః । సాలిగ్రామశిలాబిమ్బం భిన్నం భగ్నం
బృహత్కృతమ్ ॥ ౫౦ ॥ అల్పకృతంచ సౌవర్ణైర్గన్ధపట్టైః పృథక్తరం
యథా । బన్ధయేచ్చ తథైవైషు స్వయంవ్యక్తాదికేష్వపి ॥ ౫౧ ॥
శిలామయేషు బిమ్బేషు భిన్నం భగ్నంచ యోజయేత్ । సువర్ణనిర్మి
తైర్గన్ధపట్టైర్యథాద్పృథక్తరంభవేత్ ॥ ౫౨ ॥ యద్వాగదజ్ఞం హైమేన
కృత్వా సమ్యగ్విజ్ఞోయోజయేత్ । దారుజే లోహజే ష్వేవం స్వయం
వ్యక్తాదికేష్వపి ॥ ౫౩ ॥ భేదేప్యఙ్గసమాధిస్స్యాత్స్వయంవ్యక్తా
ద్యబిమ్బవత్ । రత్నజేపి సమాధానమేవ మేవసమాచరేత్ ॥ ౫౪ ॥
మృణ్మయే మూలబిమ్బేతు జీర్ణే వా శ్వజలాదిభిః । హీనాఙ్గేవా తథా

కుర్యాత్స్నానంతు ప్రయత్నతః ॥ ౫౫ ॥ ఏవం వర్ణవిహీనేపి స్నానంతు సమాచరేత్ । మృత్తికాకూలరజ్జ్వాదీన్నకదాచిత్పరిత్యజేత్ ॥ గన్ధైవ చిత్రబిమ్బాఙ్గం గళితం గన్ధభావితైః । సితరక్తాదికైర్వాగ్నైః పావనైరస్త్రమన్త్రితైః ॥ ౫౭ ॥ చిత్రయేత్తు యథాపూర్వం శిల్పిభిశ్శాస్త్రకోవిదైః । అత్రాయంహి విశేషస్స్యాత్స్వయంవ్యక్తాదిషుద్విజాః ॥ ౫౮ ॥ నబాలగేహబిమ్బస్యం కుర్యాత్తత్రైవ పూర్వవత్ । పూజాయాం వర్తమానాయాం సమాధానాదికంచరేత్ ॥ స్థానాన్తరేతు విధివత్కుర్యాత్సంప్రోక్షణాదికమ్ । దేవాది పూజితే వాపి స్వయంవ్యక్తేషు కౌతుకే ॥ ౬౦ ॥ మృద్దారుజేషు నష్టేష్టే క్రిమివహ్నిజలాదిభిః । తత్తద్బాలగృహంకృత్వా పూజ్యమానేతు పూర్వవత్ ॥ ౬౧ ॥ క్రమాదర్చాన్తరంకృత్వా స్థాపయేచ్చ యథావిధి । బాలబిమ్బేషు జీర్ణేషు కుర్యాద్దేవం పునః పునః ॥ ౬౨ ॥ స్వయం వ్యక్తాది బిమ్బాని యాదృశానిభవన్తిహి । లక్షణైశ్చ ప్రమాణైశ్చ యుక్తానిరహితాని వా ॥ ౬౩ ॥ ఉక్తద్రవ్యేతరలోహజాతాని అపక్వలోష్ఠజాతాని వా । తాదృశాని భవన్త్యేవ నకుర్యాదన్యథాపునః ॥ నలక్షణాన్తరం కుర్యాన్నప్రమాణాన్తరంతథా । నచద్రవ్యాన్తరం నైవ నచకుర్యాత్క్రియాన్తరమ్ ॥ ౬౫ ॥ నస్థానాన్తరం నకుర్వీత సర్వం కుర్యాద్యథాపురమ్ । కుర్యాచ్చేల్లక్షణాదీనాం విపర్యాసం మునీశ్వరాః ॥ ౬౬ ॥ రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సర్వేషాం ప్రత్యవాయో మహాన్భవేత్ । తస్మాత్ప్రాగాణికేస్థానే నవిపర్యాసమాచరేత్ ॥ లక్షణాదిష్వపి తథా నకుర్యాదన్యథా పునః । యేషు వ్యక్తేషు బిమ్బాని నాభివ్యక్తాని వై ద్విజాః ॥ ౬౮ ॥ తాన్యపి స్వాని చిహ్నాని లలాటే వాంసపట్టకే । పృష్ఠేవాపద్మపట్టేవా పాణిపాద తలేషు వా ॥ ౬౯ ॥ మూర్ధ్ని వా దధతే తస్మాత్తత్రతత్రనిరీక్షయేత్ । తస్మాదలక్షణావ్యక్తిర్విద్యతే నకదాచన ॥ ౭౦ ॥ స్వయంవ్యక్తాదికే

చైవ మానుషేచ మునీశ్వరాః । శిలామయాది బిమ్బానాం నాశా
ద్యవయవేషుచ ॥ ౨౧॥ ఏకద్విత్రియవా మాత్రం న్యూనతా నష్టా
వేద్యది । పూర్వవత్కారయేత్తత్ర తీక్ష్ణశస్త్రైః ప్రయత్నతః ॥ ౨౨॥
తతస్సంప్రోక్షణం కుర్యాద్దేవస్య మునిపుఙ్గవాః । ఏవం పీఠాదిభగ్నేపి
సన్ధానం సమ్యగాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥ ప్రతిమాశ్చైవ తత్పీఠం ప్రాసా
దో గర్భమన్దిరమ్ । విగ్రహం దేవదేవస్య చతుష్టయమిదం సమమ్ ॥
సమాధిశ్చ తథా శాస్త్ర సంస్కారాశ్చాత్ర సదా సమాః । ప్రభా భగ్నో యది
భవేద్బన్ధయేల్లోహపట్టకైః ॥ ౨౫ ॥ పీఠభగ్నే తు తత్పీఠం సర్వదా స
న్త్యజేద్బుధః । కిఞ్చిన్న్యూనం తు తత్పీఠం బన్ధయేల్లోహపట్టకైః ॥
ప్రోక్తనార్చా భగ్నాది దోషై రార్చా ... । ... నాశ
నాత్తత్స్థానాత్తాముద్ధాప్య విసృజ్య చ ॥ ౨౬ ॥ ... ప్రతి
ష్ఠాపయేత్తు యథావిధి । పీఠభగ్నే తథా ... యోజయే
ద్దృఢమ్ ॥ ౨౭ ॥ ప్రతిమా ... స్తబ్ధ ... । ...
పునః కృత్వా సంప్రోక్షణమథాచరేత్ ॥ ౨౯ ॥ ...
కే వాపి మానుషే వా మునీశ్వరాః । బిమ్బే ... తత్ర
త్రివేణ పూర్వవత్ ॥ ౩౦ ॥ ... ప్రతిష్ఠాప్య
తద్దైవతు । పూర్వవత్పూజయేన్నిత్యం బిమ్బం సర్వత్ర సర్వదా ॥
ద్రవ్యాన్తరేణ వా కుర్యాద్దేశికో యాగసిద్ధయే । ... సహస్రాం
బిమ్బం పునః ప్రాప్తం యది ద్విజాః ॥ ౩౨ ॥ కృత్వా సంప్రోక్షణం
పూజ్యం మానుషే తు ద్విజోత్తమాః । పునః ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత నయ
నోన్మీలనం వినా ॥ ౩౩ ॥ మూలబిమ్బే గ్నినా దగ్ధే మానుషే వాప్య
మానుషే । సహస్రకలశస్నానమాచర్తవ్యం విధానతః ॥ ౩౪ ॥ వహ్ని
నా కర్మబిమ్బానాం వైవర్ణ్యం సముపాగతే । తత్తద్బిమ్బేషు కుర్వీత
స్నపనం చోత్తమం క్రమాత్ ॥ ౩౫ ॥ వహ్నిదాహాదినా మూలబిం
బే వా కర్మకౌతుకే । భిన్నే భగ్నే సతి సద్యః ప్రాగ్వత్తద్విధి కల్పిత

త్తమైః ॥ ౮౬ ॥ సన్ధానాన్తైశ్చ సర్వత్ర కుర్యాత్సంప్రోక్షణం విభోః ।
ప్రాసాదాదేస్తతోఽపి ప్రాగ్జీర్ణోద్ధారశ్చ వక్ష్యతే ॥ ౮౭ ॥ తత్ర
పూర్వం మానుషస్య విధానం శృణుత ద్విజాః । భగ్నే విమానైకదే
శే శిఖాకుమ్భాదికేఽపి వా ॥ ౮౮ ॥ విమానసంస్థితాన్ దేవాన్ మూ
లబేరస్య పీఠికే । సమావాహ్యార్చయేద్భగ్నం ప్రాసాదావయ
వం దృఢమ్ ॥ ౮౯ ॥ సన్ధాయ పశ్చాద్దేవస్య స ప్రాసాదస్య సత్త
మాః । సంప్రోక్షణాదికం కుర్యాచ్ఛాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా ॥ ౯౦ ॥
విమానే సర్వతో భగ్నే బాలస్థానం ప్రకల్ప్య చ । ప్రాసాదాన్తర్గ
తాయాస్తు దేవతాస్తా మునీశ్వరాః ॥ ౯౧ ॥ బాలబిమ్బస్య పీఠస్థాః
కృత్వా పూజ్యాస్తు పూర్వవత్ । తత్రైవ బాలబిమ్బే తు నిత్యనైమిత్తి
కాదికమ్ ॥ ౯౨ ॥ వప్రరోహణాన్తం చ సర్వకర్మ సమాచరేత్ ।
ప్రాసాదం తు పునః కృత్వా ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౯౩ ॥ సంప్రో
క్షణాదికం కుర్యాద్దేవస్య మునిపుఙ్గవాః । ఏవం హి మణ్డపే సాల
గోపురే మాళికాదికే ॥ ౯౪ ॥ జీర్ణే ప్రతిష్ఠితాన్ సర్వాన్ నీత్వాన్యత్ర తు
దేవతాః । యథాపూర్వం నవం కృత్వా ప్రతిష్ఠాప్య విధానతః ॥ ౯౫ ॥
ఉత్తమస్నపనం కుర్యాత్తస్య దోషస్య శాన్తయే । ప్రాసాదాదిపు
రాక్లృప్తం లక్షణైస్సుస్థితం యది ॥ ౯౬ ॥ జీర్ణోద్ధారప్రకరణే కుర్యా
త్తల్లక్షణాన్వితమ్ । ప్రాసాదాదౌ పురాక్లృప్తే మృణ్మయే చేష్టకేఽపి వా ॥
జీర్ణే పునస్సముద్ధారే శిలాభిర్వా ప్రకల్పయేత్ । స్వయంవ్యక్తాది
కే ధామ్ని జీర్ణోద్ధారస్తు నేష్యతే ॥ ౯౮ ॥ ప్రాసాదే చైకదేశ
భగ్నశ్చేత్తత్ర సంస్థితాః । దేవాస్త్వన్యత్ర నోద్వాహ్యాః పూజయన్నే
వ తత్ర తాన్ ॥ ౯౯ ॥ భగ్నైకదేశం సన్ధాయ కుర్యాత్సంప్రోక్షణం
ద్విజాః । ప్రాసాదే సర్వతో భగ్నే ప్రాసాదస్థాస్తు దేవతాః ॥ ౧౦౦ ॥
మూలబిమ్బస్య పీఠే తు సమావాహ్య సమర్చయేత్ । ప్రాక్తనై
ర్వేష్టకాద్యైస్తత్సజాతీయవస్తుభిః ॥ ౧౦౧ ॥ నూతనైశ్చాపి మిళి

త్రైకప్రాసాదం కల్పయేత్పునః । పూర్వం విమానం యద్ద్రవ్యం
యాదృగ్లక్షణసంయుతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ తాదృగేవ పునః కుర్యాన్న కు
ర్యాదన్యథా పునః । పునఃకృతం విమానాద్యం ప్రతిష్ఠాపయ్య యథా
విధి ॥ ౧౦౩ ॥ సంప్రోక్షణాదికం కుర్యాద్దేవస్య మునిపుఙ్గవాః । స్వ
యంవ్యక్తాదికే వాపి దేవసిద్ధాదికల్పితే ॥ ౧౦౪ ॥ బిమ్బే విమానే
ప్రాకారే గోపురే ద్వారిమణ్టపే । పీఠే వా పచనావాసే కోశాగా
రాదికేపి వా ॥ ౧౦౫ ॥ లక్షణైరన్వితే వాపి లక్షణైరుజ్ఝితేపి వా ।
జీర్ణే పునస్తథా కుర్యాత్పూర్వరూపానుసారతః ॥ ౧౦౬ ॥ అన్య
థాకరణేవి ప్రాక్ప్రత్యవాయో మహాన్ భవేత్ । స్వయంవ్యక్తాది
ధామ్ని తథా దేవాదికల్పితే ॥ ౧౦౭ ॥ చిరకాలవశాత్కిఞ్చిద్వైక
ల్యం సముపాగతే । నిర్వాహకానాం భక్తానాం శాస్త్రజ్ఞానా
మనుజ్ఞయా ॥ ౧౦౮ ॥ బాహ్యే వాభ్యన్తరే ధామ్నో రక్షణార్థం
శిలాదిభిః । నిపుణైశ్శిల్పిభిః కార్యో భిత్తిబన్ధస్సమన్తతః ॥ ౧౦౯ ॥
విమానే నవహీనే తద్గతే మానుషే వాప్యమానుషే । తద్దోషశాన్తయే
కుర్యాదద్భుతస్నపనం విభోః ॥ ౧౧౦ ॥ వహ్నిదాహాదినా భగ్నే
ప్రాసాదే పూర్వవస్తుగతే । స్థాపశిల్పనిపుణైః కుర్యాత్సంప్రోక్ష
ణాదికమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ ఝఞ్ఝాభైరవజలవేగాద్యైః పతితం భగవద్గృహం ।
ప్రాగ్బిమ్బసహితం తస్మాద్దేశాదన్యత్ర కల్పయేత్ ॥ ౧౧౨ ॥ నష్టే
చ బిమ్బపదనే దివ్యాదౌ ప్రాగ్వదాచరేత్ । చోరనద్యాదివేగా
ద్యైరతినష్టే తు మానుషే ॥ ౧౧౩ ॥ బిమ్బే పశ్చాత్ప్రకుర్వీత
పూర్వవద్వాన్యథాతు వా । నశూన్యమూలబిమ్బత్వాద్బాలార్చా
వాహనాదికమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ న కుర్యాద్దేశికేన్ద్రస్తు పూర్వవత్స్థాప్య
పూజయేత్ । ఏవం హి సర్వదేవానాం పరవ్యూహాదిరూపిణామ్ ॥
విష్వక్సేనగణేశాది పరివారగణస్య చ । క్షేత్రాణాం గోపురాద్యేషు
విభవవ్యూహరూపిణామ్ ॥ ౧౧౫ ॥ సాన్నిధ్యాతిశయాత్తేషు

పూజితానాం దినత్రయమ్ । జీర్ణోద్ధారవిధిః ప్రోక్తస్సర్వేషాం మునిపు
ఙ్గవాః ॥ ౧౧౭ ॥ తత్తత్సన్నిధ్యనుగుణం ప్రతిష్ఠాదికమాచరేత్ ।
ప్రాయశ్చిత్తం సమభ్యర్హ్య సాధకస్తు సమాచరేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ వి
ప్రాదీనాం చ ధామాదేరజ్ఞత్వాదికే సతి । ఆచార్యస్త్వనుతాపార్త
స్సమన్త్రీ యుగం జపేత్ ॥ ౧౧౯ ॥ తదా గర్భబ్రహ్మచర్యవ్రత
స్థస్సాన్ధక్షేత్రపూహ । యావద్బిమ్బసమాపత్తి జపేన్మన్త్రీ త్వతన్ద్రితః ॥
చతుస్స్థానార్చనం కుర్యాత్సర్వదోషప్రశాన్తయే । త్రిరాత్రం వా స
ప్తరాత్రం పాత్రేభ్యో దానమాచరేత్ ॥ ౧౨౧ ॥ గోభూహే
మాదికానాం తు యథాశక్తి మునీశ్వరాః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయే
న్నిత్యం శతం వాపి సహస్రకమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ యావద్బిమ్బస్య సన్ధా
నం విశేషేణార్చయేద్విభుమ్ । సన్ధానాన్తే తు దేవస్య కృత్వా సం
ప్రోక్షణాదికమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ శాన్తిహోమం తథా దానం బ్రాహ్మ
ణానాం చ భోజనమ్ । కారయేద్యజమానస్తు ఆచార్యం దక్షిణాదిభిః ॥
తోషయేచ్ఛక్త్యనుగుణం తేన తుష్యతి కేశవః । అపూర్వకల్పనా
జ్జీర్ణసముద్ధారేఽధికం ఫలమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ లభతే యజమానస్తు నాత్ర కా
ర్యా విచారణా । ఇత్యేవం మునిశార్దూలా జీర్ణోద్ధారో మయోదితః ॥
గతస్తు బిమ్బస్యాస్పృశ్యస్పర్శనే మునిపుఙ్గవాః । ప్రాయశ్చి
త్తం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వమవధానతః ॥ ౧౨౭ ॥ అస్నాతో దేశి
కశ్చైవం చణ్డాలాద్యుపఘాతకః । కేశాస్థ్యాద్యశుచిస్పృష్టస్త్రి
యం గత్వా హ్యనాప్లుతః ॥ ౧౨౮ ॥ స్పృశేచ్చేద్భగవద్బిమ్బం
స్నాపయేన్నవభిర్ఘటైః । ఆచరేచ్ఛాన్తిహోమం చ శతవారం జపే
న్మనుమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ ఏతేషాం గర్భగేహాన్తఃప్రవేశశ్చేత్తదా విభుమ్ ।
సంస్నాప్య §పఞ్చభిర్గవ్యైశ్శాన్తిహోమాదికం చరేత్ ॥ ౧౩౦ ॥ అదీ
క్షితైరన్యతన్త్రదీక్షితైరర్చకేతరైః । స్పృష్టే బిమ్బే తదా కుర్యా

---

§ పంచభిర్ఘటైః

స్నపనం త్వధమాధమమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ శాన్తిహోమం జపం చాపి
తద్దోషస్య ప్రశాన్తయే । ఏతేషాం గర్భగేహాన్తఃప్రవేశే నవభిర్ఘ
టైః ॥ ౧౩౨ ॥ సంస్నాప్య దేవదేవేశం శాన్తిహోమాదికం చరే
త్ । స్త్రీభిర్వానుపనీతైర్వా తథా వైఖానసైర్ద్విజైః ॥ ౧౩౩ ॥
అవైష్ణవైర్వా సంస్పృష్టే బిమ్బే త్వధమమధ్యమమ్ । స్నపనం వి
ధివత్కృత్వా శాన్తిహోమాదికం చరేత్ ॥ ౧౩౪ ॥ ఏతైః ప్రవిష్టే
గేహాన్తరధమాధమమార్గతః । సంస్నాప్య విధివద్దేవం శాన్తిహో
మం సమాచరేత్ ॥ ౧౩౫ ॥ పతితః పాతకీ వాపి కుష్ఠ్యపస్మారరోగ
వాన్ । కాణో వాన్ధశ్చ మూకో వా బధిరో వాఙ్గహీనకః ॥ ౧౩౬ ॥
పరస్త్రీగమనాసక్తః షణ్ఢో వా గోళకోపి వా । రజస్వలా త్వజా శ్వే
శ్చ సంస్పృష్టో గర్దభాదిభిః ॥ ౧౩౭ ॥ స్పృశేచ్చేద్భగవద్బిమ్బమ
ధమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవం విధివచ్ఛాన్తిహోమాది
కం చరేత్ ॥ ౧౩౮ ॥ ఏతైః ప్రవిష్టో ధామాన్తః కుర్యాదధమమధ్య
మమ్ । స్నపనం దేవదేవస్య శాన్తిహోమం తథా చరేత్ ॥ ౧౩౯ ॥
ఉక్తైరేతైస్తథా శూద్రైస్తత్ స్త్రీభిస్తు వా ద్విజాః । బిమ్బే
స్పృష్టే క్రమాత్కుర్యాత్ స్నపనం త్వధమోత్తమమ్ ॥ ౧౪౦ ॥ మ
ధ్యమాధమసంజ్ఞం చ తథా మధ్యమమధ్యమమ్ । ఏతైర్గర్భగృహా
భ్యన్తఃప్రవేశే మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౪౧ ॥ అధమాధమసంజ్ఞం చ తథా
హ్యధమమధ్యమమ్ । అధమోత్తమసంజ్ఞం చ క్రమాత్స్నపనమా
చరేత్ ॥ ౧౪౨ ॥ సర్వత్ర శాన్తిహోమం చ సహస్రం జపమాచరే
త్ । అనులోమజసంస్పృష్టే బిమ్బస్య స్నపనం భవేత్ ॥ ౧౪౩ ॥
మధ్యమోత్తమసంజ్ఞం తు ప్రవిష్టే తైర్గృహాన్తరే । విమానే వాపి సం
స్పృష్టే స్నపనం మధ్యమాధమమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రతిలోమజసంస్పృ
ష్టే బిమ్బే తూత్తమమధ్యమమ్ । స్నపనం త్వాచరేత్తేషాం ప్రవేశే
గర్భమన్దిరే ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రాసాదే వాపి తైః స్పృష్టే స్నపనం తూత్త

సాధనమ్ । కుర్యాత్సర్వత్ర హోమంచ జపం ప్రాగ్వన్మునీశ్వరాః ॥
చోరభూతో బ్రాహ్మణో వా క్షత్రియో వైశ్యఏవవా । శూద్రోఽనులో
మజో వాఽపి ప్రతిలోమజఏవవా ॥ ౧౪౭ ॥ స్పృశేచ్చేద్దేవబిమ్బం
తు క్రమేణస్నపనంభవేత్ । మధ్యమాధమసంజ్ఞంచ తథా మధ్యమ
మధ్యమమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ మధ్యమోత్తమసంజ్ఞంచ హ్యుత్తమాధమ
సంజ్ఞకమ్ । తన్మధ్యమంచ స్నపనం తథాహ్యుత్తమోత్తమమ్ ॥
ఏతైస్తు గర్భగేహాన్తఃప్రవేశే హ్యధమోత్తమమ్ । మధ్యమాధమ
పూర్వంచ త్రితయంచోత్తమాధమమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తన్మధ్యమంచస్న
పనం హ్యేవ కేతత్క్రమశో ద్విజాః । అజ్ఞాతజాతిభిశ్చోరైర్బిమ్బ
సంస్పర్శనే కృతే ॥ ౧౫౧ ॥ సహస్రకలశైర్దేవం స్నాపయేద్విధిపూ
ర్వకమ్। తైస్తుగర్భగృహాభ్యన్తఃప్రవేశేతూత్తమోత్తమం॥౧౫౨॥
స్నపనంహ్యేవ సర్వత్ర శాన్తిహోమోజపస్తథా । ఆశౌచవద్భిర్మ
న్దైర్మహాపాతకిభిర్నరైః ॥ ౧౫౩ ॥ చణ్డాలైస్సూతికోదక్యాస్తై
స్సైర్వా పులకసాదిభిః । సంస్పృష్టే భగవద్బిమ్బే గోఘృతేనా
భిషేచయేత్ ॥ ౧౫౪ ॥ సంప్రోక్షణంచ విధివత్కృత్వా శాన్తిం స
మాచరేత్ । గోదానాదీంస్తథాకుర్యాద్బ్రాహ్మణాంశ్చాపి భోజ
యేత్ ॥ ౧౫౫ ॥ చిత్రమృణ్మయబిమ్బంతు నవీకృత్య యథావిధి ।
పునఃప్రతిష్ఠాం కుర్వీత స్వయంవ్యక్తాదికేషుచ ॥ ౧౫౬ ॥ చిత్రబి
మ్బాదికంచాపి ననవీకృత్య పూర్వవత్ । సంప్రోక్షణాదికం కు
ర్యాత్తత్తు తేనైవ శుధ్యతి ॥ ౧౫౭ ॥ ఏతైరాశౌచవత్పూర్వైర్వాఽన్తఃప్ర
వేశే గర్భమన్దిరే । విమానస్పర్శనేచాపి హ్యాలయస్థాని సర్వతః ॥
మృత్పాత్రాణి పరిత్యజ్య లోహపాత్రాణి శోధయేత్ । ఆలయం
చాపిసంశోధ్య మార్జనోల్లేపనాదిభిః ॥ ౧౫౯ ॥ పఞ్చగవ్యేన సం
ప్రోక్ష్య సర్వత్ర మునిపుఙ్గవాః । ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నాపయే
ద్విధివత్ప్రభుమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ తైరగ్రమణ్డపాభ్యన్తః ప్రథమావరణే

పితా । ప్రవేశే ధామసంశుద్ధిం ప్రాగ్వత్కృత్వా మునీశ్వరాః ॥
అథ మోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ । ద్వితీయావృత్తి
మార్గేణ్యైరథ్యావరణపశ్చిమమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ తైరన్తస్సంప్రవిష్టైస్తు
కృత్వాఽఽలయవిశోధనమ్ । అధమాధమమార్గేణ దేవం సంస్నాప
యేద్ద్విజాః ॥ ౧౬౩ ॥ సర్వత్ర శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్బ్రాహ్మ
ణభోజనమ్ । చణ్డాలైశ్శ్వపచైర్వాపి ప్రమాదాద్విష్ణుమన్దిరే॥౧౬౪॥
నిరన్తరం కృతేవాసే మాసమేకం మునీశ్వరాః । మృత్పాత్రాణి ప
రిత్యజ్య సంమార్జ్య భగవద్గృహమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ గోమయేనోపలి
ప్యాథ పర్యగ్నికరణంచరేత్ । పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ ప్రోక్ష
యేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౧౬౬ ॥ గోగణం వాసయేత్తత్ర సర్వదోష
ప్రశాన్తయే । వాచయిత్వా మహాశాన్తిం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।
భోజయిత్వా ద్విజాంస్తత్ర తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణామ్ । ఏవంమా
సంశువాసార్ధం సప్తపఞ్చత్ర్యహంతువా ॥ ౧౬౭ ॥ కృత్వాశు
ద్ధిం మన్దిరస్య బిమ్బానాం గోఘృతేనతు గాం । కృత్వాథ షిచనం
ప్రాగ్వత్సంప్రోక్షణమథాచరేత్ ॥ ౧౬౮ ॥ మానుషం మృణ్మయం
బిమ్బం తథా చిత్రమయం ద్విజాః । నవీకృత్య యథాపూర్వం ప్రతి
ష్ఠాం పునరాచరేత్ ॥ ౧౭౦ ॥ చణ్డాలశ్వపచాద్యైస్తు ప్రమాదాద్భ
గవద్గృహే । కర్మణ్యధికృతాశ్శ్వత్రైస్సహవాసేపి చ ద్విజాః ॥౧౭౧॥
స్నాత్వా సర్వే కుశామ్బుభిశ్చ పీత్వా చాన్ద్రాయణాదికమ్ । కృత్వా
చాలయసంశుద్ధిం ద్విజభోజనపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ సంప్రోక్షణాది
కం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ । అన్తే మహోత్సవం కుర్యా
త్సర్వదోషప్రశాన్తయే ॥ ౧౭౩ ॥ తత్రైవ ప్రతిలోమాద్యైః కర్మణ్య
ధికృతాయది । ప్రాగ్వదాలయశుద్ధ్యన్తం సర్వంకృత్వా యథావి
ధి ॥ ౧౭౪ ॥ సహస్రకలశైస్స్నానముత్సవంచ సమాచరేత్ । బ్ర
హ్మక్షత్రియవిట్శూద్రదశవైశ్యైశ్చానులోమజైః ॥౧౭౫॥ శవైస్స్పృ

స్థితే కౌతుకే తు గోఘృతేనాభిషిచ్యతమ్ । సంప్రోక్షణం ప్రకుర్వీత
సహస్రకలశాప్లవమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ శాన్తిహోమంచ కుర్వీత జపంచాయు
తసంఖ్యయా । మానుషం చిత్రబిమ్బాద్యం నవీకృత్య యథావిధి ॥
పునః ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత సహస్రకలశాప్లవమ్ । తైలేశ్వైర్గర్భగేహాన్త
ర్బ్యామానే వాపి దూషితే ॥ ౧౭౮ ॥ కుర్యాత్సంప్రోక్షణంచాపి స్నప
నం చోత్తమోత్తమమ్ । ప్రతిలోమజచణ్డాలసూతికాశవదూషితే ॥
బిమ్బే ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత నయనోన్మీలనం వినా । సహస్రకలశైశ్చాపి
స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ ప్రాసాదే దూషితే త్వేతై
స్తత్సంప్రోక్షణంచ రేత్ । సహస్రకలశైశ్చాపి స్నాపయేద్విధిపూ
ర్వకమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ ప్రథమావృతిమారభ్య చతుర్థ్యావరణపశ్చిమే ।
బ్రాహ్మణాదిశవైశ్చాపి ప్రతిలోమశవాదిభిః ॥ ౧౮౨ ॥ దూషితే
ప్రాకారణత్రై చతుష్కిష్కుమితాం క్షితిమ్ । ఖాత్వా మృదం సము
ద్ధృత్య బహిః ప్రక్షిప్య శుద్ధయా ॥ ౧౮౩ ॥ సంపూర్య చ సమీకృత్య
కారయేన్మార్జనాదికమ్ । శిలాతలం చేత్తాం భూమిం దాహయేత్ఖననం
వినా ॥ ౧౮౪ ॥ గోమయేనోపలిప్యాథ పుణ్యాహప్రోక్షణాదికమ్ ।
పఞ్చగవ్యేన చాభ్యుక్ష్య గోగణం తత్ర వాసయేత్ ॥ ౧౮౫ ॥ వా
చయిత్వా మహాశాన్తిం భోజయేత్తత్ర వై ద్విజాన్ । కృత్వైవం
స్థలసంశుద్ధిం శాన్తిం కుర్యాత్తతః పరమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ ముఖ్యోత్తమా
స్తు స్నపనాన్నిచ శాన్తిమనుక్రమాత్ । స్నాపయిత్వా విశేషేణ శా
న్తిహోమాదికంచరేత్ ॥ ౧౮౭ ॥ ఆలయే జననే వాపి ప్రమాదా
న్మునిపుఙ్గవాః । ప్రాయశ్చిత్తం భవేదేవం తత్తదావరణక్రమాత్ ॥
సాలమణ్టపపీఠేషు గోపురే మన్దిరేషు వా । విమానాద్బాహ్యతో
వాపి పరివారాలయాదిషు ॥ ౧౮౮ ॥ వర్ణానాం బ్రాహ్మణాదీనా
మనులోమాదికస్య చ । మరణే జననే వాపి తత్తదావరణోక్తవత్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం ప్రకుర్వీత బిమ్బస్పర్శాదికేపి చ । తత్తత్సాన్నిధ్య

మగుణం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఏవం మహోత్సవే వాపి యాగమణ్టపమేవవా । చణ్డాలాదిప్రవేశేన శవాద్యైర్వాపి దూషితే ॥ ౧౯౨ ॥ మృత్పాత్రాణిపరిత్యజ్య ఖనవాద్యైర్మహీతలమ్ । సంశోధ్యకుణ్డమగ్నిం త్యక్త్వా యథావిధి ॥ ౧౯౩ ॥ పునరగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య శాన్తిహోమాదికంచరేత్ । స్వయంవ్యక్తాద్యాలయానామజ్ఞత్వేన ప్రకల్పితే ॥ ౧౯౪ ॥ గ్రామాదౌ బ్రహ్మవర్ణస్య మరణం సమ్భవేద్యది । గ్రామమధ్యగతో యావచ్ఛవస్తిష్ఠతి వై ద్విజాః ॥ ౧౯౫ ॥ గ్రామస్య తావదాశౌచం తదాదేవస్యపూజనమ్ । నకుర్యాత్తచ్ఛవే గ్రామాద్బహిర్నీతే మునీశ్వరాః ॥ ౧౯౬ ॥ సంప్రోక్ష్య సర్వతో గ్రామం పుణ్యాహోక్షపూర్వకమ్ । తతస్తు దేవదేవస్య ప్రకుర్యాత్పూజనాదికమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఆరబ్ధే పూజనే విప్రా గ్రామశ్చేచ్ఛవదూషితః । ఆరబ్ధపూజనం శీఘ్రంకుర్యాత్తత్రైవ దేశికః ॥ ౧౯౮ ॥ ప్రాక్ప్రగ్రామప్రోక్షణాత్తే పునః పూజనమాచరేత్ । గ్రామే శూద్రాదిమరణం సమ్భవేద్యది వై తదా ॥ ఆశౌచం గృహమాత్రస్య గ్రామాశౌచం నవిద్యతే । తత్రాపి భగవద్గేహ సమీపే ద్విజసత్తమాః ॥ ౨౦౦ ॥ ఏకాదశధనుర్మధ్యేఽన్త్యశూద్రాది శవదూషితే । నిష్కాస్య తచ్ఛవం పశ్చాత్కుర్యాద్దేవస్య పూజనమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ పురగ్రామాద్యజ్ఞతయా క్షప్తేపి భగవద్గృహే । అన్తశ్శవంచేద్గ్రామాద్యం నకుర్యాద్దేవపూజనమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ చతుశ్శతబాహ్యప్రాకారస్తు యుక్తేగ్రామపురాదికే । అన్తశ్శవేపి నైవాస్తి గ్రామాశౌచం మునీశ్వరాః ॥ ౨౦౩ ॥ తత్రాపి భగవద్గేహసమీపే హ్యైకవీథిషు । శవస్తిష్ఠతిచేద్దేవం నార్చయేత్ప్రోక్షణాత్పురా ॥ ౨౦౪ ॥ ఉత్సవాజ్ఞతయా క్లప్తగ్రామాదౌ రాష్ట్రసఙ్కులాత్ । చణ్డాలపతితోదక్యా సూతికా శబరాదిభిః ॥ ౨౦౫ ॥ అథిష్ఠితేచశ్వానాద్యైః క్షుద్రమాంసాదిభిస్తథా । శవాస్థిభిశ్చ సందుష్టే సర్వత్రైః త్రవా

క్షితిమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ ఖాత్వా మృదం సముద్ధృత్య బహిః ప్రక్షిప్య శుద్ధ
యా । సమాపూర్య సమీకృత్య పఞ్చగవ్యోక్షణాదికామ్ ॥ ౨౦౭ ॥
శుద్ధిం కృత్వా గ్రామశాన్తిం కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే । రేతోమూ
త్రపురీషాద్యైః రుధిరాపేయవాన్తిభిః ॥ ౨౦౮ ॥ నిష్ఠీవనాస్థిమాం
సాద్యైర్బిమ్బే సంస్పృష్టే మునీశ్వరాః । ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నా
పయేచ్ఛాన్తిమాచరేత్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఏతైః ప్రాసాదసంస్పర్శే మధ్య
మోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవదేవేశం శాన్తిహోమం స
మాచరేత్ ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రథమావరణే త్వేతైస్తు సంస్పృష్టే మునిపుఙ్గవాః ।
అథమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ ద్వితీ
యావరణాదౌ తు శకృన్మూత్రాది దూషితే । తత్ర స్థానాత్తద్బహిర్ని
త్వా మార్జనోల్లేపనాదిభిః ॥ ౨౧౨ ॥ శోధయిత్వా భువం పశ్చాత్ప
ఞ్చగవ్యైస్తు సేచయేత్ । శాన్తిహోమం తతః కుర్యాత్సర్వదోషప్ర
శాన్తయే ॥ ౨౧౩ ॥ తత్రైవ భగవద్గేహే ప్రథమావరణాదిషు । రజ
సా దూషితే స్త్రీణాం తత్స్థలం జానుమాత్రకమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఖాత్వా
తు మృద్భిరన్యాభిరాపూర్య ధరణీతలమ్ । గోమయామ్భోభిరాసి
చ్య పర్యగ్నికరణం తథా ॥ ౨౧౫ ॥ పుణ్యాహవాచనం పఞ్చగవ్యై
రభ్యుక్షణం తథా । కృత్వా రజస్వలాభిస్తు స్పృష్టం ద్వారకవాటక
మ్ ॥ ౨౧౬ ॥ సత్క్షాళ్య వారిణా భూయస్తాసాం మార్గం చ మార్జ
నైః । గోమయాలేపనైశ్చైవ శోధయిత్వాలయస్థితాన్ ॥ ౨౧౭ ॥
మృద్భాణ్డాంశ్చ పరిత్యజ్య ప్రాసాదాన్తస్స్థితం విభుమ్ । అథమో
త్తమమార్గేణ స్నాపయిత్వా తథైవ హి ॥ ౨౧౮ ॥ రజస్వలా సన్ని
కృష్టం బిమ్బం చ స్నాప్య శాస్త్రతః । శాన్తిహోమం జపం చాపి
కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౨౧౯ ॥ మార్జాలమూషికాసర్పమణ్డూక
సరటాదిభిః । గార్ధభైశ్చాపి ఖద్యోతైః బిమ్బసంస్పర్శనే సతి ॥
స్నాపయేన్నవభిః కలశైర్దైవదేవం మునీశ్వరాః । పిపీలికాద్యైర్బి

స్స్బస్య స్పర్శ్నే హోమోనవిద్యతే ॥ ౨౨౧ ॥ బిమ్బే గోముఖసంస్పృ
ష్టే తథావై వర్షబిన్దుభిః । అథమాధమమార్గేణ స్నాపయిత్వా శాన్తిం సమా
చరేత్ ॥ ౨౨౨ ॥ శ్వానైశ్చ గర్దభైరుష్ట్రైర్వరాహైశ్చ శివాశ
తైః । బిమ్బేసంస్పృష్టే స్నాపయేత్తముత్తమోత్తమమార్గతః ॥౨౨౩॥
సహస్రసఙ్ఖ్యయా శాన్తిహోమంచ జపమాచరేత్ । ఏతైర్గర్భగృహా
భ్యన్తరప్రవేశే స్పర్శనేపి వా ॥ ౨౨౪ ॥ మధ్యమోత్తమమార్గేణ
స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్। ప్రథమావరణాభ్యన్తరప్రవేశేత్వధమో
త్తమమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ స్నపనంకారయేత్తేషాం ద్వితీయావరణాదిషు ।
ప్రవేశశ్చేద్దేవదేవమధమాధమమార్గతః ॥ ౨౨౬ ॥ సంస్నాప్య శా
న్తిహోమంచ సహస్రం జపమాచరేత్ । మార్జాలాదిశవైర్బిమ్బస్ప
ర్శనేత్వధమోత్తమమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ స్నపనం శాన్తిహోమంచ కు
ర్యాద్దేశికసత్తమః । తైస్తుగర్భగృహాభ్యన్తర్దూషితే నవభిశ్శవైః॥
స్నాపయేద్దేవదేవంతు శాన్తిహోమం తథాచరేత్ । ప్రథమావర
ణాన్తర్దూషితే తద్బహిర్నయేత్ ॥ ౨౨౯ ॥ మార్జనైర్గోమయా
లేపైః పఞ్చగవ్యైశ్చ శోధయేత్ । గోమహిష్యజాద్యైస్తు వా
నరాదిశవైస్తథా ॥౨౩౦॥ బిమ్బస్పర్శే స్నాపయేత్తముత్తమోత్త
మమార్గతః । ఏతైస్తుగర్భగేహాన్తర్దూషితేమధ్యమోత్తమమ్॥౨౩౧॥
స్నపనం శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్దేశికసత్తమః । పూర్వోక్తానాం
గవాదీనాం ప్రథమావరణాదిషు ॥౨౩౨॥ జననే మరణేచైవ తద్భ
వం ఖనవాదిభిః । సంశోధ్య స్నాపయేద్దేవమధమోత్తమమార్గతః ॥
శ్వగర్దభవరాహాది శవైస్సంస్పృష్టేతు కౌతుకే । సంప్రోక్షణం తథా
శాన్తిహోమాదీంశ్చ సమాచరేత్ ॥ ౨౩౪ ॥ ఏతైః ప్రాసాదసం
స్పర్శే ఉత్తమోత్తమమార్గతః । స్నాపయేద్దేవదేవంతు ప్రథమావర
ణాదిషు ॥ ౨౩౫ ॥ తైర్దూషితే దేవదేవం మధ్యమోత్తమమార్గతః ।
సంస్నాప్య శాన్తిహోమాదీన్ కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౨౩౬ ॥

తథా మృతేన సంయుక్తగృహే శ్వాదిప్రవేశనే । తచ్ఛవైర్దూషితే వా
పి మృత్పాత్రాణి పరిత్యజేత్ ॥ ౨౩౭ ॥ లోహపాత్రాణి సంశో
ధ్య కృత్వా సంమార్జనాదికమ్ । పఞ్చగవ్యైశ్చ సంప్రోక్ష్య శాన్తి
హోమం సమాచరేత్ ॥ ౨౩౮ ॥ శ్వకుక్కురాది సంస్పర్శే చణ్డాల
స్పర్శే తథా ద్విజాః । త్యక్త్వాగ్నిమన్యం తు స్థాపయేద్విధివద్ద్వి
జాః ॥ ౨౩౯ ॥ కాకైః కృమిస్త్రీధాన్యకీటకసర్పైశ్చ కపోత
కైః । శ్వ్యాదిభిశ్చ గోధాభిర్విప్రస్పర్శే మునీశ్వరాః ॥ ౨౪౦ ॥
మధ్యమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేచ్ఛాన్తిమాచరేత్ । ఏతేషాం గ
ర్భగేహాన్తఃప్రవేశే మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౪౧ ॥ అథ మోత్తమమార్గే
ణ స్నాపయిత్వా శాన్తిం సమాచరేత్ । ప్రథమావరణాద్యేషు హ్యప్రవే
శ్యస్థలే ద్విజాః ॥ ౨౪౨ ॥ ఏషాం ప్రవేశే తత్స్థానం ప్రోక్షయేత్ప
ఞ్చగవ్యకైః । శాన్తిహోమాదికం కుర్యాత్సర్వదోషప్రశాన్త
యే ॥ ౨౪౩ ॥ శ్వానాదీనాం శవైస్స్పృష్టే ఽన్యైర్వాప్యుత్తమోత్త
మమ్ । స్నపనం శాన్తిహోమం చ కుర్యాద్దోషశాన్తయే ॥ ౨౪౪ ॥
తైస్తు ప్రాసాదసంస్పృష్టే మధ్యమోత్తమమార్గతః । స్నాపయేద్దే
వ దేవం తు ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౨౪౫ ॥ తైస్స్పృష్టే స్థలే తత్తు మా
ర్జనాలేపనాదిభిః । సంశోధ్య పఞ్చగవ్యైశ్చ ప్రోక్షణం శాన్తిమా
చరేత్ ॥ ౨౪౬ ॥ మానవానాం శవైస్స్పృష్టే ప్రాయశ్చిత్తం సమాచ
రేత్ । శిథిలే పరమాత్మాంశే వహ్నికాకౌ తు యద్ద్విజాః ॥ ౨౪౭ ॥ బింబో
పరి సంయుతే సన్నే తత్సమాప్త్య తత్క్షణాత్ । విమ్బాభిషేచనం
కృత్వా పఞ్చగవ్యైర్యథావిధి ॥ ౨౪౮ ॥ కృత్వా సంప్రోక్షణం ప
శ్చాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ । గోభూతిలాదికం దద్యాత్తత్త్వో
పస్య ప్రశాన్తయే ॥ ౨౪౯ ॥ సహస్రం బ్రాహ్మణాంశ్చైవ భోజ
యేన్మునిపుఙ్గవాః । ప్రాసాదే గర్భగేహే వా శిథిల్యాదిసముద్భవే ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ । శాన్తిహోమా

దికం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ ॥ ౨౪౧ ॥ ప్రాకారే సట్టపక్షే వాపి గోపురే వాహనాదికే । శిథిలీ సరఘాదీనాం వల్మీకాదేస్సముద్భవే ॥ ౨౪౨ ॥ ఛత్రికాణాం సముత్పత్తౌ బ్రహ్మదణ్డసముత్థితౌ । తత్క్షణాత్తత్సముద్ధృత్య ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౨౪౩ ॥ అథ నోత్తమమార్గేణ సంస్నాప్య పురుషోత్తమమ్ । శాన్తిహోమాదికం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ ॥ ౨౪౪ ॥ భగవన్మన్దిరే పి ప్రాక్కృతం చేద్యూర్వ్రజకేశ్వరైః । ఆసనే ప్యాసనం చైవ శయనం భోజనాదికమ్ ॥ ౨౪౫ ॥ తత్స్థానం పఞ్చగవ్యేన ప్రోక్ష్య శాన్తిం సమాచరేత్ । బిమ్బస్య సర్వ్యశనేః పాతే భగ్నమఙ్గం యథావిధి ॥ సన్ధాయ ప్రోక్షణం కృత్వా సహస్రకలశైస్తథా । సంస్నాప్య దేవం శాన్త్యర్థం హుత్వా బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౨౪౬ ॥ సహస్రసఙ్ఖ్యయాం కృత్వా కుర్యాదన్తే మహోత్సవమ్ । ప్రాసాదేశ్వ శనేః పాతే భగ్నం సన్ధాయ పూర్వవత్ ॥ ౨౪౭ ॥ సంప్రోక్షణాదికం కృత్వా ఉత్తమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవం తదను శాన్తిహోమాదికం చరేత్ ॥ ౨౪౯ ॥ ప్రథమావరణాద్యేషు గోపురేష్వట్టపేషు వా । భవేదశనిపాతశ్చేదథ నోత్తమమార్గతః ॥ ౨౫౦ ॥ స్నపనం శాన్తిహోమం చ బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ । అథోత్పాతస్య శాన్తిం తు వక్ష్యామి శృణుత ద్విజాః ॥ ౨౫౧ ॥ ఉల్కాశనాద్యదిపాతే చ నక్షత్రే పతితే చ ఖాత్ । సధూమే చ దిశాం దాహే భూతాద్యావేశితే నృపే ॥ ౨౫౨ ॥ మర్త్యే త్వవ్యాధితే రాష్ట్రే తథాన్యే శత్రుసఙ్కటే । సూర్యోదయస్య వ్యత్యాసే భూకమ్పే తద్విదారుణే ॥ అతివృష్టావనావృష్టౌ దివ్యదున్దుభినిస్స్వనే । రాత్రావిన్ద్రధనుర్దృశ్యే జలేఽగ్నిజననే తథా ॥ ౨౫౩ ॥ చన్ద్రోదయేఽన్ధకారే చ వినాగ్నిం ధూమదర్శనే । ప్రతిసూర్యప్రదర్శే చ దివా నక్షత్రదర్శనే ॥ ౨౫౪ ॥ దర్శనే వాలమీనస్య రాత్రౌ సూర్యప్రదర్శనే । స్వప్నే తు చన్ద్ర

పతనే భూమకాజ్వలనదర్శనే ॥ ౨౬౬ ॥ ధూమాదిదర్శనే చైవ వాస్త్వ
భిన్నే మిశ్రవనే తథా । ఆకాశే గ్రహయుద్ధే చ నిమిత్తం తు పినాదిక్ష
జాః ॥ ౨౬౭ ॥ ఆర్ద్రవృక్షస్య పతనే తథైవ పతితే గిరౌ । వృక్షే
ష్వన్యఫలోత్పత్తౌ శిలాయాం మధురే తథా ॥ ౨౬౮ ॥ శిలావస్త్రేణ
బాకాశే రక్తశైవాలదర్శనే । ద్విశీర్షజంతుప్రసవే స్త్రీపుంశోణిత
సంభవే ॥ ౨౬౯ ॥ విశీర్ణజంతుప్రసవే మనుష్యపశుపక్షిషు ।
పవమానేష్వదృశ్యేషు మహోత్పాతేషు సత్స్వపి ॥ ౨౭౦ ॥ తద్దో
షశాంతిం విప్రేన్ద్రైః కారయేదచిరాన్నృపః । స్థాపనోక్తవిధానేన
సన్నితేషు పేశుభే ॥ ౨౭౧ ॥ చతుర్ముఖగృహప్రాకారేషు యథా
స్థానస్థితేషు చ । కుండేషు దశసంఖ్యేషు బ్రహ్మవృత్తాదిసంఖ్యకైః ॥
సమిత్తిలైర్గవ్యైస్సిద్ధైర్గపాయసవీరిభిః । పఞ్చభిర్మధురా
ద్యైశ్చ మిశ్రీభూతైస్త్రివేణతు ॥ ౨౭౩ ॥ మహాస్త్రగాణాం దో
షాణాం శాంతయే మన్త్రవిత్తమైః । అయుతం నియుతం లక్షం కోటి
మాత్రం యథాబలమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ హోతవ్యం ప్రాణాహార్ధం ద
క్షిణ్యస్త్రపవిత్తమైః । కుండేషు మధ్యప్రాక్ష్వేషు మన్త్రాణాం నియ
మక్రమాత్ ॥ ౨౭౫ ॥ చక్రాబ్జే ద్వారశాలెన పశ్చాత్ప్రోక్షేణ
వా । పడంగేన పద్మేత్తు శజ్ఞాభే ప్రణవేన తు ॥ ౨౭౬ ॥ జితంతే
నామ మధురశ్రే విశ్వతాం తాత్రికోణకే । ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ
నృసింహానుష్టుభేన తు ॥ ౨౭౭ ॥ సుదర్శననృసింహేన చక్రకుండే
తు రాంకే । వరాహేణార్ధచన్ద్రాఖ్యే వృత్తే సౌదర్శనేన తు ॥ ౨౭౮ ॥
ధిష్ణ్యద్వయం మధ్యవేద్యాం ప్రాగుక్తం దక్షిణోత్తరే । శేషాణి
పరితస్సురాణ్యష్టాసు చైవ విదిక్షు చ ॥ ౨౭౯ ॥ సిద్ధమన్త్రైర్నియోక్త
వ్యా హోతారః శాంతికర్మణి । సర్వకుండాని సర్వేషాం మన్త్రాణా
మిచ్ఛయా గురోః ॥ ౨౮౦ ॥ కల్పనీయాని వా మన్త్రైర్యతస్సర్వ
ఫలప్రదాః । న్యస్తమన్త్రైర్యథాన్యాయం జపార్థే సక్షుద్రయా

తథా ॥ ౭౮౧ ॥ గోభూహేమతిలాన్నానాం దానైరర్థిగణస్య
చ । తృప్తిః కార్యా విశేషేణ దివారాత్ర్యయుతనస్య చ ॥ ౭౮౨ ॥
ప్రజాపాలనశీలేన భూపేనాత్మహితేచ్ఛునా । శాన్తిరేవంవిధా
కార్యా నాస్త్ర[illegible]ముఖ్యైర్జనైః ॥ ౭౮౩ ॥ ముఖ్యకల్పవిధిరయ
ముక్తో ద్విజోత్తమాః । పూర్వోక్తాగ్నిగేహేషు పఞ్చస్వేకస్మిన్నేవ
[illegible]మాత్ ॥ ౭౮౪ ॥ [illegible] గోపురపక్ష
[illegible] । [illegible] పఞ్చ[illegible] ॥ ౭౮౫ ॥
[illegible] లక్ష[illegible]థా[illegible] వేత్ । గోభూ
[illegible] దేవముని[illegible] ॥ ౭౮౬ ॥ సర్వత్ర
[illegible] । తథా[illegible]
[illegible] ॥ ౭౮౭ ॥ [illegible]
[illegible] కృత్వా [illegible] పూర్వో[illegible] శా[illegible]
[illegible] ॥ ౭౮౮ ॥ [illegible] సర్వ[illegible]ప్రశా[illegible]యే ।
[illegible] అ[illegible] వే ॥ ౭౮౯ ॥ పయో
[illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ ౭౯౦ ॥ త[illegible]పూర్వో[illegible]త్తాం శా[illegible]ము
[illegible] సమాచరేత్ । [illegible] తే ప్రా[illegible] ముని
[illegible] ॥ ౭౯౧ ॥ [illegible]ముత్వా [illegible]యా లేపనం త
థా । [illegible] తథా ॥ ౭౯౨ ॥
[illegible] ప్రోక్షణమాచరేత్ । సంస్నాప్య మధు
[illegible] ప్రస్థసహస్రకైః ॥ ౭౯౩ ॥ కుర్యాత్పూర్వోది
తాం శాన్తిముత్సవాన్తం యథావిధి । మధువస్త్రే క్షీరవస్త్రే తత్త్వప్ర
స్థసహస్రకైః ॥ ౭౯౪ ॥ స స్నాప్యదేవం సస్తాహం ప్రాగ్వచ్ఛా
న్తిం సమాచరేత్ । [illegible]పతనే తమాద్వైపరితేమ్రిమే ॥
[illegible] పూర్వవదీ[illegible]ం కృత్వా సంప్రోక్షణం విభోః । కుర్యా

త్పాపోద్వేదితాం శాన్తిం తు తైః కుర్యాన్మహోత్సవమ్ ॥ ౨౯౬ ॥ ఏవం మహోత్పాతదోషశాన్తిర్విప్రాః ప్రకీర్తితా । అథ నిత్యార్చనాదీనాం ప్రాయశ్చిత్తం తు వక్ష్యతే ॥ ౨౯౭ ॥ అస్నాతోఽనూర్ధ్వపుణ్డ్రశ్చాప్యపవిత్రోఽనుపవీతకః । నగ్నో వా హ్యేకవస్త్రో వా జీర్ణవస్త్రధరస్తు వా ॥ ౨౯౮ ॥ తథా పర్యుషితం వాసో దధానో నీలవస్త్రధృక్ । దగ్ధవస్త్రధరో వాపి హ్యార్ద్రవస్త్రధరస్తు వా ॥ ౨౯౯ ॥ అనాచాన్తో ధ్యానహీనో ముక్తకేశస్తథా ద్విజాః । స్విన్నాఙ్గశ్చ హసన్ కుర్వన్ శ్వసంశ్చ ప్రలపన్ ద్విజాః ॥ ౩౦౦ ॥ నిష్ఠీవాదియుతశ్చాపి దేవం సంపూజయేద్యది । తద్దోషశాన్తయే విప్రా అష్టాక్షరమనుత్తమమ్ ॥ ౩౦౧ ॥ జపేత్సహస్రవారం తు శతవారం తు వా ద్విజాః । పునస్సంపూజనం కుర్యాద్దైవస్య విధిపూర్వకమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ కేశాస్థిలోష్ఠదీరాసృగస్పృశ్యస్పర్శదూషితః । తథా మూత్రపురీషాదీన్ సమాక్రమ్య హ్యనాప్లుతః ॥ ౩౦౩ ॥ ఆశౌచవద్భిస్సంస్పృష్టశ్చణ్డాలాద్యపపాతకైః । రుధిరాద్యన్వితాఙ్గశ్చ పూజయేద్యది కేశవమ్ ॥ పఞ్చగవ్యైస్స్నాపయిత్వా పునః పూజనమాచరేత్ । కాకగృధ్రాదిభిస్స్పృష్టశ్శ్వభిర్వా గర్దభాదిభిః ॥ ౩౦౫ ॥ (పాషణ్డప్రతిలోమాద్యైః పతితైర్హీనవృత్తిభిః ।) వైశ్యశూద్రాదిభిశ్చాపి సంస్పృష్టః పూజయేద్యది । అథమాధమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౩౦౬ ॥ చణ్డాలైర్వా తథా మ్లేచ్ఛైరుదక్యాసూతికాదిభిః । మహాపాతకిభిస్స్పృష్టః స్త్రియం గత్వా హ్యనాప్లుతః ॥ ౩౦౭ ॥ పూజయేద్యది దేవేశం నీచమధ్యమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవం తదను పునః పూజనమాచరేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ పరస్త్రీగమనాసక్తః కుష్ఠీ వాప్యఙ్గహీనకః । కాణో వాన్ధోఽపి మూకో వా బధిరః పఙ్గురోఽపి వా ॥ ౩౦౯ ॥ అపస్మారీ తథోన్మత్తో దేవం సంపూజయేద్యది । అథమోత్తమమార్గేణ దేవం సంస్నాపయేద్ద్విజాః ॥ ౩౧౦ ॥

ఆశౌచవాన్వా పతితస్సకుష్ఠోవా గోళకోపివా । మహాపాతకవాం
శ్చాపి దేవంసంపూజయేద్యది ॥ ౩౧౧ ॥ ఉత్తమోత్తమమార్గేణ
సంస్నాప్య పురుషోత్తమమ్ । శాన్తిహోమం మూలమన్త్రజపం
చాపిసమాచరేత్ ॥ ౩౧౨ ॥ క్రిమికీటాదిభిర్దుష్టథాన్యపుష్పఫలాది
భిః । ప్రాణ్యఙ్గతుషభస్మాస్థికేశదన్తనఖాదిభిః ॥ ౩౧౩ ॥ స్పృష్టైర్ద్ర
వ్యైస్తథాస్పృశ్యపాణిస్పృష్టైఃఫలాదిభిః । తథాపర్యుషితైర్ఘ్రాతైః
పత్రపుష్పఫలాదిభిః ॥ ౩౧౪ ॥ పూజనేసతిదేవస్య మూలమన్త్రం
శతంజపేత్ । చణ్డాలపతితోదక్యా సూతికాప్రతిలోమజైః ॥
శబరాద్యైశ్చ సంస్పృష్టైర్ద్రవ్యైశ్శాస్త్రవినిన్దితైః । పత్రపుష్పా
దిభిశ్చైవ స్పృష్టైర్వా గోముఖాదిభిః ॥ ౩౧౬ ॥ మనుష్యైర్లఙ్ఘిత
ద్రవ్యైస్తథాస్పృశ్యమృగాదిభిః । క్రిమికీటపతఙ్గాస్థి దన్తకేశనఖా
దిభిః ॥ ౩౧౭ ॥ తుషైశ్చభస్మలోష్టాద్యైర్యుక్తైర్ద్రవ్యైస్తథాద్వి
జాః । పూర్వంసమర్పితైర్ద్రవ్యైస్తథాపర్యుషితోదకైః ॥ ౩౧౮ ॥
పూజనేసతి దేవస్య పుంసూక్తేన కుశోదకైః । స్నాపయిత్వా మూ
లమన్త్రమష్టోత్తరశతంజపేత్ ॥ ౩౧౯ ॥ శాన్తిహోమంతు వా కు
ర్యాత్సర్వదోషప్రశాన్తయే । జన్తుభక్షితపుష్పాద్యైర్నీచావాససమీ
పగైః ॥ ౩౨౦ ॥ అన్యైరామోద్భవైఃపుష్పైర్ఘ్రాతైర్భక్షితైః ఖరైః ।
శూద్రానీతైఃపుష్పగేహాద్బహిర్బద్ధైశ్చరోగిభిః ॥ ౩౨౧ ॥ భూగ
తైఃపత్రపుష్పాద్యైఃఫలాద్యైర్వార్చనేహరేః । క్షీరేణస్నాప్య దే
వేశమష్టోత్తరశతంజపేత్ ॥ ౩౨౨ ॥ మూలమన్త్రం పునశ్శుద్ధప
త్రపుష్పాదిభిర్యజేత్ । జీర్ణవస్త్రైరధౌతైశ్చ జీర్ణైశ్ఛత్రాదిభి
స్తథా ॥ ౩౨౩ ॥ అశోధితార్ఘ్యపాత్రాద్యైఃకృతే దేవస్య పూజ
నే । అష్టోత్తరశతంజప్త్వా పునఃపూజనమాచరేత్ ॥ ౩౨౪ ॥ కే
శాద్యైరశుచిస్పృష్టైస్స్పృష్టైశ్శూద్రాదిభిస్తథా । శ్వానాదిభి

శ్వానసంస్పృష్టైశ్చణ్డాలాద్యుపఘాతకైః ॥ ౩౨౫ ॥ వస్త్రైస్సం
పూజితే దేవే అధమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవదేవంతు శా
న్తిహోమంసమాచరేత్ ॥ ౩౨౬ ॥ చణ్డాలసూతికోదక్యాస్పృ
ష్టైర్వస్త్రైః ప్రపూజనే । ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నాప్యశాన్తిం స
మాచరేత్ ॥ ౩౨౭ ॥ కేశాస్థిశ్వాదిభిశ్శూద్రైస్స్పృష్టం కార్పా
సవస్త్రికమ్। పునస్సంశోధ్య దేవాయ దద్యాచ్చణ్డాలపూర్వకైః॥
స్పృష్టం కార్పాసవస్త్రంతు సన్త్యజేన్మునిపుఙ్గవాః । పట్టవస్త్రం
తు శూద్రాద్యైస్స్పృష్టం సంప్రోక్షయేద్ద్విజాః ॥ ౩౨౯ ॥ చణ్డా
లపూర్వైస్స్పృష్టంతు జలైస్సంక్షాళయేన్నరః । అజావిమహిషాష్ట్రి
కైర్మూత్రైరేరణ్డజైస్తథా ॥ ౩౩౦ ॥ ప్రాణ్యఙ్గసంభవైస్తైలైఃఫల
జైర్వాపిదీపనే । అజాదిక్షీరదధ్యాజ్యైర్హోమేవా మునిపుఙ్గవాః ॥
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యప్రశాన్తయే । పూర్వోక్తాజ్యాది
భిర్దేవస్నపనేవాని వేదనే ॥ ౩౩౨ ॥ అధమోత్తమమార్గేణ స్నపనం
శాన్తిమాచరేత్ । నరభుక్తైర్వస్త్రైః ఖణ్డైర్దీపవర్త్యాదికేకృతే॥ ౩౩౩॥
శాన్తిహోమంప్రకుర్వీత సహస్రం జపమాచరేత్ । ధూపైఃప్రా
ణ్యఙ్గసంమిశ్రైస్తైలజైస్స్నేహజైరపి॥ ౩౩౪ ॥ అన్యైర్దుర్గన్ధజైశ్చై
వపూజయేద్యది మోహతః । కపిలాగోఘృతేనైవ హుత్వాహుతిస
హస్రకమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ జాతిపుష్పసహస్రైణ దేవమభ్యర్చ్య దేశి
కః । పునశ్శుద్ధం మునిశ్రేష్ఠాఃకర్పూరాగరుధూపయేత్ ॥ ౩౩౬ ॥
దేవతాన్తరనిర్మాల్యదుష్టద్రవ్యైఃప్రపూజనే । అధమాధమమార్గేణ
స్నాప్యశాన్తిం సమాచరేత్॥ ౩౩౭ ॥ చణ్డాలసూతికోదక్యాస్పృ
ష్టాద్వాశవదూషితాత్ । కూపాత్సముద్ధృతైస్తోయైఃకృతే దేవస్య
పూజనే ॥ ౩౩౮ ॥ ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నపయేత్పురుషోత్త
మమ్ । అన్త్యస్థిరక్షోవాతూల-పాత్స్పృష్టాద్వా ప్రతిలోమజైః ॥
సముద్ధృతైర్జలైర్దేవమర్చయేద్యది మోహతః । తద్దోష శాన్తయే

కురాత్స్నానముత్తమమధ్యమమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ అన్తర్జంతు శవా
స్థ్యాపాద్విణ్మూత్రాత్రిపేయదూషితాత్। దేవతాన్తరనిర్మాల్యదుష్టా
ద్వోద్ధృతవారిభిః ॥ ౩౪౧ ॥ పూజనే దేవదేవస్య స్నానంస్యాదు
త్తమాధమమ్। అన్తశ్శవాదిషితాద్వాపి స్పృష్టాచణ్డాలపూర్వకైః ॥
సరసఃపోద్ధృతైస్తోయైఃపూజనేమధ్యమోత్తమమ్। స్నానంకుర్యా
త్తు దేవస్య అన్తస్థిర్యక్శవోపహితాత్ ॥ ౩౪౩ ॥ స్పృష్టాద్వా ప్రతి
లోమాద్యైస్సరసఃపోద్ధృతైర్జలైః। పూజనేసతి దేవస్య స్నానం
మధ్యమమధ్యమమ్ ॥ ౩౪౪ ॥ స్పృష్టాచణ్డాలపూర్వైర్వా మ
నుష్యశవదూషితాత్। తటాకాదుద్ధృతైస్తోయైఃపూజనేత్వధమో
త్తమమ్ ॥ ౩౪౫ ॥ స్నపనం దేవదేవస్య కుర్యాద్దేశికసత్తమః।
అన్తశ్శవోషితేకూపే స్పృష్టేచణ్డాలపూర్వకైః ॥ ౩౪౬ ॥ సర్వ
ముద్ధృత్య తత్తోయం తదర్ధం వా మునీశ్వరాః। పుణ్యాహం వాచ
యిత్వాథ ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౩౪౭ ॥ తిర్యక్ఛవాదిభిర్దు
ష్టే జలపాత్రం సముద్ధరేత్। పాదం వాపి సముద్ధృత్య ప్రోక్షయే
త్పంచగవ్యకైః ॥ ౩౪౮ ॥ చతుర్వర్ణాదిజన్తూనాం శవైర్మూత్రపు
రీషకైః। దుష్టేవా శివనిర్మాల్యైఃకూపేతజ్జలముద్ధరేత్ ॥ ౩౪౯ ॥
పాదంవాపి తదర్ధంవా సేచయేత్పంచగవ్యతః। చణ్డాలాద్యశుచి
స్పృశ్యమనుష్య శవదూషితే ॥ ౩౫౦ ॥ ప్రతిలోమజసంస్పర్శతిర్య
క్ఛవవిదూషితే। కుర్యాత్సరసికూపోక్తప్రాయశ్చిత్తార్ధమేవచ ॥
తటాకే శవచణ్డాలస్పర్శనాద్యైర్విదూషితే। ఆచరేత్సరసిప్రోక్త
ప్రాయశ్చిత్తార్ధమేవచ ॥ ౩౫౧ ॥ యద్వాసరసివిస్తీర్ణే తటాకేచ
మహత్తరే। కుమ్భానాంతు సహస్రంవా శతంవా జలముద్ధరేత్ ॥
దివాసముద్ధరేత్తోయం రాత్రౌచేదగ్నిసన్నిధౌ। చణ్డాలసూతికోద
క్యాశబరైర్మద్యపాదిభిః ॥ ౩౫౪ ॥ శ్వసృగాలవరాహాద్యైఃకా
కగృధ్రాదిభిస్తథా। స్పృష్టాన్నపానభక్ష్యాదేర్దైవాయవినివేదనే ॥

తథారుధిరమాంసాస్థిసంస్పృష్టాన్ననివేదనే । శవాదిదూషితే గేహే
పక్వాన్నస్య నివేదనే ॥ ౩౫౬ ॥ మృత్పాత్రాణి పరిత్యజ్య లో
హపాత్రాణి శోధయేత్ । కృత్వా చాలయసంశుద్ధిం సర్వే స్నాత్వా
యథావిధి ॥ ౩౫౭ ॥ కుర్యుః కుశోదపానంచ స్నపనంచోత్తమో
త్తమమ్ । కృత్వా దేవస్య విధివచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥౩౫౮॥
పరస్త్రీగమనాసక్తైర్భృత్యైర్భక్త్యావివేకిభిః । అవైష్ణవైశ్చ సంస్పృ
ష్టహవిషో నివేదనే ॥ ౩౫౯ ॥ త్యక్తం పర్యుషితం వాపి దుష్టం వా
యోగ్యమానుషైః । మణ్డూకమూషికానర్వైర్బిడాలైస్స్పృష్టమేవ
వా ॥ ౩౬౦ ॥ క్రిమికీటపతఙ్గాద్యైస్స్పృష్టం కేశాదిదూషితమ్ ।
శ్వసాహతం తథాఘ్రాతం తథాపూర్వం నివేదితమ్ ॥ ౩౬౧ ॥ నివే
దయేచ్చేదన్నాద్యం కుమ్భైర్ద్వాదశభిః క్రమాత్ । సంస్నాప్య దే
వదేవేశం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౬౨ ॥ శ్వగృధ్రాదిస్పృ
ష్టమల్యం పక్వాన్నహవినివేదనే । ప్రాగ్వద్ద్వాదశభిః కుమ్భైస్స్నా
పయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౩౬౩ ॥ చణ్డాలాద్యైస్స్పృష్టమల్యం ప
క్వాన్నహవినివేదనే । పఞ్చవింశతిభిః కుమ్భైస్స్నాపయేత్పురుషోత్త
మమ్ ॥ ౩౬౪ ॥ అత్యుష్ణంచాతిశీతంచ రజస్తుషకణాన్వితమ్ । మృ
త్పాషాణైర్దూషితం వా హవిశ్చేద్వినివేదయేత్ ॥ ౩౬౫ ॥ జపే
త్సహస్రవారంతు మూలమన్త్రం ద్విజోత్తమాః । అయాజ్ఞీయైః
కోద్రవాద్యైః కృతస్య హవిషోఽర్పణే ॥ ౩౬౬ ॥ నిషిద్ధశాకమూ
లానాం ఫలానాంవా నివేదనే । గోఘృతేనస్నాప్యదేవం శాన్తి
హోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౬౭ ॥ మహాహవిర్విధానేతు విశేష
ష్ప్రాయతాంద్విజాః । పచనాలయమన్యత్ర సాధితందీక్షితేతరైః ॥
అమన్త్రసంస్కృతంచాన్నమవిభక్తమలక్షణమ్ । నిరీక్షితమయో
గ్యైశ్చ సంస్పృష్టం మాక్షికాదిభిః ॥ ౩౬౮ ॥ సంప్రాప్య చాస్త్ర
తోయేన నివేద్యం యత్నగౌరవాత్ । అన్యత్రైవం దుష్టహవిః క

ల్పనే శాన్తిమాచరేత్ ॥ ౩౭౦ ॥ మక్షికాఘుణభృఙ్గాద్యైర్దష్టం చ ము ష్టం పురీషకైః । పత్రపుష్పఫలాద్యన్నం త్యక్తవ్యం తదధిష్ఠితమ్ ॥ అస్త్రోదకేన సంప్రోక్ష్య దద్యాద్దేవాయ భక్తితః । అకృత్వా భూతసంశుద్ధిం మన్త్రన్యాసాదికం తు వా ॥ ౩౭౨ ॥ హృది దేవమనభ్యర్చ్య నిర్మాల్యోద్వాసనాదికమ్ । బిమ్బసంశోధనం వాపి స్థానసంశోధనం తథా ॥ ౩౭౩ ॥ అకృత్వా దేవయజనం కుర్యాచ్చేన్మోహతో ద్విజాః । తద్దోషశాన్తయే మూలమన్త్రం జప్త్వా సహస్రకమ్ ॥ లుప్తం కర్మ తతః కృత్వా పునః పూజనమాచరేత్ । అర్ఘ్యాదీనాం ద్రవ్యలోపే దహనాప్యాయనాదికే ॥ ౩౭౫ ॥ లుప్తే వా విష్ణుగాయత్రీం శతం జప్త్వా యథావిధి । ద్రవ్యన్యాసాదిసంస్కారం కృత్వార్ఘ్యాదీన్ సమర్పయేత్ ॥ ౩౭౬ ॥ ప్రాసాదద్వారదేవానాం తథాఽఽవరణవాసినామ్ । లుప్తేఽర్చనే తత్పురతస్తత్తన్మన్త్రాన్యథాక్రమమ్ ॥ ౩౭౭ ॥ అష్టోత్తరశతం జప్త్వా పునరర్చనమాచరేత్ । ప్రాసాదద్వారదేవానాం పరివారగణస్య వా ॥ ౩౭౮ ॥ విపర్యాసే మూలమన్త్రం శతం జప్త్వా క్రమాద్యజేత్ । పీఠార్చనమకృత్వైవ దేవసమ్పూజనే కృతే ॥ ౩౭౯ ॥ పీఠాధిదేవతామన్త్రం శతం జప్త్వా యథోదితమ్ । పునః పీఠార్చనం కృత్వా దేవమభ్యర్చయేద్గురుః ॥ ౩౮౦ ॥ కర్మార్చాద్యక్షబిమ్బేషు వినాఽఽవాహనమర్చనే । లయయాగం భోగయాగం వినా వాభ్యర్చనే కృతే ॥ ౩౮౧ ॥ సహస్రవారం సంజప్త్వా మూలమన్త్రం యజేత్పునః । మన్త్రహీనా క్రియాహీనా ముద్రాహీనా తథైవ చ ॥ ౩౮౨ ॥ భోగమన్త్రక్రియాదీనాం విపర్యాసేఽపి చ ద్విజాః । తద్దోషశాన్తయే మన్త్రమష్టోత్తరశతం జపేత్ ॥ ౩౮౩ ॥ పూజాకాలే తు ఘణ్టాయాశ్చలనే తు వివర్జితే । వేదఘోషవిహీనే వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ పూర్వోక్తప్రాపచారే తు న్యూనే ద్విగుణవస్తుభిః । పునరభ్యర్చనం

కృత్వా అష్టోత్తరశతం జపేత్ ॥ ౩౮౫ ॥ ఔపచారికసాంస్పర్శ్య
హృదయఙ్గమరూపిణామ్ । పరిచ్యుతౌ చ భోగానాం క్రియాణాం
క్రమశో ద్విజాః ॥ ౩౮౬ ॥ పూజాన్తే సర్వబీజాని మాత్రావిత్తం
ఘృతోదనమ్ । నివేదనీయం దేవస్య విశేషేజ్యాపురస్సరమ్ ॥
మాత్రాదానాది హీనేషు దేవం మఙ్గళవారిభిః । సంస్నాప్య శాన్తి
హోమం చ కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౩౮౮ ॥ అకస్మాద్దీపనిర్వాణే
పూజామధ్యే మునీశ్వరాః । పునరుద్దీప్య శాన్త్యర్థం హుత్వా నేత్ర
మనుం జపేత్ ॥ ౩౮౯ ॥ అనిర్వాణస్య దీపస్య నాశే తు మునిపుఙ్గ
వాః । క్షీరేణ స్నాప్య దేవేశం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥౩౯౦॥
పునరారోప్య తద్దీపం జపేన్మూలసహస్రకమ్ । పాకస్థానాదాహృ
తేషు దేవనీరాజనార్థతః ॥ ౩౯౧ ॥ దీపేష్వేకతమో దీపో యా
యాదుపరతిం యది । ప్రమాదాద్వాతవేగాద్వా పురస్తాద్వా నివేద
నాత్ ॥ ౩౯౨ ॥ శ్రీభఙ్గో జాయతే పశ్చాద్యది వ్యాధ్యాదిపీడనమ్ ।
తస్మాత్ప్రదీప్య సహసా మూలమష్టోత్తరం జపేత్ ॥ ౩౯౩ ॥ తథా
నీరాజనే నష్టే ప్రాక్పశ్చాద్వా సమర్పణాత్ । పునః ప్రదీప్య సహ
సా జపేన్మన్త్రం సహస్రధా ॥ ౩౯౪ ॥ అయోగ్యజనసంస్పృష్టే
తత్కుమ్భే తం విహాయ తు । కుమ్భాన్తరం సమాపాద్య తేన తంతు
సమాచరేత్ ॥ ౩౯౫ ॥ పూజాకాలే ధూపపాత్రే దీపపాత్రే తు
వా ద్విజాః । నీరాజనార్థకుమ్భే వా ప్రమాదాత్పతితే సతి ॥౩౯౬॥
ఘణ్టాయాశ్చాప్యర్ఘ్యపాత్రాదేశ్ఛత్రాదీనాం తు వా ద్విజాః । పతనే
ప్రజపేన్మన్త్రమష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౩౯౭ ॥ ధూపపాత్రాదికే భ
గ్నే పునస్సన్ధాయ పూర్వవత్ । పఞ్చగవ్యైస్తు సంప్రోక్ష్య పూజ
నాదౌ నియోజయేత్ ॥ ౩౯౮ ॥ క్లప్తేషు పూజాకాలేషు లుప్తే క
స్మింశ్చిదర్చనే । తదనన్తరకాలే తు దేవం ద్విగుణవస్తుభిః ॥౩౯౯॥
పూజయేద్ద్విత్రికాలేషు లుప్తేషు మునిసత్తమాః । త్రిచతుర్గుణైస్తై

ర్ద్రవ్యైఃపూజయేత్తుపురుషోత్తమమ్ ॥ ౮౦౦ ॥ ఏకాహమర్చనా
హీనేత్వథమాధమమార్గతః । దేవంసంస్నాప్యవిధివచ్ఛాన్తిహోమం
సమాచరేత్ ॥ ౮౦౧ ॥ యజేద్ద్విగుణితద్రవ్యైర్బ్రాహ్మణాన్ భో
జయేత్తథా । ద్విదినాదౌతుపక్షాన్తే పూజాహీనే మునీశ్వరాః ॥
అథమోత్తమమార్గేణ స్నాప్యశాన్తిం సమాచరేత్ । తావద్ద్విగుణి
తైర్ద్రవ్యైర్దినసఙ్ఖ్యావశేనతు ॥ ౮౦౩ ॥ దేవమారాధ్యవిధివద్బ్రా
హ్మణాన్భోజయేద్బహూన్ । ఏకమాసేఽర్చనాహీనేతూత్తమో
త్తమమార్గతః ॥ ౮౦౪ ॥ సంస్నాప్యదేవంవిధివత్ప్రాగ్వచ్ఛాన్త్యా
దికంచరేత్ । సంవత్సరత్రయాదర్వాఙ్మాసాదూర్ధ్వం ద్విజోత్త
మాః ॥ ౮౦౫ ॥ పూజాలోపేతు దేవస్య కుర్యాత్సంప్రోక్షణం
తథా । తావద్ద్విగుణితైర్ద్రవ్యైర్మాససఙ్ఖ్యావశేనతు ॥ ౮౦౬ ॥ దేవ
మభ్యర్చ్యవిధివత్సహస్రం భోజయేద్ద్విజాన్ । సంవత్సరత్రయా
దూర్ధ్వం పూజాలోపేతు మానుషే ॥ ౮౦౭ ॥ పునఃప్రతిష్ఠాం కు
ర్వీత స్వయంవ్యక్తాదికేషుతు । కుర్యాత్సంప్రోక్షణంచాపి సహస్ర
కలశాప్లవమ్ ॥ ౮౦౮ ॥ మనుష్యనిర్మితేస్థానే పూజాలోపాదికే
ద్విజాః । ప్రాయశ్చిత్తంతుకృత్వైవ నిత్యపూజాదికం చరేత్ ।
స్వయంవ్యక్తాదికేస్థానే పూజాలోపాదికేసతి । పూజాయాం వ
ర్తమానాయాం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౮౧౦ ॥ సమిత్పరి
ధిదర్భాణాం కూర్చానాం హవిషామపి । ఆజ్యస్థాల్యాదిపాత్రా
ణామగ్నేస్థణ్డిలకుణ్డయోః ॥ ౮౧౧ ॥ స్రుక్స్రువస్య ప్రణీతాయా అ
భావే లక్షణోజ్ఝితే । శాన్త్యర్థంజుహుయాన్మన్త్రీ ప్రాగ్వద్వ్యా
పకపఞ్చకైః ॥ ౮౧౨ ॥ ఏతేషాంభేదనే ఛేదే వహ్నిదాహాదికే
సతి । పునరన్యం సమాపాద్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౮౧౩ ॥
అభావేకాష్ఠసమిధామాజ్యేన చరుణాహునేత్ । సమిద్భిరాజ్యా
భావేతు తిలైర్వా హోమమాచరేత్ ॥ ౮౧౪ ॥ అలాభే హవిషో

న్యేషామాజ్యేన జుహుయాత్సుధీః । సర్వథా హోమకర్మార్థం తిల
మాజ్యం న లోపయేత్ ॥ ౭౧౫ ॥ తిలాజ్యయోరభావే తు హవనం
స్యాన్నిరర్థకమ్ । శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యాపనుత్త
యే ॥ ౭౧౬ ॥ వహ్నౌ కుణ్డస్థలే చుల్ల్యాం సంస్కృతేఽనుగతింగతే ।
పునరాధాయ సంస్కృత్య శాన్తిహోమాదికం హునేత్ ॥ ౭౧౭ ॥
అగ్నిప్రతిష్ఠాకర్మాదౌ హోమాదవిధివత్కృతే । పునర్విధివదాపాద్య
శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౭౧౮ ॥ వహ్నౌ స్పృష్టే తథా స్పృ
శ్యైఃకేశాస్థినఖైరపి । యథావన్మూలమన్త్రేణ జుహుయాత్సర్పి
షా శతమ్ ॥ ౭౧౯ ॥ ఉదక్యాసూతికాద్యైశ్చ సన్నికృష్టేఽయుతం
హునేత్ । సంస్పృష్టేఽన్యం సమాధాయ జుహుయాచ్చాప్యయు
తం జపేత్ ॥ ౭౨౦ ॥ అసమిద్ధే హుతేఽగ్నౌ తు పునర్హోమం సమాచ
రేత్ । నైమిత్తికేషు కామ్యేషూత్సవేషు విశేషతః ॥ ౭౨౧ ॥ తద
గ్రహుణభుగ్యాగం కుణ్డేఽన్యస్మిన్సమాచరేత్ । విపర్యాసే కృతే
మోహాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౭౨౨ ॥ హుతశేషహ
విశ్శేషే భుక్తే యోగ్యజనైర్వినా । జపేన్మూలాయుతం మన్త్రీ దా
తా కిల్బిషశాన్తయే ॥ ౭౨౩ ॥ ఏకద్విత్రిచతుఃపఞ్చవత్సరేషు
యథాక్రమమ్ । సఙ్కల్ప్యయాగం హోమాన్తం హవనం న కృ
తంయది ॥ ౭౨౪ ॥ ద్విగుణం హవనం కుర్యాత్పూర్ణాన్తం మన్త్రి
విత్తమః । ఏకం దినం సమారభ్య మాసాన్తం హోమలోపనే ॥
అధమోత్తమమార్గేణ సంప్రాప్య పురుషోత్తమమ్ । తత్తద్ద్విగుణి
తైర్ద్రవ్యైర్హోమకర్మ సమాచరేత్ ॥ ౭౨౫ ॥ మాసోర్ధ్వం వత్సరా
దర్వాక్ హోమలోపేఽధమోత్తమమ్ । స్నపనం శాన్తిహోమం
చ సహస్రాహుతిభిశ్చరేత్ ॥ ౭౨౬ ॥ వర్షోర్ధ్వం హోమలోపే తు
స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ । శాన్తిహోమం చ గోదానం కుర్యా
ద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౭౨౭ ॥ పర్వతే బలివస్తూనాం తత్త్యక్త్వా

న్యేన దేశికః । బలిం దత్త్వాథ తచ్ఛాన్త్యై శాన్తిహోమం సమాచరే
త్ ॥ ౪౨౯ ॥ తథైవ బలివస్తూనామస్పృశ్యస్పర్శనే ద్విజాః । తథై
వ పాత్రేఽభిమతే కేశలోష్టాది దూషితే ॥ ౪౩౦ ॥ తత్త్యక్త్వాన్యే
న నిర్వర్త్య మూలమష్టోత్తరం జపేత్ । బలిం దుష్టేన దద్యాచ్చే
చ్ఛాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౪౩౧ ॥ బలిం దత్త్వా విశేషేణ పరి
వారమనుం జపేత్ । ముద్రామన్త్రక్రియాధ్యానద్రవ్యాణాం భో
గరూపిణామ్ ॥ ౪౩౨ ॥ తత్తద్గానస్వరాణాం చ తాళనృత్తాదికస్య
చ । విశేషాద్బలికాలే తు హానిరుత్పద్యతే యది ॥ ౪౩౩ ॥ జపే
న్మూలసహస్రం తు మూర్తిధ్యానసమన్వితః । యానే బలిబిమ్బే తు
వ్యఙ్గే యోగ్యజనైస్సతి ॥ ౪౩౪ ॥ కుశోదకేన సంప్రోక్ష్య శా
న్తిహోమం సమాచరేత్ । అస్పృశ్యైర్యది సంస్పృష్టౌ బలిబిమ్బస్య
వాహకః ॥ ౪౩౫ ॥ పఞ్చగవ్యేన సంప్రోక్ష్య శుచినాన్యేన వాహ
యేత్ । బలికాలే దీపనాశే పునరారోప్య దీపకమ్ ॥ ౪౩౬ ॥ కృ
త్వోత్సవశేషం తు శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । బలిబిమ్బే నిపతి
తే శిబికాదౌ మునీశ్వరాః ॥ ౪౩౭ ॥ స్థాపయిత్వా యథాపూర్వం
బలిశేషం నయేత్తతః । తద్దోషశాన్తయే కుమ్భైర్నవభిః స్నాపయేద్వి
భుమ్ ॥ ౪౩౮ ॥ సబిమ్బయానపతనేఽప్యేవం శాన్తిం సమాచరేత్ ।
నిత్యోత్సవార్థబిమ్బే తు యానాన్నిపతితే భువి ॥ ౪౩౯ ॥ తదేవో
ద్ధృత్య తద్బిమ్బమక్షతం స్నాపయేన్మన్త్రవిత్ । అధమాధమమార్గేణ
శాన్త్యర్థం జుహుయాదను ॥ ౪౪౦ ॥ తథైవచక్షతం బిమ్బం సమా
ధాయ యథాపురమ్ । కృత్వా ప్రోక్షికం కర్మ స్వస్థానే స్థాపయేద
ను ॥ ౪౪౧ ॥ యావత్సమాధికాలం తు తావద్బిమ్బాన్తరేణ వా ।
కూర్చేన వాఽన్యబిమ్బేన కుర్యాన్నిత్యోత్సవం హరేః ॥ ౪౪౨ ॥
బలిబిమ్బస్య మూర్ధస్థపుష్పాదిపతనే తు వా । కిరీటపతనే వాపి త
ద్దోషస్య ప్రశాన్తయే ॥ ౪౪౩ ॥ స్నపనం నవభిః కుమ్భైః శాన్తి

హోమం ప్రయాచరేత్ । బలికాలేతు వృత్యత్యాయగపతే వా రహోపి
తః ॥ ౪౪౪ ॥ తద్దోషశాన్త్యేకుర్యాచ్ఛాన్తిహోమం ద్విజోత్త
మాః । బలిదానవిహీనేతు ఏకకాలార్చనాదికే ॥ ౪౪౫ ॥ బలిం
ద్విగుణితం దద్యాత్తథా త్వేకదినే ద్విజాః । బలిప్రదానహీనేతు హు
త్వా మూలశతం తతః ॥ ౪౪౬ ॥ తత్తదావరణద్వారదేవానాం స్వ
స్వసంజ్ఞయా । జుహుయాత్తిలమిశ్రేణ ఘృతేనైవశతంశతమ్ ॥
ద్విదినాదౌ తుమాసాన్తం తదూర్ధ్వం వత్సరాన్తిమమ్ । వర్షాదూ
ర్ధ్వంచ రహితే బలిదానేఽధమాధమమ్ ॥ ౪౪౭ ॥ తదుత్తమంచ
స్నపనం క్రమాద్వై మధ్యమోత్తమమ్ । శాన్తిహోమంచ కుర్వీ
త ద్రవ్యైర్ద్విగుణితైర్బలిమ్ ॥ ౪౪౮ ॥ సూతకం వామృతాశౌచం
పూజాకాలేష్వితం యది । అశౌచమాచరేద్విప్రాః పూజాన్తే దేశి
కోత్తమః ॥ ౪౫౦ ॥ దేవస్యనిత్యపూజాదౌ మోహాత్సిద్ధాన్తసఙ్క
రే । సంహితాసఙ్కరే వాపి జాతే తద్దోషశాన్తయే ॥ ౪౫౧ ॥ సం
ప్రోక్షణం పురాకృత్వా సహస్రకలశాప్లవమ్ । మహోత్సవంచ కు
ర్వీత నాన్యథా శాన్తిరిష్యతే ॥ ౪౫౨ ॥ ఏకత్రదీక్షితస్తన్త్రే సిద్ధా
న్తేవా మునీశ్వరాః । నకుర్యాద్దేశికోఽన్యత్ర పూజనాదీనపి ద్వి
జాః ॥ ౪౫౩ ॥ తన్త్రభేదేచ సిద్ధాన్తభేదే వాప్యుత్సవాదిషు । ఆ
చార్యత్వం తథా ర్త్విజ్యం నకార్యం మోహతఃకృతే ॥ ౪౫౪ ॥
దోషాయ కల్పతే రాజరాష్ట్రధామత్రయాత్మనే । పఞ్చరాత్రో
క్తమార్గేణ పూజ్యమానే ప్రతిష్ఠితే ॥ ౪౫౫ ॥ వైఖానసైః పూజితే
తు ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్ । తత్రైవ కర్మబిమ్బానాం సాఙ్కర్యము
పినాచరేత్ ॥ ౪౫౬ ॥ కర్మణాం స్నపనాదీనాం యత్కర్మవిహితం
ద్విజాః । యస్మిన్నైవ కర్మబిమ్బేతు తత్రైవచనమాచరేత్ ॥ ౪౫౭ ॥
తత్తత్కార్యార్థబిమ్బేతు తత్రసన్నిహితే సతి । తత్తత్కర్మవిశేషాణాం
వ్యత్యయం వనమాచరేత్ ॥ ౪౫౮ ॥ అసన్నిధానే తేషాంతు శా

ష్ట్రభిక్షాదిదోషతః । తద్దేశకాలానుగుణం తత్రసన్నిహితంభవేత్ ॥
యద్యత్కర్మార్థబిమ్బంతు తత్రసర్వం సమాచరేత్ । స్నపనద్విత
యంచైవ నిత్యనైమిత్తికాత్మకమ్ ॥ ౪౬౦ ॥ నిత్యోత్సవవిధానంచ
తథానైమిత్తికోత్సవమ్ । తీర్థయాత్రావిధానంచేదేవంకర్మాణి పం
చవై ॥ ౩౬౧ ॥ శయనోత్థాపనంకర్మతదాకూర్చేసమాచరేత్ ।
యద్వాశోభార్థబిమ్బేతు పూజ్యమానే ప్రతిష్ఠితే ॥ ౪౬౨ ॥ ఏవం
కథితమేకస్మిన్ బిమ్బేసన్నిహితేసతి । బిమ్బద్వయేసన్నిహితేతత్త
త్కర్మవిభేదతః ॥ ౪౬౩ ॥ కృత్వా తదన్యత్సకలం యథాయోగం
సమాచరేత్ । ఏవమభ్యూహ్యకర్తవ్యం తత్తద్బిమ్బే ప్రకాశితే ॥
సర్వేషు కర్మబిమ్బేషు తత్రసన్నిహితేష్వవై । తదా తేషాంతు బిం
బానాం వ్యత్యయం నసమాచరేత్ ॥ ౪౬౫ ॥ ప్రమాదాద్వ్యత్య
యేజాతే కుర్యాత్స్నపనముత్తమమ్ । అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి ప్రా
యశ్చిత్తంతుచోత్సవే ॥ ౪౬౬ ॥ పురస్తాత్సర్వకర్మార్థకారితేష్వ
ఙ్కురేష్వను । రక్తేషు శ్యామవర్ణేషుతథాతిర్యగ్గతేషుచ॥౪౬౭॥
వక్రేషు చాప్రరూఢేషు దక్షిణాభిముఖేషుచ । విధిహీనేషుచాస్పృశ్య
స్పృష్టేష్వధికృతైర్వినా ॥ ౪౬౮ ॥ పాలికాదిషుభిన్నేషు నష్టేషు
పతితేషుచ । మూషికాద్యైశ్చదష్టేషు మూలమన్త్రయుతంజపే
త్ ॥ ౪౬౯ ॥ పునఃకృత్వాఙ్కురారోపం శాన్తిహోమం సమాచ
రేత్ । సకృన్నియుక్తపాత్రేషు మృణ్మయేషు పునర్ద్విజాః ॥౪౭౦॥
బీజావాపేకృతేవిప్రా మహాన్దోషఃప్రజాయతే । తచ్ఛాన్త్యై
శాన్తిహోమంతు కృత్వాభూయోఽఙ్కురార్పణమ్ ॥ ౪౭౧ ॥ స
మాచరేత్పాలికాదౌ వల్మీకాదిసముద్భవే । తాన్ త్యక్త్వాన్యేషు
పాత్రేషు బీజావాపం సమాచరేత్ ॥ ౪౭౨ ॥ శాన్తిహోమం త
థాకృత్వా భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ శతమ్ । కర్మార్థమఙ్కురం కృ
త్వా తత్కర్మాకరణేద్విజాః ॥ ౪౭౩ ॥ అఙ్కురానపితాన్ త్యక్త్వా

శాన్తిహోమం సమాచరేత్। అనర్పయిత్వ జుర్కరం మోహాదారబ్ధేషు
పురాణ్నవే ॥ ౪౭౪ ॥ సద్యస్కృత్వా తదన్యేద్యుర్బీజావాపం
యథావిధి । శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యాపనుత్తయే ॥ ౪౭౫ ॥
దేవతావ్యత్యయేజాతే పాలికాద్యౌ మునీశ్వరాః । అష్టోత్తరశతం జ
ప్త్వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౭౬ ॥ తథైవపాలికాదీనాం
స్థానవ్యత్యయసమ్భవే । అష్టోత్తరశతంజప్త్వా క్రమేణ స్థాపయే
త్పునః ॥ ౪౭౭ ॥ పాత్రాణాం పాలికాదీనాం విహీనే లక్షణాది
కే । జపేదష్టాక్షరమనుమష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౪౭౮ ॥ కరస్థే దే
శికాదీనాం దేవదేవస్యవాద్విజాః । నష్టే కౌతుకసూత్రే తు ఛిన్నే
వా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౪౭౯ ॥ సూత్రాన్తరం పునర్బధ్వా శాన్తిహో
మం సమాచరేత్ । రక్షాబన్ధం వినా కర్మప్రారబ్ధే మునిసత్తమాః ॥
సద్యోబధ్వా ప్రతిసరం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । మహోత్స
వాద్యుత్సవేషు ప్రతిష్ఠాప్రోక్షణాదికే ॥ ౪౮౧ ॥ కర్మణిస్నపనా
దౌవా బద్ధప్రతిసరో గురుః । ఋత్విజశ్చ తథాభూతా మధ్యేప్యా
శౌచసమ్భవే ॥ ౪౮౨ ॥ భవన్తినైవాశుచయస్తత్తత్కర్మావసానక
మ్ । శావం వా సూతకాశౌచం కర్మానన్తరమాచరేత్ ॥ ౪౮౩ ॥
కర్మమధ్యేస్నానమాత్రం కార్యం శావస్యసమ్భవే । కర్మమధ్యేపి
వాశౌచం భవేదాత్మాన్వితే స్మృతే ॥ ౪౮౪ ॥ పితామాతా జ్యేష్ఠపు
త్రో భార్యాచాత్మాన్వితాస్మృతాః । తదాగురోరభ్యనుజ్ఞాం లబ్ధ్వా
న్యోదేశికోత్తమః ॥ ౪౮౫ ॥ తద్దోషస్యప్రశాన్త్యర్థముత్తమోత్త
మమార్గతః । దేవంసంస్నాప్యశాన్త్యర్థం హుత్వాహుతిసహస్రక
మ్ ॥ ౪౮౬ ॥ గోభూతిలాదికందత్వా బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్బ
హూన్ । తతస్సమాపయేత్కర్మ శేషం భక్తిసమన్వితః ॥ ౪౮౭ ॥
ఏవం గురౌ వ్యాధితే వా మృతే వాన్యస్సమాచరేత్। కర్మశేషం ద్విజ
శ్రేష్ఠాః ప్రాయశ్చిత్తపురస్సరమ్ ॥ ౪౮౮ ॥ ప్రమాణరహితేవం శే

పతే బాలధ్వజేపిచ । వర్ణభూషణవామాద్యై దణ్డయష్టౌతుత్రైణవే ॥
ఫేణకేచావటేపీతే ప్రహాయాం ధ్వజరజ్జుషు । ఆచరేచ్ఛాన్తిహో
మంచ అష్టోత్తరశతంజపమ్ ॥ ౪౯౦ ॥ భిన్నేభిన్నేఽగ్నినాదగ్ధేనష్టే
మూషకదంశితే । విణ్మూత్రరుధిరాపేయ రేతో నిష్ఠీవనాదిభిః ॥
దూషితేధ్వజముత్సృజ్య ప్రాగ్వదన్యం సమాహరేత్ । ప్రతిష్ఠా
ప్యథదణ్డాగ్రమానయిత్వాథమేనతు ॥ ౪౯౨ ॥ సంస్నాప్యదోష
శాన్త్యర్థం జుహుయాత్సర్పిషాశతమ్ । స్తమ్భాగ్రే ధ్వజవస్త్రస్య
రక్షా కార్యాథదీక్షితైః ॥ ౪౯౩ ॥ ఆరోహణం నదోషోఽత్ర రక్షా
హేతోర్ద్విజాతిభిః । ధ్వజస్యరజ్జువిచ్ఛేదే కిఞ్చిచ్ఛిన్నేఽతువాధ్వ
జే ॥ ౪౯౪ ॥ యష్టిఘణ్టావిహీనేవా శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।
సుజీర్ణాన్ ఫేణదణ్డాదీన్ పరిత్యజ్యతతోపరాన్ ॥ ౪౯౫ ॥ సంస్కృ
త్య యోజయేత్తత్ర బధ్వాతు ధ్వజమఞ్జసా । మధ్యమస్నపనాన్తే
తు శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౯౬ ॥ వర్షవాతాతపస్పర్శైర్గ్లా
స్తవర్ణే ఖగధ్వజే । నకిఞ్చిదప్యనిష్టంస్యాత్ స్తమ్భాగ్రే యావదు
త్సవమ్ ॥ ౪౯౭ ॥ బద్ధధ్వజపటేస్తమ్భే వాతవేగాదిహేతుభిః ।
మూలదేశేతువిచ్ఛిన్నే సధ్వజే పతితేసతి ॥ ౪౯౮ ॥ అకృత్వాధ్వ
జవిశ్లేషం స్థాపయేచ్ఛేషమఞ్జసా । స్నపనంచోత్తమంకుర్యాచ్చాతు
ష్ఠావార్చనాదికమ్ ॥ ౪౯౯ ॥ గోభూహేమతిలాదీనాం దానం శ
క్త్యాసమాచరేత్ । ఉత్సవధ్వజభఙ్గేన రాజ్యాద్భ్రష్టోభవేన్నృ
పః ॥ ౫౦౦ ॥ తస్మాత్తత్పరిహారార్థం త్వరయా శాన్తిమాచరేత్ ।
హేతుభిర్వాతవేగాద్యైర్ధ్వజే నిపతితేభువి ॥ ౫౦౧ ॥ క్షిప్రముద్ధృ
త్యతద్బధ్వా స్నపనంచాధమేనతు । శాన్త్యర్థంజుహుయాదాజ్యం
తిలేన శతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౫౦౨ ॥ ధ్వజేనిపతితేభిన్నే కుర్యాత్స్నప
నముత్తమమ్ । పునరన్యంసముత్పాద్య బధ్నీయాత్సంస్కృతంతథా ॥
అన్యథాయది దోషస్స్యాద్రాజ్ఞో రాష్ట్రస్యమన్త్రిణః । గ్రామ

ప్రదక్షిణేకాలే ధ్వజే వాతాదినా భువి ॥౫౦౪॥ పతితే తత్పునర్న్యాసే
స్థాప్యనీత్వాలయంతతః । స్నాప్యాధమాధమేనాథ శాన్తిహోమా
ంసమాచరేత్ ॥ ౫౦౫ ॥ సకృన్నియుక్తస్తమ్భాదౌ పునశ్చాపి
యోజితే । అథమోత్తమమార్గేణ స్నపనం శాన్తిమాచరేత్ ॥
పరీక్షధ్వజపటం బద్ధయేద్యదిమోహతః । తంమోచయిత్వాబధ్వా
న్యమధమాధమమార్గతః ॥ ౫౦౭ ॥ స్నపనంశాన్తిహోమంచ కుర్యా
ద్దోషాపనుత్తయే । పక్షిశాఖిస్థితేకుమ్భే నష్టేవాపతితేభువి॥౫౦౮॥
స్పృష్టేస్ఫుటేస్తథా కేశలోష్టాస్థిశకృదాదిభిః । కుమ్భేఽన్యస్మిన్
సమారోప్య తాంశక్తిం కుమ్భగాధ్యగామ్ ॥ ౫౦౯ ॥ హుత్వామూ
లాయుతంజప్త్వా శేషంకర్మసమాచరేత్ । ధ్వజారోహణకాలేతు అ
తిక్రాన్తే ద్విజోత్తమాః ॥౫౧౦॥ శాన్తిహోమంతు వాకుర్యాత్స
హస్రంజపమేవవా । ధ్వజస్తమ్భేఽగ్నినాకిఞ్చిద్దగ్ధే సన్ధాయపూర్వ
వత్ ॥౫౧౧॥ శాన్తిహోమంప్రకుర్వీతతద్దోషస్యాపనుత్తయే । స్తం
భస్యతుమహద్దాహే ఛేదేభేదేతువాద్విజాః ॥ ౫౧౨ ॥ స్తమ్భాన్త
రంప్రతిష్ఠాప్యదేవస్యోత్తమమార్గతః । స్నపనం శాన్తిహోమంచ
కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౫౧౩ ॥ ధ్వజస్తమ్భేతుచణ్డాలోదక్యాదిసప
ర్శదూషితే । తంత్యక్త్వాన్యంప్రతిష్ఠాప్యప్రాగ్వచ్ఛాన్తింసమాచ
రేత్ ॥ ౫౧౪ ॥ సూతకప్రేతకస్పృష్టే స్పృష్టేవాప్రతిలోమజైః ।
పఞ్చగవ్యైస్తు సంప్రోక్ష్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౫౧౫ ॥
ధ్వజస్థస్యఖగేశస్య పూజాలోపేమునీశ్వరాః । పూజాలోపాదితం
ప్రాగ్వత్ప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్ ॥ ౫౧౬ ॥ దేవతావాహనా
ఙ్గంతు భేరీతాడనకర్మణి । వాద్యజాతేషు సర్వేషు మృదఙ్గపణవా
దిషు ॥ ౫౧౭ ॥ నష్టాపితేషు స్వస్థానే తత్తత్పూజావిలోపనే ।
పుణ్యాహపాఠరాహిత్యే జప్త్వామూలసహస్రకమ్ ॥ ౫౧౮ ॥ త
త్తుకుర్యాద్యథాశాస్త్రం భేరీతాడనలోపనే । అథమాధమమార్గే

ణ దేవంస్నాపయేద్యథావిధి ॥ ౨౧౯ ॥ పునస్తత్తాడనం కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమపురస్సరమ్ । భేరీతాడనకాలేతు కోణచ్ఛేదే ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨౦ ॥ చర్మవిచ్ఛేదనే చైవ శాన్తిహోమపుస్సరమ్ । జప్త్వా గారుత్మతం మన్త్రం పునరన్యం సమాహరేత్ ॥ ౨౨౧ ॥ తాడయేద్విధివద్భేరీం తథాఽఽవాహనగాథయా । సగణేషు చ భూతేషు సగృహేషూత్సవాదిషు ॥ ౨౨౨ ॥ ప్రాసుదిక్షు యథాన్యాయమనాహూతేషు సత్సు చ । ద్వారావరణరథ్యాసు గ్రామవాస్తుష్వనుక్రమాత్ ॥ ౨౨౩ ॥ బలిప్రదానహీనేతు తథా తాళస్వరాదిషు । గేయనృత్తేషు హీనేషు శాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ ప్రత్యేకం దేవతామన్త్రమష్టధావర్తయేద్బుధః । పునరాపాదయేత్సర్వం దేవతావాహనాదికమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ ఆరమ్భస్నపనే హీనే శాన్తిహోమపురస్సరమ్ । దేవం సంస్నాపయేల్లుప్తే మహాహవిషి సత్తమాః ॥ శాన్తిహోమపురస్సరంతు ద్విగుణం హవిరాచరేత్ । ద్వారస్థానాం యాగగేహస్య పూజాలోపే ప్రమాదతః ॥ ౨౨౭ ॥ తత్తన్మన్త్రైస్సప్తవారం జప్త్వా భూయస్సమర్చయేత్ । చతుస్థానార్చనాహీనే త్వేకకాలం ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨౮ ॥ శాన్తిహోమపురస్సరంతు యజేద్ద్విగుణవస్తుభిః । ఏకాహమర్చనాహీనే చతుస్థానస్థితస్యతు ॥ ౨౨౯ ॥ అధమాధమమార్గేణ దేవంస్నాప్యయథావిధి । శాన్తిహోమపురస్సరంతు యజేద్ద్విగుణవస్తుభిః ॥ ౨౩౦ ॥ భేదేచ్ఛేదేతు వా జాతే మహాకుమ్భస్య సత్తమాః । తథా చాస్పృశ్యసంస్పర్శే తచ్ఛక్తిం మణ్డలావనౌ ॥ ౨౩౧ ॥ సమావాహ్య తు తత్కుమ్భం త్యక్త్వాఽన్యస్మిన్ సలక్షణే । కుమ్భే ప్రాగ్వత్సమావాహ్య యజేచ్ఛాన్తిం సమాచరేత్ ॥ ౨౩౨ ॥ మణ్డలేప్యేవమాదీనాం దోషాణాం సమ్భవే ద్విజాః । కుమ్భే దేవం సమావాహ్య ప్రాగ్వత్సర్వం సమాచరేత్ ॥ ౨౩౩ ॥ వల్మీకశిథిలీదుష్టే మణ్డలే తత్స్థదేవతాః । కుమ్భే

విసృజ్యతద్వేదీం ఖాత్వాపూర్వవచ్చ సైకతైః ॥ ౫౩౪ ॥ పునర్మణ్డలమా
లిఖ్య పాత్రగ్న్యస్త్రత్రసమర్చయేత్ । తద్దోషశాన్తయే దేవమథమాధ
మమార్గణః ॥ ౫౩౫ ॥ సంస్నాప్య శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్దేశిక
సత్తమః । ధ్వజతోరణకుమ్భానాం కూర్చపల్లవవాససామ్ ॥ ౫౩౬ ॥
ప్రతిమాధాన్యపీఠాదేర్లోపే శాన్తింసమాచరేత్ । అష్టోత్తరశతంజ
ప్త్వా యథాశాస్త్రం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౫౩౭ ॥ ధ్వజతోరణపూర్వా
ణాం పీఠానామఙ్గరూపిణామ్ । ప్రపామణ్డపపాత్రాణామన్యేషాం
వా మునీశ్వరాః ॥ ౫౩౮ ॥ అగ్నిదాహేసముత్పన్నే పునరుత్పాద్య
తానపి । శాన్తిహోమంప్రకుర్వీతమూలమన్త్రజపంతథా ॥ ౫౩౯ ॥
ప్రమాదాదుత్సవాగ్నిస్తు నాశేజాతేమునీశ్వరాః । పునరగ్నింప్రతి
ష్ఠాప్య దేవమావాహ్యపూర్వవత్ ॥ ౫౪౦ ॥ శాన్తిహోమంప్ర
కుర్వీత శతబ్రాహ్మణభోజనమ్ । యాగశాలాకుమ్భదీపనిర్వాణేము
నిపుఙ్గవాః ॥ ౫౪౧ ॥ శాన్తిహోమంపురస్కృత్యతు దీపముద్దీప్యపూ
ర్వవత్ । జపేదష్టోత్తరశతం నేత్రమన్త్రం ద్విజోత్తమాః ॥ ౫౪౨ ॥
చణ్డాలసూతికోదక్యా గర్దభశ్వానసూకరైః । ఉష్ట్రాదిభిస్సూతకి
భిస్తథైవప్రతిలోమజైః ॥ ౫౪౩ ॥ ప్రవిష్టేయాగగేహాన్తఃకుమ్భమ
ణ్డలవహ్నిషు । స్థితాన్దేవాన్స్వహృదయే సమావాహ్య యథావి
ధి ॥ ౫౪౪ ॥ కుమ్భమణ్డలవహ్న్యాదీన్ త్యక్త్వా లోహమయాని
చేత్ । పాత్రాణి తానిసంశోధ్య మార్జనోల్లేపనాదిభిః ॥ ౫౪౫ ॥
యాగగేహం శోధయిత్వా సేచయేత్పఞ్చగవ్యకైః । పునఃకుమ్భా
దికాన్స్థాప్య హృదయస్థాస్తు దేవతాః ॥ ౫౪౬ ॥ యథాపూర్వం
సమావాహ్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । మూలమన్త్రాయుతం
జప్త్వా భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ శతమ్ ॥ ౫౪౭ ॥ ప్రతిరాత్రం బలి
ద్రవ్యవ్యత్యాసే సర్పిషాంశతమ్ । హుత్వాగ్నౌ మూలమన్త్రేణ
జపేదష్టోత్తరంశతమ్ ॥ ౫౪౮ ॥ కాలేతస్మిన్బలిందద్యాత్తత్కాలే

ప్రాప్తమజ్ఞసా । వ్యత్యాసే బలిదేవానాం జపహోమాదిశ్చ తా
దృశః ॥ ౫౪౯ ॥ అన్యత్రాప్యలయే గ్రామబలిదానే కృతే ద్విజాః ।
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్య ప్రశాన్తయే ॥ ౫౫౦ ॥ సాయం
ప్రాతస్తు కర్తవ్యముత్సవే తు బలిద్వయమ్ । తన్మాన్యతాధిక్యదో
షే తు అథమోత్తమమార్గతః ॥ ౫౫౧ ॥ సంస్నాప్య దేవం విధివత్
శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । బిమ్బాధిష్ఠితయానస్య పతనే భు
వి సత్తమాః ॥ ౫౫౨ ॥ ఉద్ధృత్యోత్సవశేషం తు కృత్వా నవఘృతై
ర్విభుమ్ । సంస్నాప్య శాన్తిహోమం చ కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥
అధిష్ఠితేషు బిమ్బేన యానేషు పతనాదినా । భిన్నేష్వపి చ వాహే
షు ప్రమాదాదత్ర కుత్రచిత్ ॥ ౫౫౪ ॥ యానాన్తరే సమారోప్య వా
హనే వాథ కౌతుకమ్ । శాన్తిహోమం పురా కృత్వా జపేన్మూలసహస్ర
కమ్ ॥ ౫౫౫ ॥ గోభూహేమాదికం దద్యాద్దైవజ్ఞవేభ్యో గురోరపి ।
యానాద్వా వాహనాద్వాపి బిమ్బేషు పతితే సతి ॥ ౫౫౬ ॥ ఉత్త
మం స్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । యానమారో
ప్య తద్బిమ్బం పునరుత్సవమాచరేత్ ॥ ౫౫౭ ॥ తథైవ చ క్షతం బి
మ్బం సమాధాయ యథాపురమ్ । కృత్వా సంప్రోక్షణం పశ్చాదుత్స
వం శేషమాచరేత్ ॥ ౫౫౮ ॥ సమాధౌ దీర్ఘకాలీనే కుర్యాచ్ఛోభా
ర్థకౌతుకే । శేషకర్మమహోర్చాయాం నిర్వృత్తే సన్ధికర్మణి ॥
పూర్వవత్తాం ప్రతిష్ఠాప్య యథావచ్ఛాన్తిమాచరేత్ । బిమ్బేనాధి
ష్ఠితే యానే వ్యూఢే స్పృశ్యే జనైస్తదా ॥ ౫౬౦ ॥ యానాదీన్
క్షాళయేద్దేవమధమాధమమార్గతః । స్నాపయేత్కేవలం యానే వ్యూ
ఢే తైశ్శుద్ధవారిణా ॥ ౫౬౧ ॥ సజ్ఞాఖ్యయానం విధివత్ప్రోక్షయే
త్పఞ్చగవ్యకైః । దేవస్యోత్సవకాలే తు జాతాయాం దీపనిర్వృతౌ ॥
పతనే వాపి దీపస్య మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ । అష్టోత్తరసహస్రం
తు హుత్వా తత్సంఖ్యయా జపేత్ ॥ ౫౬౩ ॥ ఛత్రచామరపూర్వాణాం

పతనేతు శతంజపేత్ । వహ్నినాహోమసముత్పన్నే పునరుత్పాద్య
తానపి ॥ ౫౬౪ ॥ సజపం శాన్తిహోమంతు కుర్యాదష్టోత్తరంశతం ।
దేవస్యోత్సవకాలేతు గ్రామేమరణసమ్భవే ॥౫౬౫॥ పశ్చాద్గ్రా
మంతుసంప్రోక్ష్య అథమాధమమార్గతః । దేవంసంస్నాపయేత్ప
శ్చాచ్ఛాన్తిహోమంసమాచరేత్ ॥ ౫౬౬ ॥ దేవస్యోత్సవకా
లేతు గ్రామేకో వహ్నిదాహతః । దూషితే పఞ్చగవ్యైస్తు ప్రోక్ష్య
గ్రామాదికంబుధః ॥౫౬౭॥ శాన్తిహోమంచ కృత్వాథ పునరుత్స
వమాచరేత్ । గ్రామాదావగ్నినాదగ్ధే వాత్యాప్రాకారాది దూషితే ॥
శాన్తిహోమంపురాకృత్వా పశ్చాదుత్సవమాచరేత్ । అన్యథా
చోత్సవేక్షిప్తేత్వథమోత్తమమార్గతః ॥ ౫౬౮ ॥ దేవంసంస్నాప్యవి
ధివచ్ఛాన్తిహోమంసమాచరేత్ । శూన్యేషు గ్రామనగరపత్తనా
దిషూత్సవమ్ ॥ ౫౭౦ ॥ బలిదానంనకుర్వీత కృతేతత్రాపి నిష్ఫ
లమ్ । ధామన్యేవోత్సవంకుర్యాద్బలిదానంచదేశికః ॥ ౫౭౧ ॥
అన్యథాకరణేదేవముత్తమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య శాన్తిహో
మంచ కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౫౭౨ ॥ సమాహితేతు గ్రామా
దౌ గ్రామశాన్తిపురస్సరమ్ । పునరప్యుత్సవంకుర్యాద్బ్రాహ్మణా
నామనుజ్ఞయా ॥ ౫౭౩ ॥ రిపుచోరాగ్నివృష్ట్యాదిభయాత్కస్మిం
శ్చిదుత్సవే । విఘ్నితే మునిశార్దూలాః కేవలం బలిమాచరేత్ ॥
అతిరాత్రోత్సవంకుర్యాదన్యేద్యుశ్శాన్తిపూర్వకమ్ । విఘ్నితే బ
లిదానేపహ్న్యన్యేద్యురథమోత్తమమ్ ॥ ౫౭౫ ॥ స్నపనం శాన్తి
హోమంచ కృత్వాతిరాత్రముత్సవమ్ । బలిదానంచకుర్వీత ద్వి
దినం త్రిదినంతువా ॥౫౭౬॥ చతుష్పఞ్చదినంవాపి ఉత్సవేవిఘ్న
తేసతి । తత్తద్దోషానురూపేణ ప్రాయశ్చిత్తంవిధాయచ ॥ ౫౭౭ ॥
అతిరాత్రోత్సవాన్ కుర్యాద్బలిదానానిచక్రమాత్ । దేవస్యోత్సవ
కాలేతు మహావాతైస్తథాతపైః ॥ ౫౭౮ ॥ పాంసుభిర్వర్షనీహారైః

స్పృష్టే బిమ్బేఽధమోత్తమమ్ । స్నపనం శాన్తిహోమంచ కుర్యా
త్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౫౭౯ ॥ బిమ్బే చోరాదిభిర్నష్టే వర్తమానే మ
హోత్సవే । బిమ్బాన్తరం సమాపాద్య ప్రతిష్ఠాప్య యథాపురమ్ ॥
మహాభిషేకం హవనం జపం కృత్వా యథావిధి । కుర్యాదుత్సవశే
షం తు కర్మార్చాదిషు వాచరేత్ ॥ ౫౮౧ ॥ రథస్య యాత్రాకాలే
తు చక్రచ్ఛేదేఽక్షభేదనే । రజ్జుచ్ఛేదేపి వాహ్యాన్యం సంయోజ్య
చ యథాపురమ్ ॥ ౫౮౨ ॥ యాత్రాన్తే శాన్తిహోమం తు కుర్యాత్త
ద్దోషశాన్తయే । శిఖాకుమ్భస్య పతనే సారథేఃపతనే తు వా ॥ ౫౮౩ ॥
పునర్యథాపురం స్థాప్య కృత్వా పుణ్యాహవాచనమ్ । రథం సంప్రో
క్ష్య యాత్రాన్తే శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౫౮౪ ॥ రథోపరి
శ్వయోగ్యానామారోహే పఞ్చగవ్యకైః । రథం సంప్రోక్ష్య యా
త్రాన్తే త్వధమాధమమార్గతః ॥ ౫౮౫ ॥ స్నాపయేద్దేవదేవేశం రథే
త్రైకిక్ష్పఽగ్నినా । దగ్ధే పునర్నవీకృత్య సేచయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥
యాత్రాన్తే స్నపనం కుర్యాదధమోత్తమసంజ్ఞకమ్ । రథస్య తు మ
హాద్రోహే రథాద్దేవం ఖగోపరి ॥ ౫౮౬ ॥ సమారోప్యాలయం నీ
త్వా ఉత్తమోత్తమమార్గతః । స్నపనం శాన్తిహోమం చ కుర్యా
ద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౫౮౮ ॥ రథాద్బిమ్బస్య పతనే రథోపరి ఖ
గే తు వా । పురద్దేవం సమారోప్య నీత్వా వై మన్దిరం తతః ॥ ౫౮౯ ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నపనం హవనం తథా । మహాలమన్త్రాయు
తజపం § కృత్వా గోభూతిలాదికమ్ ॥ ౫౯౦ ॥ దత్వా తద్దోషశాన్త్య
ర్థం సహస్రం భోజయేద్ద్విజాన్ । సబిమ్బస్య రథస్యైవ పతనే ప్రా
గ్వదాచరేత్ ॥ ౫౯౧ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం ద్విజశ్రేష్ఠా రథభఙ్గే తు
తం పునః । సన్ధాయోత్సవశేషం తు కృత్వా శాన్త్యై హునేద్గురుః ॥
అసన్ధేయే రథే దేవమారోప్య చ ఖగోపరి । నీత్వాలయం తత్ర దేవ

---

§ కృత్వా హేమతిలాదికమ్

మధమోత్తమమార్గతః ॥ ౫౯౩ ॥ సంస్నాప్య శాన్తిహోమాది
కుర్యాద్దేశికసత్తమః । రథచక్రాదిఘాతైస్తు మనుష్యమరణే సతి ॥
శవం బహిర్వినిష్కాస్య తద్దేశఖననాదికామ్ । పంచశుద్ధిం క్రమాత్
కృత్వా యాత్రాన్తే స్వధమోత్తమమ్ ॥ ౫౯౪ ॥ స్నపనం శాన్తి
హోమం చ కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ । చక్రఘాతాదినా తిర్యఙ్మ
రణే ప్రాగ్వదాచరేత్ ॥ ౫౯౬ ॥ భూమిశుద్ధ్యాదికం సర్వం స్న
పనం త్వధమాధమమ్ । యాత్రాకాలే తథాన్యోన్య విరోధాదాయు
ధాదినా ॥ ౫౯౭ ॥ రథాన్తికే జనస్మృతౌ ప్రాగ్వన్నిష్కృతిరీరితా ।
తద్రక్తాద్యైర్రథే స్పృష్టే రథం సంక్షాళ్య వారిభిః ॥ ౫౯౮ ॥ పఞ్చ
గవ్యేన సంప్రోక్ష్య యాత్రాన్తే త్వధమాధమమ్ । స్నపనం శాన్తి
హోమం చ కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౫౯౯ ॥ రథోత్సవస్య కాలే తు
తద్గ్రామే యత్రకుత్రవా । మరణే బ్రాహ్మణాదీనాం తచ్ఛవం గ్రా
మతో బహిః ॥ ౬౦౦ ॥ నిష్క్రాస్య గ్రామవీథీస్తు మార్జనోల్లేపనా
దిభిః । సంశోధ్య పఞ్చగవ్యేన ప్రోక్ష్య యాత్రాం సమాచరేత్ ॥
తతోఽధమాధమం స్నానం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । ఏకద్విత్రి
దినాన్తే తు రథే స్వస్థానసంస్థితే ॥ ౬౦౨ ॥ అథమోత్తమమార్గేణ
స్నపనం హవనం తథా । కృత్వా తతస్త్వతిక్రాన్తముత్సవం బలిమాచ
రేత్ ॥ ౬౦౩ ॥ తథాఽస్థదినే వాపి హ్యప్రవిష్టే రథే స్థలమ్ । అవ
రోప్య రథాద్దేవం సమారోప్య ఖగేశ్వరే ॥ ౬౦౪ ॥ గ్రామప్రదక్షి
ణం నీత్వా ఉత్తమోత్తమమార్గతః । స్నపనం శాన్తిహోమం చ కృత్వా
ఽతిక్రాన్తముత్సవమ్ ॥ ౬౦౫ ॥ బలిదానం చ కుర్వీత తతస్తీర్థాదికం
చరేత్ । ఏకద్విత్రిదినాన్తం తు రథారోహే తు విఘ్నితే ॥ ౬౦౬ ॥
అధమోత్తమమార్గేణ స్నపనం హవనం తథా । ద్విజానాం భోజనం
కృత్వా సద్యః కుర్యాద్రథోత్సవమ్ ॥ ౬౦౭ ॥ ఏకద్విత్రిచతుర్వర్షం
విఘ్నితే తు రథోత్సవే । ఉత్తమస్నపనం హోమం సహస్రద్విజభోజ

నమ్ ॥ ౬౦౮ ॥ గోభూదానాదికం కృత్వా రథప్రోక్షణమాచరేత్ ।
రథస్థా దేవతాః సంపూజ్య ఖగేశమనునా తతః ॥ ౬౦౯ ॥ అష్టోత్తరశ
తం హుత్వా తిలైరాజ్యైశ్చ తణ్డులైః । రథస్థదేవతామన్త్రైః పృథ
గష్టాహుతీస్తు నేత్ ॥ ౬౧౦ ॥ ఏవం కృత్వాథ దేవస్య రథయాత్రాం
సమాచరేత్ । మహోత్సవాఙ్గభూతే తు వసన్తోత్సవకర్మణి ॥ ౬౧౧ ॥
దోలోత్సవే చ మృగయామృత్సవే చ మునీశ్వరాః । యద్వారమ్భే చ
దేవీభ్యాం తథా చూర్ణాభిషేచనే ॥ ౬౧౨ ॥ లుప్తే కుర్యాచ్చాప్యస్మి
న్ హోమం తద్దోషోపశాన్తయే । ముహూర్తాతిక్రమే ప్యేవముత్స
వే సర్వకర్మణామ్ ॥ ౬౧౩ ॥ శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత అష్టోత్తరజ
పం తథా । దివారాత్ర్యుత్సవం కుర్యాదాసూర్యాస్తమయోదయా
త్ ॥ ౬౧౪ ॥ కాలయోర్విపరీతశ్చేదథ స్నపనం చరేత్ । తీర్థ
యాత్రాం ప్రకర్తవ్యా సూర్యస్యాస్తమయాత్పురా ॥ ౬౧౫ ॥ పూ
ర్వభాగే రజన్యాం వా కుర్యాత్స్వవ్యక్తదివ్యయోః । ఉత్తమస్నప
నం కుర్యాత్ తీర్థకాలవిపర్యయే ॥ ౬౧౬ ॥ భ్రష్టాయాం తీర్థయాత్రా
యామవరోప్య ఖగధ్వజమ్ । పూర్వవద్ధ్వజముత్థాప్య కుర్యాత్ తీర్థా
ర్థముత్సవమ్ ॥ ౬౧౭ ॥ కుమ్భప్రోక్షణలోపే తు స్నపనం మధ్యమో
త్తమమ్ । మహోత్సవాన్తస్నపనే నకృతే స్నాపయేత్తతః ॥ ౬౧౮ ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ శాన్త్యర్థం జుహుయాత్తతః । దిశాయాం
సర్వశాన్త్యర్థీ పుష్ట్యర్థీ మధ్యమేదినే ॥ ౬౧౯ ॥ అపాయ్యయవార్థీ పూ
ర్వాహ్ణే ధర్మార్థీ మధ్యతో నిశి । తథారిపుక్షయార్థీ చ పుష్పయాగం
సమాచరేత్ ॥ ౬౨౦ ॥ నతు పర్యుషితైః పుష్పైః పరిమ్లానైస్తదర్చ
యేత్ । తద్దోషశాన్తయే కుర్యాత్స్నపనం త్వధమాధమమ్ ॥ ౬౨౧ ॥
నకృతే పుష్పయాగేస్మిన్ కుర్యాత్స్నపనముత్తమమ్ । తదా రాత్రౌ
ధ్వజదణ్డాగ్రాదవరోప్య ఖగధ్వజమ్ ॥ ౬౨౨ ॥ గ్రామాదివాస్తుని
ష్ఠానాం బలిం దత్వా విసర్జయేత్ । ఉత్సవాన్తే ధ్వజేనష్టే పురస్తా

దవరోహయేత్ ॥ ౨౨౩ ॥ ప్రాగ్ధ్వజం సముత్థాప్య పునరేవావ
రోపయేత్ । దీక్షాన్తే పంచదివసాదూర్ధ్వం చాప్యవరోహణే ॥ ౨౨౪ ॥
ధ్వజస్యనక్తే కుర్యాత్స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ । అవరోప్యధ్వ
జం పశ్చాద్దేవతాస్తు విసర్జయేత్ ॥ ౨౨౫ ॥ ఉద్వాసన బలేర్లోపే
శాన్తిహోమపురస్సరమ్ । ద్విగుణంతు బలిం దత్వా దేవతోద్వాసనం
చరేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ ఆచార్యదక్షిణాహీనే నిష్ఫలస్స్యాత్తదుత్సవః ।
ఆచార్యదక్షిణాహీనం ఋత్విజాంచ తథైవచ ॥ ౨౨౭ ॥ యత్రా-
న్యక్రియతే సర్వమభిచారాయ కల్పతే । తచ్ఛాన్త్యై శాన్తిహో
మంతు కారయేద్గురుణా తతః ॥ ౨౨౮ ॥ ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమా
యజమానస్స్వయం గురోః । సన్తోషం కారయేద్ధీమాన్ వస్త్రహేమా
ఙ్గులీయకైః ॥ ౨౨౯ ॥ దక్షిణాం ద్విగుణాం దద్యాత్తేన శాన్తిర్భవి
ష్యతి । ద్విజభోజనలోపేపి హ్యేవం శాన్తిం సమాచరేత్ ॥ ౨౩౦ ॥
అతుష్టేషు బ్రాహ్మణేషు నప్రీణాతి హరిస్సదా । యత్రవిప్రాస్తు స
న్తుష్టాస్తత్ర దేవః ప్రసీదతి ॥ ౨౩౧ ॥ తతస్తద్దోషశాన్త్యర్థం ద్విగుణం
భోజయేద్ద్విజాన్ । దైవాద్వా మానుషాద్ధేతో రాష్ట్రక్షోభాదినా
పివా ॥ ౨౩౨ ॥ ఏకద్విత్రిదినం విప్రా అనారబ్ధే మహోత్సవే ।
బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య దేవేశస్యాథమోత్తమమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ స్న
పనం శాన్తిహోమంచ కృత్వా బ్రాహ్మణభోజనమ్ । అఙ్కురా
ర్పణపూర్వంతు ద్రవ్యైర్ద్విగుణితైస్తతః ॥ ౨౩౪ ॥ అతిక్రాన్తోత్స
వాన్ కృత్వా క్రమప్రాప్తమథాచరేత్ । చతుఃపఞ్చదినం విఘ్నే స్న
పనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౨౩౫ ॥ కుర్యాత్తద్దోషశాన్త్యర్థం స
ర్వం పూర్వవదాచరేత్ । షట్సప్తదినపర్యన్తమనారబ్ధే తు చోత్సవే ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నానమన్యత్తు పూర్వవత్ । తథాష్టదినపర్య
న్తమనారబ్ధే మహోత్సవే ॥ ౨౩౬ ॥ సహస్రకలశైర్దేవం స్నా
ప్య ప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । యద్వాదీక్షదినం విప్రా ఆరభ్య పునరు

త్సవః ॥ ౬౩౮ ॥ తథా తీర్థదినే చాపి హ్యతిక్రాన్తే ద్విజోత్తమాః ।
తదనన్తరమాసస్థతీర్థయుక్తవశేనతు ॥ ౬౩౯ ॥ పునరప్యుత్సవం కు
ర్యాత్సర్వదోషప్రశాన్తయే । తస్మిన్మాసేప్యతిక్రాన్తే మాసిహ్య
న్తదనన్తరే ॥ ౬౪౦ ॥ ఏవం సంవత్సరాన్తం స్యాదతిక్రాన్తేపి వత్సరే ।
సహస్రకలశస్నానం § శాన్తిహోమో యుతం జపః ॥ ౬౪౧ ॥ సహ
స్రబ్రాహ్మణానాంచ భోజనం కారయేద్ద్విజాః । తేనైవ శాన్తిర్భవ
తి నగరోత్సవమాచరేత్ ॥ ౬౪౨ ॥ నవాహోత్సవపూర్వేషు పూ
ర్వం యావద్దినోత్సవమ్ । సఙ్కల్పితం తత్తైవ స్యాత్ప్రతిసంవత్స
రం ద్విజాః ॥ ౬౪౩ ॥ తావన్మాన్యనాకేదినం నోత్సవం పరికల్పయే
త్ । అనుత్యాయదికుర్వీత పునరుత్సవమాచరేత్ ॥ ౬౪౪ ॥ వైశే
షికేషు ప్రోక్తేషు వర్తమానేషు మహోత్సవే । ద్వాదశ్యాదిషు త
త్పర్వం యథాన్యాయం సమాచరేత్ ॥ ౬౪౫ ॥ నలోపయేత్ప్ర
యత్నేన ప్రాప్తం వైశేషికం సుధీః । జపేదస్త్రాయుతం మన్త్రీ త్వ
క్తేషు వశాన్తయే ॥ ౬౪౬ ॥ ఏవమాదిషు చాన్యేషు దోషేషు ము
నిసత్తమాః । ఉత్సవాఙ్గాన్ యథాశాస్త్రం శాన్తిహోమం సమాచరే
త్ ॥ ౬౪౭ ॥ పర్వోత్సవేషు లుప్తేషు స్నపనం త్వధమాధమమ్ । హ
విర్నివేదనంచాపి విశేషేణ సమాచరేత్ ॥ ౬౪౮ ॥ శ్రవణాద్యుత్స
వేషు లుప్తే స్నపనం త్వధమోత్తమమ్ । లుప్తేతు కృత్తికాదీపే తదనన్త
రమాసివా ॥ ౬౪౯ ॥ కుర్వీత వహ్నినక్షత్రే స్నపనం త్వధమోత్త
మమ్ । దీపోత్సవం ప్రకుర్వీత శాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౬౫౦ ॥
అన్యేష్వప్యుత్సవేష్వేవం లుప్తేషు మునిపుఙ్గవాః । తదనన్తరమా
సేవా తత్తదుత్సవవాసరే ॥ ౬౫౧ ॥ ఆచరేదుత్సవం ప్రాగ్వత్స్నా
నహోమపురస్సరమ్ । ప్రాయశ్చిత్తమథో వక్ష్యే పవిత్రారోపణే ద్వి
జాః ॥ ౬౫౨ ॥ అప్రమాణే పవిత్రేషు అస్త్రమన్త్రాయుతం జపేత్ ।

---

§ శాన్తిహోమయుతం జపః

అతీతఉక్తకాలేతు చాతుర్మాసస్య మధ్యతః ॥ ౭౫౩ ॥ మధ్యమం
స్నపనంకృత్వా కాలేఽన్యస్మింస్తదాచరేత్ । పవిత్రే కేశపాషాణ
చర్మాఙ్గారనఖాదిభిః ॥ ౭౫౪ ॥ దూషితేవాగ్నినాదగ్ధే ఛిన్నేదష్టే
ఽభిభక్షితే । మూషికాద్యైశ్చ కాకాద్యైస్స్పృష్టేత్యక్త్వాతు తత్పు
నః ॥ ౭౫౫ ॥ సూత్రైస్తథావిధంకృత్వా విధివచ్చాధివాసయేత్ ।
ఏవం పుష్టపవిత్రాణాం మోహాద్వారోపణేకృతే ॥ ౭౫౬ ॥ తత్పరి
త్యజ్యదేవేశమధమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్యహుత్వా శాన్త్య
ర్థం దద్యాచ్ఛుద్ధపవిత్రకమ్ ॥ ౭౫౭ ॥ అక్రమేణతు దేవస్య పవి
త్రారోపణేకృతే । శాన్తిహోమంతదాకృత్వా సహస్రంజపమాచరేత్ ॥
ముహూర్తేపవనిక్రాన్తే శుద్ధేయజనవిస్తరాత్ । తదన్యస్మిన్ విభో
ర్దద్యాత్పవిత్రం శాన్తిపూర్వకమ్ ॥ ౭౫౯ ॥ పావిత్రికీర్థయాత్రాన
కృత్వాచేన్మునీశ్వరాః । ఉత్తమంస్నపనంకృత్వా పునరుత్సవమాచరేత్ ॥
పవిత్రో దేవదేవస్య అయోగ్యానాం నియోజితే । శాన్తిహోమంత
దాకృత్వా సహస్రం జపమాచరేత్ ॥ ౭౬౦ ॥ చాతుర్మాస్యేతు దే
వస్య కుర్వీతశయనోత్సవమ్ । తద్వ్యత్యయే విలోపేచ చతుస్థానార్చ
నాదికమ్ ॥ ౭౬౨ ॥ జప్త్వామూలాయుతంమన్త్రీ శాన్త్యర్థంజుహు
యాత్తథా । కలశస్నాపనార్థం చేన్నకుర్యాదఙ్కురార్పణమ్ ॥
తథాప్రతిసరంబద్ధం మూలమన్త్రయుతంజపేత్ । పురస్తాదఙ్కు
రానర్ప్య బధ్వాబిమ్బేతు కౌతుకమ్ ॥ ౭౬౪ ॥ అమత్వా వా సమ
త్వా వా స్నపనం నాచరేద్యది । శాన్తిహోమంపురాకృత్వా జ
పేదష్టోత్తరాయుతమ్ ॥ ౭౬౫ ॥ కౌతుకాఙ్కురపూర్వంతు పునరే
వాభిషేచయేత్ । అకృత్వాఙ్కురయాగంతు తథాకౌతుకబన్ధనమ్ ॥
స్నాపితోయదిదేవేశస్నాపనంనిష్ఫలంభవేత్ । విధివచ్చాఙ్కురా
ర్పణం కృత్వాకౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౭౬౬ ॥ స్నాపయేద్విధివన్మన్త్రీ
శాన్తిహోమపురస్సరమ్ । సఙ్కల్పితేతు స్నపనే త్యక్తేద్విగు

ణంచరేత్ ॥ ౬౬౮ ॥ నాపాదితైర్ద్రవ్యహీనైస్స్నాపితేప్యేవమా
చరేత్ । స్థాపితేష్వథకుమ్భేషు హీనేషు స్థాప్యపూర్వవత్ ॥
జపేత్కలశదైవత్యం మన్త్రమష్టోత్తరంశతమ్ । సముద్ధృతేషు కు
మ్భేషు రిక్తేషు సుషిరాదినా ॥ ౬౭౦ ॥ ప్రాగ్వదన్యంప్రతిష్ఠాప్య జ
పేదష్టోత్తరంశతమ్ । మార్జాలమూషికాద్యైస్తు స్పృష్టేష్వాలక్ష్యతే
ఘటే ॥ ౬౭౧ ॥ కేశాస్థిలోష్టసంస్పృష్టే భేదచ్ఛేదాదిమూషితే ।
ః పిలికాదేర్గవ్యాదౌ పతనేసూత్రవస్త్రయోః ॥ ౬౭౨ ॥ అగ్నిదా
హాతథాకుమ్భే కాళసుణ్డలమూషితే । తంతంకుమ్భంపరిత్యజ్య
స్థాప్యకుమ్భాన్తరంపునః ॥ ౬౭౩ ॥ సంపూజ్యకుమ్భదైవత్యం మ
న్త్రమష్టోత్తరంజపేత్ । స్థాపితేస్నానకలశే శ్వానకుక్కుటవాయ
సైః ॥ ౬౭౪ ॥ అస్పృశ్యైశ్చాపిసంస్పృష్టే ఉదక్యాసూతికా
దిభిః । చణ్డాలైర్వా సన్నికృష్టే స్పృష్టే సూతికిభిర్నరైః ॥ ౬౭౫ ॥
సర్వాన్కుమ్భాన్ పరిత్యజ్య శుద్ధాన్సంస్థాప్య పూర్వవత్ । పు
ణ్యాహపూర్వకంచేష్ట్వా జప్త్వామూలసహస్రకమ్ ॥ ౬౭౬ ॥ మ
న్త్రం కలశదైవత్యమష్టవారంజపేత్పృథక్ । దుష్టైస్సంస్నాపితే
దేవే పునరప్యభిషేచయేత్ ॥ ౬౭౭ ॥ మాహిషాజోష్ట్రసంభూతై
దధిక్షీరఘృతాదిభిః । మాసాతీతఘృతైర్వాపిపయోభిర్ద్ధసంయుతైః ॥
క్షీరయుక్తైశ్చ§దధిభిశ్శుద్ధమిశ్రైశ్చమాక్షికైః । అన్యైశ్చ సఙ్కర
ద్రవ్యైస్తథాపర్యుషితోదకైః ॥ ౬౭౯ ॥ అగాళితైశ్చసలిలైస్తథా
వైపల్వలోదకైః । సంస్నాపితేతు దేవేశే పునరప్యభిషేచయేత్ ॥
శాన్తిహోమంచ కుర్వీత తత్తద్దోషప్రశాన్తయే । అధివాసితకుం
భస్థతోయానాం పూర్వమేవతు ॥ ౬౮౧ ॥ నపర్యుషితదోషస్తు
అధివాసైస్తథార్చనైః । అనర్చనేచకుమ్భానామక్రమేణసమర్చ
నే ॥ ౬౮౨ ॥ అక్రమేణసముద్ధారే స్థాపనే ద్రవ్యయోజనే । ద్రవ్యే

---

§ దధిభిర్గుడమిశ్రైశ్చ

స్యాన్నేత్రికే వాపి శరావే కలశే తథా ॥ ౮౮౩ ॥ కూర్చే వస్త్రే
తథా కోష్ఠే పీఠాబ్జే తోరణాదికే । ప్రమాణరహితే ధాన్యపీఠా
భావే మునీశ్వరాః ॥ ౮౮౪ ॥ సూత్రవస్త్రాద్యభావే వ శతవారం
జపేన్మనుమ్ । గేయమఙ్గళవాదిత్రస్తోత్రనృత్తాదిభిర్వినా ॥ ౮౮౫ ॥
వీణావేణువినాదైశ్చ తథా పుణ్యాహవాచనైః । వినాభిషేచనే మూ
లమష్టోత్తరశతం జపేత్ ॥ ౮౮౬ ॥ మోక్షార్థీ స్నాపయేద్దేవం సర్వ
కాలం యథావిధి । రిపూణాం నిగ్రహార్థీ తు దివా కుర్యాత్తు సర్వదా ॥
స్వర్గకామస్తు పూర్వాహ్ణే మధ్యాహ్నే ధనమధ్యమే । దినాన్తే సర్వభోగా
ర్థీ ప్రాయశ్చిత్తేషు సర్వదా ॥ ౮౮౮ ॥ చన్ద్రసూర్యోపరాగే వ తి
ష్ఠాలే స్నాపయేత్ప్రభుమ్ । సఙ్క్రాన్తిషు చ సూర్యస్య ప్రాగ్వా ప
శ్చాత్తథైవ చ ॥ ౮౮౯ ॥ సఙ్క్రాన్తికాలోఽపి జ్ఞేయా నాడ్యష్షోడశ
షోడశ । తదానీం స్నాపయేద్దేవమతిరాత్రే హునేన్మనుమ్ ॥ ౮౯౦ ॥
సహస్రకృత్వస్తదను తత్సఙ్ఖ్యం జపమాచరేత్ । బద్ధప్రతిసరే బిమ్బే
స్నపనార్థం తు మన్త్రిణా ॥ ౮౯౧ ॥ సంప్రాప్తే స్నపనేఽన్యస్మిన్
ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తతః । తదర్థం కౌతుకం బధ్వా స్నానకర్మ సమాప్య
చ ॥ ౮౯౨ ॥ పూర్వారబ్ధం ప్రకుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తాదనన్తరమ్ ।
అన్యత్ర క్రమశః కుర్యాత్పూర్వారబ్ధం సమాప్య చ ॥ ౮౯౩ ॥ అ
న్యథా చేదనం కర్మ నిష్ఫలం భవతి ద్విజాః । తద్దోషపరిహారార్థం శా
న్తిహోమో జపస్తథా ॥ ౮౯౪ ॥ సహస్రసఙ్ఖ్యయా యుక్తో మూలమ
న్త్రేణ మన్త్రవిత్ । వినావభృథకాలం తు దేవమాలయతో బహిః ॥
స్నాపయేద్యది సమ్మోహాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ । బహుబే
రేఽభిషేకార్చాం తాం గృహీత్వాగ్రమణ్టపాత్ ॥ ౮౯౫ ॥ న గచ్ఛే
ద్బాహ్యతో మన్త్రీ స్నపనార్థం బహిర్గతే । శాన్తిహోమం ప్రకు
ర్వీత తస్య దోషస్య శాన్తయే ॥ ౮౯౬ ॥ బిమ్బేఽభిషిచ్యమానే తు
పతితే స్నానవిష్టరాత్ । ప్రతిష్ఠాస్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమం స

మాచరేత్ ॥౯౮॥ స్నానకాలేవిశేషేణ బిమ్బస్యచలనేద్విజాః ।
చలనే స్నానవేద్యాశ్చ శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౯౯ ॥
ప్రభాపీఠాస్త్రవస్త్రాగ్రభేదభఙ్గాదిదూషితే । తత్తద్బిమ్బగతాం
శక్తిం నియోజ్యధ్రువకౌతుకే ॥ ౨౦౦ ॥ సన్ధానం శిల్పిభిఃకృత్వా
సుసంస్కృత్యతద్దైవతు । శేషకర్మణినిర్వృత్తే స్నాపయేదుత్తమక్ర
మాత్ ॥ ౨౦౧ ॥ తిలేన చరుణాజ్యేన ప్రత్యేకంచ సహస్రశః । జు
హుయాన్మూలమన్త్రేణ తేనశాన్తిర్భవిష్యతి ॥ ౨౦౨ ॥ తదానఘట
ఘంశక్తిర్యదిస్యాద్యత్నగౌరవాత్ । శోభార్థంబిమ్బపురతఃస్థాపితే
శేషమాచరేత్ ॥౨౦౩॥ ఏవముత్సవతీర్థార్థశయనాదిషుమూర్తిషు ।
తత్తదఙ్గాదిసన్ధానం స్థాపనం యోజనంపునః ॥ ౨౦౪ ॥ బ్రహ్మపరిగ్ర
హకాలేషు మర్నిమిత్తోదయేద్ద్విజాః । శాన్తిహోమం పురాకృత్వా
సహస్రంజపమాచరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ తథైవక్షేత్రమానార్థం సూత్రం
యత్సంప్రసారితమ్ । విచ్ఛేదేతస్యసూత్రస్య శజూహానాంవా వి
దారణే ॥ ౨౦౬ ॥ భూతానాం బలికాలేషు పతితేబలిపాత్రకే ।
భూతలేఖన్యమానేతు భస్మాఙ్గారతుషాదికే ॥ ౨౦౭ ॥ క్రిమికీటాది
కేవాపి దృష్టేతచ్ఛాన్తయేద్ద్విజాః । నారసింహేనమన్త్రేణ తిలై
రాజ్యైస్సహస్రశః ॥ ౨౦౮ ॥ పునరాచార్యవరణంకృత్వా బ్రహ్మ
పరిగ్రహమ్ । మన్దిరేనిర్మితేవిప్రా బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా ॥
శాన్తిహోమపురస్సరంతు బ్రహ్మపరిగ్రహమాచరేత్ । బాలస్థానమ
కృత్వైవ మన్దిరేనిర్మితేద్విజాః ॥ ౨౧౦ ॥ మూలార్చాస్థాపనా
త్పూర్వం యజమానాన్వితోగురుః । రవిమణ్డలమధ్యస్థం దేవం సం
పూజ్యభక్తితః ॥ ౨౧౧ ॥ ఓంనమఃపుణ్డరీకాక్ష భక్తానుగ్రహకార
క । క్షన్తుమర్హసిదేవేశ యన్మయావ్యకృతంకృతమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఇతి
ప్రణమ్యదేవేశం బాలస్థానంయథావిధి । నిర్మాయతత్రదేవంతు ప్ర
తిష్ఠాప్యసమర్చయేత్ ॥ ౨౧౩ ॥ ఖాతప్రదేశే ప్రాసాదభూమధ్యే

మునిసత్తమాః । వినా ప్రాసాదనిర్మాణే కుమ్భసంస్థాపనాదికమ్ ॥
బ్రాహ్మణాన్ సమనుజ్ఞాప్య ఖాత్వా ప్రాసాదమధ్యతః । తత్ర కుమ్భ
స్థాపనాది యథాసమ్యక్ సమాచరేత్ ॥ ౭౧౫ ॥ శాన్తిహోమం
చ కుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే । గర్భన్యాసేఽపి న కృతే తథా గర్భం
చ విన్యసేత్ ॥ ౭౧౬ ॥ ఆయశుద్ధ్యాదిహీనే వా ప్రాసాదే లక్ష
ణోజ్ఝితే । యథాశాస్త్రం పునః కృత్వా శాన్తిహోమం సమాచ
రేత్ ॥ ౭౧౭ ॥ నష్టాపి తే శిఖాకుమ్భే ప్రాసాదే చాప్రతిష్ఠితే । త
త్ప్రతిష్ఠాం పునః కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౭౧౮ ॥ ప్రా
కారమణ్టపాదీనాం గోపురాదేస్తథా ద్విజాః । అకృతే స్థాపనే శాన్తి
పూర్వం తత్తత్సమాచరేత్ ॥ ౭౧౯ ॥ దారులోహశిలాదీనాం సఙ్గ్ర
హావసరే ద్విజాః । దుర్నిమిత్తోదయే చైవ తథా దుస్స్వప్నదర్శనే ॥
నారసింహేన మన్త్రేణ తిలాజ్యైస్తు సహస్రశః । శాన్తిహోమం
ప్రకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే ॥ ౭౨౧ ॥ దారులోహశిలామ్బ్వ
శస్త్రవస్త్రాదీనాం పరిగ్రహే । తత్తదజ్ఞతయోద్దీర్ణద్రవ్యమన్త్ర
క్రియాదిషు ॥ ౭౨౨ ॥ పరిచ్యుతేషు తత్కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమ
జపాదికమ్ । అకృతే పర్వతాదౌ తు దార్వాదీనాం పరిగ్రహే ॥ ౭౨౩ ॥
ఆనీతస్యాలయం క్షేత్రే శిల్పిభిః పూర్వక్రియాం వినా । యథావదాచ
రేద్విద్వాన్ రాష్ట్రద్రవ్యస్య సఙ్గ్రహమ్ ॥ ౭౨౪ ॥ వినైవ సంగ్రహం
కర్మ బిమ్బాదౌ నిర్మితే సతి । పశ్చాదపి చ తత్కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమ
పురస్సరమ్ ॥ ౭౨౫ ॥ బిమ్బపీఠశిలాదీనాం మానోన్మానాదిలక్షణే ।
రహితే శాన్తిహోమం తు కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౭౨౬ ॥ బి
మ్బపీఠశిలానాం తు వ్యత్యస్తే పుంశిలాదికే । తత్తత్త్యక్త్వా పునః కు
ర్యాద్యథోక్తశిలయా ద్విజాః ॥ ౭౨౭ ॥ నిర్మితా ప్రతిమా శీఘ్రం స్వ
గృహే న నివేశితా । రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య తత్కర్తురరిష్టముపపాదయేత్ ॥
ఏకవింశద్దినాదూర్ధ్వమాసురీ సా భవేద్ధ్రువమ్ । కృత్వా మహాభిషే

కార్యం స్థాపయేదన్యథాత్యజేత్ ॥ ౭౨౯ ॥ జలాధివాసే స్నపనే
తథానయనమోక్షణే । శయనే వేదికాయాంచ మన్త్రన్యాసాదిక
ర్మసు ॥ ౭౩౦ ॥ కుమ్భమణ్డలపూజాయాం ద్వారతోరణకుమ్భ
యోః । హోమే పీఠాదిసంస్కారే అకృతేవాన్యథాకృతే ॥
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత సహస్రాహుతిసఙ్ఖ్యయా । మూలమన్త్ర
యుతజపం శతబ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౭౩౨ ॥ అస్థానే స్థాపితే బిమ్బే
పాదాధారశిలాన్వితమ్ । తదానీమేవచోద్ధృత్య స్థాపయేత్తం స్వకే
పదే ॥ ౭౩౩ ॥ ఉత్తమం స్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమం సమాచరే
త్ । నస్థాపితే ముహూర్తేఽస్మిన్ నతదాబిమ్బముద్ధరేత్ ॥ ౭౩౪ ॥
పూర్వవత్స్నపనే హోమే కృతే శాన్తిర్భవిష్యతి । స్థాపనేఽధికృతే
ముఖ్యే దేశికే వ్యాధితే సతి ॥ ౭౩౫ ॥ న్యస్తదేహేఽథవా మధ్యే
వర్తమానే క్రియాక్రమే । క్రియామన్త్రప్రదేష్టా చ ప్రతిష్ఠాకర్మణి స్థితః ॥
పుత్రో వా దేశికేన్ద్రస్య స్థాపనే శేషమాచరేత్ । అస్త్రే సహస్రకల
శైరభిషిచ్య సురేశ్వరమ్ ॥ ౭౩౬ ॥ చక్రామ్బురుహకుణ్డేషు మధు
క్షీరాదిభిః క్రమాత్ । శాన్త్యర్థం మధునా హుత్వా తత్సఙ్ఖ్యం జపమా
చరేత్ ॥ ౭౩౭ ॥ ప్రతిష్ఠాకర్మకాలాదావాచార్యయజమానయోః ।
ఋత్విగాచార్యయోర్వాపి సఞ్జాతే కలహే ద్విజాః ॥ ౭౩౯ ॥ కర్మ
నిష్ఫలతాం యాతి శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । నమస్కృత్యాభ్య
ర్చ్య గురుం క్షమ్యతామితిచోచ్చరేత్ ॥ ౭౪౦ ॥ దోషాణామేవ
మాదీనాం సమ్భవేఽపి మునీశ్వరాః । తత్తచ్ఛాన్తిం ప్రకుర్వీత శా
న్తిహోమజపాదిభిః ॥ ౭౪౧ ॥ మునయః — ప్రాయశ్చిత్తాన్యశే
షాణి శ్రుతాని మునిపుఙ్గవ । తత్రతత్ర త్వయా ప్రోక్తం కర్మసంప్రోక్ష
ణాభిధమ్ ॥ ౭౪౨ ॥ గ్రామశాన్తివిధిశ్చాపి శాన్తిహోమశ్చ భూ
యశః । తద్విధానాదికం సర్వం జ్ఞాతుమిచ్ఛామహే మునే ॥ ౭౪౩ ॥
నారదః — సంప్రోక్షణవిధానాదీన్ వక్ష్యామి మునిసత్తమాః ।

శృణుధ్వమధునా సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౭౪౪॥ బిమ్బపీఠవిమా
నానాం భగ్నాఙ్గేతు సమాహితే । ప్రతిమాపీఠయోరష్టబన్ధనేతు పు
నఃకృతే ॥ ౭౪౫ ॥ ఆశౌచవద్భిర్మనుజైర్మహాపాతకిభిర్నరైః । చ
ణ్డాలోదక్యాదిభిశ్చ మ్లేచ్ఛైర్వా పుల్కసాదిభిః ॥ ౭౪౬ ॥ దేవబి
మ్బేతు సంస్పృష్టే చణ్డాలశ్వపచాదిభిః । నిరన్తరం త్వేకమాసమా
లయే సమధిష్ఠితే ॥ ౭౪౭ ॥ చణ్డాలశ్వపచాదీనాం ప్రమాదాద్భగవ
ద్గృహే । కర్మణ్యధికృతాస్తైస్తు సహవాసేపిచద్విజాః ॥ ౭౪౮ ॥
బిమ్బపాదపీఠభాగేవా శవైస్స్పృష్టే ద్విజోత్తమాః । బిమ్బేవ
ల్మీకశిథిలే నరఘాణాం సముద్భవే ॥ ౭౪౯ ॥ బిమ్బే త్వశనిసంస్పృ
ష్టే ప్రాసాదేవా మునీశ్వరాః । బిమ్బస్యహసనేచైవ చలనేరోద
నే తథా ॥ ౭౫౦ ॥ పతనేభ్రమణేచైవ స్వేదరక్తాదిసమ్భవే । కం
పనేచ తథా విప్రా రక్తవర్షాదిసమ్భవే ॥ ౭౫౧ ॥ ఆరాధనేచ వి
చ్ఛిన్నే మాసాదూర్ధ్వం మునీశ్వరాః । సంహితాసఙ్కరేచైవ తథా
సిద్ధాన్తసఙ్కరే ॥ ౭౫౨ ॥ భూగుప్తేచోద్ధృతే బిమ్బే మాసాదూ
ర్ధ్వం ద్విజోత్తమాః । సంప్రోక్షణం ప్రకుర్వీత తత్తద్దోషప్రశాన్తయే ॥
దోషైరుపహతం జ్ఞాత్వా ప్రాసాదప్రతిమాదికమ్ । అసంప్రోక్ష్యా
ర్చనం కుర్వన్ రాజానం రాష్ట్రమఞ్జసా ॥ ౭౫౪ ॥ దేవతాయత
నం గ్రామం నాశయేన్నాత్రసంశయః । తస్మాత్సంప్రోక్షణం కార్యం
ప్రాసాదప్రతిమాదిషు ॥ ౭౫౫ ॥ పురాసంప్రోక్షణదినం రాజరాష్ట్రా
భివృద్ధిదమ్ । నిశ్చయీకృత్య కాలజ్ఞైః పురస్తాదుక్తవాసరే ॥ ౭౫౬ ॥
అఙ్కురానర్పయేద్విధివత్పశ్చాత్సంశోధితే గృహే । సర్వత్ర గోమ
యామ్భోభిః పుణ్యాహోక్తిపురస్సరమ్ ॥ ౭౫౭ ॥ సంప్రోక్ష్య పం
చభిర్గవ్యైః కుశోదకసమన్వితైః । మూలబేరాదిబిమ్బానాం షడ్భి
స్సిద్ధార్థకాదిభిః ॥ ౭౫౮ ॥ పవిత్రైర్వర్తితైరద్భిర్బహుశః క్షాళనే
కృతే । ప్రధానదినపూర్వస్యాం రాత్రౌ యాగాదిమణ్టపే ॥ ౭౫౯ ॥

తోరణద్వారకలశవితానధ్వజశోభితే । దీక్షాధివాసవత్క్లృప్తైః కు
మ్భైర్వై మణ్టపస్థలే ॥ ౯౮౦ ॥ పూజనం విభవేనైవ జపాన్తం మూ
లమన్దిరే । క్షీరాద్యైః పఞ్చవింశద్భిస్స్నాపయేద్ధ్రువకౌతుకమ్ ॥
లేపభిత్తిపటస్థస్య పురస్తాద్భద్రవిష్టరే । కర్మార్చాం చాథవా కూర్చం
దర్పణే ప్రతిబిమ్బితమ్ ॥ ౯౮౧ ॥ సంస్నాప్య విధివత్కుమ్భైః స్థాపి
తైరగ్రమణ్టపే । ఉత్సవార్చాదిబిమ్బానాం గ్రామానామాశ్రయాత్మ
నామ్ ॥ ౯౮౩ ॥ పూజనం స్నపనం కార్యం ప్రాశ్చాత్యే యాగమ
ణ్టపే । తత్ర స్థిహవనం కుణ్డే శఙ్ఖచక్రాదిలక్షణే ॥ ౯౮౪ ॥ మధుక్షీ
రాదిభిః కార్యం సహస్రశతసఙ్ఖ్యయా । కర్మబిమ్బం వినాన్యేషాం
బిమ్బానామఙ్గరూపిణామ్ ॥ ౯౮౫ ॥ దక్షిణే మణ్టపస్యాథ శయనే క
ల్పయేన్మహత్ । తిలతణ్డులశాలీనాం భారైర్వస్త్రాదిభిస్సహ ॥
తస్మిన్ద్వ్యశాయయేదర్చాం విధివద్బద్ధకౌతుకామ్ । సంపూజ్య కం
బళాద్యైశ్చ ఛాదయేత్తాం సితాదిభిః ॥ ౯౮౬ ॥ వర్ణకైర్మణ్డలం కు
ర్యాచ్చ కాన్తిమ్బురుహభూషితమ్ । యావత్ప్రభాతసమయం బి
మ్బస్థస్య సమీపతః ॥ ౯౮౭ ॥ దేశికో మూలమన్త్రస్య జపేనైవ న
యేన్నిశామ్ । ప్రభాతాయాం తు శర్వర్యాం కృతసన్ధ్యావిధిర్గురుః ॥
చతుస్థానార్చనం కృత్వా పూర్వవత్స్నపనాన్వితమ్ । పూర్ణాహు
త్యాదికం సర్వం విధాయ తు యథావిధి ॥ ౯౯౦ ॥ కుణ్డస్థం మణ్డలస్థ
ఞ్చ దేవం హృదివిసృజ్య చ । ఉద్వాస్య ద్వారదేవాంశ్చ బలిదాన
పురస్సరమ్ ॥ ౯౯౧ ॥ ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే నవవస్త్రపరి
ష్కృతమ్ । సోత్తరీయోపవీతం చ కృతకౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౯౯౨ ॥ సమ
స్తతత్త్వవిన్యస్తమభ్యర్చ్యార్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ । తాను స్వహృదయా
మ్భోజాత్పుష్పాఞ్జలిపురస్సరమ్ ॥ ౯౯౩ ॥ అగ్నిహ్యముపరిచ్ఛే
ద్యమమూర్తమమలం మహత్ । నిత్యశుద్ధమనౌపమ్యం సుసూక్ష్మ
మచలం స్ఫుటమ్ ॥ ౯౯౪ ॥ సచ్చిద్రూపంత్వసామాన్యం భాస్వరం

సువృథంసుమహత్ । తేజస్తు సకలం యస్మాద్యథా దణ్డవత్ప్రణిపత్య తు॥ విని వేద్య విభోస్సర్వం కృతంకర్మద్విజోత్తమాః । ఉత్థాప్యోత్సవబిమ్బాదీన్ పూర్వవన్మఙ్గళైస్సహ ॥ ౭౭౬ ॥ మహాకుమ్భంచపురతో వాహయన్ మూర్తిపాదిభిః । కరకాస్త్రంసమాదాయ త్వాచార్యః పురతోవ్రజేత్ ॥ ౭౭౭ ॥ శలాకామాత్రయాచ్ఛిన్నధారయా సేచయన్ భువమ్ । ప్రదక్షిణేనధామాన్తః ప్రవేశ్యమునిపుఙ్గవాః ॥ మహోత్సవోక్తమార్గేణ కుమ్భప్రోక్షణమాచరేత్ । ద్వారావరణ దేవాంశ్చ ఆలయాశ్రయవర్తినః ॥ ౭౭౮ ॥ ఖగేశవిష్వక్సేనాదీన్ పరివారాంశ్చసర్వశః । కుమ్భావశిష్టతోయేన ప్రోక్షయేత్సర్వతః క్రమాత్ ॥ ౭౮౦ ॥ అవశిష్టం కుమ్భతోయం బలిపీఠేఽభి షేచయేత్ । ఏవంసంప్రోక్ష్య విధివత్ప్రాసాదాన్తః ప్రవిశ్య చ ॥ ౭౮౧ ॥ కరస్థంకౌతుకంచాథ హృదయేన విసృజ్య తు । గోభూహేమాదికం దత్వా సర్వదోషప్రశాన్తయే ॥ ౭౮౨ ॥ దేవస్యాస్ఘ్యాదినాభ్యర్చ్య భూరి హవిరన్నం విశేషతః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయేచ్ఛక్త్యా సహస్రం శత మేవవా ॥ ౭౮౩ ॥ సద్యోవా సకలం త్వేవం కుర్యాత్సంప్రోక్షణం విభోః । పుష్పాఙ్కురపురస్కారంతు తత్తద్దోషప్రశాన్తయే ॥ ౭౮౪ ॥ నతిథిర్నచనక్షత్రం కాలవేళా నవిద్యతే । సద్యస్సంప్రోక్షణం వి ప్రా నిశివా దివసేపివా ॥ ౭౮౫ ॥ ప్రాయశ్చిత్తవిధన్త్వేతు కుర్యాత్కాలనిరీక్షణమ్ । ఇతిసంప్రోక్షణంప్రోక్తం సర్వంచాపి ద్విజోత్తమాః ॥ ౭౮౬ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంతు వైకుర్యాత్ సఞ్జాతే తన్నిమిత్తకే । * తత్తద్దైవతకర్మాన్తే త్రిదినాభ్యన్తరేపివా ॥ ౭౮౭ ॥ తద్గురుత్వానుగుణ్యేన పక్షసప్తదినాన్తరే । తదారమ్భసమాప్తిర్వా హ్యన్యథాద్విగుణంచరేత్ ॥ ౭౮౮ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంతు సర్వత్ర స్వయంవ్యక్తాదికేస్థలే । అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి గ్రామశాన్తివిధిం

* తత్తద్దేవాథకర్మాన్తే

ద్విజాః ॥ ౨౮౯ ॥ రాజ్యక్షోభావహా నేచ శూన్యే గ్రామేచ హే
తునా । గ్రామేచ వహ్నినా దగ్ధే వాత్యాసారాదిదూషితే ॥ ౨౯౦ ॥
పునస్సమాహితే రక్తమధువర్షాదిసమ్భవే । గ్రామేబహుబ్రహ్మవధే
తథా గోవధసమ్భవే ॥ ౨౯౧ ॥ చణ్డాలశబరాద్యైస్తు గ్రామేబహు
దినోషితే । మహామార్యాదిరోగేణ సఞ్జాతమరణాదికే ॥ ౨౯౨ ॥
గ్రామశాన్తిం ప్రకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే । తద్గ్రామే మునిశా
ర్దూలాస్సర్వత్రైకత్ర వా క్షితిమ్ ॥ ౨౯౩ ॥ ఖాత్వా మృదం సముద్ధృత్య
బహిః ప్రక్షిప్య శుద్ధయా । సంపూర్య చ సమీకృత్య కుశాద్భిః పరి
మృజ్య చ ॥ ౨౯౪ ॥ పర్యగ్నికరణం విప్రైః కారయిత్వా సమన్తతః ।
సంసిచ్య గోమయామ్భోభిః పుణ్యాహఘోషపూర్వకమ్ ॥ ౨౯౫ ॥
పఞ్చగవ్యేన చాభ్యుక్ష్య గోగణం తత్ర వాసయేత్ । వాచయిత్వా మ
హాశాన్తిం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ ౨౯౬ ॥ భోజయిత్వా ద్వి
జాంస్తత్ర తేభ్యో దద్యాత్తు దక్షిణామ్ । కృత్వైవం స్థూలసంశుద్ధిం
శాన్తిం కుర్యాదనుక్రమాత్ ॥ ౨౯౭ ॥ దేవగేహపురోభాగే బహి
ర్ద్వారస్య సన్నిధౌ । మణ్టపం కారయేత్పూర్వం చతుర్ద్వారాదిసం
యుతమ్ ॥ ౨౯౮ ॥ తన్మధ్యే వేదికాం కుర్యాదూర్ధ్వకుణ్డసమన్వి
తామ్ । పరితః కల్పయేత్కుణ్డానష్టౌ వా చతురోపి వా ॥ ౨౯౯ ॥ మ
ధ్యకుణ్డేపి వా సర్వం హోమం కుర్యాద్ద్విజోత్తమాః । సర్వాంశ్చ
యాగసమ్భారాన్ సంభృత్య సుసమాహితః ॥ ౩౦౦ ॥ నిశాముఖే
ప్రవృత్తే తు కృతస్నానః కృతాహ్నికః । దేవగేహం సమాసాద్య ఋ
త్విగ్భిస్సహ దేశికః ॥ ౩౦౧ ॥ దేవదేవం సమభ్యర్చ్య తదనుజ్ఞాపుర
స్సరమ్ । స్వైః పరిజనైస్సార్ధం యాగగేహం ప్రవిశ్య తు ॥ ౩౦౨ ॥
ద్వారకుమ్భాదికాంస్తత్ర పరికల్ప్య యథావిధి । వేదికోర్ధ్వే తు కుణ్డ
స్య దక్షిణే కరకాన్వితమ్ ॥ ౩౦౩ ॥ మహాకుమ్భం చ విన్యస్య వా
మే శాన్తిఘటం న్యసేత్ । కరశుద్ధ్యాదికం సర్వం కృత్వా హృద్యాగ

పశ్చిమమ్ ॥ ౭౦౪ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు సమ్భారాన్ ప్ర
త్యకృత్స్నశః । ద్వారార్చనపురస్కారం తు మహాకుమ్భే యథావిధి ॥
అభ్యర్చ్య దేవమర్ఘ్యాద్యైర్హవిరన్నైస్తథాప్రపమ్ । పరితో వాసుదే
వాదీన్ తతశ్శాన్తిఘటే ద్విజాః ॥ ౭౦౫ ॥ శాన్తిం పుష్టించ తు
ష్టించ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । వాస్తుదేవగణాంశ్చాపి తత్రైవ
పరిపూజయేత్ ॥ ౭౦౬ ॥ తదష్టదిక్షు కుమ్భేషు కుముదాదీన్ సమ
ర్చయేత్ । అథోర్ధ్వకుణ్డే విధివత్ప్రతిష్ఠాప్య హుతాశనమ్ ॥ ౭౦౭ ॥
తత్ర దేవం తు సన్తర్ప్య సమిద్భిస్సప్తభిః క్రమాత్ । అష్టోత్తరసహస్రా
ఖ్య సఙ్ఖ్యయా సఘృతైస్తిలైః ॥ ౭౦౮ ॥ తర్పయిత్వా తు శాన్త్యగ్ని
ముద్ధృత్యాగ్నిగణం తతః । దిక్కుణ్డేషు వినిక్షిప్య విదిక్కుణ్డేషు చ క్ర
మాత్ ॥ ౭౧౦ ॥ ప్రాగాదిదిక్షు చతురో ఋత్విజస్సన్నివేశ్య తు ।
వాసుదేవాదిభిర్మన్త్రైస్సమిత్సప్తకపూర్వకమ్ ॥ ౭౧౧ ॥ సహస్ర
సఙ్ఖ్యయా దేవాన్ తర్పయేత్సఘృతైస్తిలైః । ఏవమప్యయయోగేన
వాయవ్యాదీశావసానకమ్ ॥ ౭౧౨ ॥ ఋగ్వేదాద్యాంశ్చ చతుర
స్సన్నివేశ్య యథాక్రమమ్ । తైశ్చాపి వైష్ణవైస్సూక్తైశ్శాన్తిసూక్తై
శ్చ పావనైః ॥ ౭౧౩ ॥ సహస్రసఙ్ఖ్యయా చాజ్యతిలహోమం తు కా
రయేత్ । శాన్తిం పుష్టించ తుష్టించ వాస్తుదేవగణాంస్తథా ॥ ౭౧౪ ॥
కుముదాదిగణాంశ్చాపి మధ్యకుణ్డే యథాక్రమమ్ । ప్రత్యేకమష్టా
హుతిభిస్తర్పయేద్ఘృతధారయా ॥ ౭౧౫ ॥ బ్రహ్మా మరీచిరత్రిశ్చ
వివస్వాన్ పృథివీశ్వరః । చిత్రశ్చైవాపవత్సశ్చ సద్ధితా చ సవిత్రకః ॥
రుద్రో రుద్రజయశ్చైవ ఇన్ద్ర ఇన్ద్రజయస్తథా । ఈశశ్చైవాథ పర్జ
న్యో జయన్తశ్చ మహేన్ద్రకః ॥ ౭౧౬ ॥ భానుస్సత్యో భృగుశ్చై
వ అన్తరిక్షశ్చ పూర్వకః । అగ్నిః పూషా కృశో భానుర్గృహః క్షేత్రా
ధిపస్తథా ॥ ౭౧౭ ॥ గన్ధర్వో భృఙ్గరాజశ్చ మృత్యుశ్చైవ తథా
న్తకః । పితృదౌవారికశ్చైవ సుగ్రీవః పుష్పదన్తకః ॥ ౭౧౮ ॥ వరుణ

శ్చభృశశ్చాపో యక్షమాసమనోజవః। రోగో నాగశ్చ సృత్యక్తో భల్లాటస్సోమపవచ ॥ ౧౨౦ ॥ అదితిర్వ్యాస్తనాథశ్చ గ్రామవాస్తు గణాస్స్మృతాః। ఏతాంస్తుస్వస్వనామ్నైవ స్వాహాన్తేనహునేత్క్రమాత్ ॥ ౧౨౧ ॥ గ్రామాశ్రితాం స్తథాదేవాన్ నగరాశ్రితదేవతాః। భూపాలాశ్రితదేవాంశ్చ చైత్యప్రాసాదదేవతాః ॥ ౧౨౨ ॥ ఉద్యానోపవనస్థాంశ్చ పర్వతద్రుమసంస్థితాన్ । సర్వానభ్యాగతాన్ దేవాన్ తర్పయేద్ఘృతధారయా ॥ ౧౨౩ ॥ సంపాతాజ్యంతు సఙ్గృహ్య శాన్తికుమ్భేతు సేచయేత్ । కుమ్భస్థం దేవదేవంతు పునరభ్యర్చ్య దేశికః ॥ ౧౨౪ ॥ గేహాదిగ్రామపర్యన్తం బలిదానం సమాచరేత్ । రాత్రిశేషం సమాప్యాథ ప్రభాతే దేశికోత్తమః ॥ ౧౨౫ ॥ నిత్యకర్మాణి నిర్వృత్య గత్వా వై యాగమన్దిరమ్ । ద్వారార్చనపురస్సరంతు మహాకుమ్భాదిషుస్థితాన్ ॥ ౧౨౬ ॥ దేవానర్ఘ్యాదభిర్భోగైర్విరన్తం యజేత్క్రమాత్ । తతస్తుమూర్తిపైపాద్ధం మధ్యకుణ్డాదిషుక్రమాత్ ॥ ౧౨౭ ॥ దేవంసన్తర్ప్యవిధినా పూర్వోక్తైనమునీశ్వరాః । పూర్ణాహుత్యాదికం సర్వం విధాయచ యథావిధి ॥ అగ్నిమధ్యస్థితం దేవం విసృజ్య స్వహృదిక్రమాత్ । ద్వారదేవాన్ విసృజ్యాథ బలిదానపురస్సరమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ మహాకుమ్భాదికాన్ సర్వాన్ వాహయన్మూర్తిపాదిభిః । పఠద్భిశ్శాన్తిసూక్తాని బ్రాహ్మణైస్సహదేశికః ॥ ౧౩౦ ॥ శఙ్ఖాదిమఙ్గళరవైర్ఘణ్టారవసమన్వితైః । దేవగేహం సమాసాద్య దేవమర్ఘ్యాదభిర్యజేత్ ॥ ౧౩౧ ॥ పుంసూక్తేనప్రోక్షయేత్తం మహాకుమ్భస్థతోయతః । ప్రాసాదద్వారమారభ్య బలిపీఠాన్తిమంక్రమాత్ ॥ ౧౩౨ ॥ కుమ్భావశిష్టతోయేన ప్రోక్షయేత్పూర్వవద్ద్విజాః । శాన్తికుమ్భజలేనాథ శాన్తిసూక్తైస్సమన్తతః ॥ ౧౩౩ ॥ గ్రామం సంప్రోక్షయేద్విప్రాస్సర్వదోషప్రశాన్తయే । తతోగేహంసమాసాద్య సంపూజ్యపురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౩౪ ॥

మహాహవిర్నివేద్యాథ హోమాన్తం సర్వమాచరేత్ । తతస్తు బలి
బిమ్బంతు యానమారోప్య దేశికః ॥ ౮౩౫ ॥ నిత్యోత్సవవిధానేన
యాత్రోపకరణైస్సహ । ద్వారావరణదేవానాం బలిందత్వా విశేష
తః ॥ ౮౩౬ ॥ కుముదాదిబలిందద్యాద్గ్రామేపిచ యథావిధి । బలి
బిమ్బం తతోఽభ్యర్చ్య స్వస్థానే సన్నివేశ్యతు ॥ ౮౩౭ ॥ మూల
బిమ్బం సమభ్యర్చ్య ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్ । గోభూహేమాదికం
దద్యాత్తత్కాలే సర్వశాన్తయే ॥ ౮౩౮ ॥ ఆచార్యమృత్విగాదీంశ్చ
దక్షిణాభిః ప్రతోషయేత్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాత్సహస్రం
శతమేవవా ॥ ౮౩౯ ॥ తేభ్యశ్చ దక్షిణాం దద్యాద్రాజరాష్ట్రసు
ఖావహాః । గ్రామశాన్తివిధిస్త్వేష కథితో మునిపుఙ్గవాః ॥ ౮౪౦ ॥ అ
థాతస్సంప్రవక్ష్యామి శాన్తిహోమవిధిక్రమమ్ । సర్వదోషప్రశమ
నం సర్వఛిద్రప్రపూరణమ్ ॥ ౮౪౧ ॥ సర్వైశ్వర్యప్రదంనృణాం
సర్వారిష్టవినాశనమ్ । కర్తుఃకారయితుశ్చైవ ప్రజానాం వాఞ్ఛిత
ప్రదమ్ ॥ ౮౪౨ ॥ అతివృష్టావనావృష్టౌ దుర్భిక్షే రోగసమ్భవే ।
దుస్స్వప్నదౌ దుర్నిమిత్తే మహోత్పాతేషు సత్సుచ ॥ ౮౪౩ ॥ ఆ
రాధనాఙ్గవైకల్యే గళితే చోత్సవాఙ్గకే । ప్రతిష్ఠాస్నపనాదీనామఙ్గ
వైకల్యసమ్భవే ॥ ౮౪౪ ॥ బిమ్బోపకరణాదీనామస్పృశ్యస్పర్శ
నాదికే । ప్రాగుక్తేషు నిమిత్తేషు సర్వేషు మునిపుఙ్గవాః ॥ ౮౪౫ ॥
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషప్రశాన్తయే । ప్రాసాదస్యాగ్ర
తోవాపి ప్రథమావరణాదికే ॥ ౮౪౬ ॥ తదర్థం మణ్టపంకుర్యాచ్చ
తుర్ద్వారసమన్వితమ్ । యద్వా పూర్వంతు తేషుప్రాగ్యత్రచిన్మణ్టపా
దికే ॥ ౮౪౭ ॥ యాగార్థమన్దిరేవాపి పచనాలయ ఏవవా । గోష్ఠా
గారాదికేవాపి ఉద్యానోపవనాదిషు ॥ ౮౪౮ ॥ ద్విహస్తమేకహ
స్తంవా వృత్తంవా చతురశ్రకమ్ । కుణ్డంప్రకల్పయేద్యద్వా స్థణ్డిలే
హోమమాచరేత్ ॥ ౮౪౯ ॥ కుణ్డస్య దక్షిణేపార్శ్వే ధాన్యపీఠే

సలక్షణమ్ । సాపకుమ్భం సకరకం మహాకుమ్భం తు విన్యసేత్ ॥
శాన్తికుమ్భం చ తత్పార్శ్వే విన్యస్యాశు సలక్షణమ్ । కృత్వా మానస
యాగాన్తం కరశుద్ధ్యాదికం ద్విజాః ॥ ౨౫౧ ॥ పుణ్యాహం వాచ
యిత్వాథ సమ్భారాన్ప్రోక్ష్య కృత్స్నశః । అర్ఘ్యాదీన్ పరికల్ప్యా
థ ద్వారార్చనపురస్సరమ్ ॥ ౨౫౨ ॥ మహాకుమ్భే యోగపీఠం
పరికల్ప్య యథావిధి । తత్రావాహ్య నృసింహం తు సర్వదోషప్రశా
న్తిదమ్ ॥ ౨౫౩ ॥ సకలీకృత్య విధివల్లయభోగాదికం క్రమాత్ । కృ
త్వాసనాదిభిర్భోగైరావిరన్తం సమర్చయేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ సుదర్శనం
చ కరకే ప్రాగాదికలశేషు చ । వాసుదేవాదికాంశ్చాష్టౌ ప్రభవా
ప్యయయోగతః ॥ ౨౫౫ ॥ శాన్తిం పుష్టిం చ తుష్టిం చ శాన్తికుమ్భే
సమర్చయేత్ । కుణ్డం సంస్కృత్య తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥
తత్రాపి నృహరిం దేవం సమావాహ్య యథావిధి । సమిద్భిస్సప్తభి
శ్చాపి సన్తర్ప్యాథ స్వమన్త్రతః ॥ ౨౫౭ ॥ విశేషేణ హునేద్దోష
శాన్త్యర్థం మునిపుఙ్గవాః । ఓం క్ష్రౌం నమశ్చేతి మన్త్రేణ సంయుక్తేనా
దితో ద్విజాః ॥ ౨౫౮ ॥ ఓం నమో భగవతే నారసింహాయేత్యనేన
తు । పతద్దోషం జహి జహి స్వాహేత్యన్తేన దేశికః ॥ ౨౫౯ ॥ సాధ్వా
జ్యక్షీరసంమిశ్రైః సఫలాంస్తు తిలాన్ ద్విజాః । శతం సహస్రం వా
ష్టం వా యథాశక్త్యథవా హునేత్ ॥ ౨౬౦ ॥ పాలాశం ఖాదిరం చై
వ బిల్వమౌదుమ్బరం తథా । అశ్వత్థప్లక్షన్యగ్రోధమపామార్గమిః ద్వి
జాః ॥ ౨౬౧ ॥ సమిధామష్టకం లిప్తం మధుక్షీరాన్వితైర్ఘృతైః ।
అష్టాక్షరేణ జుహుయాత్పృథగష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౨౬౨ ॥ ద్వాద
శాక్షరమన్త్రేణ కేవలాజ్యం హునేత్తథా । షడక్షరేణ మన్త్రేణ తి
లం సాజ్యం హునేచ్ఛతమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ బీజాని విష్ణుగాయత్ర్యా
హుత్వా చాష్టోత్తరం శతమ్ । చరుం పురుషసూక్తేన జుహుయాద్దేశి
కోత్తమః ॥ ౨౬౪ ॥ కృత్వాథ స్విష్టకృద్ధోమం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీః

స్తథా । నారసింహేనమన్త్రేణ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ॥
సంపాతాజ్యం సమాదాయ సేచయేత్కుమ్భమధ్యతః । పునః కుం
భస్థితం దేవం సమభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౨౬౬ ॥ శాన్తికుమ్భం తు
సంస్పృష్ట్వా బ్రాహ్మణైస్సహ దేశికః । నారసింహేన మన్త్రేణ శా
న్తిసూక్తైశ్చ మన్త్రయేత్ ॥ ౨౬౭ ॥ తతశ్చ ద్వారదేవేభ్యో బ
లిం దద్యాద్యథావిధి । ఏవం పూర్వదినే రాత్రౌ కృత్వా దేశికసత్త
మః ॥ ౨౬౮ ॥ పరేద్యుః ప్రాతరుత్థాయ కృతస్నానః కృతాహ్నికః ।
ఇష్ట్వా కుమ్భస్థితం దేవం సన్తర్ప్యాగ్నౌ యథావిధి ॥ ౨౬౯ ॥ ప్ర
త్యేకపూర్వోదితైశ్చాపి అష్టావింశతిసంఖ్యయా । పూర్ణాహుతిం
చ కృత్వాఽథ విసృజ్యాగ్నిస్థితం విభుమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ విసృజ్య ద్వారదే
వాంశ్చ బలిదానపురస్సరమ్ । మహాకుమ్భం శాన్తికుమ్భం వాహ
యేద్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౨౭౧ ॥ వేదఘోషైర్వాద్యఘోషైః స్తో
త్రారవసమన్వితైః । ఆసాద్య దేవసదనం సమభ్యర్చ్య జగత్ప్రభుం ॥
పుంసూక్తేన మహాకుమ్భతోయేన ప్రోక్షయేద్విభుమ్ । శాన్తికుమ్భ
జలేనాథ దేవం వా మన్దిరాదికమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ సర్వోపకరణం వాపి
దూషితం దోషశాన్తయే । ప్రోక్షయేచ్ఛాన్తిసూక్తేన దోషశాన్తిర్భ
విష్యతి ॥ ౨౭౩ ॥ యజమానో గురుం పశ్చాత్తోషయేద్దక్షిణాదిభిః ।
సద్యః కాలేఽపి వా హ్యేవం తత్తద్దోషానుసారతః ॥ ౨౭౪ ॥ శాన్తి
హోమం ప్రకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే । కుమ్భార్చనం వినా వాపి
కేవలం హోమమాచరేత్ ॥ ౨౭౫ ॥ మహోత్సవాద్యుత్సవేషు ప్ర
తిష్ఠాస్నపనాదికే । తత్తత్కాలాఙ్గభూతేఽగ్నౌ శాన్తిహోమం సమా
చరేత్ ॥ ౨౭౬ ॥ ఇతి సర్వం సమాఖ్యాతం కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛథ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూలసర్వశాస్త్రవిశారద । భ
వతా తత్ర తత్రైహ స్వయంవ్యక్తాదిభేదతః ॥ ౧ ॥ విశేషః కీర్తితః
పూర్వం జీర్ణోద్ధారాదికర్మసు । కింకిం భువి స్వయంవ్యక్తం మహాత్మ్యం
తద్వ్యక్తీదృశమ్ ॥ ౨ ॥ తత్సర్వం విస్తరేణైవ ప్రకాశయ దయానిధే ॥
నారదః — స్వయంవ్యక్తాదిభేదంచ తన్మాహాత్మ్యంచ కృత్స్నశః ।
ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం తత్సావధానేన చేతసా ॥ ౩ ॥ క్షేత్రేషు పు
ష్కరాద్యేషు వాసుదేవో జగత్పతిః । స్వయంవ్యక్తిం సమభ్యేత్య
భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ ౪ ॥ స్థితస్సన్నిహితో దేవస్స్వయం
వ్యక్తో మునీశ్వరాః । క్షేత్రేషు కేషుచిద్దేవః స్థాపితో దేవతోత్తమైః ॥
తథైవ కేషుచిత్సిద్ధైః కేషాంచిద్బుభుక్షుభిః । గన్ధర్వైశ్చాపి యక్షై
శ్చ తథా విద్యాధరోత్తమైః ॥ ౫ ॥ అసురై రాక్షసైశ్చైవ మనుజై
ర్దైత్యైశ్చ కేషుచిత్ । స్థాపితో విధివద్దేవస్సన్నిధత్తే జగత్ప్రభుః ॥ ౬ ॥
ఏవం భగవదాకారైర్నానాసంస్థానలక్షణైః । నానావిశేషరూపైశ్చ
నానాకార్యవశేనతు ॥ ౭ ॥ విశ్వమాపూరితం సర్వం సర్వానుగ్ర
హకామ్యయా । భగవద్భక్తినిరతైర్మనుజైర్యత్ప్రతిష్ఠితాత్ ॥ ౮ ॥
మాహాత్మ్యం స్యాద్దశగుణం రాక్షసేన్ద్రప్రతిష్ఠితే । తతశ్శతగుణం
ప్రోక్తమసురైస్స్థాపితే విభో ॥ ౧౦ ॥ సహస్రగుణితం ప్రోక్తం విద్యా
ధరకృతే ద్విజాః । తతో దశగుణం విప్రా మాహాత్మ్యం యక్షకల్పితే ॥
తతో దశగుణం ప్రోక్తం గన్ధర్వైశ్చ ప్రతిష్ఠితే । ఆర్షే కోటిగుణం ప్రో
క్తం సైద్ధే దశగుణం తతః ॥ ౧౨ ॥ కోటికోటిగుణం దివ్యే స్వయం
వ్యక్తే మునీశ్వరాః । మాహాత్మ్యం స్యాదసఙ్ఖ్యాతమితి శాస్త్రేషు ని
శ్చితమ్ ॥ ౧౩ ॥ తత్రాప్యద్వైధా స్వయంవ్యక్తబిమ్బం భగవతో వి
భోః । సాలగ్రామశిలారూపైరితరైస్తు శిలాదిభిః ॥ ౧౪ ॥ ఉభ
యత్ర సమానం స్యాద్ధరేస్సాన్నిధ్యముత్తమమ్ । సాలగ్రామశిలా
బిమ్బే తత్తన్మూర్తివినిర్ణయమ్ ॥ ౧౫ ॥ తత్తద్వ్యవస్థితైశ్చిహ్నైః

జ్ఞాత్వా కార్యం సమర్చనమ్ । క్షేత్రేషు పుష్కరాద్యేషు స్వయ
మేవ జగత్పతిః ॥ ౧౬ ॥ అర్చారూపేణావతీర్య వ్యక్తైశ్చక్రాది
లాఞ్ఛనైః । సమన్వితస్సన్నిధత్తే భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ ౧౭ ॥
తత్తత్క్షేత్రస్థితాన్ దేవాన్ ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః । యజ్ఞాత్వా మ
నుజో లోకే సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౧౮ ॥ పుష్కరం క్షేత్రమా
శ్రిత్య పుణ్డరీకాక్షసంజ్ఞయా । వాసుదేవస్తు భగవాన్నిత్యం సన్నిహి
తస్థితః ॥ ౧౯ ॥ ఏవం క్షేత్రవరే దివ్యే శ్రీరఙ్గే నైమిశాహ్వయే । క్షే
త్రేష్వన్యేషు చ తథా వాసుదేవాదిసంజ్ఞయా ॥ ౨౦ ॥ చతుర్మూర్తి
స్థితో దేవో లోకరక్షణహేతునా । కేశవః కేశినో లోకే కురుక్షే
త్రాదిషు స్థితః ॥ ౨౧ ॥ నారాయణో మునిశ్రేష్ఠాః స్థితో నారాయణా
చలే । మాధవో వేఙ్కటగిరౌ గోవిన్దః పురుషోత్తమః ॥ ౨౨ ॥ భూ
భాగపదమాశ్రిత్య సంస్థితో నాభసాహ్వయే । స్థానే బృన్దావనాఖ్యే
పి ద్విజ్ఞైవ కమలోద్భవ ॥ ౨౩ ॥ విష్ణుర్గోభాపహేపి ప్రా స్థితో విష్ణు
పదేపి చ । మన్దరాఖ్యం గిరిం చైవ ఆసాద్య మధుసూదనః ॥ ౨౪ ॥ భూ
తానామనుకంపార్థమవతీర్య చ సంస్థితః । యామునం జలమాశ్రిత్య
దేవదేవస్త్రివిక్రమః ॥ ౨౫ ॥ స్థితః కమలసంభూత తరణం సుగతిప్ర
దమ్ । మూర్త్యన్తరం వామనాఖ్యం సింహాద్రౌ కమలోద్భవ ॥ ౨౬ ॥
స్వసత్యాదేత్య విశ్రాన్తం భవినాం శోకశాన్తయే । నర్మదాఖ్యం హి
చాక్రమ్య జలం పాపక్షయంకరమ్ ॥ ౨౭ ॥ శ్రీధరస్సంస్థితో దేవః కౌ
ష్ణవేపి శ్రియా సహ । హృషీకేశస్తు భగవాన్ సంస్థితోప్యాత్మనాభు
వి ॥ ౨౮ ॥ ధరాధరేధ్వజాఖ్యే తు క్షేత్రే కుబ్జామ్రకేఽబ్జజ । పద్మ
నాభస్తు దేవేశస్త్వవతీర్య చ సంస్థితః ॥ ౨౯ ॥ దక్షిణాం దిశమాశ్రి
త్య సమీపే జలధిక్షితేః । గిరౌ రైవతకే విప్ర స్వసత్యాదేత్య వర్తతే ॥
దామోదరస్తు భగవాన్ హితార్థం భావితాత్మనామ్ । ఏభిర్మూర్త్యన్త
రైస్సార్ధం మూర్తిభిర్విశ్వమన్దిరమ్ ॥ ౩౧ ॥ సమాక్రాన్తం ద్విజ

శ్రేష్ఠ అతో న్యేషాంచ సంస్థితిమ్ । నిబోధతు మహాబుద్ధే సావధానే
నచేతసా ॥ ౩౨ ॥ సిద్ధామరార్చితంవిద్ధి శ్వేతద్వీపేతు హంసరా
ట్ । మత్స్యాత్మా భగవానప్సు అశ్వాత్మా బడబాముఖే ॥ ౩౩ ॥ రసా
తలేతుకూర్మాత్మా విద్ధ్యాణ్యంశ్యేతుపౌష్కరే । విజ్ఞాతవ్యోఽప్యగస్త్యా
త్మా పాపహా సర్వదేహినామ్ ॥ ౩౪ ॥ శూకరీయేనరూపేణ క్షేత్రే
తత్సంజ్ఞకేతు వై । గాఙ్గేశుభజలే కూలే సురసిద్ధనిషేవితే ॥ ౩౫ ॥
హేమోత్తమాఙ్గద్యగ్రీవో హేమశైలమహాన్తరే । సౌబన్ధన గిరా వే
వం మీనవక్త్రః స్థితః ప్రభుః ॥ ౩౬ ॥ కృష్ణాశ్వేఽశ్వశిరా దేవః క్షీరే క్షే
త్రే శమార్చితే । లవణోదధిపర్యన్తే భూభాగే సిద్ధసేవితే ॥ ౩౭ ॥
కూర్మవక్త్రశ్చ భగవాన్ సంస్థితశ్శఙ్ఖచక్రధృక్ । నృహరిస్సంస్థితశ్శౌచే
తు ఉజ్జయిన్యాం మహాద్విజ ॥ ౩౮ ॥ విశాఖయూపసంజ్ఞేతు స్థానే
త్వేవం స్థితస్త్రిధా । గోకాముఖవరాహంతు వారాహేఽత్ర నగోత్త
మే ॥ ౩౯ ॥ *శ్రీనన్దమాలేవిఖ్యాతస్తే కులకుణ్డే పిణ్డవాచలే । వామనః
ఖర్వమూర్తిశ్చ దేవ్యరూపేణ సంస్థితః ॥ ౪౦ ॥ మధ్యదేశేతు గ
ఙ్గాయాస్సుతీక్ష్ణే క్షేత్రే సుపౌష్కరే । యామునం కూలస్థితస్య ప్రా
ముగ్రా వాస్తరమాహాత్ ॥ ౪౧ ॥ స్థితం త్రివిక్రమాఖ్యం యత్ త్రై
లోక్యాక్రాన్తవిగ్రహమ్ । నగోత్తమే మహేన్ద్రాద్రౌ పరశ్వథకరం
ద్విజ ॥ ౪౨ ॥ రామసంజ్ఞశ్చ భగవాన్ సంస్థితః క్షత్రియాన్తకః ।
ధరాధరే చిత్రకూటే రక్షఃక్షయకరో మహాన్ ॥ ౪౩ ॥ సంస్థితశ్చా
పధరో రామః పద్మపత్రాయతేక్షణః । రామోఽనన్యస్సీరపాణిర్వై యా
మునం భ్రామయన్ జలమ్ ॥ ౪౪ ॥ సంస్థితో మానుషీయేషు భూభా
గేషు శుభేషు చ । సాముద్రేపి తథా ద్వీపే ద్వారకాఖ్యేఽమరార్చి
తే ॥ ౪౫ ॥ వర్తతే భగవాన్ కృష్ణస్సర్వాత్మా పరమేశ్వరః । కల్కి
విష్ణుశ్చ భగవాన్ సూత్రాయమానో ద్విజైస్థితః ॥ ౪౬ ॥ సమాసాద్య

* శ్రీనన్దమాలే

విపాశాంచ నదీంనియతమానసః । ధర్మస్యాత్రిర్మహాత్మా వై ధర్మారణ్యే
సురార్చితే ॥ ౪౭ ॥ అనుగ్రహపరస్తస్తై లోకానాం లోకపూజి
తః । నరసఙ్జ్ఞో జగన్నాథ సిద్ధైస్సంపూజితేషుచ ॥ ౪౮ ॥ భూంభా
గేషుచరమ్యేషు నిత్యంసన్నిహితస్థితః । గిరౌగోవర్ధనాఖ్యేతు దే
వస్సర్వేశ్వరోహరిః ॥ ౪౯ ॥ సంస్థితఃపూజితేస్థానే గవాంనిష్క్రి
వితేషుచ । సాలగ్రామేచభగవాన్ రాజేన్ద్రాత్ర్యేవవేద్విజ ॥ ౫౦ ॥
తత్రైవవసుధాంశేవ స్థితోదేవవ్రతాభిధే । కృష్ణాపరశ్చతుర్మూర్తిరవ
తీర్య్యధరాతలె ॥ ౫౧ ॥ స్థితస్సప్తారకేప్రమోచయిష్యన్ మనుష్యతా
జ్ఞనాన్ । శ్వేతద్వీపేసురుత్క్షేత్రే హిమవన్తాచలెబ్జజ ॥ ౫౨ ॥ వేది
కాయాంనపిశౌటే విశ్వరూపస్థితఃప్రభుః । క్షీరోదధౌపద్మనాభశ్శేషా
హిశయనోహరిః ॥ ౫౩ ॥ స్థితోనన్వబ్జసంభూత యస్మాచ్చేదంపితా
మహ । చతుర్ధారూపమాశ్రిత్య విశ్వేస్మిన్ సైవవర్తతే ॥ ౫౪ ॥ హి
తాయసర్వలోకానాం యథావదవధారయ । ఆసాద్యశయనం బ్ర
హ్మన్ వాతాళతలసంస్థితః ॥ ౫౫ ॥ వటయాదాయచాగ్నేయం యోఽ
స్మై సంహారతేజగత్ । వటమూలంసమాశ్రిత్య ప్రయాగే సురపూజి
తే ॥ ౫౬ ॥ జగదేకార్ణవంకృత్వా దివ్యమాసాద్యపాదపమ్ । సన్తి
ష్ఠతేసభగవాన్ తస్మిన్ తీరేక్షితౌద్విజ ॥ ౫౭ ॥ న్యగ్రోధశాయినం
చైవ ధ్యాయేద్ద్వ్యగత్రప్రగమ్ । హిమాచలైకదేశేతు తుఙ్గేవై భృగు
సంజ్ఞకే ॥ ౫౮ ॥ మధుకైటభమాథీచ సంస్థితస్సోవనీతలె । క్షీరోద
కక్షితిక్షేత్రే సురాసురనిషేవితే ॥ ౫౯ ॥ మన్దరాద్రికరోదెవో వర్త
తే దేవపూజితః । తత్రైవామృతజిద్దైవస్సంస్థితస్సిద్ధసేవితః ॥ ౬౦ ॥
కాన్తారూపధరశ్చైవ సుధాకలశధృక్ప్రభుః । సిద్ధానాంచ మునీ
నాంచ దేవానాంమృత్యుజిత్ స్థితః ॥ ౬౧ ॥ ద్విధాకర్తాగణోపే
తో దెవొగరుడవాహనః । సాలవృక్షభుజొద్దేశె సాలగ్రామేస్థితో
విభుః ॥ ౬౨ ॥ త్రికూటగిరిపృష్ఠేతు గమ్యేగగనచారిణామ్ ।

గజోద్ధృతిచ్ఛలేనైవ అప్రమేయాఖ్యయాస్థితః ॥ ౮౩ ॥ శ్వేతద్వీప
పతిర్దేవ అవతీర్యచ సంస్థితః । గఙ్గాసముద్రసంయోగే క్షిత్యుద్దేశే
మనోరమే ॥ ౮౪ ॥ యజ్ఞభుగ్భగవాన్ దేవో నైమిశే సిద్ధపూజితే ।
సైన్ధవారణ్యమాశ్రిత్య అనన్తో భగవాన్ స్థితః ॥ ౮౫ ॥ శార్ఙ్గపా
ణిస్తు దేవేశో దణ్డకారణ్యసంజ్ఞకే । ఉత్పలావర్తకే దేశే శౌరిసం
జ్ఞోఽచ్యుతస్థితః ॥ ౮౬ ॥ క్షితౌ సముద్రబన్ధే ద్వే సహ్యే మే సిద్ధసేవితే ।
జ్ఞానోపదేష్టా భగవాన్ సంస్థితో దుఃఖశాన్తయే ॥ ౮౭ ॥ ఆసాద్య
సూకరక్షేత్రం దేవో గరుడవాహనః । సంస్థితో గరుడారూఢః పారి
జాతకరాజి(?)తః ॥ ౮౮ ॥ సిద్ధైస్సురగణైస్సార్ధం గగనే చాపి పు
ష్కర । దేవదేవేశనామ్నాథ హస్తిపర్వతమస్తకే ॥ ౮౯ ॥ ఏకదే
శం సమాసాద్య సర్వస్య వరదస్థితః । మాల్యోదపాణిర్వైకుణ్ఠో
మాగధాయాం మహామతే ॥ ౯౦ ॥ ఉడ్డీయపుణ్యభూభాగే సంస్థి
తః పురుషోత్తమః । అచిన్త్యాత్మాథ భగవాన్ పర్వతే గన్ధమాదనే ॥
శిపివిష్టాఖ్యయా దేశే శిపివిష్టావృతస్థితః । ప్రాక్సముద్రాప్రయా
నే తు భూభాగే శుభలక్షణే ॥ ౯౧ ॥ కాపిలీం మూర్తిమాసాద్య వా
సుదేవస్థితః ప్రభుః । అవతీర్య స్వసత్త్వాచ్చ బ్రహ్మసంజ్ఞః ప్రజాపతిః ॥
మణిబన్ధం సమాసాద్య నిత్యం సన్నిహితస్థితః । మగధామణ్డలే విప్ర
మహాబోధధరా*శ్రయః ॥ ౯౪ ॥ సంస్థితో లోకనాథాత్మా దేవదేవో
జనార్దనః । దేవదక్షిణగాక్ష్ణో వై యోఽభిమానతనుర్ద్విజ ॥ ౯౫ ॥ సూ
ర్యసంజ్ఞస్తు భగవాన్ హేమశైలోపరిస్థితః । అచ్యుతే వామనేత్రే
తు యోఽభిమానతనుర్విభుః ॥ ౯౬ ॥ భగవాన్ సోమసంజ్ఞస్తు సో
మతీర్థాశ్రమేపి చ । అగ్నిస్వరూపమజితం సంస్థితం బాడబానలే ॥
వసన్త్యాత్మా§ భగవాన్ విప్ర భాసతేత్వసురాన్తకృత్ । విష్ణునామ్నా
పునర్దేవస్త్వనేకాయుధమణ్డితః ॥ ౯౭ ॥ జయాఖ్యయా జయిన్యాం

* శ్రుతః § గగనే విప్ర

వై స్థితఃపాపజయోనృణామ్ । కాశ్మీరమణ్డలేపుణ్యే క్షేత్రే చక్ర
ధరాభిధే ॥ ౭౯ ॥ చక్రపాణిస్తుభగవాన్ భక్తానాం మోక్షదస్థితః ।
సుకోత్తమాభిధానంచ గదాపాణింతుపౌష్కర ॥ ౮౦ ॥ సదాసన్ని
హితంవిద్ధి గఙ్గాద్వారేసురైస్సహ । చతుర్భుజశ్చతుర్మూర్తిశ్చతు
ర్వక్త్రశ్చతుర్గతిః ॥ ౮౧ ॥ స్థితఃపిణ్డారకే దేవో విష్వక్సేనస్సనాత
నః । శుభమాసాద్యభూభాగం ప్రాగ్జ్యోతిషపురేతథా ॥ ౮౨ ॥ దే
వం విశ్వేశ్వరాఖ్యంచ స్థితమేత్య స్వగోచరాత్ । సాతత్రవాభిధ
క్షేత్రే సిద్ధవిద్యాధరాన్వితే ॥ ౮౩ ॥ స్వామిసంజ్ఞో జగన్నాథఃస్థి
తోఽమ్నాకనీతలే । భద్రాత్రితకే మహాయోగే ధ్యాయినామపవర్గదః ॥
ధరాతలే నృసింహాఖ్యే దేవికాయాస్తటాశ్రితే । రిపుఘ్నయాఖ్య
యావిప్ర దేవస్సర్వేశ్వరస్థితః ॥ ౮౫ ॥ శజ్జరాఖ్యేతు భూభాగే
సర్వదేవనిషేవితే । జ్ఞానమూర్తిర్జగన్నాథస్సంస్థితశ్శుభకృన్నృణా
మ్ ॥ ౮౬ ॥ పృథివ్యాంతు పితృక్షేత్రే మోచయన్తన్నృణత్రయాత్ ।
జనార్దనాఖ్యయాబ్రహ్మన్ విశ్వాత్మా భగవాన్స్థితః ॥ ౮౭ ॥ ఏతేవ
తారాఃకథితా లేశతఃకమలోద్భవ । ఏభిఃక్షితితలంవ్యాప్తం పావనః
పుణ్యేనచస్వయమ్ ॥ ౮౮ ॥ సంసారిణాం జనానాంతు అనుగ్రహధి
యాబ్జజ । సఙ్కీర్తనమగమ్యానాం త్రిసన్ధ్యంనిత్యమాచరేత్ ॥ ౮౯ ॥
మతించక్రే చ గమ్యానాం సేవనే దర్శనేపిచ । మ్లేచ్ఛానాం తేషు
దేశేషు క్షితౌక్షేత్రాదయోహియే ॥ ౯౦ ॥ పాఞ్చర్యపరిహారేణ
ప్రస్థాప్యాస్తే సదైవహి । ఋషిభిస్సామరైస్సిద్ధైస్స్వాశ్రమేషు మ
హాత్సుచ ॥ ౯౧ ॥ జలాశయేషుపుణ్యేషు పృథివ్యాం వివిధేషుచ ।
సర్వేభగవదాకారా విభవవ్యూహలక్షణాః ॥ ౯౨ ॥ ఉక్తాగతాశ్చ
యేచాన్యే సముత్పేత్రిత్యధియాస్స్వయమ్ । ప్రతిష్ఠితాశ్చవిధివత్స
మన్త్రాస్సత్యవిక్రమాః ॥ ౯౩ ॥ స్థిత్యానానాప్రకారాయే భూతభ
వ్యాదికాఖ్యయా । సౌమ్యాగ్నేయోభయాఖ్యైనసన్నివేశవశేనవై ॥

లీలారుచిమయేనైవ చిత్తసౌఖ్యప్రదేనచ । భుజాద్యాయుధసద్వాహ
కేతుభేదేనవైసహ ॥ ౯౫ ॥ అలఙ్కృతంచ భూభాగం సానుజైస్సై
వమేవహి । భక్తైరనుగృహీతైశ్చ సిద్ధాద్యైశ్చయథోదితమ్ ॥౯౬॥
ఆదిదేవాదయశ్చైతే తత్త్వేశాస్సముదీరితాః । పరస్మిన్ భగవత్తత్త్వే
§ తత్త్వభేదేనవ్యవస్థితాః ॥ ౯౭ ॥ సూర్యస్య రశ్మయో యద్వద్వహ్నేర
ర్చిగణా యథా । జలధేరూర్మయో యద్వత్తద్వదేవాబ్జసమ్భవ ॥
చిత్సామాన్యానిత్యశుద్ధా వ్యాపకాః పరమేశ్వరాః । తత్త్వసత్తాం
సమాశ్రిత్య జ్ఞానాద్యైస్సమలఙ్కృతాః ॥ ౯౯ ॥ అణిమాద్యష్ట
కోపేతాస్సంస్థితాస్స్వాత్మనాతు వై । అర్చావనిషు సర్వాసు నిత్యం కు
ర్వన్తి సన్నిధిమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ముక్తయే సర్వభూతానాం విశేషేణతు
వై భువి । ఆవిశ్వప్రభవాత్కాలాదారభ్యప్రళయావధి ॥ ౧౦౨ ॥
క్షేత్రేషు తీర్థతీరేషు శబ్దబ్రహ్మమయాత్మనా । సామాన్యేనాపి మ
న్త్రేణ తద్వివర్తేనభాత్మనా ॥ ౧౦౩ ॥ తతో వ్యక్తేతరం రూపమాశ్ర
యన్తిచ పార్థివమ్ । హితార్థం సర్వలోకానామవతీర్ణమనశ్వరమ్ ॥
జగత్యయనాఖ్యాయామత్రసిధ్యన్తి యోగినః । కాలాన్తరేణ వ్య
క్తీనాం మజ్జనం జాయతే యది ॥ ౧౦౫ ॥ సన్నిధిం శక్తిభావేన ని
త్యంకుర్వన్తి తత్రచ । యోగేశ్వరామరాస్సిద్ధాః స్మృత్వాకారం గ
ణాత్మకమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ శైలమృద్దారుధాతూత్థాం వ్యక్తింసంస్థాపయ
న్తిచ । యత్రానువేధంకురుతే మన్త్రశక్తిధరాస్తుయే ॥ ౧౦౭ ॥
యేవాచ్యుతీయనామ్నా వై యద్యత్ స్థానాన్తరం స్మృతమ్ । సన్నిధి
స్తత్రవైరూపాశ్శబ్దమూర్తిధరస్యచ ॥ ౧౦౮ ॥ భిన్నాత్మనాం *స్వ
యంవ్యక్తరూపేష్వవ్యక్తకేషుచ । సన్నిరుద్ధేషు మన్త్రేషు ఇచ్ఛా
శక్తిగతేషుచ ॥ ౧౦౯ ॥ ఆకారాస్సన్నివేశాశ్చ పారమేశ్వరము
న్యథా । అన్యథా వై జగత్యస్మిన్ ఖ్యాతాఖ్యాతంచ శాశ్వతమ్ ॥

---

§ తత్త్వభేదే వ్యవస్థితాః   * స్వయంవ్యక్తి

ఏవమాయతనానాంచ నిత్యత్వం సంప్రకాశితమ్ । అనాదిత్వమనన్యత్వం
చ మహత్త్వమపి సోఽకరోత్ ॥ ౧౧౧ ॥ ఏవం క్షేత్రస్థితా మూర్తిభేదా
స్సన్త్యన్యేఽప్రకీర్తితాః । క్షేత్రేష్వేతేషు యోగీన్ద్రాస్సారభూతం
చతుష్టయమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ శ్రీరఙ్గం వేఙ్కటాద్రిశ్చ హస్తిశైలస్త్వన
న్తరమ్ । తతో నారాయణాద్రిశ్చ మమ ధామచతుష్టయమ్ ॥ ౧౧౩ ॥
ఏవముక్తం భగవతా సాక్షాన్నారాయణేన హి । అస్మిన్ క్షేత్రే చతు
ష్టయే సంస్థితం పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ మహాభక్తిసమాయుక్తా
స్సేవన్తే యే నరోత్తమాః । సర్వక్షేత్రస్థితా దేవాస్సేవితాస్తైర్న
సంశయః ॥ ౧౧౫ ॥ మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞ వదతాం
వర । నారాయణాద్రిమాహాత్మ్యం శ్రోతుమిచ్ఛామహే వయమ్ ॥
ఇహ నారాయణస్యైవ ధ్యానమారాధనాదికమ్ । కథితం హి త్వయా
పూర్వం సతు నారాయణో హరిః ॥ ౧౧౭ ॥ కథం ప్రాప్తో గిరివరం
మహాత్మా తస్య కీర్తిశ్చ । తత్సర్వం విస్తరేణైవ వదస్వ వదతాం వర ॥
నారదః — సాధు పృష్టం మహాభాగాః భవద్భిర్మునిపుఙ్గవాః । నారా
యణాచలస్థస్య హరేర్మాహాత్మ్యముత్తమమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ సఙ్క్షేపేణ
ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం సావధానతః । ఆదౌ నారాయణశ్శ్రీమాన్ స్వస్య
నాభిసరోరుహాత్ ॥ ౧౨౦ ॥ చతుర్ముఖం సముత్పాద్య సర్వసంస్కా
రసంస్కృతమ్ । వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞం కృత్వా తం పురుషోత్తమః ॥
సృష్టౌ నియోజ్య బ్రహ్మాణం తతస్త్వన్తర్హితోఽభవత్ । తస్మిన్నన్తర్హి
తే దేవే విపర్యస్తమతిర్విధిః ॥ ౧౨౨ ॥ ఇతికర్తవ్యతామూఢో బభూ
వోద్విగ్నమానసః । తదాసౌ తపఆస్థాయ ద్రష్టుకామో జగత్పతిమ్ ॥
బహుకాలేష్వతీతేషు తపస్యమానే పితామహే । ఆవిరాస జగన్నా
థో బ్రహ్మణః పురతో ద్విజాః ॥ ౧౨౪ ॥ తం దృష్ట్వా కమలాకాన్తం ప
రమాశ్చర్యసంయుతః । తుష్టావ వివిధైస్స్తోత్రైశ్శ్రుతిసిద్ధైశ్చతుర్ము
ఖః ॥ ౧౨౫ ॥ తేనస్తుతో జగద్ధాతా కరుణాపూర్ణమానసః । బ్రహ్మాణం

సముపాచేదం మేఘగమ్భీరయాగిరా ॥ ౧౨౬ ॥ త్వయా వత్స
కుతస్త్వేవం తపస్తప్తం సుదుస్తరమ్ । తుష్టోఽహం తపసా తేద్య కిం
తవాభీప్సితంవద ॥ ౧౨౭ ॥ బ్రహ్మా — నాన్యదస్తిఫలందేవభవతో
దర్శనాదృతే । త్వయానియోజితోహంహి జగత్స్రష్టుం పురావిభో ॥
స్రష్టుంజగదిదంసర్వం శక్తిర్మనమాధవ । అతోఽపాయం సమాచ
క్ష్వ కరుణామృతవారిధే ॥ ౧౨౮ ॥ ఇత్యుక్తో బ్రహ్మణా దేవో మన్త్ర
మష్టాక్షరంపరమ్ । తస్యోపదిశ్య భగవాన్ తదర్థాంశ్చ విశేషతః ॥
అష్టాక్షరమిమంమన్త్రం సన్తతం హృదిచిన్తయన్ । మన్త్రస్యాస్య
ప్రభావేన జగత్స్రష్టుంత్వమర్హసి ॥ ౧౩౦ ॥ సర్వకర్మణిసంవృత్తే
ఏతన్మన్త్రప్రభావతః । ఆవిర్భవిష్యతిపురస్సాక్షాన్నారాయణో విభుః ॥
సమభ్యర్చ్య దేవేశం మన్త్రేణానేన పఙ్కజ । తతస్త్వదధికారా
న్తే ముక్తిపదం ప్రాప్స్యసిధ్రువమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే దేవ
స్తతస్తుష్టశ్చతుర్ముఖః । జపమానో మహామన్త్రం చేతనాచేతనాత్మ
కమ్ ॥ ౧౩౪ ॥ సృష్ట్వాజగదిదంసర్వం విరఞ్చిర్మునిపుఙ్గవాః । నారా
యణం ద్రష్టుకామస్తపస్తేపేసుదుస్తరమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ ఆవిరాసీత్తతో
దివ్యం విమానం శుభలక్షణమ్ । శ్రీవైకుణ్ఠాచ్చతుర్వక్త్రతపఃఫలమి
వాచ్ఛితమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ అనేకకోటిమార్తాణ్డవిలసత్తేజసావృతమ్ ।
అనన్తవిహగేశానవిష్వక్సేనపురోగమమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ శ్రియా సుద
ర్శనేనాపి పార్శ్వయోస్సమన్వితమ్ । కుముదాద్యైఃపరివృతం స
ర్వావయవశోభితమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ వృత్తాకారంశుభకరం సర్వాల
ఙ్కారశోభితమ్ । తందృష్ట్వాసహసోత్థాయ సన్తుష్టఃకమలాసనః ॥
పులకాఞ్చితసర్వాఙ్గస్సన్తోషోద్భ్రాన్తలోచనః । ప్రణమ్య ప్రాఞ్జ
లిస్థిత్వా విమానమవలోకయత్ ॥ ౧౪౦ ॥ పీఠాద్యేషు శిఖాన్తేషు
విమానావయవేషు చ । భూరాద్యం సత్యపర్యన్తం లోకానాం
సప్తకంక్రమాత్ ॥౧౪౧॥ అధ్వనాం భువనాధ్వాదిషట్కం వర్ణాధ్వ

పశ్చిమమ్ । ధరాదిపురుషాన్తంచ తత్త్వబృన్దం మునీశ్వరాః ॥ ౧౪౫ ॥
సత్త్వారూపముపస్థాయ సంస్థితం సన్దదర్శహ । తతస్తు దేవతాబృన్దం
క్రమేణసములోకయత్ ॥ ౧౪౬ ॥ ఘటాధారశిలాధస్తాదనన్తమమి
తద్యుతిమ్ । చక్రం తదూర్ధ్వే సామర్థ్యశక్తించాపిశిలాన్తరే॥౧౪౭॥
మన్త్రినాథం మధ్యకుమ్భే ప్రాగాదికలశాష్టకే । వాసుదేవాది
కాంశ్చైవ ప్రభవాప్యయయోగతః ॥౧౪౮॥ § సంస్థితాం స్తద్విధా
నేషు మధ్యాదీశదిగన్తిమమ్ । జ్ఞానభాసాదికానాంచ శక్తీనాం న
వకంక్రమాత్ ॥ ౧౪౯ ॥ ధర్మాదీనామష్టకంచ తథాపాదశిలాష్టకే ।
అకారాదిక్షకారాన్తం వర్ణచక్రం తదన్తరే ॥ ౧౫౦ ॥ సర్వాధార
మయంచక్రం శాఖామూలం సమాశ్రితమ్ । జ్ఞానక్రియాత్మకే తత్ర
శాఖయోఽపరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ ఆద్యంహుత్యమప్సరసోర్ధ్వే
తత్పృష్ఠే ధర్మమేవచ । కవాటయోఽస్తు కాలాగ్నిం వరుణంచమునీ
శ్వరాః ॥ ౧౫౨ ॥ శఙ్ఖపద్మనిధీచైవ తదగ్రద్వారపార్శ్వయోః । త
తోజఙ్ఘాసమూహే తు తత్రైవాన్తరభూమిషు ॥ ౧౫౩ ॥ కాలాదివ
సుధాంతాంశ్చ భావోపకరణామరాన్ । జఙ్ఘాగ్రే కేశవాదీనాం
ద్విషట్కం ప్రస్తరస్థతె ॥ ౧౫౪ ॥ చక్రాద్యాయుధసఙ్ఘంచ సత్త్వా
రూపేణసంస్థితమ్ । నాసాచతుష్కస్థానేషు వరాహాదిచతుష్టయం॥
సశక్తికంతుపత్రైర్వైర్భూషితే వేదికాతలె । సుదర్శనం శిఖాకుం
భె వాసుదేవం పరాత్పరమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ తదగ్రదేశే హేతీశం సూ
ర్యకోటిసమప్రభమ్ । సర్వలోకమయంవిష్ణోస్సకలాధ్వమయంత
థా ॥ ౧౫౬ ॥ సర్వతత్త్వమయంచైవ సర్వదేవమయంతథా । ఆనన్ద
మయసంజ్ఞంతద్విమానం కమలాసనః ॥ ౧౫౭ ॥ ఏవంక్రమేణావ
లోక్య ప్రణిపత్యపునఃపునః । తథాప్రదక్షిణీకృత్య విష్వక్సేనాభ్య
నుజ్ఞయా ॥ ౧౫౮ ॥ విమానాన్తస్సంప్రవిశ్య జపన్నష్టాక్షరం మను

---

§ సంస్థితాం స్తద్విధానేషు

మ్। అభ్యన్తరే విమానస్య గర్భభూమౌ తు మధ్యతః ॥ ८८० ॥
సరసీరుహమాస్థాయ సంస్థితం పురుషోత్తమమ్। ప్రావృడ్జలదసన్దోహ
విలసద్దివ్యవిగ్రహమ్ ॥८८१॥ సర్వదేవమయం దేవం సర్వేషాం తేజ
సాన్నిధిమ్। సర్వలక్షణసంపూర్ణం సర్వజ్ఞాదిగుణైర్యుతమ్॥८८२॥
వపుషాసున్దరేణైవ దివ్యేనాపిష్కృతేన చ। ముష్ణన్తమనిశం దే
హోదాలోకం జ్ఞానలక్షణమ్ ॥ ८८३ ॥ ప్రయత్నేనవినాజ్ఞానవాశ
కృద్ధాయినాం మహత్। ఘనకుఞ్చితనీలాళిదళితాఞ్జనసన్నిభైః।
కర్పూరధూసరైర్దివ్యైఃపుష్పసంవలితాన్తరైః। కిరీటమకుటాక్రా
న్తైశ్శోభితంస్వశిరోరుహైః ॥ ८८४ ॥ బాలచన్ద్రప్రతీకాశఫాలా
ద్యత్తిలకోజ్జ్వలమ్। సుభ్రువం సునసంశాన్తం సవిలాసస్మితాధరమ్॥
కిఞ్చిదారక్తగోక్షీర శుద్ధనీలాబ్జలోచనమ్। శీతలైర్దృష్టిపాతైస్తు జ
గదాప్యాయకారిణమ్ ॥ ८८५ ॥ విలసద్గణ్డఫలకం శ్రవణోజ్జ్వలకు
ణ్డలమ్। ముఖసౌన్దర్యనిష్యన్ద చుబుకస్థలశోభితమ్ ॥ ८८६ ॥ విక
ళఙ్కశరచ్చన్ద్రవిలసన్ముఖమణ్డలమ్। కమ్బుగ్రీవం పీవరాంసం దీ
ర్ఘబాహుంమహోరసమ్ ॥ ८९० ॥ చతుర్భుజముదారాఙ్గం విలస
త్పాణిపఙ్కజమ్। పీతకౌశేయవసనం నిమ్ననాభిం తనూదరమ్ ॥
చారూరుయుగళం చారు జఙ్ఘాద్వితయముజ్జ్వలైః। మణినూపురభూ
షాద్యైర్విలసత్పదపఙ్కజమ్ ॥ ८९२ ॥ దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గం ది
వ్యామ్బరధరంతథా। దివ్యస్రగ్వేష్టనోపేతం దివ్యాలఙ్కారమణ్డి
తమ్ ॥ ८९३ ॥ అనేకరత్నఖచితకిరీటమకుటోజ్జ్వలమ్। కౌస్తుభేనో
రసిస్థేన శ్రీవత్సేనాప్యలఙ్కృతమ్ ॥ ८९४ ॥ రత్నకాఞ్చనసమ్యుక్తా
యుక్తయావనమాలయా। సబ్రహ్మసూత్రయాచైవ శోభితం పరమే
శ్వరమ్ ॥ ८९५ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదమ్।
శ్రోణీతటనివిష్టేన వామహస్తేనలీలయా ॥ ८९६ ॥ ధ్రియమాణాం
గదాంగుర్వీం నిషణ్ణాం ధరణీతలే। పశ్చాద్దక్షిణహస్తేన చక్రం శా

లానలమ్యతి ॥ ౧౬౬ ॥ ప్రణవధ్వనిగర్భంతు హిమాద్రిశతశోఽధికమ్ ।
శఙ్ఖం వామకరేణాపి దధానమతులప్రభమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ స్వదేహతేజ
స్సంభూత జ్వాలామణ్డలమధ్యగమ్ । కరుణాపూర్ణహృదయం జగ
దుద్ధరణోద్యతమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ అభిన్నపూర్ణషాడ్గుణ్యవిభవేనోపబృ
హ్మితమ్ । యోగిధ్యేయమజన్నిత్యం జగజ్జన్మాదికారణమ్ ॥ ౧౭౦ ॥
సాక్షాల్లక్ష్మీపతిందేవం నారాయణమనామయమ్ । దృష్ట్వా ప్రహృ
ష్టహృదయః ప్రణిపత్యముహుర్ముహుః ॥ ౧౭౧ ॥ తుష్టావకమలాసా
న్తం స్తోత్రై ర్నానావిధైర్విధిః । తతస్తత్ స్తోత్రసన్తుష్టో నారాయణ
ఉదారధీః ॥ ౧౭౨ ॥ పితామహమువాచేదం మేఘగమ్భీరయా గి
రా । సన్తుష్టస్తపసా తేహమష్టాక్షరపరాయణ ॥ ౧౭౩ ॥ సమభ్య
ర్చయమామత్రయుగానామయుతంవిధే । తతో భువం గమిష్యామి
కేనచిత్కారణేనతు ॥ ౧౭౪ ॥ ఇత్యుక్తస్సచతుర్వక్త్రో హర్షేణ
మహతాన్వితః । విమానం తత్సమాదాయ స్థాపయిత్వా నిజేగృహే ।
సాత్వతోక్తవిధానేన మనునాష్టాక్షరేణతు । పూజయామాసవిధివ
ద్భోగైర్నానావిధైర్విభుమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ ఏవం బహుషుకాలేషు వ్యతీ
తేషుమునీశ్వరాః । సనత్కుమారో యోగీన్ద్రః కదాచిత్క్షీరసాగరా
త్ ॥ ౧౭౬ ॥ సత్యలోకంసమాసాద్య తత్రనారాయణంప్రభుమ్ ।
దృష్ట్వా శ్రియాసమోపేతం సర్వచిత్తాపహారిణమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ ప్రణ
మ్యప్రాఞ్జలి స్తిష్ఠన్నువాచేదం చతుర్ముఖమ్ । భవాన్గురుః పితా చా
సి మమవాత్సల్యవారిధే ॥ ౧౭౮ ॥ త్వత్తోన్యో నాస్తిమేలోకే గతి
స్సర్వార్థదాయక । ఇయన్తంకాలమీశోయం శ్రీమాన్నారాయణో
విభుః ॥ ౧౮౦ ॥ భవతారాధితస్సమ్యగ్భోగైర్నానావిధైరపి । అ
ద్యాహంయష్టుమిచ్ఛామి భవదారాధితం విభుమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ నారా
యణంజగన్నాథం దాతుమర్హసిమేపితః । ఇతి సంప్రార్థితో బ్రహ్మా
పుత్రవాత్సల్యవానపి ॥ ౧౮౨ ॥ విప్రయోగభియావిష్టశ్చిన్తాపరవ

శోభవత్ । తదా నారాయణశ్శ్రీమాన్ చిన్తావ్యాకులమానసమ్ ॥
దృష్ట్వాబ్జసమ్భవం ప్రీత్యా వాక్యమేతదువాచహ । చిన్తాం జహి
మహాబుద్ధే విశ్లేషాన్మమపద్మజ ॥ ౧౯౪ ॥ అర్చాన్తరమిదం మేపి
దదామి తవసంప్రతి । మామాదాయ మునీన్ద్రోఽయం సంప్రాప్య ధ
రణీతలమ్ ॥ ౧౯౫ ॥ సంస్థాప్య పూజయేన్నిత్యం పద్మకూటాభిధే
గిరౌ । యత్రమాం ద్రష్టుమనిశం తపస్యన్తి మునీశ్వరాః ॥ ౧౯౬ ॥
ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ దేవో రూపంస్వం హృదయోద్భవమ్ । శ్రియా
పుష్ట్యా చ సహితం ప్రాయచ్ఛద్బ్రహ్మణే తదా ॥ ౧౯౭ ॥ పితా
మహస్తదాదాయ రూపం శ్రీపుష్టిసంయుతమ్ । అభ్యర్చయద్విశే
షేణ భోగైర్విస్మితమానసః ॥ ౧౯౮ ॥ తతస్సనత్కుమారంతమా
హూయకమలోద్భవః । సన్తోషోత్ఫుల్లనయనః ప్రోవాచేత్థం మునీ
శ్వరాః ॥ ౧౯౯ ॥ సనత్కుమార హే వత్స సత్యతోఽసి భవాన్మమ ।
సాక్షాన్నారాయణో దేవో యతస్సానుగ్రహస్త్వయి ॥ ౨౦౦ ॥ ఇ
త్యుక్త్వాథమునీన్ద్రాయ దివ్యమష్టాక్షరం మనుమ్ । ఉపదిశ్య తద
ర్థాంశ్చ తథా సాత్వతసంజ్ఞకమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ మహోపనిషదం త
న్త్రం గ్రాహయామాస యోగినమ్ । యో మూలవేదో విఖ్యాతస్సా
ద్వక్తస్మాత్పరిసృతమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ సిద్ధిమోక్షప్రదం విప్రాస్సర్వశా
స్త్రార్థగర్భితమ్ । యత్ర శాన్తతరం వ్యూహం శాన్తోదితమనన్తరమ్ ॥
సుషుప్తిసంజ్ఞం స్వప్నాఖ్యం జాగ్రద్వ్యూహం యథోదితమ్ । మూ
ర్త్యన్తరం కేశవాద్యం ప్రాదుర్భావాన్తరం తథా ॥ ౨౦౪ ॥ హృ
త్పద్మపద్మపీఠాదౌ లక్ష్మీపుష్ట్యాదిశక్తిభిః । లాఞ్ఛనైశ్శఙ్ఖచక్రా
ద్యైర్గరుడప్రముఖైరపి ॥ ౨౦౫ ॥ భూతసిద్ధాదిభిశ్శాస్త్రపర్యన్తైస్స
పూజనంహితమ్ । విశ్వత్రితా నృసింహస్య దీక్షాపూర్వం తథా
పరమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ విభవవ్యూహసూక్ష్మాఖ్యమధికారం యథాక్రమ
మ్ । సమయీపుత్రకాదీనాం చతుర్ణామభిషేచనమ్ ॥ ౨౦౭ ॥

తత్రైవ సముదాచారం మూర్తీనాం స్థాపనక్రమః । మన్త్రమణ్డలముద్రాణాం కుణ్డాదీనాంచ లక్షణమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ యత్రప్రోక్తం భగవతా లోకోజ్జీవనహేతునా । తదర్థాంశోపదిశ్యాథ తత్రాప్రిష్ఠించ న్యవర్ణయత్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఇదంహి సాత్వతం తన్త్రం వాసుదేవాజ్జగత్ప్రభోః । సఙ్కర్షణేన సంప్రాప్తం తస్మాత్సఙ్కర్షణాత్మనే ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రద్యుమ్నాఖ్యేనసంప్రాప్తమనిరుద్ధేన వై తతః । అనిరుద్ధాన్మయా ప్రాప్తం మత్తో నారదాదిభిస్తథా ॥ ౨౧౧ ॥ సర్వేషు దివ్యశాస్త్రేషు నాస్త్యస్మాదధికం మునే । యథా సర్వేషు మన్త్రేషు నాస్తి చాష్టాక్షరాత్పరమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఏతదుక్తవిధానేన నారాయణముఖం మునే । సమభ్యర్చ్య యలోకేశం భోగైస్సాంస్పర్శికాదిభిః ॥ ౨౧౩ ॥ వైకుణ్ఠవర్ధనం నామ క్షేత్రమస్తి మహీతలే । తత్రాస్తి పద్మకూటాఖ్యఃకశ్చిద్గిరివరోమహాన్ ॥ ౨౧౪ ॥ కావేర్యా ఉత్తరేభాగే మునే యోజనమాత్రతః । అప్రాకృతంహి తత్ స్థానం భూవైకుణ్ఠమితీరితమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ పురా భగవదాజ్ఞప్తస్సాక్షాచ్ఛేషాహిశ్శైలతామ్ । సంప్రాప్య గమనం విష్ణోః ప్రతీక్షన్ వర్తతే౽ధునా ॥ ఏకజాప్యంశభాగేన తద్గిరేరుత్తరే తటే । ప్రవహత్యమలానిత్యం సర్వదోషప్రణాశినీ ॥ ౨౧౬ ॥ తత్రైవానేకతీర్థాని క్షేత్రాణి వివిధాని చ । సన్తి తత్ర గిరిశ్రేష్ఠే సేవ్యాని విబుధోత్తమైః ॥ ౨౧౭ ॥ కలౌ యుగే౽పి తత్రత్యాన్నహాస్యన్తి కదాచన । తస్య ప్రళయకాలేపి నాశో నాస్తి గిరేర్మునే ॥ ౨౧౯ ॥ తతస్తత్సదృశం స్థానం బ్రహ్మాణ్డాన్తర్న కిఞ్చన । తస్మిన్ గిరౌ మునివరా బహవస్సంశితవ్రతాః ॥ ౨౨౦ ॥ నారాయణముఖం ద్రష్టుం తపస్యన్త్యమలాశయాః । తేష్వప్యనుగ్రహో జాతో దేవస్యాస్య కృపానిధేః ॥ ౨౨౧ ॥ తస్మాద్విమానమేతత్వం సమాదాయ సమాహితః । తస్మిన్ గిరివరే స్థాప్య యజ నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ ఏవముక్తో మునివరస్సన్తుష్టహృదయస్తతః ।

పితామహోద్భవదేవం లబ్ధ్వా నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౨౨౩ ॥ ఫాల్గు
న్యాం పూర్ణమాస్యాం హి హస్తర్క్షే మునిసత్తమాః । తమానీయ గి
రిశ్రేష్ఠం తస్మాద్దివ్యమునిసేవితే ॥ ౨౨౪ ॥ తీరే తీర్థవరస్యైతద్దివ్య
మానసమమితప్రభమ్ । సంస్థాపయామాస తదా తత్రత్యా మునిపుఙ్గవాః ॥
దృష్ట్వా నారాయణం దేవం హర్షేణ మహతాన్వితాః । అస్మాకమిహ
కల్యాణం కల్యాణమితి చోచిరే ॥ ౨౨౬ ॥ తదాద్యకల్యాణతీర్థం తత్ప్ర
వదన్తి మనీషిణః । తతస్సనత్కుమారస్తు పాద్మోక్తవిధానతః ।
సమర్చయన్ జగన్నాథం సన్తుష్టహృదయోఽభవత్ । యతో నారా
యణస్తత్ర గిరౌ వసతి సన్తతమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ నారాయణాచల ఇతి త
తః ప్రభృతి కథ్యతే । తత్ర నారాయణస్యైవమవతారస్సమీరితః ।
అర్చావతారం తు యతః ప్రోక్తం నారాయణహృదుద్భవమ్ । తచ్చా
పి తం గిరిం ప్రాప కుతశ్చిత్కారణాత్పురా ॥ ౨౩౦ ॥ తద్వృత్త
మిహ వక్ష్యామి శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । పురా నారాయణశ్శ్రీ
మాన్ లోకరక్షణహేతునా ॥ ౨౩౧ ॥ అవతీర్య యదోర్వంశే రా
మో రక్షఃకులాన్తకః । పిత్ర్యవాక్యవశేన దణ్డకారణ్యవాసినామ్ ॥
మునీనాం రక్షణార్థాయ తత్రతత్రాశ్రమే వసన్ । లక్ష్మణేన చ లావ
ణ్యపూర్ణయా సీతయాన్వితః ॥ ౨౩౩ ॥ నారాయణగిరిం ప్రాప్య క
దాచిన్మునిసేవితమ్ । కృతాతిథ్యో మునిగణైః కౌతూహలసమన్వితైః ॥
అధిత్యకాయాం తస్యాద్రేస్తుఙ్గశృఙ్గేతిసఙ్కులే । సీతావారివిహారా
ర్థం సుమిత్రాసూనునా క్షణాత్ ॥ ౨౩౫ ॥ ధనుష్కోట్యా కృతే ఖాతే
సద్యస్సఞ్జాతవారిణి । విహృత్య సీతయా సార్ధం నిమజ్యాన్తర్జలే జ
వన్ ॥ ౨౩౬ ॥ ఋచోఽఘమర్షణీస్తత్ర దదర్శ పరమాద్భుతమ్ ।
రూపం భగవతః పశ్చాదున్మజ్యాలోచ్య రాఘవః ॥ ౨౩౮ ॥ పర్య
ట్య పరితశ్శైలం విస్మయావిష్టమానసః । పారే కల్యాణతీర్థస్య పద్మ
పత్రాయతేక్షణమ్ ॥ ౨౩౭ ॥ పశ్యన్నారాయణం దేవం ప్రణమ్య

శిరసా సకృత్ । పూజయన్ కతిచిన్మాసానువాస తదనన్తరమ్ ॥ ౨౩౯ ॥
ఉవాచ భగవాన్ రామం పరితుష్టోఽస్మి పూజయా । ఉత్తాభవో రాము
దీవాం త్వం జిత్వారాతిసపుత్రవాన్ ॥ ౨౪౦ ॥ సర్వైస్స్వైః పరిజనైస్సా
ర్ధం సాకేతపురమావిశ । తత్రాంశేనాగమిష్యామి తదా మాం యష్టు
మర్హసి ॥ ౨౪౧ ॥ ఇత్యుక్తో రఘుశార్దూల ఇన్దిరారమణాజ్ఞయా ।
కృత్వా నిష్కణ్టకాం పృథ్వీం సాకేతనగరే వరే ॥ ౨౪౨ ॥ అభిషిక్తస్స్వ
భక్తాయ శాతసీతాప్రియధీమతే । స్వవంశారాధితం దేవం దత్వా ర
ఙ్గేశ్వరం విభుమ్ ॥ ౨౪౩ ॥ నీతే రఙ్గాధిపే తేన చిన్తావిష్టో భవత్తదా ।
తద్విదిత్వా చతుర్వక్త్రశ్శ్రీభూమిసహితం విభుమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ (నా
రాయణాంశమాదాయ సాకేతనగరీం జవాత్ । సముపేత్య చ రా
మాయ దదౌ స్వారాధితం హరిమ్ ॥ ౨౪౫ ॥ తతో రామస్సంప్ర
హృష్టశ్శ్రీభూమిసహితం విభుమ్ ॥) అర్చయామాస విధివచ్చిరం
నిజగృహే ద్విజాః । అతో రామప్రియ ఇతి తస్య నామాభవద్ద్వి
జాః ॥ ౨౪౬ ॥ తతః కుశో రామపుత్రస్స్వపిత్రారాధితం విభుమ్ ।
పూజయన్ స్వసుతాం కాంశ్చిద్యదువంశ్యాయ భూభృతే ॥ ౨౪౭ ॥
దత్వా తయా ప్రార్థితస్సన్ ప్రాదాత్తస్మై తమచ్యుతమ్ । లబ్ధ్వాక
న్యాం చ తం దేవం యదుశేఖరసంజ్ఞకః ॥ ౨౪౮ ॥ మధురానగరీ
మేత్య తత్ర స్వైనిజమన్దిరే । సంస్థాప్య కమలాకాన్తం సమభ్యర్చయ
దాదరాత్ ॥ ౨౪౯ ॥ తతస్తత్క్రమాల్లబ్ధ్వా యదువంశసముద్భ
వః । కృష్ణశ్శ్రియఃపతిం దేవం పూజయన్ వినతాసుతాత్ ॥ ౨౫౦ ॥
ప్రాప్తం కిరీటమతులం కలశార్ణవశాయినః । సమర్ప్య తస్మై దేవాయ
వివిధోత్సవమాతనోత్ ॥ ౨౫౧ ॥ తతః కదాచిన్ముసలీ తీర్థయాత్రా
నిమిత్తతః । గత్వా నారాయణగిరిం తత్ర కల్యాణనామకే ॥ ౨౫౨ ॥
తీర్థే తథాష్టతీర్థేషు స్నాత్వా తచ్ఛైలమూర్ధని । యోగాసనసమాసీ
నం యోగానన్దం జగత్ప్రభుమ్ ॥ ౨౫౩ ॥ సర్వదేవమయం దేవం

సర్వేషాం తేజసాం నిధిమ్ । సర్వలక్షణసంపూర్ణం సర్వజ్ఞాదిగుణై
ర్యుతమ్ ॥ ౨౫౪ ॥ నిష్టప్తకనకాభం చ సంపూర్ణాఙ్గం మహాతనుమ్ ।
ఘోరశార్దూలవదనం చణ్డమార్తాణ్డలోచనమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ సౌదామి
నీచయప్రఖ్యైర్లోమభిః పరిపూరితమ్ । అరుణామ్భోజపత్రాభవజ్రా
ధికకరేరుహమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ చలత్ఫణీశ్వరసటాచ్ఛత్రకోటితటిద్వృ
తమ్ । ప్రళయామ్బుధినిర్ఘోషముద్గిరన్తం స్వవాచకమ్ ॥ ౨౫౭ ॥
యుగాన్తహుతభుగ్జ్వాలామణ్డలాన్తర్వ్యవస్థితమ్ । జాన్వాసక్తభు
జద్వన్ద్వం యోగపట్టవిభూషితమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ రథాఙ్గశఙ్ఖధర్తారం ప
శ్చాద్బాహుద్వయేన చ । మార్తాణ్డకోటిసదృశకిరీటమకుటోజ్జ్వలమ్ ॥
కౌస్తుభేనోరసిస్థేన శ్రీవత్సేనాప్యలఙ్కృతమ్ । రత్నకాఞ్చనసన్న
ద్ధా యుక్తయా వనమాలయా ॥ ౨౬౦ ॥ సబ్రహ్మసూత్రయా చైవ
శోభితం పరమేశ్వరమ్ । దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గం దివ్యామ్బరధరం త
థా ॥ ౨౬౧ ॥ దివ్యస్రగ్వేష్టనోపేతం దివ్యాలఙ్కారమణ్డితమ్ ।
సుభీషణం సౌమ్యరూపం స్వాశ్రితాభీష్టసిద్ధిదమ్ ॥ ౨౬౨ ॥ దేవం
నరహరిం దృష్ట్వా నత్వా తత్పాదపఙ్కజే । స్తోత్రైర్నానావిధైస్తు
త్వా సన్తుష్టహృదయో హరిః ॥ ౨౬౩ ॥ తస్మిన్ గిరివరే పిప్పలీ త్ర
త్రాచ సంచరన్ । ఆనన్దమయమధ్యస్థం సౌన్దర్యామృతవారిధిమ్ ॥
దృష్ట్వా నారాయణం దేవం నిమగ్నో విస్మయామ్బుధౌ । నత్వా త
త్పాదకమలే తుష్టావేత్థం జగత్పతిమ్ ॥ ౨౬౫ ॥ జితన్తే పుణ్డరీకాక్ష
జితన్తే భక్తవత్సల । జితన్తే కమలాకాన్త జితన్తే పురుషోత్తమ ॥ ౨౬౬ ॥
నారాయణ నమస్తేఽస్తు వాసుదేవ నమోఽస్తు తే । నమోఽస్తు విష్ణవే
తుభ్యం నమస్తే సర్వశేషిణే ॥ ౨౬౭ ॥ నమస్తే పరరూపాయ న
మస్తే వ్యూహరూపిణే । నమో విభవరూపాయ నమస్తేఽన్తరాత్మనే ॥
నమస్తేఽర్చావతారాయ నానాకారాయ తే నమః । భవాన్ హి లో
కరక్షార్థం లక్ష్మ్యాః కారుణ్యరూపయా ॥ ౨౬౯ ॥ సుదర్శనేనాపి

యుక్తో విహరస్వత్ర భూధరే । అద్య మే సఫలా దృష్టిస్సాన్ద్రార్ద్రామృత
వారిధిః ॥ ౨౭౦ ॥ యద్భవాన్ సర్వలోకేశో మమ దృష్టిపథం గతః ।
పుణ్యక్షేత్రేషు సర్వేషు సర్వేష్వాయతనేషు చ ॥ ౨౭౧ ॥ న పశ్యా
మి జగన్నాథ భగవన్తం భవాదృశమ్ । శరణం త్వాం ప్రపన్నోఽస్మి
శరణాగతవత్సల ॥ ౨౭౨ ॥ కటాక్షైః కరుణాపూర్ణైః సన్నమాలో
కయ మాం విభో । ఏవం నానావిధైస్స్తోత్రైః స్తుతో నారాయణో హ
రిః ॥ ౨౭౩ ॥ ఉవాచ బలభద్రం తం కరుణాపూర్ణమానసః । బలభ
ద్ర భవాన్ భక్తశ్చైషోఽసి మమ కింకరః ॥ ౨౭౪ ॥ అభీప్సితం కిం భవతో
బ్రూహి తత్ప్రదదామి తే । ఇత్యుక్తో బలభద్రోఽయం ప్రత్యువాచ జ
గత్ప్రభుమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ నారాయణ దయామ్భోధే తవ కైఙ్కర్య
లోభినా । కిమస్త్యభీప్సితం నాథ త్వామిహార్చయితుం విభో ॥ ౨౭౬ ॥
అభిప్రాయమిమం కాన్త పూరయాస్మన్మనోరథమ్ । ఇతి సంప్రార్థితో
దేవః ప్రత్యువాచ బలం తదా ॥ ౨౭౭ ॥ శ్రీనారాయణః — అస్తి తే
విమలా భక్తిర్మయి యాదవనన్దన । ప్రథమం శేషరూపో మే కైఙ్కర్య
మకరోద్భవాన్ ॥ ౨౭౮ ॥ తతస్తు లక్ష్మణో భూత్వా మామారాధి
తవానిహ । ఇదానీమపి మాం యష్టుం బలభద్ర త్వమర్హసి ॥ ౨౭౯ ॥
కలావపి యుగే భూయః కశ్చిద్భూత్వా ద్విజోత్తమః । నానావిధై
ర్భోగజాతైరర్చనం మే కరిష్యసి ॥ ౨౮౦ ॥ ఇత్యుక్తో దేవదేవేన బ
లభద్రః ప్రహృష్టధీః । పూజయామాస విధివద్భోగైర్నానావిధైర్హరిమ్ ॥
తదర్చనేనాతితుష్టః శ్రీమాన్నారాయణః ప్రభుః । ఉత్సవాదీన్ క
ర్తుకామం బలమేవమువాచ హ ॥ ౨౮౨ ॥ శ్రియా భూమ్యా చ సహి
తం రూపం మమ హ్యద్భుతమ్ । మథురాయాం భవద్గేహే పూజ్య
తే కిల యాదవ ॥ ౨౮౩ ॥ తదానీయోత్సవార్థం మే కృత్వా నానా
విధోత్సవాన్ । కర్తుమర్హసి భక్త్యా త్వం తేన తుష్యామ్యహం బలిన్ ॥
ఏవముక్తో రౌహిణేయః త్వరయా మధురాం పురీమ్ । ఏత్య కృష్ణాయ

తద్వృత్తం విస్తరేణ న్యవేదయత్ ॥ ౨౮౫ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా భగ
వాన్ కృష్ణో బభూవాతీవవిస్మితః । తతోయదూద్వహౌ కృష్ణబలరామౌ
శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ శిబికాయాం సమారోప్య సర్వాభరణ
భూషితమ్ । యాతౌ ప్రకరణైస్స్వైస్స్వైశ్చతురఙ్గబలైస్సహ ॥ ౨౮౭ ॥
మాఘమాసే శుద్ధితార్క్ష్యే సుముహూర్తే మనోహరే । నీత్వాగిరివ
రం తత్ర నారాయణపురోభువి ॥ ౨౮౮ ॥ సంస్థాప్య చ మహాన
న్దాత్పూజయామాసతుర్హరిమ్ । తతస్తు దేవదేవస్య కర్తుకామౌ మ
హోత్సవమ్ ॥ ౨౮౯ ॥ బల్యర్థం స్నపనార్థంచ ప్రతిష్ఠాప్యా
జ్ఞయా హరేః । మహోత్సవంతు విధివత్కృత్వా దేవస్య శార్ఙ్గిణః ॥
ఫాల్గునేమాసి హస్తర్క్షే సర్వతీర్థసమాశ్రితే । తస్మిన్ కల్యాణసరసి
చక్రే తేఽవభృతోత్సవమ్ ॥ ౨౯౧ ॥ యతస్తత్రార్చితో దేవో యా
దవాభ్యాం రమాసఖః । తదాప్రభృతి తచ్ఛైలో యాదవాద్రిరితీర్య
తే ॥ ౨౯౨ ॥ ఇతి నారాయణాఖ్యస్య మాహాత్మ్యం కీర్తితం మయా ।
ఇతఃపరం యచ్ఛ్రోతవ్యం కథ్యతాం తన్మునీశ్వరాః ॥ ౨౯౩ ॥ ము
నయః — సర్వజ్ఞమునిశార్దూల తత్ర యాదవభూధరే । అస్తి కల్యా
ణతీర్థం యత్తదుత్పత్తిం తథైవ హి ॥ ౨౯౪ ॥ తచ్ఛైలాగ్రే సంస్థితస్య
నృహరేర్వైభవం వయమ్ । ఆకర్ణయితుమిచ్ఛామస్తదపి త్వం ప్రకా
శయ ॥ ౨౯౫ ॥ నారదః — సాధుపృష్టం మహాభాగా భవద్భిస్సా
రవేదిభిః । కల్యాణతీర్థమాహాత్మ్యం వక్ష్యామి శ్రుణుతాధునా ॥ ౨౯౬ ॥
పురావరాహో భగవాన్ మగ్నామబ్ధౌవసుంధరామ్ । సముద్ధృత్య
యథాపూర్వం సంస్థాప్యైనమహీధరే ॥ ౨౯౭ ॥ తస్మిన్ శేషాత్మ
కే దేవ్యా భూమ్యా సహ సమాస్థితః । తదా దేవాఙ్గసంలగ్నాస్సముద్ర
జలబిన్దవః ॥ ౨౯౮ ॥ గళితాస్తత్ర తత్తీర్థం కల్యాణమభవద్ద్విజాః ।
తదా దేవాః పుష్పవర్షైస్సమాకీర్య జగత్పతిమ్ ॥ ౨౯౯ ॥ తుష్టువు
స్స్వివిధైస్తోత్రైర్ననృతుశ్చాప్సరోగణాః । దివ్యదున్దుభయో నేదుః

బభూవ ముదితం జగత్ ॥౩౦౦॥ తతో బ్రహ్మాదయో దేవాస్సర్వే దేవర్షి
పుఙ్గవాః । తతాగత్య వరాహం తం ప్రార్థయామాసురచ్యుతమ్ ॥
దేవాః॥ దేవదేవజగన్నాథ సర్వలోకైకరక్షక । త్వయాహతో మహా
దైత్యో వసుధాపి సముద్ధృతా ॥ ౩౦౨ ॥ వయం చ రక్షితా దేవకరుణా
మృతవారిధే । ఇహానేనైవ రూపేణ భవాన్ భూమ్యా సమన్వితః ॥
స్థాతుమర్హసి లోకేశ భక్తానుగ్రహకామ్యయా । ఇతి దేవైః ప్రార్థి
తోఽయం వరాహో భగవాన్ హరిః ॥ ౩౦౪ ॥ స్వాఙ్కే వసున్ధరాం
న్యస్య తస్యావుపదిశన్ మనుమ్ । ప్రాగ్భాగే తస్య తీర్థస్య హ్య
ద్యాప్యాస్తే మునీశ్వరాః ॥౩౦౫॥ తత్ర తేన వరాహేణ స్వాఙ్గుష్ఠేన
పతగేశ్వరః । శ్వేతద్వీపాచ్చ భద్రస్మృదం సమాహృత్య సరస్తటే ॥
పురా నిక్షిప్తవాన్ సా హి మృత్తికా లోకపూజితా । ఫాల్గునే మాసి క
ల్యాణ సంజ్ఞే తస్మిన్ సరోవరే ॥ ౩౦౭ ॥ గఙ్గాద్యాస్సకలా నద్యో
భజన్తే సన్నిధిం ద్విజాః । తత్రాపి పూర్ణమాసాయాం హి బ్రహ్మాద్యా దే
వతోత్తమాః ॥ ౩౦౮ ॥ స్నాతుం కల్యాణసరసి సమాగచ్ఛన్తి భ
క్తితః । దివ్యం కల్యాణతీర్థం తద్యే పశ్యన్తి స్మరన్తి వా ॥ ౩౦౯ ॥ ప్ర
దక్షిణం వా కుర్వన్తి ప్రణమన్తి భజన్తి వా । యే వా తత్తీర్థమాహాత్మ్యం
భక్త్యా శృణ్వన్తి మానవాః ॥ ౩౧౦ ॥ స్నానం వా తత్ర కుర్వన్తి తత్తీ
ర్థం తు పిబన్తి వా । యే వార్చయన్తి పుష్పాద్యైస్తే జనా లోకపావనాః॥
ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం విద్యాం తేజో జయం యశః । సత్సుతాం
శ్చాపి సన్తోషం యద్యదిష్టమిహ ద్విజాః ॥ ౩౧౨ ॥ తత్సర్వమచిరా
దేవ లభన్తే నాత్ర సంశయః । తస్య తీర్థస్య మాహాత్మ్యం బ్రహ్మాద్యైర
పి దైవతైః ॥ ౩౧౩ ॥ న శక్యం జ్ఞాతుం కిం పునః ఖలు మాదృ
శైః । ఇత్యుక్తం లేశతస్తీర్థమాహాత్మ్యం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౧౪ ॥
అథ శ్రీనరసింహస్య మాహాత్మ్యం వక్ష్యతే ద్విజాః । ప్రహ్లాదో నృహ
రేర్భక్తః పురా వైష్ణవసత్తమః ॥ ౩౧౫ ॥ తపసారాధితుం దేవం నృ

సింహం భక్తిసంయుతః । అన్వేషమాణోవిపులం తపస్థానం ధరా
తలే ॥౩౧౬॥ నారాయణాచలంప్రాప్య దృష్ట్వాతద్రామణీయకం।
నాస్త్యస్మాదధికంస్థానం భువీతికృతనిశ్చయః ॥ ౩౧౭ ॥ తత్రకల్యా
ణసరసిస్నాత్వాతత్రరగాంశుభామ్ । శ్వేతమృత్స్నాం సమాదాయ
ధృత్వాచైవోర్ధ్వపుణ్డ్రకాన్ ॥ ౩౧౮ ॥ తచ్ఛైలశిఖరంప్రాప్యవివి
క్తమతినిర్మలమ్ । యమాదినియమైర్యుక్తో నృసింహైకాన్తరం శుభ
మ్ ॥ ౩౧౯ ॥ తత్రైవానుష్టుభంమన్త్రం జపమానస్తదేకధీః । ద్ర
ష్టుం నరహరింభూయస్తపస్తేపే సుదుస్తరమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ తతస్తత్తప
సాతుష్టో నృహరిర్భక్తవత్సలః । ప్రాదురాసీజ్జగన్నాథస్తస్య శైల
స్యమూర్ధని ॥ ౩౨౧ ॥ ప్రహ్లాదస్స్వతపఃఫలం నరహరిం వాత్సల్య
వారాంనిధిం శ్రీవత్సాఙ్కితవక్షసం శుభగుణం చక్రాబ్జభాస్వత్క-
రమ్ । తచ్ఛైలాగ్రశిలాతలే శుభతరేయోగాసనస్థంపరం దృష్ట్వా
హృష్టతనూరుహో మునివరావల్గం ననర్తాదరాత్ ॥ ౩౨౨ ॥ తుష్టా
వ చేత్థం నృహరిం విస్మయాపిష్టమానసః । నమస్తేశ్రీనృసింహేశ నమ
స్తే దైత్యసూదన ॥ ౩౨౩ ॥ నమస్తే జగతాంనాథ నమస్తే భక్తవత్స
ల । రక్షకస్త్వంహిలోకస్య త్వదాత్మకమిదంజగత్ ॥ ౩౨౪ ॥ బ్ర
హ్మాద్యాస్సకలాదేవా భవత్పాదాబ్జసేవకాః । నాస్తిత్వత్తోఽధికః
లోకే దేవతాపురుషోత్తమ ॥ ౩౨౫ ॥ వేదాన్తేషువిదిన్వన్తి త్వాం
మునీన్ద్రాస్సనాతనమ్ । సభవాన్కరుణామ్భోధే మమదృష్టిపథం
గతః ॥ ౩౨౬ ॥ శరణంత్వాం ప్రపన్నోఽస్మి ఆత్మసాత్కురుమాం వి
భో । ఇతి నానావిధైస్స్తోత్రైస్సంస్తుతో నరకేసరి ॥ ౩౨౭ ॥ ఉవా
చామృతవర్షిణ్యా గిరాప్రహ్లాదసంజ్ఞకమ్ । ప్రహ్లాద తేద్యతపసా తు
ష్టోహం వరమీప్సితమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ వృణీష్వతత్ప్రదాస్యామీత్యు
క్తఃప్రహ్లాదనామకః । బద్ధాఞ్జలిపుటోభూత్వా ప్రత్యువాచ మహా
మతిః ॥ ౩౨౯ ॥ భగవన్గురుఃపితామాతా సుహృద్బన్ధుశ్చ మేవిభో ।

పిద్యాధనంచ సకలం నాస్తి త్వత్తో వరం యతః ॥ ౩౩౦ ॥ త్వాం వినా
హంక్షణమపి వస్తుం నేచ్ఛే భువీశ్వర । తస్మాన్నిరన్తరం దేవ భవత్పా
దాబ్జసేవనామ్ ॥ ౩౩౧ ॥ దాతుమర్హసి దేవేశ త్వేతి సంప్రార్థితో వి
భుః । ప్రహ్లాదానుగ్రహార్థాయ తస్మిన్నేవ మహీధరే ॥ ౩౩౨ ॥ కృ
తావాసో నరహరిస్తేన సంపూజితో భృశమ్ । అద్యాపి రాజతే తత్ర
స్వాశ్రితాభీష్టసిద్ధికృత్ ॥ ౩౩౩ ॥ ఏవం నారాయణగిరేర్మాహా
త్మ్యం లేశతో మయా । సజీర్తితం మునివరాః కిమన్యచ్ఛ్రోతుమి
చ్ఛథ ॥ ౩౩౪ ॥ * * * * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
యాదవాచలమాహాత్మ్యం నామ
వింశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూలసర్వజ్ఞ వదతాం వర । అదీ
క్షితానాం పూజాదౌ ప్రాగుక్తానధికారితా ॥ ౧ ॥ తస్మాద్దీక్షావిధిం
సమ్యగ్వదస్వ మునిపుఙ్గవ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే దీ
క్షాక్రమమనుత్తమమ్ । యం కృత్వా మనుజాస్సర్వే భవన్తి భగవన్మ
యాః ॥ ౨ ॥ బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యశ్శూద్రో వా మునిపుఙ్గవాః ।
పూర్వోక్తలక్షణో జ్ఞాతా కశ్చిద్దృఢతరః పుమాన్ ॥ ౩ ॥ సంసార భ
యభీతస్తు నిర్వాణమభివాఞ్ఛతి । వైరాగ్యధీరచపలశ్చిరకాలం గు
రోర్గృహే ॥ ౪ ॥ సంస్థితో దాసభావేన ఖేదోద్వేగవివర్జితః । జ్ఞా
త్వా తస్యార్థితం నూనమాహూయాగ్రే నివేశ్య చ ॥ ౫ ॥ కృతాకృ
తం చ ప్రష్టవ్య ఆమృతేస్తత్క్షణావధి । జ్ఞాత్వా దోషబలం సమ్యక్ప్రా
యశ్చిత్తైర్యథోదితైః ॥ ౬ ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రపూర్వైస్తు శో
ధనీయం ప్రయత్నతః । బహూనాం పరిపీడానామసామర్థ్యేత్తు లా
ఙ్గలిః ॥ ౭ ॥ మనఃప్రసాదపర్యన్తం కాలం వా ద్వాదశాహ్నికమ్ ।

నివేద్యాక్తవ్యోమితేపూతే యాచితేనక్తభోజనే ॥౮॥ స్తుతిసంమార్జన
స్నానపుష్పాద్యాహరణోద్యమే । అత్ర మే వైష్ణవానాం తు దివ్య
దాన్యయతనే విభోః ॥ ౯ ॥ అనిశం భగవద్బింబమాపీఠాదవలోక
నే । అభిజాతతనుర్యస్మాత్ప్రిగ్ధుమస్పృత్యై§ర్మలినీకృతః ॥ ౧౦ ॥ సాంప్ర
తం భగవద్భక్త్యా పవిత్రీకృతమానసః । అహోరాత్రోషితో భూత్వా
నఖకేశాదిలుణ్ఠితః ॥ ౧౧ ॥ పఞ్చగవ్యసుధాపాద్య హృద్యాన్యైస్సు
కుశోదకమ్ । మన్త్రైస్తద్వాసుదేవాద్యైస్సమావర్త్య చతుశ్శనమ్ ॥
ఏవం దినచతుష్కం తు స్నాపయేత్తేన తం సుధీః । ప్రత్యహం చతురో
వారానాప్రభాతాన్నిశాగమమ్ ॥ ౧౩ ॥ బ్రహ్మతీర్థచతుష్కం తా
¶పూర్వ్యాపూర్వ్యసమం పిబేత్ । క్రమాత్సఞ్జోప్యదితైర్మన్త్రైస్సమాచ
మ్యాన్తరాన్తరా ॥ ౧౪ ॥ అత్రప్తమాశనం కుర్యాదన్తైక్షీరాజ్యభా
వితమ్ । సేవయేత్ఫలమూలైర్వా అహోరాత్రచతుష్టయమ్ ॥౧౫॥
ఇతిభక్త్యాప్రపన్నానామాజీవమపిచస్మృతాత్ । కథితం విరళా
నాంచ దేహశుద్ధికరం పరమ్ ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మకూర్చసమేతం తు ప్రా
యశ్చిత్తం మయోద్యతే । జ్ఞాత్వా మహత్త్వం దోషాణాం త్రివిధా
నాంతు వైపురా ॥ ౧౭ ॥ సర్వ్వే వేసత హేమాది దానం సతతమాచరే
త్ । పూర్వోక్తాద్ద్విహితాత్కాలాల్లఘుమప్రత్తీనాం క్రమాత్ ॥
చతుర్థాంశేన *హ్రస్తు బ్రహ్మకూర్చం పిబేత్తతః । కాలేన సర్ణోత్కర్ష
షేణ సహ సామాన్యముచ్యతే ॥ ౧౯ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం హి సర్వే
షాం సర్వకల్మషనాశనమ్ । ఉత్తరోత్తరతాం బుధ్వా ప్రథమం దుష్కృ
తస్యచ ॥ ౨౦ ॥ తపయేత్తద్విజేన్ద్రస్తు మాసైర్ద్విత్రిచతుర్గుణైః ।
నృపవిట్శూద్రజాతీయ ఏకైకం వర్ధయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౧ ॥ మాస
మేకాదికాన్ కాలాన్ సమాగచ్ఛేద్యథాక్రమాత్ । దురాచారోపి
సర్వాశీ కృతఘ్నో నాస్తికః పురా ॥ ౨౨ ॥ సమాశ్రయేదాదిదేవం

§ త్నిర్మలీకృతః ¶ పూర్వ్యపూర్వ్య * హ్రిస్వస్తు

శ్రద్ధయా శరణం స్వయమ్ । నిర్దోషం విద్ధి తం జన్తుం ప్రభావాత్పరమాత్మనః ॥ ౨౩ ॥ కింపునర్యోమతాపాత్రశ్శ్మానసేస్మిన్ హి సంస్థితః । విరతస్సుకృతాచ్చైవ భక్తిచ్ఛాయాం సమాశ్రితః ॥ ౨౪ ॥ ఏవం సంశుద్ధదోషాణాం బహుజన్మార్జితస్య చ । కల్మషస్య విఘాతార్థం నారసింహీం మహామతే ॥ ౨౫ ॥ కృత్వా వై సాంప్రతం దీక్షాం దద్యాద్వై మన్త్రపూర్వకమ్ । ఆరాధనం హి తస్యైవ వైభవీయస్య వై విభోః ॥ స్వభావో హ్యభ్యన్తరం చైవ సమ్యగ్జ్ఞానచతుష్టయమ్ । మాసాష్టకం వత్సరం వా బుద్ధ్యా భావబలం పురా ॥ ౨౬ ॥ జ్ఞాత్వా భవ్యాశయానాం చ ప్రసాదం పారమేశ్వరమ్ । విభవవ్యూహసూక్ష్మాఖ్యాం దీక్షాం కుర్యాత్తదన్తరమ్ ॥ ౨౭ ॥ అథ దీక్షావిధిం వక్ష్యే శృణుధ్వం మునిసత్తమాః । సంప్రాప్తప్రత్యయానాం చ ద్విజాదీనాం చ సాంప్రతమ్ ॥ ౨౮ ॥ సమ్యక్ప్రక్షీణపాపానామారూఢానామిహ క్రమే । శుభేఽనుకూలే నక్షత్రే తిథౌ లగ్నే శుభేక్షణే ॥ ౩౦ ॥ భక్తానాం సాధివాసార్థం క్ష్మాపరిగ్రహమాచరేత్ । పుణ్యదేశేఽనుకూలే చ మనోజ్ఞే సాధుసేవితే ॥ ౩౧ ॥ మృద్వారిఫలపుష్పాఢ్యే కుశేధ్మనసమన్వితే । గోసస్యశాలిసుభగే క్షుద్రప్రాణివివర్జితే ॥ ౩౨ ॥ తత్రాన్విష్టామనూషాం క్ష్మాం భజేత్పూర్వోక్తలక్షణామ్ । సర్వదోషవినిర్ముక్తాం సత్పక్షిమృగసేవితామ్ ॥ ౩౩ ॥ యాం శుభాయతనోద్దేశే మఠగోష్ఠాపణైర్గృహైః । తోయాశయాశ్రమక్షేత్రైస్సగ్వృతైరన్తరీకృతా ॥ జలాద్ధ్యుయపినిర్ముక్తా బలాద్భుక్తా చ సజ్జనైః । వనైరుపవనైర్గ్రామైర్నగరాద్యైస్సమావృతా ॥ ౩౫ ॥ అలాభే సతి లాభే వా స్వభూమేర్బ్రాహ్మణాదిషు । స్వమన్త్రేణార్చనాత్పత్వం కుర్యాద్ద్విగ్ణవ్యాపేతయా ॥ ౩౬ ॥ ఉద్ధృతాం కృతఖాతాం చ జ్ఞాత్వా దోషాన్వితాం పురా । శుభమృత్పూరితాం కృత్వా లఘ్వశ్మభిరథాన్తరాత్ ॥ ౩౭ ॥ తతశ్చ కుట్టయేత్పశ్చాత్పఞ్చగవ్యేన సేచయేత్ । యుక్తాం హి

మాదిసద్రత్నైస్సమీకృత్యోపలిప్య చ ॥ ౩౮ ॥ తత్రార్చనం విభాగకు
ర్యాద్ధవనాన్తంచ పూర్వవత్ । భూతానాం బలిదానంచ సురభీ
ణాంచతర్పణమ్ ॥ ౩౯ ॥ ద్విజానాం దక్షిణాన్తం వై తతస్తత్రసమా
పయేత్ । ప్రాగ్దిక్షుసిద్ధిపూర్వంతు మణ్టపంమణ్డనాన్వితమ్ ॥౪౦॥
స్తమ్భద్విద్వితయేనైవ కోణకేనోపశోభితమ్ । పార్థివేనచపీఠేన మ
ధ్యగేనవిరాజితమ్ ॥౪౧॥ విస్తారాత్తుద్విజాదీనాం శూద్రాన్తానాం
సమంస్మృతమ్ । అష్టాశ్రమథవావృత్తం తుర్యాశ్రం సోపపీఠకమ్ ॥
అష్టాఙ్గులాత్సముత్సేధాదేకాపాయేనలక్షితమ్ । సోన్నత్యర్థేనోప
పీఠం సర్వేషాంపరికల్పయేత్ ॥౪౩॥ విస్తారముపపీఠానాముచ్ఛ్రా
యాద్ద్విగుణంసమమ్। ఉపపీఠస్య సంలగ్నాత్తన్మానేనతుచోన్నతా॥
అప్యదిక్సాగృహాస్తాచ సంపాద్యాసనపిణ్డికా । నైవేద్యముపపీఠేషు
వినివేశ్యనిధాయ చ ॥ ౪౫ ॥ తస్యదక్షిణదిగ్భాగే త్వన్తర్గమనసం
యుతమ్ । వివిక్తైర్లోచనోపేతం పిణ్డికాకుణ్డభూషితమ్ ॥ ౪౬ ॥ సక
వాటార్గళోపేతం కుర్యాద్ధవనమణ్టపమ్ । ఉపలిప్యాస్త్రజప్తేన వా
రిణా గోమయేనతు ॥ ౪౭ ॥ విధివచ్ఛోభనంకుర్యాదిత్యేవం మణ్టప
ద్వయమ్ । విహితోవిత్తవిరహాదథవాసోద్విజాలయే ॥౪౮॥ శైష్య
వాచార్యభవనే తత్రకుర్యాత్పరిగ్రహమ్ । ప్రాగ్వదర్చనపూర్వం
తు భూతతర్పణపశ్చిమమ్ ॥ ౪౯ ॥ ఓదనందధిలాజాజ్యమధుతో
యపరిప్లుతమ్ । భూతతర్పణమిత్యుక్తం తద్దివాతత్ర తేనిశమ్॥౫౦॥
సన్తిష్ఠన్తైబహిఃక్రుద్ధాఃకాఙ్క్షమాణాఃపరంపదమ్ । అధశ్చ విహితం
యత్నాత్ స్థానే క్షేత్రీకృతేసతి ॥౫౧॥ నిర్విఘ్నసిద్ధయేదద్యాద్బలిం
సర్వత్రసర్వదా । కృత్వైవంమఙ్గళార్థంతు దీర్ఘఘణ్టారవోపమమ్ ॥
స్వపదాత్ప్రాగ్వదుత్థాప్య ప్రోచ్చార్యప్రణవంమహత్ । ప్రవేశ
యేత్తతస్తస్మిల్లాజాఃసిద్ధార్థకాఃశుభాః ॥ ౫౩ ॥ ఫలానిశ్రీఫలా
దీని చన్దనాదీనిరోచనామ్ । శ్వేతపూర్వాస్సుమనసస్తన్మహీరుహామ

క్షరీమ్ ॥ ౫౪ ॥ పాత్రాణి హరితదర్భాంశ్చ సర్వరత్నాని కాఞ్చనమ్ । సర్వౌషధీశ్చ గెలాద్యం సుగన్ధినిచయం శుభమ్ ॥ ౫౫ ॥ పద్మకం శఙ్ఖపుష్పంచ విష్ణుక్రాన్తాంచ కున్దకమ్ । సప్తసప్తచధాన్యాని బీజానిచ సమానిపట్ ॥ ౫౬ ॥ శాలిశ్యామాకనీవారతణ్డులం భూరిసంభృతమ్ । గోసమ్భవాని వైపఞ్చ * పత్రేష్వాదుమ్బరేషుచ ॥ తత్సవర్జితాన్యాని తాన్యేవసుబహూన్యపి । ప్రతిక్షణోపయోగార్థం భాణ్డేష్వభినవేషుచ ॥ ౫౮ ॥ పాద్యాచమనమర్ఘ్యార్థం దధ్యన్నం వినివేదనే । హేమాద్యుత్థానిపాత్రాణి మృదుపర్ణపుటాని వా ॥ ౫౯ ॥ పాణ్డురాణిదుకూలాని వస్త్రయుగ్మద్వయంనవమ్ । ఉపవీతంసోత్తరీయం సుసితేధౌతవాససీ ॥ ౬౦ ॥ కౌశేయాని పవిత్రాణి కఙ్కణంపాఙ్గులీయకమ్ । స్ఫాటికంచాక్షసూత్రంతు పద్మాక్షంతుగణిత్రకమ్ ॥ ౬౧ ॥ పఞ్చలోహమయంచక్రం సశఙ్ఖంద్వాదశారకమ్ । కుతపంయోగపట్టంచ నేత్రవస్త్రమృగాజినమ్ ॥ ౬౨ ॥ బ్రసికాం శాటకంపట్టం పాదుకేచఉపానహౌ । దణ్డం ప్రతిగ్రహచ్ఛత్రం చూర్ణగోధూమమాషజే ॥ ౬౩ ॥ చతుర్వర్ణానిమాల్యాని సున్దరం పావనంలఘు । నీలశాద్వలసంమిశ్రం హరితంపత్రసఞ్చయమ్ ॥ గుగ్గులుంమృష్టధూపంచ దీపతైలంచవర్తయః । దర్పణం ధూపపాత్రంచ ఘణ్టాం కూర్చంచదర్భజమ్ ॥ ౬౫ ॥ రజాంసికరణీయుగ్మం పాలికాంఘటికాంసితామ్ । పఞ్చాఙ్గులంతుసుదృఢం హేమాద్యం కుశపఞ్చకమ్ ॥ ౬౬ ॥ అలక్తరఞ్జితం సూత్రం సుసితంకర్తరీయురమ్ । కాష్ఠాన్యష్టౌతుపాత్రాణి బర్హిఃపత్రాన్వితానిచ ॥ ౬౭ ॥ ప్రోన్నతానిస్థిరాస్థిని లోహమృత్కృతజానివా । రఞ్జితానిసుధాద్యైస్తు తదాఽఽధారాణియానిచ ॥ ౬౮ ॥ మల్లకానవ్యమ్బుకుమ్భానిభృఙ్గారకరవీంశుభామ్ । అశామమూలంనిర్గాహంసాధారంకలశంతథా ॥

---

* పాత్రేష్వాదుమ్బరేషుచ

స్థాలీం కమణ్డలుం దర్వీం తత్పిధానం తు చుల్లికామ్ । భద్రపీఠం చతు
ష్పాదం చతురశ్రాయతం నవమ్ ॥ ౭౦ ॥ మాత్రావిత్తం సతామ్బూ
లం దన్తధావనసఞ్చయమ్ । శుష్కగోమయసంయుక్తామరణించా
గ్నిజంమణీమ్ ॥ ౭౧ ॥ పాలాశపూర్వాస్సమిధస్సాగ్రాః పరిధయ
స్తువై । ప్రభూతమిన్ధనం శుష్కమాజ్యాక్తం తిలతణ్డులమ్ ॥ ౭౨ ॥
ప్రోక్తం స్రుక్స్రువాద్యం చ హోమోపకరణం చ యత్ । సర్వం
పక్ష్మకపర్యన్తం బృహత్పాత్రద్వయాన్వితమ్ ॥ ౭౩ ॥ పూర్వోక్తా
నాం చ భోగానాం మధ్యే స్థణ్డిలార్చనే । సంయాతి చాఙ్గభావం
తత్ జ్ఞాత్వా సర్వం ప్రవేశయేత్ ॥ ౭౪ ॥ అధివాసదినాత్పూర్వే ది
నే కృత్వాఙ్కురార్పణమ్ । అధివాసదినే పూర్వం కృత్వా వై కౌతు
కం శిశోః ॥ ౭౫ ॥ అనుగ్రహధియాచార్యో భక్తానాం భావినాం వి
భోః । దివ్యభోగఫలేప్సూనాం నిశ్శ్రేయసపదార్థినామ్ ॥ ౭౬ ॥
ప్రత్యేకైకం హి యాగాఙ్గం సాధయేద్ద్రవ్యమూర్తినా । నిత్యేనావ్యక్త
తత్త్వేన సన్మన్త్రబ్రహ్మణా సహ ॥ ౭౭ ॥ స్వాత్మకర్మమన్త్రద్రవ్యం
మన్త్రివ్యూహం యథాగమమ్ । ఫలదం స్యాత్సకామానామకామా
నాం హి మోక్షదమ్ ॥ ౭౮ ॥ సహసా యస్తత్ర ప్రాగ్వత్స్నా
త్వా కృతాహ్నికః । సంప్రవిశ్యాప్యదిక్స్థగప్రాఙ్ముఖః ప్రవిశేత్తతః ॥
పద్మాసనాదినా మార్గే చర్మణ్యాస్యాత్ప్రపూర్వకమ్ । కుర్యాద్య
దధికారేణ మన్త్రైర్నానుగ్రహం శిశోః ॥ ౮౦ ॥ తేనాఙ్గసహితేనైవ
సర్వకర్మ సమాచరేత్ । సమస్తైర్వైభవైర్మన్త్రైః కార్యో వానుగ్రహో
యది ॥ ౮౧ ॥ సర్వాఽఽరాధనదానార్థం ద్విపటాకారాత్తయేత
దా । విశాఖయూపమన్త్రేణ కుర్యాత్తద్దారణద్వయమ్ ॥ ౮౨ ॥
తద్బీజేన తనుం వ్యాప్య ప్రాగ్వత్తదభిమన్త్రితైః । పురావృత్తై
ర్యథాశక్తిమణ్డలం చ సమాచరేత్ ॥ ౮౩ ॥ ప్రాక్సమాలభనైర్వ
స్త్రైః కటకాద్యఙ్గులీయకైః । సితోష్ణీషేణ మహతా సితమాల్యేన

వైసహ ॥ ౮౪ ॥ ముఖవాసైస్సతామ్బూలైర్లలాటతిలకేనచ ।
కృత్వాశుభేనశారీరం యోగపట్టేన సంస్థితమ్ ॥ ౮౫ ॥ హృత్పుణ్డ
రీకమధ్యేతు సన్యసేద్బీజమైశ్వరమ్ । కరయోఃపద్మనాభీయం ధృ
వాఖ్యేనశుభవిగ్రహే ॥ ౮౬ ॥ శేషైరాలభ్యపాదాన్తమామూర్ధ్న
శ్చాపిపూర్వవత్ । హస్తయోర్విగ్రహేసాఙ్గం విన్యసేద్బీజమైశ్వ
రమ్ ॥ ౮౭ ॥ ముద్రావపానం కృత్వైవం సమ్యక్తదనుచాహరేత్ ।
పాణిభ్యాం శఙ్ఖచక్రేద్వే స్వమస్త్రేణాభిమన్త్రితే ॥ ౮౮ ॥ భూ
త్వాతదాత్మనాపశ్చాత్తేనిధాయధరాతలె । అవలోక్యాఖిలం తత్
స్థం ప్రవర్తేతాథకర్మణి ॥ ౮౯ ॥ అస్త్రాభిమన్త్రితంకృత్వా కర్మాగా
రాన్తరేస్థితః । తేనోపలిప్యసంమార్జ్య యాగస్థానం నిఘృష్యచ ॥
తద్భ్రష్ఖ్యవయోభూయ స్తైజసో అభివృద్ధయే । హేమపూర్వా
ణిరత్నాని బీజానివినివేశ్యచ ॥ ౯౧ ॥ ప్రాగ్వదర్ఘ్యాదిపాత్రాణి
పరికల్ప్యయథావిధ । ముఖార్ఘ్యవారిణాప్రోక్ష్య పృథగ్భాణ్డస్థితం
పురా ॥ ౯౨ ॥ పఞ్చగవ్య తతఃప్రాగ్వత్కల్పనీయం హృదాది
కైః । కుశోదకం తదస్త్రేణ దత్వాద్యేనాభిమన్త్ర్యచ ॥ ౯౩ ॥ అథ
పాణిద్వయేనైవ అగ్నీషోమాత్మకేనచ । యోగ్యతాపదవీంనీత్వా ప్రో
క్షయేద్యశ్పరాహృతమ్ ॥ ౯౪ ॥ పామ్ఛపాతేనవైసర్గం విష్టరా
గ్రగ్రైఃకుశైః । సర్వబీజానిధాన్యాని సిద్ధార్థకయుతానిచ ॥ ౯౫ ॥
కృత్వాస్త్రపరిజప్తాని ధ్యాత్వాచాస్త్రసమానిచ । విఘ్నోపశా
న్తయేహోమాగాద్దశదిక్షువినిక్షిపేత్ ॥ ౯౬ ॥ సంహృత్యబర్హిషాకూర్చే
న ప్రాచ్యాందిశినిధాయవై । తద్గర్భీకృత్యసంలిఖ్య హేతిరాట్ చన్ద
నాదినా ॥ ౯౭ ॥ కరకంకుమ్భసంయుక్తమాలజప్తృత్యయథాపురా ।
భోగాఙ్గప్రావరణాస్త్రైశ్చ మూర్తిభూతౌవిచిన్త్యచ ॥ ౯౮ ॥ అస్త్ర
మన్త్రింతు తన్మధ్యే ధ్యాత్వాభ్యర్చ్యయథావిధి । ధ్వంసయన్తంచ
విఘ్నానాం జాలం కర్మావపానకమ్ ॥ ౯౯ ॥ ఇదమర్ఘ్యర్ఘ్యభగవాన్

పాత్రైరుద్ధాఞ్జలిస్థితః । యాగాలయం హి విశ్వేశ స్వనామాంకితం
తు యా ॥ ౧౦౦ ॥ అనమాప్తిం భజ విభోః క్రియాఙ్గానాం [illegible]న్వితమ్।
తదస్త్రోదకధారాం చాప్యచ్ఛిన్నాం భక్తిగాం నయేత్ ॥ ౧౦౧ ॥
పాద్యదక్షిణేన ప్రాగ్భాగాత్తత్పదాన్తం చ సంస్మరేత్ । తద్విధా
యాథకుమ్భేన సహ కుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ అర్ఘ్యదానం
తయోః కృత్వా ప్రాగ్భాగే కిరోర్ధ్వగమ్ । పూజితం వాససాచ్ఛ
న్నం చక్రమన్త్రాభిమన్త్రితమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ నిదధ్యాద్భద్రపీఠం తు
తత్రాధారగతం న్యసేత్ । పాత్రం హిమాన్త్రికలశమర్చయిత్వా
ప్రణమ్య చ ॥ ౧౦౪ ॥ దిగీశ్వరగణం చిత్తు పూర్వోక్తం విన్యసేత్త
తః । [illegible]థం పార్చనం తేషాం కృత్వాస్త్రేణ హ్యాసహ ॥ ౧౦౫ ॥
ప్రణవేనస్వనామ్నా చ నమః స్వారాను గేసహై । తోరణధ్వజపూగ్వా
ణాం కార్యమర్ఘ్యాదినార్చనమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ తతో హవనభూమధ్యే
ధ్యాత్వా పీఠం పురోదితమ్ । తత్రార్చనం విభోః కుర్యాత్పూర్వోక్త
నక్రమేణ తు ॥ ౧౦౭ ॥ పూర్ణాన్తం తర్పణం కుర్యాత్ప్రిగ్వాసు
ద్దైకపూజితే । తతస్తు భగవద్భక్తాః క్షేత్రనాథసమన్వితాః ॥
అర్ఘ్యపుష్పాదినాభ్యర్చ్య బలిమాదాయ పాత్రగమ్ । ఇదముక్త్వా చ
తదనుక్షిపేదాగ్యగృహోద్బహిః ॥ ౧౦౯ ॥ యోవిష్ణుభావినా భూతాః
యే చ తేష్వనుయాయినః । ఆహారం తు బలిం తుష్టాః ప్రాయచ్ఛన్తు
శుభం తు మే ॥ ౧౧౦ ॥ ప్రక్షాళితాఙ్ఘ్రిస్త్వాచాన్తస్సంవిశేద్యాగ
మన్దిరమ్ । అగ్నిగేహం సంస్కృత్య చుల్లీం ప్రాగ్దిశ్యవస్థితామ్ ॥
పచనాలయముత్సృజ్య స్వదేశాత్కుణ్డమధ్యగామ్ । స్థాలీం చాస్త్రే
ణ సంక్షాళ్య బాహ్యతో గోమయాదినా ॥ ౧౧౨ ॥ విలిప్య తన్తుస్నగ
న్ధైస్తు ప్రతాప్యజ్వలితైః కుశైః । సమ్పాద్య కుసుమాస్త్రేణ సితసూ
త్రేణ కణ్ఠతః ॥ ౧౧౩ ॥ చతుర్ధావర్మజప్తేన సంవేష్ట్యార్ఘ్యాదినార్చయే
చ్చ । చుల్యాం కృత్వా సమారోప్య తస్యాం [illegible] ॥

పరిశుద్ధేశ్వ శిష్యస్తే త్యస్త్రేణాతౌవ్యతణ్డులాన్ । పాచయేన్మూల ము
న్త్రేణ దృష్ట్వా నేత్రేణ సంస్కృతమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ హృదావతార్యా
వఘ్నేస్య శిఖామస్త్రేణఘట్టయేత్ । శిరసాలిప్యసంప్రాశ్య సుప్రస
న్నేన వారిణా ॥ ౧౧౬ ॥ భూతినా చన్దనాద్యేన భూషయేన్మూర్ధ్వ
పుణ్డ్రకైః । విష్టరోపరి చానన్త్రత్ర నిదధ్యాన్మణ్డలాన్తరే ॥ ౧౧౭ ॥
కుమ్భం చ సిద్ధయే కృత్వా పూర్ణాన్తముత్తవేచరౌ । అఘోరాదా
సహాజ్యేన కుర్యాత్తేజోమృతాత్మకమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ ఈశాబ్జనాభరు
ద్ధేన హాంపార్ణేన సబిన్దునా । తద్వద్ద్వావడ్వషట్కారప్రణవద్వితయే
నచ ॥ ౧౧౯ ॥ యతో వినా భావితోఽత్ర స్థితిర్ద్వావభ్యాంచ సాంప్రత
మ్ । అతఃపురోదితేనైవ తదన్నం సంపుటేన చ ॥ ౧౨౦ ॥ అతఊర్ధ్వ
చ సంఛన్నం స్మరేదాదాయ వై హృది । ద్రవ్యసంపాతహోమేఽథ
పూర్ణాన్తే తు కృతే సతి ॥ ౧౨౧ ॥ ఉద్ధృత్యాహుతియోగేన పాత్ర
త్రయగతం తు యత్ । స్థణ్డిలే కలశే గ్నౌ చ వినియుజ్య యథావిధి ॥
తదాజ్యభావితం శేషం కుశాగ్రాన్తం విఘట్య చ । క్రమాన్మూలా
స్త్రనేత్రేణ జుహుయాచ్ఛతత్రయమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ నీత్వా సంపూ
ర్ణభావం చ పూర్ణయా పునరేవ హి । § తతశ్చోత్తరదిక్పూర్వ్యమణ్డలం
గోమయాదినా ॥ ౧౨౪ ॥ ప్రాక్ప్రాన్తవిస్తరం తత్ర దద్యాద్ద్వార్చ్య
హృదన్తరే । తన్మధ్యే విన్యసేచ్ఛిష్యం సమాక్షిప్తం స్తబ్ధవిగ్రహమ్ ॥
ప్రాఙ్ముఖం యత వాక్చిత్తవృత్తిరూపం ధృతాఞ్జలిమ్ । అస్త్రేణ పూ
ర్వవత్కుర్యాత్ప్రోక్షణం తస్య చామ్భసా ॥ ౧౨౫ ॥ తేనైవతా
డయేన్మూర్ధ్ని దీప్తైః సిద్ధార్థకైస్తిలైః । అనాదివాసనోత్థానాం బన్ధా
నాం చలనాయ చ ॥ ౧౨౬ ॥ ఫడన్తేనాథ చాస్త్రేణ కుశాగ్రేణా
ష్టిగోచరాత్ । సముల్లిఖ్య శిఖాన్తం చ ఋజ్వర్థం మార్గసన్తతేః ॥
జాలవన్మన్త్రజాలేన వ్యాప్తం స్మృత్వా చ సాంప్రతమ్ । బధ్నీయా

---

§ దిక్పూర్వాన్మణ్డలం

న్నేత్రమన్త్రేణ తస్య వేత్రేచవాససా ॥ ౧౨౯ ॥ వస్త్రైర్ఘ్యైః కుసు
మైర్గన్ధైఃకృత్వాపూర్ణాఞ్జలింపురా । పాణినాదాయచామ్నోతినిధా
యాగ్రేస్థితంవటుమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ ప్రక్షిపయెద్దేవధామ్ని నతమూర్ధ్నస
జలాఞ్జలిమ్ । తతోఽర్ఘ్యఘటితనేత్రస్య త్వదృష్టస్యేతరైర్జనైః ॥౧౩౧॥
కుశలాద్యనిపిష్టస్య దృష్ట్వావై భక్తిలక్షణమ్ । రోమాఞ్చాశ్చోత్సుకస్య
హర్షాదస్యమానన్దాశ్రుసమన్వితమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ సప్రణామ జయాలా
ప దిక్ప్రదక్షిణసంయుతమ్ । పూరితాన్తఃకరణ బుద్ధ్వా యోగ్య
యమితిభావయేత్ ॥ ౧౩౩ ॥ యదాతదాచ్యుతాఖ్యయానుగృ
హీతోఽధియాతథా । స్మరేద్దక్షిణపాణౌతు చక్రామ్బురుహమధ్యగ
మ్ ॥ ౧౩౪ ॥ ప్రధానదేవతాబృన్దం స్వే స్వే ధామ్నిపరేస్థితమ్ ।
స్వాఙ్గరీచిగణైర్నైవ ద్యోతయన్తంతుచాఖిలమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ తేనాచ్యు
తకరేణైవ సోదకేనాలభేతతమ్ । పుష్పపూర్ణాఞ్జలౌ పృష్ఠే తస్య
తత్రైతయాశ్రితమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ కృత్వామన్త్రగణాన్తంవై మోక్ష
విఘ్నోపశాన్తయే । పునరప్యగ్ఛ్యయేన్నీత్వా మన్త్రేణ పరమేశ్వర
మ్ ॥ ౧౩౭ ॥ ఆధారాధేయభావేన బుద్ధ్వాన్తస్సంస్థితంపురా ।
బ్రహ్మాదీనాం బుద్ధినిష్ఠానాం వాసనానాం తథాత్మనామ్ ॥ ౧౩౮ ॥
తతఃకుర్యాచ్చవిశ్లేషం తేషాంధ్యానార్చనాదినా । ఆత్మసత్త్వం స
మాశ్రిత్య కర్మచక్రంహివర్తతే ॥ ౧౩౯ ॥ తచ్చక్రమవలమ్బ్యాస్తే
బుద్ధినిష్ఠంహిసప్తకమ్ । అజ్ఞానవ్యాపకత్వంచ సుఖదుఃఖనివేదనమ్ ॥
సర్వజ్ఞస్యాత్మతత్త్వస్య కర్మచక్రావలమ్బనాత్ । చపలం కర్మచక్రం
తద్వర్ధమానంసదైవహి ॥ ౧౪౧ ॥ బ్రహ్మాద్యమాధారమాశ్రిత్య తావ
దేవావతిష్ఠతి । యావత్ససర్వశక్త్యావై కర్మాత్మా నప్రబోధితః ॥
ప్రబుద్ధస్తస్యసంరోధం కర్తుంశక్నోతిసర్వదా । మన్త్రారాధనరూ
పేణ జ్ఞాననిష్ఠేనకర్మణా ॥ ౧౪౩ ॥ అతోయఆశ్రయఃబ్రహ్మాద్యస్తస్య
పాధారోహిఘారువమ్ । నిరాసంచోరణింభూతం కుర్యాత్త్వంప్రాప్య

సాంప్రతమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ నిర్ముక్తా చిత్ఫలోఽనేన కర్మవృక్షో వినశ్యతి । పునర్యథా మాత్మనస్తస్మాత్సర్వజ్ఞస్యాగ్రతస్థలే ॥ ౧౪౫ ॥ భూతాదిదేవతున్తానాం కుర్యాద్దైవపూజనం క్రమాత్ । చిత్తనుం విద్ధి సామాన్యం మన్త్రివాతైరధిష్ఠితమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ హృద్యధ్యానం తు బుధ్యన్తం ధ్యాత్వా షట్పత్రవత్పురా । తత్ర మధ్యేఽబ్జనాళం చ ప్రాగ్భాగే కేసరోద్ధ్వగమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ షట్కాంతు విశ్వరూపాద్యం ధ్యాధరాన్తం తు విన్యసేత్ । నీత్వా న్నానామ్న ఆద్యర్ణం ధ్యాన్తానాం బీజతాంగతమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ తేన తేషాం దళాన్తం ప్రాగ్విన్యాసం సంస్మరేత్క్రమాత్ । ధ్యాబీజం చ దళాగ్రేషు మూలదిక్ష్వేషు సత్స్వ చ ॥ ౧౪౯ ॥ సర్వం పశ్యేద్ద్విధాధారమిత్యభిన్నం పురా తతః । చిన్వానపఙ్క్తబ్జనైన ఖభూతేనాన్తరీకృతమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ ఉపర్యుపరి నోగేన బుధ్యన్తం సముపస్థితమ్ । భేదదృష్ట్యా యజేత్స్వ వ్యగ్రాయస్సంహారవత్మనా ॥ ౧౫౧ ॥ సవజ్రం స్వేన బీజేన పీతంతురశ్రలక్షణమ్ । హేమాబ్జభూషితం ధ్యాత్వా ధ్యాతత్త్వం తత్ర మధ్యతః ॥ వారాహం సంన్యసేన్మన్త్రిం సాఙ్గం సావరణం క్రమాత్ । తత్కారణాశ్రితం కృత్వా పరివారసమన్వితమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ అథస్తాన్మణ్డలోర్ధ్వస్థమర్ధేన్దుసదృశం సితమ్ । పురం పద్మాఙ్కితం స్మృత్వా సితపద్మోదరం మహత్ ॥ ౧౫౪ ॥ పరశ్వాయు తదన్తస్థమభిసన్ధాయ సంయజేత్ । తేజోమయం తమూర్ధ్వే తు త్రికోణం భావయేత్పురమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ రక్తజ్వాలాగణాకీర్ణం స్వస్తికైరుపలాఞ్ఛితమ్ । నృసింహం పూజయేత్తత్ర మధ్యే రక్తచ్ఛవిం విభుమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ తస్యోపర్యసితం వృత్తం పురం తారాగణాఙ్కితమ్ । స్మృత్వా నీలామ్బుజాకాన్తం స్మరేత్తత్ర ఖగాసనమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ నీరూపం ఖం తదూర్ధ్వే తు స్మరేచ్ఛబ్దైకలక్షణమ్ । ధ్యాయేత్తదన్తసూర్యాభం ప్రాగ్వద్వర్ణం తు పఙ్కజమ్ ॥ తత్ర వాగీశ్వరం దేవముఖ్యైర్బ్రహ్మ విధివత్తతః । తతః కర్ణికోదరాకాశే

నానారత్నరుచింతతః ॥ ౧౫౯ ॥ సంస్మరేత్కమలాకారం చిత్తవృ
త్తిమయంతుయత్ । యజేత్తన్మధ్యగంవిశ్వరూపంతుమనసస్థితమ్ ॥
తదూర్ధ్వేఽమృతగర్భంతు శీతాంశుకరకోటివత్ । పద్మం స్వేనాత్మ
నాత్మానం ధారయన్తంవిభావ్యచ ॥ ౧౬౦ ॥ సమభ్యర్చ్య తదన్తస్థో
హృద్బజ్జనాభోఽధియాంపతిః । ఏవంగన్ధరసరూపస్పర్శశబ్దగుణోధియా
మ్ ॥ ౧౬౨ ॥ క్రమేణాధీశసఙ్ఘంతు అవతార్యపరాద్యజేత్ । అర్చ
యిత్వార్చయిత్వాచ న్యసేత్తత్రైవ తంపునః ॥ ౧౬౩ ॥ యేవర్ణా
భూతయోనీనాం రక్తయక్షకమలోపమాః । సంస్థితిం సంస్మరేత్తేషా
మస్మిన్ శక్త్యా తథాగతమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ అనాదివాసనారూపాం త్వఖే
దేనాత్మనిస్థితామ్ । నిశ్శేషబీజైరభ్యస్తాం పద్మనాభవిధారిణీమ్ ॥
నిర్గతాం వైషయాత్సర్వాద్వియుక్తాం స్వామినాకృతామ్ । స్ఫుర
ద్రూపాంపరిభ్రష్టాం నిరాధారాంచ సంస్మరేత్ ॥ ౧౬౬ ॥ ప్రణ
వేనసమభ్యర్చ్య దీక్షాకాలేహ్యుపస్థితే । సాధిభూతాధిదైవంచ
ఇష్ట్వైవం భూతసప్తకమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ స్వయమభ్యర్చయేత్పశ్చా
చ్ఛిష్యమఞ్జలినాచితమ్ । తతోఽగ్నేస్సన్నిధింగత్వా ధ్యాత్వా ధా
మత్రయోపరి ॥ ౧౬౮ ॥ దక్షిణేనాత్మనోదార్భవిష్టరే చక్రమన్త్రి
తే । సకుశేనస్వహస్తేన దక్షిణంచరణంగురోః ॥ ౧౬౯ ॥ అవలం
బ్యసమాస్తైవై స్పర్శనాదైక్యతాత్మనా । బీజేనాక్షేస్త్రిశిఖాన్తంచ
స్మరేత్తేజోమయంవిభుమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ విశ్లేషయన్తం సహసాహ్యనా
ద్యస్థమవిగ్రహమ్ । * సంసారచక్రం వివిధంప్రేరకందుఃఖవర్త్మని ॥
నాడైక్యమభిసన్ధానమభిసన్ధాయచేతసా । విశ్లేషం కర్మణాం త
ద్వద్వర్మణాస్త్రేణహోమయేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ క్రమేణసఘృతానాంచ
తిలానాం ద్వాదశాహుతిమ్ । అనుసన్ధాయసంపాద్యోమయాయం
వై పరాత్మని ॥ ౧౭౩ ॥ దద్యాద్దాహుతికాశ్చాష్టౌ మూలేనసఘృ

* సంసారచక్రం

తాశపురా । తమత్రమార్గం సంస్పృష్ట్వా స్రువేణాజ్యాన్వితేన చ ।
హుత్వా ప్రజ్ఞానాయుతేనైవ భూయస్సర్వగుణాత్మనా । ప్రాక్సక్షత్రి
ణాం చరేద్ధోమమన్తరాన్తరయోగతః ॥ ౧౭౫ ॥ అశ్వైరుపాదద్యా
త్సంమూర్ధనేత్రాన్తం హ్యేవమేవహి । ఇతి సంపాతహోమైర్వై సంప
న్నే సతి జాయతే ॥ ౧౭౬ ॥ కర్తవ్యం మన్త్రమాహాత్మ్యాత్సంస్థా
పైర్నిఖిలైర్యుతః । సాంప్రతం శక్తిరాదీనాం గుణానాముత్తరత్ర
యు ॥ ౧౭౭ ॥ విభోరారాధనాత్సమ్యగ్యోగ్యాగ్యభాగ్యసాచ్ఛ భాజ
నమ్ । కృతే సంపాతహవనే ఆజ్యేనాథ సకృత్సకృత్ ॥ ౧౭౮ ॥ మ
న్త్రాణాం తర్పణం కృత్వా సాగ్నినం శ్రావయేద్విభుమ్ । అస్యైకగ్రా
త్మశక్త్యస్య కర్మబన్ధం సవాసనమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ తదనేకప్రకారం తు త్య
చ్ఛక్త్యాస్త్రమిచ్ఛామయా । ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తం తు జుహుయా
త్పదనన్తరమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ బీజేనాస్త్రర్నిరుద్ధేన స్వాజ్యేనాహుతికాష్ట
కమ్ । పితాపితామహో బుద్ధే జన్మోగ్న్యాశ్రితస్య చ ॥ ౧౮౧ ॥ యాతి
వాక్యమిశ్రరూపస్య హేయరూపస్య సంక్షయః । మోక్షైకఫలదో ధర్మ
ఉపాదేయస్త్వనన్తరమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ యోసౌపాం ముఖ్యమాయాతి
వివిధస్తస్య చాచ్యుతమ్ । యేనాన్తర్లీనమభ్యేతి హ్యజ్ఞానం సహసా
క్షయమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ అథాదాయారుణం సూత్రం కృత్వా నైకగుణం
పురా । నిరీక్ష్య తం దృశా చాస్త్రవారిణా పరిశోధనమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ తద
ఙ్గుష్ఠావధిం యావచ్ఛిఖాయాస్సంప్రసార్య చ । సంస్మరేత్సర్వదుః
ఖానాం సబన్ధానాం తదాస్పదమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ సంవిశ్య దేవయానేన
శిశుచైతన్యసన్నిధిమ్ । హుంఫడన్తం చ శిష్యస్య నామ చ ప్రణవాదిక
మ్ ॥ ౧౮౬ ॥ హృన్మన్త్రసంపుటస్థం చ కృత్వా వై పితృపద్మనా ।
ఆనీయ సహ సూత్రేణ నయేన్నేత్రేణ సామ్యతామ్ ॥ ౧౮౭ ॥ అథ్య
రాపలిఘ్న్యాదినా వేష్ట్య కవచేన మహాత్మనా । ఓం హుం అదన్యై హుం
స్వాహేత్యనేనాహుతిసప్తకమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ హుత్వాస్త్రమన్త్ర

జప్త్వైన పితేన రజసాతతః । సన్త్రాద్యన్తే శేశవంశాయాం విశేత్పూరక
థిం తథా ॥ ౧౮౯ ॥ విశ్లేషయా ముఖంబ్రూయాత్పదం ఫిర్యథదా
నుగమ్ । తంజ్ఞానవాచకేనాథ త్వాద్యన్తేన విశృష్యచ ॥ ౧౯౦ ॥ స్వ
బుద్ధ్యానుగతంకృత్వా ధ్యాత్వా నక్షత్రగోళవత్ । సద్ధాయాభ్య
న్తరేసూత్రే హంసార్ణేనసబిన్దునా ॥ ౧౯౧ ॥ నతిప్రణవగర్భేణరు
ద్ధశక్తించవిగ్రహే । వాసనామయమిత్యేవమాదివాహకసంజ్ఞకమ్ ॥
సూత్రాత్మకంవపుఃస్మృత్వా ఆత్మశక్త్యావిభావితమ్ । బలమన్త్రేణ
సంరుద్ధం తదగ్ధంజుహుయాత్తతః ॥ ౧౯౩ ॥ ఉక్త్వాఓమాత్మనేస్వా
హోద్విషట్కపరిసఙ్ఖ్యయా । ఆదాయభావినోబద్ధ్వా వ్యాపకాన్ శుద్ధ
భోగదాన్ ॥ ౧౯౪ ॥ జ్ఞానాదయన్సమాశ్రిత్య యేత్రతిష్ఠన్తిసర్వదా ।
స్వస్థానేషు స్వమన్త్రైర్భ్యస్తాంస్తు తత్త్వైర్వియోజయేత్ ॥ ౧౯౫ ॥
యథాక్రమేణోచితానాం కృత్వా తేషాంచ తర్పణమ్ । అథసంస్కా
రచక్రస్య తత్త్వబృన్దాశ్రితస్యచ ॥ ౧౯౬ ॥ సర్వగవ్యాపివైవిద్ధస్థితిం
నియతిలక్షణమ్ । తస్యవ్యాప్తిశ్చతేనైవ శరీరే పాఞ్చభౌతికే ।
గుల్ఫజానుకటీవక్షఃకణ్ఠభ్రూకావటావధి । బుద్ధ్యన్తానాం ధరాదీ
నాం క్రమాదవనిసప్తకమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ అహఙ్కారస్తదన్తాస్తు యే
భేదాపివిధాఅపి । చిత్తజాఅపియేచాన్యే తిష్ఠన్తిమనసాసహ ॥ ౧౯౯ ॥
పకాలోత్థాస్తథాబోధాస్తతూర్వాస్త్వపరేచయే । అనేకభేదభి
న్నాస్తుస్థితాఆశ్రిత్యతేధియమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ ద్విసప్తభువనంవిశ్వము
నేకరచనాన్వితమ్ । శతకోటిప్రవిస్తీర్ణమష్టయోనార్థ్యసేవితమ్ ।
స్థితంధరాశ్రితంభూయో బోద్ధవ్యం సర్వదైవహి । చతుష్కం జా
గ్రదాద్యంయత్పదానామప్రవర్తతే ॥ ౨౦౨ ॥ మన్త్రకోటిసహ
స్రాణాం వివిధానాం మహామతే । యోగసిద్ధిసమేతానాం సంస్థితి
స్తైజసేపదే ॥ ౨౦౩ ॥ చతురాత్మీయతత్త్వానాం జ్ఞేయం కైవల్య
దేహినామ్ । శాస్త్రోదితస్వరూపాణాం సన్నివేశో మరుత్పదే ॥ ౨౦౪ ॥

అనేకశక్తిభూతానాం జ్ఞానాదీనాం చ లాఞ్ఛనీ । కాలానామూర్ధ్ర
యోఘోవ్యమ యాపాంమూర్తిర్నలక్ష్యతే ॥ ౨౦౫ ॥ సంస్థితాశ్చా
దయోవర్ణాఽపదేశస్థితుమానసే । అస్మిన్మాత్రాద్యముక్తాని కీర్తితేఽ
స్మిన్షడధ్వని ॥ ౨౦౬ ॥ క్షేపంస్తు చాహారం స్త్వేవం శుద్ధ్యర్థం లీల
యైవహి । స్థితఽకర్మాత్మతత్త్వాని బుద్ధిశక్తిపదే ప్రభుః ॥ ౨౦౭ ॥ నిర
స్తదోషం కృత్వా ప్రాక్సమావిశ్యతి దేవహి । స్వాం శక్తిముపసం
హృత్య శాన్తిమభ్యేతి శాశ్వతీమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ మధుసూదనపర్యన్తం
పాతాళశయనాఽయః । సప్తకం సప్తకం షట్కం సంపశ్యేత్ క్ష్మాది
పఞ్చకే ॥ ౨౦౯ ॥ మనస్యవస్థితం హ్యేవం శక్తిశాన్త్రితయం హి
యత్ । బుద్ధ్యాకమలనాభాత్మా దేవస్సర్వేశ్వరః ప్రభుః ॥ ౨౧౦ ॥ పున
స్స్వసిద్ధైర్యుక్తానాం సర్వేషాం పార్థివే పదే । ద్విసప్తభేదభిన్నైస్తు
బోద్ధవ్యా సంస్థితిశ్శుభా ॥ ౨౧౧ ॥ తీవ్రమన్దాదికం బుధ్వా భావం
భక్తిసమన్వితమ్ । ఆలమ్బనవశాత్కుర్యాత్సర్వేషాం స్వపదే స్థితమ్॥
పఞ్చవైభవదీక్షాయామధివాసనకర్మణి । క్రమ ఉక్తస్త్వథేదానీమప
రాయాం నిబోధ తు ॥ ౨౧౩ ॥ ఆపాదాన్నాభిదేశాన్తం మహోభూ
త్రైర్ధరాదికైః । వ్యాప్తం చతుర్థా వాయ్వన్తైస్తదూర్ధ్వం నభసా పునః ॥
పూరితం హృదయాన్తం చ తదుద్దేశాచ్ఛిఖావధి । విభావ్య మనసా వ్యా
ప్తమన్యేనైవ క్రమేణ తు ॥ ౨౧౬ ॥ స్థితాస్సఙ్కర్షణాన్తాశ్చప్యనిరుద్ధా
దయస్తు వై । సమాక్రమ్యాధ్వషట్కం తు అధ్వాతీతస్తు బుద్ధిగః॥౨౧౭॥
వమనాఽఽత్మతత్త్వం చ ప్రాగ్వదభ్యేత్య మూర్తతామ్ । వ్యాపికామూ
ర్త్యయస్త్వేతాఽపృథక్సుక్తపరాయణైః ॥ ౨౧౮ ॥ తదాకారైరసఙ్ఖ్యై
స్తు సంవృతా హ్యావనీషు చ । ప్రాక్సఙ్ఖ్యాసు చ తిష్ఠన్తి సర్వాస్సర్వా
సు సర్వదా ॥ ౨౧౯ ॥ స్మృత్వా హ్యభేదభావేన షట్కం మోదకవత్పు
రా । శిఖాన్తం క్ష్మాదినా తేన సర్వం వ్యాప్తం విచిన్తయేత్ ॥౨౨౦॥
చతురాత్మానమవ్యక్తం శబ్దమూర్తిం నిరాకృతిమ్ । గుణమాత్రైర్వి

ఛిన్నంచ ఖంచ తత్రైవభావయేత్ ॥ ౨౨౧ ॥ అగ్రాహ్యాణాం చ
వపుషా స్వస్వభావమయేన చ । సజాగ్రత్తేనతు వైబుద్ధ్యా సర్వం సముది
తేనతు ॥ ౨౨౨ ॥ స్వశక్త్యావేహ్యనిచ్ఛాతో జీవమాదాయ సో
ద్యగమ్ । స్వసామర్థ్యం స్వశక్త్యా తచ్ఛాస్త్రాత్స్వేపినాప్యచ ॥ ౨౨౩ ॥
శుద్ధాశయానాం భక్తానాం తత్ప్రదేశాభిలాషిణామ్ । మత్సాను
ధ్యానునిద్ధానాం సర్వత్రైవ క్తిమేతిచ ॥ ౨౨౪ ॥ అతస్తు యద్యస్వం
వేద్యం నేదీయం పరితస్త్వపి । తత్తదా ధ్యాత్మనా ధ్యేయః సర్వదా భావి
తాత్మనామ్ ॥ ౨౨౫ ॥ ఇత్యాద్యా సర్వసామాన్యో నిత్యో విద్యాక్షయ్య
ఆశ్రయః । బోద్ధవ్యస్సాపితాదను హ్యసామాన్యతయాఽగతః ॥ ౨౨౬ ॥
ఆమోక్షాదజ్ఞభావంచ జీవానాం స్వస్వరూపమేవహి । సర్వజ్ఞత్వాదిక్య
రూపేణ సంప్రాజ్యేనమహోచ్యతే ॥ ౨౨౭ ॥ దీక్షాకాలేషు శిష్యా
ణాం పరిజ్ఞేయం యథోదితమ్ । ఏవమేవ విజానీయాన్నాయాయ నిత్యోస్త్రై
ఘ విగ్రహ ॥ ౨౨౮ ॥ సప్తధా తు విభజ్యాథ సద్ధ్వైవ కుజాం మం
డనా । చిత్రీకృత్య తముద్దేశాత్ప్రణవాద్యన్తగ్రేస్తనః ॥ ౨౨౯ ॥
స్వనామపదసంయుక్తం గ్రహణీయం స్వకారిణః । ఏవం వ్యష్టిమ
యైర్యోగైర్ధ్యేదాపూర్ణాస్త్రికేకృతే ॥ ౨౩౦ ॥ సితాఙ్కైర్మణ్డలస్థ
స్యవిభోస్తం సన్నివేశయేత్ । వర్మణాచ్ఛాదనం కృత్వా నిధాయ
కలశాగ్రతః ॥ ౨౩౧ ॥ సశిష్యోఽథార్చనం కుర్యాత్పునర్విశ్వాత్మ
నోవిభోః । ప్రదక్షిణైః ప్రణామైస్తు నానాస్తుతిపదైస్సహ ॥ ౨౩౨ ॥
తతోఽవలిప్తభూభాగే మణ్డలాన్తం చ తం బహిః । స్థానభేదస్థితం కృ
త్వా నేత్రహృన్మన్త్రమన్త్రితైః ॥ ౨౩౩ ॥ పఞ్చగవ్యే చరౌ దన్త
ధావనేపి నియోజ్యతమ్ । భుక్తోఙ్ఘ్రితే దన్తకాష్ఠే కుర్యాత్సిద్ధివిచార
ణమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ సౌమ్యవారుణఈశానే యదిపూర్వాదిగాననమ్ ।
తత్సిద్ధిసూచకం సిద్ధి విపరీతమయోన్యథా ॥ ౨౩౫ ॥ తద్ధ్వంసనాయ
జుహుయాదీశ్వర్యమన్త్రేణ వైశతమ్ । ధూపానులేపనాదీని రజాంసి

ఘుటికాదయః ॥ ౨౩౬ ॥ పాత్రాణ్యపి చ తిలాదీని యోగ్యాన్యన్యా
న్యలఙ్కృతిః । ఉద్ధృత్యోత్తరతః కృత్వా వర్మజప్తేన వాససా ॥ ౨౩౭ ॥
అభుక్తేనాహతేనైవ త్వాచ్ఛాద్యాభిసితేనచ । సమభ్యర్చ్యాస్త్ర
మన్త్రేణ పుష్పధూపానులేపనైః ॥ ౨౩౮ ॥ ధ్యాత్వా స్వస్థలస్థితం దే
వమగ్నౌ నానాకలశే న్యసేత్ । అథ శుద్ధేతు భూభాగే హృన్మన్త్రిత
కుశాస్తరే ॥ ౨౩౯ ॥ కృత్వా ప్రాఙ్మస్తకం శిష్యం బలజప్తాంశుకే
నతు । హృదావకుణ్ఠితతనుం ముఖ్యమన్త్రమనుస్మరన్ ॥ ౨౪౦ ॥
స్వాపయేత్స్వప్నలాభాయ తతో హృన్మన్త్రితైస్తిలైః । సిద్ధార్థకయు
తైస్తస్య నికటాత్పరితో బహిః ॥ ౨౪౧ ॥ సబహిష్పక్షం మన్త్రేణ
ప్రాగ్వదిష్టకం న్యసేత్ । ప్రదక్షిణేన తచ్చాపి సితసూత్రేణ
వర్మణా ॥ ౨౪౨ ॥ చతుర్ధా వేష్టయిత్వాతు మణ్టపాన్నిష్క్రమే
త్సుధీః । దన్తకాష్ఠాదికం కర్మ వినిష్పాద్య స్వయం స్వపేత్ ॥ ౨౪౩ ॥
ఘృతాపే దర్భశయ్యాయాం కృత్వా దక్షిణతశ్శిరః । సంస్పృశేత్స్వ
స్యక్షేత్రయుగ్మేన శిష్యం శయనసంస్థితమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ భగవన్తం హి మన
సా ప్రార్థయన్నపవర్గదమ్ । ఓమాదీశ జగన్నాథ సర్వజ్ఞ హృదయేశ
య ॥ ౨౪౫ ॥ తత్రాహం యోజయామ్యేనం సత్కర్మత్వత్పరాయ
ణమ్ । ప్రాప్తానుజ్ఞస్తు శిష్యాణాం కుర్యాద్వై తత్ర యోజనమ్ ॥
యత్ర యత్ర చ తత్తేషామవశ్యం శాశ్వతం భవేత్ । ఇత్థం దీక్షాధివాస
స్య విధానం సంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨౪౭ ॥ ఏకానేకస్వరూపాతు దీక్షే
దానీం ప్రకీర్త్యతే । ఆసాద్యయాం సమాయాన్తి దేహాన్తేఽఖిల
సంపదమ్ ॥ ౨౪౮ ॥ కైవల్యఫలదా హ్యేకా భోగకైవల్యదాపరా ।
భోగదైవ తృతీయా చ ప్రబుద్ధానాం సదైవ హి ॥ ౨౪౯ ॥ ఆచారాను
గతాస్సర్వాఙ్గ కార్యాస్సమ్యక్ఫలాప్తయే । భక్తిభావానుసిద్ధానాం
శిష్యాణాం భవినాం తు వై ॥ ౨౫౦ ॥ వృద్ధానామజ్ఞానానాం చ
బాలానాం భావితాత్మనామ్ । వినాచారసమూహేన మన్త్రకేన చ

తాహితాః ॥ ౨౫౦ ॥ పురాధియావిచార్యైవముపసన్నేనవైసహ ।
తదీయమాశయంజ్ఞాత్వా సంపాద్యైకామహానిశే ॥ ౨౫౧ ॥ అ
ర్ధాతీతేర్ధరాత్రేతు ఉత్థాయశయనాద్గురుః । కమణ్డలుంసమాదాయ
బహిరాచమ్యసంవిశేత్ ॥ ౨౫౩ ॥ సంస్మరేదగ్రతశ్చాస్త్రింహు
తభుగాశిసన్నిభమ్ । తదస్త్రస్థం విశేద్దేవం§స్నానమాత్రం కృతంభ
వేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ నిద్రామోహాకులంయేన శశ్వదాయాతి సఙ్క్షయ
మ్ । శఙ్ఖాన్వైఘటికాసూత్రం రజాంస్యస్త్రవరేణతు ॥ ౨౫౫ ॥
సమాదాయచసంసృత్య నిక్షిపేత్పృష్ఠేర్మహీతలే । శుష్కగో
మయసంపృష్టె మణ్డలం యత్పురోదితమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ భద్రస్వప
రత్వార్థం న్యసేన్న్యసకోణేషుశఙ్ఖవః । కమలభ్రమసిద్ధ్యర్థమేకంమ
ధ్యే నివేశ్యచ ॥ ౨౫౭ ॥ ఈశవాన్నాయతిర్వైమమ్యం తదాత్రిసమ
యేయథా । మహోన్మాదనాధికేదోపస్పశిష్యస్యయుతోగురోః ॥
అతస్తద్రక్షణీయంచ యత్నేనమహతాసదా । నిర్వర్త్యనిత్యం ప్ర
త్యూషే పురావైస్నానపూర్వకమ్ ॥ ౨౫౯ ॥ శిష్యమాదాయసం
హోద్య స్వప్నపాత్రింశుభాశుభామ్ । చతుర్మూర్తిసమాహంతు
యథాదిక్సంస్థితంతువై ॥ ౨౬౦ ॥ పశ్యేత్ప్రత్యగ్నివిష్టంచ ఉపవి
ష్టంతుచోత్థితమ్ । తన్మధ్యాద్భగవత్తత్వమేకం వా భిన్నలక్షణమ్ ॥
పాత్రమర్ఘ్యసమూహంచ తల్లాఞ్ఛనగణశ్చయః । దెపీయం వని
తాబృన్దం సర్వమేకతమాధవా ॥ ౨౬౧ ॥ భవోపకరణవాత్రమశే
షంవాపృథక్స్థితమ్ । రుద్రేన్ద్రచన్ద్రసూర్యామ్బుహుతభుగాగ్నేశ
లక్షణమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ పఞ్చరాత్రవిదోవిప్రా ఆరాధనపరాయణాః ।
త్రయీముద్ఘోషయన్తశ్చ నిగదన్తశ్చవాద్విజాః ॥ ౨౬౪ ॥ యత
యశ్శుద్ధసత్వాశ్చ సద్బ్రహ్మపదసంస్థితాః । నగస్రక్చన్దనాద్యాని
సుగన్ధానితరూత్తమః ॥ ౨౬౫ ॥ ఉద్యానవనితారామవాపీహర్మ్య

§ స్నానం మాత్రం కృతం

ఘహాలయాః । ఫలబీజౌషధీసామ్యం కుమ్భో వా పాకనిర్గతః॥ ౨౬౬॥ గోగజాశ్వనదీయానం కన్యా సాలజకృతాశిశుః । మఙ్గల్యగీతిమధురా భేరీవంశశ్చ వల్లరీ ॥ ౨౬౭ ॥ ససారసంసరఃపద్మైః పూర్ణం ఛత్రం సితం తతమ్ । హేమాదిధాతవో రత్నజాలం గోసమ్భవాని చ ॥ నవో నేత్రచయశ్శుక్లం వస్త్రైర్బృన్దమనాహతమ్ । రాజా పురోధా స్వామస్తౌ గాజపత్నీ చ సర్పణమ్ ॥ ౨౬౮ ॥ తుషారపాతసద్వృష్టి స్మహామేఘో దయో దివి । శోణితం చార్ద్రమాంసాని ఖస్తతిర్మదిరా దయః ॥ ౨౭౦ ॥ సత్పక్షిమృగసఙ్ఘాతసురార్చా చామరం సితమ్ । ఏవమాదీని చాన్యాని సిద్ధిసిద్ధిప్రదాని చ ॥ ౨౭౧ ॥ స్వప్నా నియాన్యనిష్టాని తాని మే లిఖితశ్శృణు । స్థానతాక్షితికంపశ్చ ఉపరాగోతి భీషణః ॥ ౨౭౨॥ నీహారం ఉల్కాపాతశ్చ నిర్ఘాతశ్చిత్తభఙ్గకృత్ । గర్తప్రవేశో దధ్యన్నస్విన్నమాంసస్య భక్షణమ్ ॥ ౨౭౩ ॥ నర్తనం రక్తవిధ్వంసఆజ్యం స్యాఙ్గాద్విజచ్యుతిః । ఖరోష్ట్రం చోత్కటం హాస్యం కపిఋక్షానులంఘనమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ స్థానం ధూమాకులం దగ్ధమసితాంబర వేష్టితమ్ । శుష్కత్వం సరిదాదీనాం ప్రాసాదితత్వమేవ చ ॥ పోతయానం ధ్వజచ్ఛత్రతరుభఙ్గోప్యసిద్ధికృత్ । అవతారో నగాద్వృక్షాన్నగ్నత్వం ప్రేతదర్శనమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ వచాకజ్జళతైలాజ్యలేపో సతక్తర్ద్ధమేస్థితః । మహిషో హీనరక్తకృష్ణోదక్షిణాశాగమః క్షుధా ॥ ఋణ్డనం నఖకేశానామస్థిభఙ్గాదికాద్రతమ్ । ఏవమాదీని చాన్యాని అశుభానిమహామతే ॥ ౨౭౬ ॥ ప్రాప్తే శుభాశుభే స్వప్నే వ్యభిసన్ధాయ వైహృది । ఔత్సుక్యాదశివధ్వంసి పూజాహోమం సమాచరేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ యథోక్తవిధినా దేవమవతార్య క్రమాద్యజేత్ । తర్పయిత్వా యథాన్యాయం పూర్ణాన్తం చార్పయేత్పునః ॥ ౨౮౦ ॥ ఈశకోణేఽథవా సౌమ్యే పదే యాగగృహస్య చ । మణ్డలే పూర్వనిర్దిష్టే వృత్తే వా చతురశ్రకే ॥ ౨౮౧ ॥ స్నాతం స్రగ్వస్త్రభృచ్ఛిష్యం

కృతనాట్యసంనివేశయేత్ । నిరీక్ష్యతాడ్యసంప్రోక్ష్య దర్భైరాలభ్య పూర్వవత్ ॥ ౨౮౩ ॥ సంస్కృత్యమూర్తివర్గంతు అనుగ్రాహ్యం ధరాగతః । ఆపాదాన్మన్త్రహస్తేన పరామృశ్యైకమూర్ధని ॥ మన్త్రహస్తం జ్వలమ్రాపం దద్యాద్దోష దగ్ధబీజజిత్ । అతశ్శిష్యస్యవైకుర్యాత్సంస్కారాన్పఞ్చచక్రమాత్ ॥ ౨౮౪ ॥ తాపపుణ్డ్రస్తథానామ మన్త్రోయాగశ్చ పఞ్చమః । తత్ర తాపవిధానంతు శృణుధ్వంమునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౮౫ ॥ ఆచార్యో వైష్ణవాన్సభార్యాన్ పూజయేత్తేషామనుజ్ఞయా । గత్వాకుణ్డసమీపంతు శిష్యేణసహితో గురుః ॥ ౨౮౬ ॥ చక్రశఙ్ఖౌ సమభ్యర్చ్య తత్రమన్త్రైః ప్రతిష్ఠితౌ । పూర్వంస్వగురుణాదత్తౌ స్వకీయౌవాపరే ద్విజాః ॥ ౨౮౭ ॥ మూలమన్త్రేణ జుహుయాచ్ఛతమష్టోత్తరంఘృతైః । వైష్ణవ్యాచాపిగాయత్ర్యా తద్విష్ణోరితి వై ఋచా ॥ ౨౮౮ ॥ తత్కుణ్డానలే చక్రశఙ్ఖౌ నిక్షిప్యపూజయేత్ । తతస్తుచక్రమన్త్రేణ శఙ్ఖమన్త్రేణచద్విజాః ॥ హుత్వాచాష్టోత్తరశతం అష్టావింశతిమేవవా । పవిత్రన్తేతి మన్త్రేణ ప్రతేవిష్ణో ఇత్యృచ ॥ ౨౯౦ ॥ హుత్వాతతస్తుదేవేశం ధ్యాత్వాగురుపరంపరామ్ । శిష్యస్యదక్షిణంబాహుమూలంచక్రేణచాఙ్కయేత్ ॥ ౨౯౧ ॥ శఙ్ఖేనప్రతపేత్సవ్యబాహుమూలం మునీశ్వరాః । తతశ్చక్రంచ శఙ్ఖంచ అభిషిచ్యస్వమన్త్రతః ॥ ౨౯౨ ॥ సంపూజ్య మూలమన్త్రేణ హునేత్పూర్ణాహుతిం ద్విజాః । తతస్తూర్ధ్వపుణ్డ్రాణి ధారయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౯౩ ॥ తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం సావధానతః । గృహీత్వా వైష్ణవక్షేత్రాద్విమలాం శ్వేతమృత్తికామ్ ॥ ౨౯౪ ॥ హస్తౌప్రక్షాల్యచాచమ్య ప్రాఙ్ముఖంవాప్యుదఙ్ముఖమ్ । ఉపవిశ్యాసనేశుద్ధే వామహస్తతలంద్విజాః ॥ ౨౯౫ ॥ సఙ్క్షాళ్యచాస్త్రమన్త్రేణ తత్రవై శ్వేతమృత్తికామ్ । ప్రణవేనతు విన్యస్య గన్ధద్వారేతి తాంమృదమ్ ॥ ౨౯౬ ॥ జలేనసేచయిత్వాథ

కృత్వా దిగ్బన్ధనం ద్విజాః । మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య వామహస్త
స్థితం మృదమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ తన్మధ్యే నారసింహస్య బీజమాలిఖ్య మ
న్త్రవిత్ । అఙ్గుల్యా మృదమాదాయ లలాటాదిషు ధారయేత్ ॥
పుష్టిప్రదేనాఙ్గుష్ఠేన తర్జన్యా ముక్తిసిద్ధయే । వాఞ్ఛితార్థప్రదాయి
న్యా తథానామికయాథవా ॥ ౨౯౮ ॥ ఆయుష్కామీ మధ్యమయా
చాఙ్గుల్యా చ మునీశ్వరాః । ఏతాభిరఙ్గులీభిస్తు ధారయేన్న నఖైస్స్పృ
శేత్ ॥ ౨౯౯ ॥ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రమృజుం రమ్యం హరేః పాదద్వయా
కృతిమ్ । సాన్తరాళం సుపార్శ్వం చ ద్వ్యఙ్గులం త్ర్యఙ్గులం తు వా ॥
విస్తీర్ణం నాసికాయామే చతురఙ్గులసమ్మితమ్ । లలాటే ధారయేత్తు
ష్టౌ చతురఙ్గులవిస్తృతమ్ ॥ ౩౦౧ ॥ అష్టాఙ్గులాయతం యద్వా
ప్రాదేశపరిసమ్మితమ్ । ధారయేదూర్ధ్వపుణ్డ్రం తు తావన్మానసమ
న్వితమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం తు హృదయే ధారయేల్లక్షణాన్వి
తమ్ । తతస్త్ర్యఙ్గులవిస్తీర్ణం చతురఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౩౦౩ ॥
ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం కణ్ఠదేశే తతో వై దక్షిణోదరే । ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం తు
పూర్వోక్తం కుక్షిపుణ్డ్రసమం ద్విజాః ॥ ౩౦౪ ॥ తతస్తు దక్షిణే బాహు
మధ్యే త్వష్టాఙ్గులాయతమ్ । చతురఙ్గులవిస్తీర్ణమూర్ధ్వపుణ్డ్రం
తు ధారయేత్ ॥ ౩౦౫ ॥ తతస్తు దక్షిణాంసే తు కణ్ఠపుణ్డ్రసమం భ
వేత్ । వామకుక్షౌ తూర్ధ్వపుణ్డ్రం కుక్షిపుణ్డ్రసమం భవేత్ ॥ ౩౦౬ ॥
వామబాహౌ భవేత్పుణ్డ్రం దక్షబాహూక్తలక్షణమ్ । వామాంసే
తు తతః పుణ్డ్రం కణ్ఠపుణ్డ్రసమం భవేత్ ॥ ౩౦౭ ॥ పృష్ఠే త్వష్టాం
గులాయామం చతురఙ్గులవిస్తృతమ్ । ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం కకుద్దేశే చ
తురఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౩౦౮ ॥ తథా త్ర్యఙ్గులవిస్తారం ధారయేన్ముని
పుఙ్గవాః । ఏవం ద్వాదశపుణ్డ్రాణి కృత్వా చైవ యథాక్రమమ్ ॥ ౩౦౯ ॥
హస్తప్రక్షాళనతోయం తు మూర్ధ్ని సమ్ప్రోక్షయేద్ద్విజాః । తతస్తు చోర్ధ్వ
పుణ్డ్రాణాం మధ్యే విష్ణుసమర్పితమ్ ॥ ౩౧౦ ॥ ధారయేద్రజనీచూర్ణం

లక్ష్మీసాన్నిధ్యసిద్ధయే। వర్తిదీపాకృతించైవ వేణుపత్రాకృతింతు వా॥
ఏవంధృతేహ్యూర్ధ్వపుణ్డ్రే లక్ష్మ్యాస్సార్ధంజగత్పతిః। క్రీడతే సతతం
తత్ర తతో బద్ధాఞ్జలిర్ద్విజాః॥ ౩౧౨॥ నామభిః కేశవాదీనాం తద
ద్ధ్యానపూర్వకమ్। తత్తచ్ఛక్తిసమేతాంస్తు కేశవాదీన్ స్మరేద్బు
ధః॥ ౩౧౩॥ లలాటే కేశవంధ్యాయేన్నారాయణముథోదరే। మా
ధవంహృదయే చైవ గోవిన్దం కణ్ఠకూబరే॥ ౩౧౪॥ ఉదరే దక్షిణే పా
ర్శ్వే విష్ణుంధ్యాయేన్మునీశ్వరాః। తత్పార్శ్వే బాహుమధ్యే తు చి
న్తయేన్మధుసూదనమ్॥ ౩౧౫॥ త్రివిక్రమంతు తత్కణ్ఠే వామ
కుక్షౌ తు వామనమ్। శ్రీధరం వామబాహౌ తు హృషీకేశంతదంసకే॥
అపరే పద్మనాభంతు త్రికే దామోదరంస్మరేత్। ఇత్యేవమూర్ధ్వపు
ణ్డ్రస్య విధానం సుప్రకీర్తితమ్॥ ౩౧౬॥ ఏవంశిష్యస్సోర్ధ్వపుణ్డ్రం
ధారయిత్వా యథావిధి। నామకుర్యాచ్ఛిష్యస్య తద్విధానమి
హోచ్యతే॥ ౩౧౭॥ తస్మాదాయకరాద్దేవధామసన్నికటంవ్రజేత్।
కృత్వాత్మనో మహాభాగే భూయస్సంచ్ఛాద్యలోచనే॥ ౩౧౯॥
ప్రక్షేపయేత్తథా పుష్పమఞ్జలింముక్తలోచనః। సంపశ్యేత్పరమం
ధామ మాన్త్రమిచ్ఛాఫలప్రదమ్॥ ౩౨౦॥ తస్మిన్నవసరే కుర్యా
న్నామయస్య యథోచితమ్। రహస్యసంజ్ఞంముఖ్యంచ గౌణంవా
స్య యథాస్థితమ్॥ ౩౨౧॥ సామాన్యం వాసుదేవాద్యం నామ
ప్యాజ్ఞాచ్చతుర్ష్వపి। సర్వేషాంసవిశేషంవా యథా చానుక్రమేణ తు॥
ద్విషట్కమూర్త్యజేతంచ స్యాన్యన్తం బ్రాహ్మణేషు చ। దేవా
న్తం క్షత్రియాణాంచ కుర్యాద్ద్వాదశధా పునః॥ ౩౨౩॥ పాల్య
న్తం ధరనిష్ఠంవా లాఞ్ఛనాస్త్రపురస్సరమ్। ధ్వజలాఞ్ఛనసంజ్ఞం
చ యథావస్థం నృపేషు చ॥ ౩౨౪॥ ఏవం వర్ధననిష్ఠంచ మూర్తి
లాఞ్ఛనపూర్వకమ్। విహితంచాపి వైశ్యానాం దాసాన్తం శూద్ర
జన్మనామ్॥ ౩౨౫॥ అథో ధ్యాయనమస్కృత్య మణ్డలంకలశంగురుమ్।

యథా యథాతు కుణ్డసమీపంతు శిశునా సహ దేశికః ॥ ౩౨౬ ॥ కృతస్య క
ర్మణోఽచ్ఛిద్ర సిద్ధయే చ హుతే సతి । సన్తాడ్యాస్త్రేణ మర్మకో భూత్వా
ప్రాగ్వత్తద్ధృదయం విశేత్ ॥ ౩౨౭ ॥ ప్రాణశక్తివియుక్తం చ కృ
త్వాఽఽనీయ సమాసతః । సంప్రవేశ్య స్వకం స్థానం తత్రాగ్నికణవచ్ఛ
నమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ నీత్వా సంయక్పృథగ్భావం విరేచ్య సహ వాయు
నా । స్వభావనా వామమార్గేణ హృదాద్యన్తం నిరోధితమ్ ॥ ౩౨౯ ॥
జన్మగ్రహాను నైనైవ మన్త్రయుక్తేన కర్మణా । భావధ్యానానువిద్ధేన
పితృమాతృమయం త్యజేత్ ॥ ౩౩౦ ॥ తతస్సకవచమన్త్రేణ దద్యా
త్స్వస్తాభిమన్త్రితమ్ । తస్యోపవీతముపరముదితం చాపి యస్యతత్ ।
సర్వథా దాసభావత్వమాపన్నస్య చ తత్త్వతః । అనుద్యపాన్వయోత్థ
స్య లోకధర్మోజ్ఝితస్య చ ॥ ౩౩౨ ॥ ఆస్తవద్బ్రిష్టానిష్ఠస్య కర్మ
తన్త్రిరతస్య చ । గోదానం శూద్రజాతేర్వై విహితం చైవ నాన్య
థా ॥ ౩౩౩ ॥ వౌషట్స్వాహావషట్కారనిష్ఠానాం తు ప్రతిక్రియా ।
నమస్కారేణ మన్త్రాణాం కార్యే ప్రాప్తే హ్యనుగ్రహే ॥ ౩౩౪ ॥
నదీయమర్ఘ్యపుష్పాద్యం యత్కిఞ్చిద్యాగసాధనమ్ । సుసంస్కృ
తమసిద్ధం వా భక్త్యా కర్మణ్యతాం వ్రజేత్ ॥ ౩౩౫ ॥ అతోఽన్యేషాం
తు భక్తానాం విహితా యాగసాధనే । సమ్యక్స్వత్వనివృత్తిం ప్రాగ్
స్మనప్రోక్షణాన్వితమ్ ॥ ౩౩౬ ॥ మూర్ధ్నా వా మణ్డలాగ్రేతు పు
ష్పక్షేపం సమానతే । నక్తం వా పరిపీడం చ భూతార్థం చైవమేవ
హి ॥ ౩౩౭ ॥ ఏవం సంస్కారసంశుద్ధం కృత్వా వర్ణగణం పురా ।
సాజ్ఞేన విభునా కుర్యాత్తత్ప్రియశ్చిత్తతర్పణమ్ ॥ ౩౩౮ ॥ సదశాం
శం సహస్రం తు యథా చానుక్రమేణ తు । గత్వా చాథ లక్ష్యకుమ్భాశం
సూత్రమాదాయ తత్స్థితమ్ ॥ ౩౩౯ ॥ ఋజుభూతం శిశుం కృత్వా
తద్వత్సూత్రం ప్రసార్య చ । వ్యక్తరూపం చ మన్త్రేశం సంస్మరేదగ్ని
మధ్యగమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ పశ్యేద్ద్విభాగశిశుం సూత్రే స్వాత్మన్యథా స్వన

మాక్షిపేత్ । తతో ధ్యాత్మస్వరూపంచ సంస్మరేన్మన్త్రదేహగమ్ ॥
అధిదైవస్వభావంచ తత్స్వస్మిన్న్యవతార్య చ । అధిభూతమయాన్మూ
ర్త్రే త్రివిధం శివ్యవిగ్రహే ॥ ౩౪౨ ॥ మూలమన్త్రావసానే తు సన
మనస్కం పరాత్మనే । వషట్కృత్వా తు జుహుయాదాహుతీనాం చతు
ష్టయమ్ ॥ ౩౪౩ ॥ తథా సూక్ష్మాత్మనే ప్రోక్త్వా తతస్స్థూలాత్మనేను
నై । సర్వాత్మనే చ తదను తతో ధ్వనిచయం హితమ్ ॥ ౩౪౪ ॥ ఆపా
దాగ్రాద్విచ్ఛిఖాన్తం చ సర్వం ధ్యాత్వా స్వదేహగమ్ । యథోద్దిష్టక్ర
మేణైవ విభిన్నం త్రివిధం త్వపి ॥ ౩౪౫ ॥ రచనా సన్నివేశో యః స్థా
దీనాం చాధిభూతతా । బోద్ధవ్యమధిదైవత్వం సామర్థ్యం యస్య యు
స్వకమ్ ॥ ౩౪౬ ॥ తదధిష్ఠాతృమన్త్రాణామధ్యాత్మత్వం విధీయ
తే । అథ మాన్త్రమయం త్యక్త్వా ద్వాదశాన్తం సమాశ్రయేత్ ॥ ౩౪౭ ॥
మూలమన్త్రమయో భూత్వా సంప్రజేత్స్వనిమానతః । బ్రహ్మాద్యా
రపదం శైవ్యం తతస్తద్వ్యక్తవర్త్మనా ॥ ౩౪౮ ॥ పార్థివం పావమా
క్రమ్య పరావ్యక్తచ్ఛక్తిమాత్మవాత్ । బీజభూతాం చ హృద్యన్త్రస.
ద్ధాం గన్ధవిగ్రహామ్ ॥ ౩౪౯ ॥ నానాఙ్గబీజసంయుక్తామనేకరచ
నాన్వితామ్ । ఏవమాదాయ వైసర్గ్యా బుద్ధినిష్ఠాస్తు శక్తయః ॥ ౩౫౦ ॥
పృథక్పృథక్క్రమేణైవ తస్మిన్ హృన్మన్త్రసంపుటే । స్వేనాధ్యా
త్మగణేనైవ పరేణ వ్యాపకాత్మనా ॥ ౩౫౧ ॥ తద్దేహం ధారయన్తం
చ స్మరేత్తముభయాత్మకమ్ । కాలం భోగక్షయాన్తం చ తతః కాలా
చ్చ మహామతే ॥ ౩౫౨ ॥ కృత్వైవం భూతశక్తీనాం సంహారం
శివవిగ్రహాత్ । సౌత్రం దేహమథాక్రమ్య సౌమ్యేనైవ వర్త్మనా ॥
పాల్లవం తద్వ్రజేత్తత్ర వ్యఙ్గయేత్తు ధియా తు యత్ । ఆదాయా
ధ్యాత్మమన్త్రాంశ్చ భూతభూతాన్వితానథ ॥ ౩౫౪ ॥ నిత్యజ్ఞలక్ష
ణైశ్శుద్ధైస్సమన్త్రైస్తత్స్థితానపి । అథ సూత్రాద్వినిష్క్రమ్య
ప్రయాయాదనలాశ్రయమ్ ॥ ౩౫౫ ॥ తతో వపుపస్థానాన్మన్త్రై

సామాన్యంసమాచరేత్ । సమాప్యతావాంమన్త్రాణాం పరేసర్వజ్ఞల
క్షణే ॥ ౩౫౬ ॥ వ్యాపకేసర్వసామాన్యే కృత్వాస్వేస్వేపదేస్థిత
మ్ । స్వశరీరమథాసాద్య బ్రహ్మద్వారేణదేశికః ॥ ౩౫౭ ॥ సుప్రవ
మాదాయుసన్తర్ప్య మన్త్రబృన్దం యథోదితమ్ । తత్సబృన్దసమేతం
చ స్వనాడ్యాప్రణవాదనా ॥ ౩౫౮ ॥ భూయస్సంసృష్టియోగేన
ద్విషట్క పరిసఙ్ఖ్యయా । పూరకేనసమాకృష్య శిష్యం హృత్కమ
లాద్ధృది ॥ ౩౫౯ ॥ అథశక్తినిరస్తంచ వ్యోమబీజంపరలక్షణమ్ ।
భూశక్త్యజ్ఞానసంరుద్ధం కృత్వాదాయానలాద్ధృది ॥ ౩౬౦ ॥ ప్రణ
వాసనపిశొన్తం విరేచ్యాబ్జకుశేశవే । స్మృత్వాథశిష్యచైతన్య
మేకమేవస్వరూపధృక్ ॥ ౩౬౧ ॥ శక్తిముచ్ఛక్తిభావేన శక్తిత్వేన
మసంస్మరేత్ । ధ్యాత్వాస్వగతం కుణ్డశక్తిమత్వేనతత్పునః॥౩౬౨॥
రేచయిత్వా స్వనాడ్యా చ విగ్రహేసాధ్యసత్మనా । నియోజ్యతత్స
మాధౌ జపధ్యానైకలక్షణే ॥ ౩౬౩ ॥ తదేవపార్థివంబీజం హృ
గ్రాన్తే హోమకర్మణాం । సమ్యక్తస్యాపరార్థం నేతవ్యం సూక్ష్మ
దేహతామ్ ॥ ౩౬౪ ॥ స్వాహాన్తం భోగసిద్ధ్యర్థం నమోన్తం మో
క్షసిద్ధయే । భోగమోక్షాప్తయే వాపి తదేవోభయలక్షణమ్॥౩౬౫॥
కర్మణామపానేకు సంపాదయుపదంన్యసేత్ । ఏవం తద్విగ్రహే
మాత్మే తద్వృత్ప్వధ్మగతస్య చ ॥ ౩౬౬ ॥ శిరసాచాధికారంతు త
స్యోపాద్య యథాస్థితమ్ । శిఖామన్త్రేణ తదోర్ధ్వగం నిర్వర్త్య శత
సఙ్ఖ్యయా ॥ ౩౬౭ ॥ నర్మణాతత్ఫలప్రాప్తిం తల్లయత్వమపిస్మరే
త్ । స్వతృప్తిమయనేత్రేణ కుర్యాత్తేనైవ తత్స్థితమ్ ॥ ౩౬౮ ॥
గతాయగశాస్త్రమన్త్రేణ విశ్లేషేణయుతోభవేత్ । మూలేనాథ
గృహీత్వాతత్కుర్యాత్స్వాత్మపాత్పునః ॥ ౩౬౯ ॥ తద్వచ్ఛక్తిం
తదీయాంచ కుణ్డాద్వ్యాపకలక్షణామ్ । ధ్యాత్వాస్యాథ సాధ్యస్య
హృత్సాధారస్యశాన్తయే ॥ ౩౭౦ ॥ పూర్వసఙ్ఖ్యంతు చాస్త్రేణ

కృత్వా హూంమంత్రహోమతే । స్రువమాజ్యేన సంపూర్య సర్వస్థ
సూత్రాత్రిత్తు పార్థివమ్ ॥ ౩౭౧ ॥ వికత్త్యపూర్ణయా పార్ధం విలా
ప్యాగ్నౌ స్వకేపదె । మూలమన్త్రేణ సహసా హృత్పద్మే ప్రేరితే
నతు ॥ ౩౭౨ ॥ స్వదేహోద్రేచకేనాథ పేర్యశక్తించ శైశవీమ్ ।
తయా కాన్తిమధస్థంచ సంస్మరేద్వ్యతిరిక్తయా ॥ ౩౭౩ ॥ కుబ్జునో
వాబ్జపత్రమాద్యాథ్యానంచ భావనమ్ । శిష్యదేహే నిరుద్ధస్య వ్యక్తి
క్రోడీకృతస్యచ ॥ ౩౭౪ ॥ స్వశక్తిపరిపూర్ణస్య క్ష్మాబీజస్యత్స్వథో
పరి । విరెచ్య శక్తిమన్తంచ వ్యస్తధర్మేణ పూర్వవత్ ॥ ౩౭౫ ॥ తత్స్త్ర
ణౌబీజసంస్థంతు అధ్యానంతు యథాస్థితమ్ । ప్రకాశయన్తి కృపయా
తన్నాథాస్తస్య విగ్రహే ॥ ౩౭౬ ॥ విరక్తం భావయేచ్ఛిష్యం చిన్త
యన్తమిదం ధియా । ఇదం తత్పార్థివం తత్త్వం ముధా వై మసఖపఞ్జర
మ్ ॥ ౩౭౭ ॥ భావతత్త్వగతంచాస్య సుసహత్వంచ సాంప్రతమ్ ।
కథమత్రత్వహంచాసం యస్య మే నతతా ఇమాః ॥ ౩౭౮ ॥ విము
క్తోఽపఞ్జరాద్యద్వత్సుఖమాస్తే విహఙ్గమః । ఊర్ధ్వపాదితదారూఢ స్వ్య
వం మన్త్రిబలాద్విభో ॥ ౩౭౯ ॥ సమాహామథ విజ్ఞాప్య తత్ప్ర
భుత్వేన యత్స్థితః । సన్నిరుద్ధో భవేత్త్వస్య సర్వతస్సర్వదైవహి ॥
యుష్మత్ప్రసాదసామర్థ్యాద్యథావత్పార్థివో గుణః । దేహాన్తం
గన్ధతన్మాత్రం భవేదాసీనమస్యవై ॥ ౩౮౧ ॥ సమ్యక్సంప్రతిపన్నస్య
శాసనే పారమేశ్వరే । హేధరాధిపతే నాథ అస్యాద్యప్రభృతిత్వ
యా ॥ ౩౮౨ ॥ ధ్వంసాయ మోక్షవిఘ్నానాం భవితవ్యఞ్చ కర్మ
ణః । ఇతి విజ్ఞాప్య చాజ్ఞాప్య ఆపాద్యాహుతయక్రమాత్ ॥ ౩౮౩ ॥
సహశక్త్యా సమాకృష్య భూయస్తత్పూరకేణతు । తద్దేహే చాస్య
యంబీజం సాధారం పూర్వవన్న్యసేత్ ॥ ౩౮౪ ॥ కుణ్డమధ్యేతు
సన్ధాయ జీవశక్తించ పూర్వవత్ । విరేచ్య శక్తిమాంస్తత్ర నియోజ్య
తదనన్తరమ్ ॥ ౩౮౫ ॥ తత్సమాధౌ యథాపూర్వం కుమ్భకేన

ముహోముతే । అథాప్యం దేహమాపాద్య హోమధ్యానాదినా పరమ్॥
తత్రాధికారపూర్వం తు సర్వం నిర్వర్త్య తస్య వై । ఆప్యేన సూత్ర
సఖడ్గేన మహాపూర్ణాం నిపాత్యేవ ॥ ౩౮౭ ॥ అప్తత్వం పదసంయు
క్తం తేనాకారిత్తం స్మరేత్తథా । తత్ స్థమస్త్రిసమూహం తు సహ
తత్పతినా తు వై ॥ ౩౮౮ ॥ పూర్వవచ్ఛ్రపయిత్వా చరసంజ్ఞాప్య
గన్ధవత్ । మనోవసానం నీత్వైవం § తం వర్ణార్థాధ్వగోచరమ్ ॥ ౩౮౯ ॥
నిష్ఠాఙ్గేన మహోబుద్ధే తేజసాస్త్రిణ చేచ్ఛయా । సముద్ధృత్యాథ వై
ప్రాగ్వద్వ్యక్తవ్యం బుద్ధిగోచరే ॥ ౩౯౦ ॥ షడధ్వముక్తం మూలేన
ప్రాప్తసంజ్ఞం చ తం శిశుమ్ । తత్పకఞ్చుకనిర్ముక్తం శాన్తాత్మన్యేక
తాం గతమ్ ॥ ౩౯౧ ॥ స్మృత్వా శక్త్యాత్మనాగ్నౌ తు లబ్ధలక్షం పరే ప
దే । ఐశ్వరేణ తు బీజేన ప్రోక్తసత్వాన్వితేన చ ॥ ౩౯౨ ॥ తతస్సం
వేద్యనిర్ముక్తే సమాధౌ వినియోజ్య చ । న వేత్తి యత్ర సంలీనస్స్వానన్ద
ద్వైతమాత్రకమ్ ॥ ౩౯౩ ॥ ఆహుతీనాం శతం హుత్వా తదాపాద
నకర్మణి । నీత్వా సమానతాం సర్వం తేనైవ స్వధియాఖిలామ్॥౩౯౪॥
సహాసం వేద్యకాలేన వాక్ప్రబద్ధం యథాస్థితమ్ । నిస్తరఙ్గమయో
భూత్వా దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పరామ్ ॥ ౩౯౫ ॥ అథాప్మితాం
ప్రాప్య గురుః ప్రదద్యాద్దాహుతిం పునః । బీజనాథేన శిష్యస్య త్వప
మోక్షనివృత్తయే ॥౩౯౬॥ పద్మైరోఙ్కారసంరుద్ధైః పదావస్థితమాన
సః । సర్వజ్ఞో భవ చోక్త్వైవం జుహుయాద్ద్వాదశాహుతిమ్॥౩౯౭॥
భవైనమేవ భగవాన్నిరవద్యో నిరాశ్రయః । సర్వేశ్వరస్సర్వశక్తిస్సు
సంపూర్ణోఽచ్యుతో హరిః ॥ ౩౯౮ ॥ వ్యాపీ నిరుద్ధషాడ్గుణ్యో నిర్వి
కారో నిరఞ్జనః । నిత్యో నిత్యోదితో నూనో నిత్యానన్దస్సునిష్కళః॥
అనాద్యన్తో హ్యనిధనో వాసుదేవో విభూతిమాన్ । హుత్వైవం చ తతః
కుర్యాత్పూర్ణయా పునరేవ హి ॥ ౪౦౦ ॥ స్థితిం వైభవదీక్షాయాం

---

§ తంపూర్ణా

ముముక్షోరైశ్వరే పదే । యత్రస్థో ధానచాభ్యేతి హ్యాదిరాత్మానమే
శ్వరమ్ ॥ ౪౦౧ ॥ ఈశ్వరేచ్ఛావశేనైవ దేహపాతాన్మహామతే ।
భోగేచ్ఛాసక్తమనాభీయ ఉభయేష్వాసపదద్వయే ॥ ౪౦౨ ॥ శక్తి
మచ్ఛక్తియోగేన త్వథబుద్ధిమయేఽధ్వని । నివేశ్య దేహపాతాంతం
కాలముద్ధృత్య తత్పదాత్ ॥ ౪౦౩ ॥ అన్తర్గృహాద్యథా కాష్ఠాత్పా
వకశ్చ పృథక్కృతః । నభూయస్సహ కాష్ఠేన సామ్యమేతి తథా
పుమాన్ ॥ ౪౦౪ ॥ యోగజితో ధ్వాన్వరైర్భూయో నేతి తన్మయతాం
గతః । సమాధిప్రచ్యుతిం కృత్వా వినివేశ్యాత్మనాగ్రతః ॥ ౪౦౫ ॥
యథావదుపదేష్టవ్యస్తస్య ధ్యాన సితానతః । సంస్థితో యస్త్వభే
దేన భిన్నరూపస్య పరాత్మని ॥ ౪౦౬ ॥ వేదస్య వేదకనిర్ముక్తం నచ్యుతం
బ్రహ్మాయుత్పరమ్ । నచ్ఛబ్రహ్మభావేన స్వశక్త్యా స్వ ముమోచహి ॥
ముక్తయోఽఖిలజీవానాముదేతి పరమేశ్వరః । తదస్వ్యక్తాత్కురం పిద్ధిమ
ద్రిశ్వో యథాకథః ॥ ౪౦౮ ॥ పృథగ్వర్ణాత్మనాం యానాం స్థితయో
నత థాస్వయమ్ । నో యాన్తి నిశ్చయం యత్ర చాతురాత్మ్యాదనుగ్ర
హాత్ ॥ ౪౦౯ ॥ ఋతే వేదవిదో విప్రాస్తస్మిన్ స్మిన్ ప్రథమేఽక్షరే ।
సశబ్దమూర్తిర్భగవానభ్యేతి వ కలాత్మనా ॥ ౪౧౦ ॥ తద్విహా
యుజ్యతేయేన తన్నిష్ఠానాం పిండకర్మణామ్ । నహస్తంత్యకలాద్ధా చ
మోనవన్మూర్తిర్నిష్కజ్ఞా ॥ ౪౧౧ ॥ పదకేనాన్యథామూర్తం తద్వి
హం సియుజ్యతే । తత్త్వాగ్నకలానామాస్సర్వే ప్రభవాప్యయ లక్ష
ణాః ॥ ౪౧౨ ॥ పూర్వోక్తా వాసుదేవాద్యా అథ వ్యూహా యథోది
తాః । తత్త్వేభ్యో నిర్గతా మన్త్రాస్త్వణిమాదిగుణైర్యుతాః ॥ ౪౧౩ ॥
షట్కలాన్తలవైర్యుక్తా యేషు సఙ్ఖ్యావిద్యతే । వ్యక్తీకృతా తైస్స్వాని
ప్రాణం తురాద్యద్వం పదసంజ్ఞకమ్ ॥ ౪౧౪ ॥ కర్మణామాత్మలాభా
ర్థం మోహార్థం తన్త్రయాయచ । ద్వీపసప్తభువనం విశ్వం గుణత్రయ
మయం హి యత్ ॥ ౪౧౫ ॥ తదశుద్ధం జడం నిత్యం భోగ్యవ్యాప్యం

పృథక్స్థితమ్ । ఇత్యధ్వషట్కముద్దిష్టం హేయోపాదేయలక్షణమ్ ॥
భువనాధ్వా పదాధ్వాచ వినాతుర్వ్యపదేనతు । హేయశ్చైవముపా
దేయం కర్మిణాం తదపేక్షయా ॥ ౨౧౭ ॥ వ్యపేక్షయాప్యపె
యశ్చ హేయపక్షప్రయాతిచ । కింతుతత్ప్రాప్యుపాయంవై ని
స్తరజ్జపరేపదె ॥ ౨౧౮ ॥ వివేకపదసంస్థస్య సుదీక్షాసంస్కృతస్య
చ । విచార్యమాణపదంహి విశ్రమోయత్రవైస్ఫుటమ్ ॥ ౨౧౯ ॥
జాయతేతత్పరంబ్రహ్మ వాసుదెవాఖ్యమవ్యయమ్ । అమ్బరం పర
మాణూనాం బహూనామాస్పదంయథా ॥ ౨౨౦ ॥ తథాచాద్యప్ర
ప్రబుద్ధానాం జీవానాంహినికేతనమ్ । విజ్ఞేయం భువనానాంచ ప
దానామన్తరంహియత్ ॥ ౨౨౧ ॥ యేనేశ్వరేచ్ఛయాతేషాం మ
న్త్రాణివై క్రీడయన్తిచ । మాధీయేధ్వద్వయేతస్మిన్ సుఖదుఃఖమయైః
ఫలైః ॥ ౨౨౨ ॥ ఈశ్వరేచ్ఛానువిద్ధానాం భక్తానాంపరమేశ్వరే ।
గురూణాందీక్షితానాంచాప్యారాధనరతాత్మనామ్ ॥ ౨౨౩ ॥ భవ
న్త్యధ్వద్వయోర్ధ్వస్థామన్త్రాశ్చాజ్ఞాప్రతీక్షకాః । నయన్తికర్మిణస్స
మ్యక్ఛ్రాయామూర్ధ్వోర్ధ్వయాద్బలాత్ ॥ ౨౨౪ ॥ స్వస్థానమణిమా
దీనాం భోగానాం ప్రాప్తయేతువై । విరక్తస్యచతద్భోగాత్స్వశ
క్త్యాప్రేరయన్తిచ ॥ ౨౨౫ ॥ స్వవ్యాపారవశేనాపి తత్త్వాధ్వన్య
మృతోపమె । యత్రాణిమాదిర్మన్యేతత్తృణానీవచసంస్థితః ॥ ౨౨౬ ॥
అనుగ్రహపరాస్తస్య తత్త్వాధ్యక్షాదయోమలాః । నయన్త్యప్యయ
తాంసమ్యక్సకలాధ్వని శాశ్వతే ॥ ౨౨౭ ॥ సషాడ్గుణ్యమయోబ్ర
హ్మా వాసుదెవోఽధ్వమూర్తిభృత్ । నిత్యేస్వాత్మనిసమ్బద్ధే శబ్దబ్రహ్మే
దివేధ్వని ॥ ౨౨౮ ॥ కరోతియోజనాన్తస్య యత్రస్థస్స్వయమెవహి ।
ప్రాప్నోతి తత్పరిజ్ఞానాత్పునశ్శాన్తం భగవత్పదమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ సఙ్క
ర్షణః — దేవవర్ణాధ్వవిజ్ఞానం వదకింలక్షణంమమ । ప్రాప్నోతి
యత్పరిజ్ఞానాదధ్వసద్వాసుదెవతామ్ ॥ ౨౩౦ ॥ శ్రీభగవాన్ —

పఞ్చార్థ్వకోశముక్తస్య లబ్ధతత్త్వస్య చాత్మనః । యోఽనుభూతిపదం
యాతి ధారాసన్తానరూపధృక్ ॥ ౪౩౧ ॥ భిన్నవర్ణమయశ్శబ్దః పూ
ర్వలక్షణలక్షితః । స చాతురాత్మ్యనిచయే విజ్ఞేయో హి తదాత్మనా ॥
ప్రభవాప్యయయోగేన శబ్దభాస్వరలక్షణః । సకారాన్తస్త్వకారా
చ్ఛ హకారాదాన్తపవహి ॥ ౪౩౩ ॥ ప్రభవే ద్వాదశాన్తస్తు హ
కారశ్చతురాత్మనామ్ । అకారస్త్వప్యయే చైవ తుల్యతా తానయో
స్స్మృతా ॥ ౪౩౪ ॥ వర్ణవ్యూహసమూహేఽస్మిన్ జ్ఞేయం జ్ఞానసమా
ధినా । విశ్రామఉదయో వ్యాప్తిర్వ్యక్తిరాద్యాసు దేవతా ॥ ౪౩౫ ॥
అత్రైకైకాపరిజ్ఞేయా మూర్తిర్వ్యత్యేవమేవహి । యుక్తావిశ్రమ
పూర్వేణ చతుష్కేణ సమాసతః ॥ ౪౩౬ ॥ దణ్డవత్సన్నివేశేన
సంస్థితా హ్యేవమేవహి । ద్విషట్కం ధారణానాం చ ద్వాదశాధ్యా
త్మలక్షణమ్ ॥ ౪౩౭ ॥ సోపానభూతం యత్రాక్రాన్త్వా ద్వాదశాన్తం
విశేత్పరమ్ । నిత్యైవం వ్యక్తిభావేన హృత్పద్మోదరసంస్థితమ్ ॥
వర్ణాధ్వానం దీక్షితస్య శబ్దబ్రహ్మేతి యస్స్థితః । సంసేవ్యహుతభుగ్వ్యా
మిం * ప్రణీతేనోదకేనతు ॥ ౪౩౯ ॥ సహశిష్యేణ చాస్నానం తే
నైవాచ్ఛిద్రసిద్ధయే । పూర్వవద్వ్యాభితివాకృత్వా లక్ష్మ చాగ్నిం ప్రణ
మ్యచ ॥ ౪౪౦ ॥ సముత్థాయ తతో యాయాత్సంగృహీత్వాచ్యు
తాలయమ్ । పూజయిత్వా జగన్నాథం నివేద్య నియమాద్విభోః ॥
సవిశేషాత్సమాసేన సాన్తరాన్యగ్యతావశాత్ । యథావదుపదే
ష్టవ్యం తతస్తస్యార్పనం హృది ॥ ౪౪౧ ॥ ముద్రాసమన్వితో మన్త్రి
§ న్యాసధ్యానపురస్సరః । ఇతికర్తవ్యతా శాస్త్రసఙ్క్షిప్తా దసవిస్తరా ॥
తత్సమం సన్తతస్తేన సర్వం కార్యం యథాస్థితమ్ । గుర్వర్చనం త
తః కుర్యాద్దాత్మనా చ ధనాదినా ॥ ౪౪౨ ॥ పూరయిత్వా స్వపాపా
ణిమత్స్యపాత్రైస్తు దక్షిణమ్ । తదజ్ఞమన్త్రసంజప్తం తేషు తద్వ్యం

---

* ప్రోక్షితే § న్యాసంధ్యాన

తస్య మస్తకే ॥ ౪౪౫ ॥ మణ్డలం ప్రణవేనాథ పాణౌ సూర్యప్రభం
స్మరేత్ । తత్రాభిన్నం న్యసేత్ప్రాగ్వద్వైభవం దేవతాగణమ్ ॥
కృత్వాధియార్జితం దద్యాత్సాశిషం తస్య మూర్ధని । యథోక్తాచయ
థాభీష్టాత్త్వచిరాదేవ పుత్రకః ॥ ౪౪౬ ॥ తవాస్తు వైభవీ సిద్ధిః మోక్ష
లక్ష్మీసమన్వితా । ఇతి వైభవీదీక్షాయా లక్షణం సముదాహృతమ్ ॥
తత్ప్రయుక్తస్య సామాన్యం సర్వమన్త్రగణస్య చ । యేనయేన
హి మన్త్రేణ దీక్షా కార్యాథకస్యచిత్ ॥ ౪౪౯ ॥ తస్య తస్య తదీ
యానాం పూర్వోద్దిష్టేన వర్త్మనా । కార్యోత్రానయవానాం తు
వినియోగో యథోదితః ॥ ౪౫౦ ॥ సమూహావద్ధృదాదీనాం మూలా
స్త్రానాం సమాచరేత్ । సహతత్త్వగణేనైవ సర్వదాధ్యాత్మరూపతా
మ్ ॥ ౪౫౧ ॥ సమ్యగ్గృహ్యతతః కుర్యాత్ప్రాగ్వదభ్యర్చనం తు
వై । నేత్రకర్మాణి హృద్బీజం పఞ్చాఙ్గానాం విధీయతే ॥ ౪౫౨ ॥
నిరఙ్గానాం తు మన్త్రాణామఙ్గమన్త్రోక్తకర్మణామ్ । ప్రణవో వినియో
క్తవ్యస్సహాకర్మపదేన తు ॥ ౪౫౩ ॥ సంపాద్యా విధినానేన వ్యూహ
దీక్షార్థినాం సదా । కిం తు వైతత్ర చోక్తవ్యం ప్రత్యేకస్మిన్ హి కర్మణి ॥
చతుష్కం వాసుదేవాద్యం బీజానాం యత్పురోదితమ్ । ఏవమేవా
ద్యమన్త్రేస్తు నిశ్శేషః కర్మసఙ్గ్రహే ॥ ౪౫౫ ॥ యోక్తవ్యో బ్రహ్మ
దీక్షాయాం షోఢాభఙ్గ్యా చ పూర్వవత్ । స్వరూపేణ యథావస్థ
ముక్త్వైవ్వవసరేషు చ ॥ ౪౫౬ ॥ కిం త్వేకవచనేనాత్ర దేవానాం
పార్థనామతా । యోజనాత్త్వధివాసోక్తా విజ్ఞాతవ్యా సమాసతః ॥
నిత్యదీక్షాద్వయస్యాస్య నాన్యక్షోక్షాద్భ్రతేఫలమ్ । తత్రాపి చాతు
రాత్మీయా దీక్షా ప్రాక్క్రమలక్షణ ॥ ౪౫౭ ॥ బలాద్దదాతి సా
ద్గుణ్య భోగాప్తిం భావితాత్మనామ్ । ఫలం ప్రకల్పనాదీనాం హో
మద్రవ్యాన్యచాపియత్ ॥ ౪౫౯ ॥ ప్రకృత్యాసహసాభ్యేతివిలయం
బ్రహ్మదీక్షయా । ఏవం దీక్షాత్రయం చాపి దద్యాదేకస్య వా క్రమాత్ ॥

సర్వారాధనయోగ్యత్వసిద్ధయేమునిపుఙ్గవాః । యద్వాష్టాక్షరమ
న్త్రాద్యా వ్యాపకత్రితయేద్విజాః ॥ ౪౬౧ ॥ ఏకేనసర్వసామాన్యాం
దీక్షాంకుర్యాద్యథావిధి। తేనాఙ్గసహితేనైవసర్వకర్మసమాచరేత్ ॥
తదాపి విభవవ్యూహ పరమన్త్రైస్తథాద్విజాః । శక్తిభూషణ వా
హాస్త్రమన్త్రైంశ్చోపదిశేద్గురుః ॥ ౪౬౩ ॥ ఇత్థందీక్షావిధిస్సమ్య
క్కీర్తితోమునిపుఙ్గవాః । అథమణ్డలదృష్టస్య శాస్త్రజ్ఞస్యయథార్థ
తః ॥ ౪౬౪ ॥ సమారాధనసక్తస్య పుత్రకత్వంగతస్యచ । సిధ్యర్థం
సర్వమన్త్రాణామధికారాప్తయేతు వై ॥ ౪౬౫ ॥ తత్కాలం గురు
ణాకార్యం యచ్ఛిష్యస్యాభిషేచనమ్ । భగవత్తత్త్వవేత్త్రాణాం
పఞ్చకాలరతాత్మనామ్ ॥ ౪౬౬ ॥ సంహితాపారగాణాంచ ఆచా
ర్యాణాంచ సన్నిధౌ । యతీనాంబద్ధలక్షాణాం బోధకానాంమహా
త్మనామ్ ॥ ౪౬౭ ॥ దేవస్యపురతఃకుర్యాచ్చతురశ్రంచమణ్డపమ్ ।
సర్వోపకరణోపేతం మధ్యేభద్రాసనాన్వితమ్ ॥ ౪౬౮ ॥ తస్మి
న్కుర్యాదనన్తాఖ్యం సన్థానం చాసనోదితమ్ । పూజయిత్వార్ఘ్యపు
ష్పాద్యైస్తతోదేవస్యసంముఖమ్ ॥౪౬౯॥ బద్ధపద్మాసనంశిష్యం
తత్రారోప్యకృతాఞ్జలిమ్ । శాన్తాభిర్గీయమానంతు స్తూయమానంచ
సన్నిభిః ॥ ౪౭౦ ॥ శఙ్ఖాద్యైర్ధ్మాయమానంతు పఠ్యమానంతు మఙ్గ
లైః । జపమానంపరంమన్త్రం ధ్యాయమానమిహాచ్యుతమ్ ॥౪౭౧॥
అష్టాఙ్గేనార్చయిత్వాతు కుమ్భమాదాయవైష్ణవమ్ । సతత్రస్థానమ
న్త్రేణ సమ్యక్సిద్ధివ్యపేక్షయా ॥ ౪౭౨ ॥ సహస్రావర్తితంకృత్వా
శతావర్తితమేవవా । సిద్ధయేమన్త్రహేమాఖ్యంస్పృత్వా తమభిషిచ్య
చ ॥ ౪౭౩ ॥ స్వాహాన్తం మన్త్రముచ్చార్యప్లుతం హృత్కమలో
దరాత్ । ఏవముక్త్వా నమోన్తస్తు ధ్యాత్వా సస్ఫటికామలమ్ ॥
సముత్కీర్యక్షరన్త్రైణ తస్యహృత్పద్మగంస్మరేత్ । అశక్తివిగ్రహం
బ్రహ్మాత్వాప్లోదానన్దలక్షణమ్ ॥ ౪౭౫ ॥ సమారోప్య ధియానహ్యాక్

స్వాహాకారంతు చాఖిలమ్ । సమాపాద్యార్చితం శుద్ధం దివ్యమాగమ
సఞ్చయమ్ ॥ ౪౬౭ ॥ శుభమారాధనాధారముత్తసూత్రంచ కిఙ్కి-
ణీమ్ । సుక్సువౌ యోగపట్టంచ శఙ్ఖచక్రం కమణ్డలుమ్ ॥ ౪౬౮ ॥
చమసం కుసుమం చార్ఘ్యపాత్రం కృష్ణాజినం తతః । పాదుకే పాదపీ
ఠంచ ఛత్రమాసనదర్పణమ్ ॥ ౪౬౯ ॥ మయూరవ్యజనం శుక్లం చా
మరం భగవద్ధ్వజమ్ । యథార్హం దణ్డసహితం కాషాయేక్షౌమవాససీ ॥
సముత్థాప్యాసనాత్సర్వమాహృత్యాస్నానజం జలమ్ । వినిక్షిప్య శు
చౌ స్థానే దేవమభ్యర్చ్య వై తతః ॥ ౪౭౦ ॥ తాదర్థ్యేనతు సన్తర్ప్య వై
పూర్ణాన్తం చాగ్నిమధ్యగమ్ । ఘ్రాత్వా పూర్వోక్తవిధినా సకుణ్డాగ్
మణ్డలాన్తరాత్ ॥ ౪౭౧ ॥ అర్ఘ్యపాత్రసమాహాచ్చ బలిదానం
సమాచరేత్ । సోదకేనచ భూతానాం మోదనేనాస్త్రముచ్చరన్ ॥
బలిమణ్డలకం కృత్వా యాగాగారాచ్చ బాహ్యతః । కృత్వాన్తర్బలి
దానంతు ప్రాక్షిణేన్యన్తైపుగా ॥ ౪౭౨ ॥ అథ ఊర్ధ్వఖనంచోక్త్వా
శేషం తన్మణ్డలే బహిః । నమోస్త్వచ్యుతభూతేభ్యస్సర్వేభ్యస్సర్వ
తైవహి ॥ ౪౭౩ ॥ సదిక్పాలేభ్యస్సాస్త్రేభ్యశ్శాన్తయేస్వాహ్యవై శి
రః । పూజాద్యముపసంహృత్య దత్తశిష్టేనపూర్వవత్ ॥ ౪౭౪ ॥
వృత్తమణ్డలమధ్యేతు సితపద్మోదరే తతః । దత్తశిష్టైర్యజేద్దేవం సర్వ
దేవగుణం ప్రభుమ్ ॥ ౪౭౫ ॥ తర్పయిత్వాగ్నిమధ్యేతు కుర్యాత్తస్య
విసర్జనమ్ । తదీయమాథనిక్షిప్య ఘ్రాణతో జలాన్తరే ॥ ౪౭౬ ॥
యాగావసానే వతచ్చక్రం ద్వారశౌరం విచిన్త్యచ । న్యస్యాత్మన్యప్య
ర్ఘ్యపుష్పాద్యైస్సమభ్యర్చ్యతదన్తరే ॥ ౪౭౭ ॥ కరకం వారిసం
పూర్ణమానాయ వినివేశ్యచ । తత్రైస్థాప్య వీర్యమస్త్రేణ మధ్యేమ
న్త్రీ స్త్రీముత్తమమ్ ॥ ౪౭౮ ॥ మధ్యమ్బుపయసాపూర్ణముపరం
శుభలక్షణమ్ । తదగ్రతోఽర్ఘ్యకలశం తన్మధ్యేస్త్రీంచవక్రగమ్ ॥
తదభ్యర్చ్య యథాన్యాయం కృత్వాష్టశతమన్త్రితమ్ । వషట్పద

నిరుద్ధేన మూలమన్త్రేణ తం పునః ॥౪౯౧॥ దద్యాత్తదన్తస్సాస్త్రేణ
పాత్రిగ్వత్ప్రియయాషధారణామ్ । నిర్వ్రజీకరణం కుర్యాత్సర్వేషాం మ
న్త్రవారిణా ॥ ౪౯౨ ॥ తదమ్బుధారాదానేన ధ్యానోచ్చారయు
తేనచ । సంవిభజ్యాథచైతేషాం మన్త్రపానం సుధామయమ్ ॥
సంపాద్యాస్త్రవరం పశ్చాత్సమన్తశ్చక్రగం న్యసేత్ । ఆదాయ
తత్తోయకుమ్భం సస్త్రమన్త్రముదీరయన్ ॥౪౯౪॥ § ధారయేత్పూ
ర్వవద్ధారామథమధ్యే నిధాయ తమ్ । సుప్రాజ్ఞముదకేనైవ కృత్వా
ఫలసమన్వితామ్ ॥ ౪౯౫ ॥ గురుయాగమతఃకుర్యాచ్ఛిష్యఃప్రయ
తమానసః । భగవద్యాగవద్భక్త్యా కర్మణా మనసా గిరా ॥ ౪౯౬ ॥
యాగోపయుక్తసమ్భారం తస్మై సర్వం నివేద్య చ । సశిరఃపాణియు
గ్మం తు కృత్వా చైవ తదఙ్ఘ్రిగమ్ ॥ ౪౯౭ ॥ తుష్టవ్యస్సుప్రసన్నేన
శ్రద్ధాపూతేన చేతసా । పఞ్చరాత్రవిదస్తత్త్వదర్శింశ్చ సాన్నికాఽ
యః ॥ ౪౯౮ ॥ సంపూజ్య విధివద్దద్యాత్తేషాం శక్త్యా చ దక్షిణామ్ ।
సంవాహనపరాత్తాల్లబ్ధ్వానుజ్ఞాం తు గౌరవీమ్ ॥ ౪౯౯ ॥ భ్రా
తృభిస్సహ చాశ్నీయాద్బహుభిఃపూర్వదీక్షితైః । తథాన్యైర్భగవ
ద్భక్తైస్సుహృత్సమ్బన్ధిబాన్ధవైః ॥ ౫౦౦ ॥ వ్రజన్తం సహ శిష్యైస్తు
కాలేహ్యన్యత్రతత్ర వా । తదిచ్ఛయాప్యనువ్రజ్య నివర్తేతాథవై యు
దా ॥ ౫౦౧ ॥ కృత్వాతు పాదపతనం బహుధా సప్రదక్షిణమ్ । ఆ
మోక్షాత్సర్వసిద్ధీనాం భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౫౦౨ ॥ పరా
గతిర్గురుర్యస్మాత్ప్రసాద్య * స్తతపవసః । ఇత్యేవమభిషేకస్తు భవే
న్ముఖ్యాధికారిణామ్ ॥ ౫౦౩ ॥ స్వార్థపరార్థయజనే ఉభయత్రాధి
కారిణామ్ । అన్యేతుదీక్షామాత్రేణ సంస్కార్యా మునిపుఙ్గవాః ॥
మునయః — కింస్వార్థంచ పరార్థంకిం కేచతత్రాధికారిణః । తదేత
న్మునిశార్దూల వదస్వ వదతాం వర ॥ ౫౦౪ ॥ నారదః — స్వగృహే

---

§ భ్రామయేత్పూర్వ   * స్మృతపవనః

స్థాపితో దేవస్స్వస్థ ఇత్యభిధీయతే । పర్వతాగ్రే నదీతీరే సిద్ధతీర్థే
వనాదికే ॥ ౫౦౬ ॥ గ్రామేవా నగరేవాపి స్వయంవ్యక్తాదిభేద
తః । సంస్థితో భగవాన్విష్ణుః పరార్థ ఇతి కథ్యతే ॥ ౫౦౭ ॥ పరార్థస్సా
ర్వసదృశస్సర్వస్తు గృహదీపవత్ । ఉత్కృష్టః పరశబ్దోయమర్థో
మోక్షాదిలక్షణః ॥ ౫౦౮ ॥ యస్మాత్సలభ్యతే సోయం పరార్థః పరికీర్తి
తః । సపవసర్వఫలదస్సర్వేషామపి యద్విజాః ॥ ౫౦౯ ॥ తస్మాత్స
ర్వజనైస్సేవ్యః పరార్థః పురుషోత్తమః । స్వార్థస్స్వస్వగృహే పూజ్య
స్స్వస్వాభీష్టఫలప్రదః ॥ ౫౧౦ ॥ స్వార్థస్యాపి పరార్థస్య పూజా
యామధికారిణః । శాణ్డిల్యాద్యన్వయే జాతా గురోర్లబ్ధాభిషేచ
నాః ॥ ౫౧౧ ॥ అన్యేతు కేవలం స్వార్థపూజనే హ్యధికారిణః । ము
నయః — శాణ్డిల్యాద్యాస్తు కేయోగిన్ తద్వంశ్యాపవ కేవలమ్ ।
కథం పరార్థయజనే భవన్తిహ్యధికారిణః ॥ ౫౧౨ ॥ తత్సర్వం వి
స్తరేణైవ బ్రూహినో మునిపుఙ్గవ । నారదః — శాణ్డిల్యాదిమునీ
న్ద్రాణాం శృణుధ్వం వైభవం ద్విజాః । పురాకృతయుగస్యాదౌ వా
సుదేవః పరః పుమాన్ ॥ ౫౧౩ ॥ స్వారాధనార్థం భూలోకే సద్ధర్మా
ణాం ప్రవృత్తయే । లోకసంరక్షణార్థంచ స్వస్య పఞ్చాయుధాధి
పాన్ ॥ ౫౧౪ ॥ సమాలోక్య భవత్వోద్య హ్యవతీర్య ధరాతలే । ఆ
ద్యమేకాయనం వేదం మోక్షైకఫలలక్షణమ్ ॥ ౫౧౫ ॥ ప్రకాశయ
ధ్వం సర్వేషాం సద్ధర్మాంశ్చ విశేషతః । తత్రతత్రావతీర్ణం మాం స్వ
యంవ్యక్తాదిభేదతః ॥ ౫౧౬ ॥ సంపూజయధ్వం సర్వేషాం మో
క్షలాభాయ భూతలే । ఇత్యాదిశత్తతస్తేవై విష్ణోరాజ్ఞానువర్తినః ॥
సుదర్శనాద్యా హేతీశాః పఞ్చ బ్రహ్మర్షిరూపతః । సముత్పన్నాః క్షితి
తలే పౌణ్డ్రవర్ధనస్థలాదిషు ॥ ౫౧౭ ॥ పఞ్చాయుధాంశాస్తే పఞ్చ
శాణ్డిల్యశ్చౌపగాయనః । మౌఞ్జ్యాయనః కౌశికశ్చ భారద్వాజశ్చ
యోగినః ॥ ౫౧౮ ॥ తేమిళిత్వా సమాలోచ్య విష్ణోరారాధనేచ్ఛయా ।

అభిసజ్జన్మయుతాత్తార్ధ్వం తపశ్చక్రుస్సుదుస్తరమ్ ॥ ౫-౨౦ ॥ తేషాం తు తపసా తుష్టో వాసుదేవో జగత్పతిః । లక్ష్మ్యా సార్ధం ఖగేశానమధిరుహ్య కృపానిధిః ॥ ౫-౨౧ ॥ ఆజగామ గిరిశ్రేష్ఠం యత్ర సన్తి మునీశ్వరాః । తతస్తే మునిశార్దూలా దృష్ట్వాయాన్తం జగత్పతిమ్ ॥ శఙ్ఖచక్రాఞ్చితకరం కోటిసూర్యసమప్రభమ్ । పులకాఞ్చితసర్వాఙ్గా ఆనన్దాశ్రుసమన్వితాః ॥ ౫-౨౩ ॥ ప్రణర్తన్తస్తువన్తశ్చ గాయన్తశ్చ పరస్పరమ్ । ప్రదక్షిణం చ సర్వే తే ప్రణేముః పురుషోత్తమమ్ ॥ ఆనన్దామ్బుధిసంమగ్నానేతాన్ స్వీకృత్య శ్రీపతిః । ఉవాచ కరుణం వాక్యం మేఘగమ్భీరయా గిరా ॥ ౫-౨౪ ॥ శ్రీభగవాన్ — భో

మయా స్తపసా యుష్మత్కృతేనానన్యచేతసా । సన్తుష్టోఽస్మి ప్రసన్నోఽస్మి వృణీధ్వమభివాఞ్ఛితమ్ ॥ ౫-౨౫ ॥ ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా ఋషయో హృష్టమానసాః । బద్ధాఞ్జలిపుటాస్సర్వే ప్రత్యూచుర్వినయాన్వితాః ॥ ౫-౨౬ ॥ అధీతాస్సకలా వేదాః శాస్త్రాణి వివిధాని చ । మోక్షోపాయం న జానీమస్తతస్త్వాం శరణం గతాః ॥ ౫-౨౭ ॥ ఇత్యస్మాననుగ్రహం కర్తుమర్హసి త్వం దయానిధే । ఇతి సంప్రార్థితో దేవః కరుణామృతవారిధిః ॥ ౫-౨౮ ॥ తేషామేవ యోగీన్ద్రాణాం శాణ్డిల్యాదీనాం తు దీక్షయా । సంస్కృత్య చాభిషిచ్యాథ స్వయమేవ జగత్పతిః ॥ ఆద్యమేకాయనం వేదం రహస్యామ్నాయసంజ్ఞితమ్ । దివ్యమన్త్రక్రియోపేతం మోక్షైకఫలలక్షణమ్ ॥ ౫-౩౧ ॥ పఞ్చాపి పృథగేకైకం దివారాత్రం జగత్ప్రభుః । అధ్యాపయామాస యతస్తతస్తే మునిపుఙ్గవాః ॥ ౫-౩౨ ॥ శాస్త్రం సర్వజనైర్లోకే పఞ్చరాత్రమితీర్యతే । తద్గ్రాంశోచ్ఛపది శాస్త్రేష్వత్ర తాను వా చేదమచ్యుతః ॥ ౫-౩౩ ॥ ఏష ఏకాయనో వేద ఉపదిష్టో మయా ద్విజాః । మోక్షాయనాయ వై పన్థా ఏతదన్యో న విద్యతే ॥ ౫-౩౪ ॥ తస్మాదేకాయనం చైనం ప్రవదన్తి మనీషిణః । ఏతముక్తవిధానేన దివ్యతన్త్రావిధాస్థితమ్ ॥ ౫-౩౫ ॥

స్వయంవ్యక్తాదిరూపేణ సంయజధ్వం మునీశ్వరాః । స్వార్థపరా
ర్థయజనే యూయం ముఖ్యాధికారిణః ॥ ౫౩౬ ॥ యుష్మద్వంశ్యా
శ్చయేవిప్రాస్తైభిషేచ్యా యథావిధి । తేపిస్వార్థపరార్థేచ భవే
యురధికారిణః ॥ ౫౩౭ ॥ ఏవం కార్తయుగోధర్మః ప్రతిబుద్ధైర్నిషేవి
తః । త్రేతాకౌమన్దసజ్ఞాన్వరో భవిష్యతిమునీశ్వరాః ॥ ౫౩౮ ॥
త్రేతాయుగాదౌ సర్వేపి నానాకామసమన్వితాః । వ్యామిశ్రయా
జినో భూత్వా త్యజన్త్యద్యం సనాతనమ్ ॥ ౫౩౯ ॥ అన్తర్దధాతి
సర్వోయం వేదపరాయణాభిధః । తతోయోగ్యయభగవాన్ ప్రా
దుర్భావయతిస్వయమ్ ॥ ౫౪౦ ॥ ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధేదేవో వాసుదే
వస్సనాతనః । తదాప్రభృతి తేసర్వే శాణ్డిల్యాద్యామునీశ్వరాః ॥
ఆద్యం భాగవతంధర్మమాదిభూతే కృతేయుగే । అనుతిష్ఠన్తి సర్వేపి
మానవాశ్చమునీశ్వరాః ॥ ౫౪౧ ॥ తతస్త్రేతాయుగేజాతే నానా
కామవశఙ్జనాః । త్యక్త్వాభాగవతంధర్మం బభూవుర్మిశ్రయాజినః ॥
తతశ్చైకాయనోవేదో మన్దచారోబభూవచ । తదామునీన్ద్రశ్శాణ్డి
ల్యోదృష్ట్వాకామరతాన్జనాన్ ॥ ౫౪౪ ॥ లోకసంరక్షణార్థాయ
తపస్తేపేసుమహత్తరమ్ । అనేకానిసహస్రాణివర్షాణాంతపసోన్తతః ॥
ద్వాపరస్యయుగస్యాన్తే ఆదౌకలియుగస్యచ । సాక్షాత్సఙ్కర్ష
ణో దేవః ప్రాప్యప్రత్యక్షతాంమునేః ॥ ౫౪౬ ॥ పరిత్యజ్యపరం ధ
ర్మం మిశ్రధర్మముపేయుషామ్ । భూయస్తత్పదకాఙ్క్షాణాం శ్రద్ధాభ
క్తిముపేయుషామ్ ॥ ౫౪౭ ॥ అనుగ్రహార్థంవర్ణానాం యోగ్యతాపా
దనాయచ । తథాజనానాం సర్వేషామభీష్టఫలసిద్ధయే ॥ ౫౪౮ ॥
మూలవేదానుసారేణ సారంసఙ్గృహ్యసర్వతః । అనుష్టుప్ఛన్దోబద్ధా
న ప్రోక్తాని హరిణాస్స్వయమ్ ॥ ౫౪౯ ॥ సాత్వతాదీనిశాస్త్రాణి
భోగమోక్షప్రదానిచ । ఉపదిశ్యైవముసలీ తత్రైవాన్తరధీయత ॥
లబ్ధ్వైవం సాత్వతాదీని శాస్త్రాణిమునిపుఙ్గవాః । శాణ్డిల్యోఽధ్యాప

యామాస మునించైవౌపగాయనమ్ ॥ ౫౫౧ ॥ తథామాజ్ఞాప్యయవా
దీంశ్చ సనకాద్యాంశ్చయోగినః । తతఃప్రభృతి తేసర్వే శాణ్డిల్యా
ద్యామునీశ్వరాః ॥ ౫౫౨ ॥ సాత్వతాద్యుక్తమార్గేణ హరేరారా
ధనాదికమ్ । కుర్వన్తస్స్వవంశ్యాంశ్చ శిష్యాంశ్చాపి సహస్రశః ॥
కాణ్వీం శాఖామధీయానాన్ వేదవేదాన్తపారగాన్ । సంస్కృత్య
దీక్షయామాసుస్సాత్వతాద్యుక్తమార్గతః ॥ ౫౫౪ ॥ అభిషిచ్యచ
తాన్సర్వాన్ కృత్వాస్వార్థపరార్థయోః । పూజాధికారిణో విప్రా
స్తైరేతత్సాత్వతాదికమ్ ॥ ౫౫౫ ॥ శాస్త్రం ప్రవర్తయామాసుస్తే
హిముఖ్యాధికారిణః । ఇత్యుక్త్వా మునిశార్దూలాశ్శాణ్డిల్యాదిమహా
త్మనామ్ ॥ ౫౫౬ ॥ మాహాత్మ్యం లేశతో హ్యత్ర అధికారప్రసఙ్గతః ।
ఏవం దీక్షాచాభిషేకో యత్సిద్ధాన్తేన పూర్వగః ॥ ౫౫౭ ॥ ప్రోక్తస్తే
నైవమార్గేణ కార్యోవాన్యోక్తమార్గతః । సిద్ధాన్తసఙ్కరంనైవ కు
ర్యాచ్ఛాస్త్రవిశారదః ॥ ౫౫౮ ॥ మునయః — సిద్ధాన్తం నామ
కింకో వా భేదస్తస్యమునీశ్వర । తత్సర్వం విస్తరేణైవ వదస్వ వద
తాంవర ॥ ౫౫౯ ॥ నారదః — చతుర్ధా భేదభిన్నోయం పఞ్చరా
త్రాఖ్యఆగమః । పూర్వమాగమసిద్ధాన్తం ద్వితీయం మన్త్రసంజ్ఞిత
మ్ ॥ ౫౬౦ ॥ తృతీయం తన్త్రమిత్యుక్తమన్యత్తన్త్రాన్తరంభవేత్ ।
ఆద్యం నిత్యోదితవ్యూహస్థాపనాదిప్రకాశకమ్ ॥ ౫౬౧ ॥ అప్రాను
షేయంసద్బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యయాజినామ్ । లక్ష్యభూతం ద్వి
జేన్ద్రాణాం హృదిస్థమధికారిణామ్ ॥ ౫౬౨ ॥ బ్రహ్మోపనిషదా
ఖ్యంచ దివ్యమన్త్రక్రియాన్వితమ్। వివేకదంపరంశాస్త్రమనిచ్ఛా
తోపవర్గదమ్ ॥ ౫౬౩ ॥ ఏవంనిత్యోదితాఖ్యస్య నిత్యాకారస్యచ
ప్రభోః । వాసుదేవాభిధానస్య షాడ్గుణ్యాది§గుణోదధేః॥ ౫౬౪॥
ప్రపన్నం లక్షణంవిద్ధి హృదయాద్యఙ్గశబ్దవత్ । ఏతదాగమసిద్ధాన్తం

§ గుణోదధ్యైః

శక్తిరూపం తు విద్ధి తత్ ॥ ౫౬౫ ॥ ఏవ కార్తయుగో ధర్మస్సర్వధర్మో
త్తమస్స్మృతః । తతస్త్రేతాయుగస్యాదౌ భోగమోక్షప్రసిద్ధయే ॥ ౫౬౬
తస్మాదాగమసిద్ధాన్తాన్నిస్సృతం బహుభేదకమ్ । మన్త్రసిద్ధాన్త
సంజ్ఞం తజ్జాగ్రద్వ్యూహాదివర్తినా ॥ ౫౬౭ ॥ సముత్కీర్ణం ద్వితీ
యస్య సాత్త్వతస్య మహాత్మనః । తేన ప్రద్యుమ్నసంజ్ఞస్య తేన తు
ర్యాత్మనోఽపి భోః ॥ ౫౬౮ ॥ తేన వాగీశ్వరాఖ్యస్య తస్మాద్విష్ణోశ్య
విగ్రహే । సజాగ్రన్తం చ తతః పశ్చాద్రుద్రాదిత్యేన్ద్రవహ్నిషు ॥
తథైవ నారదాద్యేషు దేవతానాం గణేష్వపి । సజాగ్రన్తం మన్త్ర
సిద్ధాన్తం భేదభిన్నమనేకధా ॥ ౫౭౦ ॥ యత్ర శాన్తతరం వ్యూ
హం శాన్త్యాదితమనన్తరమ్ । సుషుప్తిసంజ్ఞం స్వప్నాఖ్యం జాగ్రద్వ్యూ
హం యథోదితమ్ ॥ ౫౭౧ ॥ మూర్త్యన్తరం కేశవాద్యం ప్రాద్ము
ర్భావం తథాన్తరమ్ । హృత్పద్మపద్మపీఠాదౌ లక్ష్మీపుష్ట్యాదిశక్తిభిః ॥
లాఞ్ఛనైశ్శఙ్ఖచక్రాద్యైర్గరుడప్రముఖైరపి । భూతసిద్ధాదిభిశ్శ
స్త్రైపగ్యస్త్రైర్వ్యజనం హితమ్ ॥ ౫౭౩ ॥ విశ్వత్రాత్యనృసింహస్య
దీక్షాపూర్వం తథాపరమ్ । విభవవ్యూహసూక్ష్మాఖ్యమధికారం
యథాక్రమమ్ ॥ ౫౭౪ ॥ సామయీపుత్రికాదీనాం చతుర్ణామభిషే
చనమ్ । తథైవ సమయాచారం మూర్తీనాం స్థాపనక్రమమ్ ॥ ౫౭౫ ॥
మన్త్రమణ్డలముద్రాణాం కుణ్డాదీనాం చ లక్షణమ్ । కర్మణామేవమా
దీనాం విధానం యత్ర పుష్కలమ్ ॥ ౫౭౬ ॥ మన్త్రసిద్ధాన్తసంజ్ఞం త
ద్బహుభేదసమన్వితమ్ । పరవ్యూహాదిభేదేన విన్యస్తైకేన మూర్తినా ॥
సాఙ్గేన కేవలేనాథ కాన్తావ్యూహేన భూషణైః । తథాస్త్రైర్విగ్ర
హోపేతైరావృతం తన్త్రసంజ్ఞితమ్ ॥ ౫౭౮ ॥ నృసింహకపిలక్రో
డహంసవాగీశ్వరాదయః । ముఖ్యానువృత్తిభేదేన కేవలాసాఙ్గసం
యుతాః ॥ ౫౭౯ ॥ చక్రాద్యస్త్రవరైశ్చాథ భూషణైర్మకుటాదిభిః ।
కాన్తాగణైశ్చ లక్ష్మ్యాద్యైః పరివారైః ఖగాదికైః ॥ ౫౮౦ ॥ పూజితా

టిధి వాయత్ర తత్తన్త్రాన్తరమీరితమ్ । యేజన్మకోటిభిస్సిద్ధాస్తేషా మన్త్రోత్రజన్మనః ॥ ౫౮౧ ॥ యస్మాత్తస్మాద్ద్వివేదేష సిద్ధాన్తాఖ్యా యథార్థతః । శాస్త్రమన్త్రక్రియాదీనాంమూర్తీనాంభవనస్యచ ॥ దేశికస్యాభిజాతస్య యథాపూర్వం పరిగ్రహః । తథైవ యావత్కాలంతు నాచర్తవ్యం తదన్యథా ॥ ౫౮౩ ॥ విపరీతేకృతేచాత్ర రాజరాష్ట్రస్యనర్థకృత్ । తతస్సిద్ధాన్తసాఙ్కర్యం నాచర్తవ్యం కృతాత్మభిః ॥౫౮౪॥ యదన్యదిష్టతమంలోకే పూర్వసిద్ధావిరోధితత్ । ప్రతిగ్రాహ్యనుఖోన్యోన్యవిరుద్ధం సన్త్యజేద్బుధః ॥ ౫౮౫ ॥ వైఖానసేషుతన్త్రేషు శైవపాశుపతేషుచ । విహితాన్యత్రజాతాని విరుద్ధానీతికింపునః ॥ ౫౮౬ ॥ ఏవంసిద్ధాన్తభేదశ్చ కీర్తితోయంయథాశ్రుతమ్ । ఇతోన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛాచేత్కథ్యతాం మునిపుఙ్గవాః ॥

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
దీక్షావిధిర్నామ ఏకవింశోధ్యాయః

మునయః — నియమాఉపదేష్టవ్యాశ్శిష్యస్యేతిపురాత్వయా । ప్రోక్తంహిమునిశార్దూల నియమాంస్తాన్ప్రకాశయ ॥ ౧ ॥ నారదః — ఏతదేవపురాపృష్టో దేవస్సఙ్కర్షణేనహి । ప్రోవాచ నియమాంస్తాంస్తు ప్రవక్ష్యామిమునీశ్వరాః ॥ ౨ ॥ శ్రీభగవాన్ — ప్రత్యేకస్మిన్హినియమే నిర్గతేతుగురోర్ముఖాత్ । బ్రూయాద్దేవ బాధమిత్యేవం శిష్యశ్శోకాగ్నిశాన్తయే ॥ ౩ ॥ నాక్రమ్యాగాఽపి చ్ఛాయా దైవీయానగతాష్వపి । గురువద్గురువర్గశ్చ ద్రష్టవ్యోనిత్యమేవహి ॥ ౪ ॥ శయ్యాసనయానాద్యం తదీయమభివన్దయేత్ । అతన్ద్రితస్సదాకుర్యాద్వ్యాపారం తద్గృహేఖిలమ్ ॥ ౫ ॥ నాసనే తస్యానుతుంచ యోగాభ్యాసశ్చధారణా । సుయన్త్రితస్సంయతవాక్తదాజ్ఞా సంప్రతీక్షకః ॥ ౬ ॥ తత్సన్నిధౌతు వాన్యేషాం ప్రత్యు

స్థానం సమాచరేత్ । కుర్యాత్సంశయవిచ్ఛిత్తిం నతదాదేశతో వి
నా ॥ ౭ ॥ వ్యాఖ్యాసమాగమానాంచ యోగాభ్యాసస్య ధారణా ।
అవశ్యకార్యాణ్యేతాని స్వగృహేనగురోర్గృహే ॥ ౮ ॥ నశిష్యశ్చ
ప్రసద్యాజ్ఞాం భోక్తవ్యం భాజనేతువై । తల్లక్ష్యచోపలం కాష్ఠం లో
ష్టం వా ఫలకాదికమ్ ॥ ౯ ॥ క్రమణీయం నపాదేన కల్ప్యం నైవాస
నార్థనః । భగవచ్ఛాసనజ్ఞానామారాధనరతాత్మనామ్ ॥ ౧౦ ॥ య
థోచితాయథాశక్తిపూజాకార్యా సదైవహి । ప్రాసాదం దేవదేవీ
యమాచార్యం పాఞ్చరాత్రికమ్ ॥ ౧౧ ॥ అశ్వత్థంచ వటంధేనుం
సత్సమూహం గురోర్గృహమ్ । మార్గస్థం ప్రదక్షిణీకుర్యాన్నికటే
ప్రతిమాంవిభోః ॥ ౧౨ ॥ దణ్డవత్ప్రణిపాతైస్తు నమస్కుర్యాచ్చ
తుర్దిశమ్ । నయానవాహనారూఢో నసోపానహపాదభృత్ ॥ ౧౩ ॥
నవిక్షిప్తమనాభూత్వా సంవిశేద్భగవద్గృహమ్ । నవ్యాఖ్యావసరే
కుర్యాత్ప్రత్యుత్థానాభివాదనే ॥ ౧౪ ॥ నాభక్తానాం సమూర్ఖా
ణాం నాస్తికానాం విశేషతః । దాతవ్యస్సంప్రదాయశ్చ నోపహాస
రతాత్మనామ్ ॥ ౧౫ ॥ నాపూజితం సముద్ఘాట్యం శాసనం పార
మేశ్వరమ్ । సమత్థం నాన్యభక్తానాం నతస్మైహశాన్తయే ॥ ౧౬ ॥
ప్రకాశనీయం తల్లోభాన్నచాన్యాయేనసోఽభయాత్ । సుగన్ధఫలపు
ష్పాద్యమపూర్వమువిశంచయత్ ॥ ౧౭ ॥ అభోజ్యం గురుదేవా
గ్నివినివేదితవర్జితమ్ । తస్కరాత్పతితాచ్చణ్డాద్దస్యులోభమదా
న్వితాత్ ॥ ౧౮ ॥ మాతాపిత్రం నగృహ్ణీయాదభక్తాదుపచారతః ।
గృహీత్వా భగవద్బిమ్బం వృత్త్యర్థమటతేతియః ॥ ౧౯ ॥ నగరాప
ణవీథీనాం తస్యదేవలకస్యచ । దర్శనంస్పర్శనంనైవ కుర్యాత్సం
భాషణంతథా ॥ ౨౦ ॥ గాయేత్తు భగవద్గాథాం యోగాప్రిమే నగ
రాన్తరే । తంప్రభుస్తావకంచైవ పూజయేచ్చైవ సర్వదా ॥ ౨౧ ॥
విష్ణువ్రతపరంచైవ విష్ణ్వాయతనవాసినమ్ । విష్ణ్వాలాపకథాసక్తం

విష్ణ్వాయతనమార్జకమ్ ॥ ౨౨ ॥ శాక్తికం వైష్ణవానాం చ విష్ణుధర్మ
పరాయణమ్ । పరైర్దృష్టిర్భవేద్వైష్ణవానాం మానోత్పన్నైర్విష్ణువత్సదా ॥
పాత్రితరుద్ధాయవిన్యాయాత్స్వరామాత్స్వయమేవహి । పూజార్థమ
స్త్రమన్త్రేణ పుష్పాదీన్ప్రయుతస్సదా ॥ ౨౪ ॥ గ్రామాదరణ్య
మథవా నిర్బాధంహితదార్జవైః । అకణ్టకమ్రిమోత్థాశ్చ కణ్టకప్ర
ముజా అపి ॥ ౨౫ ॥ హృద్యాస్సుగన్ధాః కర్మణ్యా గ్రాహ్యాస్సర్వేస
తాదయః । ఉగ్రగన్ధాహ్యకర్మణ్యాస్త్వప్రసిద్ధాస్తథైవ చ ॥ ౨౬ ॥
చతుష్పథశివావాసశ్మశానావనిమధ్యగాః । త్రుతా అశని పాతాద్యైః
కృమికీటసమావృతాః ॥ ౨౭ ॥ సర్జనీయాః ప్రయత్నేన పత్రపుష్పఫ
లాదయః । అమ్బుజాని సుగన్ధీని సితరక్తాదికాని చ ॥ ౨౮ ॥ యో
క్తాన్యాని పవిత్రాణి నిత్యమారాధనేషు వై । పాణ్డురాణి చ పత్రా
ణి భూగతాన్యేవ మేవహి ॥ ౨౯ ॥ పిహితాన్యప్పనేనిత్యం యథో
క్తప్రభవాని చ । నగృహీకం పిరో త్రైగకుసుమైరర్చనం హితమ్ ॥ ౩౦ ॥
విశేషతస్సకామస్య సిద్ధిభూతయుతస్య చ । అతోన్యథా నదోషోస్య
దోషద ఉన్మత్తకాదిభిః ॥ ౩౧ ॥ సర్వోపహృతానాం విహితస్స్వయమ్భు
నానాం యథాక్రమః । ప్రదానమవ్యుపిక్తానాం తేషాంకుర్యాన్న
చాన్యథా ॥ ౩౨ ॥ నిర్దోషతాం ప్రయాన్త్యేతే మన్త్రిణామవలో
కనాత్ । భవన్తి భక్తిపూతాని హ్యవ్యక్తసంరతాత్మనామ్ ॥ ౩౩ ॥
నకాంస్యపాత్రే భోక్తవ్యం నతత్రాపి నివేదయేత్ । దేవాయ నాఘ
పరార్ఘ్యం తథావైసతిసమ్భవే ॥ ౩౪ ॥ సృణ్మయానాయసపా
త్రాణాం నధూపమపినిర్దహేత్ । ధూపార్థం గుగ్గులుస్సామాన్యో దే
యశ్చాభావతోపరః ॥ ౩౫ ॥ సహామస్తారవేణ్వైవ దీపార్థం పరివర్జ
యేత్ । మేధోమజ్జావసీతైలం ఘృతంతైలవిమిశ్రితమ్ ॥ ౩౬ ॥ నాపి
కంఞమధుపరార్ధే దధిక్షీరాదికం శుభమ్ । కాలస్థగకాద్రవగకృష్ణ
శాల్యుత్థౌనోదనాహితః ॥ ౩౭ ॥ నాపక్వాన్నం నమాంసంచ

నారసాఖ్యవిభాషితమ్ । నచారాధనకాలేతు సముత్తిష్ఠేత్త్వరాన్వితః ॥
ఆపన్నాన్ప్రతిక్రియాంచైవ ఉపరోధనకేనచిత్ । ఆధారాద్భగవద్బిం
బాన్న్యగ్రహీతాన్మలచ్యుతాః ॥ ౩౯ ॥ నకారాద్యైకణ్టకైర్లోహైర్గృహ్యమ
నూరద్యాదినావినా । నస్నాయాన్నస్వపేన్నాగ్నౌ నమానంచాచ
రేన్నరో ॥ ౪౦ ॥ నోచ్ఛిష్టం సంస్పృశేత్కాఞ్చిన్నాశ్నీయాద్భగ
వన్నృహే । నన్నికర్త్రైణచాగ్నౌస్తు నగృహే మద్యపజ్వరే ॥ ౪౧ ॥
భక్తానాం కృతదీక్షాణాం వ్యగ్రైశ్శాస్త్రార్థపణ్డితైః । అన్యేషాం ధ
ర్మశాస్త్రేచ లోభనిర్ముక్తయాధియా ॥ ౪౨ ॥ శిష్యాణాం విష్ణు
భక్తానాం నిత్యంశుశ్రూషణంచ సద్గ్రహమ్ । మానమాత్సర్యకార్పణ్య
లోభమోహాదయోగుణాః ॥ ౪౩ ॥ నేతవ్యాస్తానవంసర్వే యథా
సద్భావధింక్రమాత్ । అకస్మాదుపపన్నానాం దేశాన్తరనివాసినామ్ ॥
ఇష్టాపదేశకః కర్తవ్యో నానాయుణాంతాత్మనామ్ । యోనవేత్యాచ్య
తంతత్వం పఞ్చరాత్రార్థమేవచ ॥ ౪౪ ॥ తథానవైష్ణవందీక్షాం
నానాశాస్త్రైకలక్షణామ్ । నానేనసహసమ్బన్ధకారో యోభిన్నక్ర
మేణతు ॥ ౪౫ ॥ నశాస్త్రార్థప్యశాస్త్రాణాం బుద్ధిపూర్వ ఉపప్లవః ।
ఆచర్తవ్యశ్చశాస్త్రాణ్యాగంపాఠ్యక్రమంవినా ॥ ౪౬ ॥ ప్రష్టవ్యో
భగవద్భక్తిశాస్త్రలక్షణకోవిదః । ప్రసిద్ధఆజ్ఞవేన్నద్ధో నష్టంశాస్త్ర
ర్థలక్షణమ్ ॥ ౪౭ ॥ ముద్రామణ్డలమన్త్రాణాం నిష్పన్నేహాపరేణచ ।
భవితవ్యం గురూణాంచ సకాశాత్సర్వదైవహి ॥ ౪౮ ॥ నచసర్వ
జ్ఞమన్త్రాణాం వినాభావాంశకేనతు । ఆనుకూల్యంగవేష్టవ్యం ము
క్త్వామణ్డలదర్శనాత్ ॥ ౪౯ ॥ నాభిచక్రేతుహృత్పద్మే కణ్ఠమూలే
గళ్లావటే । భ్రూమధ్యేబ్రహ్మరన్ధ్రేచ స్థానేష్వేతేషుసత్రిరా
త్ ॥ ౫౦ ॥ స్మర్తవ్యమ్మన్త్రసఙ్ఘాతశక్రవాసిశయనేధ్వని । గ్రా
గసూకరమాంసాని నాద్యాన్నిర్నోత్థితానిచ ॥ ౫౧ ॥ నాహంసకచ్ఛ
పీయాని నశృఙ్గాటఫలానిచ । నతథాపద్మబీజాని నవటాగ్రం సమా

రుహేత్ ॥ ౫౩ ॥ సేవ్యమానం జనపశ్యేత్తత్రైకం నాఙ్ఘ్రిణా స్పృ
శేత్ । పుణ్యక్షేత్రే మహాతీర్థం సిద్ధాశ్రమమనుత్తమమ్ ॥ ౫౪ ॥
వైష్ణవీం పరిషదం వాపి వ్యక్తిస్థానం తథాచ్యుతమ్। ఆసాద్య మణ్డలం
కృత్వా చక్రం వా ద్వాదశారకమ్ ॥ ౫౫ ॥ నిర్వాహణీయం విధివ
చ్చాతుస్స్నాప్యం మహోత్సవే । గృహే సంయమపూర్వం వా చక్రం
కృత్వాఽథ కుడ్యగమ్ ॥ ౫౬ ॥ చతుర్విధేన రజసా ప్రతిమాయామథా
గ్రతః । సంయుక్తానపి పూర్వోక్తైరేతాంశ్చ సమయాన్ సదా ॥ ౫౭ ॥
నిర్వాహకానాం భక్తానాం ప్రయచ్ఛేచ్ఛ్రీగతం గురుః । జ్ఞాత్వా ని
ర్వాహకం భక్తం తపాద్యైర్దేశికేన తు ॥ ౫౮ ॥ సముద్దిశ్యైవ
తే సర్వే నిర్వహేత్యర్థమేవ వై । తేషు తేషు నియోక్తవ్యో యథా
సవ్యేవ తే పునః ॥ ౫౯ ॥ ధావన్తి సమయస్తస్య సవిఘ్నాస్సవినాశ
కాః । విముఖాస్సిద్ధయో యాన్తి హ్యేతత్స్వదోహి భవన్తి చ ॥ ౬౦ ॥
జ్ఞాత్వైవం సావధానేన భవితవ్యం హి తాం ప్రతి । సారమాదాయ
వైబుధ్యాన్నిర్మథ్య నియమోదధిమ్ ॥ ౬౧ ॥ కృపయా గురుణా దే
యమశేషాణాం చ పావకమ్ । భక్తిరగ్నౌ గురౌ మన్త్రే శాస్త్రే త
దధికారిణి ॥ ౬౨ ॥ నియతం పఞ్చకస్యాస్య యథావత్పరిపాలనా
త్ । అనుష్ఠానాత్తు నాన్యేషాం స్వతన్త్రేణ యథేచ్ఛయా ॥ ౬౩ ॥
భక్తానాం మనసోఽభీష్టాః ప్రవర్తన్తే హి సిద్ధయః । యే నిర్మలేన మనసా
ఉపకోధాత్తు కుర్వతే ॥ ౬౪ ॥ పాలనం సమయానాం చ తే మజ్జ్యసితే
ధ్వని । సుప్రసన్నేన మనసా యత్తైతత్పరిపాల్యతే ॥ ౬౫ ॥ తథా ప్ర
సాదమభ్యేతి స్వఆత్మా తు హితైషిణామ్ । నావం కాలుష్యముక్తానాం
స్థితానామిహ సత్పథే ॥ ౬౬ ॥ సమయాః పాదకాచార్యపుత్రాణాం
చ భవేచ్ఛుభమ్ । ఇత్యేవముక్తా నియమా ఇతఃకిం శ్రోతుమిచ్ఛథ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ద్వావింశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్నారదమునే సర్వజ్ఞవదతాంవర । స్వరూపం దివ్యశాస్త్రాదేర్మన్త్రాణాం లక్షణం తథా ॥ ౧ ॥ ముద్రాణాం లక్షణం మూర్తిధ్యానం కుణ్డాదిలక్షణమ్ । హవిరాదివిధానంచ యదన్యదతోఽపి యుజ్యతే ॥ ౨ ॥ తత్సర్వం విస్తరేణైవ వదస్వానుగ్రహాదిహ ॥ **నారదః** — శాస్త్రం దివ్యంచ మున్యుక్తం పౌరుషం చేతి త్రైధా । ప్రోక్తం తత్తత్స్వరూపం తు ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః ॥ యదర్థాద్యనుసన్దిగ్ధం స్వచ్ఛమల్పాక్షరం స్థిరమ్ । చాతురాత్మ్యస్వరూపేణ సంస్థితస్య విభోస్సదా ॥ ౪ ॥ స్వాభావికం పరత్వం తు యత్ర యత్ర సమీరితమ్ । అన్యాసాం సత్త్రిమూర్తీనాం యత్ర చౌపాధికం తు యత్ ॥ ౫ ॥ తుర్యాదిజాగ్రత్పర్యన్తస్వపదభేదప్రకాశితః । భక్తానామనుకంపార్థం యత్ర వై చతురాత్మనః ॥ ౬ ॥ శక్తిశస్య విభోర్యత్ర విభవస్య ప్రకాశితః । అజ్ఞలాఞ్ఛనభూషాణాం శక్తీనాం వివిధాశితుః ॥ ౭ ॥ లయాదిభేదభిన్నం తు స్వరూపం యత్ర భాషితమ్ । బీజపిణ్డపదాద్యైన చాతుర్విధ్యేన సత్తమ ॥ ౮ ॥ మన్త్రాః ప్రవర్తితా యత్ర యత్ర స్థాపనకర్మణి । అనువేధక్రియా ప్రోక్తా యత్ర వై నిత్యపూజనమ్ ॥ ౯ ॥ మూలమూర్తౌ తు సంపూర్ణం ప్రోక్తం ప్రాధాన్యతో ద్విజ । తత్ర కర్తుమశక్యం యత్స్నానాద్యం తావదేవ తు ॥ బిమ్బాన్తరే తదర్థం తు కర్మబిమ్బపురస్సరే । విహితం దర్పణాద్యేషు తదభావాన్మహామునే ॥ ౧౧ ॥ క్ష్మాజలానలవాయ్వాఖ్యనాభసీయేన వై ద్విజ । ధారణాపఞ్చకేనైవ ధారణాద్వితయేన చ ॥ ౧౨ ॥ దహనాప్యాయనాఖ్యేన యత్ర శుద్ధిశ్చ భౌతికీ । ఆగమశ్రుతిమూలత్వం స్వస్య యద్ధ్యుపపాదకమ్ ॥ ౧౩ ॥ తత్పారమేశ్వరం వాక్యమాజ్ఞాసిద్ధం హి మోక్షదమ్ । ఏవమాదేయవాక్యార్థ ఆగమో యో మహామునే ॥ ౧౪ ॥ సన్మార్గదర్శనం కృత్స్నం విధివాదం చ విద్ధి తత్ । తత్ప్రామాణ్యాత్తు యతిభిశ్ఛిన్నసంభూయహ్యయథార్థతః ॥ ౧౫ ॥

పూర్వాపరావిరోధేన నిర్వాహ్యస్సువిచారతః । సర్వేషాంరాజ్ఞికం
గూఢం నిశ్చయీకరణక్షమమ్ ॥ ౧౬ ॥ పారమేశ్వరవాక్యోక్తను
ష్ఠజాలం యథాస్థితమ్ । ప్రత్యభిజ్ఞాపయత్యద్యత్సాత్వికం మునిభా
షితమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రశంసకంయత్సిద్ధీనాం సంప్రవర్తకమప్యథ । మూ
లమూర్తిమనాదృత్య కర్త్రార్చాయాంతుపుష్కలమ్ ॥ ౧౮ ॥ నిత్య
సంపూజనంప్రోక్తం ప్రాధాన్యేనతుయత్రవై । బ్రహ్మరుద్రాదిబిం
బానాం ప్రమాణం లక్షణంతథా ॥ ౧౯ ॥ స్థాపనం యత్ర నిర్దిష్టం
యత్రవై జగతాంపతేః । పూజనంతుసముద్దిష్టం ప్రాకృతానాం జ
డాత్మనామ్ ॥ ౨౦ ॥ తత్వానామపిచిత్రేన్ద్రదిశాంకాలస్య వాచ
కైః । పరమేష్ఠ్యాదిభిర్మన్త్రైః పఞ్చభిర్యత్రవైక్రమాత్ ॥ ౨౧ ॥
స్థాపనాదిప్రతిష్ఠాన్తం పఞ్చకంసముదీరితమ్ । యాగపూర్వాహ్వాగ
స్తోమపర్యన్తాస్సప్తకీర్తితాః ॥ ౨౨ ॥ యాగాయత్రగతాస్సప్తతత్క్ర
మాదధికారిణః । ఉక్తంయత్రప్రతిష్ఠాయాం షోడశన్యాసకల్పనమ్ ॥
ఏతజ్జానీహితత్సర్వం రాజసంమునిభాషితమ్ । భగవన్తం సముద్దిశ్య
హ్యజ్ఞభావంవినైవతు ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మరుద్రముఖానాంతు విబుధానాం
తథైవచ । మాతృగణానామపిమద్గణానాం స్వాతన్త్ర్యేణతు యత్రవై ॥
మన్త్రధ్యానం ప్రమాణంచ లక్షణంస్థాపనం తథా । నిర్దిష్టం తామ
సంనామమునివాక్యంతు విద్ధితత్ ॥ ౨౬ ॥ అనర్థకమసంబద్ధమల్పా
ర్థం శబ్దడమ్బరమ్ । అనిర్వాహకమాద్యోక్తైర్వాక్యం తత్పౌరుషం
స్మృతమ్ ॥ ౨౭ ॥ హేయంచానర్థసిద్ధీనామాకరం నరకావహమ్ ।
పారమేశ్వరవాక్యైశ్చైర్యద్విరోధనతద్విజ ॥ ౨౮ ॥ సఙ్గ్రాహ్యం
సాత్వికాద్యేషు మునివాక్యేషు యత్నతః । యదప్యవేక్షితంవిప్ర
సఙ్గ్రాహ్యమవిరోధితత్ ॥ ౨౯ ॥ సాత్వికాదిక్రమాత్తేషు సమభ్యా
హ్యంమహోమతే । ప్రసిద్ధార్థానుపాదాయ సఙ్గతార్థం విలక్షణమ్ ॥
అపిచేత్పౌరుషం వాక్యం గ్రాహ్యం తన్మునివాక్యవత్ । ఏవం

దివ్యాదిశాస్త్రాణాం భేదం జ్ఞాత్వా యజేద్ధరిమ్ ॥ ౩౦ ॥ యోనజ్ఞా
త్వాతు పాఞ్చరాత్రం పూజాద్యం సమనుతిష్ఠతి । సహి సర్వస్య జగతః పా
ఞ్చరాత్రం కురుతే సదా ॥ ౩౨ ॥ విశేషాత్సస్య వంశస్య తస్మాదాపస్య
థద్విజాః । నకుర్యాచ్ఛాస్త్రపాఞ్చరాత్రం హితైషీ శాస్త్రకోవిదః ॥
స్వయం వ్యక్తం తథా సిద్ధం విబుధైశ్చ ప్రతిష్ఠితమ్ । మునిముఖ్యైస్తు
గన్ధర్వైర్యక్షకిన్నరాద్యైరథ రాక్షసైరపి ॥ ౩౪ ॥ రక్షోభిరసురైర్ముఖ్యైః స్థా
పితం తు నృప విగ్రహమ్ । దివ్యశాస్త్రోక్తవిధినా పూజయేచ్ఛాస్త్ర
కోవిదః ॥ ౩౫ ॥ స్థాపితం మనుజైర్దేవం మునివాక్యోక్తమార్గతః ।
పూజయేద్ద్విజతత్రాపి జ్ఞానిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౩౬ ॥ వాసుదేవైకని
ష్ఠైస్తు దేవతాన్తరవర్జితైః । వ్యామిశ్రయాగముక్తైస్తు తీవ్రభక్తిసమ
న్వితైః ॥ ౩౭ ॥ స్థాపితం మనుజైర్విప్రైస్తు హ్యనువేధాదికోవిదైః ।
అర్చయేద్దేవదేవేశం దివ్యశాస్త్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౩౮ ॥ మునివా
క్యోక్తమార్గేణ పూజనం యత్రవర్తతే । తత్రాపి దివ్యమార్గాచ్ఛ
పూజనం కర్తుమిచ్ఛతి ॥ ౩౯ ॥ మునిమార్గం పరిత్యజ్య దివ్యమా
ర్గేణ పూజయేత్ । భవేత్సన్నిధిమాహాత్మ్యం కాలం కల్పత్రయా
వధి ॥ ౪౦ ॥ దివ్యమార్గేణపూజాద్యం వర్తతేయత్ర నిత్యశః । తత్ర
దివ్యం పరిత్యాజ్యం నకదాచిన్మహామతే ॥ ౪౧ ॥ మునివాక్యోక్త
మార్గేణ కుర్యాత్సంపూజనాదికమ్ । కుర్యాద్యస్తు యదిసమోహా
ద్ద్విజస్సంమూఢచేతనః ॥ ౪౨ ॥ సంప్రయాత్యచిరాత్తస్య భక్తి
ర్బీజేన వైసహ । సమన్త్రం కర్మతన్త్రంచ సిద్ధయశ్చ పరాఙ్ము
ఖాః ॥ ౪౩ ॥ ఇహైవశీఘ్రం విప్రేన్ద్ర దేహాన్తే గతసన్తతిః । ఘో
రం ప్రయాతినరకం రాజా రాష్ట్రంచ నశ్యతి ॥ ౪౪ ॥ తస్మాత్సర్వప్ర
యత్నేన దివ్యమార్గంతు నత్యజేత్ । తామసేనతుమార్గేణ పూజ
నం యత్రవర్తతే ॥ ౪౫ ॥ తత్రాపి రాజసేనైవ పూజనం సిద్ధిదం
భవేత్ । రాజసేనతుపూజాద్యం వర్తతే యత్రనిత్యశః ॥ ౪౬ ॥

తతో౽పి సాత్త్వికేనైవ పూజనం శుభదం సదా । సాత్త్వికేన తు పూ
జాద్యం వర్తతే యత్ర చాన్వహమ్ ॥ ౪౭ ॥ తత్ర రాజసమార్గేణ న
కుర్యాత్పూజనాదికమ్ । యత్ర రాజసమార్గేణ ప్రవృత్తం త్వర్చనా
దికమ్ ॥ ౪౮ ॥ తత్ర తామసమార్గేణ నకుర్యాదర్చనాదికమ్ । వి
విధానాం రాజసానామన్యోన్యం స్యాన్న సఙ్కరః ॥ ౪౯ ॥ సర్వ
త్రపౌరుషేవాక్యే తద్గ్రాహ్యమవిరోధయత్ । కేవలం తద్విధానేన
నకుర్యాత్ స్థాపనాదికమ్ ॥ ౫౦ ॥ ఏవం దివ్యాదిశాస్త్రస్య స్వరూ
పం కథితం మయా । మన్త్రస్వరూపమధునా కథ్యతే మునిపుఙ్గవాః ॥
సర్వేషు విష్ణుమన్త్రేషు మన్త్రాస్స్యుర్వ్యాపకాస్త్రయః । ఆద్యం
నారాయణాష్టార్ణం ద్వితీయం ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౫౨ ॥ వాసుదే
వస్య యోగీన్ద్రాస్తతో విష్ణుషడక్షరమ్ । సాధారణాస్త్విమే మన్త్రా
స్త్రయస్సర్వాసు మూర్తిషు ॥ ౫౩ ॥ అన్యే తు మనవస్తత్తన్మూర్తిమా
త్రపరిగ్రాహ్యతః । వ్యాపకత్రితయేనార్చ్యాస్సర్వా అపి చ మూర్త
యః ॥ ౫౪ ॥ మన్త్రైరన్యైస్తు సంపూజ్యాస్తత్తన్మూర్తయ ఏవహి ।
తస్మాత్సర్వేషు మన్త్రేషు వ్యాపకత్రితయం వరమ్ ॥ ౫౫ ॥ త్రిష్వ
ప్యేషు వ్యాపకేషు మన్త్రో హ్యష్టాక్షరో౽ధికః । అష్టాక్షరాదిమన్త్రా
ణాముద్ధారం శృణుతాదరాత్ ॥ ౫౬ ॥ ఉద్ధరేత్ప్రణవం పూ
ర్వం నమశ్శబ్దమనన్తరమ్ । తతో నారాయణాయేతి హ్యేతదష్టాక్ష
రో మనుః ॥ ౫౭ ॥ ప్రణవాన్తే నమశ్శబ్దం కుర్యాన్తం భగవత్పదమ్ ।
వాసుదేవాయ వైదద్యాత్పదం పఞ్చాక్షరం తతః ॥ ౫౮ ॥ వాసు
దేవస్య దేవస్య మన్త్రో౽యం ద్వాదశాక్షరః । చతుర్థ్యన్తం విష్ణుప
దం తారేణ నమసాన్వితమ్ ॥ ౫౯ ॥ ఆదావన్తే చ తన్మన్త్రష్షడక్షర
ఉదీరితః । జ్ఞానాదిగుణసంయుక్తైరక్షరైర్బిన్దుభూషితైః ॥ ౬౦ ॥
హృదయాద్యఙ్గక్లృప్తిస్స్యాద్విచ్ఛిన్నవర్ణాన్యపి ద్విజాః । నేత్రేణ తేజ
యే దేవమఙ్గక్లృప్తిః ప్రకీర్తితా ॥ ౬౧ ॥ తతస్తు మూర్తిమన్త్రాణాము

ద్ధారక్రమ ఉచ్యతే । ప్రశస్తే విజనే గుప్తే గన్ధలిప్తే ధరాతలే ॥ ౬౨ ॥
సుధూపితేఽర్ఘ్యపుష్పాద్యైర్వర్ణచక్రం ప్రసార్య చ । యస్మిన్ ప్రతి
ష్ఠితం విశ్వమాబ్రహ్మభవనాదికమ్ ॥ ౬౩ ॥ యేనోదితేన జగతః ప్ర
భవస్సమనన్తరమ్ । స్వాత్మన్యుపరతే తస్మిన్ ప్రళయస్సంప్రజాయతే ॥
ప్రేరకం చన్ద్రసూర్యాభ్యాం సబాహ్యాభ్యన్తరం తు యత్ । నిత్యో
దితం యథాతత్త్వం వర్ణమీశ్వరవాచకమ్ ॥ ౬౫ ॥ యత్ర స్థానవిభా
గేన వర్ణాత్మా భగవాన్ స్థితః । అకారాద్యో విసర్గాన్తస్సాన్తరం చా
న్తరం కలాగణః ॥ ౬౬ ॥ హ్రస్వదీర్ఘవిభాగేన నాభౌ యత్ర ద్విర
ష్టకః । కాదిభాన్తోఽప్యరాంశస్థః ప్రాకృతస్తత్త్వసంశయః ॥ ౬౭ ॥
పృథివ్యాదిప్రకృత్యన్తో యుగ్మయోగేన లాఙ్గలిన్ । కలనాదేహభృ
త్కాలో నేమిగో నవలక్షణః ॥ ౬౮ ॥ మకారాద్యో హవర్గాన్తో
యత్ర పృథగ్గణేష్వయమ్ । కాలవైశ్వానరస్సాక్షాన్మార్తాణ్డాయుతదీధి
తిః ॥ ౬౯ ॥ జ్వాలాయుతసహస్రాఢ్యో వర్ణాన్తో భగవాన్ స్థితః ।
అనుధ్యాయేత్పృథిపర్యన్తాన్నమోన్తాం వర్ణసన్తతిమ్ ॥ ౭౦ ॥ ఉచ్చా
ర్యార్ఘ్యాదినాభ్యర్చ్య విద్యాబీజం హి చక్రరాట్ । తతస్సముద్ధరే
న్మన్త్రం పరమాత్మనివాచకమ్ ॥ ౭౧ ॥ గళన్తమమృతప్రఖ్యమవి
రాన్మోక్షసిద్ధిదమ్ । అక్షస్థముద్ధరేత్పూర్వం నేమిష్ఠమనన్తరమ్ ॥
నాభిద్వితీయే నాకాన్తం ద్వితీయమిదమక్షరమ్ । ద్వితీయం దశస
ఙ్ఖ్యే చ తదధశ్చాష్టమాత్పరమ్ ॥ ౭౩ ॥ నాభేస్త్రయోదశోపే
తం తృతీయమిదమక్షరమ్ । అథ ద్వితీయం నవమాన్నాభితుర్యాది
నాన్వితమ్ ॥ ౭౪ ॥ ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం కేవలం విద్ధి పఞ్చమమ్ ।
విజ్ఞానస్§ పదమాదాయ త్ర్యక్షరం తదనన్తరమ్ ॥ ౭౫ ॥ ఆద్యమే
కాదశాద్వర్ణం భిన్నం నాభ్యపరేణ తు । నేమేస్తృతీయవర్ణస్య తతస్త
ముపరిన్యసేత్ ॥ ౭౬ ॥ మన్త్రార్ణం నవమం హ్యేతద్దశమం నేమి

§ పాదమాదాయ

బోధతు । నాభిద్వితీయేనారాన్తం ప్రాగ్వర్ణం చాష్టమారకమ్ ॥ ౭౭ ॥
నేమేర్ద్వితీయం తదను నేమేరాదాయ చాష్టకమ్ । తమర్ధ్వేశాత్తృతీ
యం చ స్థితం తత్పశ్చిమోపరి ॥ ౭౮ ॥ త్రయోదశమిదం విద్ధి నవ
మాదపరం తతః । షష్ఠవ్యనేమివర్ణస్య ఊర్ధ్వే తత్త్రితయం న్యసే
త్ ॥ ౭౯ ॥ యుక్తం నాభితృతీయేన అథ షోడశముచ్యతే । ద్వితీ
యం దశమాద్వర్ణాన్నాభ్యేకాదశసంయుతమ్ ॥ ౮౦ ॥ చైతన్య
యుపదం దద్యాత్సనసన్మతః పరమ్ । ద్వావింశార్ణో హ్యయం
మన్త్రస్సపద్వేష్వడ్భిరలఙ్కృతః ॥ ౮౧ ॥ తత్రైకార్ణం పదం జ్ఞానం
చతుర్వర్ణం పదం బలమ్ । షడక్షరైశ్చాప్యైశ్వర్యం వీర్యం పఞ్చా
క్షరం పరమ్ ॥ ౮౨ ॥ చతుర్వర్ణం పదం తేజశ్శక్తం ప్రాద్ద్వ్యక్షరం
చయాత్ । తేజో వీర్యం బలం శక్తిరైశ్వర్యం జ్ఞానమేవ చ ॥ ౮౩ ॥
దృగస్త్రం కవచం శేఖం శిరో హృష్టద్యథాక్రమమ్ । మన్త్రస్సమా
ధివిషయే నానాభూమిజయేషు చ ॥ ౮౪ ॥ నిరాకారో నిగర్జశ్చ స్వ
ర్తనోర్బ్రహ్మాలక్షణః । తత్ప్రప్యుపాయే ప్రథమే యాగహోమాది
కేతు వై ॥ ౮౫ ॥ ప్రాకారం సంస్మరేత్సాఙ్గం పరివారేణ చావృతమ్ ।
అనీతాం వ్యక్తతాం యేన స్వయం జ్ఞానాదయో గుణాః ॥ ౮౬ ॥ తత్త్వ
ద్యాగసమాప్త్యర్థం కర్మణామనుకమ్పయా । సోనఙ్గస్సంస్మృతో ను
న్త్రో భక్తిశ్రద్ధావశేన తు ॥ ౮౭ ॥ ఫలం యచ్ఛతి వైమానం నిత్యం
తద్భావితాత్మనామ్ । ప్రాప్తానైనన్త్యైశ్వర్యం మోక్షో యత్రా
నుషఙ్గతః ॥ ౮౮ ॥ తత్ర తద్విఘ్నశాన్త్యర్థమస్త్రం విద్ధి మన్త్ర
పమ్ । విపర్యయేషు నేత్రాన్త్రో మన్త్రో యస్మాన్మహామతే ॥ ౮౯ ॥
దృగ్దృష్టిశుద్ధిమార్గాణాం క్షవిఘ్నాశ్శాన్తచేతసామ్ । న్యాకమన్తర్గ
తం తేజస్సతన్త్రాచ్ఛ బహిష్కృతమ్ ॥ ౯౦ ॥ యేన యేన హిమ
న్త్రేణ నచ నేత్రాగ్న్యాతస్మృతః । స్వప్రకాశస్త్వనుభవో యేన యేన
హృదన్తరే ॥ ౯౧ ॥ సితాసితస్సమాక్షృపశ్యస్సతదాఫచక్రాన్వితః ।

అథమన్త్రం చతుర్థం తు భిన్నషాడ్గుణ్యవాచకమ్ ॥ ౯౩ ॥ కర్మణాం
మోక్షదం శశ్వత్పూర్వోద్దిష్టం నిబోధ తు । ఆదాయాక్షగతంబీజం
నాభిపూర్వమతఃపరమ్ ॥ ౯౪ ॥ అకారాదేకాదశాత్పూర్వం తస్యా
ధోవినివేశయేత్ । వర్ణం నేమేస్తృతీయం యత్తృతీయమిదమక్షరమ్ ॥
ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం నాభేస్తురాద్యదివాన్వితమ్ । తతస్తు నవమం
నేమేః కేవలం విద్ధి పంచమమ్ ॥ ౯౬ ॥ అష్టమాదపరం వర్ణం ద్వితీ
యం స్వరసంయుతమ్ । షష్ఠమేతద్విజానీయాత్సప్తమం దశమాత్ప
రమ్ ॥ ౯౭ ॥ అథ ద్వితీయం దశమాద్దాతాయోర్ధ్వే తు విన్యసేత్ । అ
ష్టమాత్తు ద్వితీయస్య శక్తిర్మన్త్రార్ణమిదమష్టకమ్ ॥ ౯౮ ॥ ద్వితీయాత్ప్ర
థమం వర్ణమష్టమాదపరం తతః । నాభ్యేకాదశమోపేతం ద్వితీయం
నేమిమణ్డలాత్ ॥ ౯౯ ॥ పూర్వమేకాదశాచ్ఛుద్ధం తాదృశ్యాన్నేమే
స్తృతీయకమ్ । నేమిపూర్వంచ తదను నాభేరేకాదశాన్వితమ్ ॥
నేమేః షష్ఠమథాధాయ స్థితం తత్పంచమోపరి । తతో నాభిద్వితీయేన
యుక్తం నేమేస్తృతీయకమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ ద్వితీయం కేవలం నేమేరా
దాయ ధనువాహిమతే । కర్త్రేనష్టపదం పశ్చాద్యోజయేచ్చతురక్ష
రమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ ఏకవింశతిభిర్వర్ణైరయం మన్త్ర ఉదాహృతః । అభి
న్నష్టపదభేదేన భవేదేకాధికస్తు వై ॥ ౧౦౩ ॥ ప్రాగ్వద్దైనపదం పూ
ర్వం పశ్చాద్వర్ణం ద్వితీయం భవేత్ । షడక్షరం తృతీయం తు చతుర్థం
తద్వ్యదేవ తు ॥ ౧౦౪ ॥ ద్వ్యక్షరం పంచమం విద్ధి తద్వత్షష్ఠం మహా
మతే । అథాపరం మహామన్త్రం ద్వితీయమవధారయ ॥ ౧౦౫ ॥
యత్ జ్ఞాత్వా న పునర్జన్మ భవత్యారాధకస్య చ । ఆదాయాక్షస్య మ
ధ్యస్థం నాభిపూర్వమతఃపరమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ పూర్వం నేమేస్తతస్త్వే
వ తన్మధ్యం నాభిత్రయోదశమ్ । ద్వితీయాదపరం వర్ణం సర్వశక్త్యే
క్ష్మనేవడమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ ద్వితీయం * ద్వాదశాద్వర్ణద్వితీయాత్ప్రథ

---

§ మన్త్రాణామిదమష్టకం * ద్వాదశార్ణం ద్వితీయా

మం తతః । పంచమంచ బహిస్త్వేభ్యస్త్రీన్ నేతాన్విద్ధి కేవలాన్ ॥౧౦౮॥
నాభ్యేకాదశసంభిన్నం ద్వితీయం చాష్టమాత్తతః । నమోనమః పద
యుతో మన్త్రశ్చాష్టాదశాక్షరః ॥ ౧౦౯ ॥ అస్యైకార్ణం పదం
పూర్వం త్ర్యక్షరం తదనన్తరమ్ । షడక్షరం తృతీయం తు చతుర్థం చ
తురక్షరమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ద్వితీయం ద్వ్యక్షరం చాన్యత్పదయోస్సం
ప్రకీర్తితమ్ । తృతీయమథ వక్ష్యామి మన్త్రం మన్త్రవిదాంవర ॥
యత్ జ్ఞాత్వా మానసంశుద్ధిః§పరమాం యాతి కర్మిణామ్ । బీజమాదా
య మధ్యస్థమాద్యమేకాదశాత్తతః ॥ ౧౧౧ ॥ నేమేస్తృతీయం తద
థోర్ధ్వే నాభ్యపరం తు వై । అథాద్యమష్టమాద్వర్ణం ద్వితీయం స్వ
రసంయుతమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ తద్వదేకాదశాదాద్యం వర్ణమన్యం సమా
హరేత్ । దశమాదపరం వర్ణం నేమేరష్టకమన్తతః ॥౧౧౩॥ యుక్తం
నాభిద్వితీయేనత్వాద్యం నేమ్యక్షరం తు యత్ । నాభిత్రయోదశో
పేతమాదాయ దశమాత్పరమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ ద్వితీయం నవమాద్వర్ణం
యుక్తం నాభ్యపరేణ తు । తత్సక్ష్యం దశమాచ్చుద్ధం తతో నాభ్యా
స్తు పఞ్చమమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ నేమేర్ద్వితీయం తదథో యుక్తం నాభేః ప
రేణ తు । ద్వితీయం దశమాద్వర్ణం ప్రాగ్నాయత్ర్యక్షరం పదమ్ ॥౧౧౬॥
తతస్త్వేకాదశాదాద్యం కేవలం చ సమాహరేత్ । అథ నాభిద్వితీయే
న యుక్తం నేమేస్తృతీయకమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ నాభిత్రయోదశోపేతం
బహిస్థేష్వపరం తతః । నేమేస్తృతీయస్యోర్ధ్వే తు * నవమాదపరం
న్యసేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ తతో నాభిద్వితీయేన యుక్తం ప్రాగ్నేమిమణ్డ
లాత్ । ద్వితీయమథవై బాహ్యేత్సనమస్కం హి కేవలమ్ ॥ ౧౨౦ ॥
త్రయోవింశతిభిర్వర్ణైరురుపేతోఽప్యేష మన్త్రరాట్ । షడ్భిః పూర్వో
క్తపదైర్యస్తు తేషాం భేదోఽపృథగుచ్యతే ॥ ౧౨౧ ॥ పూర్వమేకాక్ష
రం విద్ధి ద్వితీయం తు నవాక్షరమ్ । తృతీయం ద్వ్యక్షరం చైవ చతు

§ పరమభ్యేతి   * నియమాదపరం

ద్ధం స్త్రైకాక్షరం స్మృతమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ షడక్షరమథోర్ధ్వస్థం ద్వ్యక్ష
రం తదనన్తరమ్ । చతుర్థమథ నామన్త్రం నిబోధగదతో మమ ॥
యేనవిజ్ఞాతమాత్రేణ సంవిమత్పద్యతేవరా । ఆదాయాష్టౌ యద
క్షం నాభిపూర్వమనన్తరమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ తతస్తృతీయాదపరం వర్ణ
మాదాయలాఙ్గలీ । నేమిద్వితీయం తస్యాథ స్తదధో నాభిపశ్చి
మః ॥ ౧౨౫ ॥ ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం తత్సఙ్ఖ్యం నేమిమణ్డలాత్ ।
ఆదాయైతద్ద్వయం కుర్యాద్యుక్తం నాభ్యపరేణతు ॥ ౧౨౬ ॥ అథ
నాభితృతీయేన యుక్తం బాహ్యాత్తు పంచమః । ఆద్యాత్పర్వమథా
దాయ నాభిసప్తమసంయుతమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం
ద్వితీయం నేమిమణ్డలాత్ । ఆదాయాభ్యాం నియోక్తవ్యం ద్వితీ
యం నాభిగోచరాత్ ॥ ౧౨౮ ॥ అథ ద్వితీయం దశమాత్కేవలం
వర్ణమాహరేత్ । ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం తమార్ద్వి దశమాత్ప
రమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ నాభిద్వితీయమస్యైవ యోజయేత్తదనన్తరమ్। తతో
నేమిద్వితీయంతు కేవలం వర్ణమాహరేత్ ॥౧౩౦॥ అథనాభేర్యదాది
స్థప్రాగ్వర్ణదశమాదరాత్ । తదధోద్వితీయం బాహ్యాత్ప్రథివ
ర్ణమనన్తరమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ యుక్తం నాభిద్వితీయేన త్వాదాయ తదన
న్తరమ్ । నేమిద్వితీయసఙ్ఖ్యం యన్మమపారపదంతతః ॥ ౧౩౨ ॥
అష్టాదశాక్షరో హ్యేషద్వ్యధికపదసఙ్ఖ్యయా । పరాగ్ణం పదమా
ద్యంతు ద్వితీయం చతురక్షరమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ పఞ్చాక్షరం తృతీయం
తు చతుర్థం చతురక్షరమ్ । తత్రైవపఞ్చమంవిద్ధి హ్యన్త్యం ద్వ్యక్ష
రంస్మృతమ్ ॥ ౧౩౪ ॥ యత్రయత్రపదానాంచ వర్ణాధిక్యముదాహృ
తమ్ । తత్రాదౌ నాభిపూర్వంతు వ్యాహృత్యాద్యం పదంన్యసేత్ ॥
అథాభిన్నగనార్థమన్త్రం దేవస్యాస్య మహాత్మనః । విశాఖాయూ
పసంజ్ఞస్య వక్ష్యేపద్యావివేకదమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ వర్ణమష్టమాదా
య త్వాద్యమేకాదశాత్తతః । భిన్నవాభిద్వితీయేన తృతీయం నేమి

మణ్డలాత్ ॥ ౧౩౭ ॥ ద్వితీయం కేవలం బాహ్యత్తేజోరూపా-
య్వైపదమ్ । తతస్త్వేకాదశాత్పూర్వం కేవలంతు సమాహరే-
త్ ॥ ౧౩౮ ॥ తృతీయమక్షరం బాహ్యమ్యుక్తం నాభివరేణతు ।
దశమాదపరంవర్ణం పూర్వమేకాదశాత్తతః ॥ ౧౩౯ ॥ ఏకాదశస్వ
రాక్రాన్తముద్ధరేత్తదనన్తరమ్ । తతో నాభిద్వితీయేన యుక్తంప్రథమ్యా
క్షరంహియత్ ॥ ౧౪౦ ॥ కేవలం ద్వితీయం బాహ్యాదాద్యమేకాద
శాత్తథా । నేమేస్తృతీయం తదను ద్వితీయస్వరసంయుతమ్ ॥౧౪౧॥
దశమాదపరం శుద్ధం పూర్వమేకాదశాత్తతః । నాభ్యేకాదశసంయు
క్తం తదన్తైఒసులలాచన ॥ ౧౪౨ ॥ నాభేస్తృతీయసంయుక్తం ప్ర
థివర్ణంసమాహరేత్ । అథనాభిద్వితీయేన యుక్తంయత్స్వరమ్షష్టమా
త్ ॥ ౧౪౩ ॥ నేమేర్ద్వితీయంతదను సమస్కారసమన్వితమ్ । చతు
ర్వింశతిభిర్వర్ణైరుక్తోమన్త్రోహ్యయంమహాన్ ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రణవే
నపదంచాస్యపూర్వమేకాక్షరంస్మృతమ్ । ద్వితీయం త్ర్యక్షరంప్రో
క్తం పఞ్చార్ణం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ షడక్షరం చతుర్థంతు సప్తా
ర్ణంచాత్రపఞ్చమమ్ । పదంతు ద్వ్యక్షరంషష్ఠం మన్త్రోస్యాస్య
ముహోమతే ॥ ౧౪౬ ॥ నానామన్త్రస్వరూపేణ హ్యాదిదేవస్సనా
ప్రభుః । ఆదిమధ్యావసానేతు స్థితస్సర్వస్య సర్వదా ॥ ౧౪౭ ॥
చతుర్వ్యూహచతుర్మూర్తిశ్శాన్తాదివ్యక్తలక్షణే । ప్రాధాన్యేన
త్రయాణాంచ దేవానామవతిష్ఠతే ॥ ౧౪౮ ॥ యథామ్బరస్థస్సవి
తా త్వేకపవముహోమతే । జలాశ్రయాణిచాశ్రిత్య బాహుత్వం
సంప్రవర్తయేత్ ॥ ౧౪౯ ॥ ఏవమేకోపిభగవాన్ నానామన్త్రాశ్ర
యేషుచ । తుర్యాదిపదసంస్థేషు బహుత్వముపయాతిచ ॥ ౧౫౦॥
అనుగ్రహార్థం భక్తానాం నానాశ్రద్ధావశేనతు । చతుష్కమథమ
న్త్రాణాం నిబోధగదతోమమ ॥ ౧౫౧ ॥ సితాదివర్ణవ్యక్తీనాం వా
చకత్వేనవైక్రమాత్ । అక్షస్థం నాభిపూర్వంచ వర్ణంయద్దశమాత్స్వ

రమ్ ॥ ౧౫౨ ॥ నేమిపూర్వమధో నాభేస్త్రయోదశసమన్వితమ్ ।
ద్వితీయం ద్వాదశాద్వర్ణం ద్వితీయాత్పరమంతతః ॥ ౧౫౩ ॥ పశ్చా
పశ్చాబహిష్షష్ఠేభ్యస్త్రీనేతాన్విద్ధి కేతలాన్ । తతోఽష్టమాద్ద్వితీయంతు
నాభ్యేకాదశభేదితమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ పశ్చాద్వర్ణం వాసుదేవాయపదంచ
తదనన్తరమ్ । త్రయోదశాక్షరో హ్యేషః ప్రథమః పరికీర్తితః ॥ ౧౫౫ ॥
క్రమేణ వక్ష్యామ్యన్యేషాముద్ధారంతు యథాస్థితమ్ । అక్షస్థమక్ష
రం నాభేర్ద్వితీయం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ పూర్వమన్త్రానుసారే
ణ తతో దద్యాత్పదత్రయమ్ । అథాత్ర పంచదశమం నాభేరోంకా
రపూర్వకమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ పదత్రయేణ తేనైవ సంయుక్తం విద్ధిమన్త్ర
పమ్ । అథషోడశసఙ్ఖ్యం యన్నాభేః ప్రణవపూర్వకమ్ ॥ ౧౫౮ ॥
పూర్వోక్తలక్షణానాంతుపదానాం ప్రాఙ్నివేశ్యతే । అస్మాన్మన్త్ర
త్రయాద్విద్ధి ద్వయం ప్రాఙ్మన్త్రసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౫౯ ॥ ఏకపశార్ణ
రహితః పదభేదమతశ్శృణు । పదద్వయంతు సర్వేషామాద్యమేకాక్ష
రం స్మృతమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ ద్వ్యక్షరంచ తృతీయంతు చతుర్థం చతుర
క్షరమ్ । పఞ్చాక్షరం పంచమంవై త్రయాణాం సముదాహృతమ్ ॥
తదేకస్య చతుర్వర్ణం ప్రద్యుమ్నాఖ్యస్య లాఙ్గలిన్ । ఏవం స్వప్నప
దస్థస్య సమాసాత్పరికీర్తితమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ క్రమశోఽథచతుర్ణాంవై వ
క్ష్యే మన్త్రగణంశృణు । అక్షాన్తర్గతమాదాయ నాభేఃపూర్వము
త్తఃపరమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ భిన్ననాభిద్వితీయేన నేమిపూర్వమనన్తరమ్ ।
నాభిపశ్చిమసంయుక్తదశమాత్ప్రథమంతతః ॥ ౧౬౪ ॥ తృతీ
యంచద్వితీయంచ నేమేరాదాయ చాఙ్కయేత్ । నాభిద్వితీయబీ
జేన నవమాదపరంతతః ॥ ౧౬౫ ॥ తదధోవినియోక్తవ్యం ద్వితీయం
ద్వాదశాత్తుయత్ । పశ్చిమేనాథవైనాభేర్యుక్తంకుర్యాదనన్తర
మ్ ॥ ౧౬౬ ॥ అష్టమాదపరంశుద్ధం నేమిపూర్వం తథావిధమ్ ।
యుక్తంనాభిద్వితీయేన ద్వితీయం నేమిమణ్డలాత్ ॥ ౧౬౭ ॥ భూ

యస్తత్రేవలం దద్యాత్పదం యోగేశ్వరాయ వై । తదస్త్రే చక్రిణేశ
బ్దనథ నేమేర్వ్యదష్టకమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ § పశ్చిమేనాన్వితం నాభేస్తదస్త్రే
ఽని వేశ్య చ । శుద్ధమేకాదశాత్పూర్వమాద్యం తదను చాష్టమాత్ ॥
నేమేస్తృతీయేనాక్రాన్తం ధ్వజాయాథ పదం న్యసేత్ । భిన్నమే
కాదశాత్పూర్వం నాభిశుర్వ్యేణ వై తతః ॥ ౧౭౦ ॥ అష్టమాదపరం
శుద్ధం పఞ్చమం నేమిమణ్డలాత్ । ద్వితీయస్వరసంయుక్తం ససేథ
ద్వ్యక్షరం పదమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ వాసుదేవాయ తదను సనమసరం పదం
భవేత్ । షట్త్రింశదక్షరో మన్త్రో భేదస్తస్యాథునోచ్యతే ॥ ౧౭౨ ॥
పదమేకాదశార్ణం తు ప్రథమం పరికీర్తితమ్ । పఞ్చాక్షరం ద్వితీయం
తు తృతీయం త్ర్యక్షరం స్మృతమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ షడక్షరం చతుర్థం తు
పఞ్చార్ణం పంచమం తు వై । షష్ఠం సప్తాక్షరం విద్ధి పదం పదవిదాం వ
ర ॥ ౧౭౪ ॥ ప్రణవాన్తేత్వథాదాయ ద్వితీయం నాభిమణ్డలాత్ ।
చతుర్దశేన వై నాభే యుక్తం నేమ్యష్టకం తతః ॥ ౧౭౫ ॥ ద్వితీయం
దశమాచ్ఛుద్ధమథ భూయస్తమాహరేత్ । తదధో నవమాదన్తం నా
భేస్తుర్యాదినాన్వితమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ ఏకాదశస్వరాక్రాన్తం ద్వితీయం
దశమాత్తతః । బాహ్యస్థాష్టమం నాభేర్యుక్తం పంచదశేన తు ॥
కేవలం పఞ్చమం నేమేర్ద్వితీయం చాష్టమాత్తతః । నేమేస్తృతీయే
నాక్రాన్తం వర్ణమేతత్సమాహరేత్ ॥ ౧౭౮ ॥ యుక్తం నాభేస్తృ
తీయేన ప్రాగ్రాత్ప్రథమం తు వై । ద్వితీయం దశమాద్వర్ణం నాభే
రేకాదశాఞ్చితమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ పఞ్చాక్షరం పదం దద్యాత్తదస్త్రే తా
లకేతవే । భూయస్తపవసా నేతు పఞ్చార్ణం నీలవాససే ॥ ౧౮౦ ॥
ప్రథమాత్ప్రథమం చాథ ద్వితీయం స్వరసంయుతమ్ । కేవలం నేమి
పూర్వం తు ఆద్యమేకాదశాత్తతః ॥ ౧౮౧ ॥ బహిస్థైశ్చ చతుర్థం
చ ద్వాభ్యాం నాభేః పరం న్యసేత్ । కేవలం ద్వితీయం బాహ్యాత్స

§ పఞ్చమే

జాగ్రత్తాయ వైపదమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ తృతీయం ప్రథమం నేమేరాదా
యాకారసంయుతమ్ । ద్వితీయమపి వై బాహ్యేచ్ఛుద్ధం తదను వై న
మః ॥ ౧౮౩ ॥ షట్త్రింశాక్షరసంయుక్తస్త్వయం మన్త్రో మహా
మతే । షడ్వర్ణం పదమాద్యం స్యాత్ పఞ్చవర్ణం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౮౪ ॥
దశాక్షరం తృతీయం తు త్రీణి పఞ్చాక్షరాణ్యతః । అథాదాయాక్ష
రం భీజా నాభేః పఞ్చదశం తతః ॥ ౧౮౫ ॥ శార్ఙ్గధామే పదం ద
ద్యాత్ పఞ్చవర్ణమతః పరమ్ । నేమిపూర్వమథాదాయ ప్రాగరా
త్ప్రథమం తతః ॥ ౧౮౬ ॥ తృతీయం చ బహిష్ఠే భద్రపదం త్ర్యర్ణం
ధ్వజాయ వై । అథ తృతీయం బాహ్యాత్తు ప్రథమాత్ప్రథమం తతః ॥
తదధో వినియోక్తవ్యం ద్వితీయం నష్టమాత్ । ద్వితీయం స్వర
సంయుక్తమథ బాహ్యాత్తు పఞ్చమమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ అష్టమం తు తమద్దే
శాత్ కేవలం పునరేవ తత్ । నాభేరేకాదశాత్ (కా) న్తం షడక్షరమన
న్తరమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ పదం సనత్కుమారాయ పఞ్చాక్షరమనన్తరమ్ ।
పదం జగత్ప్రియాయేతి ప్రద్యుమ్నాయ నమస్తతః ॥ ౧౯౦ ॥ చతు
స్త్రింశాక్షరస్సోయం మన్త్రః శృణు పదాన్యపి । ఆద్యం షడక్షరం
జ్ఞేయం ద్వితీయం తద్వదేవ హి ॥ ౧౯౧ ॥ పఞ్చాక్షరం తృతీయం
తు చతుర్థం తు షడక్షరమ్ । పంచార్ణం పఞ్చమం విద్ధి షడ్వర్ణం షష్ఠ
మేవ హి ॥ ౧౯౨ ॥ అథ షష్ఠం షోడశం నాభేర్ద్వితీయం దశమాత్తు వై ।
కేవలం హ్యథ తేనైవ ఆకారాన్తం నవమాత్పరమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ అథా
దాయ చతస్యాన్తే ప్రథమాత్ప్రథమం పరాత్ । యుక్తం నాభిద్వితీ
యేన వర్ణమేతన్మహామతే ॥ ౧౯౪ ॥ వర్ణద్వయం పదస్యాదౌ తదే
వాన్తే స్యాద్వై పునః । అథ ద్వితీయం నవమాత్ప్రథమాత్ప్రథమం త
తః ॥ ౧౯౫ ॥ తృతీయమథ వై నేమేర్ద్వితీయస్వరసంయుతమ్ । ద్వి
తీయం కేవలం బాహ్యాత్సప్తమం నాభిమణ్డలాత్ ॥ ౧౯౬ ॥ అథ
సప్తమం వై నేమేరాకారాన్తం ద్వితీయం న్యసేత్ । ప్రాగ్వర్ణం దశమా

న్నైమేషపశ్చ్వసోర్ధ్వగంతథా ॥ ౧౯౭ ॥ చతుర్థాదపరం వర్ణం
ద్వితీయం నేమిమణ్డలాత్ । ద్వాభ్యాం నాభిద్వితీయంతు రేఖాజయే
త్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ దశమాదపరం వర్ణం తృతీయస్వరసంయుత
మ్ । తృతీయమథవై నేమేర్నాభిపంచమసంయుతమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ ద్వి
తీయస్వరసంయుక్తం ద్వితీయంతు నవాదరాత్ । అస్యైవాథో ని
యోక్తవ్యం దశమాత్ప్రథమం హియత్ ॥ ౨౦౦ ॥ శుద్ధం నేమేర్ద్వి
తీయంతు పదంస్వసితవాససే । విష్వక్సేనాయతదను నమః పాదగ
సమన్వితమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ ద్వాత్రింశార్ణోహ్యయం మన్త్రః సపదభే
దేనవైపునః । పకారాదికస్తుభవతి పదాన్యథనిబోధమే ॥ ౨౦౨ ॥ ద్వ్యక్ష
రంతుపదంపూర్వం ద్వితీయం త్వష్టవర్ణకమ్ । త్రీణిపఞ్చాక్షరా
ణ్యన్యత్షష్ఠం సప్తాక్షరంస్మృతమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ అప్యయావసరే ప్రాప్తే
స్మరణే చార్చనే విభోః । శృణు మన్త్రచతుష్కం తు పునరన్యద్విహా
పతః ॥ ౨౦౪ ॥ ఆద్యమేకాదశాద్వర్ణం పంచమస్వరసంయుతమ్ ।
యుక్తంస్వరేణ తేనైవ తృతీయం నేమిమణ్డలాత్ ॥ ౨౦౫ ॥ ద్వితీయ
స్వరసంయుక్తమథ బాహ్యస్తు సప్తమమ్ । ద్వితీయం కేవలం నేమేర
ప్యన్తః ప్రణవో నమః ॥ ౨౦౬ ॥ శుద్ధంస్యాత్సప్తమం బాహ్యద్ద్వితీయ
మథచాష్టమాత్ । అథో నేమేర్ద్వితీయేన యుక్తం నాభ్యపరేణతు ॥
కేవలం ద్వితీయం బాహ్యాన్నమః పాదం తతః పరమ్ । అథాక్షరం
నాభిపూర్వం ద్వితీయం త్రితయాదరాత్ ॥ ౨౦౭ ॥ తదథో ద్విత
యం బాహ్యన్నాభిపంచమసంయుతమ్ । అథనాభిద్వితీయేనయుక్తం
యత్పరమష్టమాత్ ॥ ౨౦౮ ॥ కేవలం ద్వితీయం బాహ్యాన్నమః స్వా
తమతః పరమ్ । అక్షష్ఠబీజం తదను ద్వితీయం ద్వాదశాదరాత్ ॥
ద్వితీయాత్ప్రథమం చాథ పంచమం నేమిమణ్డలాత్ । కేవలం త్రిత
యం హ్యేతద్ద్వితీయంచ తథాష్టమాత్ ॥ ౨౧౦ ॥ ఏకాదశస్వరా
క్రాన్తం వాసుదేవాయ వైనమః । సప్తాక్షరస్తు హ్యేమన్త్రో ద్వితీ

యస్తు షడక్షరః ॥ ౨౧౨ ॥ పూర్వోక్తులస్తృతీయస్తు చతుర్థో ద్వాదశాక్షరః । పదభేదవినిర్ముక్తమేతన్మన్త్రచతుష్టయమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ గోపనీయం ప్రయత్నేన విధిజ్ఞైస్సిద్ధిమీప్సుభిః । సాన్తం షష్ఠస్వరారూఢమనుస్వారవిభూషితమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ బీజమాద్యస్య చ విభోర్వాసుదేవస్య కీర్తితమ్ । తదేవ జీవబీజస్థం షష్ఠస్వరవివర్జితమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ ద్వితీయస్వరసంయుక్తం సఙ్కర్షణస్య బీజరాట్ । ఉభయోరన్తరే రేఫమాద్యబీజస్య యోజయేత్ ॥ ౨౧౬ ॥ బీజం ప్రద్యుమ్ననామకస్య తృతీయం సర్వకామదమ్ । జీవారూఢం హకారం తు లాన్తస్యోపరి విన్యసేత్ ॥ ౨౧౭ ॥ విసర్గసహితం బీజమనిరుద్ధస్య వాచకమ్ । హకారం చ సకారస్థం కృత్వా షోఢా నివేశ్య చ ॥ ౨౧౮ ॥ ద్వితీయతుర్యషష్ఠాష్టద్విషట్కదశకైకక్రమాత్ । స్వరాన్నియోజయేద్విద్వాన్హృదాద్యన్నేత్రపశ్చిమాః ॥ ౨౧౯ ॥ చాతురాత్మ్యమన్త్రాణాం సాధనత్వేన సర్వదా । తతస్తు కేశవాదీనాం మన్త్రాంశ్చ శృణు సాదరాత్ ॥ ౨౨౦ ॥ త్రిధా హకారం కృత్వాదౌ జీవబీజం తథైవ చ । ఇకారం చ ఉకారం చ లిఖేత్తద్వత్త్రిధా త్రిధా ॥ ౨౨౧ ॥ ద్విషట్కమేవం బీజానాం క్రమేణాదౌ నివేశ్య చ । తతో వారిధరం వారిసంజ్ఞం యచ్చాక్షరత్రయమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ పౌనఃపున్యేన సర్వేషామధోభాగే నియోజయేత్ । సర్వే షష్ఠస్వరారూఢా అనుస్వారవిభూషితాః ॥ బోద్ధవ్యాః కేశవాదీనాం బీజాస్త్వేతే పృథక్పృథక్ । ప్రణవాద్యైర్నమోన్తైస్తైస్తుర్యాన్తైర్నామభిస్సహ ॥ ౨౨౪ ॥ కేశవః ప్రథమో వాచ్యస్తతో నారాయణః పరః । మాధవశ్చైవ గోవిన్దో విష్ణుశ్చ మధుసూదనః ॥ ౨౨౫ ॥ త్రివిక్రమో వామనాఖ్యశ్శ్రీధరః పద్మలోచనః । హృషీకేశః పద్మనాభో దామోదర ఇతీరితః ॥ ౨౨౬ ॥ బీజైర్దీర్ఘస్వరోపేతైస్తైః ప్రాగ్వదఙ్గాని కల్పయేత్ । అథ మన్త్రాన్ కేశవాదిదేవీనాం శృణు తద్విదాః ॥ ౨౨౭ ॥ ఉహాసత్రితయం హ్యేతచ్చ

తుర్థాదిలిఖేత్క్రమాత్ । తతో ద్విషట్కం బీజానాం తస్యాథో వి
నివేశ్యచ ॥ ౨౨౮ ॥ క్రమేణ సప్తమాద్వర్గాద్ద్వితీయంచ చతుర్థక
మ్ । పునస్తృతీయం తుర్యంచ ద్వితీయంచ తృతీయకమ్ ॥ ౨౨౯ ॥
ద్వితీయంచ చతుర్థంచ చతుర్థం తదనన్తరమ్ । తృతీయమష్టమా
చ్చాథ తృతీయం సప్తమాత్పునః ॥ ౨౩౦ ॥ నవమద్వాదశాభ్యాం
తు విశేషమిమమాచరేత్ । అధో నియోజయేద్రేఫం తత్త్రయా
ణాంతు మూర్ధని ॥ ౨౩౧ ॥ షట్సప్తమాష్టసంజ్ఞానామీకారముపరి
న్యసేత్ । సానుస్వారంచ సర్వేషామితి దేవీగణస్యచ ॥ ౨౩౨ ॥
బీజద్వాదశకం ప్రోక్తం యథాచానుక్రమేణతు । తారబీజనమోయు
క్తైర్వాచ్యాత్తత్స్వనామభిః ॥ ౨౩౩ ॥ శ్రీశ్చ వాగీశ్వరీ కాన్తిః క్రి
యా శాన్తి విభూతయః । ఇచ్ఛా ప్రీతీ రతిశ్చైవ మాయా ధీర్మహిమేతి
చ ॥ ౨౩౪ ॥ స్వరజాత్యాదియుక్తాని బీజాని హృదయాదయః ।
ఇత్యేవం కేశవాదీనాం దేవీమన్త్రాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౩౫ ॥ తతస్త
దాయుధానాంచ మన్త్రాన్ వక్ష్యే మునీశ్వరాః । సముద్రమూర్తయే
స్వాహా పద్మస్య ప్రణవాదికః ॥ ౨౩౬ ॥ సద్వాన్తశ్చారిణే కృ
త్వా తతో గగనమూర్తయే । స్వాహాన్తః ప్రణవాద్యశ్చ మన్త్రశ్చ
క్రస్య కీర్తితః ॥ ౨౩౭ ॥ ఓఙ్కారో వేదమాత్రేథ విద్యే స్వాహా ప
దంతు వై । గదామన్త్రస్త్వయం ప్రోక్తశ్శఙ్ఖస్యాథ నిగద్యతే ॥
ఓఙ్కారాన్తే పదం దద్యాత్పాఞ్చజన్యం ప్రభవిష్ణవే । తదన్తే కాలశ
బ్దంతు మూర్తయే హుం తతస్తు ఫట్ ॥ ౨౩౮ ॥ పద్మాదీనాం చతుర్ణాం
తు హ్యేతన్మన్త్రచతుష్టయమ్ । తతో విభవమూర్తీనాం మన్త్రాన్
వక్ష్యే హ్యహం ద్విజాః ॥ ౨౩౯ ॥ ఆరాధనార్థం విహితో వాచకో
హి చతుర్విధః । సంజ్ఞా నానాపదమయః పిణ్డాఖ్యో బీజలక్షణః ॥
ప్రభోర్యథార్థ్యాత్త్వద్వైకేన వాచ్యమానస్త్రిభక్తితః । యత్రైక
పిణ్డనాకోల్లక్ష్యమన్త్రార్ణాఖ్యో భయాత్మనా ॥ ౨౪౧ ॥ అభిన్నలక్షణో

పాచ్యమేకపదోపచర్యతే । తత్రవై విధినానేన కుర్యాత్తాభ్యాం హి కల్పనామ్ ॥ ౨౪౩ ॥ కృత్వా హోమాదిమన్త్రస్య బీజం పిణ్డాక్షరంతు వా । నయేత్తేనాభిముఖ్యంచ వాచ్యమాద్యన్తగేనవా ॥ సంగ్రహపదమన్త్రంతు విధినానేనవైతతః । కుర్యాత్పూర్ణవపీఠస్థం నమస్కారధ్వజాన్వితమ్ ॥ ౨౪౫ ॥ ఆభ్యాం శాన్తస్వరూపత్వా దేకత్వమత ఏవహి । సంజ్ఞాఖ్యం పదమన్త్రంచ * విధిసంసిద్ధిలక్షణమ్ ॥ ౨౪౬ ॥ స్వరోత్థం వ్యఞ్జనోత్థంవా బీజమేకాక్షరంస్మృతమ్ । స్వరవ్యఞ్జనసంయోగాద్బహువర్ణం పిణ్డమన్త్రరాట్ ॥ ౨౪౭ ॥ ద్వాభ్యామాద్యన్తథాన్తాచ్చ స్వగవర్గాన్మహామతే । స్వరూపేణహీనమన్త్రస్యాన్యేషాం సహబిన్దునా ॥ ౨౪౮ ॥ స్వరైకైకేన యుక్తస్య స్వరయుక్తాన్వితస్యవా । సానుస్వారస్యబీజత్వం వ్యఞ్జనస్యాబ్జలోచన ॥ ౨౪౯ ॥ సఖంకారాఖ్యశబ్దస్య వివర్తో దీధితిప్రభః । సల్లక్షణస్త్వనాకారో విద్ధితద్వాచకంత్రిధా ॥ ౨౫౦ ॥ క్వచిత్పిణ్డం క్వచిద్బీజం క్వచిచ్ఛబ్దమనాహతమ్ । తస్యచోద్గీయమానస్య పరిమాణస్ఫుటోహ్యయః ॥ ౨౫౧ ॥ బహ్వక్షరోబహుపదస్తు తిసంబోధలక్షణః । § అవినాశీసుఖంకారో బీజాదీనాం మహార్ద్ధిదః ॥ ప్రాగ్విద్యాత్పూర్ణవేవాతస్సత్యాత్యఖ్యానాసనంమహత్ । తస్మాద్వై సత్యభిన్నంతు బీజంతమపరిన్యసేత్ ॥ ౨౫౩ ॥ స్వవివర్తైనబీజస్య మూర్త్యస్థానం ప్రకల్పయేత్ । ప్రాప్తైజ్యావసరేనిత్యం సమ్పన్నేయజనేసతి ॥ ౨౫౪ ॥ తత్ప్రోపలేజలంయద్వత్తద్వద్విప్రలయం స్మరేత్ । భానుప్రసరణజోఽఽచస్తుల్యమేతన్మహామతే ॥ ౨౫౫ ॥ క్రియావశాత్తుకింత్వత్ర భేదమాత్రోపలక్షణమ్ । నయత్రబీజంపిణ్డం వా తత్రవైప్రణవాదను ॥ ౨౫౬ ॥ ప్రాగ్వర్ణం పదమన్త్రస్య యత్తదాలోకవాచకమ్ । తచ్ఛిష్టం విగ్రహాంవర్ణైస్తస్మాదుత్థాపయ్య

* విద్ధిసంసిద్ధి § అవినాశీసఖం

వృక్షవత్ ॥ ౨౫౮ ॥ కేవలం యత్ర వై బీజం పిణ్డం వా పదవర్జితమ్ ॥
తత్రాకారాఖ్యవర్ణస్య క్షేత్రజ్ఞత్వం విధీయతే । క్షేత్రత్వమవశిష్టా
నాం వర్ణానాం పిణ్డరూపిణామ్ ॥ ౨౫౯ ॥ కేవలస్య హి బీజస్య స్వ
స్థితిర్బ్రహ్మవర్ణతా । స్వభావప్రచ్యుతిర్బీజం బీజోచ్చారస్తథాకృ
తిః ॥ ౨౬౦ ॥ బీజవత్పిణ్డమన్త్రాణాం పరిజ్ఞేయస్సదోదయః । య
ద్బీజలక్షణం మన్త్రం సామర్థ్యం వైష్ణవం మహత్ ॥ ౨౬౧ ॥ అప
క్షైయమసఙ్ఖ్యానాం వాచ్యానాం భిన్నరూపిణామ్ । తదర్థావ
త్పరిజ్ఞానాజ్జపధ్యానాత్సమర్చనాత్ ॥ ౨౬౨ ॥ హవనాత్తన్మయ
త్వాచ్చ§ నిర్బీజం పదమృచ్ఛతి । సహాభిమతసిద్ధస్య సాధకానాం
సదైవ హి ॥ ౨౬౩ ॥ పిణ్డాదిభగవన్మన్త్రమూర్తీనామేవమేవ హి ।
పరిజ్ఞానాద్ధ్యవేతౄణాంతు పిణ్డాత్తత్ స్థైర్యముత్తమమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ నా
నాత్వం నామమన్త్రాచ్చ నానాలోకాన్తరోత్థితమ్ । భవే[illegible]ప్ర
దప్రాప్తిః పరిజ్ఞానాత్పదాభిధాత్ ॥ ౨౬౫ ॥ సబీజం వా సపిణ్డం వా
మన్త్రాణాం యత్పరంద్వయమ్ । విదధాతి ఫలం స్వం స్వం కిం తా
ద్వ్యం భావయేత్పదమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ మన్త్రక్షేత్రజ్ఞరూపత్వాద్వ్యస్థాత్స
ర్వేశ్వరోఽచ్యుతః । వ్యాప్యవ్యాపకరూపేణ వర్తతేఽనుగ్రహే
చ్ఛయా ॥ ౨౬౭ ॥ వ్యాప్యరూపేణ భూలోకాద్భోగాదారభ్య చా
ఖిలాత్ । షాడ్గుణ్యమహిమాన్తం చ పదాతిఫలముత్తమమ్ ॥ ౨౬౮ ॥
స్వపదం భోగభిన్నస్య దివ్యదేహస్య కర్మిణః । క్షేత్రజ్ఞ బీజపిణ్డాత్మా
నిరావరణలక్షణః ॥ ౨౬౯ ॥ జ్ఞానం యదమలం శుద్ధం సమ్యచ్ఛ
క్త్యాత్మలాభదమ్ । శక్తివ్యక్తిమయత్వం చ జాగ్రద్వృత్త్యోపదాత్మనః ॥
ఏవం సంజ్ఞాత్మనస్స్వప్నవృత్తేరేకత్వమస్తి చ । సుషుప్తివృత్తేః పి
ణ్డాఖ్యమన్త్రస్యైవ మహామతే ॥ ౨౭౧ ॥ బీజాత్మనస్తుర్యవృ
త్తే శక్తివ్యక్తిత్వమస్తి వై । వ్యక్తిజ్ఞానఫలోపేతా నియతా యద్యపి

§ మృద్బీజం

స్మృతా ॥ ౨౭౨ ॥ భగవన్మన్త్రమూర్తీనాం తథాపి పరమాత్మనః ।
ఆద్యస్య చాతురాత్మ్యస్య కేవలస్యాథవా విభోః ॥ ౨౭౩ ॥ చతు
ష్ప్రకారం యన్మన్త్రం విద్ధి తన్మోక్షభూతిదమ్ । అతోఽన్యథా య
దుద్దిష్టమమిశ్రం మిశ్రమేవ హి ॥ ౨౭౪ ॥ ఫలం భావవశాచ్చైవ
తత్తథా విద్ధి నాన్యథా । శృణుష్వాథ బీజాని సావధానేన చేతసా ॥
శుచౌ దేశే మనోజ్ఞే చ సులిప్తే పుష్పభూషితే । చన్దనక్షోదసంయు
క్తే సుధూపే వాధివాసితే ॥ ౨౭౬ ॥ విలిఖ్య మాతృకాచక్రం భేదేనా
నేన వై పునః । యేన సన్దృష్టమాత్రేణ శతధా యాతి కల్మషమ్ ॥
ప్రాగాదౌ పఞ్చవర్గాంస్తాన్ మధ్యాన్తం మధ్యతో లిఖేత్ । యా
దయో నవ నాభిస్థా ఆద్యాః షోడశారగాః ॥ ౨౭౮ ॥ కాదయో నేమి
గాస్సర్వే పూర్వచక్రే యథాక్రమమ్ । తదస్మిన్ప్రథిభాగేషు ప్రాగ
మేవ్వినాతతః ॥ ౨౭౯ ॥ శబ్దబ్రహ్మమయం చక్రమర్ఘ్యపుష్పాదికైః
క్రమాత్ । తన్మధ్యమధ్యరేఖాదౌ సర్వేషాం కారణం హి యత్ ॥
ఉదక్స్థమక్షరం చాద్యాపరాన్తాద్యేన భూషితమ్ । విద్ధి సర్వేశ్వర
స్యేదం బీజం నిర్బీజకారణమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ ఏతదేవాబ్జనాభస్య వి
సర్గసహితం స్మృతమ్ । నేమివర్గాద్ద్వితీయం వై తతో రాష్టమక్షర
మ్ ॥ ౨౮౨ ॥ అష్టమం నాభిదేశాచ్చ తత్సఖ్యం నేమిమణ్డలాత్ ।
నేమిపూర్వమతో నాభేస్సప్తమం పఞ్చమారగమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ అరాచ్చ
తుర్దశం త్వష్టాత్పశ్చిమాశాగతం హి యత్ । నేమేరేకాదశం చాథ
షోడశం చ త్రయోదశమ్ ॥ ౨౮౪ ॥ పఞ్చమం నాభిదేశాచ్చ నే
మేరేకోనవింశకమ్ । తదన్తం సప్తమం చైవ నవమం హి మహామతే ॥
నాభేస్తృతీయం తదను నేమేస్తత్సఖ్యమేవ చ । ద్వాదశశ్చ బహి
ష్టేభ్యో దశమం షోడశాత్పరమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ నాభిపూర్వం తతోఽన
ర్ణం నేమేః పఞ్చదశం హి యత్ । తుర్యసఖ్యమరాద్బీజం తతో నా
భిచతుర్థకమ్ ॥ ౨౮౭ ॥ షష్ఠం నేమేశ్చతుర్థం చ మధ్యమత్వాత్తథా

హరేత్ । తత్రైవపూర్వదిక్స్థం యద్బాహ్యద్వైపళ్ళ మంతతః ॥
అథాద్దక్షిణదిక్సంస్థం నేమేరష్టాదశం తతః । ద్వితీయం నాభిదేశాచ్చ
తదన్తే సప్తమారగమ్ ॥ ౨౯౦ ॥ చతుర్దశమతో నేమె పష్ఠం నాభేర
థాహరేత్ । సర్వే కారణవన్మార్గాన్ యోజనీయాస్సమాసతః ॥
ప్రణవాద్యా నమోన్తాశ్చ తేజసాతీవనిర్భరాః । పద్మనాభాదయో
దేవా వాచ్యాస్తేషాం క్రమేణతు ॥ ౨౯౧ ॥ పద్మనాభోధ్రువోనన్త
శ్శక్త్యాత్మా మధుసూదనః । విద్యాధిదేవఃకపిలో విశ్వరూపో విహం
గమః ॥ ౨౯౨ ॥ క్రోడాత్మా బడబావక్త్రో ధర్మో వాగీశ్వరస్తథా ।
దేవః కార్ణవ శయనః కూర్మః పాతాళధారకః ॥ ౨౯౩ ॥ వరాహో
నారసింహశ్చ పయ్యమృతాహరణస్తథా । శ్రీపతిర్దివ్యదేహాఖ్య కా
న్తాత్మామృతధారకః ॥ ౨౯౪ ॥ రాహుజిత్కాలనేమిఘ్నః పారిజా
తహరో మహాన్ । లోకనాథస్తు శాన్తాత్మా దత్తాత్రేయో మహాప్రభుః ॥
న్యగ్రోధశాయీ భగవానేకశృఙ్గతను స్తతః । దేవో వామనదేహస్తు
సర్వవ్యాపీ త్రివిక్రమః ॥ ౨౯౬ ॥ నరో నారాయణశ్చైవ హరిఃకృ
ష్ణ స్తథైవచ । జ్వలత్పరశుధృగ్రామో రామశ్చాన్యో ధనుర్ధరః ॥
వేదవిద్భగవాన్ కల్కీ పాతాళశయనఃప్రభుః । పాంచరాత్రవిదగ్రాయో
ముఖ్య ఇత్యుక్తాస్తేసమాసతః ॥ ౩౦౧ ॥ యథాక్రమోదితానాం చ దే
వానాం వినిబోధతు । పిణ్డమన్త్రగణం మన్త్రిన్సావధానేనచేతసా ॥
నాభేరష్టమ బీజం యత్ స్థితం తస్య తమోపరి । తతథశ్చోత్తరం చా
రోదరాన్తే నవిభూషయేత్ ॥ ౩౦౩ ॥ అథోత్తరం చాత్మదేశాదాదా
య తదధోన్యసేత్ । బీజం నెమి ద్వితీయం యన్మధ్యాన్మధ్యం తదా
సనే ॥ ౩౦౪ ॥ ఆధారస్థ సంరుద్ధం కుర్యాద్వా నాభిసప్తకమ్ । అ
ష్టమం చ తమూర్ధ్వేతు పతద్వద్ధి తృతీయకమ్ ॥ ౩౦౫ ॥ నాభ్యష్టమ
మథాదాయ ఆరాష్టస్థానసంస్థితమ్ । తతో నాభిద్వితీయస్య క్రమేణా
దౌ నివేశ్య చ ॥ ౩౦౬ ॥ తమద్దేశాత్తృతీయం చ సప్తమం తురీయమే

వచ । అథాదాయచ నేమేః ప్రాక్ తదధో నాభిసప్తమమ్ ॥ ౩౦౭ ॥
తస్యాప్యధస్తమద్దేశాత్తృతీయం వినివేశ్యచ । తతస్తు నవమం నాభే
స్తస్యోర్ధ్వాధోగతం న్యసేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ తత్రైవ యద్ద్వితీయం తు
తత్పిణ్డం విద్ధిసప్తకమ్ । అరాష్టకస్య చోర్ధ్వే తు నాభిపూర్వం తు వి
న్యసేత్ ॥ ౩౦౯ ॥ సప్తమం చాష్టమం చాపి హ్యుపర్యుపరి వైక్రమా
త్ । అథాష్టమం నాభిదేశాదారూఢం సప్తమోపరి ॥ ౩౧౦ ॥ తద
ధో మధ్యగం చాద్యాన్నవమం పరికీర్తితమ్ । భూయో రాత్పఞ్చమ
స్యోర్ధ్వే దద్యాన్నాభిస్తృతీయకమ్ ॥ ౩౧౧ ॥ బాహ్యే తృతీయం
తన్మూర్ధ్ని పిణ్డోఽయం దశమః స్మృతః । ద్వితీయం నాభిదేశాచ్చ త
త్తృతీయం తమూర్ధ్వగమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ నేమేరాద్యన్తమూర్ధ్వే తు
స్మృతమేకాదశం త్విదమ్ । అధో నాభిచతుర్థస్య సప్తమం వినివేశ్యచ ॥
తదధో నేమిపూర్వం తు ఏతద్ద్వాదశమం స్మృతమ్ । నేమేస్తృదశమా
దాయ తదధో యోజయేత్క్రమాత్ ॥ ౩౧౪ ॥ సప్తమం చ చతుర్థం
చ పూర్వం నాభేర్మహామతే । అరవష్ఠాసనాస్సర్వే పిణ్డమేతత్త్రి
యోదశమ్ ॥ ౩౧౫ ॥ నాభేశ్చతుర్థమాదాయ తదూర్ధ్వే సప్తమం
న్యసేత్ । నవమం చాపి తన్మూర్ధ్ని ఏతద్విద్ధి చతుర్దశమ్ ॥ ౩౧౬ ॥
నేమేశ్చతుర్థసంజ్ఞస్య ఊర్ధ్వాధోభ్యాం నివేశ్యచ । వర్ణం నాభి
ద్వితీయం యత్తత్పఞ్చదశమం స్మృతమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ యద్వింశసఞ్జ్ఞి
కం బాహ్యాదాదాయారాఖ్యమణ్డలాత్ । సాప్తిమేనచ షష్ఠేన యు
క్తం కుర్యాదనన్తరమ్ ॥ ౩౧౮ ॥ నేమేస్సప్తమవర్ణస్య ఊర్ధ్వాధో
భ్యాం నివేశ్యచ । నాభిదేశాద్ద్వితీయం యద్విద్ధి సప్తదశం తు తత్ ॥
నవమం నాభిదేశాచ్చ సప్తమస్యోపరి న్యసేత్ । అథాష్టమం నాభి
దేశాత్క్రమాత్సప్తగమూర్ధ్వగమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ ద్వితీయమపి తస్యాధ
స్తస్మాదేవ నాభిమణ్డలాత్ । అరాత్త్రయోదశం చోర్ధ్వే న్యసవిం
శతిమం హి తత్ ॥ ౩౨౧ ॥ నాభేశ్చతుర్థం తస్యోర్ధ్వే తత్తృతీయం

తమూర్ధ్వగమ్ । తత్రైవ సప్తమంయద్వై విద్ధివింశతిమంత్విదమ్ ॥
ద్వితీయస్యాష్టమంనాభేర్వర్ణస్యోర్ధ్వే నియోజ్యచ । అరాత్ షష్ఠం
చ తస్యాథఃకుర్యాత్తదనులాఙ్గలిః ॥ ౩౨౩ ॥ నవమం నాభిదేశా
చ్చ తృతీయస్యోపరిన్యసేత్ । ద్వితీయంతదథఃకుర్యాత్త్రియోవిం
శతిమంశృణు ॥ ౩౨౪ ॥ అష్టమం సప్తమంనాభేర్ద్వితీయంప్రథమం
తతః । క్రమేణయోజయేచ్చైవ అరాత్ షష్ఠస్యమూర్ధని ॥ ౩౨౫ ॥
నేమేస్సప్తమమాదాయ తదధో నాభిసప్తమమ్ । తత్తృతీయంచ త
స్యాథశ్చతుర్త్రింశతిమంస్మృతమ్ ॥౩౨౬॥ నాభేస్తృతీయంతస్యోర్ధ్వే
ద్వితీయంతస్యచోపరి । నివేశ్యనేమిపూర్వంతు షడ్త్రింశకంధునోచ్య
తే ॥ ౩౨౭ ॥ అరాత్ షష్ఠాసనంకుర్యాద్వర్ణం నాభితృతీయకమ్ ।
తదూర్ధ్వేసప్తమంచైవ అతోన్యమవధారయ ॥ ౩౨౮ ॥ న్యూనం
వింశతినేమేస్తు తస్యార్ధ్వాధోగతంన్యసేత్ । సప్తమం నాభివర్ణే
భ్యస్త్వరవర్గాచ్చపఞ్చమమ్ ॥ ౩౨౯ ॥ నేమెరాద్యం ద్వితీయం
చ ఆదాయతదధోన్యసేత్ । మధ్యమత్రాన్మహాబుద్ధే అష్టావింశతి
మంస్మృతమ్ ॥ ౩౩౦ ॥ నవమం సప్తమంనాభేస్తృతీయంచద్వితీయ
కమ్ । అథోత్తరస్థమత్రాచ్చ ఆదాయ తదధోన్యసేత్ ॥ ౩౩౧ ॥
తృతీయంచ ద్వితీయంచ నాభిదేశాదనన్తరమ్ । నాభిద్వితీయమా
దాయ సప్తమంతుర్యమేవచ ॥ ౩౩౨ ॥ తృతీయస్యాథవై నాభేర్బా
హ్యాదాద్యన్తమూర్ధ్వగమ్ । తతస్తు నవమం నాభేరత్రమధ్యస్థమూ
ర్ధ్వగమ్ ॥ ౩౩౩ ॥ అష్టమస్యాథవై నాభేరథఊర్ధ్వేద్వితీయకమ్ ।
దద్యాత్తదన్వరాత్షష్ఠం తస్యైవాధోగతంతువై ॥ ౩౩౪ ॥ అరాత్
షష్ఠస్యచోర్ధ్వేథ నాభిపూర్వంతు తత్పరమ్ । వినివేశ్యాష్టమం చా
పి షట్త్రింశమవధారయ ॥ ౩౩౫ ॥ సప్తమంచ తృతీయంచ చతు
ర్థంనాభిమణ్డలాత్ । యోజయిత్వాతమూర్ధ్వేత్వప్యరాగ్రం త్రిదశం
న్యసేత్ ॥౩౩౬॥ అథయన్నవమం నాభేస్తృతీయంచ ద్వితీయకమ్।

తత్సప్తత్రింశకంవిద్ధి నాభిదేశాదథాహరేత్ ॥ ౩౩౭ ॥ అరాన్త
స్థానసంపూర్వం * ద్వితీయంచ తదూర్ధ్వతః । నవమంచాపి తస్యో
ర్ధ్వే పిణ్డాస్త్విత్యాదిమంవినా ॥ ౩౩౮ ॥ అరాన్తాద్యైనవైమూ
ర్ధ్నా సర్వేకారాద్యైర్హ్యలఙ్కృతాః । నమోన్తాఃప్రణవాద్యాశ్చ
యుక్తాస్సంజ్ఞాపదైస్స్వకైః ॥ ౩౩౯ ॥ అరాన్తాద్యంవినాయస్యయ
ఊర్ధ్వే వర్తతేస్వరః । అథో వా నాభిపూర్వేణ సహవా కేవలం
హితమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ అపాస్యచ తతఃకుర్యాత్సర్వేషాం పూజనాయ
చ । స్వేన స్వేనతుపిణ్డేన సింహవచ్చాఙ్గకల్పనామ్ ॥ ౩౪౧ ॥ నమః
ప్రణవసంజ్ఞాద్యా జాతిఃకర్మవశాత్పునః । అతదుక్తానుయజనాన్తో
తునిష్ఠస్సమాచరేత్ ॥ ౩౪౨ ॥ బీజపిణ్డపదోత్థానాం వినియోగంతు
చాఖిలమ్ । కింత్వేషాం వైభవీముద్రా దేవారాధనకర్మణి॥౩౪౩॥
తదఙ్గముద్రాశ్చాఙ్గానాం యోజ్యాస్తు మన్త్రైస్స్వకైస్సహ । సర్వం
సాధారముద్దిష్టం సింహమన్త్రాదితంమయా ॥ ౩౪౪ ॥ దీక్షాపూ
ర్వంహిమన్త్రాణాం చతుర్వర్గంహిసాధనమ్ । లక్షణం పదమన్త్రా
ణామథేదానీం నిబోధతు ॥ ౩౪౫ ॥ యైర్వినాలబ్ధసత్తానామర్చ
నంహి నజాయతే । విశ్వాతీతాయ విమలపదంవిద్యావిధాయినే ॥
పద్మనాభాయవిశ్వవ్యాపినే తదనన్తరమ్ । చతుర్వింశాక్షరంవిద్ధి ప
తత్సఙ్ఖ్యం పరంశృణు ॥ ౩౪౭ ॥ జ్యోతీరూపాయ పఞ్చార్ణం ప
దం గగనమూర్తయే । ధ్రువాయదద్యాత్తదను పరమం త్ర్యక్షరం
తతః ॥ ౩౪౮ ॥ పదప్రాప్తిచతుర్వర్ణం హేతవేత్ర్యక్షరంత్వితి । అ
నన్తాయపదందద్యాత్తతోపరిమితాయచ ॥ ౩౪౯ ॥ సర్వాశ్రయా
య తదను తదన్తే భూతశక్తయే । ఏతద్వింశతిసఙ్ఖ్యంచ ద్వావింశా
ర్ణమతశ్శృణు ॥ ౩౫౦ ॥ నమోభగవతేకృత్వా వాసుదేవాయవై
తతః । సర్వశక్త్యాత్మనేఽనన్తమూర్తయేతు పదంత్వితి ॥ ౩౫౧ ॥

* తృతీయంచ

వీర్యాత్మనే మహాశబ్దం పురుషాయ వదంతుతత్ । మోహమాయా
పదం చైవ తతో విధ్వంసినే తు వై ॥ ౩౫౨ ॥ సదోదితాయ శబ్దంతు స
ర్వశక్తేపదంతతః । నియోక్తవ్యశ్చతుర్వర్ణస్సప్తవింశాక్షరః స్మృతః ॥
పదం వేదవిదే విశ్వరక్షకాయ తతో భవేత్ । తదన్తే విశ్వపతయే త
తో వై పరమాత్మనే ॥ ౩౫౪ ॥ ఏషవింశతిభిర్వర్ణైః శ్శృణు సప్తదశా
క్షరమ్ । జ్ఞానాత్మనేపదంకుర్యాత్సంవిచ్ఛిద్రమతఃపరమ్ ॥ ౩౫౫ ॥
పదం ప్రకాశశయాయ శాన్తరూపాయ వై తతః । అనన్తశక్తయే స
ర్వవ్యాపినే తదనన్తరమ్ ॥ ౩౫౬ ॥ జగన్మయాయ తదను విశ్వరూ
పాయ వై పదమ్ । ఏకవింశతిభిర్వర్ణైరయముక్తో పరం శృణు ॥ ౩౫౭ ॥
సత్యత్వపదమాదాయ గుహాశయపదంతతః । తతః పరమహంసాయ
తతో మానసచారిణే ॥ ౩౫౮ ॥ న్యూనవింశత్యక్షరశ్చైవ తతో యజ్ఞ
మూర్తయే । పదమాదాయ తదను విశ్వాన్తర్వర్తినే తు వై ॥ ౩౫౯ ॥
తతో భువనశబ్దం తు వరాహాయ పదం త్వథ । విభూతిస్వామినే చేతి చ
తుర్వింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౩౬౦ ॥ నమో భగవతే దద్యాత్తతో వై
బడబాగ్నయే । జగజ్జ్వలేన్ధనపదం ప్రదీప్తం పదమేవ తు ॥ ౩౬౧ ॥ వీ
ర్యాయ ఫట్ తదన్తే తు ఏతత్సఙ్ఖ్యస్త్వయం స్మృతః । సర్వాన్తశ్చా
రిణే దద్యాత్ప్రసన్నపదమేవ చ ॥ ౩౬౨ ॥ మూర్తయేథ పదం చైవ
దద్యాద్ధర్మాత్మనే పదమ్ । షోడశాక్షరమేతద్వై అతో గుహ్యమతశ్శృ
ణు ॥ ౩౬౩ ॥ సర్వవిద్యేశ్వరాయాథ దద్యాద్వాక్పతయే తతః ।
పదం పదవదాదాయ తతో వాగ్భవంత్వితి ॥ ౩౬౪ ॥ న్యూనవిం
శాక్షరో హ్యేషత్వపరం కథయామి తే । యోగైశ్వర్యప్రదాయా
థ యోగనిద్రారసాయ వై ॥ ౩౬౫ ॥ నీరదాయ పదం దద్యాద్భ
గవఞ్జలశాయినే । త్రిరష్టవర్ణసఙ్ఖ్యశ్చ అయమేకాధికస్తు వై ॥ ౩౬౬ ॥
భగవత్పదమాదాయ అనన్తబలశక్తయే । తేజోమయాయ భువన
ధృతేథద్వ్యక్షరం పదమ్ ॥ ౩౬౭ ॥ తదన్తే వినియోక్తవ్యం పదం వై

కచ్ఛపాత్మనే । షడ్వింశాక్షరమంవిద్ధి మన్త్రం మన్త్రవిదాంవర ॥ యజ్ఞాఙ్గదేహాయాదాయ మహోపదమతఃపరమ్ । వరాహాయ తతో దద్యాత్పురాణపురుషాయవై ॥ ౩౬౯ ॥ దద్యాత్తతఃప్రజాశబ్దం తదన్తే పతయేపదమ్ । చతుర్వింశాక్షరంమన్త్రమేతన్మన్త్రవిదాంవర ॥ ౩౭౦ ॥ నమోభగవతేకృత్వా నారసింహాయవైతతః । తేజోనిధేపదందద్యాత్పదంహనహనేతిచ ॥ ౩౭౧ ॥ తతోవికర్మజాత్యంవై శబ్దంపఞ్చాక్షరంభవేత్ । మహర్త్యృతంహి తదన్తేవై సప్తవింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౩౭౨ ॥ ఆదాయామృతమూర్తైవై తతో జ్ఞానపరాత్మనే । సర్వేశ్వరాయభగవన్న్యూనవింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ఆదాయపుణ్డరీకాక్షపదంవై పరమేశ్వర । తతస్సకలశబ్దంతు సుఖసౌభాగ్యవైపదమ్ ॥ ౩౭౪ ॥ నిధేవాఞ్ఛితశబ్దంతు తతస్సిద్ధిప్రదేతి వై । పదంచాఖిలమఙ్గళేతి తతస్తుశమనాగ్నయే ॥ ౩౭౫ ॥ ఆనన్దసున్దరపదం తతోలక్ష్మీపదంన్యసేత్ । పతయేశబ్దముచ్చార్య పఞ్చాశార్ణంత్రిరుజ్ఝితమ్ ॥ ౩౭౬ ॥ సదసత్పదమాదాయ మూర్తయేతదనన్తరమ్ । విశ్వోత్తమాయతదను తతోఽమృతనిధేతువై ॥ ౩౭౭ ॥ షోడశార్ణస్త్వయంమన్త్ర ఉక్తఃకాన్తాత్మనేవిభో । పురుషోత్తమాయ శబ్దాంతు తతోప్రతిహతేతిచ ॥ ౩౭౮ ॥ శక్తయేథపదందద్యాత్సర్వేశ్వరపదంతతః । సముగ్రోగ్రహాయేత్యత్ర నివారణతతఃపరమ్ ॥ ౩౭౯ ॥ సప్తవింశాక్షరోమన్త్ర ఉక్తశ్చాతఃపరంశృణు । నియన్త్రే పదముద్ధృత్య తదన్తే విశ్వహేతవే ॥ ౩౮౦ ॥ పరబ్రహ్మసమేతంచ సేతవే ఓంనన్తరమ్ । మన్త్రోద్వ్యష్టవర్ణశ్చ కథితోయం తతఃపరమ్ ॥ పదమప్రతిమేత్యాదౌ ప్రభావం తదనన్తరమ్ । మహావిభూతే తదను మహామాయాపదంతతః ॥ ౩౮౨ ॥ అథదర్శకశబ్దంతు తదన్తేత్రాలకేతవే । చతుర్వింశాక్షరోమన్త్రస్త్వయముక్తస్సమాసతః ॥ ౩౮౩ ॥ శాన్తాత్మనేపదందద్యాత్తదన్తేథమవిన్యసేత్ । నియమాశ్రయాయ

शब्दादात्परमप्रदयायाच ॥ ३०४ ॥ नारायणायशब्दं तु पूर्वसङ्ख्यसमं स्मृतम् । भवभङ्गपदं चैव कारिणे तदनन्तरम् ॥ ३०५ ॥ ततो भगवते शब्दं दत्तात्रेयाय वै ततः । वर्णाश्रमपदं चाथ धर्मशब्दमतः परम् ॥ ३०६ ॥ परिग्रहाय प्रणवमष्टाविंशाक्षरः स्मृतः । सलोकमायामायेति सर्वज्ञाय पदं ततः ॥ ३०७ ॥ (शब्दं विश्वात्मने चाथ विमलेति पदं ततः । सर्वेश्वराय न्यग्रोधशयनाय पदं त्वथ । त्रयोविंशत्यक्षरश्च त्वथमन्यं निबोध तु ॥ ३०८ ॥ भूतशब्दमथादाय भावनाय पदं ततः ।) शब्दं विश्वात्मने चाथ विमलेति पदं ततः ॥ ३०९ ॥ निकेतनाय तदनु कन्धराय पदं ततः । अयं विंशतिभिर्वर्णैर्वर्धितैर्मन्त्रराट् स्मृतः ॥ ३१० ॥ विष्णवे पदमादाय निरस्तास्त्राय वै ततः । पदं ब्रह्मनयानाथ जटिने दण्डिने ततः ॥ ३११ ॥ दद्यादिद्विजशब्दं वै तदन्ते विभवाय च । षड्विंशार्णस्त्वयं मन्त्रः परमस्मान्निबोध तु ॥ ३१२ ॥ सर्वशब्दमथादाय व्यापिने तदनन्तरम् । पदं सहस्रशीर्ष्णे च दद्यात्पञ्चाक्षरं शुभम् ॥ ३१३ ॥ त्रिविक्रमायाथ पदं ततोऽपरिमिताय वै । प्रभावाय पदं दद्यात्त्रयोविंशाक्षरः स्मृतः ॥ ३१४ ॥ नरनाथायशब्दं तु पुरुषप्रवराय वै । आत्मध्यानपरायेति नाम्ने द्व्यक्षरं ततः ॥ ३१५ ॥ एकविंशाक्षरो मन्त्रस्ततोऽन्यमवधारय । नारायणायशब्दं तु दद्यान्निरतिवै पदम् ॥ ३१६ ॥ शयानन्दमयायेति पदं निरभिमानवै । पदसक्ताय तदनु पञ्चविंशाक्षरस्त्वयम् ॥ ३१७ ॥ परायपदमादाय ततो वै परमात्मने । योगेश्वराय हरये मन्त्रोऽयं षोडशाक्षरः ॥ ३१८ ॥ सप्तार्णं पदमादाय प्राज्ञमयःपरमात्मने । कृष्णायशब्दं तदनु कमलं त्र्यक्षरं

తతః ॥ ౩౯౯ ॥ దళశబ్దంతువితతం నేత్రాయ తదనన్తరమ్ । బృహిష్ఠా
ష్ఠాయబ్రహ్మణేవై అష్టావింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ భగవత్పద
మాహాయ యుగాన్తదహనేతిచ । దృష్టయేథపదందద్యాత్సంసారప
దమేవహి ॥ ౪౦౧ ॥ బన్ధవిచ్ఛేదకర్త్రేవై ద్వావింశార్ణస్త్వయం
స్మృతః । దద్యాద్ద్విశతశబ్దాన్తే పరమార్థపదంతతః ॥ ౪౦౨ ॥ పదం
చతుర్మూర్తయేవై చతుర్గతిమయాయచ । శరశార్ఙ్గభృతేదద్యాచ్ఛ
రదిష్టివరత్విషే ॥ ౪౦౩ ॥ తతోభగవతేదద్యాదభిరామపదంతతః ।
శరీరాయ పదంచైవ త్వష్టత్రింశాక్షరంస్మృతమ్ ॥ ౪౦౪ ॥ దద్యా
ద్విశదశబ్దంవై పరమార్థపదంతతః । తతో వేదవిదేశబ్దం విముషేవ్యా
పకాయచ ॥ ౪౦౫ ॥ స్వామింస్తకనువైదద్యాద్ద్వ్యక్షరంచాపరం
పదమ్ । అయంవింశతిభిర్వర్ణైరుక్తస్త్వన్యమతశ్శృణు ॥ ౪౦౬ ॥
దద్యాద్గరుడశబ్దంతు తదన్తేవాహనేతిచ । సర్వశస్త్రాస్త్రదృతేతి
శయాయాంగుష్ఠమేవచ ॥ ౪౦౭ ॥ తతోధునధునాదాయ కర్మబన్ధాం
స్తథోచ్చరేత్ । ధర్మం సాహితతోదద్యాజ్జహ్యధర్మంతతోద్ధరేత్ ॥
చతుస్త్రింశాక్షరోమన్త్ర ఏషవ్యాఖ్యాన్యతఃపరమ్ । సంహారమూ
ర్తయేశబ్దం కాలవైశ్వానరార్చిషే ॥ ౪౦౮ ॥ పాతాళశయనాయే
తి త్వజ్ఞాననిగ్రహేవై । నిచయంహనపీహ్యన్తేప్రణవం తదనన్తరమ్ ॥
పఞ్చత్రింశాక్షరో హ్యేష సర్వసిద్ధికరఃస్మృతః । ప్రణవాలఙ్కృతా
స్సర్వే నమస్కారవిభూషితాః ॥ ౪౧౧ ॥ సంస్కృతాస్సుపూజితా
స్త్వేవ ధ్యానజప్తా విశేషతః । తన్నాప్తియచ్ఛయచ్ఛన్తి భక్త్యై
సత్కర్మణాంభువి ॥ ౪౧౨ ॥ అథలాఞ్ఛనమన్త్రాణాం శాస్త్రాణాం
లక్షణంశృణు । సహస్రదీధితిపదం దద్యాచ్ఛురితవైతతః ॥ ౪౧౩ ॥
విగ్రహాయ దశార్ణంచ త్ర్యధికం మకుటస్యచ । ఆదాయవాఞ్ఛిత
పదం తదసిధన్యప్రదాయవై ॥ ౪౧౪ ॥ మహాచిన్తాపదందద్యాన్మణయే
తదనన్తరమ్ । విద్ధిపఞ్చదశార్ణంచ దశార్ణమపరంశృణు ॥ ౪౧౫ ॥

సర్వలక్షణశబ్దంతు తతస్సంపత్ప్రదాయవై । సౌభాగ్యశబ్దమా
దాయ జననిత్ర్యక్షరంతతః ॥ ౨౧౭ ॥ సర్వప్రదేతుతదను అయ
మేవదశాక్షరమ్ । ప్రాణాత్మనేథసత్యాయ విద్ధిసప్తాక్షరంత్విదమ్॥
కాలకర్త్రేథచక్రాయ షడష్టార్ణం ప్రకీర్తితమ్ । విశ్వాత్మనే పదం ద
ద్యాత్తతోవిశ్వప్రదాయచ ॥ ౨౧౮ ॥ నవాక్షరమిదంవిద్ధి పరమ
ష్టాక్షరంశ్శృణు । సమాదాయపదంవిద్యే తతోవిద్యేశ్వరార్చితే ॥
ప్రాక్ శబ్దమూర్తయేకుర్యాచ్చ ఛక్షాయాష్టాక్షరస్స్మృతః । పదం
రసనిధేకుర్యాద్బుశబ్దమతఃపరమ్ ॥ ౨౨౦ ॥ భీషణాయ తద
న్తేవై దశాక్షరమిదంస్మృతమ్ । ప్రాగ్భువనాధిపతయే స్తవ్యభూ
తాయవైపదమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ త్రయోదశాక్షరంవిద్ధి తతోన్యమవధార
య । పదమిన్ద్రియకోశాయ ఇష్టస్త్రియదశాక్షరమ్ ॥ ౨౨౨ ॥
కలాన్తానిలఘోషాయ పిమ్యల్లసితవైపదమ్ । ప్రభాయ షోడశా
ర్ణంతు నవాక్షరమతశ్శృణు ॥౨౨౩॥ మహామాయాపదంగద్యాద్బ
న్ధవర్ణద్వయంతతః । ధ్వంసినే పదమాదాయ పతత్సఙ్ఖ్యం పరం శృ
ణు ॥ ౨౨౪ ॥ సర్వాస్త్రగ్రసనాదాయ పరాయతదనన్తరమ్ । స
న్తాపకాయశబ్దంతు దర్పవిధ్వంసినేతతః ॥ ౨౨౫ ॥ ఏకాదశాక్షరం
విద్ధి నవాక్షరమథోచ్యతే । అజ్ఞానఖణ్డనపదం పరాయతదనన్తరమ్॥
త్రైలోక్యమోహనపదం మూర్తయేతు నవాక్షరమ్ । సర్వాకర్షణ
కరపదం మహామాయామయేతివై ॥ ౨౨౬ ॥ ద్వాదశాక్షరసఙ్ఖ్యస్తు
నవాక్షరమథోద్ధరేత్ । ప్రాగఖణ్డితశబ్దంతు తదన్తేవినియోజ్యచ ॥
పరాక్రమాయశబ్దంతు సప్తాక్షరమతశ్శృణు । దర్పప్రశమకర్త్రేతు
షడ్వర్ణం వినిబోధవై ॥ ౨౨౯ ॥ తేజోమాలినిచేత్యేతే ద్వావింశ
త్యనుకీర్తితాః । ప్రాగ్వేదాద్యన్తసంరుద్ధా స్వనామపదభూషితాః॥
షష్ట్యాదిష్టాక్షరస్యాన్తే దద్యాత్సంజ్ఞాపదంసదా । చక్రవచ్చాస్త్ర
మన్త్రాణాం కుర్యాన్నామావసానకమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ క్రమాచ్చతుర్దశా

నాంతు శక్త్యన్తానాంచ షట్పదమ్ । అథవక్ష్యే నృసింహస్యవిశ్వ తోముఖ్యమనూత్తమమ్ ॥ ౪౩౨ ॥ వర్ణచక్రంతు పూర్వోక్తం సుగుప్తే వసుధాతలే । ఉపలిప్తేతు సంలిఖ్య పూజయిత్వా యథావిధి॥౪౩౩॥ సముద్ధరేత్తతో మన్త్రమనేకాద్భుతవిక్రమమ్ । ప్రణవం పూర్వమా దాయ తదన్తేవినియోజ్యచ ॥ ౪౩౪ ॥ నవమం నాభివర్ణేభ్యస్తమూ ర్ధ్వేఽక్షరాచ్చతుర్దశమ్ । తస్యోపరితదన్తస్థవర్ణం గోళకవన్న్యసేత్ ॥ నమోఽన్తం వర్ణమేతద్ధి వాచకం పరమాత్మనః । జ్ఞానాదయో గుణాష్షడ్భగ్నపాయిన్క్తాహృదయాదయః ॥ ౪౩౬ ॥ తదర్థమేవవర్ణం తంపోధా సంలిఖ్య కేవలమ్ । ద్వితీయతుర్యషష్ఠైశ్చ ద్వాదశేనాన్తి మేనచ ॥ ౪౩౭ ॥ చతుర్దశేనారాద్వర్ణాత్ప్రమాద్దేవవినియోజయే త్ । బీజవచ్ఛరసాసర్వాంగాలాంఛయేత్పఞ్చమంవినా ॥ ౪౩౮ ॥ సర్వేషాం ప్రణవంపూర్వం స్వసంజ్ఞాన్తే నియోజ్యచ । స్వకీయా జాతయశ్చాన్తే వౌషడన్తాః క్రమేణతు ॥ ౪౩౯ ॥ ఓన్నమోభగ వతేనారసింహాయేత్యనేనతు । ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ స్మృత్వా వి గ్రహవత్పురా ॥ ౪౪౦ ॥ సబాహ్యాభ్యన్తరస్థేన సాఙ్గేనాద్యేన పూజయేత్ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
మన్త్రోద్ధారవిధిర్నామ
త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

నారదః — అథముద్రావిధింవక్ష్యే శృణుధ్వం మునిపుఙ్గ వాః । ముదం కర్మాత్మతత్త్వానాం దదాత్యమలయాజినామ్ ॥ ౧ ॥ ద్రావయన్తిచదోషాణాం బాహ్యాభ్యన్తరచారిణామ్ । తేనముద్రా సమాఖ్యాతా కృతస్యాపిచముద్రణాత్ ॥ ౨ ॥ తస్మాత్స్వాభావికం కృత్వా బద్ధ్వంవా మానసంపురా । స్వేనస్వేనతుమన్త్రేణ స్మరే

ద్వావిష్టం సదైవహి ॥ ౩ ॥ చైతన్యేనానువిద్ధో యశ్శాఖాసఙ్ఘశ్చ
యద్యపి । తతోఽపి సన్తోఽతోఽధ్యక్ష స్తతోఽర్ఘ్యం సంప్రయచ్ఛతి ॥
గన్ధదిగ్ధౌ కరౌ కృత్వా ముద్రాబన్ధం సమాచరేత్ । మధ్యమానామికా
భ్యాంతు ద్వన్ద్వయుక్తం కరద్వయాత్ ॥ ౪ ॥ పరాఙ్ముఖంచసుస్ప
ష్టం కృత్వా యోజ్యం పరస్పరమ్ । ఆమూలాన్నఖపర్యన్తం వైర
న్తర్యేణ యత్నతః ॥ ౫ ॥ సముత్తానే కరతలే శేషాశ్చాఙ్గులయస్త
థా । అధరోత్తరయోగేన వామదక్షిణతస్తథా ॥ ౬ ॥ తర్జన్యౌ
మూర్ధ్వతోఽఙ్గుష్ఠౌ సంముఖౌ సంప్రసార్య చ । నివిష్టా హృదయే కా
ర్యా ముద్రైషా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౮ ॥ చాతురాత్మ్యార్చనే యోజ్యా
సర్వసిద్ధిప్రదాయినీ । శ్లిష్టౌ వికసితౌ హస్తౌ యోజ్యౌ చ మణిబన్ధనా
త్ ॥ ౯ ॥ తద్బాహుకూర్పరౌ ద్వౌ చ నాభౌ సంరోధ్య దణ్డవత్ ।
ఈషద్వేదోళయేత్పశ్చాదథమూర్ధ్వే తు తౌ కరౌ ॥ ౧౦ ॥ గుప్తిం కృ
త్వా తు యోజ్యైషా ముద్రారాధనకర్మణి । మూర్తీనాం కేశవాది
నాం తతోఽన్యాంశ్శృణుత ద్విజాః ॥ ౧౧ ॥ శ్లేష్యశోణితలే ద్వే ప్రా
జ్మ్రం కుర్యాల్లతాగణమ్ । విముక్తమన్తరీకృత్య సహాఙ్గుష్ఠద్వయే
న తు ॥ ౧౨ ॥ మణిబన్ధద్వయం కుర్యాత్సులగ్నమతినిశ్చలమ్ । కర
యుగ్మం సగర్భం తు సన్ధార్య స్వధియాచలమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఊరుమధ్యేవి
షణ్ణే తు కుర్యాద్ద్వే బాహుకూర్పరే । గుప్తాం కృత్వా ప్రయత్నేన
బద్ధముష్ట్యా సమాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఏషా విభవదేవానాం ముద్రైకా
వైభవీ ద్విజాః । ప్రణవేన ప్రయోజ్యేయం సహస్రాంశుసమప్రభా ॥
విశ్వత్రాతృనృసింహస్య ముద్రాద్వయమథోచ్యతే । ధ్యాత్వా త్రే
తాగ్నిరూపం తు దక్షిణాదఙ్గులత్రయమ్ ॥ ౧౫ ॥ స్పష్టమూర్ధ్వము
ఖం సైవ జ్యేష్ఠా శ్రాన్తా కనీయసీ । అధోఽఖిలాధ్వరూపా చాప్యధ్యాత్వతీ
తోఽగ్నిరూపధృక్ ॥ ౧౬ ॥ దేవో గుణత్రయాతీతస్తథా మార్గత్ర
యాతిగః । ధర్మైస్స్థూలతరైర్ముక్తో యోఽయం వ్యక్తో ధియార్చితః ॥

పరస్పరముఖౌ శ్లిష్టౌ శాఖాః కార్యాస్తా పరస్పరమ్ । కింతు వై దక్షిణం
హస్తమూర్ధ్వం చాప్యపరేపరమ్ ॥ ౧౯ ॥ అవిద్యదళినీ హ్యేషా ము
ద్రా పూర్వముదాహృతా । తతో హృదాదిమన్త్రాణాం ముద్రాః ష
ట్కాం తు కథ్యతే ॥ ౨౦ ॥ సంపుటం హృదయోద్దేశే బధ్వా హస్త
ద్వయేన తు । నిరన్తరాభ్యాం శాఖాభ్యాం ముద్రైషా హార్ద్రీధీస్మృ
తా ॥ ౨౧ ॥ అఙ్గుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తం శాఖాయుగ్మం పృథక్పృథక్ ।
సాన్తరం సంపుటాదస్మాత్కనిష్ఠాదా తథా భవేత్ ॥ ౨౨ ॥ శిరశ్శి
ఖాతనుత్రాస్త్రనేత్రముద్రా యథాక్రమమ్ । హస్తౌ ముకుళితౌ
కృత్వా న్యసేచ్ఛిరసి మన్త్రితః ॥ ౨౩ ॥ జ్ఞేయా కిరీటముద్రేయం
మార్తాణ్డాయుతసన్నిభా । తతశ్శ్రీవత్సముద్రా తు పద్మముద్రేతి కీ
ర్తితా ॥ ౨౪ ॥ మధ్యమానామికాన్యానా ముష్టివత్పాణిమధ్య
గా । ఉభయోర్హస్తయోర్విప్ర పశ్చాన్ముష్టిద్వయం తు యత్ ॥ ౨౫ ॥
శ్లేషయేత్స్వరధ్రైణి తర్జన్యౌ ద్వే ప్రసార్య చ । తతస్సంశ్లేషయే
దగ్రాదఙ్గుష్ఠాగ్రే నియోజయేత్ ॥ ౨౬ ॥ మధ్యతస్తర్జనీభ్యాం తు
అన్యోన్యేన క్రమేణ తు । ముద్రైషా కౌస్తుభస్యోక్తా మాలాముద్రా
మథో శృణు ॥ ౨౭ ॥ శాఖాష్టకం కరాభ్యాం యద్గ్రస్తమగ్రాదపూ
రతః । సంశ్లిష్టం లమ్బమానం చ ఉపవిష్టోఽథవా స్థితః ॥ ౨౮ ॥ కుర్యా
ద్బాహుద్వయం విప్ర ఊరుమధ్యావలమ్బితమ్ । మణిబన్ధావధౌ స
మ్యఙ్మాలాముద్రా ప్రకీర్తితా ॥ ౨౯ ॥ అఙ్గుష్ఠౌ సఙ్గతౌ లగ్నా అఙ్గు
ల్యో విరళాః స్థితాః । పాద్మీ హ్యేషా భవేన్ముద్రా పుష్టిసౌభాగ్యదా
యికా ॥ ౩౦ ॥ ముష్టినాగ్రాహయేద్వామమఙ్గుష్ఠం దక్షిణేన తు ।
అఙ్గులీర్వామహస్తాత్తు దక్షిణస్యోపరి న్యసేత్ ॥ ౩౧ ॥ వామతర్జని
కాగ్రం తు అఙ్గుష్ఠాగ్రం చ దక్షిణాత్ । పరస్పరం సంముఖం తు సు
శ్లిష్టం వినియోజయేత్ ॥ ౩౨ ॥ శఙ్ఖస్యైషా భవేన్ముద్రా ఉత్తానా
త్తు యథాస్థితా । స్పృష్టౌ ప్రసారితౌ హస్తౌ పరస్పరనియోజితౌ ॥

భ్రమణాచ్చక్రవత్తాతు చక్రముద్రేతి కీర్తితా । నాశినీ సర్వమఃఖా
నాం ముద్రాణాం భేదనీపరా ॥ ౩౪ ॥ బధ్వాముష్టిం దక్షిణేన వా
మాఙ్గుష్ఠస్య మూర్ధని । కృత్వైవం దర్శయేదేషా కౌమోదక్యాస్సు
శోభనా ॥ ౩౫ ॥ గదాముద్రేతి విఖ్యాతా దోషసైన్యప్రమర్దినీ ।
ప్రసార్య వామముత్తానా అఙ్గుల్యో విరళస్థితాః ॥ ౩౬ ॥ కార్యా
స్త్వాకుఞ్చితాః ప్రాన్తాదఙ్గుష్ఠం సేతువద్భవేత్ । సంముఖం తాసు
సంలగ్నం కరశాఖా సుమధ్యతః ॥ ౩౭ ॥ హృత్సంముఖాత్తు బధ్నీ
యాచ్ఛక్తిముద్రాం సుఖప్రదామ్ । ప్రాదిశిన్యాదితో విద్ధి కనిష్ఠా
న్తం క్రియాదిషు ॥ ౩౮ ॥ ప్రసార్యసంహితంకృత్వా పురాపాణిద్వ
యంద్విజ । అనామా మూలదేశాభ్యామఙ్గుష్ఠాగ్రద్వయం న్యసే
త్ ॥ ౩౯ ॥ అధోముఖంతు పతితం మణిబన్ధస్య సంముఖమ్। సుస్ప
ష్టముచ్ఛ్రితంలగ్నం పుచ్ఛవత్సన్యసాయుగమ్ ॥ ౪౦ ॥ పక్షిరా
జస్య ముద్రైషా కేవలస్య మహాత్మనః । సామాన్యా సర్వమన్త్రా
ణామేకాముద్రాఞ్జలిః స్మృతా ॥ ౪౧ ॥ స్వేనస్వేనతుమన్త్రేణ
సంయుక్తాం తాం ప్రయోజయేత్ । దక్షేకరతలేరక్తపఙ్కజే భాస్క
రంస్మరేత్ ॥ ౪౨ ॥ ద్రవ్యాణి సంస్పృశేత్తేన ముద్రైషా దహనాత్మి
కా । వామహస్తతలే శ్వేతపఙ్కజే శశినంస్మరేత్ ॥ ౪౩ ॥ ద్రవ్యా
ణి సంస్పృశేత్తేన ముద్రైషాప్యాయనాత్మికా । గ్రథితౌ ద్వౌకరౌ
కృత్వా సుశ్లిష్టౌ చాప్యధోముఖౌ ॥ ౪౪ ॥ కనీయసౌ తదఙ్గుష్ఠౌ సుశ్లే
షేణ నియోజ్యచ । మధ్యమాంగులియుగ్మంతు అన్యోన్యకరపృష్ఠ
గమ్ ॥ ౪౫ ॥ విక్షిప్తానామికాయుగ్మం తర్జనీయుగళంతథా । ము
ద్రైషా కామధేన్వాఖ్యా సర్వేచ్ఛా పరిపూరిణీ ॥ ౪౬ ॥ అథచా
సనమన్త్రాణాం ముద్రాబన్ధస్తు వక్ష్యతే । అధోముఖస్య వామస్య
అనామా తర్జనీఉభే ॥ ౪౭ ॥ ఆకుఞ్చ్య పృష్ఠలగ్నేతు మధ్యమా
యాంతు సంస్థితే । తయోరధస్తాన్మధ్యాఖ్యామృజ్వీం కుర్యాదధో

ముఖామ్ ॥ ౪౮ ॥ కనిష్ఠికాతు సాఙ్గుష్ఠా కార్యాసుప్రసృతామునే ।
అనన్తాసనముద్రేయమనన్తో నాస్యాయతో ద్విజ ॥ ౪౯ ॥ సర్వం జగ
దిదం హ్యేషా క్రోడీకృత్య చ వర్తతే । కరద్వయమసంలగ్నం కృత్వా
తదను యోజయేత్ ॥ ౫౦ ॥ ముఖేముఖం తర్జనీభ్యాం § నముష్ఠే చదథ
మధ్యయోః । కుర్యాత్తాదృగ్విధం బద్ధం తం త్యక్త్వానామికాద్వ
యే ॥ ౫౧ ॥ ఉపసంహృత్య తం చాపి ద్వే కనిష్ఠే నియోజయేత్ ।
ప్రత్యేకబద్ధే సంలగ్నమంగుష్ఠయుగళం న్యసేత్ ॥ ౫౨ ॥ ధర్మాదే
శ్చాప్యధర్మాదేరిదం ముద్రా చతుష్టయమ్ । తదూర్ధ్వస్థస్య పద్మస్య
ప్రోక్తా మన్త్రయోగతః ॥ ౫౩ ॥ దక్షిణస్య తు హస్తస్య తర్జన్య
ఙ్గుష్ఠమేళనమ్ । కృత్వా తదను తద్బద్ధం వికాస్య చ శనైశ్శనైః ॥ ౫౪ ॥
సముత్థానం పృథక్కుర్యాచ్చాభ్యాసఙ్గం పృథక్ స్థితమ్ । ధామత్ర
యస్య ముద్రేషా గణేశాదేస్తథోచ్యతే ॥ ౫౫ ॥ వామహస్తకని
ష్ఠాద్యాస్తిస్రస్స్వతలమధ్యగాః । తాసామంగుష్ఠతః పృష్ఠే తర్జనీ
ప్రోన్నతా భవేత్ ॥ ౫౬ ॥ నాసావంశప్రదేశస్థా తతో దక్షిణపాణి
నా । అంగులీత్రితయేనైవ ముష్టిం బద్ధ్వా తు పూర్వవత్ ॥ ౫౭ ॥ త
ర్జనీం ద్విగుణీకృత్య అఙ్గుష్ఠాగ్రే నియోజయేత్ । ప్రోద్యతో దక్షి
ణో బాహుశ్చక్రక్షేపే యథోద్యతః ॥ ౫౮ ॥ విష్వక్సేనస్య ము
ద్రైషా విశ్వబన్ధనికర్తనీ । సంముఖౌ సంపుటీకృత్య ద్వౌ హస్తౌ సం
ప్రసారితౌ ॥ ౫౯ ॥ వినియోజ్యౌ లలాటాగ్రే శిరసావనతేన తు ।
గుర్వాదిత్రితయస్యైషా ముద్రా చేతఃప్రసాదినీ ॥ ౬౦ ॥ కరద్వయం
సముత్తానం నాభిదేశే నియోజయేత్ । వామస్య దక్షిణం పృష్ఠే ము
ద్రైషా సిద్ధసన్తతేః ॥ ౬౧ ॥ తదన్యేషాం తు సర్వేషాం ముద్రా ప్రా
ఞ్జలిర్ద్విజాః । తత్రైవ పరివారాణాం ద్వారావరణవాసినామ్ ॥ ౬౨ ॥
స్వమన్త్రయుక్తా చాన్యేషామర్పితానాం యథాక్రమమ్ । పునశ్చ

సఽప్రయోక్తవ్యా హార్ద్రిధీశ్శిరసా సహ ॥ ౬౩ ॥ పద్మాకారౌ కరౌ
కృత్వా అంగుష్ఠేచ కనిష్ఠకే । సంమీల్యచాగ్రదేశాత్తు కర్ణికేవ యథా
ద్విజ ॥ ౬౪ ॥ తర్జన్యాది త్రయం శేషమూర్ధ్వగం చ కరద్వయాత్ ।
అసంలగ్నం తు నిక్షిప్య ముద్రాగ్నేస్సంప్రకీర్తితా ॥ ౬౫ ॥ కిఞ్చి
దాకుఞ్చయేద్ధస్తం దక్షిణం హృదయోపగమ్ । అంగుష్ఠౌ విరళావ
ష్టౌ ముద్రా హ్యావాహనే స్మృతా ॥ ౬౬ ॥ ఉత్తానౌ సంహతౌ పా
ణీ కృత్వాఙ్గుష్ఠద్వయేన తు । స్వాం స్వాం కనిష్ఠాం విమృజే దేషా స
న్నిధిముద్రికా ॥ ౬౭ ॥ అనామయోర్మధ్యమయోః కుర్యాదన్మాఙ్గ
నంతతః । సంస్తమ్భసన్నిరోధౌ చ ద్వౌ కృతౌ భవతస్తథా ॥ ౬౮ ॥
పాణిభ్యామఞ్జలిం కుర్యాదీషద్వికసితం ద్విజాః । ఏషా సాంముఖ్య
ముద్రా హి సంముఖీకురుతే విభుమ్ ॥ ౬౯ ॥ ఖడ్గధారా సమాకారౌ
విరళాంగుళికౌ ప్రభో । అంగుష్ఠౌ దణ్డవత్కృత్వా ముష్టిబన్ధం శనై
శ్శనైః ॥ ౭౦ ॥ కుర్యాత్కనిష్ఠికాదిభ్యో ముద్రేషా హ్యవిసర్జనే ।
అనేనవిధినా ముద్రాం యో బధ్నాతి విధానవిత్ ॥ ౭౧ ॥ తేనేదం ము
ద్రితం విశ్వం పునర్భవతి సిద్ధిదమ్ । అథ ప్రాగుక్తమూర్తీనాం ధ్యా
నం వక్ష్యే క్రమాద్ద్విజాః ॥ ౭౨ ॥ ప్రథమం త్వేకమూర్తేర్వై శృణు
ధ్వం ధ్యానముత్తమమ్ । ధ్యేయః పరో జగన్నాథో దేవానన్తసమన్వి
తః ॥ ౭౩ ॥ వరదాభయదేనైవ శఙ్ఖచక్రాఙ్కితేన తు । త్రైలో
క్యధృతిదక్షేణ యుక్తః పాణిద్వయేన తు ॥ ౭౪ ॥ శాన్తస్సంవిత్స్వరూ
పస్తు భక్తానుగ్రహకామ్యయా । అనౌపమ్యేన వపుషా హ్యమూర్తో
మూర్తతాంగతః ॥ ౭౫ ॥ విశ్వమాప్యాయయన్కాన్త్యా పూర్ణేన్ద్వ
యుతతుల్యయా । రశ్మిభిర్భాస్కరో యద్వత్స్వముద్రఙ్గవీదిభిః ॥ ౭౬ ॥
స్వమూర్తిభిరముక్తాభిరచ్యుతాదిభిరన్వితః । దీప్తిమద్భిరమూర్తైస్తు
సుధాకల్లోలసంకులః ॥ ౭౭ ॥ పూర్ణ ఆభరణైస్సర్వైర్దివ్యైర్దివ్యకారా
క్షిప్రవిగ్రహః । తతస్సుషుప్తివ్యూహస్య వక్ష్యే ధ్యానమనుత్తమమ్ ॥

వేదకత్త్వేన భగవాన్ బ్రహ్మసంవలితాకృతిః । స్తత్స్వవత్కర్ణికామధ్యే
స్థితస్సంవేద్యత్వమేతిచ ॥ ౬౯ ॥ స్వయమేవోపకారాయ కర్మిణాం
బ్రహ్మయాజినామ్ । ప్రాగ్భాగామన్తరంయావద్గుణభేదేన లాఞ్ఛ
తః ॥ ౭౦ ॥ విభజత్యాత్మనాత్మానం వాసుదేవః పరః ప్రభుః । అను
ష్ఠితస్వరూపస్తు ప్రాగ్భాగే షడ్గుణాత్మనా ॥ ౭౧ ॥ బలసంవలితే
నైవ జ్ఞానేనాస్త్రైకదక్షిణే । ఐశ్వర్యేణతువీర్యేణ ప్రత్యగ్భాగే ప్ర
తిష్ఠితే ॥ ౭౨ ॥ తేజశ్శక్త్యాత్మనా సౌమ్యే సంస్థితః పరమేశ్వరః ।
యద్వ్యప్యరూపో భగవాన్ వ్యూహాత్మా గుణలక్షణః ॥ ౭౩ ॥ అత్రా
పిపూర్వమేవోక్తం రూపమస్యోపవర్ణ్యతే । కింతుద్వితీయమూర్తే
ర్వై శుభపాణితలద్వయే ॥ ౭౪ ॥ స్ఫుటో రేఖామయశ్శ్లక్ష్ణస్సవ్య
క్తం లాఙ్గలంమహత్ । రమ్యేషుణాతృతీయస్య దక్షిణశ్చిహ్నితః క
రః ॥ ౭౫ ॥ తుర్యస్యాసివరేణైవ శఙ్ఖాభ్యాం కరద్వయే । అవా
ఙ్ముఖః కరవశౌ మూర్ధ్వవక్త్రస్స్వభావతః ॥ ౭౬ ॥ ఏతావతాలక్షణేన
వ్యక్తిభావం గతేనచ । భావస్థితింనిబధ్నాతి వ్యూహేఽస్మిన్ సాధక
స్య తు ॥ ౭౭ ॥ సాదృశ్యాత్షడ్గుణత్వాచ్చ సమత్వాచ్చ విశేషతః ।
శాన్తత్వాన్నిష్క్రియత్వాచ్చ నభేదో విద్యతేయతః ॥ ౭౮ ॥ గు
ణద్వయద్వయేనైవ యద్వ్యప్యక్తః పురామయా । ఏకైకం భగవ
ద్రూపం ముఖ్యవృత్త్యా తథాపిహి ॥ ౭౯ ॥ చతుష్కమవశిష్టంయ
ద్గుణానాం సమవస్థితమ్ । యద్భజేతానువృత్తించ ఏకైకస్యచ సర్వ
దా ॥ ౮౦ ॥ స్వప్నవ్యూహధ్యానమథశ్శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ।
యేనాత్మా స్వప్నపవాఙ్మాకర్మిణామనుకమ్పయా ॥ ౮౧ ॥ క్రమేణ
వ్యక్తతాంనీతో వాగ్వర్ణకమలోపరి । అభిన్నపూర్ణషాడ్గుణ్యవిభవే
నోపబృంహితః ॥ ౮౨ ॥ భాభిస్సితాదిభిర్దీప్తముఖిన్యాభిర్నిరన్తరమ్ ।
అవలోక్యాములం దేవముదితత్వేన తేజసా ॥ ౮౩ ॥ కర్ణికాగ్రం స
మాశ్రిత్య దివ్యం మన్త్రతనుం పునః । పశ్యేత్స్వయం స్వశక్త్యావై

కాలేనాలక్ష్యమూర్తినా ॥ ౯౪ ॥ సంహరన్తంచ తన్మూర్తిం వ్యక్తం పూర్వోక్తలక్షణమ్। ఏవం మన్త్రమయం దేహముపసంహృత్య లాఙ్గలిన ॥ ౯౫ ॥ ఆమూలాత్కర్ణికాగ్రంచ సంపూర్యాస్తే స్వతేజసా। బ్రహ్మయోపస్వరూపేణ త్వాక్రమ్య స్వం మహామతే ॥ ౯౬ ॥ సౌమ్యమూర్తిచతుష్కంతు సర్వదిక్ప్రసృతంచయత్। ప్రాచ్యాం సితేనవపుషా సూర్యకాన్త్యధికేనతు ॥ ౯౭ ॥ వ్యక్తిముభ్యేతి భగవాన్ వాసుదేవాత్మనాస్వయమ్। పద్మరాగసమానేన తేజసా తదనన్తరమ్ ॥ ౯౮ ॥ ఉదేతిదక్షిణస్యాంవై ప్రభుస్సఙ్కర్షణాత్మనా। షుర్మాంశురశ్మిసన్తప్త శతధామాధికేనతు ॥ ౯౯ ॥ రూపేణ పశ్చిమస్యాంచ వ్యక్తం ప్రద్యుమ్నసంజ్ఞయా। శరద్ఘనసఙ్కాశ వర్ణేన పరమేశ్వరః ॥ ౧౦౦ ॥ సమాస్త ఉత్తరస్యాంచాప్యనిరుద్ధాత్మనా తతః। సంస్థానఆదిమూర్తిర్వై సర్వేషాంతు సముంస్మృతమ్॥౧౦౧॥ సూర్యకోటిప్రభాస్సర్వే తేజసా కమలేక్షణ। దన్తజ్యోత్స్నావితానైస్తు ప్రకటీకృతదిఙ్ముఖాః ॥ ౧౦౨ ॥ పూర్ణచన్ద్రాయుతాకారా ముక్తాహారాద్యలఙ్కృతాః। లసత్పీయూషసదృశైః స్వాంబరైస్స్రగ్వరైర్యుతాః ॥ ౧౦౩ ॥ వరాయుధోద్యతకరాస్స్వకైశ్చిహ్నైరనుజ్ఝితాః। లేఖాఙ్కితైస్తు కల్హారైస్పాదపత్రతలాఙ్కితాః ॥ ౧౦౪ ॥ నిమగ్నజనసన్తాప శమనవ్యావృతాననాః। కరుణాపూర్ణహృదయా జగదుద్ధరణోద్యతాః ॥ ౧౦౫ ॥ స్వదేహతేజస్సంభూత జ్వాలామణ్డలమధ్యగాః। ఏవమేవైషభగవాన్ సన్తర్ప్యైసపాకప్రయోగతః ॥ ౧౦౬ ॥ ఏకైకేనతుభాగేన పాభవేనక్రమేణతు। పునరేవానిరుద్ధాది ప్రాద్యుమ్నాద్యన్తం మహామతే ॥ ౧౦౭ ॥ క్రమాన్నిరన్తరైరోఘైరభ్యర్చ్య పరమేశ్వరమ్। ప్రణవద్వితయేనైవ ముద్రాయాతు సువిశుద్ధయా ॥ ౧౦౮ ॥ అప్యయాఖ్యేనవిధినా హృదాద్యఙ్గనిరన్తరైర్ముద్రైః। తతస్తు జాగ్రదాద్యవస్థాసు వక్ష్యే ధ్యానక్రమం

ద్విజాః ॥ ౧౦౯ ॥ అనన్తసరసి త్వార్ద్రే పశ్రాన్తం యన్మహామతే ॥
అకారాక్షరమూలం తు నిత్యం సర్వాశ్రయామ్బుజమ్ ॥ ౧౧౦ ॥
అకారాక్షరనాళం తు శేషసర్వార్ణపల్లవమ్ । దిగష్టకం సమాశ్రిత్య
యత్తు తిష్ఠతి చక్రవత్ ॥ ౧౧౧ ॥ తత్పత్రమధ్యే భగవాన్ జాగ్రత్సం
జ్ఞే పదే త్వథ । యష్టవ్యో భావనీయశ్చ యథా తదధునోచ్యతే ॥
పరః ప్రణవబీజేన సంపూర్ణస్స్వేన తేజసా । స్థితస్త్వాకర్ణికోర్ధ్వే చ స్వ
కేసరాన్తర్నిరీక్ష్య చ ॥ ౧౧౨ ॥ తతః ప్రణవపూర్వం తు బ్రహ్మబీజచ
తుష్టయాత్ । కదమ్బపుష్పసదృశాన్మరీచిశతసఙ్కులాత్ ॥ ౧౧౩ ॥
దిక్క్రమేణోదితం ధ్యాయేద్విభోర్మూర్తిచతుష్టయమ్ । సువ్యక్తలక్ష
ణం మాన్త్రం విభవేనావృతం బహిః ॥ ౧౧౪ ॥ స్ఫులిఙ్గకణతుల్యేన
సముద్భూతేన వై పరాత్ । వాచకాన్తర్నివిష్టేన వ్యక్తతామాగతే
న చ ॥ ౧౧౫ ॥ తత్రాద్యం భగవద్రూపం హిమకున్దేన్దుకాన్తిమత్ ।
చతుర్భుజం సౌమ్యవక్త్రం పుణ్డరీకనిభేక్షణమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ పీతకౌ
శేయవసనం సుపర్ణధ్వజశోభితమ్ । ముఖ్యదక్షిణహస్తేనాభీతానామ
భయప్రదమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ విద్యాకోశస్తు వామేన సఙ్గృహీతశ్చ శఙ్ఖ
రాట్ । పృష్ఠగే హ్యపరస్మింస్తు ప్రోద్యతం § దక్షిణోపరి ॥ ౧౧౮ ॥
తథాపి ధేగదా వామే నిషణ్ణా వసుధాతలే । సిన్దూరశిఖరాకారం మే
కవక్త్రం చతుర్భుజమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ అతసీపుష్పసఙ్కాశ వాసోభృ
త్తాలలాఞ్ఛనమ్ । ముఖ్యేన పాణియుగ్మేన తుల్యమాద్యస్య వై వి
భోః ॥ ౧౨౦ ॥ సీరం తచ్చక్రహస్తేఽస్య ముసలం తు గదాకరే ।
ప్రావృణ్ణిశాసముదితఖద్యోతచయదీధితిః ॥ ౧౨౧ ॥ రక్తకౌశేయ
వసనం మకరధ్వజశోభితమ్ । ఏకవక్త్రం చతుర్బాహుం తృతీయం
పరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ ముఖ్యహస్తద్వయం చాస్య ప్రాగ్వద్ధ్యే
యం మహామతే । వామే పరస్మిన్ శార్ఙ్గం చ దక్షిణే బాణపఞ్చకమ్ ॥

---

§ దక్షిణేత్వరి

అఞ్జనాద్రిప్రతీకాశం సుసితామ్బరవేష్టితమ్ । చతుర్భుజం విశాలాక్షం
మృగలాఞ్ఛనభూషితమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ ఆదివత్పాణియుగళమాద్యను
పాద్యపికీర్తితమ్ । దక్షిణాదిక్రమేణాథ ద్వాభ్యాం వై ఖడ్గఖేటకౌ ॥
వనమాలాధరాస్సర్వే శ్రీవత్సకృతలక్షణాః । శోభితాఙ్గకౌస్తుభేనైన
రత్నరాజేన వక్షసి ॥ ౧౨౬ ॥ కిరీటముకుటైరమ్యైర్హారకేయూరనూ
పురైః । లలాటతిలకైశ్చిత్రైస్స్ఫురన్మకరకుణ్డలైః ॥ ౧౨౭ ॥ స్రగ్వ
స్త్రైర్విచిత్రైర్మాల్యైః కర్పూరాద్యైర్విలేపనైః । రమ్యైరలఙ్కృతా
స్త్వేవ భావనీయాస్సదైవహి ॥ ౧౨౮ ॥ పునరప్యయయోగేన ప్రా
గుదఙ్మధ్యమేదళే । సితకృష్ణేన వపుషా అనిరుద్ధం స్మరేత్ప్రభుమ్ ॥
ఉదక్పశ్చిమమధ్యస్థే ప్రద్యుమ్నం భావయేచ్ఛదే । రూపేణ కృష్ణ
పీతేన అప్యయానసరేణ వై ॥ ౧౩౧ ॥ ప్రత్యగ్దక్షిణమధ్యస్థే పీత
రక్తవపుర్ధరమ్ । స్మరేత్సఙ్కర్షణం దేవం ప్రతిసర్గక్రియాక్షమ్ ॥
మధ్యే ప్రాగ్దక్షిణస్యాం చ సితరక్తేన తేజసా । వాసుదేవో జగన్నా
థో భావనీయో మహామతే ॥ ౧౩౩ ॥ అథశుద్ధాశయస్థేన స్ఫటి
కోపలవద్విభుః । స్థానభేదం సమాసాద్య సచరాన్తిద్వయాత్మకః ॥
గృహ్ణాతి శబళం రూపముపసంహారలక్షణమ్ । అభేదేనాదిమూర్తౌ
సంస్థితం వటబీజవత్ ॥ ౧౩౫ ॥ సర్వక్రియావినిర్ముక్తమమూర్తం ప
రమార్థతః । చాతురాత్మ్యం తదాద్యం వై శుద్ధం విన్మయం మహత్ ॥
వహ్న్యర్కేన్దుసహస్రాభమానన్దస్పన్దలక్షణమ్ । బీజం సర్వక్రియా
ణాం యద్వికల్పానాం యదాస్పదమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ చాతురాత్మ్యం తు
తద్విద్ధి ద్వితీయమనులక్షణ । నిత్యానిత్యాకృతిధరం తేజసా సూర్య
వర్చసమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ భిన్నం సితాదిభేదేన ఊర్ధ్వాధస్సంస్థితేన చ ।
కైవల్యభోగఫలదం భవబీజక్షయఙ్కరమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ చాతురా
త్మ్యం తృతీయం తు సుధాసన్దోహసున్దరమ్ । స్థిత్యుత్పత్తిప్రళయకృ
త్సర్వోపకరణాన్వితమ్ ॥ ౧౪౦ ॥ ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సముదె

త్యస్తమేతిచ । చతుర్థం విద్ధి తద్వ్యస్య విశ్వం తిష్ఠతి శాసనాత్ ॥ ౧౪౧ ॥
యత్తత్సితాదికం రూపం చతుర్ధా యత్కృతే యుగే । రక్తాద్యం సిత
శిష్టం చ త్రేతాయాం హి మహామతే ॥ ౧౪౨ ॥ పీతం కృష్ణం సితం
రక్తం సంప్రాప్తే ద్వాపరే యుగే । కలౌ కృష్ణం సితం రక్తం పీతం
చానుక్రమేణ తు ॥ ౧౪౩ ॥ యుగపద్ధ్యాయ చతుష్కం తు బిభర్తి పరమే
శ్వరః । విభిన్నమూర్తిసామాన్యం రూపం యత్తన్నిబోధ మే ॥ ౧౪౪ ॥
సితరక్తం కృతాన్తే తు రక్తపీతమతః పరమ్ । పీతం కృష్ణం చ తదను కృష్ణ
శుక్లమనన్తరమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ భేదః ప్రాగుదితైర్జ్ఞేయ ఆయుధాబ్జ
లాఞ్ఛనైః । సమత్వాదన్యథా కేన విభాగో హ్యవధార్యతే ॥ ౧౪౬ ॥
తతస్తు కేశవాదీనాం ధ్యానం వక్ష్యే మునీశ్వరాః । సర్వగం పరమం
జ్యోతిరమూర్తమతులం హి యత్ ॥ ౧౪౭ ॥ సఏవ వాసుదేవేతి గీ
ధ్యానస్యాగ్రే జేత్తతః । చేతసా స్మృతసఙ్కాశైః పుష్పైర్ద్యో
తిప్రభమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ పశ్చాత్తమతులం ధామ ధ్యాయేన్మ
నశ్వరమ్ । శ్రీనికేతనాక్రాన్తకరం సామకమ్రమనూపమమ్ ॥ ౧౪౯ ॥
దక్షిణేన తు హస్తేన భక్తానామభయప్రదమ్ । పుష్పాభరణవస్త్రాఢ్యం
శఙ్ఖచక్రగదాపాణిసంయుతమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తతస్తస్మాత్తు వై ధామ్నో యుగ
పన్నిస్సృతం స్మరేత్ । మహత్ స్ఫులిఙ్గసఙ్కాశం సమూహం సతతో
దితమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ తేన చాక్రమరాబ్యన్తం సమాకాన్తం చ భావయే
త్ । అథ ప్రత్యేకతేజోంశామధ్యాహృతం భావయేత్క్రమాత్ ॥ ౧౫౨ ॥
త్రయం త్రయం సితాద్యం చ కేశవాద్యం చతుర్భుజమ్ । దక్షిణో
త్తరపాణిభ్యాం పృష్ఠతః కేశవాదిషు ॥ ౧౫౩ ॥ యుగ్మం యుగ్మం
పరిజ్ఞేయం క్రమేణోర్ధ్వగతం త్విదమ్ । శఙ్ఖచక్రకజం విద్యా సా చ శ
ఙ్ఖో గదామ్బుజమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ తచ్చ భక్షస్సకజం విద్యాచ్ఛఙ్ఖచక్రం గ
దాత్వరీ । గదాచక్రం కజం పద్మం చక్రం శఙ్ఖస్తతో గదా ॥ ౧౫౫ ॥
తద్వద్బాహ్వోరగ్రసంస్థా భావ్యమధరస్థం ద్వయం ద్వయమ్ । జ్ఞేయం

ధామోదరాన్తానాం ద్వాదశాన్తమిదంశృణు ॥ ౧౫౬ ॥ పద్మం
గదాధ్వనిశ్చక్రం తత్పదం హేతిరాట్ధ్వని । గదాచక్రంచ తద్వి
ద్యాత్ పద్మంశఙ్ఖశ్చసౌమ్యజమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ పద్మధ్వనిగదాశఙ్ఖస్సపి
ద్యాద్వ్యుర్గుహాంత్వరీ । భూయోథాయుగణాత్తస్మాస్సంస్మరేన్నిస్సృ
తంమహత్ ॥ ౧౫౮ ॥ కేశవాదివిభాగేన శ్రియాద్యంచ త్రయం
త్రయమ్ । కమలాదిత్రయేణైవ త్వన్యోన్యత్వేనలాఞ్ఛితమ్॥౧౫౯॥
బద్ధపద్మాసనస్థంచ దిగ్విదిక్షుచసంముఖమ్ । సంవీజయుత్తు వినయా
చ్చామరేణసితేనచ ॥ ౧౬౦ ॥ దేవీద్వాదశకంచైవ తాసాం రూప
మథోచ్యతే । పూర్ణచన్ద్రాననాస్సర్వాస్సర్వర్తు కుసుమాన్వితాః ॥
సర్వలక్షణసంపూర్ణాస్సర్వాభరణభూషితాః । విద్రుమాభంత్రయం
త్వాద్యముపరంచమ్బుకప్రభమ్ ॥ ౧౬౧ ॥ ప్రియఙ్గుమఞ్జరీశ్యామం
తృతీయం దేవతాత్రయమ్ । చతుర్థం త్రితయంధ్యాయేజ్జాతిపుష్పస
మప్రభమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ ఆద్యాయాఃకమలంపాణావన్యస్యాం హే
తిరాట్కరే । శఙ్ఖంధ్యాయేత్తృతీయస్యామేవంధ్యాయేత్త్రిషుత్రి
షు ॥౧౬౩॥ తతోవిభవదేవానాం ధ్యానంవక్ష్యే ద్విజోత్తమాః ।
వైభవీయోమహాబుద్ధే దేవతానిచయోమహాన్ ॥ ౧౬౪ ॥ యఊ
క్లృప్తే మయాపూర్వమేకైకం విద్ధితం త్రిధా । చతుర్ణాం యుగసన్ధీ
నాం యుగానాంచ తథైవహి ॥ ౧౬౫ ॥ విశ్వవిప్లవదోషాణాం వి
నాశాయసముద్యతమ్ । సితరక్తాదిరూపేణ జ్వలదస్త్రకరాఙ్కిత
మ్ ॥ ౧౬౬ ॥ కార్యారమ్భే తథామధ్యే హ్యవసానేతుసర్వదా ।
సన్ధత్తే రూపమాత్మీయమేకమేవత్వనేకధా ॥ ౧౬౭ ॥ శ్రేయసే స
ర్వలోకానాం స్థూలం తత్కామరూపధృక్ । అనుద్యతేన వపుషా
కున్దేన్దుధవళేనచ ॥ ౧౬౮ ॥ పీఠాసనాదివాచైవ స్థితంముదితమాన
సమ్ । లీలావిధృతసర్వాస్త్రం సౌమ్యవక్త్రమనాకులమ్ ॥ ౧౬౯ ॥
ధ్యాయేద్దోషగణంసర్వం ధ్వంసన్తం తంచ మోక్షిణామ్ । తద్వ్యక్తం

శాన్తసంజ్ఞంచ రూపం రూపవతాంవర ॥ ౧౭౧ ॥ ప్రకాశయతి
సన్మార్గం సమాధినిరతాత్మనామ్ । తేజోమయంయత్తద్రూపం వైభ
వంశాన్తసంజ్ఞకమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ ఉపాసకానాంభక్తానాం సర్వే సర్వ
ఫలప్రదాః । విశాఖయూపో భగవాన్ స్వయంవిశ్వసిసృక్షయా ॥
అవ్యక్తేన స్వరూపేణ సముదేత్యేకపవహి । మహిమానంతు ని
శ్శేషం శుద్ధంసంవిత్స్ఫురత్స్వరమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ ఆదాయాద్య పదస్థస్య
చాతురాత్మ్యస్యవైవిభోః । తథాచాధారభూయిష్ఠం దేవానాం చే
ష్టితంహియత్ ॥ ౧౭౫ ॥ సితాదయఃకాన్తయోయశ్శ్రియాదికంచ మ
హోసుతే । సలాఞ్ఛనం వైభవీయంసాయుధం బీజమేవతు ॥ ౧౭౬ ॥
జ్ఞానాద్యం గుణషట్కంచ తదుక్తాశ్శక్తయోఽఖిలాః । అణిమాద్య
ష్టకంచైవ స్థిత్యుత్పత్తిలయోదయాః ॥ ౧౭౭ ॥ శక్తిస్సాచతురాత్మ
యాత్త్వైశ్వరీత్యభిధీయతే । యథార్కకిరణవ్రాతం త్యక్త్వా తే
జఃకణోమహాన్ ॥ ౧౭౮ ॥ స్వకారణం వినాసర్వమాపూరయతి
గోచరమ్। స్వాతన్త్ర్యాత్పరిపూర్ణత్వాత్తద్వాస్సపరమేశ్వరః ॥ ౧౭౯ ॥
విహాయవాసుదేవాద్యం మూర్తిశాఖాచతుష్టయమ్ । వైభవీయస్య
యూథస్య పతిత్వేనావతిష్ఠతే ॥ ౧౮౦ ॥ సంభూతిస్థితిసంహారభో
గకైవల్యలక్షణమ్ । ప్రేరయన్నైవధియాచక్రం పఞ్చారమిదముత్త
మమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ స్మర్తవ్యస్స్వపదస్థస్సుస్వబీజైనామలాత్మనా । ఆమూ
ర్ధతోఽఙ్ఘ్రిపర్యన్తం తదీయం గాత్రమణ్డలమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ రత్నవద్వై
భవీయైస్తు బీజైర్వ్యాప్యమలఙ్కృతమ్ । క్రమాదుచ్చార్యమాణైస్తై
రమృతౌఘేన పూర్వవత్ ॥ ౧౮౩ ॥ పూజనాత్పరమేశత్వమచి
రాదేవయచ్ఛతి । ఇత్యేవమాదిస్సర్వేషాం భావినాంపరమేశ్వరః ॥
స్థితోఽన్తర్యామిభావేన రూపమాపాద్యనిష్కళమ్ । ఆప్తకామస్స
భగవాన్ స్వవ్యాపారవశేనతు ॥ ౧౮౫ ॥ స్వాంశక్తిమవలంబ్యాస్తే
వ.న.వా.బా.న.వాపునః । ధరామ్బుహుతభుగ్వాతమూలనాళదళో

దరే ॥ ౧౮౬ ॥ చతుస్తత్త్వమయేపద్మే గగనైకార్ణవోదరే । మాన
సేఽనన్తశయనే దివ్యబోధశనుర్విభుః ॥ ౧౮౭ ॥ సహస్రాంశుసహ
స్రాభ ఉత్తానస్థోహిలీలయా । తతోవివిధరత్నాభేమాయీయామెనాభి
పుష్కరే ॥ ౧౮౮ ॥ ప్రోద్వహంస్తత్స్వవీర్యేణ విద్యాం ప్రాకృత్యవిగ్ర
హామ్ । మూర్త్తైర్ధ్వజాదిక్తైస్సర్వైరావృతస్తత్పరాయణైః ॥౧౮౯॥
అనన్తచేష్టస్యవిభోరిత్యేవంత్వీశ్వరాత్మనః । భోగాపవర్గదంరూపం
శాన్తంవ్యక్తంచవైభవమ్ ॥ ౧౯౦ ॥ ప్రాగ్వత్తుర్యపదావస్థం స్మరే
ద్ధృతకమలామ్బరె । దిశోదశద్యోతయన్తం నానాగాత్రరుహైశ్చి
తమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ సౌమ్యం ద్విరష్టవర్షంచ రాజీవదళలోచనమ్ । భ
చక్రచక్రధృగ్దేవం గదాదేహం తథైవచ ॥ ౧౯౨ ॥ శక్తిమూర్ధారసం
జ్ఞాంచ ప్రోద్వహన్తం స్మరేద్ధ్రువమ్ । స్థితోయస్తమ్భభూతస్తు అ
స్మిన్విశ్వమ్దిరే ॥ ౧౯౩ ॥ నభోనిలాత్మనాచైవ భూమికాభిన్న
లక్షణె । ఇత్యేవంముఖ్యపూర్వాణాం ధ్రువాన్తానాంప్రకీర్తితమ్ ॥
శేషాదీనాంచ శేషాణామిదానీమవధారయ । ధ్యానంప్రాతాళనిల
యపర్యన్తానాం యథాస్థితమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ ఏకఏవజగన్నాథస్స్వరూ
పాద్యైస్తుశక్తిభిః । నానాత్వేనాప్యవస్థోయో భక్తానుగ్రహకామ్య
యా ॥ ౧౯౫ ॥ తస్యాభిమానికంరూపం శృణుసర్వేశ్వరస్యతు ।
తుహినాచలసఙ్కాశం పూర్ణచన్ద్రసమాననమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ స్వమ
ణివ్యఞ్జితేనైవ యుక్తం ఫణగణేనతు । ప్రోద్వహన్తం హలంచక్ర
మపసవ్యద్వయేనతు ॥ ౧౯౭ ॥ వామహస్తద్వయేనైవ శఙ్ఖం ముస
లమేవచ । నిత్యసన్నిహితం శేషశక్తిం సర్వజ్ఞమచ్యుతమ్ ॥౧౯౮॥
మనస్యన్తర్ముఖానాంయత్కర్మిణాం పూరయేచ్ఛతత్ । శక్తీశోప్య
ఫణచ్ఛత్త్ర్యగ్రపుణ్డరీకనిభేక్షణః ॥ ౨౦౦ ॥ ఇచ్ఛారూపధరశ్చైవ
సౌమ్యగ్రప్రహాసితాననః । వ్యక్తయేచ ఫలాదీనాం భక్తానామనుక
మ్పయా ॥ ౨౦౧ ॥ పిణ్డయగ్రాస్వాక్షిద్రియుక్తైన వసుధాంచ కర

ద్వయమ్ । యుగానుసారికాన్తిశ్చ చతుర్వక్త్రశ్చతుర్భుజః ॥ ౨౦౨ ॥
మూర్తచక్రగదాహస్తస్వమూర్త్యాచామ్బుజాఞ్చితః । శమం నయ
తి సన్తాపం కమలేనేన్దుకాన్తినా ॥ ౨౦౩ ॥ నానామన్త్రమయీం
విద్యాం వ్యఞ్జయత్యమలాత్మనామ్ । సమ్యగ్వాక్పతినా చైవ కమ్బు
నా శబ్దమూర్తినా ॥ ౨౦౪ ॥ ఆజ్ఞాప్రతీక్షకేనైవ గదాచక్రద్వయే
న తు । ప్రేరితేన హినస్త్యేశు సాధుసన్తాపకారిణమ్ ॥ ౨౦౫ ॥ నా
రసింహేన వక్త్రేణ భవభీతివిఘాతకృత్ । పుష్ణాతి సర్వభూతాని వా
గాహేణాప్యమృతాత్మనా ॥ ౨౦౬ ॥ కురుతే పశ్చిమస్థేన కాపిలేనో
పసంహృతిమ్ । భక్తిశ్రద్ధాపరాణాం చ స్మృతమాత్రే సదైవ హి ॥
హృన్మధ్యే గగనే భూమౌ వహ్నిమధ్యే జలాన్తరే । చతుర్ణాం బ్రా
హ్మణాదీనాం స్వయమేవానుకమ్పయా ॥ ౨౦౮ ॥ చాతురాత్మ్య
నరూపేణ చతుర్ధా వ్యక్తిమేతి చ । ఆత్మతుల్యేన దేహేన శఙ్ఖపద్మా
ఞ్చితేన తు ॥ ౨౦౯ ॥ మూర్తిమద్భిర్గ్రహాలాద్యైస్తు యుక్తేన వదనై
ర్ద్వినా । వర్ణానురూపవర్ణేన సమేనాప్యసమేన తు ॥ ౨౧౦ ॥ అన్యో
న్యానుగతేనైవ పూర్వోద్దిష్టేన నాన్యథా । ప్రళయానలసూర్యా
భస్మర్తవ్యో మధుసూదనః ॥ ౨౧౧ ॥ అష్టబాహుర్విశాలాంసోఽప్య
గ్న్యష్టానుకరాఞ్చితః । శఙ్ఖచక్రధరశ్చైవ బాణకార్ముకధృక్తథా ॥
రజస్తమోభ్యాం మూర్తాభ్యాం సంప్రవృత్తినివృత్తయే । కర్ణిపీఠనివి
ష్టం చ ధ్యేయం పాణియుగం విభోః ॥ ౨౧౩ ॥ విద్యాధిదేవం భగ
వత్ చతుర్వక్త్రం చతుర్భుజమ్ । లమ్బకూర్చం జటాదణ్డకమణ్డ
ల్వక్షసూత్రిణమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఫుల్లరక్తామ్బుజాభాసం శ్వేతపద్మకరా
ఞ్చితమ్ । శ్రుతీఋగాద్యా వక్త్రైర్భవ్యైః ప్రోద్గిరన్తమతః స్మరేత్ ॥ ౨౧౫ ॥
విధూమాఙ్గారవర్ణాభం శఙ్ఖపద్మాక్షసూత్రిణమ్ । ఫుల్లరక్తాంశువిభ
వం దేవతాధ్యక్షసూత్రకమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ ధ్యాయేదభయపాణిం తం
కపిలం తేజసాం నిధిమ్ । యోఽనన్తస్సర్వేశ్వరో దేవస్సాక్షిభూతో

వ్యవస్థితః ॥ ౨౧౭ ॥ స్ఫటికోపలవద్భావాత్ స్వశక్త్యర్థాత్ బిభ ర్తి చ । అవిద్యావికృతానాంతు భక్తానాం సత్వదాప్తయే ॥౨౧౮॥ తమనాదింజగన్నాథం బహిస్థూలతరాత్మనా । ద్యావాపృథివ్యోర న్తస్థం విశ్వరూపమతస్మరేత్ ॥ ౨౧౯ ॥ అనేకవక్త్రాక్షి శ్రీనయనమ నేకితకరాజితమ్ । యద్యప్యనేక వదనమనేక భుజభూషితమ్ ॥ తథాపివైత్రయస్త్రింశద్వదనైర్విభిర్యుతమ్ । చతురభ్యధికైర్దివ్యై శ్చత్వారింశన్మహాభుజైః ॥ ౨౨౧ ॥ బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రదక్షాంశ్చ చ న్ద్రసిద్ధాస్తథాశుతః । పాశుపస్యతువక్త్రస్యచోర్ధ్వవక్త్రస్థితా స్త్వమీ ॥ ౨౨౨ ॥ పిశాచాగ్నిమరుద్భిశ్చలద్వీపగన్ధర్వవారిభిః । వ క్త్రైరూర్ధ్వస్థితైర్ధ్యాయేద్దక్షిణం వదనం విభోః ॥ ౨౨౩ ॥ పాతా ళదిఙ్మహామేఘలోకరాశిగ్రహాత్మితైః । వక్త్రైస్తారసమైతైస్తు ధ్యాయేద్వక్త్రంతు పశ్చిమమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ యక్షాన్తకామ్బువా గాద్యైర్వసునక్షత్రగొగణైః । వక్త్రైర్వారాహవక్త్రోర్ధ్వం ధ్యా యేచ్చైవమతశ్శుభైః॥ ౨౨౫ ॥ పద్మాద్యం చాతురాత్మ్యమస్త్రా ణాం దశకంమహత్ । ప్రాచ్యచ్ఛృతంహి సుపర్ణాద్యం తల్లాఞ్ఛన చతుష్టయమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ లోకేశాస్త్రాష్టకంచైవ పుస్తకంచాక్షసూ త్రకమ్ । దర్వీకమణ్డలుం హేమమభయంహివరాన్వితమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ దర్భాజినం తతశ్ఛత్రం సుశుభం చామరంసితమ్ । స్రుక్స్రువౌ చాపి కలశౌ వేదిర్వహ్నిసమన్వితా ॥ ౨౨౮ ॥ చన్ద్రార్కమణ్డలే పూర్ణే నాగేన్ద్రో మణిదర్పణః । పుష్పస్రగ్వ్యజనందివ్యం విశ్వప త్రలతాతథా ॥ ౨౨౯ ॥ స్మర్తవ్యాస్తు భుజేష్వస్య విభోస్సంస్థాన కేస్సమైః । యథోదితక్రమేణైవ వ్యత్యయో నభవేద్యథా ॥౨౩౦॥ భాభిర్నానాప్రకారాభిర్దేహోత్థాభిరిదంజగత్ । భాసయన్తం జగ న్నాథం స్మరేద్ధృత్కమలాదిషు ॥౨౩౧॥ హంసమూర్తిమథాత్మానం జ్ఞానయజ్ఞభుజంస్మరేత్ । కుర్వేన్దుస్నిగ్ధకాన్తించ హేమతుణ్డమహా

తనుమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ రజస్తమోఘ్నం సత్త్వవిగ్రహం పరమేశ్వరమ్ ।
ధర్మాధర్మైకణం ధ్యాయేదగ్నిషోమాత్మకేనతు ॥ ౨౩౩ ॥ దక్షిణోత్తర
సంస్థేన పక్షయుగ్మేన రాజితమ్ । బహిస్థమేవాదకస్థం కాఞ్చనాచ
లసన్నిభమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ ధ్యాత్వార్చయేత్తువిధివద్ధంసవిగ్రహమచ్యు
తమ్ । బహిర్ద్రవ్యమయస్త్వేకస్సనాన్యైర్నైకలక్షణః ॥ ౨౪౫ ॥
సమ్యగ్జ్ఞైర్వర్ణితస్స్వర్గం పూర్వమిచ్ఛతిచార్థినామ్ । అన్తర్వేద్యాం
చతుర్ధాయస్త్వేకపవనమహోముఖమ్ ॥ ౨౩౬ ॥ తపోయాగజపధ్యా
న స్వరూపశ్శశ్వ దేవహి । యాజినాముపవర్గంతు విదధాతి సమాప
నాత్ ॥ ౨౩౭ ॥ తంయజ్ఞపురుషంబ్రహ్మ వాసుదేవమజంహరిమ్ ।
ధ్యాయేద్వైసూకరాత్మానమఞ్జనాద్రిసమప్రభమ్ ॥ ౨౩౮ ॥ య
జ్ఞాఙ్గవిహ్నితాఙ్ఘ్రించ మహోవ్యాహృతిదంష్ట్రిణమ్ । భూర్భువ
స్స్వశ్శరీరంచ శబ్దబ్రహ్మైకమానసమ్ ॥ ౨౩౯ ॥ నిర్మదన్తం ప్రప
న్నానామవిద్యావజ్రమఞ్జసా । వైద్యేనపాత్రపాన్తేన త్వక్షయే
నామలేనచ ॥ ౨౪౦ ॥ వాసనావాసితానాంచజీవానాం భవశాన్త
యే । మహావిభూతిర్భగవాన్ పూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహః ॥ ౨౪౧ ॥
స్వకాబ్భాన్తరాద్బ్రహ్మా తత్వాదాదాయచాఞ్జలిమ్ । కరోతి సేచ
నందోషదగ్ధానాంచస్వతేజసా ॥ ౨౪౨ ॥ స్థూలరూపేణతమజం
బహిరారాధనావిధౌ । ఆధ్మాతం వాయునాయద్వన్నిర్ధూమాఙ్గార
పర్వతమ్ ॥౨౪౩॥ ధ్యాయేత్తద్వన్మహోదీప్తం వాజివక్త్రమలాఞ్ఛ
నమ్ । బద్ధబ్రహ్మాఞ్జలీకస్థం ద్రవత్కనకలోచనమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ ఘో
ణాగ్రేణాహరన్తంచ త్రైలోక్యోత్థం జలెన్ధనమ్ । కృత్వాతద్భస్మ
సాత్సమ్యక్సూత్కుర్వన్తంముఖేనతు ॥ ౨౪౫ ॥ ధర్మం సామా
న్యమతులమనాది నిధనంశుభమ్ । దుర్లభంయత్ప్రబుద్ధానాం త
త్ప్రసాదధియావినా ॥ ౨౪౬ ॥ తస్యస్థూలతరంరూపం శృణుత
త్వత్రయేపరమ్ । తుహినాచలసఙ్కాశం సౌమ్యవక్త్రంచతు

ర్ధ్వజమ్ ॥ ౪౭౭ ॥ కామార్థావుద్వహన్తంచ శఙ్ఖపద్మచ్ఛలేనతు ।
సాధుమార్గస్థితానాంతు సంయచ్ఛన్తధియాచతౌ ॥ ౪౭౮ ॥ సితా
క్షమాలా ధర్మంతు వరపాణిమతస్స్మరేత్ । వాఙ్మయంనిఖిలం యస్య
వస్తుజాతమనశ్వరమ్ ॥ ౪౭౯ ॥ శక్తిత్వేనస్వభావస్థదివ్యాత్రిపాద్వ
మితమ్యతేః । ఏరవాజిముఖంధ్యాయేదథ వాగీశ్వరంప్రభుమ్॥ ౪౮౦ ॥
సూర్యకాన్తాదిసఙ్కాశమనేకభుజభూషితమ్ । కమలంచాక్షసూ
త్రంచ వేదిం త్రేతాగ్నిభూషితామ్ ॥ ౪౮౧ ॥ పాజ్యధారాస్రు
క్స్రువౌతు విష్టరం సామసంయుతమ్ । దర్భాజినం మేఖలాఞ్చా
ప్యవసవ్యేషుషట్స్వపి ॥ ౪౮౨ ॥ స్మరేద్వామకరేష్వస్య పుస్తకంశ
ఙ్ఖమేవచ । దణ్డం కమణ్డలుందర్వీమేకస్మింస్తృతీయంకరే ॥ ౪౮౩ ॥
పూర్ణంగాత్రైర్మైస్తథారత్నైశ్చరుబీజైస్తు పఞ్చమే । ప్రజుర్వాలఫ
లపాత్రైస్తు యఙ్ఞద్రవ్యైస్సదక్షిణైః ॥ ౪౮౪ ॥ సర్వాస్త్రమోపక
గణైర్యుక్తంచ సమభాజనమ్ । ధ్యేయమస్యభుజేష్వష్టావృతంమూ
ర్తైర్యుగాదిభిః ॥ ౪౮౫ ॥ వేదాఙ్గైరుపవేదైస్తు సంసారైస్సశాస్త్రై
స్తథా । వికారవసుధాధారే హ్యభావేతు గుణోదధౌ ॥ ౪౮౬ ॥
స్వశక్తిభావితంకృత్వా మనఃపూర్వం చతుష్టయమ్ । ప్రకృత్యన్తస్స
మాస్తేయస్సర్వజ్ఞః పురుషాత్మనా ॥ ౪౮౭ ॥ నిషణ్ణం భోగిశయ్య
యాం తపనీయరుచింస్మరేత్ । దేవమర్ణవశయ్యాఖ్యం మూర్తైశ్చ
క్రాదికైర్వృతమ్ ॥ ౪౮౮ ॥ లక్ష్మ్యాసంవాహ్యమానంచ సమా
క్రాన్తంచ నిద్రయా । వీజ్యమానంహివైప్రీత్యా గీయమానంహి వి
ద్యయా ॥ ౪౮౯ ॥ కూర్మాత్మా కూర్మవద్దేవో ధ్యాతవ్యస్త్వథలాఞ్ఛనః ।
ప్రవర్తనకవర్ణాభస్స్వసామర్థ్యజలాశ్రయః ॥ ౪౯౦ ॥ శక్త్యాదిక
కలాద్వన్ద్వద్వితయాఙ్ఘ్రిస్సనాతనః । శాన్త్యాదికకలాధ్యశ్చపో
ద్దిరంస్తు శ్రుతిత్రయమ్ ॥ ౪౯౧ ॥ అతసీపుష్పసఙ్కాశశ్శఙ్ఖచక్రగ
దాధరః । మఖోపకరణాఙ్గశ్చ నిమగ్నోద్ధారణక్షమః ॥ ౪౯౨ ॥

స్వశక్తిభిశ్చ వాధారమిచ్ఛాజ్ఞానక్రియార్చిషమ్ । నానావిశేషవిజ్ఞానస్ఫులిఙ్గోర్మిసదోదితమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ దారయన్తంస్థితంహార్దమనూనం మోహముల్బణమ్ । నదన్నాదమనాఖ్యేయం తమజం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ సన్తప్తకనకాభంచ ధ్యాయేద్దేవం నృకేసరిమ్ । జ్వలదగ్నిస్ఫులిఙ్గాభిస్స్వదేహోత్థాభిరావృతమ్ ॥ ౨౬౫ ॥ రథాఙ్గశఙ్ఖధాతారం బ్రహ్మమూర్తసుభీషణమ్ । సత్సగ్వకరజశ్రేణీదీప్తేనోభయపాణినా ॥ ౨౬౬ ॥ సమ్యచ్ఛన్తం ధియాసమ్యగ్భవినాం పాభయంపరమ్ । అమృతాధ్మాతమేఘాభమమృతాహరణంవిభుమ్ ॥ పీతామ్బరధరంధ్యాయేదేకవక్త్రం చతుర్భుజమ్ । శ్రోణీతటార్పితకరం శఙ్ఖచక్రవిభూషితమ్ ॥ ౨౬౮ ॥ మధ్యతోదక్షిణేనైవ వహన్తం గిరిరూపధృక్ । శుద్ధజ్ఞానానువిద్ధంచ కర్మసమ్భవభీతిహమ్ ॥ దిశన్తంస్వధియాసమ్యగ్భక్తానాం భక్తవత్సలమ్ । మాయామథితమధ్గాబ్ధిం క్షోభయిత్వా ప్రకాశితమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ అమృతం క్షుత్తృషాదీనాం ప్రశమత్వమనామయమ్ । ఏవంచానశ్వరంధ్యావ్యం మాయాఖ్యన్నమధ్యగమ్ ॥ ౨౭౧ ॥ ఆత్మామృతమనౌపమ్యమహారధ్వంసకర్మణా । ధ్యాయేత్కమలగర్భాభం దేవదేవం శ్రియఃపతిమ్ ॥ కమలాలయహేతీశవిభూషితకరద్వయమ్ । ద్వయం దేవీపరిణయే లీలయైవసముద్వహః ॥ ౨౭౩ ॥ ప్రకాశయన్ననాదిస్వమాత్మనాప్రకృతేస్సహ । మత్తైరనువిద్ధేయం ప్రకృతిఃప్రకృతేరహమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ యతోహమాశ్రయశ్చాస్య మూర్తేర్మధ్యే తదాత్మికా । యామాలభ్యసుఖేనైవ దుస్తరంహి గుణోదధిమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ నిస్తరన్త్యచిరేణైవ వ్యక్తధ్యానపరాయణాః । మదవిహ్వలనేత్రంచ దేవముద్భిన్నయౌవనమ్ ॥ ౨౭౬ ॥ ఫుల్లరక్తామ్బుజాభాసముత్యజన్తం నిజాం స్మృతిమ్ । త్రైలోక్యవిస్మయకరం కాన్తాకృతిధరంస్మరేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ ఆనన్దామృతసంపూర్ణవదనేనేన్దుకాన్తినా । కలశాకృతిరూపేణ

కరస్థేనవిరాజితమ్ ॥౨౭౮॥ లీలాకటాక్షవాగ్బాణైస్సూదయన్తం
సురద్విషమ్ । ద్విరేఫపటలాకాన్తిస్త సహకారలతాకరమ్ ॥ ౨౭౯ ॥
కలామూర్త్యభిధానాత్మా రాహుసంజ్ఞోఽతిభీషణః । మూర్తామూ
ర్తేనరూపేణ సర్వగ్రసత్యనిశంకిల ॥ ౨౮౦ ॥ అగ్నీషోమమయీం
మహార్తిం కర్మిణాముపకారిణీమ్ । హోమాఽన్తగప్రాణాదిరూపేణ చ
న్నాదిత్యాత్మనాబహిః ॥ ౨౮౧ ॥ స్థితస్తద్విజయేధ్యక్షస్సన్ధ్యాధ్యాన
రతాత్మనామ్ । నిష్పన్నబోధభావేన తన్తువ్యక్తంస్మరేత్సుధీః ॥ ౨౮౨ ॥
నీలనీరదవర్ణాభం పద్మపత్రనిభేక్షణమ్ । సుధ్యాహ్నభాస్వరాకా
రం ద్వాదశారకరోద్యతమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ శ్రోణీతటనివిష్టేన వామ
హస్తేనలీలయా । భ్రామయాణం గదాంగుర్వీం నిషణ్ణాం ధరణీతలే ॥
అవిద్యాఖ్యాచ యా నేమిస్సకాలచక్రస్యమూర్ధగా । సామాయాయం
సమాశ్రిత్య విగ్రహంవిధునోతిచ ॥ ౨౮౪ ॥ జపయజ్ఞక్రియాదీనాం
తామసేనబలేనచ । ధ్యాయేత్తత్ప్రసరఘ్నంచ దేవం రాజోపల
ద్యుతిమ్ ॥ ౨౮౫ ॥ విజ్ఞానరశ్మిభిర్దీప్తం సన్నత్వాగరుడాసనమ్ । నా
నాస్త్రరూపభూతాత్మా సద్విద్యాభుజభూషితమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ చక్రం
ఖడ్గం గదాంబాణముసుణ్ఢం కున్తమేవచ । షట్సు దక్షిణహస్తేషు
శక్తిం చాపంచకార్ముకమ్ ॥ ౨౮౭ ॥ ముసలంముద్గరంభీమం ఖేటకం
వామబాహుషు । దేవతాస్త్రిదశాభశ్చ సంస్కారస్యసపారిజాతజిత్ ॥
అక్లిష్టకర్తాదేవేశస్త్వనేకాద్భుతవిక్రమః । ప్రబద్ధప్రతిపన్నానాం భ
క్తానామపిదేహినామ్ ॥ ౨౯౦ ॥ మోహబోధభూమహాసంరూఢో
హ్యనిత్యశ్చానురఞ్జకః । న్యగ్రోధవిటపాకారో హ్యవిద్యాబద్ధల
క్షణః ॥ ౨౯౧ ॥ కర్మవృక్షస్సవితతో మోహమాయాఫలావృ
తః । తముత్పాటనసిద్ధ్యర్థమనుగ్రాహ్యం జనంసదా ॥ ౨౯౨ ॥
అటవ్యాస్తేంశమాత్రేణ కృపయాసజగత్ప్రభుః । నవివేకాత్మనా
భూత్వా జ్ఞానబాహువితానధృక్ ॥ ౨౯౩ ॥ ఐశ్వర్యధర్మవైరాగ్య

శమనస్యస్థితిశక్తిధృక్ । ఆదాయసంయమాస్త్రౌఘం నియమాస్త్రగణంతథా ॥ ౨౯౪ ॥ ఇన్ద్రియారిగణం జిత్వా కర్మిణాం దోషదోషియః । యదస్యసురజిద్రూపం తద్ద్వాదశ భుజంస్మరేత్ ॥ ౨౯౫ ॥ దన్యమాల్యామ్బరధరం దివ్యాభరణభూషితమ్ । చతుర్వక్త్రం సునయనం వామోఽన్యజ్ఞారిప్వితప్రియమ్ ॥ ౨౯౬ ॥ ఖడ్గం చక్రగదాబాణం ముసలంచ తరూత్తమమ్ । షట్సు దక్షిణహస్తేషు శఙ్ఖమఙ్కుశకార్ముకమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ ఛత్త్రంచ ఫణభృత్పాశం విభోర్వామభుజేష్వమీ । షష్ఠేనాలిఙ్గితా దేవీ సారపిఙ్గినబాహునా ॥ ౨౯౮ ॥ తదంసలగ్నకరయా దేవ్యా తచ్ఛిన్దయానిశమ్ । సంవీజ్యమానం వినయాచ్చామరేణసితేనతమ్ ॥ ౨౯౯ ॥ లోకనాథం విశాలాక్షం సర్వదేవనమస్కృతమ్ । నగసింహాసనారూఢం ధ్యానోన్మీలితలోచనమ్ ॥ ౩౦౦ ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టం పద్మగర్భసమద్యుతిమ్ । కరుణావిష్టబుద్ధించ శఙ్ఖపద్మకరాఞ్చితమ్ ॥ ౩౦౧ ॥ జ్ఞానవైరాగ్యసద్ధర్మమార్గత్రయనిదర్శకమ్ । సంస్మరేదథదత్తాఖ్యం జ్ఞానమూర్తిమతేపసమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ మనుష్యమునిదేవానాం సమాధినిరతాత్మనామ్ । ఈషల్లబ్ధరసానాంచ బ్రహ్మమార్గానుసారిణామ్ ॥ ౩౦౩ ॥ స్వప్రభాలికరేణైవ భాసయన్తంచ సత్పథమ్ । మనసా సహవాయూనామాగతిప్రతిషేధకృత్ ॥ ౩౦౪ ॥ శ్రుతీనామాగమానాంచ వ్యాపారాణాం తథైవచ । వర్ణానామాశ్రమాణాంచాప్యాచారాణాం తథైవచ ॥ ౩౦౫ ॥ వర్ణానామాశ్రమాణాంచ పరిరక్షుకపవహి । మానసైరార్ణవాన్తస్థ నిమగ్నమ్వబుద్ధిపాదపే ॥ ౩౦౬ ॥ అభిధానలతాఢ్యేణ్వప్యపరిష్ఠమనుస్మరేత్ । ప్రావృడ్గిరిమివశ్యామం తేజసాజ్వలనోపమమ్ ॥ ౩౦౭ ॥ ధ్వంసకృద్విఘ్నజాలస్య నిద్రాలస్యచయస్యయః । ఉత్కృష్టద్విజరూపేణ వికసత్పద్మరూపిణా ॥ ౩౦౮ ॥ సపవద్విభుజోధ్యేయఃదణ్డదర్భతసూత్రధృక్ । దత్తజ్యోత్స్న

జితాజ్ఞానం న్యగ్రోధశయనంవిభుమ్ ॥ ౩౦౯ ॥ నిషణ్ణమీవముత్తా
నం ద్విభుజం శిశురూపిణమ్ । ఏవమేవనిరస్తాస్త్రం శాన్తనిద్రాభిర
పస్థితమ్ ॥ ౩౧౦ ॥ అనుజ్ఝితస్వభావంచ యోగమాయాబలేనచ ।
త్యజన్తమాహరన్తంచ శ్వాసోచ్ఛ్వాసద్వయేనతు ॥ ౩౧౧ ॥ ఆబ్ర
హ్మభువనంసర్వం కర్మప్రాధానికంహియత్ । అపారురూపేణ రూపే
ణ సంవృతావయవాత్మనా ॥ ౩౧౨ ॥ స్వమాయాజలమధ్యస్థమధ్య
స్తమథసంస్మరేత్ । జ్ఞానాది గుణబృన్దైన సత్తుభూతేనభూషితమ్ ॥
స్పోష్ఠసన్నిసృతంబ్రహ్మ ఏకశృఙ్గవిరాజితమ్ । కల్పావసానసమయే
వహన్తంచైవ చిన్తయేత్ ॥ ౩౧౪ ॥ నౌరూపాం వితతాంక్షోణీం
ప్రజాపతిగణాన్వితామ్ । ముక్తాఫలనిభేనైవ వపుషా నిర్మలేనచ ॥
అనిమీలితనేత్రస్సన్మీనాత్మా భగవానథ । యోనిత్యం భవభీతానాం
బుధానాం కృపయాస్వయమ్ ॥ ౩౧౫ ॥ హృత్స్థోనియమదష్టైన
మార్తాణ్డాయుతసన్నిభః । జిత్వాజ్ఞానబలంభీమమిన్ద్రియారిగణా
న్వితమ్ ॥ ౩౧౬ ॥ సంయచ్ఛత్యచిరాద్బ్రహ్మానన్దనం సత్సుఖాయ
చ । ధ్యాయేత్తమేవహ్రీపాఙ్గం శ్యామంపద్మదళేక్షణమ్ ॥౩౧౭॥
అన్తర్నిపిష్టభువనం జటావల్కలభూషితమ్ । ఛత్రం తద్వామహస్తే
స్య దణ్డమన్యత్ర వైణవమ్ ॥ ౩౧౮ ॥ ఆక్రమ్యజాగ్రదాదిత్యసూ
ర్యేన్దుహుతభుక్ప్రభాః । తిష్ఠత్యనన్తో భగవాంస్తురాత్మకశ్చదివ్య
భూతిధృక్ ॥ ౩౨౦ ॥ సంప్రేరయన్ననిచ్ఛన్తస్స్వపదాదమృతప్ర
భామ్ । ఆహ్లాదజననీంశక్తిం కర్మిణాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౩౨౧ ॥
త్రైలోక్యపూరకం ధ్యాయేత్తమేవ హరితద్యుతిమ్ । నానాముద్రా
స్త్రయుక్తేన భుజబృన్దేనభూషితమ్ ॥ ౩౨౨ ॥ ఖగరాజాఙ్ఘ్రిదణ్డే
న వహన్తమరిసూదనమ్ । దుష్టసిద్ధంసద్వేజయన్తీం దేవానాంచ
జయార్థినామ్ ॥ ౩౨౩ ॥ ఖడ్గచక్రగదాదణ్డబాణాఙ్కుశసముద్గరాః ।
శక్తిసపరశుశ్శైలేన్ద్రో దశదక్షభుజేష్వమీ ॥ ౩౨౪ ॥ శఙ్ఖతోమర

శార్ఙ్గం చ పాశశూలమహీరుహాః । కులిశం క్షురికాం చైవ లాఙ్గలం
ముసలం మహత్ ॥ ౩౨౫ ॥ వామహస్తేష్వమీ ధ్యేయా అన్యే ము
ద్రా ద్విదశ । భయవిస్మయహృద్వాణీకర్ణగ్రహణలక్షణమ్ ॥ ౩౨౬ ॥
ధ్యేయా ముద్రా విభోర్గపఙ్క్తే సర్వే తు కరపఙ్క్తికే । వరాఖ్యాం భూ
తిసంజ్ఞాం చ యుక్తాఖ్యాం సభయాం తు వై ॥ ౩౨౭ ॥ గోపనీం ద
క్షహస్తేషు తత్సక్థ్యేషు చ సంస్మరేత్ । జగత్సూత్రం సహోత్రైస్తు
యేనోతమమితాత్మనా ॥ ౩౨౮ ॥ గుణషట్కస్వరూపేణ పూరోక్త
క్తాకృతిభిర్వా । స్మర్తవ్యస్స చతుర్ధా వై లాఞ్ఛనాస్త్రవివర్జితః ॥
సర్వదా పరిరక్షంస్తు జపపూర్వం చతుష్టయమ్ । యోగక్రియాతపో
స్త్రం చ సద్విభూత్యుపవర్గదమ్ ॥ ౩౩౦ ॥ నరాద్యం కృష్ణనిష్ఠశ్చ
పృథగేకత్ర చేచ్ఛయా । నరం తత్ర ప్రవాళాభమర్ధోన్మీలితలోచనమ్ ॥
అన్తర్నిష్టప్తభావం చ శబ్దబ్రహ్మైకమానసమ్ । యదోమలక్షణం మ
న్త్రం లపమానమలక్షితమ్ ॥ ౩౩౧ ॥ స్ఫాటికేనాక్షసూత్రేణ
కరస్థేన చ శోభనమ్ । గణయన్నక్షసూత్రీయాన్ ఆవర్తాన్ వామపా
ణినా ॥ ౩౩౩ ॥ అథ నారాయణం దేవం ధ్యాయేత్ఖర్కముదప్రాఙ్గ
మ్ । బద్ధబ్రహ్మాఞ్జలిం శాన్తం హృత్పద్మార్పితమానసమ్ ॥ ౩౩౪ ॥
యజ్ఞానం చ స్వమాత్మానం పరిష్వన్నవ్యయే పదే । కమణ్డలుకరం ధ్యా
యేత్తాదృక్ష్వాభమతోహరిమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ విష్టరాపిష్టపాణిం చ క్రి
యాకాణ్డప్రదర్శకమ్ । పఠన్తమనిశం శాస్త్రం పఞ్చరాత్రపురస్స
రమ్ ॥ ౩౩౬ ॥ కృష్ణమిన్దీవరశ్యామమూర్ధ్వబాహుం జటాధరమ్ ।
పాదేనైకేన తిష్ఠన్తమనాహారన్తం చ మారుతమ్ ॥ ౩౩౭ ॥ ఏకత్రిషష్టి
షడాత్రాద్యతికృచ్ఛ్రపరాయణమ్ । పక్షమాసోపవాసాంశ్చ దిశే
న్తమనుచిన్తయేత్ ॥ ౩౩౮ ॥ కృష్ణాజినోత్తరీయాశ్చ సర్వే కాషా
యధారిణః । బ్రహ్మలిఙ్గధరాస్సర్వే సర్వే బ్రహ్మపరాయణాః ॥ ౩౩౯ ॥
ముఖకరపరికాన్నాసాన్ధూనాం ప్రేరణాయ చ । కాలానుకూల

మాశ్రిత్య సర్వే సర్వపరాయణాః ॥ ౩౪౦ ॥ అసఙ్గశక్త్యా భగ
వాన్ సకుఠారాభిధానయా । భినత్తి బద్ధపాలానన్యగకర్మవృత్తాం
స్తుకర్మిణామ్ ॥ ౩౪౧ ॥ తమేవద్విభుజం ధ్యాయేముదయాదిత్యవ
ర్చసమ్ । కృష్ణైణచర్మవసనం సకుఠారకరాఙ్కితమ్ ॥ ౩౪౨ ॥
దశేన్ద్రియాననం ఘోరం యో మనోరజనీచరమ్ । వివేకశరజాలేన
శమం నయతి యోగినామ్ ॥ ౩౪౩ ॥ ధ్యేయస్స ఏవ విశ్వాత్మా సతో
యజలదప్రభః । రక్తరాజీవనయనో ధనుశ్శరకరాఙ్కితః ॥ ౩౪౪ ॥
వాగ్వేదం మణ్డలం యో వైస్వరూపమన్యలక్షణమ్ । స్వయం సో
స్థం విభజతి త్రిధా పశ్యన్తి పూర్వకమ్ ॥ ౩౪౫ ॥ బోధమారుతహృ
త్పూర్వస్థానేష్వభ్యుదితం క్రమాత్ । స్మర్తవ్యస్సోఽపి భగవానతసీ
కుసుమద్యుతిః ॥ ౩౪౬ ॥ వహన్నేవ వామహస్తేన సర్వశాస్త్రార్థ
పుస్తకమ్ । దక్షిణేన తు శాస్త్రార్థమాదిశంశ్చ యథాస్థితమ్ ॥ ౩౪౭ ॥
యుగానుసారిభేదానామఖిలజనానాం చ । విభజంస్తు చతుర్ధా వై
వేదమేకం త్రికాలవిత్ ॥ ౩౪౮ ॥ దానధర్మరతానాం చ యాగయ
జ్ఞానుయాజినామ్ । తపస్స్వాధ్యాయసక్తానాం ముక్తానాం పున
ర్భవాత్ ॥ ౩౪౯ ॥ సంరక్షణాయ యోగ్యత్వే విజ్ఞానవ్యక్తయేఽపి చ ।
సముదేతి జగన్నాథస్తేషాం హృత్కమలావనేః ॥ ౩౫౦ ॥ మనోవా
జినమాత్రమత్యాదాయాత్మగుణాయుధాన్ । నూనముత్పాటయ
త్యాశు జన్మాన్తరశతోత్థితమ్ ॥ ౩౫౧ ॥ నైవయం వాసనాజాలం
శుద్ధవిజ్ఞానసిద్ధయే । ధ్యాయేద్వాగశ్వగం తం వై తనుత్రివృతవిగ్ర
హమ్ ॥ ౩౫౨ ॥ సితోష్ణీషలలాటం చ నాతిదీర్ఘజటాధరమ్ । ద్రవ
త్కనకవర్ణాభమిషుధిద్వయమధ్యగమ్ ॥ ౩౫౩ ॥ శరచాపకరవ్యగ్ర
క్షిప్రస్తకుఠారిణమ్ । యజ్ఞాధ్యయనదానాది పరిరక్షన్తమేవహి ॥
శాన్తయన్తమవర్ణానామధర్మనిరతాత్మనామ్ । సర్వతత్త్వాశ్రయం
తత్త్వం సర్వశక్తిమయం విభుమ్ ॥ ౩౫౫ ॥ సర్వేన్ద్రియగుణాభాసం

సర్వేన్ద్రియవివర్జితమ్ । విశ్వేషభువనానాంచ ధ్యాతవ్యం తదధిష్ఠి
తమ్ ॥ ౩౫౬ ॥ అనన్తశయనారూఢం కల్పాన్తహుతభుక్ప్రభమ్ ।
జ్వలజ్జ్వాలావళీయుక్తం జ్వలనాంశువివేష్టితమ్ ॥ ౩౫౭ ॥ చక్రా
ద్యాయుధ*బృన్దేన మూర్తేనపరివారితమ్ । స్థితాఙ్ఘ్రిదేశతోలక్ష్మీశ్చి
తాదక్షిణతోవిభోః ॥ ౩౫౮ ॥ మూర్ధదేశగతానిద్రా పుష్టిస్తద్వా
మతస్స్థితా । ప్రధానదేవతాధ్యానమిదముక్తంసమాసతః ॥ ౩౫౯ ॥
యత్ జ్ఞాత్వావినివర్తన్తే జన్మమృత్యుజరారుజః । నాస్త్రైర్వస్త్రై
ర్ధ్వజైర్యేషాం వ్యక్తిర్వ్యక్తాజగత్త్రయే ॥ ౩౬౦ ॥ తేపిలాఞ్ఛనబృ
న్దంతు ధారయన్త్యఙ్ఘ్రిగోచరే । లలాటేచాఙ్గపట్టేషు పృష్ఠేపా
ణితలద్వయే ॥ ౩౬౧ ॥ తనూరుహద్వయేమూర్ధ్నికర్మిణాం ప్రతిప
న్మయే । అపిసంసారిణోజన్తోస్స్వభావాద్వైష్ణవస్యచ ॥ ౩౬౨ ॥
నజహాత్యచ్యుతంలిఙ్గం కింపునర్విభవాకృతేః । సర్వేషాం కామ
చారిత్వం యదుక్తంవై మయాపురా ॥ ౩౬౩ ॥ తదఙ్ఘ్రిభుజవర్ణా
స్య బృహన్మధ్యానలక్షణః । ఏకాద్యనేకసఙ్ఖ్యంచ దృశ్యంసర్వత్ర
సర్వదా ॥ ౩౬౪ ॥ నత్వన్యరూపతాకార్యకరణం కామరూప
తా । యస్మాదస్మిన్పృథగ్భూతో వ్యాపారోవిశ్వసన్నిధే ॥ ౩౬౫ ॥
దేవానాం స్థితిసంహారసృష్టికాలేస్వకంస్వకమ్ । సత్యేవంనియమె
సిద్ధే తథాపిభగవద్వశాత్ ॥ ౩౬౬ ॥ చాతురాత్మ్యసమూహోత్థ
యత్పద్మదళభూస్థితమ్ । తథావిభవదేవానాం మధ్యాత్పద్మదళేక్ష
ణమ్ ॥ ౩౬౭ ॥ ఏకస్త్వనుగ్రహార్థంతు శక్త్యాత్మాభావితాత్మనామ్ ।
బిభర్తిబహుభేదోత్థం రూపంసద్వ్యూహసంస్థితమ్ ॥ ౩౬౮ ॥ యదనుస్మ
రణాద్ధ్యానాదర్చనాదచిరాత్పుమాన్ । ప్రాప్నోతిమనసోభీష్టం త
న్మేనిగదతశ్శృణు ॥ ౩౬౯ ॥ సత్యస్సుపర్ణోగరుడస్తార్క్ష్యస్తువిహగే
శ్వరః । పఞ్చాత్మకస్యప్రాణస్య వికారా¶ స్త్వేకపక్షచ్ఛదాః ॥ ౩౭౦ ॥

---

* బన్ధేన ¶ స్త్వేవమపక్షచ్ఛదా

ఆజాఙ్ఘ్రిగోచరాత్సర్వో యస్య దేహస్తు పౌరుషః । ద్విభుజస్తుహి నాభశ్చ సనత్యఃపాణిదైవతః ॥ ౩౭౧ ॥ సువర్ణసవర్ణరాగాభో నిర్మలస్వర్ణలోచనః । గరుడఃకాఙ్క్షనాభస్తు కుటిలభ్రూయుగేక్షణః ॥ కేకరాక్షస్తుతార్క్ష్యోవై పాణ్యఙ్ఘ్రిజలదసన్నిభః । ద్రవత్కనకనేత్ర స్తు శబలాభస్తుపఞ్చమః ॥ ౩౭౩ ॥ చతుర్భుజాస్సుపర్ణాద్యాస్సౌ మ్యరూపాస్త్వనాకులాః । పతత్రిచరణాస్సర్వే పక్షమణ్డలమణ్డి తాః ॥ ౩౭౪ ॥ లమ్బోదరాస్సుపీనాఙ్గాఃకుణ్డలాద్యైస్తుభూషితాః । కుటిలభ్రూ సువృత్తాక్షా వక్రతుణ్డాస్మితాననాః ॥ ౩౭౫ ॥ అపాం నాదిసమీరాణామాధిపత్యేన సంస్థితాః । మహాబలా మహాకాయా రక్తతుణ్డోత్రపఞ్చమః ॥ ౩౭౬ ॥ ఆధేయచరణాధస్థసవ్యఆద్యస్య వైకరః । దక్షిణశ్చాక్షసూత్రేణ సుసితేనచభాసితః ॥ ౩౭౭ ॥ ఏవ మేవసువర్ణస్య పరిజ్ఞేయం§ భుజద్వయమ్ । నాభ్యుద్దేశే పరో వామ ఉత్తానస్తుసవిస్మయః ॥ ౩౭౮ ॥ పుష్పస్తబకసంపూర్ణ ఊర్ధ్వవక్త్ర స్తుదక్షిణః । గరుడస్య ద్వయంవిద్ధి హృద్దేశేఽఞ్జలిరూపిణమ్ ॥ శక్తైవసంపుటాకారం చతుర్థస్యకరద్వయమ్ । దక్షిణేఽన్యత్రకుం భస్తు వామేతు విచకుంభణీ ॥ ౩౮౦ ॥ పఞ్చమస్య ద్వయం శేషం త్రయాణాంచద్వయోస్సమమ్ । ఆధేయచరణాశ్రిస్తు యదిచైదక్షి ణఃకరః ॥ ౩౮౧ ॥ సఞ్చారోవిహితో వామే త్వక్షసూత్రస్యవేత దా । ఆధేయచరణాధస్థం యస్య పాణితలద్వయమ్ ॥ ౩౮౨ ॥ నిర స్తసూత్రం తంవిద్ధి వాహనంభగవన్మయమ్ । అనుగ్రహపరస్త్వాస్తే పక్షిపద్మాబ్జవిష్టరే ॥ ౩౮౩ ॥ స్వతేజోనిజసామర్థ్యమసూరకవరా న్వితే । పద్మాసనాదినాచైవ కేవలంవా శ్రియాన్వితః ॥ ౩౮౪ ॥ సు వ్యక్తావయవస్థిత్యా విద్ధిఽగం గరుడాసనమ్ । మేఘభూషాస్పదరస్యై వ గోపితాద్వేగగామినా ॥ ౩౮౫ ॥ పీఠ్యపాతాస్స్వశిరసా గచ్ఛ

§ చతుష్టయమ్

నశ్చాప్తజైనతు । లోకాన్తరాణాం కార్యార్థం వాత్సల్యాద్ధ్యాయి
నామపి ॥ ౩౮౬ ॥ ప్రత్యక్షదర్శనార్థంతు స్మృతో గరుడవాహనః ।
తస్మాత్ఖగనతోవిష్ణోరేవం రూపధరస్యతు ॥ ౩౮౭ ॥ సమాహృతస్య
సిధ్యర్థమాసీనం సంస్మరేత్ స్థితమ్ । ఉపసంహృతవామాఙ్ఘ్రిర్దక్ష
స్థో వా ఖగస్థితః ॥ ౩౮౮ ॥ వామమిచ్ఛాఫలానాంయద్ధ్వంసయత్యా
న్యదిన్తినామ్ । అజానోర్దక్షిణస్యైవమవిక్షిప్తే స్మృతోఽచ్యుతః ॥
ఆమోక్షాత్సర్వసిద్ధీనాం దక్షిణో ధ్యాయినాం భవేత్ । సర్వమేవ
ఋజుస్థితాస్య సంస్థితశ్చార్థినాంస్మృతమ్ ॥ ౩౯౦ ॥ స్వస్తికాద్యై
ర్న్యనత్యేవ కింతు తే వాహనంవినా । పిహితాపీతకల్హార సింహాసన
గతస్యచ ॥ ౩౯౧ ॥ విహగాధిపతేశ్చాత్ర యోగైశ్వర్యాద్విభక్తి
చ । సవక్త్రం భుజబ్బన్నంతు నాగేన్ద్రాస్త్రవరాన్వితమ్ ॥ ౩౯౨ ॥
విభోర్గాఙ్గోపశ్చైనైన ముష్టర్థంవాస్వయంవిభోః । జగజ్జయోదయా
ర్థంతు శాస్త్రయోశ్శస్త్రవిషిణామ్ ॥ ౩౯౩ ॥ విభిన్నేనచ రూపేణ నా
నాలోకాన్తరేషుచ । అనిరుద్ధగతిర్వీరో విచరత్యేకపఙ్క్తిహి ॥ ౩౯౪ ॥
నానారూపధరస్యాయం రూపం శక్తిశస్యచ సాంప్రతమ్ । అనేక భేదభి
న్నంతు నిబోధగదతోమమ ॥ ౩౯౫ ॥ సమ్యచ్చన్ద్రం సదాశాన్తిం
భవినాం దక్షిణేనతు । సౌరిహస్తంచ వామేన శఙ్ఖం పూర్వోక్త
లక్షణమ్ ॥ ౩౯౬ ॥ ద్విభుజస్యత్వేదంరూపం శక్తిశస్యతు కేవలమ్ ।
రూపేణానేనచపుంసస్తోధానముపయాతిచ ॥ ౩౯౭ ॥ సహకాన్తాగ
ణైనైవ శ్వేకాద్యేన పృథక్పృథక్ । పాత్రిస్యల్లక్ష్మ్యాసమేతంయత్త
దేకం రూపమైశ్వరమ్ ॥ ౩౯౮ ॥ శ్రీపుష్ట్యోరథమధ్యస్థం ద్వితీయం
పరికీర్తితమ్ । శ్రియాదిమాయాన్తేన చతుష్కేణావృతంపరమ్ ॥
క్షుధాదికేనషట్కేణ చతుర్థంవిద్ధిసాంప్రతమ్ । పుష్ట్యన్తేన శ్రియా
ద్యేన త్వష్టకేనతుపఞ్చమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ లక్ష్మ్యాద్యేన ద్విషట్కేణ
షష్ఠం విద్ధిసమన్వితమ్ । శ్రియాదివిమలాకీర్తిజయాయాలక్ష్మ్యన్తలా

యుధా ॥ ౪౦౧ ॥ చతుర్థీ భగవన్మాయా విశ్వస్యాస్య నిబన్ధనీ ।
శుద్ధిర్నిరఞ్జనా నిత్యా జ్ఞానశక్త్యపరాజితే ॥ ౪౦౨ ॥ ప్రకృతిస్సున్దరీ
షట్కమిత్యుక్తం సర్వసిద్ధిదమ్ । లక్ష్మీశ్శబ్దనిధిస్సర్వకామదా ప్రీతివర్ధి
నీ ॥ ౪౦౩ ॥ యశస్కరీ శాన్తిదా చ తుష్టిదా పుష్టిదాష్టకమ్ । ద్వి
షట్కవైభవే యోగే దేవీనాం కీర్తితం హి యత్ ॥ ౪౦౪ ॥ లక్ష్మ్యా
ద్యన్తం చ బోద్ధవ్యం భేదేస్మిన్ పారమేశ్వరే । పునశ్చతుర్భుజస్యై
వం విజ్ఞేయం భేదసప్తకమ్ ॥ ౪౦౫ ॥ కింతు వై శఙ్ఖచక్రే ద్వే వా
మహస్తద్వయేన తు । జగత్యస్మిన్ హి యచ్ఛన్నం శాన్తిమాద్యేన
శాశ్వతీమ్ ॥ ౪౦౬ ॥ ప్రాద్వహన్తం ద్వితీయేన త్వపసవ్యేన వైగ
దామ్ । భూయఃకరచతుష్కేణ పూర్వోక్తేన క్రమేణ తు ॥ ౪౦౭ ॥
చతుర్ణామబ్జపూర్వాణామన్యోన్యస్యైవ ధారణాత్ । యత్తేద్వాద
శధా రూపం నిశ్శక్తికం చ కేవలమ్ ॥ ౪౦౮ ॥ పునర్ద్వాదశకం తచ్చ
సహశక్తిద్వయేన తు । స్థితమేకాకికేనైవ షోఢా కమలలోచన ॥
ఏవం చతుర్భుజేనైవ వపుషా బహుధా స్థితమ్ । సప్తధా షడ్భుజా
ద్యేన భుజాధిక్యేన వా పునః ॥ ౪౧౦ ॥ స్థితస్త్వనేకధా దేవో య
థా తదవధారయ । షడ్బాహురష్టబాహుశ్చ దశద్వాదశబాహు
ధృక్ ॥ ౪౧౧ ॥ ద్విసప్తషోడశకరస్తథాష్టాదశభూషితః । కేవలా
దిశ్చ సర్వేషాం పార్శ్వద్వేధస్తు సప్తధా ॥ ౪౧౨ ॥ తన్మేశ్శృణు
యథావస్థమస్త్రవిన్యాసచిహ్నితమ్ । షడ్భుజో దక్షిణైర్హస్తైర్ని
స్త్రింశం కమలం గదామ్ ॥ ౪౧౩ ॥ సశరం కార్ముకం శఙ్ఖం వామై
రస్త్రత్రయం త్రిభిః । గదా ముసలచక్రాసీనష్టబాహుస్తు దక్షిణైః ॥
శఙ్ఖాఙ్కుశపాశశ్చ వామైస్తు సశరం ధనుః । ఖడ్గబాణగదాపద్మ
శక్తియుక్తాస్తు దక్షిణాః ॥ ౪౧౫ ॥ దశబాహోర్ధనుశ్శఙ్ఖచక్రఖేటా
శ్చ సౌభయాః । షణ్ణాం దక్షిణహస్తానాం ద్విషట్కభుజభూషితః ॥
సన్ధత్తే కమలం ఖడ్గచక్రబాణగదాఙ్కుశాన్ । శఙ్ఖపాశాభయం

శక్తిం సవ్యానాం ముసలంధనుః ॥ ౨౧౭ ॥ చతుర్దశభుజోధత్తే
వామేతు భుజసప్తకే । శఙ్ఖంగదాఙ్కుశంపాశం ముసలం ముద్గరం
హలమ్ ॥ ౨౧౮ ॥ దణ్డాబ్జకులిశంచక్రం ఖడ్గశక్తిపరశ్వధాన్ । బి
భృయాత్షోడశభుజో ముఖ్యహస్తస్సముద్గరాన్ ॥ ౨౧౯ ॥ అభయం
కమలంఖడ్గం శక్తిదణ్డశరాఙ్కుశాన్ । శఙ్ఖచక్రగదావజ్రపాశలాఙ్గ
లకార్ముకాన్ ॥ ౨౨౦ ॥ వరంకరాష్టకేనైవ యత్తేసవ్యేన విశ్వజిత్ ।
పద్మఖడ్గగదావజ్ర చక్రబాణవరాఙ్కుశాన్ ॥ ౨౨౧ ॥ దణ్డదక్షిణ
హస్తైస్తు ధత్తేఽష్టాదశబాహుధృక్ । శఙ్ఖాభయం హలంశక్తిం ము
ద్గరంముసలం ధనుః ॥ ౨౨౩ ॥ కుఠారమతులంపాశం విభుర్వామభు
జైరమూన్ । బిభర్తిమస్తశాన్త్యర్థం సాధూనాం పాలనాయచ ॥
భూయోఽపి శేషరూపాణి ఏతాన్యేవవిశేషతః । సద్వక్త్రద్వయమా
త్రేణ నయత్యమితవిక్రమమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ సంహతేజోసహస్రాణాం
పితృయానరతాత్మనామ్ । అజ్ఞానాదికసంహార భీతానాంవై హితా
యచ ॥ ౨౨౫ ॥ అమృతేవైగ్యహాభాగే తేజసే నిత్యదక్షిణే । వా
మదక్షిణవక్త్రాభ్యాం కుర్యాద్వైవ్యత్యయంప్రభుః ॥ ౨౨౬ ॥ వృ
ద్ధయేపిచశాన్త్యర్థం తేజసఃపద్మలోచనః । హేతునా తేనభగవాన్
బహిరన్తర్గతేనవై ॥ ౨౨౭ ॥ అగ్నీషోమాసమీకృత్య త్వాస్తైసాధా
రణాత్మనా । వ్యక్తిం వాగీశవక్త్రింతు నీత్వైన శిరసోపరి ॥ ౨౨౮ ॥
పఞ్చవక్త్రేణవపుషా త్వామూలాద్యాత్స్వనేకధా । శబ్దబ్రహ్మరతా
నాంచ ధ్యాయినామాత్మసిద్ధయే ॥ ౨౨౯ ॥ అపాతాళాచ్చసర్వే
షాం లోకానాం పూరణాయచ । నానావపుర్ధరోభూయ స్త్వేకైకే
నైవయాతిచ ॥ ౨౩౦ ॥ భేదేనరూపమాశ్రిత్య దశయాచసితాదిక
మ్ । వినావక్త్రైర్నృసింహాద్యైస్సర్వజ్ఞమహిమాన్వితమ్ ॥ ౨౩౧ ॥
బిభర్తిరూపాణ్యేతాని అనిరుద్ధస్తుతార్క్ష్యకః । ఏవమాక్రమ్యగరు
డం ప్రద్యుమ్నోబిభృయాత్తనుమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ నానాత్వమపిచా

భేత్యతి సఙ్కర్షణస్సుపర్ణగః । భేవస్సతోఽప్యసురుత్ స్థిత్వా విశ్వాత్మా
యాత్మనేకధా ॥ ౪౩౩ ॥ సురసిద్ధమనుష్యాది భూతానాం దుఃఖ
శాన్తయే । చతుర్ణాంయే నిజావస్థాస్తేతుమూర్త్యన్తరేషుచ ॥౪౩౪॥
చతుర్భుజసహ్యాదిమూర్తేర్విష్ణోర్మూర్త్యన్తరస్యచ । వర్ణలాఞ్ఛనతు
ల్యత్వే భేదకృత్పృథ్వజద్వయమ్ ॥ ౪౩౫ ॥ అపసవ్యస్థితైనైవ తన్నా
లాఖ్యధ్వజేనతు । స్వరూపభేదమాప్నోతి స్వమూర్త్యాసహసర్వదా॥
యస్మాత్కార్యవశేనైవ మహాశక్తీనామపిపాణిగాః । చతుఃపఞ్చాదయ
శ్శస్తా మూర్తామూర్తాస్తథోదితాః ॥ ౪౩౬ ॥ ఇత్యేవం భగవ
ద్ధ్యానం సర్వమూర్తం మునీశ్వరాః । దివ్యాయుధానాం కేషాంచి
ద్ధ్యానముక్తం పురైవతు ॥౪౩౭॥ శేషాణామాయుధానాంతు ధ్యా
నంవక్ష్యేఽధునాద్విజాః । సధ్యాజలదసఙ్కాశం లాఙ్గలంభీమలో
చనమ్ ॥ ౪౩౮ ॥ త్రిమార్గమున్నతాంసంచ వజ్రకాయం బలోత్క
టమ్ । స్వరశ్మిఖచితంధ్యాయేన్నృత్యమానంచనన్దకమ్ ॥ ౪౪౦ ॥ శ
రదాకాశసఙ్కాశం దర్శనం దశనావలిమ్ । సూర్యమణ్డల సఙ్కా
శం ఖేటకంసౌమ్యమూర్తికమ్ ॥ ౪౪౧ ॥ గ్రసన్తమస్త్రపూగాని
స్వవక్త్రేణానిశంబలాత్ । బలముష్టిం స్మరేద్దణ్డం రక్తాఙ్గం రక్తలో
చనమ్ ॥ ౪౪౨ ॥ క్రోధమూర్తిం స్వదశనైర్దంశన్తమధరంస్వకమ్ ।
శక్రకార్ముకవర్ణంచ పరశుం భీమవిగ్రహమ్ ॥ ౪౪౩ ॥ ద్రవత్కనక
నేత్రంచ జ్వలజ్జ్వాలాజటాధరమ్ । ముద్గరం శతధామాభం పీనాం
సం పృథువిగ్రహమ్ ॥ ౪౪౪ ॥ జటాకలాపధృక్సౌమ్యం పుణ్డరీకనిభ
క్షణమ్ । వజ్రం వజ్రోపలాభంతు స్థితం దీర్ఘనఖాఙ్కితమ్ ॥౪౪౫॥
దంష్ట్రాకరాళవదనం జ్వలత్కనకలోచనమ్ । సౌదామినీప్రభాం శ
క్తిం శాన్తాగ్నివదనేక్షణామ్ ॥ ౪౪౬ ॥ ఘనఘర్ఘరనిర్ఘోషముద్గిర
న్తం ముహుర్ముహుః । అనన్యత్సర్వంతు పూర్వోక్తం ధ్యానమేషాం
మునీశ్వరాః ॥ ౪౪౭ ॥ అధిష్ఠాతృక్రమస్త్వేషామోపధ్యో లాఙ్గలం

ద్విజాః । నన్దకం సర్వశాస్త్రాణి ఖేటకం వసుధా స్మృతా ॥ ౪౪౮ ॥ జ్ఞేయో హి దణ్డో నియతిర్వైరాగ్యం పరశుస్స్మృతః । ముద్గరస్తు పరిజ్ఞేయో హ్యహఙ్కారో మునీశ్వరాః ॥ ౪౪౯ ॥ విజ్ఞానమణ్డలం వజ్రం సమాధిశ్శక్తిరుచ్యతే । భిన్నరూపస్య చ విభోర్వ్యక్తస్సున్దరీగణః ॥ సాధారణాశ్చాప్యసాధారస్తాసాం ధ్యానం క్రమాచ్ఛృణు । చిన్తాఖణ్డలచా సా భా లక్ష్మీ రక్తామ్బుజప్రభా ॥ ౪౫౧ ॥ పుష్టిః కనకగౌరా చ కీర్తిః కుముదపాణ్డురా । జయా రక్తకాన్తిసదృశా మాయాఞ్జననిభా స్మృతా ॥ ౪౫౨ ॥ శుద్ధిః కింశుకసఙ్కాశా శుద్ధాభా తు నిరఞ్జనా । బన్ధుజీవోజ్జ్వలా నిత్యా జ్ఞానశక్తిస్సితారుణా ॥ ౪౫౩ ॥ ఫుల్లేన్దీవరవర్ణా చ పరిజ్ఞేయా పరాజితా । రక్తోత్పలాభా ప్రకృతిస్సితపీతా సరస్వతీ ॥ ౪౫౪ ॥ సర్వకామప్రదా సిద్ధిస్త్విన్ద్రనీలసమప్రభా । సిన్దూరపుఞ్జసఙ్కాశా విజ్ఞేయా ప్రీతివర్ధినీ ॥ ౪౫౫ ॥ యశస్కరీ చ ముద్గాభా శాన్తిదా విద్రుమోజ్జ్వలా । తుష్టిస్తుహినసఙ్కాశా దయా వైడూర్యసన్నిభా ॥ ౪౫౬ ॥ నిద్రాయస్కాన్తసదృశా క్షమా పీతారుణప్రభా । కాన్తిస్స్వర్ణసఙ్కాశా ధృతిర్గోరోచనోజ్జ్వలా ॥ ౪౫౭ ॥ మైత్రీ బన్ధూకపుష్పాభా రతిర్గైరికసన్నిభా । మతిర్మరతకాభా వై సర్వాఙ్గ*ప్రముదితాగుణాః ॥ ౪౫౮ ॥ దివ్యమాల్యామ్బరధరా నానాలఙ్కారభూషితాః । దివ్యస్రగ్వేష్టనోపేతా వీక్షమాణాస్స్వకం పతిమ్ ॥ ౪౫౯ ॥ చతస్రశ్శక్తయో యాస్తు విభోశ్శయనగస్య తు । ప్రోక్తాస్తత్ర పూర్వాశాన్తస్థితా విజయన్త్యజమ్ ॥ ౪౬౦ ॥ త్రయం యద్విక్రియస్థం తు తత్సంవాహనతత్పరమ్ । యత్రైకా శ్రీర్విభోస్తత్ర సన్నివేశః పురోదితః ॥ ౪౬౧ ॥ యత్రైకా శ్రీర్విభోస్తత్ర వామే వా దక్షిణేపి వా । శ్రీపుష్ట్యాఖ్యద్వయం యత్ర తత్ర తద్దక్షిణోత్తరే ॥ ౪౬౨ ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టం పక్షిపక్షద్వయేన తే । నళి

---

* ప్రముదితాననాః

నీనాళహస్తాద్యా స్మృతకుమ్భకరాపరా ॥ ౪౮౩ ॥ అగ్నీషోమ
మయో దేహ ఆద్యోర్యస్సర్వగస్యచ । తస్యశక్తిద్వయంతాదృగమి
శ్రం భిన్నలక్షణమ్ ॥ ౪౮౪ ॥ భోక్తృశక్తిస్మృతాలక్ష్మీ పుష్టిరేవ
కర్తృసంజ్ఞితా । భోగార్థమవతీర్ణస్య తస్య లోకానుకమ్పయా ॥
ఉదితంసహతైనైవ శక్తిద్వితయమవ్యయమ్ । నానాత్వేనహినైయ
స్య పరిణామక్రప్రకాశితః ॥ ౪౮౫ ॥ దిక్పత్రచతురస్రస్థం యచ్చైవ
దేవీచతుష్టయమ్ । శక్తిగపరశుపాశాస్త్రమఙ్కుశం తత్క్రమాత్క్ర
మాత్ ॥ ౪౮౬ ॥ షట్కోణం కేసరజాలస్థం తత్రపార్శ్వేష్వమేద్వయ
మ్ । ద్వయంద్వయం సౌమ్యయామ్యే తాసాం వామకరేషుచ ॥
శఙ్ఖచక్ర గదాసీరమిష్వస్త్రం నన్దకంసిమ్ । పత్రమధ్యనివిష్టంతు
యత్కాన్తాష్టకముత్తమమ్ ॥ ౪౮౭ ॥ తస్యవామకరాణాంచ విజ్ఞే
యంత్వాదితోష్టకమ్ । శ్రీఫలంచాక్షసూత్రంచ స్రగ్దర్పణం పుష్పమఙ్కు
రిమ్ ॥ ౪౯౦ ॥ విష్టరం కిఙ్కిణీం శస్త్రసఙ్ఖ్యయుగ్మకమలేక్షణ ।
విజ్ఞేయశ్శక్తిదగపాణిర్ద్వాదశానాంతు సాభయః ॥ ౪౯౧ ॥ అన్త
రాన్తరయోగేన సర్వాశ్చాఙ్కరలాఞ్ఛితాః । స్వస్తికేనోపవిష్టాశ్చ
పర్యన్తర్ముదితమానసాః ॥ ౪౯౨ ॥ ద్వారదికపాలసఙ్ఘస్య ద్వార
శాన్తస్య లాఙ్గలిః । సితాదకేనవర్ణైవ లాఞ్ఛనవ్యత్యయేనతు ॥
తుల్యలాఞ్ఛనయోగేన తన్నిగాసెచవైసతి । వరాభయాభ్యామ
న్యేన్య పాణిత్వాదథకేవలాత్ ॥ ౪౯౪ ॥ బహుధాభేదభిన్నంతు
పరిజ్ఞేయంతు పూర్వవత్ । శేషంభవోపకరణ దేవానాం నిచయో
హియః ॥ ౪౯౫ ॥ సుప్రసిద్ధోమహాబుద్ధే కింత్వజ్ఞాద్యేస్తుపూర్వవ
త్ । ధ్యాతవ్యాలాఞ్ఛనాస్సర్వే పాణిపాదతలాదిషు ॥ ౪౯౬ ॥
భక్తిశ్శ్రద్ధావ్రతపరస్సర్వేషాం యస్సదైవహి । ధ్యాత్వైవమర్చ
నంకుర్యాద్భోగైస్సంస్పర్శపూర్వకైః ॥ ౪౯౭ ॥ సాధిరాన్మాత్ర

§ యశ్శాన్తిదః

నిష్ఠం తు ఫలమాప్నోత్యభీప్సితమ్ । కిరీటాద్యస్త్రనిష్ఠేన పరివా
రేణ చావృతమ్ ॥ ౪౭౮ ॥ భక్త్యాత్యభీప్సితం రూపమర్చనీయమ
థాపి వా । నిర్ముక్తపరివారం వా స్వేనధ్యానేన లక్షితమ్ ॥ ౪౭౯ ॥
విదధాత్యర్చనానాం నూనం స్వంపదం ఫలసంయుతమ్ । జ్ఞాత్వైవం సా
ధకః కుర్యాద్యథాభిమతమర్చనమ్ ॥ ౪౮౦ ॥ ఆత్మశక్తిసమైర్భోగై
రఖిలైశ్శుద్ధవిగ్రహః । హృది వేద్యాం బహిర్మార్గాత్ప్రాసాదే స్వగృ
హే తు వా ॥ ౪౮౧ ॥ బహుప్రకారనిర్ముక్తే ధూమదావాదినోజ్ఝితే ।
శరణే రమణీయే చ నిస్పృహ్వైరేఽతు భావితే ॥ ౪౮౨ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ముద్రాలక్షణభగవద్ధ్యానాదిప్రకారో నామ
చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

నారదః — అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి కుణ్డాదీనాంచ లక్షణమ్ ।
శృణుధ్వమవధానేన చేతసా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧ ॥ (పురా మణ్డ
లసిద్ధ్యర్థం యథా క్షేత్రం విభాజితమ్ । తథైవ భాజితాత్ క్షేత్రా
చ్చతురశ్రాన్మహామతే ॥ పూర్వోద్దిష్టాని ధిష్ణ్యాని యథాకార్యాణి
తచ్ఛృణు ॥) పశ్చిమం బ్రహ్మకర్ణాద్యం మమర్ణాద్విశ్యస
స్థితమ్ । అంశదీర్ఘేణ తత్స్థేన కుర్యాత్సూత్రేణ లాఞ్ఛ
నమ్ ॥ ౨ ॥ అర్ధచన్ద్రసమాకారం భాగయుగ్మస్య చాన్తరే ।
దక్షిణోత్తరభాగాభ్యాం తదధస్తాత్సమం తథా ॥ ౩ ॥ లాఞ్ఛనద్వి
తయం కుర్యాత్తిర్యక్సుస్థానసంస్థితమ్ । భాగద్వాదశకస్యై
క్యం స్యాత్పఙ్క్తిద్వితయాద్యథా ॥ ౪ ॥ బ్రహ్మకర్ణచతుర్ణాం
యత్సఙ్ఖ్యామానంచ పూర్వవత్ । మర్మతస్య చ పక్షస్థావేకం మర్మా
న్తరీకృతౌ ॥ ౫ ॥ తాభ్యామవస్థితేనైవ సూత్రేణైతత్ప్రజాయతే ।
పునర్మధ్యాద్ద్వితీయం యత్కర్ణచోర్ధ్వప్రవర్తతే ॥ ౬ ॥ తస్మాద్వే

త్ర్యన్తరీభూతం చతుర్థం పక్షయోర్ద్వయోః । మధ్యతత్ స్థేన సూ
త్రేణ వృత్తార్ధే § పూర్వవల్లిఖేత్ ॥ ౭॥ బ్రహ్మకర్మణిపక్షస్య ప్రత్యక్సి
క్సంస్థితస్యచ। మధ్యమోపస్యథత్రైసూత్రం కృత్వాతత్సంప్రసార్యచ॥
యావద్వృత్తార్ధబుధ్నస్థం శృఙ్గకోటౌస్తుసన్నిధిమ్। ఏవం సూత్ర
ద్వయేదత్తే భిన్నశ్శృఙ్గాకృతిర్భవేత్ ॥ ౯ ॥ తస్యభాగసమాశార్యా
లాఞ్ఛనైర్మేఖలాబహిః । పూర్వోక్తమధ్యగేసూత్రే రేఖాంవదప
థారయ ॥ ౧౦ ॥ ద్వ్యంశదీర్ఘేణసూత్రేణ నవచన్ద్రకలాసమమ్ ।
చతుర్ణాము న్తరెఽంశానాం పార్శ్వకుర్యాచ్చ లాఞ్ఛనమ్ ॥౧౧॥
ఈశవహ్నిపదాభ్యాంతు వృత్తాత్తుర్యాంశసంస్థితే । ద్వేలాఞ్ఛ
నేసమేకుర్యాదేకభాగాదికేతతః ॥ ౧౨ ॥ తత్సమేహ్యపరేద్వేవై
యత్తదాలాఞ్ఛలాఞ్ఛనే। దక్షిణోత్తరభాగాభ్యాం పక్షాత్సూ
త్రద్వయంక్షిపేత్ ॥ ౧౩ ॥ కృత్వాసప్తకమధ్యస్థం పూర్వోక్తక్ర
మేణతు । జీవసూత్రస్య పార్శ్వాత్తే భాగేపార్శ్వద్వయేస్థితమ్ ॥
భాగద్వయం ద్వయంలాఞ్ఛం యోఽన్యర్ధంచార్ధవృత్తవత్ । త
చ్ఛృఙ్గకోటికేసూత్రే కృత్వా తేసంప్రసార్యచ ॥ ౧౫ ॥ ఖాతభూ
భాగపర్యన్తం తత్పాదాద్వటపత్రవత్ । జాయతే సర్వకుణ్డానాం
యోనిరేవం విధాశుభా ॥ ౧౬ ॥ భాగార్ధమానసూత్రేణ యోనేర
భ్యన్తరేపునః । అర్ధవృత్తద్వయందద్యాత్తద్వాహ్యసూత్రద్వయానిన్వత
మ్॥ ౧౭ ॥ ఖాతస్యాన్తర్గతోవర్జ్యశ్చతుర్థాంశస్తుకోష్ఠకాత్ । ఓ
ష్ఠార్ధం నిఖనేచ్ఛేషం తత్సమంవా పురోదితమ్॥ ౧౮ ॥ దైర్ఘ్యాత్పా
దాదికాకార్యా యోనిర్క్షేపృష్ఠతోన్నతా । గజోష్ఠసదృశీచాగ్రాత్
స్పృశన్తిదశనచ్ఛదమ్ ॥ ౧౯ ॥ పురోభాగచతుర్థాంశం యోనేర
గ్రాద్విసృజ్యతు । దద్యాత్పార్శ్వత్రసమ్బద్ధం సూత్రాణాం ద్వి
తయంపరమ్ ॥ ౨౦ ॥ అనుపాతేనవై తాభ్యామగ్రాత్సజ్యోచమా

§ ప్లవవల్లిఖేత్

చరేత్ । భాగపఙ్క్తిత్రయేణైవ మేఖలాత్రితయం బహిః ॥ ౨౧ ॥ సంపాద్య చతురశ్రం తు శఙ్ఖం తత్త్రితయోపరి । ఆశఙ్ఖాన్మేఖలానాం తు ప్రాగున్నతిర్వ్యాసవిస్తృతేః ॥ ౨౨ ॥ మేఖలానాం తు శఙ్ఖస్య యన్మధ్యేఽశ్రచతుష్టయమ్ । తచ్చక్రచిహ్నితం కుర్యాత్తల్లక్షణమథోచ్యతే ॥ ౨౩ ॥ బ్రహ్మకర్మనిరుద్ధేన చతుర్భాగసమేన తు । ఖాతార్ధం ప్రాగ్భ్రమం దద్యాత్ క్షేత్రమధ్యే మహామతే ॥ ౨౪ ॥ బహిర్భాగసమా నాభిస్తద్బహిర్ద్వ్యంశవిస్తృతమ్ । అరక్షేత్రం చ తస్యాపి నేమిర్భాగసమా బహిః ॥ ౨౫ ॥ భాగేన తద్బహిస్త్వేకా చతురశ్రా చ మేఖలా । ప్రాగ్వన్మధ్యాదరక్షేత్రం వృత్తేనైకేన వై పునః ॥ తత్ర సూత్రాష్టకం దద్యాత్ప్రాగ్వాదిక్స్థితం పురా । తస్య చాన్తర్గతం పశ్చాదష్టకం పాతయేత్పరమ్ ॥ ౨౬ ॥ తతస్తేషాం సమాపాద్య మరత్వం సుసమాలేఖనే । అన్తర్వృత్తం నిరుద్ధేన ప్రతిసూత్రస్య పక్షయోః ॥ ౨౭ ॥ సూత్రేణ లాఞ్ఛనం కుర్యాన్నాభినేమిభ్రమావధేః । ఏకాంశాదర్ధమానం చ నేమివృత్తస్య చాన్తరే ॥ ౨౮ ॥ ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యామరాభ్యాం తు మధ్యే కుర్యాత్ప్రథిం ప్రథిమ్ । విస్తారప్రోన్నతా నాభిః సమార్ధ్నపృష్ఠోపమాకర ॥ ౩౦ ॥ నేమిర్దర్పణవత్కార్యా తీక్ష్ణషష్ఠ్యావసానతః । శిష్టం పురోదితం సర్వమథ పద్మాకృతిం శృణు ॥ ౩౧ ॥ భాగార్ధం భ్రామయేన్నాభేర్బహిః కేసరసిద్ధయే । భ్రామయేదపరం చార్ధమరక్షేత్రస్య బాహ్యతః ॥ ౩౨ ॥ నీత్వా లోపమనేనైవ విధినా నెమిమణ్డలమ్ । అరసూత్రభ్రమం కుర్యాదన్తః పద్మదళాష్టకమ్ ॥ ౩౩ ॥ కేసరభ్రమరుద్ధేన సూత్రేణార్ధేన లక్షణమ్ । తచ్ఛృఙ్గకోటిసంస్థేన పరిధేర్బాహ్యగేన తు ॥ ౩౪ ॥ సూత్రద్వయేన పత్రాగ్రం కుర్యాద్బాహ్యభ్రమావనేః । నిరన్తరాణామామూలాత్కేసరాణాం మహామతే ॥ ౩౫ ॥ కర్ణికోచ్ఛ్రాయతుల్యానాం విభాగం జనయేత్స్ఫుటమ్ । శఙ్ఖకోణచతుష్కే తు శే

షంపూర్వవదాచరేత్ ॥ ౩౯ ॥ యోనిరేకేన భాగేన చతుస్త్రిర్మేఖలాగణమ్ । ఖాతం పూర్వసమంకింతు వృత్తే వృత్తాస్తు మేఖలాః ॥ చతురశ్రే తదాకారా ఇత్యుక్తం కుణ్డపఞ్చకమ్ । కాలమాహుతిసఙ్ఖ్యాంచ హోమద్రవ్యప్రభూతతామ్ ॥ ౪౧ ॥ జ్ఞాత్వైవమేకహస్తాత్తు కుర్యాదష్టకరావధి । తతస్స్రుక్స్రువయోరద్యలక్షణం చోచ్యతే ద్విజాః ॥ ౪౨ ॥ స్వబాహుదణ్డమానేన మన్త్రజ్ఞః కల్పయేత్స్రువా । ద్వైపీస్రుక్స్రుద్ధయే కాష్ఠ విస్తారాచ్చ షడఙ్గులమ్ ॥ ౪౩ ॥ దైర్ఘ్యాద్భాగద్వయేనాథ దణ్డమష్టాశ్రముచ్యతే । సార్ధద్వ్యఙ్గులమానంతు కృత్వా శేషంతు శోధయేత్ ॥ ౪౪ ॥ అనులం దణ్డమూలే తు కుర్యాత్పద్మాననం శుభమ్ । కర్ణికాస్థో యథాదణ్డో భవేద్వై మునిసత్తమ ॥ ౪౫ ॥ త్రివలింత్వథవా శఙ్ఖం యథాదణ్డస్తదాస్యగః । కృత్వాగ్రస్థం ద్విధా భాగం సమాంశేన ప్రయత్నతః ॥ ౪౬ ॥ ద్వ్యఙ్గులం చాథ భాగస్య వైపుల్యం చాగ్రతః క్రమాత్ । దణ్డావస్థస్య భాగస్య త్ర్యఙ్గులం పరితస్సమమ్ ॥ ౪౭ ॥ దత్వా భ్రమం తతః కుర్యాన్నిమ్నం ఖాతం సులక్షణమ్ । తన్మధ్యే పఙ్కజం కుర్యాత్ప్రఫుల్లం చోర్ధ్వపల్లవమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఆజ్యకోశంతు తం విద్ధి సప్తపంచఫలోపమమ్ । పద్మమధ్యే నిమగ్నా చ కర్ణికా వై సకేసరా ॥ ౪౯ ॥ ద్వాదశారం బహిశ్చక్రం పద్మస్యాష్టదళస్య చ । పద్మబాహ్యే తు కర్తవ్యం శఙ్ఖం కోణచతుష్టయే ॥ ౫౦ ॥ తతోఽగ్రభాగస్య మునే పార్శ్వయోరుభయోరపి । ఏకైకమఙ్గులం శోధ్యం సంవిభజ్య త్రిధా తతః ॥ కర్ణమేకేన భాగేన మధ్యే త్వాస్యద్వయేన తు । విచ్ఛిన్నం వక్త్రమంసాభ్యాం మధ్యమేకాఙ్గులేన తు ॥ ౫౨ ॥ విస్తారం కర్ణతుల్యం తు వర్జయిత్వా తతః పురా । కర్ణదేశాత్సమారభ్య శేషంతు పరిశోధయేత్ ॥ ౫౩ ॥ క్రమాగతేన సూత్రేణ స్యాద్వారా హానసం యథా । తతః పుష్కరపర్ణాత్తు ముఖాగ్రం యావదేవహి ॥ ౫౪ ॥

కుర్యాదాజ్యప్రణాళం తు సమన్యూనాఙ్గులే మునే। ఈషద్వై క్రమసూక్ష్మం చ నాజ్యం యాతి యథాద్రుతమ్ ॥ ౫౫ ॥ హస్తమాత్రం తతః కుర్యాత్స్రువం విప్రమనోరమమ్ । విస్తారం ద్వ్యఙ్గులం శాస్త్రం వైపుల్యాచ్చ శస్యతః ॥ ౫౬ ॥ విస్తారమానాదగ్రే స్యాద్వృత్తం కుర్యాద్ద్వ్యఙ్గులమ్ । క్రమాత్ నిమ్నఖాతం చ గోశకేనైవ ముద్రితమ్ ॥ ౫౭ ॥ మధ్యే స్యాద్గజదాకార చిహ్నేన తు విరాజితమ్ । విస్తారస్య త్రిభాగేన గ్రీవాం సాగ్రాం త్రిరఙ్గులామ్ ॥ ౫౮ ॥ మూలే చోభయుతః కుర్యాత్స్రస్తం ద్వ్యఙ్గులాయుతమ్ । విచిత్రరచనాయుక్తదణ్డం శ్లక్ష్ణం తు శోభితమ్ ॥ ౫౯ ॥ స్రువమేవం విధం కుర్యాద్ధోమకర్మణి సాధకః । తతస్తు వ్రీహణాదీనాం సాధనం శృణుత ద్విజాః ॥ శాలిముద్గయవా మాషా గోధూమాశ్చ ప్రియఙ్గవః । తిలాస్సప్తత్వమే గ్రాహ్యా గ్రామ్యా వై చరుకర్మణి ॥ ౬౧ ॥ వేణుశ్యామాకనీవారా జర్తిలాశ్చ గవీధుకాః । కురుటాః కనకాస్సప్త విజ్ఞేయాస్తు వనోద్భవాః ॥ ౬౨ ॥ శాలయస్తేషు ముఖ్యాస్స్యుస్తదన్యాస్తదభావతః । రక్తశాల్యో మహాశాల్యః కళమా గన్ధశాలయః ॥ ౬౩ ॥ శ్వేతశాల్యస్సుమాలాశ్చ హేమాభా గర్భశాలయః । సుకుమారాశ్చ సూక్ష్మాశ్చ దశైతే శాలయస్స్మృతాః ॥ ౬౪ ॥ అన్తర్భేదాశ్చ బహవస్సప్త ముద్గా ఉదాహృతాః । ముద్గాః కృష్ణాశ్చ హైమాశ్చ శ్వేతాః పీతా మహత్తరాః ॥ ౬౫ ॥ అఞ్జనాభశ్చ సప్తైతే అన్తర్భేదా ఉదాహృతాః । శ్వేతాః కృష్ణాశ్చ పీతాశ్చ వన్యాశ్చైవ మహాతిలాః ॥ తిలానాం పంచభేదాస్తు గ్రాహ్యాస్స్యుః పరికీర్తితాః । ఉపాహృతాని కేదారాద్దైవీయాచ్చ కృషీవలైః ॥ ౬౬ ॥ శాలిముద్గాది భేదాని కర్మణ్యాన్యర్చనే హరేః । అవఘాతాదిభిర్దోషై రష్టభిర్వర్జితాని చ ॥ ఆనయేదవఘాతార్థమవఘాతగృహే పురా । గోమయేన సమాలిప్తే సుధాద్యైః పరిమణ్డితే ॥ ౬౭ ॥ శోధితే శతధారేణ పవిత్రేణ కుశా

మ్ముభిః । స్థలేప్రణవముచ్చార్య ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః ॥ ౭౦ ॥
దీక్షితైర్నియతైర్విప్రైర్ధృతచక్రాదిలక్షణైః । సుస్నాతైర్లోహదా
ర్వశ్మ మృణ్మయాని సమన్తతః ॥ ౭౧ ॥ స్థాపయిత్వోలూఖలాని త్వా
ళితైశ్శంఖాదికైర్దృఢైః । ముసలైరవహన్యాస్తై ద్వాదశాక్షరవిద్య
యా ॥ ౭౩ ॥ నిస్తుషాన్నిష్కణాన్కృత్వా తణ్డులాన్ శూర్పకోట
రైః । తైస్తావదవహన్తవ్యా యావత్స్యుఃస్థఫలప్రభాః ॥ ౭౪ ॥ అఖణ్డి
తాశ్చానణవశ్శుక్ల శుభ్రా పవిశ్రితాః । ముద్గభేదాస్తథా కార్యాస్సారవ
న్తశ్చ నిస్తుషాః ॥ ౭౫ ॥ సాధ్వీభిర్వా ప్రపన్నాభిర్వా దీక్షితానామ
భావతః । శూద్రైర్వా దీక్షితైర్దైవదాసీభిర్దైవసద్మని ॥ ౭౬ ॥ హ
విష్పాకాదికర్మార్థం కార్యం వహననక్రియా । వైష్ణవానాం గృహే
శుద్ధే దీక్షితానాం గృహేపి వా ॥ ౭౭ ॥ తణ్డులాంస్తు ప్రయత్నేన యా
ద్విశోధయేత్తాంస్తు దేశికః । అకణాన నుషానేవ క్రిమిహీనానపి క్రమా
త్ ॥ ౭౮ ॥ కేశపాషాణహీనాంస్తు పాత్రాన్తరహితాంస్తథా । బ
స్తాఙ్గారవిహీనాంస్తు అభిగాన్నలఘూనపి ॥ ౭౯ ॥ కేశైస్తు భవతి
వ్యాధిస్తు పైస్తారిద్ర్యకంభవేత్ । క్రిమిభిశ్పుత్రనాశస్స్యాత్తే శ్లైష్మా
రవినాశనమ్ ॥ ౮౦ ॥ పాషాణైర్మరణం విద్ధి అశనాన్యవహీనవా జ
లైః । పాత్రాన్తరైర్వా లధయశ్శోక్తా భస్మనా కలహాయాధ్రువః ॥
అఙ్గారైర్వహ్నినా బాధో భవేన్నృపసత్తము విగ్రహే । ప్రవాస్త్రోలఘుభి
శ్చైవ తస్మాత్తాన్ పరివర్జయేత్ ॥ ౮౨ ॥ సనాభ్యాగానఖిలానేవం
పాత్రికస్పర్శల్పితసమ్మతాన్ । సంభృత్య దేశికస్సార్ధం సాధకైస్సహచ
కైరపి ॥ ౮౩ ॥ అవఘాతగృహం ప్రాప్య పాత్రస్థం తణ్డులాదికమ్ ।
బ్రహ్మసూక్తమిదేత్యుక్త్వా నేత్రైశ్చైవావలోకయేత్ ॥ ౮౪ ॥ పా
గ్యాన్సంశోధయేత్తాని దహనాప్యాయనాదిభిః । § వైదళాదిష్వశుద్ధే
షు పాత్రేషు పితతేష్వపి ॥ ౮౫ ॥ పచనార్థం సముద్ధృత్య గాస

§ వైదళాదిషు శుద్ధేషు

ర్యం తణ్డులాదికమ్ । తత్తత్పాత్రసముద్ధారే నిపుణైః పరిచారకైః ॥
సుస్నాతైశ్చ సువేషైశ్చ వస్త్రేణాచ్ఛాదితాఽఽననైః । ఆనయే
త్పచనాగారం శఙ్ఖతూర్యాదిమఙ్గలైః ॥ ౮౭ ॥ ద్వారస్యోత్తరపా
ర్శ్వేషు గోమయేనోపలేపితే । ప్రదేశే నిక్షిపేత్తాని భాజనాని యథా
క్రమమ్ ॥ ౮౮ ॥ సూపోపదంశపూర్వాణి లవణాది రసానిచ । విన్య
సేద్ద్వారదిగ్భాగే దధిక్షీరఘృతానిచ ॥ ౮౯ ॥ నిదధ్యాన్నైరృతే
భాగే హోమోపకరణాన్యపి । చతుర్భిరాఢకైర్మన్త్రైర్వస్త్ర
పూతేన వారిణా ॥ ౯౦ ॥ క్షాళయిత్వా చతుర్ద్రావై యథాస్యాత్త
ణ్డులావసు । శిలాశకలనిర్ముక్తం నిస్తుషం నిష్కణం యథా ॥ ౯౧ ॥
అపక్వ్రీహివిహీనతణ్డులైనైవ సాధితమ్ । § గవ్యదుగ్ధాజ్యసంసి
క్తం గుళఖణ్డఫలాన్వితమ్ ॥ ౯౨ ॥ అక్షారలవణోపేతం దేవానాం
హవిరుచ్యతే । తదేవ పరమాన్నం స్యాత్క్షీరాజ్యగుళపాచితమ్ ॥ ౯౩ ॥
ఘృతసిక్తంతు సిద్ధాన్నమభావే హవిరుచ్యతే । అక్షారలవణం సిద్ధం
గుళక్షీరఫలాన్వితమ్ ॥ ౯౪ ॥ శాన్తయే వ్రతయజ్ఞే చ సంసాధ్యం హ
విరుత్తమమ్ । పాయసాన్నం గుళాన్నం చ ముద్గాన్నం కేవలోదన
మ్ ॥ ౯౫ ॥ దధ్యన్నంచ తిలాన్నంచ నిశాన్నం సర్వమిశ్రితమ్ । ఇ
త్యష్టధా సముద్దిష్టం హవిర్దైవస్య సంమతమ్ ॥ ౯౬ ॥ ప్రారభేత హ
విఃపాకం వక్ష్యమాణేన వర్త్మనా । ఆహృత్యోద్యదనపాకాగ్నిం కు
ణ్డాదౌపాసనానలాత్ ॥ ౯౭ ॥ చుల్ల్యాం నిధాయ తావేణ సప్తతే
గ్న ఇతీరయన్ । ఇన్ధనాని వినిక్షిప్య యజ్ఞదారుమయానిచ ॥ ౯౮ ॥
క్రిమికీటాదిహీనాని జ్యోతీరాత్రీతి మన్త్రితః । ప్రజ్వాల్య వ్యజ
నేనైవ తతస్థాలీశ్చ తామ్రజాః ॥ ౯౯ ॥ ప్రక్షాళ్య తన్త్రిణీత్రో
య్యేకేన వైర్మ్మణ్యయాం స్తతః । ప్రక్షాళ్య ద్వాదశాగ్నేన వీర్యస్య
న్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౦౦ ॥ ఘృతేనాలేపయేత్తాసామన్తరంవ్యా

§ గవ్యదిగ్ధాజ్యసంసిక్తం

హావిద్యయా । తణ్డులాన్ ప్రక్షిపేత్తాసు గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వ
యా ॥ ౧౦౧ ॥ అమ్భస్యపారఇతిచ మన్త్రేణ సహ్యాదాపునః । జ
లేన పూరయేదూర్ధ్వే తణ్డులాన్ ప్రతిపాత్రకాన్ ॥ ౧౦౨ ॥ తణ్డు
లాధికమానస్య షట్పాత్రముదకం భవేత్ । కస్మారమ్యేణ తాస్థాలీ
శ్చుల్యాన్యాగోపయేత్తతః ॥ ౧౦౩ ॥ చక్రమన్త్రేణాపిధానైస్తాస్స
ఞ్ఛాద్య యథాక్రమమ్ । పాకకాలే సముద్ఘాట్య పిన్యమన్త్రేణ త
ద్వదిమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ నిరీక్ష్య నేత్రమన్త్రేణ దర్వ్యామూలం సముద్ధ
రేత్ । చతుర్ధావర్తయేచ్చైవ చక్రేణాచ్ఛాదయేత్పునః ॥ ౧౦౫ ॥
పక్వే జలమపిహారేవ్య ద్వాదశాఙ్గం సముచ్చరేత్ । విదారివితేన గ
వ్యేన హవిషాచాభిఘార్య చ ॥ ౧౦౬ ॥ శుచీం సత్కృయ తేత్యా
ది మన్త్రేణాధారపృష్ఠతః । శోధితేష్వాతలే వాథ వ్రీహిభిర్వా ప్రసా
రితే ॥ ౧౦౭ ॥ ఏవం హవింషి సిద్ధాని పాణిభ్యామవరోప్య చ ।
అస్త్రాభిమన్త్రితేనైవ బహిః ప్రక్షాళ్యవారిణా ॥ ౧౦౮ ॥ తన్మ
న్త్రితేన శుద్ధేన వస్త్రేణావర్తయేత్తతః । భస్మనాసుధితేనాప్సురా
సుదేవాదివాచకైః ॥ ౧౦౯ ॥ తక్తనాన్యద్వ్యఙ్గులీభిశ్చ కుర్యాద్ద్విరూ
ర్ధ్వపుణ్డ్రకమ్ । సమాచ్ఛాద్యపిధానైశ్చ వసనైః క్షాళితైస్తతః ॥
ఇత్యుక్తం సాధనం సమ్యక్ శుద్ధాన్నస్య విశేషతః । అన్యేషాం
సాధనం వక్ష్యే పరమాన్నపురస్సరమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ తణ్డులస్యాస్తు తు
ర్యాంశం పాయసే ముద్గసారకమ్ । తస్మానం ఘృతముద్దిష్టం తచ్చ
తుర్గుణితం పయః ॥ ౧౧౨ ॥ నాళికేరోద్భవం వాపి తత్సమం కథితం
పయః । చతుర్గుణం తండులాచ్చ ఖణ్డచూర్ణసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౩ ॥
సాధయేదుక్తమార్గేణ సమన్త్రం కేవలోదనే । హంసశ్శుచిషదిత్య
త్ర గోక్షీరస్య నిషేచనమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ తదభావే నియోక్తవ్యం
నాళికేరోద్భవం పయః । అబ్జా గోజేతి తత్ క్షేపస్యాద్గవ్యప్రతినిరా
జనే ॥ ౧౧౫ ॥ గుళాన్నపాచనే క్షీరమపహాయైక్షవం రసమ్ ।

కథితం గుళఖణ్డం వా క్షీరమానానుసారతః । క్షీరప్రక్షేపమన్త్రేణ
గుళాదీని నియోజయేత్ ॥ ౧౧౬ ॥ ముద్గాన్నే § తండులం సమ్యఙ్ము
ద్గసారం నియోజయెత్ । శుద్ధాన్నేతు పురా ప్రోక్తం విశేషేణ
ఘృతాప్లుతమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ దధ్యోదనే దధిక్షేపం క్షీరాద్ధపరిసంమి
తమ్ । కదళీ పనసామ్రాది గుళఖణ్డసమన్వితమ్ ॥౧౧౯॥ ఖణ్డ చూర్ణ
సమోపేతం కృసరాన్నేతు ముద్గకమ్ । అథకస్య హారిద్రాన్నే
నిశాపిష్టం ఫలం భవేత్ ॥ ౧౨౦ ॥ ముద్గసారసమోపేతం శుద్ధఖ
ణ్డాదిసంయుతమ్ । మిశ్రాన్నే యోజయేత్కిఞ్చిత్ క్షీరాజ్యయు
తసంప్లుతమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ శాన్త్యర్థే పయసామిశ్రం పుష్ట్యర్థే గుళమి
శ్రితమ్ । వశ్యార్థే ముద్గసారోత్థమాకృష్టౌ దధిమిశ్రితమ్ ॥ ౧౨౨ ॥
కృసరాన్నంతు పిత్రర్థే మారణోచ్చాటనేపిచ । స్తమ్భనేచ హారి
ద్రాన్నం మిశ్రాన్నం మోహనంభవేత్ ॥ ౧౨౩ ॥ సాధారణంతు
శుద్ధాన్నం యాత్రాసు మృగయాదికే । విశేషేణతు దధ్యన్నం హే
మరాజతపాత్రగమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ మరీచిశుణ్ఠిలికుచ తిన్త్రిణీరసమిశ్రి
తమ్ । జీర్ణేన జీరికోత్థేన సంస్కుర్యాద్రసవస్తుభిః ॥౧౨౫॥ రసభేదస
ముత్థాని పనసద్వితయోద్భవమ్ । చూతదేశసముత్థాని నాతిపక్వాని
కాలతః ॥ ౧౨౬ ॥ బృహత్యుర్వారువార్తాక కూశ్మాణ్డప్రభవానిచ ।
¶ కారవల్లీలతోత్థాని కార్కోటప్రభవానిచ ॥ ౧౨౭ ॥ పటోలద్వైత
యోత్థాని కోశాతక్యుద్భవానిచ । అలాబుకర్కరీనిమ్బభేదోత్థంతి
న్త్రిణీఫలమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ క్షుద్రకన్దసమేతంచ వల్లీకన్దద్వయంతథా ।
సూరణద్వయకన్దంచ తథాపిణ్డారకద్వయమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ పద్మోత్పల
సముత్థంచ హవిర్యోగ్యం విశేషతః । ఉచ్ఛిష్టం*కృమిదుష్టంచశివా
ద్యైర్దంశితంతథా ॥ ౧౩౦ ॥ ఘృతం లాలాజలస్పృష్టమమేధ్యస్థల
సమ్భవమ్ । పాదస్పృష్టమకాలోత్థమాహృతంచాశువిస్థలె॥ ౧౩౧ ॥

§ తణ్డులసమంము ¶ కారవల్లీ^సా * దష్టంచ

భుక్తశేషం తథాన్యైశ్చ స్పృష్టం దత్తావశేషకమ్ । పరీక్ష్య బహుధా మన్త్రీ వర్జయేత్పాకకర్మణి ॥ ౧౩౨ ॥ జీవన్తీం వాస్తుకం శాకం కారవల్లీదళం తథా । తుమ్బీదళం చ పిణ్డీం చ చుచ్చుముద్గదళాని చ ॥ శాకినీం శతపర్వాణం తత్రైవ శ్వాసమర్దితమ్ । అగస్త్యం పాచయే
చ్ఛాకం విహితం బ్రాహ్మణస్య చ ॥ ౧౩౪ ॥ శాకమూలాని చాన్యాని గృహ్ణీయాదనిషేధనే । ఛేదయిత్వా లవిత్రేణ వీక్ష్య మన్త్రం స
ముచ్చరన్ ॥ ౧౩౫ ॥ పరీక్ష్య క్రిమికీటాదీన్ ప్రక్షాళ్య బహుధా
జలైః । ప్రాగ్వత్ స్థాలీషు నిక్షిప్య ప్రత్యేకం వాథ మిశ్రితమ్ ॥ ౧౩౬ ॥
స్విన్నైస్సమరీచైశ్చ సర్షపైర్జీరకైరపి । శ్రీపర్ణీదళసమ్మిశ్రైః పయో
భిర్నారికేళజైః ॥ ౧౩౭ ॥ తత్ఫలైరపి సఙ్ఘృష్టైర్ఘృతదభిర్ఘృతమి
శ్రితైః । మసూరమాషనిష్పావాదిముద్గభేదసమన్వితమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ స
యూషాన్ముద్గభేదాదీనయూషాన్ లవణాదిభిః । రసభేదైస్సమేతాంశ్చ
సాధయేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ త్వచో వ్యపోహ్య ముద్గోత్థైః పాకైః
క్షీరేణ పాచితైః । మరీచజీరలవణైర్ఘృతయుక్తైశ్చ మర్దితైః ॥ ౧౪ ॥
§ దధ్యాదిభిశ్చ సంస్కుర్యాన్ముద్గకుల్మాషం సరసం యథా । స్థాలీశగావ
ఘ్రాణేషు పాచితాని పురైవ తు ॥ ౧౪౧ ॥ కదళీపనసాదీని నాళికేర
ఫలాని చ । కూష్మాణ్డబృహతీపూగ కారవల్లీఫలాని చ ॥ ౧౪౨ ॥ శు
ప్రకన్దసమేతాని వల్లీపిణ్డారకాని చ । అమ్బరీషాదిపాత్రేషు వితతే
షు సమన్తతః ॥ ౧౪౩ ॥ ఘృతలిప్తేషు తప్తేషు సమాగోప్య ప్రపార్య
చ । చూర్ణీభూతైర్మరీచైశ్చ జీరకేణ ఘృతేన చ ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రతాపి
తాని స్విన్నాని దర్వ్యాలోడ్య పునః పునః । స్థాపనీయాని భాణ్డేషు
ఛాదితాన్యమ్బరాదిభిః ॥ ౧౪౫ ॥ ఆమ్రాదీని చ శుష్కాణి అశుష్కా
ణి ఫలాని చ । తిన్త్రిణీగుళమిశ్రాణి మరీచైర్జీరకైరపి ॥ ౧౪౬ ॥ నాళి
కేరోత్థపయసా సర్షపైః పేషితైరపి । స్థాపయేదామ్లపాకోత్థం లవణేన

§ దర్వ్యాదిభిశ్చ

సమన్వితమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ శృఙ్గిబేరంచ లికుచం దళితం హారితంచ వా ।
వాసితం లవణోపేతం లికుచోద్ధరసేన తు ॥ ౧౪౮ ॥ కదలీపనసా
మ్రాణాం కేవలాని ఫలాని చ । గోధూమశాలిజైః పిష్టైర్గుళపాకేన
లోళితైః ॥ ౧౪౯ ॥ పాచితైర్ముద్గపాకైశ్చ శకలైర్నాళికేరజైః । జీ
రకైస్సమరీచైశ్చ ఘృతేఽపూపాని పాచయేత్ ॥ ౧౫౦ ॥ సువృత్తా
న్యామ్రతుల్యాని ధాత్రీఫలసమాని చ । న్యగ్రోధఫలతుల్యాని లికు
చాద్యాకృతీని చ ॥ ౧౫౧ ॥ అన్తర్నిక్షిప్తముద్గాని రసవన్తి సమన్తతః ।
గుళపిష్టేన బద్ధాని నాళికేరాకృతీని చ ॥ ౧౫౨ ॥ నానా భేదసము
త్థాని ఘృతేఽపూపాని పాచయేత్ । శాలివ్రీహిసముత్థాంశ్చ స్థా
లీషు స్ఫుటితాని చ ॥ ౧౫౩ ॥ లఘూని వహ్నితప్తాని గుళపాకాన్వి
తాని చ । చూర్ణితైశ్చ మరీచైశ్చ జీరకైః ఖణ్డితైరపి ॥ ౧౫౪ ॥ నా
ళికేరఫలైశ్శుష్కైః పృథుకాని చ సాధయేత్ । భర్జితైశ్శాలిపిష్టైశ్చ
మిశ్రితైర్జీరకాదినా ॥ ౧౫౫ ॥ లోళితైర్గుళపాకేన పిణ్డీభూతైః పృథ
క్పృథక్ । సక్తుస్స్యాత్తాన్వితం తత్స్యాత్తిలైః పిణ్డం సుభర్జితైః ॥ ౧౫౬ ॥
తిలపిణ్డాభిఖ్యస్స్యాత్సదా దేవస్య సంమతః । సుశృతంచ ఘనీభూతం
ఖణ్డచూర్ణసమన్వితమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ క్షీరంచ మధుసర్పిర్భ్యాం సంవృ
త్తం సుఘనం దధి । తరుణైశ్శకలీభూతైరుర్వారు సహకారయోః ॥
రూక్షసర్షపసంమిశ్రం సమరీచం తథా దధి । పృథక్పాత్రగతం శుద్ధం
గాళితం మాక్షికం మధు ॥ ౧౫౯ ॥ దాడిమాపనసరమ్భామ్రసముత్థై
స్సక్తైరసైః । లోళితం గుళఖణ్డేన జీరకాది సమన్వితమ్ ॥ ౧౬౦ ॥
రసాలమేతద్విజ్ఞేయం దధిమిశ్రంతు పానకమ్ । కేవలం దధిసంమి
శ్రం వారిణా తత్సమేన తు ॥ ౧౬౧ ॥ మథితం సమరీచంచ లవణైశ్చా
ధివాసితమ్ । ఖణ్డచూర్ణసమోపేతం పానకం శ్రమశాన్తికృత్ ॥
అన్నానామపి సంస్కారే పురా మన్త్రాః ప్రకీర్తితాః । తదన్యేషాం
తు సంస్కారో ద్వాదశార్ణేన వా హృదా ॥ ౧౬౩ ॥ శాకేన మూల

మన్త్రేణ సర్వం సంశోధయీత వా । విష్ణుగాయత్రియా వాథవ
ఞ్చోపనిషదాథవా ॥ ౧౬౪ ॥ సంశోధ్యపరమన్నాద్యముపదంశా
న్వితంక్రమాత్ । ఫలకాదిషు సంస్థాప్యచోర్ధ్వపుణ్డ్రాద్యలఙ్కృత
మ్ ॥ ౧౬౫ ॥ మహానసద్వారభూమౌ రాలయద్వారపశ్చిమమ్। గో
మయేనానులిప్తేన సుధాచూర్ణేన శోభినా ॥ ౧౬౬ ॥ పథా స్త్రసు
స్త్రీసంజప్త వారిధారాపురస్సరమ్। శఙ్ఖతూర్యాది ఘోషేణ త
థా మఙ్గళగీతిభిః ॥ ౧౬౭ ॥ ప్రదీపచ్ఛత్రయుక్తైశ్చ హవిర్గ్రహాలనత
త్పరైః । వేత్రపాణిభిరన్యైశ్చ నాస్తికోత్సారణోద్యతైః ॥౧౬౮॥
స్నాతాశ్శుక్లామ్బరాధరాస్సంస్కృతపాదాననేజనాః । స్వాచాన్తాఙ్కు
శహస్తాశ్చ మృదా వా చన్దనాదినా ॥ ౧౬౯ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రాని
యతా మనోవాక్కాయకర్మభిః । సితకఞ్చుకధర్తారస్థగితాననానాసి
కాః ॥ ౧౭౦ ॥ బలమన్త్రేణ భాణ్డాని వహేయుః పరిచారకాః ।
మూలాలయాగ్రదేశస్థే మణ్డపే వితతే థవా ॥ ౧౭౧ ॥ ప్రథమావర
ణే థామ్నో దక్షిణే మాళికావనౌ । సుగుప్తే సువితానాఢ్యే దీపమా
లాద్యలఙ్కృతే ॥ ౧౭౨ ॥ ప్రదేశే వస్త్రసంఛన్నే స్థాపయేని ఫ
లకాదికే । హవిఃప్రమాణతుల్యాశ్చ హేమరాజతతామ్రజాః ॥
స్థాలికాశ్చ యథాలిప్తాః ప్రక్షాళ్యాస్తేన వారిణా । పాణినా ద
క్షిణేనైవ పరామృశ్యాథ తేనచ ॥ ౧౭౪ ॥ తారేణ తాసు నిక్షిప్యా
థాజ్యస్య సమన్తతః । స్థాలీభ్యస్సముపాహృత్య దర్వ్యా హే
మాదిక్లృప్తయా ॥ ౧౭౫ ॥ తదూర్ధ్వే నిక్షిపేత్స్వాని పాయసాదీన్యను
క్రమాత్ । ఘృతేనాప్లావ్య మధురవ్యఞ్జనాని సమన్తతః ॥ ౧౭౬ ॥
దధిక్షీరాదిపూర్ణాని చషకాణ్యూర్ధ్వతో న్యసేత్ । సిద్ధాన్యపూప
భేదాని పృథుకాదీని యాన్యపి ॥ ౧౭౭ ॥ పానకాని విచిత్రాణి పృ
థక్పాత్రగతానిచ । కర్పూరచన్దనక్షోదప్రసూనైశ్చాధివాసితమ్ ॥
శీతళం వస్త్రసంఛన్నం పానీయం కరకాదిషు । హేలాలవఙ్గతక్కోల

జాతీపూగఫలాన్వితమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ కర్పూరతైలసంమిశ్రం ఖణ్డితం
చ క్షురాదిభిః । నాగవల్లీదళోపేతం సచూర్ణం చేన్ద్రసంయుతమ్ ॥
తామ్బూలం చ ప్రతిష్ఠాప్య పాత్రేష్వబ్జాకృతీషు చ । చన్దనాదీని
గన్ధాని తథా నానావిధాస్స్రజః ॥ ౧౮౦ ॥ స్థాపయిత్వా యథాస్థా
నమారాధకముఖేన తు । విజ్ఞాపయేయుర్దైవస్య తత్తత్కర్మాధికారిణః ॥
భోజ్యాసనాధిరూఢస్య దేవస్యారాధకస్స్వయమ్ । అర్ఘ్యాద్యైః
పాత్రైర్గ్వదథ్యైర్ధూపైః పాద్యబీజావపానకైః ॥ ౧౮౨ ॥ ద్వారస్యాభ్య
న్తరగతే దేవస్య పురతస్థలే । శోధితే చాస్త్రతోయేన చన్దనాద్యై
శ్చ మణ్డితే ॥ ౧౮౩ ॥ మణ్డలే తు పరిస్తీర్య తణ్డులాని యథారుచి ।
క్షాళితం వస్త్రఖణ్డం తు తదూర్ధ్వే సంప్రసార్య చ ॥ ౧౮౪ ॥ అన్నా
ధారం ప్రతిష్ఠాప్య తదూర్ధ్వే లోహనిర్మితమ్ । ఊర్ధ్వతో వసనా
ర్ధం తత్తదూర్ధ్వే ప్రోతసంప్లుతే ॥ ౧౮౫ ॥ విన్యసేత్పరమాన్నాది
పాత్రాన్యేకైకశః క్రమాత్ । తర్పణం తు ప్రతిష్ఠాప్య హస్తప్రక్షాళ
నామ్భసా ॥ ౧౮౬ ॥ కుర్యాద్దక్షకరే దేవే ప్రాగుపస్తరణార్పణ
మ్ । తతో దేవాదిమూర్తీనాం హవిషి వినివేశయేత్ ॥ ౧౮౭ ॥ ప్రథ
మం పాయసం పశ్చాద్గుళాన్నం ముద్గభేదితమ్ । శుద్ధాన్నం తిలసం
మిశ్రం నిశాన్నం దధిమిశ్రితమ్ ॥౧౮౯॥ మిశ్రాన్నం చ క్రమాద్దద్యా
దపూపాని తదన్తిమే । పృథుకాని చ సక్తూని తిలపిణ్డాన్వితాని చ ॥
కదళీపనసాదీని ఫలాని వివిధాని చ । రసభేదసమేతాని పానకాని చ
తర్పణమ్ ॥ ౧౯౦ ॥ నాళికేరరసం చైవ హస్తప్రక్షాళనం తతః । ఉ
పస్పర్శం చ తాంబూలం దత్వా ప్రాగుక్తమాచరేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ రా
జభిర్హవిషో నిత్యం ప్రాచుర్యే కల్పితే సతి । ఆధారేషు ప్రతిష్ఠాప్య
వితతే గర్భమన్దిరే ॥ ౧౯౨ ॥ నివేద్యాని యథాయోగమన్యథా
నచర్కాలే భువి । తదేకస్మిన్ పృథగాధారే వస్త్రచ్ఛన్నే యథాక్రమ్ ॥
నిధాయ వినివేద్యాథ తథా తమపనీయ చ । ప్రోక్షితే చాస్త్రమన్త్రేణ

నిక్షేప్యం హవిరన్తరమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ నివేదయేద్యథాపూర్వం విశేషో
త్రసమీరితః । మన్త్రక్రియావిహీనంచ గన్ధదుష్టం వివర్ణకమ్ । అతిప
క్వమపక్వంచ విపాకితజలంతథా ॥ ౧౯౫ ॥ అదీక్షితైశ్చ పతితైరీ
క్షితం ప్రతిలోమజైః । అత్యుష్ణమతిశీతంచ ప్రమాణరహితంతథా ॥
సముద్ధృతంచ నిశ్శేషం ముఖవాతాదిదూషితమ్ । వ్యఞ్జనాదివిహీనం
చాప్యపాత్రస్థమగోపితమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ అన్తస్తణ్డులసంయుక్తం భిన్న
భాణ్డగతంతథా । అనాధారం పరస్పృష్టం శ్వసితావహతంతథా ॥
అఙ్గారతుషసంయుక్తం కేశపాషాణసంయుతమ్ । క్రిమిలోష్టాదిభిర్జు
ష్టం ప్రాణ్యఙ్గాదిసమన్వితమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ అపూర్ణపాకమాధారర
హితం వ్యఞ్జనోజ్ఝితమ్ । గవాజ్యదధినిర్ముక్తం రాక్షితంచేతరైర్జ
నైః ॥ ౨౦౦ ॥ అపిధానవినిర్ముక్తం దేవతాన్తరసంమితమ్ । ఏవం
దుష్టం హవిర్బుద్ధ్వా ప్రక్షిపేజ్జలమధ్యగః ॥ ౨౦౧ ॥ మోహాత్త్వ
క్తం హవిర్విష్ణోర్యదిదద్యాత్తదర్చనమ్ । నిరర్థకంహ్యగర్త్వా
ణాం వినాశంచ భవేద్ధ్రువమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ తస్మాత్తద్దైవమూలస్య స
హస్రం జపమాచరేత్ । తతస్తత్క్రియాణాంచ స్థాపితానాం వి
ధానతః ॥ ౨౦౩ ॥ విభవవ్యూహమూర్తీనాం మణ్టపే గోపురాది
షు । స్థాపితానాంచ మూర్తీనాం ప్రాదుర్భావాత్మనామపి ॥ ౨౦౪ ॥
పూజితానాం యథాన్యాయం సత్యాదీనాం ఖగాత్మనామ్ । కుము
దాదిగణేశానాం ద్వారస్థానామపి సద్మని ॥ ౨౦౫ ॥ ప్రతిష్ఠితానాం
భక్తానాం ప్రాగుక్తానాం విధానతః । తత్తన్మన్త్రైర్విధివత్సిద్ధాని
చ పృథక్పృథక్ ॥ ౨౦౬ ॥ హవీంషి పాయసాదీని క్రమేణ వినివేశ
యేత్ । గారుడేనైవమన్త్రేణ బల్యర్థం సాధయేద్ధవిః ॥ ౨౦౭ ॥ అ
న్యేషాం ప్రణవేనైవ సిద్ధమన్నం నివేదయేత్ । అగ్నికార్యహవిస్సా
ధ్యం యథామూలాలయాకృతేః ॥ ౨౦౮ ॥ సర్వాణ్యపూపభేదాని
వాగ్నికార్యేహితాని వై । అన్యాని పాయసాదీని నిత్యం నైమిత్తికా

దిషు ॥ ౨౦౯ ॥ హోతవ్యాని విశేషేణ ఫలాని వివిధానిచ ।
భూతానాం బలిదానేషు పాయసాదీని నిత్యశః ॥ ౨౧౦ ॥ అపూ
పానివ సక్తూని పృథుకాని ఫలానిచ । తిలపిణ్డసమేతాని మిశ్రితాన్యథ
వాపృథక్ ॥ ౨౧౧ ॥ దాతవ్యాని యథాన్యాయం తేషాం తృప్తిక
రం యతః । తేనక్రూరాదిభిర్బ్రహ్మన్నుత్సవాదిషు కర్మసు ॥ ౨౧౨ ॥
తన్త్రతన్త్రోక్తవిధినా బలిద్రవ్యాణ్యుపాహరేత్ । అభావే సర్వవ
స్తూనాం సోదకం కేవలౌదనమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ తణ్డులం సోదకం నైవ దా
తవ్యం మన్త్రవిత్తమైః । ఇతిసమ్యక్సమాఖ్యాతం హవిషాం పాచ
నాదికమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఇత్యేవం మునిశార్దూలా భవద్భిర్యద్యదర్థిత
మ్ । తత్సర్వం విస్తరేణైవ యథావత్ప్రకటీకృతమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ స
ర్వోత్తమా సంహితైషా పాఞ్చరాత్రార్థప్రకాశికా । నాఖ్యేయా దుష్టబు
ద్ధీనామభక్తానాం జనార్దనే ॥ ౨౧౬ ॥ గర్వాత్సచ్ఛాస్త్రసద్వస్తు
నిన్దకానాం విశేషతః । శాస్త్రప్రకర్తృణామన్యదర్శనే భావితాత్మ
నామ్ ॥ ౨౧౭ ॥ దేవసంసక్తబుద్ధీనాం స్వధర్మనిరతాత్మనామ్ । సం
సారభయభీరూణాం ప్రపన్నానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨౧౮ ॥ సమ్య
క్సమయినం శాస్త్రం దీక్షాం కృత్వా యథావిధి । శాస్త్రార్థశ్చా
నువక్తవ్యో మన్త్రైశ్చ సమన్వితః ॥ ౨౧౯ ॥ ఏతచ్ఛాస్త్రో
క్తవిధినా యోఽర్చయత్యచ్యుతం విభుమ్ । సోచిరాల్లభతే స్వేష్టా
న్ సర్వార్థాంశ్చ ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨౦ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
కుణ్డసుక్స్రువలక్షణ హవిష్పాక విధానం నామ
పఞ్చవింశోఽధ్యాయః.

